Hanımlara Rehber Bilgiler

E. Müftü **HASAN YAVAŞ**

PENCERELER
YAYINEVİ

E.Müftü Hasan Yavaş

Hanımlara Rehber Bilgiler

www.hanimlararehber.com

PENCERELER
YAYINEVİ

Hazırlayan
E. Müftü Hasan Yavaş

Editör - Musahhih
Ercan Bozoğlu

Sayfa Düzeni – Grafik Tasarım
Fikirevim

1. Baskı: Aralık 2015
2. Baskı: Mart 2016
3. Baskı: Kasım 2016
4. Baskı: Nisan 2019

Baskı ve Cilt
Çınar Matbaacılık
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Atahan No: 34 Kat: 5 Bağcılar / İSTANBUL
Sertifika No : 12683
Tel: (0212) 628 96 00

www.pencereleryayinevi.com
www.mybelovedprophet.com
info@mybelovedprophet.com

Kitap İsteme Adresi
Tel: 0212 876 09 67 Gsm: 0536 399 95 31

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
GÜZEL DÎNİMİZ İSLÂMİYET

Din ve Niçin Lâzımdır? ... 21
İslâmiyet ve Önemi ... 22
Îmân Nedir? ... 22
Îmân ve Küfür Bakımından İnsanlar ... 23
Îmân ile Küfür Birlikte Bulunmaz ... 24
Hubb-u fillah, Buğd-u fillah ... 24
MENKIBE: Îmân Günâhları Temizler ... 26
MENKIBE: Îmân Etmek İsteyince... ... 26
Îmânın Doğru Olmasının Şartları ... 27
EHL-İ SÜNNET VEL CEMÂAT İTÎKÂDI ... 29
Ehl-i Sünnet İtikâdı Nelerdir? ... 29
Otuzüç Farz ... 31
Îmânın Şartları (6) ... 31
İslâmın Şartları (5) ... 31
Namazın Farzları (12) ... 31
Abdestin Farzları (4) ... 32
Guslün Farzları (3) ... 32
Teyemmümün Farzları (3) ... 32
ÎMÂNIN ŞARTLARI ... 33
1- ALLAHÜ TEÂLÂYA İNANMAK ... 33
Allah Vardır ve Birdir ... 33
MENKIBE: İnkârcı Doktor ... 34
Allahü teâlâyı Tanımak ... 36
MENKIBE: Küçük Çobanın Îmânı ... 36
MENKIBE: Vallahi Onun Dîni Haktır ... 37
Allahü teâlânın Sıfatları ... 38
Zâtî Sıfatları ... 38
Subûtî Sıfatları ... 38
MENKIBE: Vâli ve Kadın ... 39
MENKIBE: Allah Bize Yeter ... 39
MENKIBE: Anne! Anne! Allah Bizi Görüyor ... 40
Allah Sevgisi, Allahü teâlâya Âşık Olmak ... 40
MENKIBE: Bülbülün Feryadı ... 41
MENKIBE: Birkaç Damla Gözyaşı ... 42
2- MELEKLERE İNANMAK ... 42
Meleklerin Vazifeleri ... 43
MENKIBE: Melek ve Şeytan ... 44
MENKIBE: Melekler de İmrenir ... 44

3- KİTAPLARA İNANMAK 45
Kitaplara Îmân 45
Mukaddes Kitaplar 45
Büyük Kitaplar 45
Küçük Kitaplar 46
Kur'ân-ı Kerîm Allah Kelâmıdır 46
Kur'ân-ı Kerîmin Toplanması ve Yazılması 46
Kur'ân-ı Kerîm Öğrenmenin ve Okumanın Önemi 46
Kur'ân-ı Kerîme Hürmet 47
MENKIBE: Batmayan Gemi 48
MENKIBE: Yerdeki Besmele 48
MENKIBE: Duvarda Asılı Mushaf-ı Şerîfe Hürmet 49
Kur'ân-ı Kerîm Okurken Uyulacak Edepler 49
4- PEYGAMBERLERE İNANMAK 50
Peygamberlik Nedir? 50
Mu'cize ve Kerâmet Nedir? 51
Peygamberler Niçin Gönderilmiştir? 51
Peygamberlerin Sıfatları 52
Peygamberlerin Sayıları 53
İlk İnsan ve İlk Peygamber Âdem "aleyhisselâm" 53
Son Peygamber MUHAMMED "aleyhisselâm" 55
MENKIBE: İftira Edilmişti 57
MENKIBE: Kazdığı Kuyuya Düştü 58
MENKIBE: Siz Peygamber misiniz? 59
5- ÂHİRET GÜNÜNE İNANMAK 59
Âhiret Günü ve Kıyâmet Günü Nedir? 60
Kıyâmet Ne Zaman Kopacaktır? 60
Küçük Alâmetler 60
Büyük Alâmetler 61
Mahşer Yeri 61
Hesap ve Mîzân 63
Mahşerde Şefâat Vardır 64
Kevser Havuzu 65
Sırat Köprüsü 65
Cennet ve Cehennem 66
Cennet 66
Cehennem 66
6- KADERE İNANMAK 67
İnsan İşi ve İrade-i Cüz'iyye 67
MENKIBE: Azrâil Aleyhisselâmdan Korkmuştu 68

İKİNCİ BÖLÜM
İBÂDETLERİMİZ

İbâdet Nedir ve Niçin İbâdet Yapmak Lâzımdır? ... 69
Dört Mezhep İmâmı ... 70
Mükellef Kime Denir? ... 70
Ef'âl-i Mükellefîn Nelerdir? ... 71
İSLÂMIN ŞARTLARI ... 73
1- KELİME-İ ŞEHÂDET GETİRMEK ... 73
2- NAMAZ KILMAK ... 74
HİKÂY E: Hapishanede Kılınan Namaz ... 75
Namaz Kimlere Emirdir? ... 76
Namaz Çeşitleri ... 77
Namazın Farzları ... 77
A) Namazın Şartları (Dışındaki Farzlar) ... 77
B) Namazın Rükûnleri (İçindeki Farzlar) ... 78
ABDEST ... 78
Abdestin Farzları ... 79
Abdestin Sünnetleri ... 79
Abdesti Bozan Şeyler ... 80
Abdest Nasıl Alınır? ... 80
MENKIBE: Yahudiyi Kurtaran Abdest ... 81
ABDEST ALMAK (Resimli) ... 82
Abdestteki Kolaylıklar ... 84
1- Mest Üzerine Mesh Etmek ... 84
2- Yara ve Sargı Üzerine Mesh Etmek ... 84
Özür Sahibi ... 85
GUSÜL (Boy Abdesti) ... 85
Guslün Farzları ... 85
Guslün Sünnetleri ... 86
Gusül Abdesti Nasıl Alınır? ... 86
Diğer Üç Mezhebde Guslün Farzları ... 86
Diğer Üç Mezhebde Abdestin Farzları ... 87
Hayzı Biten Kadın ... 88
Cünübün Yiyip İçmesi ... 88
Muayene Olunca ... 88
Cünübün Âdet Görmesi ... 88
Bir Kere Gusledilir ... 88
Seferde Hayzı Biten ... 89
Bir Yerini Yıkamayı Unutan ... 89
Kadınların Örgülü Saçlarının Abdestte ve Gusüldeki Durumu ... 89

Gusülle İlgili Çeşitli Bilgiler 89
Vücuttaki Kılları Temizlemek 90
Tırnak Kesmek 90
ABDEST, GUSÜL VE SAĞLIĞIMIZ 91
AÇIKLAMA: Dolgu ve Kaplama Dişi Olanlar 92
Mâlikî Mezhebini Taklit 92
Hayz ve Nifâsdan Kurtulunca Gusül Abdesti Almak 95
HAYZ VE NİFÂS HÂLLERİ 96
Hayz İlminin Önemi 96
Hayz ve Nifâsla İlgili Terimler 96
MENKIBE: Geciken Zifâf 97
MENKIBE: Tahsiline Daha Çok Ehemmiyet Verdi 98
Özel Günler Defteri 99
Üç gün Hayz Olmak 102
İstihâza (Özür) Durumu 102
HAYZ ve NİFÂS GÜNLERİNİN TESBİTİ 103
Kan Kesilme Hâli 103
Çocuk Düşürme Hâli 104
Hayzı Düzensiz Olanın Namazı 104
Kanlı Günlerde Namazların ve Ramazan Orucunun Durumu 104
ÂDETİN DEĞİŞMESİ 105
Hayzın (Âdetin) Değişmesine Ait Bazı Kurallar (Kaideler) 106
10 Günlük Hayz Müddetindeki Temiz Günler ve Sonraki İstihâzalı Günler 107
Kanın İstihâza Hâline Dönüşen Kısmı 107
Çizelgelerdeki Renklere Ait Açıklamalar 111
Âdetin Değişmesi Kaç Şekilde Olur? 111
Âdeti 10 Günden Az Olanlar 111
Âdeti 10 Günden Fazla Sürenler 115
a) On Günü Aşan ve Yeni Âdet Önceki Âdete Rastlamayanlar 115
b) On Günü Aşan ve Yeni Âdeti Önceki Âdet Zamanına Rastlayanlar 122
Âdet Günlerinin Değişmesine Ait Örnekler 129
Âdeti 8 Gün Hayz, 26 Gün Temiz Olan Bir Kadının Âdetinin Değişmesi 129
KIZLARDA HAYZIN BAŞLAMASI 132
Kızlarda, Kanlı Günler Arasındaki Temiz Günler 135
Kızlara Ait Diğer Örnekler 138
İstimrâr 138
Kızlarda İstimrâr 138
Fâsid Kan ve Fâsid Temiziliğin İstimrâr Etmiş Gibi Kabul Edilmesi 140
İstimrârlı Hâller İçin Örnekler 143

KADININ HAYZ BAŞLADIĞINI KOCASINA BİLDİRMESİ 148
Ay Hâlini Kocadan Gizlemek 148
Hayz ve Nifâslıya Yasak Olanlar 149
Hayızlıya ve Nifâslıya Serbest Olanlar 150
Hayzı Kesilen Kadın 151
Hayızlı iken Abdest Almak 151
Dua Âyetleri 151
Hayz Olmaz 152
Hayzı Biten Kadın 152
Hayz Bitince 152
İstihâzalı Kadın 152
Âyise Yaşı 152
Özürlü Olmak İçin 152
Hayız Bitince Gusletmek 153
Hayızla İlgili Yanlış Bilgiler 154
Hayızla İlgili Hususların Tesbiti 155
Hayızlı İken Neler Yapılır, Neler Yapılamaz 155
Hayızla İlgili Sual ve Cevaplar 158
NİFÂS KANI (Lohusa kanı) 160
İlk Doğuma Ait Birkaç Örnek 161
Nifâs Kanına Ait Örnekler 162
İkinci ve Sonraki Doğumlarla İlgili Örnekler 164
Nifâs ile İlgili Sual ve Cevaplar 166
Lohusalık Döneminde Dışarı Çıkılmaz mı? 167
Rahmi Alınan Kadın 168
Çeşitli Sual ve Cevaplar 168
İDDET 173
İddet İle İlgili Sual ve Cevaplar 173
HAYZ HAKKINDA ÂLİMLERİMİZİN İCTİHADLARI 174
Mâlikî'de Hayz ve Nifâs 174
Mâlikî'de Bazı Kaideler 174
Mâlikî'de Âdetin Değişmesine Ait Örnekler 176
Mâlikî'yi Taklit ile İlgili Sualler 194
15 Güne Kadar Kan Devam Etse 196
Diş Dolgusu Olan Hacda Mâlikî'yi Taklit Etmez 196
Şâfi'î'de Hayz ve Nifâs 196
Hanbelî'de Hayz ve Nifâs 197
TEYEMMÜM 197
Teyemmümü Gerektiren Başlıca Hâller 198
Teyemmümün Farzları 198

Teyemmüm Nasıl Yapılır? 198
Teyemmümü Bozan Şeyler 199
TEMİZLİK ve SAĞLIĞIMIZ 199
MENKIBE: Hediye Olarak Gönderilen Doktor 202
SETR-İ AVRET ve KADINLARIN ÖRTÜNMESİ 203
İSLÂM DÎNİNDE KADIN KIYÂFETİ 206
İpek Eşyanın Haram ve Câiz Olduğu Yerler 206
Deri, kürk ve Kadife 207
Bot ve Çizme Giymek 207
Kadının Kadına Süslenmesi 207
Saçlarını Topuz Yapmak 207
Kadının Güzel Koku Sürünmesi 207
Sürme Çekmek 208
Kadın Saç Boyatması 208
Kadınların Saçlarını Kesmesi 208
Kaşları Almak 208
Kaş Almanın Erkeklere Câiz Olup Kadınlara Haram Olması 208
Kulaklarını Deldirmek 208
Süs ve Takılar 209
Burna, Göze, Dişe Takılan Süsler 210
Akik Yüzük Takmak 211
Makyaj Eşin Harama Bakmasını Önlemez 211
Makyaj, Yüzün Derisini Bozar 211
Hürmet-i Musâhere 211
Halvet 212
NAMAZ VAKİTLERİ 213
Sabah Namazı Vakti 213
Öğle Namazı Vakti 213
İkindi Namazı Vakti 214
Akşam Namazı Vakti 214
Yatsı Namazı Vakti 214
Kerâhet Vakitler 214
EZÂN 215
Ezân Duaları 215
Ezân Kelimelerinin Mânâları 215
MENKIBE: İlk Ezân 216
NAMAZ NASIL KILINIR? 217
Namaz Kılarken Nelere Dikkat Etmelidir? 217
NAMAZ KILMAK (Resimli) 219
3 Rek'atli Namazların Kılınışı 221

4 Rek'atli Namazların Kılınışı 221
Namazın Âdâbı 222
Namazdan Sonra Dua 223
Oturarak ve Îmâ ile Namaz Kılmak 223
Oturarak ve Îmâ ile Namaz Kılarken Dikkat Edilecek Hususlar 224
2 REK'ATLİ FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUALAR 225
3 REK'ATLİ FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUALAR 225
4 REK'ATLİ FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUALAR 225
4 REK'ATLİ MÜEKKED SÜNNETTE OKUNACAK SÛRE VE DUALAR 226
4 REK'ATLİ GAYR-İ MÜEKKED SÜNNETTE OKUNACAK SÛRE VE DUALAR 226
VİTİR NAMAZINDA OKUNACAK SÛRE VE DUALAR 227
MENKIBE: Namaz için Fedâkârlık 227
Namaz Kılmayanlar 227
BEŞ VAKİT NAMAZ 228
Sabah Namazı 229
Öğle Namazı 229
İkindi Namazı 230
Akşam Namazı 230
Yatsı Namazı 230
Vitir Namazı 230
Namazın Vâcibleri 231
Ta'dîl-i Erkân ve Tumaninet 232
Secde-i Sehv (Yanılma ve Unutma Secdesi) 232
Tilâvet Secdesi 232
Şükür Secdesi 233
Namazın Sünnetleri 233
Namazı Bozan Şeyler 234
Namazın Mekrûhları 234
MENKIBE: Namaz Kılanla Kılmayan Arasındaki Fark 235
MENKIBE: Şeytanın Arkadaşlığı 235
MENKIBE: Pişmeyen Et 235
MENKIBE: Sultanın Karşısında İken 236
MENKIBE: Namazdaki Ok 237
MENKIBE: Namaz Kılmanın Bereketi 237
Kadının Câmiye Gitmesi 237
Kadınlara Cumâ Namazı Farz mı? 238
Teşrik Tekbirleri 238
TERÂVİH NAMAZI 238
YOLCULUKTA NAMAZ 239
KAZÂ NAMAZLARI 239

Kazâ Namazı Nasıl Kılınır? 241
Namaz Sûreleri ve Dualarını İslâm Harflerini Okuyarak Öğrenmek 241
Namaz Kılmanın Faydaları 242
MENKIBE: Eşkiyâyı Kurtaran Namaz 242
MENKIBE: Cehennemden Kurtulmak İçin 243
NAMAZ VE SAĞLIĞIMIZ 243
3- ORUÇ TUTMAK 244
Oruca Başlamak ve Niyet 246
Orucun Şartları 246
Orucun Çeşitleri 246
Orucun Farzları 247
Orucu Bozan Şeyler 247
Orucu Bozup Yalnız Kazâ Gerektiren Şeylerden Bazıları 247
Orucun Kazâsı 248
Orucun Keffareti 248
Orucu Bozmayan Şeyler 249
Oruçluya Mekrûh Olan Şeyler 249
Orucun Faydaları 249
Orucun Hakikati 250
4- ZEKÂT VERMEK 251
Zekât Sosyal Adaletin Temelidir 252
Kimler Zekât Verir? 253
İhtiyaç Eşyası 253
Zekât Malları Nelerdir? 253
Zekât Kimlere Verilir? 255
MENKIBE: Zekâtını Kabul Etmedi 256
5- HACCA GİTMEK 256
Haccın Farzları 257
MENKIBE: Şeytanın Üzüntüsü 257
AKÎKA KESMEK 258
KURBAN KESMEK 258
Kurban Kimlere Vâcibtir? 258
Kurban Olacak Hayvanlar 259
MENKIBE: İlk Kurban 259
MENKIBE: Yaya Kaldı 260
ADAK (Nezir) 260
Adak İki Çeşittir 261
SADAKA-I FITIR (Fitre) 262

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AHLÂKIMIZ NASIL OLMALIDIR?

İslâm Ahlâkı 263
I- GÜZEL AHLÂK 264
Güzel Ahlâk Nedir? Faydaları Nelerdir? 264
HİKÂYE: Kötü Huylu Hanımla Geçinmek 265
Mü'min. Mü'minin Aynasıdır 265
Güzel Huylar 266
MENKIBE: İyilik Ederim 266
MENKIBE: Allah Rızası İçin Tıraş Edebilir misin? 267
MENKIBE: Vesikasız Köşke Oturmak 267
MENKIBE: İnci Tanesi 268
Güzel Huylardan Bazıları 268
1- ADALET 268
MENKIBE: Ağlayan Çocuk 269
MENKIBE: Adaleti Seviyordu 271
MENKIBE: Adalete Bakınız! 271
MENKIBE: Düşmanını Bile Affetti 272
2- İNSANLARLA İYİ GEÇİNMEK 273
3- DOĞRULUK 274
MENKIBE: Yalan Söylemeyen Çocuk 274
MENKIBE: Dirilen Şehid 276
4- SÖZÜNDE DURMAK 277
MENKIBE: Söz Vermişti 278
MENKIBE: Onlar Böyleydi 278
5- CÖMERTLİK 280
MENKIBE: Yiyecek Bir Şeyin Var mı? 281
MENKIBE: Rüyada Kesilen Deve 282
MENKIBE: Minnettar Olmazlar 282
MENKIBE: Meşhur Cömert 282
MENKIBE: Hazret-i Ali ve Köylü 283
MENKIBE: Ziyaretine Gelmediler 283
MENKIBE: Sultanın İhsanı Böyle Olursa! 284
6- ŞEFKAT VE MERHAMET 284
MENKIBE: Sevgili Peygamberimizin Merhameti 284
MENKIBE: Merhametin Böylesi 285
MENKIBE: Fakirin Duasını Almak 286
7- CESARET VE YİĞİTLİK 287
MENKIBE: Bayrağı Bırakmayan Kahraman 288
8- GÜNÂHLARA PİŞMANLIK (Tövbe) 288

Çok Mühim Tenbîh 290
MENKIBE: Terzinin Tövbesi 290
MENKIBE: Gencin Tövbesi 290
MENKIBE: Tövbesi Kabul Olan Genç 292
9- Nİ'METLERE ŞÜKÜR 293
MENKIBE: Bir Gözün Şükrü 294
MENKIBE: Boynu Kırılmıştı 294
MENKIBE: Rüyadaki Zelzele 295
10- SABIR 296
MENKIBE: Emanete Verilen Şey Geri İstenince 297
MENKIBE: Sabır Böyle Olur 298
MENKIBE: Sabrın Sonu Selâmettir 299
11- TERBİYELİ OLMAK (Edep) 299
II- KÖTÜ HUYLAR 300
Kötü Huylar ve Bunlardan Kurtulmak Çareleri 300
MENKIBE: Melekler Geri Çevirir 301
Kötü Huyların İlâçları 302
MENKIBE: Dünyanın Sıfatları 305
Kötü Huylardan Bazıları 305
1- İNANMAMAK (Küfür) 305
MENKIBE: Firavun'un Cesedi 307
2- KALB KIRMAK 307
3- BÜYÜKLENMEK (Kibir) 309
MENKIBE: Küfre Götüren Kibir 310
MENKIBE: Sakın Böbürlenme 311
MENKIBE: Kibirlinin Burnu 311
4- YALAN VE YALANCI ŞAHİTLİK 313
MENKIBE: Yalanı Benim İçin Bırak 314
5- AYIPLANMAKTAN KORKMAK 315
MENKIBE: Herakliyüs Önce İnanmıştı... 315
6- GIYBET (İnsanları Çekiştirmek) 316
Gıybetin Zararı ve Bundan Kurtulmanın Yolu 317
Ölüyü Kötülemek 319
Gıybetle Deşarj Olmaz 320
İhtiyaç Hâlinde Gıybeti Câiz Olanlar 321
Gıybeti Affettirmek (Gıybetin Kefareti) 321
Kaç Çeşit Gıybet Vardır? 322
MENKIBE: Kalbinden Geçmişti 322
7- KISKANÇLIK (Hased) 322
MENKIBE: Malının Gitmesini İstemedi 324

8- KOĞUCULUK (Nemmamlık, Söz taşımak) 325
MENKIBE: İçinizde Bir Koğucu Var 326
MENKIBE: Söz Taşıyan Köle 326
MENKIBE: Kabirden Çıkan Ateş 327
9- GÖSTERİŞ (Riya) 327
MENKIBE: Üç Kitabın Özeti 328
MENKIBE: Desinler Diye... 328
10- ALAY ETMEK 330
11- KIZMAK (Öfkelenmek, Gazaplanmak) 331
12- MÜNAKAŞA ETMEK 332
13- İSRAF ETMEK 333
14- MÜSTEHCENLİK VE FUHUŞ 334
Üçüncü Cild, 34.cü Mektup 335

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ÂDÂB-I MUAŞERET

Sağdan Başlamanın Önemi 337
Giyinme Âdâbı 337
Evden Çıkma Âdâbı 337
Eve Girme Âdâbı 338
Yeme-İçme Âdâbı 338
NASÎHAT: Ona Yediği Yemek Zarar Vermez 339
Yatma Âdâbı 339
Yataktan Kalkma Âdâbı 340
Tuvalet Âdâbı 341

BEŞİNCİ BÖLÜM
İSLÂMİYET VE AİLE HAYATIMIZ

Dinimiz ve Kadın 343
Nikâh ve Evlilik 345
Nikâhı Câiz Olmıyanlar 345
I. Nesep (Soy) ile Akraba Olanlar 345
II. Süt ile Akraba Olanlar 346
III. Sıhriyet (Evlilik) ile Akraba Olanlar 346
IV. Muvakkat (Geçici) Nikâhı Câiz Olmayanlar 346
MENKIBE: Peygamber Efendimizin Hazret-i Alî'ye Evlenirken Nasihatleri 347
Süt Kardeşlik 349
Evlat Edinmek 350
İSLÂMİYYETDE NİKÂH 351
MEHİR 352

Üçüncü Cild, 41.ci Mektup 353
Uğursuzluğa İnanmak 356
Sihir 357
Âyât-ı Hırz ve Büyüden Kurtulmak 357
Bereket ve Dua 357
Nazar Değmesi Hakdır 358
Muska Taşımak 358
Sebeplere Yapışmak 359
Cinlerin Zararından Kurtulmak 360
BİR İHTİYAR MÜSLÜMANIN, KIZINA NASİHATİ VE MÜNÂCÂTI 361
Hazret-i Fâtıma'nın Vasıyyeti 371
MENKIBE: Kız Kime Verilir? 372
HAZRET-İ FÂTIMA'NIN NİKÂHI 373
EVLENECEK KIZLARA TAVSİYELER 380
Müslüman Bir Annenin, Asırlar Önce Kızına Verdiği Bir Nasihat 380
Tecrübeli Bir Annenin Yeni Evlenen Kızına Yazdığı Nasihat Mektubu 381
Nasibin Çıkmaması 382
İffet ve Hayânın Önemi 382
Tesettür ve Hayâ 383
Kadın Gözü İle Kadın 384
MENKIBE: O Elbiselerin Güzelliği Senin Üzerine Örtülmesindedir 384
MENKIBE: Bu taâm, Cennet Taâmlarındandır 384
Sultân-ı Eshiyâ, Hazret-i Aliyyül Mürtedâ 385
AİLE HAYATI 387
Akıllı Karı Koca Birbirini Üzmez 388
MENKIBE: Birbirimizi Hiç Üzmedik 388
Kocanın Hanımına Karşı Vazifeleri 389
Hanımla İyi Geçinme 390
MENKIBE: "Testiyi Niçin Kırdın?" Bile Demedi 392
MENKIBE: Oğlumun Annesi, Beni Evden Kovdu 392
MENKIBE: Bir Ay Kadar Ömrün Kaldı 392
MENKIBE: Hanımı Bağırınca... 393
MENKIBE: Hanım Esir Değildir 394
MENKIBE: Hanım Hizmetçi Değildir 394
MENKIBE: Hanımının Kıymetini Bil! 394
KOCA HAKKI 395
Karı Koca İyi Geçinip, Birbirlerinin Rızalarını Almaya Çalışmalıdır 396
Kadının Cihadı 397
Geçimsiz Kocanın Hakkı 397
Erkeğin Hakkı Çoktur 398

Kadınlara Yapılacak En İyi Tavsiye 398
Kadının Kocasına Hizmeti 399
Huzurun Anahtarı Tebessümdür 399
MENKIBE: Kocanın Rızası 401
MENKIBE: Cennetlik Kadın 401
MENKIBE: Vâlide Suyu 403
Kadının Kocasından Nâfile İçin İzin İstemesi 404
Huysuz Hanımı Boşanak Günâh mı? 404
Haram Helâl Yapılamaz 404
MENKIBE: Allahü Teâlâ Daha İyisine Nikâhladı 405
ÇOCUK TERBİYESİ 407
Dinimizin Temeli ve Çocuklarımız 408
MENKIBE: Abdestsiz Emzirilen Süt 411
MENKIBE: Servetine Güvenmemeli 411
MENKIBE: Süte Su Katmadı 412
MENKIBE: Bir Elma ve İmâm-ı A'zamın Babası 412
MENKIBE: Gerçek Tedbir Budur 413
MENKIBE: İpliği Satmaya Gönderdim 414
Çocuk Terbiyesinde İlk Şart 415
Terbiyede Esas Olanlar 416
Terbiyede Önemli Olanlar 416
En Değerli Yatırım 416
Çocuk Terbiyesinin Önemi 417
Çocuklara Dini Sevdirmek 419
Allah Sevmez Demek 419
Çocuk Terbiyesinde Dayak Olur mu? 419
Evladın Günâhları-Sevapları 420
Sağlığında Çocuklara Mal Bağışlamak 421
Kız Çocuğunun Dinimizdeki Yeri 422
Kız Evlat Kıymetlidir 423
Ana Babanın Dine Aykırı Emirleri 424
Sakat Doğan Çocuklar 424
Çevrenin Etkisi 425
Çocuklara İsim Koymak 425
İsim Sahiplerine Şefaat 426
Resûlullah Efendimizin İsimleri 427
Kötü İsimler 430
Övücü İsimler Koymak 430
İsmi Koyacak Kimse 431
Kâfir İsmi Vermek 431

ANA-BABA HAKKI 431
MENKIBE: Bu Yük Değil, Babamdır 432
MENKIBE: Ölen Anne-Babam İçin Ne Yapmam Lâzım 432
MENKIBE: Âhirette Benim Komşum Kimdir? 433
MENKIBE: Annenin Hakkını Gözetmek, Hac Etmekten Daha İyidir 433
MENKIBE: Ana ve Babaya Sahip Çıkmanın Şartları 434
MENKIBE: Anne Affederse... 434
MENKIBE: Anneni Ziyaret Et! 435
Evlâdın Ana Baba Üzerindeki Hakları 437
MENKIBE: Çocuk Haklıydı!.. 439
Çocuğa Küçükken Dinini Öğretmelidir 440
Çocuk Sevgisi 440
Torun Sevgisi 441
MENKIBE: Sen Bize Yalnızca Çocuğu Emanet Ettin 442
Hürmete Layık Olanlar 443
Ana-Babaya Hizmetin Önemi 443
MENKIBE: Yâ Rabbî! Senin Rızan İçin Yapmışsam 445
Boşanmış Anneye Hizmet 445
Ölmüş Ana Baba Hakkı 445

ALTINCI BÖLÜM
İSLÂMİYET VE SOSYAL HAYATIMIZ

KUL HAKKI 447
MENKIBE: Kul Hakkından Sakınmak 448
MENKIBE: Peygamberimizden Hakkını İstedi 448
KOMŞU HAKKI 449
MENKIBE: Sarhoş Komşu 450
MENKIBE: Yahudi Komşu 451
HOCA HAKKI 451
MENKIBE: Benim Kızım Senin Hanımın Olacak 452
MENKIBE: Hocama İltica Ettim 452
ARKADAŞLIK HAKKI 453
MENKIBE: Arkadaş Ziyareti 453
YOKSUL VE YETÎM HAKKI 454
MENKIBE: Yetim Abdullah 455
MENKIBE: Yetimin Hatırı 456
MENKIBE: Kurtulmuş Kadın 456
MİSAFİR HAKKI VE MİSAFİRPERVERLİK 457
MENKIBE: Misafirine İş Yaptırmak Kerem Değildir 458
MENKIBE: Misafir Sır Saklamalıdır 458

MENKIBE: Bire On 459
MENKIBE: Kapıya Geleni Boş Çevirme 459
MENKIBE: Misafir Rızkı İle Gelir 459
MENKIBE: Misâfir İstiyordun Gönderdik, Kovdun 460
MENKIBE: Mü'mine İkram, Affa Sebebdir 461
İHTİYARLARA HÜRMET 461
MENKIBE: İhtiyarın Önüne Geçmedi 461
MÜSLÜMANLARIN HAKLARI 462
Selâmlaşmak 462
Hasta Ziyareti 463
Davetine Gitmek 463
Aksırana Dua Etmek 463
Nasihat Etmek 463
İLK ŞEHÎDLER 464
MÜBÂREK HANIMLAR 465
Hadice-tül-kübrâ "radıyallahü anhâ" 465
Âişe "radıyallahü anhâ" 465
Fâtıma-tüz Zehra el-Betül "radıyallahü anhâ" 465
Hazret-i Meryem "radıyallahü anhâ" 466
Âsiye binti Müzahim "rahmetullahi aleyhâ" 466
Maşite Hâtun'un Îmânı "rahmetullahi aleyhâ" 467
Habîbe Hâtun "radıyallahü anhâ" 468
Nesibe Hâtun "radıyallahü anhâ" 469
Zinnire Hâtun "radıyallahü anhâ" 470
Hazret-i Sümeyrâ "radıyallahü anhâ" 471
Hazret-i Rümeysa (Ümmü Süleym) "radıyallahü anhâ" 471
Kebşe Hâtun "radıyallahü anhâ" 473
Ümm-i Şerik "radıyallahü anhâ" 473
Hala Sultan Hazretleri "radıyallahü anhâ" 473
Seyyidet Nefîse "rahmetullahi aleyhâ" 474
Râbia-i Adviyye "rahmetullahi aleyhâ" 475
MENKIBE: Son Yongam Sensin 476

YEDİNCİ BÖLÜM
İSLÂMİYET VE ÇALIŞMA HAYATIMIZ

Helâl Lokma Kazanmak 477
İhtiyaç Hâlinde Çalışmak 480
MENKIBE: Tohum Ekerken Bereket Vermesini Dilemelidir 481
Yenmesi, Kullanılması ve Yapılması Haram Olan Şeyler 482
MENKIBE: Olgunlaşan Hurmalar 483

MENKIBE: Kendinin Zannetmişti 483
MENKIBE: Sahibini Bulup Helâllik Dileyin 484
MENKIBE: Haram Yiyen Bir Ordu İle Fetih Mümkün Olmaz 484
Hırsızlık ve Gasp 485
MENKIBE: Ne İstiyorsanız Vereyim 485
MENKIBE: Hırsızın Tövbesi 486
Uyuşturucu Maddeler 486
ELLİ DÖRT FARZ 487
BÜYÜK GÜNÂHLAR 488

SEKİZİNCİ BÖLÜM
ÖLÜM VE SONRAKİ HAYATIMIZ

Ölüme Hazırlık 491
MENKIBE: Ölüme Hazırlanan Köle 491
Ölüm Nedir? 492
MENKIBE: Dünya Fânidir 493
Ölüm Mü'mine Hediyedir 493
Ölüm ve Şehidlik 493
MENKIBE: Melekler Yıkadı 494
MENKIBE: Kabul Olan Dua 495
Eceli Gelen Ölür 496
Müslüman Kadınların Ölümü 496
MENKIBE: Üç Haberci 498
Ölmeden Vasiyetini Yazmalıdır 498
MENKIBE: Hazret-i Ali'nin Vasiyeti 498
MENKIBE: Oğluma Vasiyet 499
Ölenin Teçhiz ve Tekfini 499
Tâziye Etmek (Baş Sağlığı Dilemek) 500
Resûlullah Efendimizin Tâziye Mektubu 501
Birinci Cild 89.cu Mektup 501
Evladın Ölümüne Sabır 503
Müslüman Çocukların Şefaati 503
Belanın Geliş Sebepleri 504
İskât ve Devir 505
Kabir Azabı ve Kabir Suâlleri 506
MENKIBE: Ev Sahibi Ölünce... 506
MENKIBE: İpin Hesabı 507
Kabir Ziyareti 507
HİLYE-İ SE'ÂDET 509
FAYDALANILAN ESERLER 512

ÖNSÖZ

İş bunu hep "Rehber" bilelim:
Bismillahirrahmânirrahîm.

Kitabıma Besmele ile başlıyorum. Dünyadaki bütün insanlara acıyan ve faydalı şeyleri yaratıp, herkese gönderen Rabbimize hamd olsun! O'nun sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâma salât ve selâm olsun! O yüce Peygamberin bildirip öğrettiği yolu, hiç değiştirmeden bugüne ulaştıran temiz ehl-i beytine, âdil ve sâdık eshâbının her birine hayırlı duâlar olsun!

Her insan, rahat ve huzur içinde yaşamak istiyor. Öyle ki, kavuştuğu mutluluklarının hiç bitmemesini arzu ediyor. Bütün insanların iki arzusu hiç sona ermiyor: Hiç ölmemek ve her arzusuna zahmetsiz, sıkıntısız kavuşmak. Bu isteklere kavuşmak, dünyada mümkün değildir. Çünkü dünya fanidir (geçicidir). Birçok sıkıntılarla, dertlerle doludur. İnsan burada, her arzusuna kavuşamaz.

Yüce Rabbimiz, insanları imtihan etmek, denemek için yaratmıştır. İmtihanda ni'metlerle külfetler, hayırlarla şerler, iyiliklerle kötülükler karmakarışıktır. İnsanın, kendi isteği ile hangisini yapacağı denenmektedir. Bu imtihanda başarılı olması için, kendisine akıl verilmiştir. Her asırda gelen peygamberler ve âlimler, insanlara yol göstermişler, rehberlik etmişlerdir. Peygamberler, Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını, istediklerini ve beğendiklerini insanlara açıklamışlardır. İnsan, hiçbir devirde başıboş bırakılmamıştır.

İnsanların dünyada ve âhirette, rahat ve huzura kavuşması için, onları yaratan Allahü teâlâ tarafından dinler gönderilmiştir. Din, Allahü teâlânın yoludur. Rahat ve huzura kavuşmak için bildirilen ilâçların reçetesidir. O'nun emir ve yasakları, ilâç gibidir. Kurtulmak isteyen, ilâcı kullanması gerekir. Âhirette sonsuz olan Cennet hayatında ölüm, sıkıntı, hastalık, dert ve belâ, hattâ yemek ve içmek ihtiyacı bile yoktur. Sıkıntısız, zahmetsiz her arzuya kavuşmak oradadır. İslâmiyetin emir ve yasaklarına uyarak yaşayanların, bu sonsuz saâdete kavuşacaklarını, Allahü teâlâ va'd etmektedir.

Allahü teâlânın, insanların mutluluğu için gönderdiği dinler, zaman zaman insanların başına geçen zâlimler ve nefislerin kötü isteklerine düşkün olanlar tarafından değiştirilmiştir. Aslı unutulmuş ve yerine, insanlar tarafından ortaya atılan bir takım bozuk fikirler, yanlış ve eksik kurallar konulmuştur.

İlk insan ve ilk Peygamber olan Âdem aleyhisselâmdan beri, insanlara tebliğ edilen bu ilâhî mesajların sonuncusu, güzel dînimiz İslâmiyet olmuştur. Allahü teâlâ tarafından gönderilen her peygamber ve onun vasıtasıyla gelen her din haktır, gerçektir.

Bütün hak dinlerde olduğu gibi, dînimiz de, insanların ebedî saâdeti için önce îmân etmeyi, inanmayı emretmiştir. Zerre kadar îmânı olanlar ve bu îmân ile ölenler, sonunda mutlaka kurtulacaklar, Cennete gideceklerdir. İbâdetlerindeki noksanlığı ve günâhlarını, Allahımız dilerse affedecek, dilerse Cehennemde bir müddet cezalandırıp sonra Cennete sokacaktır.

Din, emirleri yapmak ve yasaklardan kaçınmaktan ibârettir. Îmânın olgunluğu, tamlığı ve ibâdetlerin, Allahü teâlâ tarafından beğenilip kabul edilmesi, ahlâkın güzel olmasına bağlıdır. Dînimiz, herkese karşı iyi huylu, güler yüzlü ve tatlı dilli olmayı emretmiştir. Kimseyi incitmemeli, kalbini kırmamalı ve dinli, dinsiz herkese iyilik etmelidir. Kötü huy sâhibine zarardır. Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkardığı gibi, kötü huy da sâhibini îmândan çıkarır.

Allahü teâlânın varlığına ve O'nun son dînini getiren ***Muhammed*** *aleyhisselâmın peygamberliğine îmân eden her müslüman, önce dînimizin altı esasını öğrenmelidir. Bunlara "****İmânın Şartları"*** *denir. Îmânın şartlarını bilmedikçe, müslüman olunmaz. Îslâmiyeti din olarak seçen herkes, bunlardan sonra,* ***"İslâmın Şartları"****nı belleyerek ibâdet vazifelerini yerine getirmelidir.*

Müslüman, iyi insan, aklı başında kimse demektir. Hakîkî müslüman, Allahü teâlânın emirlerine itâat eder. Kul haklarından sakınır, devlete olan borçlarını öder. Âilesine, ana-babasına, akrabâlarına, komşularına, hocasına, yoksul ve yetimlere, bütün insanlara ve hattâ hayvanlara bile iyilik yapmakta, haklarını gözetmekte kusur etmez. Vatanını, milletini ve bayrağını sever. Herkese iyilik eder. Kötülük yapanlara nasihat verir. Böyle olan müslümanı Allah da sever, kullar da sever, rahat ve huzur içinde yaşar.

*Kötü huylardan kurtulup, iyi huylu olmak için, "****Güzel Ahlâk"****ın ve "****Kötü Ahlâk"****ın neler olduğunu öğrenmelidir. Bir hastalığın tedâvisi, önce hastalığı bilmek, teşhis etmek ve sonra da ilaçlarını kullanmakla olur.*

*Gözbebeğimiz gibi kıymetli olan evlâtlarımıza ve gençlerimize, güzel dînimiz İslâmiyetin öğretilmesi ve bilerek yaşamaları için bütün hanımefendilere ve bilhassa annelere rehber, kılavuz olacak "****Hanımlara Rehber Bilgiler"*** *adını verdiğimiz bu kitabı hazırladık. Kitabımızda, din hakkında kısa ve öz bilgi verdikten sonra, dînimizin emir ve yasaklarını, ibâdetleri, güzel ahlâk ile kötü huyların neler olduğunu, kötü huylardan kurtulma çârelerini ve ilâçlarını bildirdik. Maksadımız ve niyetimiz, çocuklarına din bilgisi öğretmek ve onları İslâm ahlâkı ile yetiştirmek isteyen başta anneler olmak üzere kadınlarımıza yardımcı olmaktır.*

Her noksan ve kusurdan münezzeh olan Allahü teâlâdır. Rabbimizden hepimizi hayırlı işlerde muvaffak eylemesini duâ ve niyâz ederim.

E.Müftü

Hasan Yavaş

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜZEL DÎNİMİZ İSLÂMİYET

Din Nedir ve Niçin Lâzımdır?

Din, insanları dünya ve âhirette rahat ve huzura kavuşturmak, kurtuluşa götürmek için, Allahü teâlâ tarafından gösterilen yol demektir.

Din ismi altında insanların uydurduğu eğri yollara din denmez. Dünyada yaygın olan Brahmanlık, Mecusîlik ve Budistlik gibi sapık inanışlar, din değildir. Bunlara inanmak, insana sonsuz kurtuluşu sağlamaz. Din, tertemiz ahlâk sâhibi olmayı emreden, sırf merhamet ve büyüklere itâat, küçüklere şefkat emreden, insanları doğruluğa götüren **"ALLAH YOLU"**dur.

Dînin, î menfaatler için kullanılması en büyük günahtır. İnsanlara karşı yumuşak davranmak, onlara iyilik etmek, onların işlerini güler yüzle, tatlı dille ve kolaylıkla yapmak, Allahın sevgisine kavuşturan yoldur. Bu hâl, insanın âhirette azaplardan kurtulmasına ve Cennet ni'metlerinin artmasına sebep olur.

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselâmdan beri, her bin senede, bir peygamber vasıtası ile, insanlara bir din göndermiştir. Bu peygamberlere **RESÛL** denir. Her asırda, en temiz bir insanı peygamber yaparak, bunlar ile dinleri kuvvetlendirmiştir. Resûllere tâbi olan bu Peygamberlere de **NEBÎ** denir.

Bütün peygamberler, hep aynı îmânı söylemiş, hepsi ümmetlerinden aynı şeylere îmân etmeyi istemişlerdir.

Din, insanlar için büyük bir ihtiyaçtır. Bir dine inancı olmayan zavallıların rûhu, bomboş kalır ve türlü türlü yalancıların yanlış fikirlerine sarılırlar. Çünkü insan, muhakkak bir inanışa bağlanmaya muhtaçtır. En ileri, en gelişmiş milletlere mensup olanlar bile bu ihtiyacı tatmin için, çeşitli sapık düşüncelere, uydurma mezheplere bağlanmışlardır.

Allahü teâlâ birdir. O'na giden yol da birdir. Din, Allahü teâlâyı tanıtan yol olduğuna göre, dünyada tek bir din olması gerekir. Hâlbuki, bugün dünyada birbirinden farklı birçok dinler ve inanışlar mevcuttur. Bunların içinde, **"tek ALLAH"**a inanan üç büyük din vardır. Onlar da Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâmiyettir. Bu üç dînin hepsi, Allahü teâlâ tarafından gönderilen ilâhî dinlerdir. Ancak Yahudilik ve Hıristiyanlık, zamanla bozularak değiştirildi. Aslı, yok oldu. İnsanların elinde oyuncak hâline geldi. Allahü teâlâ, gittikçe bozulanları, değiştirilenleri düzelterek ve temizleyerek en son ve hakîkî şekli olan **İSLÂM** dînini göndermiştir.

İslâmiyet ve Önemi

Bütün varlıkları yaratan, Allahü teâlâdır. Her şey yok iken yalnız Allahü teâlâ vardı. O hep vardır. Sonradan var olmuş değildir.

Allahü teâlâ, ilk insanı, topraktan ve ruhtan meydana getirdi. Bundan önce, hiç insan yoktu. Hayvanlar, otlar, cin ve melekler, bu ilk insandan daha önce yaratıldı. Her hayvandan, kendi cinsleri türedi. Bu ilk insanın ismi **"ÂDEM"** aleyhisselâmdır. Bundan da **"HAVVA"** isminde ilk kadını yarattı. Bütün insanlar, bu ikisinden çoğaldı.

Allahü teâlâ, insanların dünyada rahat ve huzur içinde yaşamalarını, âhirette de sonsuz saâdete kavuşmalarını istiyor. Bunun için, rahat ve huzura sebep olan faydalı şeyleri emretti. Felâkete sebep olan, zararlı şeyleri yasak etti. İnsanlara peygamberleri vasıtasıyla din göndererek, bunları bildirdi. İlk Peygamber olan Âdem aleyhisselâm ile, son Peygamber Muhammed aleyhisselâm arasında gelen bütün peygamberlerin getirdiği dinlerde, hep bu faydalı ve zararlı şeyler bildirilmiştir.

İnansın veya inanmasın, herhangi bir kimse, bilerek veya bilmeyerek, Allahü teâlânın dinleri ile bildirdiği emirlerine ve yasaklarına uyduğu kadar, dünyada rahat ve huzur içinde yaşar. Bu, faydalı ilâcı kullanan herkesin sıkıntıdan, dertten kurtulması gibidir. Şimdi, hiçbir dine inanmayan çok kimsenin ve milletlerin, birçok işlerinde muvaffak olmaları, Allahü teâlânın gönderdiği son din İslâmiyete uygun olarak çalıştıkları içindir.

İslâmiyete uyarak, âhirette sonsuz saâdete kavuşabilmek için ise, önce buna îmân etmek, inanmak ve bilerek, niyet ederek uymak lâzımdır.

Cenâb-ı Hak, hepimizi dünya ve âhiretin efendisi ve bütün insanların her bakımdan en yükseği ve en iyisi olan, **Muhammed Mustafâ'**ya "sallallahü aleyhi ve sellem" tâbi olmak saâdetiyle şereflendirsin. Çünkü Cenâb-ı Hak, Ona tâbi olmağı, Ona uymağı çok sever. Ona uymanın ufak bir zerresi, bütün dünya lezzetlerinden ve bütün âhiret ni'metlerinden daha üstündür. Hakîkî üstünlük, Onun sünnet-i seniyyesine tâbi olmakdır ve insanlık şerefi ve meziyyeti, Onun dînine uymakdır.

Sünnet, Ona tâbi olmak, yâni Ona uymak, Onun gitdiği yolda yürümekdir. Onun yolu, Kur'ân-ı kerîmin gösterdiği yoldur. Bu yola (**Dîn-i İslâm**) denir. Ona uymak için, önce îmân etmek, sonra müslümanlığı iyice öğrenmek, sonra farzları edâ edip harâmlardan kaçınmak, daha sonra, sünnetleri yapıp mekrûhlardan kaçınmak lâzımdır. Bunlardan sonra, mubâhlarda da Ona uymağa çalışmalıdır.

Îmân Nedir?

Dînimizin temeli îmândır. Îmânı olmayanların hiçbir ibâdetini ve iyiliğini, Allahü teâlâ beğenmez ve kabul etmez. Allahü teâlâ, insanların dünyada rahat, huzur içinde yaşamalarını ve âhirette de sonsuz saâdete kavuşmalarını istiyor. Bunun için, saâdete sebep olan faydalı şeyleri emretti. Felâkete sebep olan, zararlı şeyleri de yasak etti.

Allahü teâlânın birinci emri, **"Îmân"** etmektir. Birinci yasak ettiği şey ise "**Küfür**"dür.

Îmân demek, Allahü teâlâya ve Muhammed aleyhisselâmın, O'nun son Peygamberi olduğuna inanmaktır. Resûlullah efendimizin söylediklerinin hepsini beğenip kalbin kabul etmesine, yâni inanmasına Îmân denir. Böylece inanan insanlara, "**Mü'min**" ve "**Müslü-**

man" denir. Peygamber efendimizin sözlerinden birine bile inanmamaya veya iyi ve doğru olduğunda şüphe etmeye "**Küfür**" denir. Böyle inanmayan kimselere de "**Kâfir**" denir.

Allahü teâlâ, emirlerini ve yasaklarını bir melek vasıtası ile Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma bildirmiş, Peygamber efendimiz de bunların hepsini insanlara anlatmıştır. Allahü teâlânın bildirdiklerine "**Kur'ân-ı kerîm**" denir. Kur'ân-ı kerîm, Muhammed aleyhisselâmın sözü değildir. Allah kelâmıdır. Hiçbir insan öyle düzgün söyleyemez ve söyleyememiştir.

Kur'ân-ı kerîmde bildirilenlerin hepsine "İslâmiyet" denir. Hepsine inanan insana "**Mü'min**" denir. Birini bile beğenmeyenin îmânı gider, yâni kâfir olur.

Kıyâmette olacak şeylere, cinnin ve meleklerin var olduklarına, Âdem aleyhisselâmın bütün insanların babası olduğuna ve ilk Peygamber olduğuna inanmak, yalnız kalb ile olur. Bunlara **"İtikâd"**, yâni **"Îmân"** bilgileri denir.

Beden ve kalb ile yapılacak ve sakınılacak şeylere ise, hem inanmak ve hem de yapmak veya sakınmak lâzımdır. Bunlara "**Amel**" veya sadece "**Din**" denir. Bunlara inanmak da îmân olur. Bunları yapmak ve sakınmak, ibâdet olur.

İbâdetlerin, vazife olduğuna inanmamak, ehemmiyet vermemek de küfürdür. Bunlara inanıp da yapmayan kâfir olmaz. Îmânı gitmez, fakat günâhkâr olur.

Îmân ve Küfür Bakımından İnsanlar

Yeryüzünde yaşayan ve kendilerine din gönderilen bütün insanlar, îmân edip etmemeleri bakımından ikiye ayrılır: Mü'min ve kâfir. Gönderilen dinden haberi olmayan, dağ başında yaşayıp duyamayan kimselere mü'min veya kâfir denmez. Böyle olanlar ve öğrenme imkânı olmayan, âhirette hayvanlar gibi yok edilip toprak olacaklardır.

Mü'min; îmân eden kimse demektir. İslâm dîni ile bildirilen bütün bilgilere tam ve doğru olarak inanıp da, elinden geldiği kadar bunları yapan kimseye **(Sâlih mü'min)** denir. Böyle olan mü'min, her hareketinde İslâmiyete uyar. Emirleri yapıp, haramlardan sakınır. İşlerinde ve ibâdetlerinde bir kusur olursa şartlarına uygun tövbe yapar. Böyle îmânı olan kimse, kendisi gibi çocuklarına ve emri altında olanlara da Kur'ân-ı kerîmi ve din bilgilerini öğretmeye çalışır. Allahü teâlâ, sâlih mü'minlerden râzıdır. O'nun râzı olduğu kimsenin yeri Cennettir.

Îmânı doğru olan, fakat işlerinde ve ibâdetlerinde kusuru bulunan kimseye **"Fâsık mü'min"** denir. Günâhlarına tövbe edip, pişman olan fâsık mü'mini Allahü teâlâ affeder. Müslüman olduğunu söylediği hâlde, îmânı bozuk olan, yâni sevgili Peygamberimizin ve Eshâbının bildirdiği gibi inanmayan kimseye de **"Sapık mü'min"** veya **"Ehl-i Bid'at**" denir. Bunun hiçbir ibâdetini Allahü teâlâ kabul etmez ve bozuk inanışı sebebiyle Cehenneme gider. Fakat Cehennemde sonsuz kalmaz.

Kâfir; İslâm Dîni ile bildirilenlere îmân etmeyen, inanmayan kimsedir. Son Peygamber Muhammed "aleyhisselâm"ın peygamberliğini kabul etmeyen bütün insanlar kâfirdir.

Kendilerine daha önce ilâhî bir kitap gelip ona inanmaya devam edenlere **"Kitaplı kâfir"** denir. Yahudiler ve Hıristiyanlar böyledir. İlâhî olan hiçbir kitaba inanmayan kimselere

de **“Kitapsız Kâfir”** denir. Komünistler, masonlar ve çeşitli putlara tapanlar böyledir.

Müslüman iken, dinden çıkan yâni kâfir olan kimseye **“Mürted”** denir. Bunun müslüman iken yapmış olduğu bütün ibâdetleri ve iyilikleri yok olur. Âhirette ona fayda vermez tekrar müslüman olursa affolur.

Başka bir dinde olduğu veya inanmadığı hâlde müslüman olduğunu söyleyen kimseye **“Münâfık”** denir. Bu, müslümanları aldatmak veya bir dünya menfaatine kavuşmak için müslüman görünür.

Hiçbir dinde olmadığı hâlde, müslümanları dinden çıkarmak ve İslâmiyeti içerden yıkmak için müslüman gözüken kâfire de **“Zındık”** denir.

Îmân ettiğini söylediği hâlde, İslâmiyete uymayan inanışları bulunan kimseye de **“Mülhid”** denir. Böyleleri, hakîkî mü’minlere kâfir dedikleri için kendileri kâfir olmaktadır.

Îmân ile Küfür Birlikte Bulunmaz

Son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlâdan getirip bildirdiği şeylerin hepsine kalb ile inanıp dil ile söylemeye îmân denir. Söylemeye engel olan bir hâl bulunduğu zaman, söylememek affolur. Meselâ korkutulduğu [zarar görme durumu olduğu], ölümle tehdit edildiği, hasta, dilsiz olduğu, böylece vakit bulamadan öldüğü zaman, söylemek icâb etmez. Allahü teâlânın son Peygamberine bildirdiği emir ve yasaklardan birini bile beğenmemeye küfür yâni îmânsızlık denir. Bildirilenlerden birine inanmamak, hepsine inanmamak olur. Îmânın var olması ve varlığının devam etmesi için, İslâmiyetin küfür alâmeti dediği şeylerden sakınmak lâzımdır. İslâmiyetin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur’ân-ı kerîm ile, melekle, peygamberlerden birisi ile alay etmek, küfür alâmetlerinden olup inkâr etmek yâni işittikten sonra inanmamak da, tasdik etmemektir. Bundan dolayı, şüphe etmek de inkâr olur. Âl-i İmrân sûresi, 85. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Muhammed aleyhisselâmın getirdiği İslâm dîninden başka din isteyenlerin dinlerini Allahü teâlâ sevmez ve kabûl etmez. Dîn-i İslâma arka çeviren, âhirette ziyân edecek, Cehenneme girecektir)** buyuruldu.

Bir kimse, binlerce sene ibâdet etse, bütün günâhları terk etse ve ömrünü, nefsini temizlemekle geçirse ve güzel huyları ile yanındakilere ve keşfettiği âletler ile bütün insanlara faydalı olsa, Muhammed aleyhisselâma inanmadıkça ve uymadıkça âhirette sonsuz kurtuluşa kavuşamaz, Cennete giremez. Nisâ sûresi, 13. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Allahü teâlânın Peygamberi Muhammed aleyhisselâmın emirlerine aldırış etmiyenler, beğenmiyenler, asra, fenne uygun değildir diyenler, kıyâmette Cehennem ateşinden kurtulamıyacaklardır. Bunlara, Cehennemde, çok acı azap vardır)** buyuruldu.

Hubb-u fillah, Buğd-u fillah

Îmânı olmayanların hiçbir ibâdetini ve iyiliğini, Allahü teâlâ beğenmez ve kabul etmez. Bunun için kâfirleri ve onların dinlerini sevmemek, îmânın temeli olmuştur. Bu

hakîkati, yâni **Hubb-u fillah, buğd-u fillahı** sevgili Peygamberimiz şöyle bildiriyor: **(Îmânın temeli ve en kuvvetli alâmeti, müslümanları sevmek ve müslümanlara düşmanlık edenleri sevmemektir.)**

Bütün varlıkların sâhibi olan Cenâb-ı Hak, Îsâ aleyhisselâma buyurdu ki: **(Eğer yerlerde ve göklerde bulunan bütün varlıkların ibâdetlerini yapsan dostlarımı sevmedikçe ve düşmanlarıma düşmanlık etmedikçe, hiç faydası olmaz.)**

Allahü teâlâ, Mûsâ aleyhisselâma da; **(Benim için ne işledin)** diye sordukda, (Yâ Rabbî! Senin için namaz kıldım, oruç tutdum, zekât verdim, ismini çok zikr etdim) deyince**, (Yâ Mûsâ, namâzların sana burhândır. Oruçların Cehennemden siperdir. Zekât kıyâmet gününün sıcaklığından koruyan gölgedir. İsmimi söylemen de, kabir ve kıyâmet karanlığında seni aydınlatan nûrdur. Yâni bunların faydaları hep sanadır. Benim için ne yapdın?)** buyurdukda, Mûsâ "aleyhisselâm", (Yâ Rabbî! Senin için olan ameli bana bildir!) diye yalvardı. Cenâb-ı Hak: **(Yâ Mûsâ! Dostlarımı benim için sevdin mi ve düşmanlarıma benim için düşmanlık etdin mi?)** meâlindeki âyet-i kerîme ile cevâb verdi. Mûsâ "aleyhisselâm" da, Allah için amelin, **(Hubb-u fillâh)** ve **(Buğd-u fillâh)** olduğunu anladı.

Peygamber efendimizin gösterdiği doğru yoldan ayrılmayan bütün müslümanlar, Allahü teâlânın dostlarıdır. Hangi dinden ve hangi milletten olursa olsun, müslüman olmayanlar da, O'nun düşmanlarıdır. Allahü teâlâ son dîni olan İslâmiyeti inkâr edenler hakkında Bekara sûresi 161. ve 162. âyetlerinde meâlen, **(Âyetlerimizi inkâr etmiş ve kâfir olarak can vermiş olanlar var ya! İşte Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onların üzerinedir. Onlar, o lanet ve ateş içinde devamlı olarak kalanlardır)** buyurdu.

Bununla beraber bir kul, dînimizin yasak ettiği bütün günâhları işlediği, emredilen ibâdetlerin ve iyiliklerin hepsini terk ettiği hâlde, kalbinde zerre kadar küfür bulunmasa, İslâmiyetin emirlerinin ve yasaklarının hepsini beğenip, hiçbirini inkâr etmese, günâhlardan hiçbirini küçük görmese ve yaptığından dolayı kalbinde üzüntü duysa ve bu hâl ve îmân üzere dünyadan göçüp gitse, dinimize göre mü'min ve müslüman olarak ölmüş olur. Allahü teâlâ, onun bütün günâhlarını affedip bağışlayabileceğini va'dediyor. İnsan ümitsiz olmamalıdır. Nitekim Allahü teâlâ, Zümer sûresi 53. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Ey sevgili Peygamberim! Tarafımdan ümmetine de söyle ki: Ey günâh işlemekle kendilerine karşı haddini aşmış kullarım! Allah'ın rahmetinden, sizi bağışlamasından ümidi kesmeyiniz! Çünkü Allahü teâlâ şirk ve küfürden başka, dilediği kimselerden bütün günâhları bağışlar)** buyurulmaktadır. Belki günâhlarını sevaba çevirir. Zira Furkân sûresi 70. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Bunların kötülüklerini Allahü teâlâ iyiliğe çevirir)** buyuruyor. Böylece onu Cennete sokar.

Îmânı tam ve olgun olanlar, Allahü teâlânın emirlerine itâatsızlık edemezler. Sevap olan işlerden elini çekip günâhlarla meşgûl olamazlar. Çünkü her günâh işi yapmak ve emredilen her ibâdeti yapmamak, Allahü teâlâya isyandır, peygamberlerin bildirdiklerine, bütün ehl-i sünnet âlimlerine uymamaktır; aksine şeytanlara, nefse, kâfirlere uymak, âsî, fasık olmak mânâsına gelir. İşte bu sebeplerle, her emri şeksiz ve şüphe-

siz yerine getirmek lazımdır. İtâatsizlik ve günâh, kalbe bir siyah nokta vurur. Bu da tövbesiz ve o günâhları terk etmeden kalpten silinmez. Nitekim sevgili Peygamberimiz; "**Kul günâh işleyince, kalbinde siyah bir nokta olur, tövbe ederse, kalbi temizlenir. Eğer çok günâh işlerse ve günâha devam ederse, kalbindeki siyahlık çoğalır ve bütün kalb kararır"** buyurmuşlardır.

Kalbin kararmasının alâmeti, günâh işleyip üzülmemek; ibâdet ve tâatten lezzet almamak ve nasihatın kendisine tesir ve faydası olmamasıdır. Bu hâl insanı haberi olmadan, çeker küfre götürür. O hâlde, mü'min ve müslüman olanın, günâh işlemekten çok korkması ve nefsinin kötü arzu ve isteklerine uymaması lâzımdır. İnsanı, Rabbinden uzaklaştıran üç büyük düşmandan çok sakınmalıdır. Bu düşmanlardan şeytanın vesvesesine aldanmamalı, nefsin İslâmiyete uymayan isteklerini yapmamalı ve bunların en büyüğü olan kötü arkadaşlardan uzak durmalıdır. Bütün fenâlıkların başı, kötü arkadaşlardır. Allahü teâlâ, En'âm sûresi 116. âyetinde meâlen, **(Eğer yeryüzündeki insanların çoğuna uyarsan, seni onlar Allah yolundan saptırırlar)** buyuruyor.

MENKIBE: Îmân Günâhları Temizler

Dıhye-i Kelbî, îmân etmeden önce zengin bir Arap melikiydi. Peygamber efendimiz, onun müslüman olmasını çok arzu ediyordu. Zîrâ mevkii, itibarı ile etrafında ona bağlı yediyüzden daha fazla kişi vardı. Onların da İslâmiyet ile şereflenmeleri kendisine bağlıydı.

Dıhye-i Kelbî, müslüman olmak isteyince Cenâb-ı Hak, Resûl-i Ekreme bir sabah namazından sonra vahyederek: **(Dıhye'nin kalbine îmân tohumunun atıldığını)** bildirdi. Biraz sonra Dıhye, Mescid-i Nebevîye girdi. Resûl-i Ekrem omuzlarındaki elbisesini yere serdiler. Oraya oturmasını işaret buyurdular. Resûl-i Ekremin bu keremini gören Dıhye'nin gözlerinden yaşlar boşandı. Hürmetle, saygı ile **"Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlühü"** diyerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Peygamber aleyhisselâm sordu:

- Niçin ağlıyorsun?
- Yâ Resûlallah! Ben çok büyük günâhlar işledim. Bu günâhlarımın keffareti nedir? Malımın, mülkümün sadaka olarak verilmesi mi, yoksa öldürülmem mi gerekiyor?
- Ey Dıhye, nedir günâhın?
- Yâ Resûlallah! Câhiliyet devrinin âdetine uyarak kız çocuklarımı öldürmüştüm.

Tam o sırada Cebrâil aleyhisselâm gelerek:

- "Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ müslüman olanların câhiliyet devrindeki günâhlarını affetti" buyurdu.

MENKIBE: Îmân Etmek İsteyince...

İbrâhim Havvas, İslâm âlimlerinin büyüklerinden ve evliyânın üstünlerindendir. Cüneyd-i Bağdâdî'nin talebesidir. Hicrî 291 yılında vefât etmiş olup, kabri Rey şehrindedir.

Kendisi başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlatıyor:

"Bir sene hacca gitmeye niyet ettim. Bu niyetle yola çıktım. Maksadım Kâbe-i şerîf tarafına gitmek olduğu hâlde, istemiyerek ters yöne gidiyordum. Allahü teâlânın irâdesi beni batı tarafına çekiyordu. En sonunda İstanbul'a gitmeye karar verdim. Şehre girdim. Yüksek bir köşk gördüm. Kapı önünde bir kısım insanlar, bir araya toplanmışlardı. Yaklaştım ve sordum:

- *Niçin toplandınız?*
- *Rum Kayseri'nin kızı delirdi. Çare bulmak için doktorları topladı.*

Bunda bir hikmet olsa gerektir, dedim ve içeri girdim. Orada Kayser'in kızını ondüncü ay gibi gördüm. Bana baktı ve dedi ki:

- *Hoş geldin, ey İbrâhim Havvas!*
- *Beni nereden tanıyorsunuz?*
- *Canımı, Cânâna teslim etmek istedim ve Hak teâlâdan sevdiği bir kulunu yanımda bulundurmasını niyâz ettim. Rüyâmda buyuruldu ki: "Yarın İbrâhim Havvas sana gelecek!"*
- *Hastalığınız nedir?*
- *Bir gece dışarı çıkıp ibret nazarıyla gökyüzüne baktım. Kendimden geçtim. "Allahü ehad verresûlü Ahmed/Allah birdir ve Peygamberi Ahmed yâni Muhammed" kelimesi dilime, mânâsı kalbime geldi. Bu kelimeyi dilimden düşürmez oldum. Bu sebepten hâlime delilik alâmeti, bana da deli dediler.*
- *Bizim diyâra gelmek ister misin?*
- *Sizin diyârda ne var?*
- *Mekke, Medîne ve Beyt-ül-mukaddes (Mescid-i Aksâ) oradadır.*
- *Sağ tarafına bak!*

Baktım bir düzlükte Mekke, Medîne ve Beyt-ül-mukaddes karşımda duruyor gördüm. Az sonra dedi ki:

- *Vakit yaklaştı. İstek ve arzu haddi aştı.*

"Kelime-i Şehâdet" getirip rûhunu teslim etti.

Îmânın Doğru Olmasının Şartları

Îmân, duyu organlarının ve aklın kavradıkları bilgilerle elde edilmez. Fen ilimleri ile, âlemdeki nizâmın (düzgünlüğün) tesadüfen olmadığını ve bir yaratıcının bulunduğunu anlamak ve bilmek de îmân olmaz. Îmân demek, son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın Allahü teâlâdan getirdiği bilgilerin cümlesine inanmak demektir. İnanılması lâzım gelen bilgilere, akla uyarsa inanırım demek, peygamberlere inanmamak demek olur. Din bilgisi, akıl sâhiplerinin buluşları değildir. Peygamberlerin haber verdiği, bir yaratıcının sıfatlarını ve îmân edilecek bütün hususları, Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarından öğrenip, öyle inanmalıdır.

Doğru ve makbûl bir îmân sâhibi olmak için, ayrıca şu şartlara da uymalıdır:

1- **Îmân devamlı ve sabit olmalıdır.** Bir an dinden ayrılmayı düşünmemelidir. Üç sene sonra müslümanlıktan çıkacağım diyen kimsenin, o andan itibaren îmânı gider, müslümanlıktan çıkmış olur.

2- **Mü'minin îmânı, havf ve recâ arasında olmalıdır.** Allahü teâlânın azâbından korkmalı, fakat rahmetinden bir an ümit kesmemelidir. Her günâhı işlemekten çok sakınmalı, günâhı sebebiyle îmânının gitmesinden korkmalıdır. Bütün günâhları işlemiş olsa bile Rabbimizin affedeceğinden hiç ümit kesmemelidir. Günâhları için tövbe etmelidir. Çünkü tövbe eden, hiç günâh işlememiş gibi olur.

3- **Can boğaza gelmeden önce îmân etmiş olmalıdır.** Can boğaza gelince, âhiretin bütün hâlleri gösterilir. O zaman bütün kâfirler îmân etmek isterler. Hâlbuki îmânın gaybî olması lâzımdır. Görmeden inanmalıdır. Görülen şeye îmân edilmiş olmaz. Fakat bu anda, mü'minlerin tövbesi kabul olunur.

4- **Güneş batıdan doğmadan önce îmân etmelidir.** Kıyâmetin büyük alâmetlerinden birisi de, güneş batıdan doğacaktır. Bunu gören bütün insanlar, îmân edecekler. Fakat bu îmânları kabul olmayacaktır. Çünkü artık tövbe kapısı kapanmış olur.

5- **Allahü teâlâdan başka kimsenin gaybı, gizli olan şeyleri bilemediğine inanmalıdır.** Gaybı yalnız Allahü teâlâ bilir. Bir de O'nun bildirdikleri bilir. Melekler, cinnîler, şeytanlar ve hattâ peygamberler de gaybı bilemez. Fakat peygamberlere ve sâlih kullara gaybtan bilgi verilebilir.

6- **Dînin, îmâna ve ibâdetlere ait bir hükmünü zaruretsiz ve kasten red etmemelidir.** İslâmiyetin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur'ân-ı kerîm ile meleklerle ve peygamberlerden birisi ile alay etmek ve bunlar ile bildirilenleri bir zorlama ve zaruret yok iken dil ile inkâr etmek, küfür (inanmamak) olur. Allahü teâlânın varlığını, melekleri, guslün ve namazın farz olduğunu, ölümle korkutulmak gibi bir zaruretle reddettiğini söyleyen kâfir olmaz.

7- **İslâm dîninin apaçık bildirdiği zaruri bilgilerde şüphe ve tereddüt etmemelidir.** Namazın farz olduğunda, şarap ve diğer alkollü içkiler ile kumarın, faizin, rüşvetin haram olduğunda şüphe etmek veya meşhur olan bir harama, helâl demek ve helâl olan şeye haram demek, îmândan çıkmaya sebep olur.

8- **Îmân, İslâm dîninin bildirdiği şekilde olmalıdır.** Aklın anladıklarına, felsefecilerin ve fen taklitçilerinin bildirdiklerine göre inanmak, îmân olmaz. Muhammed aleyhisselâmın bildirdiği şekilde îmân etmek lâzımdır.

9- **Îmân eden, yalnız Allah için sevmeli ve yalnız Allah için düşmanlık etmelidir.** Allahü teâlânın dostları olan müslümanları sevmeli ve İslâmiyete, eli ve kalemi ile düşmanlık yapanları sevmemelidir. Bu düşmanlığın yeri kalbdir.

Müslüman olmayan, gayri müslim vatandaşlara ve turistlere de güler yüzlü ve tatlı dilli davranmalıdır. Güzel ahlâkımız ile dînimizi onlara sevdirmeliyiz.

10- **Doğru inanmış olmak için, Ehl-i sünnet vel-cemâat itikâdına uygun olarak îmân etmelidir.** Peygamberimizin ve Eshâbının gösterdiği doğru yoldan ayrılmayan hakîkî müslümanların îmân ettiği gibi inanmalıdır.

EHL-İ SÜNNET VEL CEMÂAT İTÎKÂDI

Allahü teâlânın son dîni İslâmiyeti, insanlara açıklayan, öğreten Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmdır. Bu din, kıyâmete kadar hiç değişmeyecek, bozulmayacaktır. Bunu Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde açıkça bildiriyor. Sevgili Peygamberimizi görmekle şereflenen ve İslâmiyeti bizzat O'ndan öğrenen Eshâb-ı kirâm, bu dini kendinden sonra gelen müslümanlara aynen öğrettiler. Peygamberimizin ve Eshâb-ı kirâmın yolundan kıl kadar ayrılmayan müslümanlara **"Ehl-i sünnet vel-cemâat"** denir.

Yeryüzünde bulunan bütün müslümanlara doğru yolu gösteren ve Muhammed aleyhisselâmın dînini değişmeden, bozulmadan öğrenmelerine önderlik eden, her asırda yetişen yüksek din âlimleri olmuştur. Bu âlimler, insanlara hep aynı îmânı bildirmişler, öğretmişlerdir.

İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe "rahmetullahi aleyh" fıkıh bilgilerini toplayarak, kısımlara, kollara ayırdığı ve usüller, metodlar koyduğu gibi, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" ve Eshâb-ı kirâmın "rıdvânullahi aleyhim ecma'în" bildirdiği itikâd, îmân bilgilerini de topladı ve yüzlerce talebesine bildirdi. Talebesinden, (ilm-i kelâm) yâni îmân bilgileri mütehassısları yetişdi.

Selef-i sâlihînin bildirdikleri itikâd, îmân bilgilerini İmâm-ı Eş'ârî ve İmâm-ı Maturîdî adındaki iki büyük âlim, geniş olarak açıklamışlar, kısımlara bölmüşler ve herkesin anlıyabileceği şekilde yazmışlar ve yaymışlardır. Bu iki imâmın ve hocalarının, îmânda tek bir mezhebi vardır. Bu şerefli insanların mezheplerine **"Ehl-i sünnet vel-cemâat mezhebi"** denir. Bu mezhep, îmân, inanış mezhebidir. İbâdetleri ve günlük işleri bildiren dört mezhebin imâmları da, doğru olan bu itikâd üzere idiler. Îmânlarında hiçbir ayrılık yoktu. Zaten imâm-ı Maturîdî ve imâm-ı Eş'ârî, imâm-ı A'zam'ın ve imâm-ı Şâfi'î'nin talebelerinin talebelerindendi.

Bu fırkada bulunanların itikâdları, inanışları, Eshâb-ı kirâmın ve onlara tâbi olan hakîkî İslâm âlimlerinin inanışlarıdır. Ehl-i sünnet itikâdına uymayan bir inanış, doğru yoldan ayrılmaktır. Böyle inanışa inananların Cehenneme gideceklerini, Sevgili Peygamberimiz haber vermiştir. Bir hadîs-i şerîfte, **(Benim ümmetim yetmişüç fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan bir fırka kurtulacak, diğerleri helâk olacak, Cehenneme gideceklerdir)** buyurduğunda Eshâb-ı kirâm; kurtulan fırka hangisidir, yâ Resûlallah? diye sorunca **(Ehl-i sünnet vel-cemâattir)** buyurdu. Eshâb-ı kirâm, bu defa; Ehl-i sünnet vel-cemâat nedir? diye sordular. **(Benim ve Eshâbımın gittiği yolda olanlardır**) buyurdu.

Ehl-i sünnet yâni sünnîlik, Eshâb-ı kirâmın hepsini, ehl-i beyti ve onların yolunda bulunan bütün müslümanları sevmek yoludur. Bu îmâna sâhip olan müslümanlar, Allahü teâlâya ve O'nun son Peygamberi Muhammed aleyhisselâma inanan kimseleri tekfir etmezler, kâfir bilmezler. Onlara düşmanlık etmezler. Hattâ hepsini din kardeşi kabul edip severler.

Ehl-i Sünnet İtikâdı Nelerdir?

Allahü teâlâ, bütün müslümanların Ehl-i sünnet itikâdına uygun îmân etmelerinden râzıdır. Böyle inanmış olmanın birçok şartları, âlametleri vardır, Hakîkî İslâm âlimleri,

bunları kitaplara geçirmişlerdir. Bu doğru îmânın şartlarından başlıcaları şöyledir:

1- Allahü teâlânın varlığına ve bir olduğuna, eşi ve benzeri olmadığına, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret hayatındaki hâllere, hayır ve şerrin, iyilik ve kötülüğün Allahü teâlâ tarafından yaratıldığına doğru yazılmış kitaplarda açıklandığı şekilde inanmalıdır.

2- Allahü teâlânın son kitabı olan Kur'ân-ı kerîmin Allah kelâmı olduğuna inanmalıdır.

3- Kendi îmânından hiç şüphe etmemelidir.

4- Peygamberimize îmân edip, hayatta iken görmek şerefine kavuşan Eshâb-ı kirâmın hepsini çok sevmelidir. Dört halifesine, yakın akrabâları olan ehl-i beytine ve muhterem hanımlarından hiçbirine dil uzatmamalıdır.

5- İbâdetleri, îmândan bir parça bilmemelidir. Allahü teâlânın emir ve yasaklarına inânıp, tembellikle yapmayan mü'minler kâfir değildirler. Ehemmiyet vermeyenlerin, hafife alanların, İslâmiyetle alay edenlerin îmânı gider.

6- Ehl-i kıble olduklarını söyleyen, Allahü teâlâya ve Peygamberi Muhammed aleyhisselâma inandım dediği hâlde, yanlış itikâtta olanları tekfir etmemelidir. Kâfir olduklarını söylememelidir.

7- Açıkça günâh işlediği bilinmeyen her imâmın arkasında namaz kılınır.

8- Devlet büyüklerine isyân etmemeli ve onların hayırlı iş yapmalarına duâ etmelidir.

9- Abdest alırken ayakları yıkamak yerine, hiç özür ve zarûret olmasa bile, yaş el ile bir kere, mest üzerine mesh edilmesi, erkek için de, kadın için de câizdir. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" mübarek ayaklarına mest giyip, bunların üzerine mesh etti ve câiz olduğunu söyledi. Çıplak ayak ve çorap üzerine mesh edilmez.

10- Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem", Mi'râcının ruh ve beden ile birlikte olduğuna inanmalıdır.

Cennette mü'minlerin Allahü teâlâyı da göreceklerine, kıyâmet gününde Peygamberlerin ve iyi kulların şefâat edeceklerine, kabir azâbının ruh ve bedene olacağına, Evliyânın kerametinin hak olduğuna, Kur'ân-ı kerîm okuyarak ve sadaka vererek bunların sevaplarını ölenlerin ruhlarına gönderilmesinin fayda verdiğine ve azaplarının azalmasına sebep olacağına inanmalıdır.

Hak teâlâ ilmi çok yerde övdü, Kur'ân'da,
Resûlün ilmi emr eder sözleri meydanda.

İslâmın en büyük düşmanıdır, bil, cehâlet,
Çünkü cehl mikrobunun hastalığı: Felâket.

Cehâlet olan yerden, din gider dedi, Nebî,
Dîni seven, o hâlde ilmi, fenni sevmeli!

Otuzüç Farz

Müslümanın inanması ve yapması lazım olan şartlar otuzüç adetdir. Bunlar:

Îmânın şartı: Altı **(6)**

İslâmın şartı Beş **(5)**

Namazın farzı: Oniki **(12)**

Abdestin farzı: Dört **(4)**

Guslün farzı: Üç **(3)**

Teyemmümün farzı: iki **(3)**

Teyemmümün farzına iki diyenler de vardır. Bu zaman, hepsi otuziki farz olur.

Îmânın Şartları (6)

1- Allahü teâlânın varlığına ve birliğine inanmak,
2- Meleklerine inanmak,
3- Allahü teâlânın indirdiği kitaplarına inanmak.
4- Allahü teâlânın peygamberlerine inanmak.
5- Âhiret gününe inanmak.
6- Kadere, yâni hayır ve şerlerin (iyilik ve kötülüklerin) Allahü teâlâdan olduğuna inanmak.

İslâmın Şartları (5)

7- **Kelime-i Şehâdet getirmek.** (Yâni Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh) söylemektir.
8- Her gün beş kere vakti gelince **namaz** kılmak.
9- Malın **zekâtını** vermek.
10- Ramazan ayında her gün **oruç** tutmak.
11- Gücü yetenin ömründe bir kere **hac** etmesidir.

Namazın Farzları (12)

A- Dışındaki farzları (7)'dir. Bunlara (şartları) da denir.

12- **Hadesten taharet:** Abdestsiz olanın abdest alması, cünüb olanın gusül etmesidir.
13- **Necasetten taharet:** Vücudunu, elbisesini ve namaz kılacağı yeri kaba ve hafif necasetten, pislikten temizlemektir.
14- **Setr-i avret:** Müslüman erkek ve kadınların başkasına göstermemeleri lâzım olan yerlerini örtmesidir. Erkeğin avret yeri, göbeğinden diz altına kadardır. Kadınların ise, yüz ve ellerinden başka her tarafı avret yeridir.
15- **İstikbâl-i Kıble:** Namaza dururken kıbleye dönmektir. Vapurda, otobüste ve trende de kıbleye dönmek farzdır.

16- **Vakit:** Namazı vaktinde kılmaktır. Yâni namazın vaktinin girdiğini bilmek ve kıldığı namazın vaktini kalbinden geçirmektir.

17- **Niyet:** Namaza dururken namazın adını, vaktini, kıbleye döndüğünü ve imâma uyduğunu kalbinden geçirmektir.

18- **İftitah veya Tahrime Tekbiri:** Namaza başlarken (Allahü ekber) demektir.

B- İçindeki farzları (5)'tir. Bunlara (rükûn) denir.

19- **Kıyam:** Namazı ayakta kılmaktır. Hasta ve özürlü olanlar oturarak kılabilir.

20- **Kıraat:** Namaz kılarken Kur'ân-ı kerîmden en az bir âyet okumaktır.

21- **Rükû:** Namaz kılarken elleri dizlere koyup eğilmek demektir.

22- **Secde:** Namazda her rekatın sonunda iki kere alnı yere koymaktır.

23- **Ka'de-i âhire:** Namazın son rekatında (Ettehıyyâtü) duasını okuyacak kadar oturmaktır.

Abdestin Farzları (4)

24- Abdest alırken yüzü yıkamak.

25- Elleri dirsekleri ile birlikte yıkamak.

26- Başın dörtte birini meshetmek.

27- Ayakları topukları ile birlikte yıkamak.

Guslün Farzları (3)

28- Gusül ederken ağzı yıkamak (mazmaza),

29- Gusül ederken burnu yıkamak (istinşâk),

30- Gusül ederken bütün vücudu yıkamak.

Teyemmümün Farzları (3)

31- Teyemmümde, cünüplükten veya abdestsizlikten temizlenmek için niyet etmek.

32- Teyemmümde elleri temiz toprağa vurup, yüzü meshetmek.

33- Tekrar elleri temiz toprağa vurup, her iki kolu dirsekten avuca kadar sığamak.

Aşkın ile bilişenler,
Senin için sevişenler,
Halvetine erişenler,
Ölümden hiç korkmaz imiş.

Aklın varsa, ey kardeşim,
Hakkı sevmek olsun işin,
Aşk tadını tatmıyanın,
Kalbi temiz olmaz imiş.

ÎMÂNIN ŞARTLARI

Îmânın şartları altıdır. Âkıl ve baliğ olan bütün insanların, İslâm Dîni'ne girmeleri için îmân etmeleri, zarurî olarak lâzımdır. Îmânın altı şartına inanan herkes müslüman olur. Müslümanların küçük çocukları, annesine, babasına tâbi olarak müslümandır. Bülûğ çağına girince, anasının ve babasının dînine tâbi olması devam etmez. İslâmiyeti bilmeyerek bülûğ çağına girince, dinden ayrılmış olur.

Îmân edilecek şeyleri işitip de, inanmamış kimse, Kelime-i tevhid söylese, yâni **(Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah)** dese, müslüman olmaz. (Âmentü)de bulunan altı şeye inanan ve Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını kabul ettim diyen kimse, müslüman olur. Bir kâfir, Kelime-i tevhid söyleyince ve bunun mânâsına kısaca inanınca, o anda müslüman olur. Fakat her müslüman gibi bunun da, imkân bulunca (Âmentü)'yü ezberlemesi ve mânâsını iyice öğrenmesi lâzımdır.

Her müslüman, çocuklarına önce **(Âmentü billâhi ve Melâiketihi ve Kütübihi ve Rüsülihi vel yevmil-âhiri ve bil-Kaderi hayrihi ve şerrihi minallâhi teâlâ vel-ba'sü ba'delmevti hakkun. Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlühü)** ezberletmeli, mânâsını iyice öğretmelidir. Çocuk bu altı şeyi öğrenmez ve inandığını söylemezse, bâliğ olduğu zaman müslüman olmaz. Îmânın altı şartı şunlardır:

1- Allahü teâlânın var olduğuna, bir olduğuna ve sıfatlarına inanmak.
2- Meleklere inanmak.
3- Kitaplara inanmak.
4- Peygamberlere inanmak.
5- Âhirette olan şeylere inanmak.
6- Kazâ ve Kadere, yâni hayır ve şerrin Allahü teâlâ tarafından yaratıldığına inanmak.

Îmânın altı esası; çocuklarımızın ve gençlerimizin öğrenmeleri için aşağıda madde madde izah edilecektir.

1- ALLAHÜ TEÂLÂYA İNANMAK

Allah Vardır ve Birdir

Allahü teâlâ zâtı ile vardır. Varlığı kendi kendiyledir. Şimdi var olduğu gibi, hep vardır ve hep var olacaktır. Varlığının önünde ve sonunda da yokluk olamaz. Çünkü O'nun varlığı lâzımdır. Yâni **Vâcib-ül vücûd**'dur. O makamda, yokluk olamaz. Allahü teâlâ birdir. Yâni şeriki, benzeri yoktur. Vâcib-ül vücûd olmakta ulûhiyyete ve ibâdet olunmağa hakkı olmakta ortağı yoktur. Ortağı olmak için, Allahü teâlânın kâfi olmaması, müstakil olmaması lâzımdır. Bunlar ise kusurdur, noksanlıktır. Varlık ve ulûhiyyet için noksanlık olamaz. O kâfidir, müstakildir. Yâni kendi kendinedir. O hâlde şerike, ortağa lüzum yoktur. Lüzumsuz olmak ise, bir kusurdur ve vücûba ve ulûhiyyete yakışmaz. Görülüyor ki, şeriki olduğunu düşünmek, ortaklardan her birinin noksan olacağını gösteriyor. Yâni ortak bulunmasını düşünmek, ortak bulunmıyacağını meydana çıkarıyor. Demek ki, Allahü teâlânın şeriki, ortağı, benzeri yoktur. Yâni birdir.

Yeri gökü yaratan, ağaçları donatan,
Çiçekleri açdıran, bir Allahdır, bir Allah!

Allah her yerde hâzır, ne yaparsan o görür.
Ne söylersen işitir, vardır, birdir, büyükdür.

Biz Allahı severiz, her emrini dinleriz.
Beş vakit nemâz kılar, Ona isyân etmeyiz.

Bizlere akl verdi, doğru yolu gösterdi.
Dîn-i islâma uymayan, ateşde yanar dedi.

Kur'âna îmân eden, Peygamberi izleyen,
Dünyâda mes'ûd olur, Cehennemden kurtulur.

Mü'min iyi huyludur, herkes ondan memnûndur.
Kimseye zulm eylemez, kendi de huzûrludur.

Yâ Rab! Afv eyle beni ve anamı babamı.
Kâfirlerin şerrinden koru müslimânları!

MENKIBE: İnkârcı Doktor

Bizanslılar devrinde, İstanbul'da bir doktor yaşıyordu. Mesleğinde mütehassıs olup, sorulan her ilimden cevap veriyordu. Hiçbir dîne inanmadığı gibi, Allahü teâlânın varlığını da inkâr ediyordu. "Her şey kendi kendine var olmuştur" diyordu. Âlemin bir yaratıcısı olduğunu kabul etmiyordu. Yalnız şu kadar var ki; "Dünyanın bir yaratıcısı olduğuna delil getirip beni iknâ eden olursa, ben bu davamdan vaz geçerim" diyordu. Karşılaşıp münazara ettiği herkesi mağlup ediyor, cevapsız bırakıyordu. Kendisini dinleyen herkese dinsizliği aşılıyor, fikirleri karıştırıyordu.

Bu doktorun karşısında Hıristiyan âlemi âciz kalmıştı. Hıristiyanlardan hiç kimse ona cevap veremez hâle gelmişti. Durumu krallarına anlattılar. Buna ancak müslümanların cevap verebileceğini söylediler. Bizans kralı, Abbâsi halifesi Me'mun'a bir elçi ile mektup gönderdi. Mektubunda: "Size gönderdiğimiz bu doktor, dehrîdir. Bir yaratıcı olmadığına inanmaktadır. Sizin yanınızda, bununla münazara edecek ve bunu iknâ edip, mağlup edecek bir âlim bulunursa çok iyi olur" yazmaktaydı. Abbâsi halifesi Me'mun, âlimlerini ve müşâvirlerini toplayıp, onlara danıştı. Orada bulunan İslâm âlimleri dediler ki:

- *Ey halife! Önce onu, mütehassıs olduğu tıp ilminde imtihan edelim, deneyelim. Sonra, duruma göre ne yapacağımıza karar verelim.*

Ertesi gün, üçyüz kişilik bir kalabalık hâlinde geldiler. Doktor da oradaydı. Herkes bir şişeye, idrarını koyarak birbiriyle değiştirdiler. Her şişenin kime ait olduğunu bilmek içinde, özel işaretler koydular. Hepsini getirip, bu inkârcı doktorun önüne koydular. Dok-

tor, önce şişelere, ardından da orada bulunan insanların yüzlerine baktı ve hiç yanlışlık yapmadan, bu falancanın, bu da filancanındır diye tek tek saydı. Üzerlerine işaret koymuşlardı. Baktılar ki, hepsi dediği gibiydi. İki kişinin idrarını karıştırdıkları şişelerdeki idrara da bakıp, "Bu falanca ile filancanın idrarıdır. Onlarda şöyle hastalıklar vardır. İlaçları da şunlardır" dedi. Hepsini doğru söylemişti. Herkes onun işine şaşırıp, bilgisi karşısında âciz kalmıştı. Sonra Bağdat'ta onunla münâzara edecek bir kişi bilmiyoruz, dediler. İçlerinden birisi dedi ki:

- *Büyük âlim evliyânın üstünlerinden olan Nişapurlu Ahmed bin Harb, dün gece buraya geldi. Hacca gidiyor. Umarım ki, bununla ancak o münâzara edebilir.*

Halife, Ahmed bin Harb hazretlerinin yanına bir adam gönderip durumu ona bildirdi. O da buyurdu ki:

- *Siz münâzara meclisini falan saatte halifenin sarayında hazırlayın ve onu lâfa tutun! Ben biraz geç geleceğim. Geldiğim zaman, bana niçin geç kaldınız dersiniz. Ben de cevap veririm.*

Dediği gibi yaptılar. Ahmed bin Harb hazretleri gelip oturunca halife ona sordu:

- *Niçin geç kaldınız?*
- *Abdest için Dicle nehri kenarına gittim. Tuhaf bir şey gördüm. Ona bakarak geç kaldım.*
- *Ne gördünüz ki?*
- *Gördüm ki, topraktan bir ağaç çıktı, büyüdü, kimse kesmeden yıkıldı. Kimse müdahale etmeden de tahta şeklini aldı. Bu tahtalar, kendiliğinden birleşip, marangozsuz, çivisiz sandal oldu ve bir kayıkçı olmadan suyun üzerinde gitmeye başladı. Bunu seyre dalıp geç kaldım.*

İnkârcı doktor, bu sözü duydu ve dedi ki:

- *Bu saçma sapan konuşan ihtiyar mı bizimle münâzara etmeye geldi? Bu delidir. Bununla münâzara etmeye değmez.*

Bunun üzerine âlimlerin büyüklerinden olan Ahmed bin Harb O'na şöyle cevap verdi:

- *Niçin saçma konuşuyorum ve niçin deliyim?*
- *Olmayacak şeyler söylüyorsunuz. Koskoca ağaç birdenbire büyür, kesilir ve tahta olur, bu tahtalar marangozsuz birbirine bitişir ve sandal olur, kayıkçı olmadan su üzerinde gider, dediniz.*
- *Ey doğruluktan uzak insan! Bir sandal için bu imkânsız olunca, yâni ustası, bir yapıcısı olmadan bir sandal olamaz ve su üzerinde gidemez ise, bu güneş, ay ve yıldızlarla, ağaçlarla ve çiçeklerle süslü ve intizamlı âlem, bir yapıcısı olmadan; bu dünya, bu sağlamlığı ile, binlerce güzel yaratıklar, bu sanat erbâbını hayran bırakan eşsiz tabloları ile, kendi kendine nasıl var olsunlar? Asıl bunların bir yapıcısı, yaratıcısı yoktur diyen, böyle hezeyan söyleyen, saçmalayan odur. Deli de odur.*

İnkârcı doktor, bu cevap karşısında şaşıp kalmıştı. Bir an düşündü. Başını kaldırdı ve kendi kendine "İnsan bilgisine güvenip böbürlenmemeli ve inkârcı olmamalıdır. Şimdi inanıyorum ki, Allah vardır" deyip müslüman olmak istedi. Ahmed bin Harb, O'na (Eş-

hedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlühü) kelime-i tayyibesini öğretip, mânâsını açıkladı. Böylece, bir insanın inkârdan kurtulup sonsuz saâdete kavuşmasına vesile oldu.

Allahü teâlâyı Tanımak

Allahü teâlâyı tanımak; O'nun bir tek, eşsiz ve kimseden doğmuş olmadığını, benzeri, ortağı, bir ikincisi bulunmadığını, yardımcısı, destekleyicisi olmadığını, şeksiz ve şüphesiz bilmektir. Allahü teâlâ cisim değildir. Duyu organlarıyla anlaşılan cevher değildir. Allahü teâlânın zâtının hakîkati, akıl ile anlaşılamaz. Çünkü akıl, sonradan yaratılmıştır. O'nun zâtı ise ezelîdir. Hep vardır. Sonradan olan, ezelî olanı kavrıyamaz. Allahü teâlâyı hiçbir şeye benzemez, akıl ile hiç anlaşılamaz olarak aramalı, böyle bulmalı ve böyle bilmelidir. Allahü teâlâyı tanımak, O'nun dîni ile bildirdiği ondört sıfat ile bilmektir. Bu sıfatlar;

"Zâtî" ve "**Subûtî"** sıfatlar olmak üzere ikiye ayrılır.

MENKIBE: Küçük Çobanın Îmânı

İslâm âlimlerinin büyüklerinden Abdullah bin Mübârek, birkaç koyun otlatan bir çocuk gördü. Çocuk çobanlık yapıyordu. Abdullah bin Mübârek, çocuğa acıdı ve "Zavallı Çocuk!.. Küçük yaşta çobanlık yapıyor. Büyüyünce Allahü teâlânın ibâdet ve ma'rifetine nasıl kavuşur!" diye düşündü. Gidip çocuğa Allahü teâlâyı tanımakta bir mesele öğreteyim, kararını verdi. Çocuğun yanına gitti ve aralarında şu konuşmalar geçti:

- *Evlâdım, Allahü teâlâyı bilir misin?*
- *Kul nasıl sâhibini bilmez!..*
- *Allahü teâlâyı ne ile biliyorsun?*
- *Bu koyunlar ile.*
- *Bu koyunlar ile O'nu nasıl biliyorsun?*
- *Bu birkaç koyun çobansız işe yaramaz. Bunları koruyucu birisi lâzımdır ki, bunlara su ve ot versin! Kurttan ve diğer tehlikelerden korusun. Bundan anladım ki, bu âlemdeki her şey, insanlar ve cin, bu hayvanlar, canavarlar, kanatlı kuşlar bir koruyucusuz olamazlar. Bu binlerce çeşit yaratıkları korumaya gücü yeten Allahü teâlâdan başkası değildir. İşte bu koyunlar ile, Allahü teâlâyı böylece bildim.*
- *Allahü teâlâyı nasıl bilirsin?*
- *Hiçbir şeye benzetmeden bilirim.*
- *Böyle olduğunu nasıl bildin?*
- *Yine bu koyunlardan.*
- *Nasıl yâni?*
- *Ben çobanım. Onların koruyucusuyum. Onlar benim korumam ve tasarrufumdadırlar. Onlara dikkatle bakıyorum. Ne onlar bana benzerler ve ne de ben onlara benzerim. Buradan, bir çoban koyunlarına benzemezse, Allahü teâlânın elbette kullarına benzemiyeceğini anladım: "O'na benzeyen bir şey yok. O her şeyi işitir*

ve görür."

- *İyi söyledin. İlimden bir şey öğrendin mi?*
- *Ben bu sahralarda, nasıl bir ilim öğrenebilirim?*
- *Peki başka ne öğrenmişsin?*
- *Üç ilim öğrendim! Gönül ilmi, dil ilmi ve beden ilmi.*
- *Bunlar nelerdir? Ben bunları bilmiyorum?*
- *Gönül ilmi şudur ki; bana kalb verdi. Kendini tanımak ve sevmek yeri yaptı. Bu kalb ile O'nu bileyim. O'nun sevdiklerine gönülde yer vereyim. Sevmediklerine yer vermiyeyim ve böylelerinden uzak olayım. Dil ilmi şudur ki; bana dil verdi. Dili zikir etmek, O'nun adını söylemek yeri yaptı. Bununla O'nu hatırlayıp adını söylemeyi, O'ndan bahsedilmeyen sözden onu korumayı, böyle sözden uzak olmayı istedi. Beden ilmi şudur ki, bana beden vermiştir. O'nun ile kendine hizmet olan her şeyi yaparım. Hizmet olmayan şeyi ise bedenimden uzaklaştırırım.*
- *Ey evlâdım, önceki ve sonraki ilimler, senin bana bu öğrettiklerindir. Bana nasihat ver!*
- *Ey efendi! Âlim olduğun yüzünden belli oluyor. Eğer ilmi Allah rızâsı için öğrendiysen insanlardan istemeyi kes! Yok, dünya için öğrenmişsen, Cennet arzu ve isteğini kalbinden çıkar.*

MENKIBE: Vallahi Onun Dîni Haktır

Seyyidet Nefise'nin, yahudî bir kadın komşusunun, bir kötürüm kızı vardı. Annesi hamama gitmek istedi. Kızı da onunla gitmek arzu edince annesi; "Olmaz, sen evde yalnız otur." dedi. Çocuk; "Bâri sen gelinceye kadar komşumuzun yanında kalayım." dedi. Kadın, Seyyidet Nefise'ye gelip çocuğunun arzusunu bildirince o da izin verdi. Kadın çocuğunu getirip gösterilen bir odaya bıraktı ve kendisi de hamama gitti. Kötürüm kız otururken Seyyidet Nefise diğer tarafta abdest alıyordu ve abdest suyu kötürüm kızın yanından akıyordu. Allahü teâlânın hikmeti, o kızın aklına, yanından akıp giden abdest suyundan biraz alıp ayaklarına sürmek geldi ve düşündüğünü yaptı. Hemen sıhhate kavuştu. Sanki hiç hasta değilmiş gibi ayağa kalkıp yürümeye başladı. Seyyidet Nefise olanlardan habersiz, öbür tarafta namaz kılıyordu. Kız, dışardan gelen seslerden, annesinin hamamdan geldiğini anlayınca, hemen evlerinin kapısına gidip kapıyı çaldı. Annesi kapıya gelip kim olduğunu sorunca;

"Senin kızınım" dedi. Hemen kapıyı açıp, kızını sapasağlam karşısında görünce; "Nasıl oldu da iyileştin? Anlat!" dedi. Kız olanları anlatınca, kadın hüngür hüngür ağlayıp; "Vallahi bizim dînimiz bâtıldır. Onun dîni haktır" dedi. Hemen gidip, Seyyidet Nefise'nin elini öptü.

Ayaklarına kapandı. Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldu. Seyyidet Nefise de bu hâle sevinip, bu ihsânından dolayı Allahü teâlâya hamd ve şükretti. Sonra kadın evine gitti. Kızın babasının ismi Eyyûb olup, kavminin ileri gelenlerinden idi. Akşam eve gelip kızının sağlam hâlini görünce, sevincinden aklı gidecek gibi oldu.

Hanımı hâdiseyi ve müslüman olduğunu anlatınca, kendisinden geçer gibi oldu ve; "Yâ Rabbî! Sen dilediğine hidâyet verirsin. Vallahi, İslâm dîni haktır. Bizim şimdiye kadar bulunduğumuz din bâtıldır" dedi. Sonra Seyyidet Nefise'nin hânesine gelip, yüzünü

gözünü kapının eşiğine sürdü ve Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldu. Kızın iyileşmesi ve annesinin, babasının müslüman olmaları hâdisesi, kısa zamanda her tarafa yayıldı ve komşu yahudilerden birçoğu îmân etti.

Allahü teâlânın Sıfatları

Âkıl ve bâliğ olan kadın ve erkek her müslümanın Allahü teâlânın (**zâtî**) ve (**subutî**) sıfatlarını doğru bilmesi ve inanması lâzımdır. Herkese ilk farz olan şey budur. Bilmemek özür olmaz, bilmemek büyük günâhtır.

Zâtî Sıfatları

Allahü teâlânın zâtî sıfatları altıdır. Bu altı sıfatın hiçbiri, varlıkların hiçbirinde yoktur. Yalnız Allahü teâlâya mahsusturlar. Bunların sonradan yaratılan varlıklara hiçbir surette bağlantıları da yoktur. Bunlar:

1- **Vücûd:** Allahü teâlâ vardır. Varlığı ezelîdir. Vâcibül-vücûddur. Yâni varlığı hep lâzımdır.

2- **Kıdem:** Allahü teâlânın evveli yoktur.

3- **Bekâ:** Allahü teâlânın sonu yoktur. Hiç yok olmaz. Ortağı olmak muhal olduğu gibi, zât ve sıfatları için de yokluk muhaldir.

4- **Vahdaniyyet:** Allahü teâlânın zâtında, sıfatlarında ve işlerinde ortağı yoktur.

5- **Muhalefetün-lil havâdis:** Allahü teâlâ, zâtında ve sıfatlarında hiçbir mahlûkatın zât ve sıfatlarına benzemez.

6- **Kıyam bi-nefsihî:** Allahü teâlâ, zâtı ile kâimdir. Durmak için bir yere muhtaç değildir. Zîra, her ihtiyaçtan münezzehtir. Bu kâinatı yokluktan varlığa getirmeden önce, zâtı nasıl ise sonsuz olarak, hep öyledir.

Subûtî Sıfatları

Allahü teâlânın subûtî sıfatları sekizdir. Bu sıfatlar, Allahü teâlânın varlığını göstermekte, zâtında, sıfatlarında ve işlerinde kemâl, üstünlük bulunduğunu ve hiçbir kusur, karışıklık ve değişiklik olmadığını bildirmektedir.

1- **Hayat:** Allahü teâlâ diridir. Hayatı, yarattıklarının hayatına benzemeyip, zâtına lâyık ve ona mahsustur. Bu hayat, ezelî ve ebedîdir.

2- **İlim:** Allahü teâlâ her şeyi bilir. Bilmesi, yarattığı varlıkların bilmesi gibi değildir. Bilmesinde değişiklik olmaz. Ezelî ve ebedîdir.

3- **Sem':** Allahü teâlâ işitir. Vasıtasız, ortamsız işitir. Kulların işitmesine benzemez. Bu sıfatı da, her sıfatı gibi ezelî ve ebedîdir.

4- **Basar:** Allahü teâlâ görür. Aletsiz ve şartsız olarak gizli ve aşikâr olan her şeyi görür.

5- **İrâde:** Allahü teâlânın dilemesi vardır. Dilediğini yaratır. Her şey, O'nun dilemesi ile olur. İrâdesine engel olacak hiçbir kuvvet yoktur.

6- **Kudret:** Allahü teâlânın gücü yeticidir. Hiçbir şey O'na güç gelmez.

7- **Kelâm:** Allahü teâlâ söyleyicidir. Söylemesi âlet, harfler, sesler ve dil ile değildir. Kur'ân-ı kerîm, O'nun kelâmıdır.

8- **Tekvîn:** Allahü teâlâ yaratıcıdır. O'ndan başka yaratıcı yoktur. Her şeyi O yaratır.

Allahü teâlânın sıfatlarının hakîkatlerini anlamak da muhaldir. Akıl ile anlamak imkânsızdır. Hiç bir kimse ve her şey, Allahü teâlânın sıfatlarına ortak ve benzer olamaz.

MENKIBE: Vâli ve Kadın

Bir zamanlar vâlilik yapan birisinin çok güzel bir bahçesi vardı. Rengârenk çiçeklerle donatılmış, tam bir zevk ve sefâ yeriydi. Bir gün vâli, bu bahçeye geldi. Orada bahçıvanın hanımını gördü. Kadın çok güzeldi. Vâli, bir bahane ile kadının kocası olan bahçıvanı, bir iş için dışarıya gönderdi. Kadına da dedi ki:

- *Bahçenin kapılarını kapat. Hiçbir kapı açık kalmasın!*

Kadın, akıllı ve namuslu idi. Vâlinin kendisine kötü niyet taşıdığını anladı. Gidip bir ağacın arkasına saklandı ve biraz sonra gelip dedi ki:

- *Kapıları kapattım. Yalnız bir tanesi kaldı. Onu kapatmaya gücüm yetmiyor. Ne kadar uğraşsam da kapatamıyorum.*
- *O, hangi kapıdır?*
- *Bu kapı, Allahü teâlânın Basar sıfatıyla bizi gördüğü kapıdır.*

Vâli, bu sözü duyunca, pişman olup tövbe etti. Bir daha aklına böyle kötülükler getirmemek için, Allahü teâlânın sevgili kullarından birinin bulunduğu yere gidip, onun sohbetinde yetişti. Allahü teâlânın sevgili kullarından biri oldu.

MENKIBE: Allah Bize Yeter

Harun Reşid tebdili kıyafet yapmış veziriyle çarşı-pazar gezinirken uzakta bir yerde bir çadır görür. Veziriyle beraber çadıra doğru gelirler.

Çadırın önünde yaşlıca bir kadın...

"Nine bu çadırda mı yaşarsın?",

"Evet oğul, dokuz yaşındaki torunum ile beraber burada yaşarız, buyrun misafirimiz olun, yol yorgunusunuzdur" der. Harun Reşid'in kim olduğunu bilmeden içeri çadıra buyur eder.

"Nine ne yer ne içersiniz, geçiminiz neyden, nasıl geçinirsiniz?"

"Oğul, Allah'a ne kadar şükretsek azdır, bir keçimiz var onun sütünü sağar geçimimizi sağlarız."

Hoşbeşten sonra sofra serilir. Sofraya, kızartılmış keçi eti gelir. Sultan vezirinin gözlerine bakar..! Bakışmadan sonra yemeğe koyulurlar. Sultan, nineye bu keçinin nereden geldiğini sorar. Nine; "Bizim sağımlık keçiydi, misafirlerimizi ağırlamaya başka bir şeyimiz olmadığı için keçiyi kestik" der. Yemek yendikten sonra Harun Reşid ve veziri oradan ayrılmak için toparlanırlar. Ayrılmadan önce sultan, nineye üzerinde bir saltanat alâmeti işlenmiş bir mendil verir.

"Sıkıntınız olduğu zaman bu mendilin sahibine varın, sizin sıkıntınızı giderir, size yardımcı olur" der, oradan ayrılırlar. Harun Reşid yolda kendi kendine, "Yâ Rabbi bu ne büyük tevekkül, geçimini sağladığı keçiyi sırf misafir ağırlamak için kesiyor, rızkından korkmadan endişe etmeden yaşıyor..!" diye, derin derin düşünür.

Bir zaman sonra, çadırdaki nine geçim sıkıntısı çekmeye başlar. Aklına mendil gelir, çadırına gelen misafir, sıkıntıya düştüğün zaman mendili sahibine ulaştır, sana yardımcı olur demişti..! Mendili sandığından çıkarır, oğluna verir.

"Oğlum Bağdad'a git, bu mendilin sahibini bul, geçim sıkıntısında olduğumuzu söyle, belki bize yardımcı olur" der. Çocuk mendili alır, sora sora büyük bir sarayın önüne gelir, sarayın kapısındaki askerlere mendili gösterdiğinde kapı açılır, her bir kapıya geldiğinde mendili gösterdikçe kapılar ardına kadar açılır. Tâ ki Sultan Harun Reşid'in odasına girene kadar. Kapının ağzından, sultanın namaz kıldığını görür, içeride kapının ağzında bekler... Sultan namazı bitirip namaz sonrası ellerini duâya açar. O sırada çocuk sultana bir daha, bir daha bakar ve oradan hızla uzaklaşır...

Çadıra varınca nine sorar, "Ne yaptın oğlum, o zâtı bulabildin mi?" "Evet nine, o zât, Sultan Harun Reşid idi ama baktım ki o da ellerini açmış Allahü teâlâya yalvarıyor, bir şeyler istiyor, ben de kendi kendime, "Sultan dahi olsa ondan bir şeyler istemek nafile, biz de onun sığınıp istediği yerden isteyelim" diyerek, bir şey istemeden geri geldim. Nine, "Doğru dersin oğlum, bir an gaflete düştüm, seni ona gönderdim, Allahü teâlâ bize, hepimize yeter."

MENKIBE: Allah Bizi Görüyor

Hazret-i Ömer, halifeliği sırasında bir gece asayişi kontrol için Medîne sokaklarında dolaşıyordu. Gecenin karanlığında önünden geçmekte olduğu bir evden yüksek sesler işitti. Durdu ve dinlemeye başladı. Bir anne kızına şöyle diyordu:

- *Kızım, yarın satacağımız süte su karıştır!*
- *Anne, Halife süte su karıştırmayı yasak etmedi mi?*
- *Kızım, gecenin bu saatinde Halifenin nereden haberi olacak, O şimdi yatağında yatıyor.*
- *Anne! Anne! Halife uyuyor, haberi olmaz diyorsun! Her şeyi bilen, gören ve her şeye kâdir olan Allahü teâlâ bizi görüyor, hâlimizi biliyor! Hîlemizi insanlardan gizleyebiliriz, fakat her şeyi bilen ve gören Allah'dan nasıl gizlersin?*

Hazret-i Ömer, bu kızın güzel ahlâkına çok hayran kaldı. Bu durumu hanımına da anlattı. Sonra da, o kızı oğlu Asım'a nikâh etti. Âsım'ın bundan bir kızı oldu, bundan da halife Ömer bin Abdülazîz dünyâya geldi, rahmetullahi aleyh.

Allah Sevgisi, Allahü teâlâya Âşık Olmak

Allahü teâlâyı sevmek, sevgilerin en yücesi ve makamların en yükseğidir. İnsan, her ni'meti gönderen Allah'a karşı şükretmelidir. Allah'a şükretmek, O'nu sevmenin bir ifâdesidir. Şükretmek de, O'nun emir ve yasaklarına uymakla olur. Allahü teâlâyı

sevmek, O'nu daha iyi bilmek, tanımakla olur.

Allah sevgisi bizi, diğer insanları ve Allahü teâlânın yaratmış olduğu her şeyi sevmeye yöneltir. Bu sevgi insanda, Allah'a karşı kulluk vazifeleri olan ibâdetlerini yapma arzusunu çoğaltır. Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı kerîmde, **(Ey sevgili Peygamberim, onlara de ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyunuz! Allahü teâlâ bana tâbi olanları sever ve günâhlarınızı affeder.)**

Allah sevgisi sâyesinde insan, Peygamberini, büyüklerini, milletini ve devletini de sever. Bunun içindir ki, Allah sevgisi her türlü sevginin kaynağıdır. Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki:

(Allahü teâlâyı ve Resûlünü her şeyden çok sevmiyenin îmânı sağlam değildir.)

(Kul, Allahü teâlâyı ve Resûlünü çoluk çocuğundan, malından ve bütün mahlûkattan çok sevmedikçe, tam ve olgun mü'min olamaz.)

(Allah sevgisinin yeri gönüllerdir. Bu sevgi çoğaldıkça, kişi Allah'a yaklaşır. O'ndan kendisini uzaklaştıracak her şeyden sakınır.)

Allahü teâlâ buyuruyor ki: **(Ey kullarım! Beni sevdiğiniz için, ben de sizleri seviyorum.)**

Sevgi, iyi olan bir şeye karşı kendiliğinden hâsıl olan bir meyildir. Bu meyil, kuvvetli olursa **"Aşk"** denir. Düşmanlık da, iyi olmayan bir şeye karşı, kendiliğinden hâsıl olan nefrettir. İyilik ve kötülüğün olmadığı yerde, sevgi ve düşmanlık da bulunmaz.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Îmânın temeli ve en kuvvetli alâmeti; müslümanları sevmek, müslümanlara düşmanlık edenleri sevmemektir.)**

MENKIBE: Bülbülün Feryadı

İbrâhim aleyhisselâmı ateşe attıkları zaman bütün melekler, vahşi hayvanlar ve kuşlar ağlaştılar ve etrafında toplanıp, İbrâhim aleyhisselâma bir yardım yapabilmenin çâresini aradılar.

Bunların arasında zayıf bir bülbül yavrusu vardı. Kendini ateşe atacağı sırada Hak teâlâ, Cebrâil aleyhisselâma emredip buyurdu ki:

- *O kuşu tut ve ne dileği olduğunu sor?*

Cebrâîl aleyhisselâm kuşu tutup sorunca, kuş dedi ki:

- *Halilullah'ı ateşe atıyorlar. Madem ki kurtarmağa kâdir değilim, bâri onunla beraber yanayım.*

Cebrâil aleyhisselâm, kuşun bu cevabını arz edince, Hak teâlâ yine buyurdu ki:

- *O kuşun benden başka bir dileği var mıdır?*

Bunun üzerine Bülbül dileğini şöyle arzetti:

- *Benim dünyada, Hak teâlânın adını anmaktan başka arzum yoktur. Binbir ismi olduğunu işittim. Yüzbirini biliyorum. Dokuz yüz ism-i şerîfini de bilmek isterim.*

Hak teâlâ kuşun dileğini yerine getirdi.

Şimdi sahralarda Allah aşkıyla feryat eden bülbül, Hak teâlânın ismini söylemektedir.

Nemrud'un ateşi, İbrâhim aleyhisselâma gülistan olunca, bülbül gelip gül ağacında nağmeye başladı. O zamandan kıyâmete kadar, gül ağacına muhabbet etti, âşık oldu.

MENKIBE: Birkaç Damla Gözyaşı

Ebû Süleymân Dârânî hazretleri anlatır: Bir gece rüyamda bir hûri gördüm. "Bu senin âhiretteki nasibindir" dediler. Tebessüm ediyordu. Yüzü o derece nûrlu idi ki, anlatılacak gibi değil.

Ben; "Bu kadar nûr ve güzelliğine sebeb nedir?" dedim.

Cevâben; "Bir gece Allah aşkıyla gözünden birkaç damla yaş akmıştı. Onunla yüzümü yıkadılar. Onun tesiri ile bu nûr ve güzellik hâsıl oldu. Sizin gibi temiz zâtların gözyaşları, hûrilerin yüzlerinin parlatıcısı olmaktadır. Gözyaşı ne kadar çok olursa o kadar iyidir" dedi.

2- MELEKLERE İNANMAK

Melekler, Allahü teâlânın her emrini yerine getiren ve hiç günâh işlemiyecek şekilde nurdan yaratılan kıymetli kullarıdır. Ortakları değildir. Kızları da değildir. Melekler, diri varlıklar olup, hem de akıllıdırlar, erkeklik ve dişilik yoktur. Evlenmezler. Çocukları olmaz.

İnsanlardaki kötülükler, meleklerde yoktur. Allahü teâlânın emirlerine itâat ederler. Hiç günâh işlemezler. Çünkü onlarda, kötülük işlemeye sebep olan nefs-i emmâre yaratılmamıştır. Yemeğe ve içmeğe de ihtiyaçları yoktur. Kötü huylardan hiçbiri bunlarda bulunmaz.

Meleklerin cisimleri, gaz hâlinden daha lâtiftirler. Her şekle girebilirler. Gazlar, sıvı ve katı olduğu gibi ve katı olunca şekil aldığı gibi, melekler de güzel şekiller alabilirler. Melekler, büyük insanların bedeninden ayrılan ruhlar değildirler. Cisimdirler.

Allahü teâlâ, meleklerin hepsini sever. Melekler için Tahrîm sûresi 6. âyetinin son kısmında meâlen, **(Melekler, emr olundukları şeyde Allahü teâlâya karşı gelmezler ve emr olundukları şeyi yaparlar)** buyuruluyor. İbâdet yapmakta tenbellik, gevşeklik ve usanma göstermezler. Enbiyâ sûresi 20. âyetinde meâlen, **(Gece ve gündüz hep Allahü teâlâyı tesbih ederler, usanmazlar**) buyuruldu.

Meleklerin kanatları vardır. Bazısının iki, bazısının dört veya daha çok kanadı vardır. Her hayvanın kanadı ve uçakların kanatları, kendilerinin yapısında olup, birbirine benzemediği gibi, meleklerin kanadı da kendi cinslerindendir. İnsan, görmediği ve bilmediği bir şeyin adını işitince, bunu bildiği şeyler gibi sanıp, aldanır. Meleklerin kanatları vardır. Fakat nasıl olduğu bilinmez. Kiliselerde ve bazı mecmua ve filmlerde, melek diye görülen kanatlı kadın resimleri uydurmadır.

Meleklerin varlığını inkâr etmek, onlara düşman olarak, Allahü teâlâya karşı gelmek olur. Bekara sûresi 92. âyetinde meâlen, **(Kim ki, Allah'a, meleklerine, Peygamberine, Cebraîle ve Mikâîle düşman olursa, bilsin ki, Allah kâfirlerin düşmanıdır)** buyuruldu.

Meleklerin Vazifeleri

Sayısı en çok olan varlık, meleklerdir. Bunların sayılarını Allahü teâlâdan başka kimse bilmez. Göklerde, meleklerin ibâdet etmedikleri boş bir yer yoktur. Göklerin her yeri rükûda veya secdede olan meleklerle doludur. Göklerde, yerlerde, otlarda, yıldızlarda, canlılarda, cansızlarda, yağmur damlalarında, ağaçların yapraklarında, her harekette ve her şeyde meleklerin vazifeleri vardır. Her yerde, Allahü teâlânın emirlerini yaparlar. Allahü teâlâ ile yarattığı varlıkları arasında vasıtadırlar.

Bazı melekler, başka meleklerin âmiridir. Bazıları, insanların kalblerine iyi düşünce getirir ki, buna "**ilham**" denir. Bazılarının, insanlardan ve bütün varlıklardan haberi yoktur. Allahü teâlânın cemâli (güzelliği) karşısında kendilerinden geçmişlerdir. Her birinin belli bir yeri vardır. Oradan ayrılmazlar. Cennet melekleri, Cennettedir. Bunların büyüklerinin adı, "**Rıdvan**"dır. Cehennem meleklerine de "**Zebâni**" denir. Bunlar, Cehennemde emrolunan vazifelerini yapar. Cehennem ateşi bunlara zarar vermez. Deniz, balığa zararlı olmadığı gibidir. Cehennem zebânîlerinin büyükleri ondokuzdur. En büyüğünün adı "**Mâlik**"dir.

Her insanın hayır ve şer, bütün işlerini yazan, ikisi gece, ikisi gündüz gelen dört meleğe, "**Kirâmen kâtibin**" veya "**Hafaza melekleri**" denir. Hafaza meleklerinin, bunlardan başka olduğu da bildirilmiştir. Sağ taraftaki melek, soldakinin âmiridir ve iyi işleri yazar. Soldaki, kötülükleri yazar. Kabirlerde, kâfirlere ve âsî müslümanlara azâp edecek melekler vardır. Suâl meleklerine "**Münker ve Nekîr**" denir. Mü'minlere soranlara "**Mübeşşir ve Beşîr**" de denir.

Meleklerin birbirlerinden üstünlükleri vardır. En üstünleri dörttür. Bunların isimleri ve vazifeleri şöyledir:

1- **Cebrâil** "aleyhisselâm": Bunun görevi, peygamberlere "aleyhimüsselâm" "**vahiy**" getirmek, emir ve yasakları bildirmektir.

2- İsrâfîl "aleyhisselâm": Kıyâmette "**sûr**" denilen boruyu üfürecektir. Birincisinde, Allahü teâlâdan başka her diri ölecektir. İkincisinde, hepsi tekrar dirilecektir.

3- **Mikâîl** "aleyhisselâm": Ucuzluk, pahalılık, kıtlık, bolluk, yâni ekonomik düzeni ayarlamak, ferahlık ve huzur getirmek ve her maddeyi hareket ettirmek bunun görevidir. Emrinde sayısız melekler vardır.

4- **Azrâîl** "aleyhisselâm": İnsanların rûhunu alan bu melektir. (İran'da konuşulan Farsça dilinde rûha, can denir.)

Bu dört melekten sonra, üstün olan dört sınıf daha vardır:

1- **Hamele-i Arş**: Bu melekler dört tanedir. Kıyâmette sekiz olacaktır.

2- **Mukarrebîn**: Allahü teâlânın huzûrunda bulunan ve bir an ayrılmayan meleklerdir.

3- **Kerûbiyân**: Azap edici meleklerin büyükleridir.

4- **Ruhâniyân**: Rahmet melekleridir.

Bunların hepsi, meleklerin üstünleridir. Bunlar, peygamberlerden başka, bütün insanlardan daha üstündür. Müslümanların sâlihleri, iyileri ve velîleri, meleklerin aşağı-

larından daha üstündür. Meleklerin aşağıları, müslümanların âsî ve günâhkâr olanlarından daha üstündür. Kâfirler ise, her varlıktan daha aşağıdır.

MENKIBE: Melek ve Şeytan

Eshâb-ı kirâmdan Dıhye-i Kelbî, çok güzeldi. Cebrâil aleyhisselâm çok defa onun şeklinde Resûlullah'a gelirdi. Yine bir gün, bu şekilde geldiğinde hazret-i Hasan ile hazret-i Hüseyin, Dıhye zannedip yanına koştular, ceplerine ellerini sokup bir şey bulamadılar. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- ***Ey Cebrâil kardeşim! Onlar seni Dıhye sandılar. Dıhye ne zaman gelse hediye getirirdi. Bunları böyle alıştırdı. Onun için torunlarımın bu hareketini kabalık ve edepsizlik sayma!***

Cebrâil aleyhisselâm bunu duyunca çok üzüldü ve "Dıhye, bunların yanına hediyesiz gelmiyor da, ben nasıl gelirim" deyip, hemen Cennet ni'metlerinden bir salkım üzüm ile bir narı getirip çocuklara verdi. Çocuklar hediyelerini alınca oynamaya devam ettiler. Bu sırada Mescidin kapısına ihtiyar, ak sakallı, elinde baston, toz toprak içerisinde biri geldi ve dedi ki:

- *Açım, yiyecek bir şey verin.*

Hazret-i Hasan ve hazret-i Hüseyin ellerindeki meyveleri götürüp verirken, Cebrâil aleyhisselâm ayağa kalktı ve:

- *Vemeyin o melûna! O şeytandır. Cennet ni'metleri ona yasaktır dedi. Şeytana, def ol, oradan! buyurup şeytanı kovdu.*

MENKIBE: Melekler de İmrenir

Sevgili Peygamberimiz, Allah sevgisinden konuşulan, dinden bahsedilen yerlere meleklerin de imrendiğini şöyle bildiriyor:

Allahü teâlânın yeryüzünde gezen melekleri vardır. Dinden bahsedilen bir topluluk gördükleri zaman arkadaşlarını çağırıp derler ki;

- *Gelin aradığımız buradadır.*

Hepsi gelip rahmetle onları kuşatırlar. Allahü teâlâ onlara sorar:

- *Kullarımı ne hâlde bıraktınız?*
- *Sana hamd ediyorlardı, seni tesbih ediyorlardı ve seni zikir ediyorlardı.*
- *Benden ne istiyorlardı?*
- *Cenneti istiyorlardı.*
- *Cenneti görmüşler mi?*
- *Hayır görmediler.*
- *Ya görselerdi ne yaparlardı?*
- *Cenneti görselerdi daha çok isterlerdi.*
- *Neden kaçıyorlardı?*

- *Cehennem ateşinden.*
- *Cehennem ateşini görmüşler mi?*
- *Hayır görmediler.*
- *Ya görselerdi?*
- *Onu görselerdi, daha fazla korkar. Daha fazla kaçarlardı.*
- *Ey meleklerim, sizi şahit tutuyorum, ben onları bağışladım.*

Melekler dediler ki:

- *Onların içinde birisi ilim öğrenmek veya ibâdet niyeti ile değil, başka bir iş için gelmişti, o da mı af edildi?*

Allahü teâlâ buyurur:

- *Onlar öyle bir cemâat ki, onlarla oturan bir kimse şaki olmaz, Cehenneme gitmez.*

Nükte: *Bu müjdeye kavuşmak için, birkaç kişi toplanınca, zaruri din bilgilerinden konuşmak, okumak lâzımdır. Fırsatı ganimet bilmelidir.*

3- KİTAPLARA İNANMAK

Kitaplara Îmân

Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını, îmân ve ibâdet esaslarını, güzel ahlâkı anlatan ilâhî kitaplara inanmak, dinimizin üçüncü temel şartıdır. Yüce Rabbimiz, peygamberleri vasıtası ile hepsini ilahî kitaplarda bildirmiştir. Allahü teâlâ bu kutsal kitapları, bazı peygamberlere, melekle okutarak, bazılarına ise yazılı olarak, bazılarına da, meleksiz işittirerek indirdi. Bu kitapların hepsi, Allahü teâlânın sözleridir. Ebedî ve ezelîdirler. Sonradan yaratılmış değildirler. Bunlar, meleklerin icât ettiği veya peygamberlerin kendi sözleri değildir.

Mukaddes Kitaplar

İnsanlık tarihinin başlangıcı olan ilk insan hazret-i Âdem, aynı zamanda insanlara gönderilen ilk peygamberdir. Allahü teâlâ insanlara, her bin senede bir "**Resûl**" ve her yüz senede bir de "**Nebî**" olarak peygamberler göndermiştir. Bunlardan Resûl olanlara "kitap ve suhuf" verilmiştir. Kutsal kitapların, Kur'ân-ı kerîmde bildirileni yüzdörttür. Bunların dört tanesi büyük kitaptır. Yüz tanesi suhuftur. Suhuf; küçük kitap, kitapçık, risâle demektir.

Büyük Kitaplar

1- **Tevrat:** Hazret-i Musâ'ya gönderilmiştir.
2- **Zebûr:** Hazret-i Dâvud'a gönderilmiştir.
3- **İncil:** Hazret-i Îsâ'ya gönderilmiştir.
4- **Kur'ân-ı kerîm:** Muhammed aleyhisselâma gönderilmiştir.

Küçük Kitaplar

10 Suhuf: Âdem aleyhisselâm'a gönderilmiştir.

50 Suhuf: Şit aleyhisselâm'a gönderilmişdir.

30 Suhuf: İdris aleyhisselâm'a gönderilmiştir.

10 Suhuf: İbrâhim aleyhisselâm'a gönderilmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm Allah Kelâmıdır

Kur'ân-ı kerîm, nazm-ı ilâhîdir. Nazm, lügatta, incileri ipliğe dizmeğe denir. Kelimeleri de inci gibi, yanyana dizmeye nazım denilmiştir. Şiirler, birer nazımdır. Kur'ân-ı kerîmin kelimeleri Arapçadır. Fakat, bu kelimeleri yanyana dizen, Allahü teâlâdır. Bu kelimeler, insan dizisi değildir. Bu arabî kelimeler, Allahü teâlâ tarafından dizilmiş olarak âyetler hâlinde gelmiştir. Cebrâil "aleyhisselâm" bu âyetleri, bu kelimelerle ve harflerle okumuş, Muhammed "aleyhisselâm da mübârek kulakları ile işiterek, ezberlemiş ve hemen Eshâbına okumuştur. Kur'ân-ı kerîm mahlûk değildir. Kur'ân-ı kerîm, Muhammed aleyhisselâm'ın mu'cizelerinin en büyüğüdür ve insan sözüne benzememektedir.

Kur'ân-ı Kerîmin Toplanması ve Yazılması

Muhammed "aleyhisselâm" âhirete teşrif ettiği sene, halife Ebû Bekir "radıyallahü anh" ezber bilenleri toplayıp ve yazılı olanları getirtip, bir heyete, bütün Kur'ân-ı kerîmi, kâğıt üzerine yazdırdı. Böylece, (**Mushaf**) veya (**Mıshaf**) denilen bir kitap meydana geldi. Otuzüçbin Sahâbi bu Mushafın her harfinin tam yerinde olduğuna söz birliği ile karar verdi. Sûrelerin sırası belli değildi. Üçüncü halife Osman "radıyallahü anh", hicretin yirmibeşinci (25) senesinde, sûreleri birbirinden ayırdı. Yerlerini sıraladı. Altı tane daha Mushaf yazdırıp, Bahreyn, Şam, Basra, Kûfe [Bağdat], Yemen, Mekke ve Medîne'ye gönderdi. Bugün, dünyada bulunan Mushaflar, hep bu yedisinden yazılıp, çoğalmıştır. Aralarında bir nokta farkı bile yoktur.

Kur'ân-ı kerîmde 114 sûre ve 6236 âyet vardır. Âyetlerin sayısının 6666'dan az veya daha çok olduğu da bildirildi ise de bu ayrılıklar, büyük bir âyetin, birkaç küçük âyet sayılmasından veya birkaç kısa âyetin, bir büyük âyet sayılmasından ileri gelmiştir. Kur'ân-ı kerîmin tamamı 30 cüzdür.

Kur'ân-ı Kerîm Öğrenmenin ve Okumanın Önemi

Kur'ân-ı kerîm okuyup ona uygun îmân eden hidâyet üzere, doğru yolda bulunur. Allah'a kavuşturan doğru yolu bulur. Cehennem azâbından kurtulur. Hattâ bunun sevabı dedelerine, çocuklarına ve torunlarına tesir eder. İtikâdı düzgün bir kimse Kur'ân-ı kerîmi okuyup, sâlih müslümanların yazdığı ilmihâl kitaplarında bildirildiği üzere amel ettiği, ibâdet yaptığı takdirde büyük sevaplara kavuşur. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki:

(Hoca çocuğa Besmele okur, çocuk da söyleyince, Allahü teâlâ çocuğun anasının, babasının ve hocasının Cehenneme girmemesi için senet yazdırır.)

(Ümmetimin yaptığı ibâdetlerin en kıymetlisi, Kur'ân-ı kerîmi mushafa bakarak okumaktır.)

(Namazda okunan Kur'ân-ı kerîm, namaz dışında okunan Kur'ân-ı kerîmden daha sevaptır.)

(Kur'ân-ı kerîm okunan evden arşa kadar nûr yükselir.)

(Kur'ân-ı kerîm öğrenen ve öğreten en hayırlınızdır.) [Buhârî]

(Kim bir âyet öğrenirse, kıyâmette onun için nûr olur.) [Dârimî]

(Bir âyet öğrenmek, yüz rekat [nafile] **namaz kılmaktan daha iyidir.)** [İbni Mâce]

(Kur'ân-ı kerîmi öğrenip gece-gündüz okuyana imrenmek gerekir.) [Müslîm]

(Kur'ân-ı kerîm okuyan kimse, bunamaz.) [Tirmizî]

(Kur'ân-ı kerîm okunan yere rahmet ve bereket yağar.) [Buhârî]

(Kur'ân-ı kerîm okunan evin hayrı artar, sakinlerini sıkmaz, melekler toplanır, şeytanlar oradan uzaklaşır. Kur'ân-ı kerîm okunmayan ev, içindekilere dar gelir, sıkıntı verir, bereketsiz olur. Melekler uzaklaşır, şeytanlar oraya dolar.) [Dârimî]

(Her gece on âyet okuyan, gafillerden sayılmaz.) [Hâkim]

(Kur'ân-ı kerîm okuyun! Kıyâmette size şefâat eder.) [Müslîm]

(Kur'ân-ı kerîm okunan yere rahmet yağar, melekler hazır olur.) [Buhârî]

(Kur'ân-ı kerîmden bir âyet dinleyen sayısız çok sevaba kavuşur.) [İmâm-ı Ahmed]

Ebû Hüreyre "radıyallahü anh" şöyle bildiriyor: (Kur'ân-ı kerîm okunan eve, bereket, iyilik gelir. Melekler oraya toplanır. Şeytanlar oradan kaçar. Kur'ân-ı kerîm okunmazsa bunun aksi olur.)

Kur'ân-ı kerîmi okumak mühim sünnettir. Tecvid ilmine uygun olarak ve hürmet ile okunan Kur'ân-ı kerîmi dinlemek farz-ı kifâyedir. Yâni dinlemek daha çok sevaptır. Mushafa bakarak dinlemek daha sevaptır. Dinleyenlere de, okuyanlara verilen sevapların aynısı verilir.

Kur'ân-ı Kerîme Hürmet

Kur'ân-ı kerîme çok hürmet etmelidir. Abdestsiz dokunulmaz. Okumaya E'ûzü ve Besmele ile başlanır. Ondan yere düşmüş bir parça bulunca hemen kaldırmalıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Üzerinde Besmele yazılı bir kâğıdı tazim ile basılmasın diye yerden kaldıran kimseyi Allahü teâlâ sıddîklardan yazar ve müşrik olsalar bile anne ve babasının azâbını hafifletir.)

Hazret-i Lokman Hakîm, üzerinde Besmele yazılı bir kâğıt görünce, yerden kaldırıp hürmet gösterirdi. Allahü teâlâ ona hikmetli söz ve güzel nasihatı ikrâm etti.

MENKIBE: Batmayan Gemi

Ebû Müslim-i Saftar, evliyânın büyüklerinden biriydi. Birgün gemi ile yola çıktı. Yanında çok kimseler de vardı. Âniden ters yönden bir rüzgâr çıktı. Dalgalar yükseldi. Gemi batacak gibi oldu. Gemide olan yükü denize attılar. Yardım istediler. Ebû Müslim diyor ki:

- Bizimle beraber gemide bir köylü vardı. Yanında bir mushafı vardı. Oradan kalktı ve mushafı elinin üzerine koydu ve şöyle yalvararak duâ etti:

"Yâ Rabbi! Eğer bir kimsenin elinde dünya sultanından bir mektup bulunuyorsa, hiç kimse ona saldıramaz, zarar veremez, belâlardan emin olur. Mushafı kaldırdı ve Yâ Rabbi! Bu senin kitabındır, bunu bize verdin. Ellerinde senin kitabın bulunan kullarını suda boğmak keremine yakışmaz."

Derhâl dalgalar döndü ve deniz süt liman oldu ve sağ sâlim gitti.

Yüksekliği ayândır,
Öğülmeye şayândır,
İlâhi bir beyândır,
Yüce Kurân-ı kerîm.

Yanlış yola sapma der,
Kötü işler yapma der,
El hakkını kapma der,
Yüce Kurân-ı kerîm.

İnce kalbe dokunur,
Seve seve okunur,
Öpülür, başa konur,
Yüce Kurân-ı kerîm.

MENKIBE: Yerdeki Besmele

Bişr-i Hâfî evliyânın büyüklerinden bir zâttır. Gençliği günâh işleri yapmakla geçmişti. Bir gün, yolda sarhoş bir hâlde giderken, üstünde Besmele yazılı bir kâğıt buldu. İçi sızlayıp yerden aldı. Öptü, çamurlarını silip, temizledikten sonra, güzel kokular sürüp, evinde duvara astı.

O gece âlim bir zât bir rüyâ gördü. Rüyâda, " Git, Bişr'e söyle! İsmimi temizlediği gibi onu temizlerim. İsmimi büyük tuttuğu gibi büyültürüm. İsmimi güzel kokulu yaptığı gibi, onu güzel ederim. İzzetime yemin ederim ki, onun ismini dünyada ve âhirette temiz ve güzel eylerim" denildi. Bu rüyâ, üç defa tekrar etti.

Rüyâ gören kimse, sabah olunca, Bişr-i Hâfî'yi arayıp meyhanede buldu. Mühim haberim var diye içeriden çağırdı. Bişr geldiğinde, gelen zâta dedi ki:

- *Kimden haber vereceksin?*
- *Sana Allahü teâlâdan haber vereceğim.*

Bunu duyan Bişr, ağlamaya başladı ve sordu:

- *Bana kızıyor mu, şiddetli azap mı yapacak?*

Rüyâyı sonuna kadar dinleyince arkadaşlarına dönüp şöyle söyledi:

- *Ey arkadaşlarım! Beni çağırdılar, bundan sonra bir daha beni buralarda göremiyeceksiniz.*

O zâtın yanında hemen tövbe etti. Bu anda ayağında ayakkabı bulunmadığı için, hiç ayakkabı giymedi. Sebebini soranlara, "Söz verdiğim zaman yalınayaktım, şimdi giymeğe hayâ ederim" derdi. Ayakkabı giymediği için kendisine Hâfî (yalınayak) denilmiştir.

MENKIBE: Duvarda Asılı Mushaf-ı Şerîfe Hürmet

Ertuğrul Gâzî, bir ziyâretinde, bir âlimin evinde misâfir oldu. Yatacağı odaya girip duvarda asılı Mushaf-ı şerîfi görünce Allahü teâlânın mübârek kitabına hürmetinden, onun huzûrunda uzanıp uyuyamadı. Abdest tâzeleyip tam bir edeb ve tazimle onu okumağa başladı. Sabaha yakın bir ara uyukladı. Bu sırada bir rüyâ gördü. Rüyâsında kendisine şöyle bir nidâ gelip:

"Ey Ertuğrul! Sen bu gece benim kelâmıma hürmet ve tazim edip, izzet ve ikram eyledin; ben de senin evlât ve haleflerini, dünyâ durdukça devlet ve saltanat ile yüceltip, izzet ve ikrama lâyık gördüm" denildi.

İşte böyle mübârek bir kimse olan Ertuğrul Gâzî'nin, bu sırada bir oğulcağızı oldu. Onun en küçük oğlu olan bu çocuğa, Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) iki mübârek kızı ile evlenmekle şereflenen ve Aşere-i mübeşşereden olmak müjdesine mazhar olan, Hulefâ-i Râşidînin (radıyallahü anhüm) üçüncüsü Hazret-i Osman'ın (radıyallahü anh) ismini verdiler. O ki, Beyliğin başına geçip Osman Gâzi oldu. Osmanlı Devletini de kurup İslâma ve Kur'ân-ı kerîme hizmet etmekle şereflendi.

Kur'ân-ı Kerîm Okurken Uyulacak Edepler

Kur'ân-ı kerîm okurken uyulacak edepler vardır. Başlıcaları şunlardır:

1- Abdestli ve kıbleye karşı okumalıdır.

2- Kur'ân-ı kerîmi okumaya başlarken "Eûzü ve Besmele" çekilmelidir

3- Ağır ağır okumalıdır.

4- Ağlayarak okumalıdır.

5- Her âyetin hakkını vermeli, yâni azap âyetini okurken korkarak, rahmet âyetlerini heveslenerek, tesbih âyetlerini kalbiyle tesbih ederek okumalıdır.

6- Namaz kılana mâni oluyorsa, yavaş sesle okumalıdır. Mushafa bakarak okumak, ezber okumaktan daha çok sevaptır. Çünkü gözler de ibâdet etmiş olur.

7- Kur'ân-ı kerîmi güzel sesle ve tecvid üzere okumalıdır. Harfleri, kelimeleri bozarak teganni etmek haram, harfler bozulmazsa mekrûh olur.

8- Kur'ân-ı kerîmi Allahü teâlânın kelâmı olduğunu bilerek okumalıdır.

9- Kur'ân-ı kerîmi okumadan evvel, bunu söyleyen Allahü teâlânın büyüklüğünü

düşünmelidir. Kimin sözü söyleniyor, ne ehemmiyetli iş yapılıyor, diye düşünmelidir. Kur'ân-ı kerîme dokunmak için temiz el lâzım olduğu gibi, onu okumak için de temiz kalp lâzımdır.

10- Okurken başka şeyler düşünmemelidir.

11- Okurken biliyorsa mânâsını düşünmelidir.

12- Kur'ân-ı kerîme abdestsiz olarak dokunmak haramdır. Cünüp olarak okumak haramdır.

Abdestsiz olarak ezberden okunabilir ise de, abdestli olarak okumak çok sevaptır. Kur'ân-ı kerîmi günâh meclislerinde, yâni haram işlenen yerlerde okumak haramdır. Böyle yerlerde para kazanmak için veya güzel sesini duyurmak için okumak ve bunu dinlemek, Kur'ân-ı kerîme hakâret etmek olur.

Kur'ân-ı kerîmin her âyeti, her kelimesi, her harfi maddi ve mânevî her derde şifâdır. Ehl-i sünnet itikâdında olan ve günâhlarına tövbe eden sâlih bir müslümanın, yukarda bildirilen şartlarına uyarak, ihlâs ile okuduğu Kur'ân-ı kerîmin her hangi bir âyeti ve bilhassa Fâtiha sûresi ile şifa âyetleri, okuyanın ve üzerine okunanın dertlerine şifa olduğu çok görülmüş ve işitilmiştir. Din kitaplarında misâlleri çoktur.

4- PEYGAMBERLERE İNANMAK

Peygamberlik Nedir?

İnsanları, Allahü teâlânın beğendiği yola kavuşturmak, onlara doğru yolu göstermek için gönderilen kimselere **"Peygamber"** denir. Peygamber, gönderilmiş kişi ve haberci demektir. Yeni bir din getiren peygamberlere de **"Resûl"** denir. Yeni din getirmeyip, insanları önceki dîne davet eden peygamberlere de **"Nebî"** denir. Emirleri tebliğ etmekte, duyurmakta ve insanları, Allahın dînine çağırmakta, Resûl ve Nebî arasında bir ayrılık yoktur. Peygamberlere îmân etmek, aralarında hiçbir fark görmeyerek, hepsinin doğru sözlü olduğuna inanmak demektir. Onlardan birine inanmayan kimse, hiçbirine inanmamış olur.

Peygamberlik; çalışmakla, açlık, sıkıntı çekmekle ve çok, ibâdet yapmakla ele geçmez. Yalnız Allahü teâlânın ihsânı, seçmesi ile olur.

Allahü teâlâ, peygamberlerin doğru söylediklerini göstermek için onları mu'cizelerle kuvvetlendirdi. Hiç kimse bu mu'cizelere karşı gelemedi. Peygamberi kabul edip inanan kimseye, o peygamberin "ümmeti" denir. Kıyâmet gününde, ümmetlerinden, günâhı çok olanlara şefâat etmeleri için izin verilecek ve şefâatları kabul olacaktır. Ümmetlerinde, âlim, sâlih, velî olanlarına da, şefâat etmeleri için izin verilecek ve şefâatlerini kabul buyuracaktır. Peygamberler, mezarlarında bizim bilmediğimiz bir hayat ile diridir. Mübârek vücutlarını toprak çürütmez. Bunun içindir ki, hadîs-i şerîfte, **(Peygamberler, mezarlarında namaz kılarlar)** buyuruldu.

Mu'cize ve Kerâmet Nedir?

Allahü teâlâ, her şeyi bir sebep ile yaratmaktadır. Bu sebeplere iş yapabilecek tesiri, kuvveti vermiştir. Bu kuvvetlere; tabiat kuvvetleri, fizik, kimyâ ve biyoloji kanunları denir. Bir iş yapmak, bir şey elde etmek için, bu sebeplere yapışılması lâzımdır. Meselâ buğday hâsıl olması için tarlayı sürmek, ekmek, ekini biçmek lâzımdır. İnsanların bütün hareketleri, işleri, Allahü teâlânın bu âdeti içinde meydana gelmektedir.

Allahü teâlâ, peygamberlerine ve evliya kullarına, âdetini bozarak, sebepsiz şeyler yaratıyor. Meselâ, **mu'cize** ve **kerâmet** böyledir. Peygamberlerden ilâhî âdetinin dışında ve ilâhî kudretiyle yarattığı şeylere "**Mu'cize**" denir. Peygamberlerin mu'cize göstermesi lâzımdır. Mu'cize, Peygamberlerin doğruluğunu göstermek hususunda, Allahü teâlânın bir şehâdetidir.

Her peygamber mu'cize göstermiştir. Kur'ân-ı kerîmde, bazı peygamberlerin gösterdiği mu'cizeler haber verilmektedir. Meselâ, Nuh aleyhisselâmın gemisinin tufandan kurtulması, İbrâhim aleyhisselâmın Nemrud'un ateşinde yanmaması, Îsâ aleyhisselâmın babasız doğması, Sevgili Peygamberimizin Mi'râc gecesi mi'râca çıkması, işaret etmesi ile ayın ikiye ayrılması bunlardan bazılarıdır.

Allahü teâlânın, Peygamberine tâbi olan ümmetindeki evliyâda da âdet dışı olarak ilâhî kudreti ile yarattığı şeylere de "**Kerâmet**" denir. Kerâmet, haktır. Evliyânın gösterdiği kerâmet, ümmeti olduğu peygamberin mu'cizesidir. Evliyânın kerâmet göstermesi lâzım değildir. Onlar, kerâmet göstermek istemez. Allahü teâlâdan utanırlar.

Sâlih, dindar olan hakîkî müslümanlardan meydana gelen hârikulâde şeylere de "**Firaset**" denir. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Mü'minin firasetinden korkunuz! Çünkü o, Allahü teâlânın nûru ile bakmaktadır.)**

Kâfirlerden meydana gelen âdet dışı şeylere, **"Sihir, büyü",** fâsıklardan, açıkça günâh işleyenlerden meydana gelenlere ise, **"İstidrac"** denir. Bunların dinde kıymeti yoktur. Büyü yapmak, küfre en yakın olan, en kötü haramdır. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki**, (Müslümân sihir yapamaz. Allah saklasın îmânı gitdikden sonra, sihri tesîr eder.)** Sanki sihir yapınca, îmânı gider.

Peygamberler Niçin Gönderilmiştir?

Allahü teâlâ, kullarına çok acımakta, onların dünyada rahat ve huzur içinde yaşamalarını, âhirette de sonsuz saâdete kavuşmalarını istemektedir. Bunun için, insanlar arasından seçtiği en üstün, en iyi kimseleri peygamber yapmış, bunlara kitaplar göndererek huzur, saâdet yolunu göstermiştir. Saâdete kavuşmak için, önce kendisine ve peygamberlerine inanmak lâzım olduğunu bildirmiş, sonra kitaplarındaki tekliflere uymayı emr etmiştir.

Muhammed aleyhisselâmı, peygamberlerinin en üstünü, en merhametlisi yaptı. O'nun milletini, en âdil ümmet eyledi. O'nun dinini, hepsinden olgun eyledi. O'nun hâlinde aşırılık ve noksanlık olmadığını, derecesinin üstünlüğünü ve bütün varlıkların Peygamberi olduğunu Kur'ân-ı kerîmde, çeşitli âyetlerde bildirdi. Son Peygamber olarak gönderdi.

Peygamberlerin Sıfatları

Peygamberler, insanlık ihtiyaçları bakımından diğer insanlar gibidirler. Doğarlar, yerler, içerler, hastalanırlar ve ölürler. Evlenirler ve çocukları vardır. Fakat peygamber olan kişi; yaratılışı, huyu, ilmi ve aklı, zamanında bulunan insanlardan üstün, kıymetli ve muhteremdir. Hiçbir kötü huyu, beğenilmeyecek hâli yoktur. Peygamber olduğu bildirilmeden önce ve bildirildikten sonra, küçük ve büyük hiçbir günâh işlemez. Peygamber olduğu bildirildikten sonra, Peygamber olduğu yayılıncaya, anlaşılıncaya kadar körlük, sağırlık ve benzerleri, ayıp ve kusurları da olmaz. Her peygamberde yedi sıfat (nitelik) bulunduğuna inanmak lâzımdır:

1- **Emânet** (Güvenilir olmak): Peygamberler her bakımdan güvenilir kişilerdir. Aslâ emânete hiyânet yapmazlar. Herkesin güvenini kazanırlar. Peygamber olmadan önce de böyledirler. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, kendisine peygamberlik bildirilmeden evvel de, **"Muhammed'ül-emîn"** adı ile tanınıyordu.

2- **Sıdk** (Doğruluk): Peygamberler, sözlerinde, işlerinde ve her türlü davranışlarında doğru ve dürüst insanlardır. Onlar aslâ yalan söylemezler. Ne söylemişlerse hepsi doğrudur. Allahü teâlâdan kullarına ulaştırdıkları her emir ve yasak haktır, doğrudur.

3- **Tebliğ** (Bildirmek, açıklamak): Peygamberlerin bildirdikleri emir ve yasakların, güzel ahlâk ile ilgili hükümlerin hepsi, Allahü teâlâdan gelen vahiyden ve kendilerine ulaşan haberlerden başkası değildir. İnsanlara bildirdiklerinde, açıkladıklarında hiçbir noksanlık ve fazlalık yoktur. Bir kimsenin hatırı için kendilerinden bir ilâve veya değişiklik yapmazlar.

4- **Adâlet**: Peygamberler âdildirler. Hiç zulüm, haksızlık yapmazlar. İnsanlar içinde her hükmü doğru olan peygamberlerdir. Hakemlikte, insanlar arasındaki ihtilâfları çözmekte, en doğru hükmü verirler. Kimsenin hatırı için adâletsizlik yapmazlar.

5- **İsmet** (Günâh işlememek)**:** Peygamberler, küçük ve büyük hiçbir günâh işlemezler. Hiçbir kötü huyları yoktur. Beğenilmeyen, insanı küçük düşüren ve insanların nefret ettikleri şeylerden hiçbiri peygamberlerde bulunmaz. Peygamber olmadan önce ve peygamber olduktan sonra da günâhsızdırlar.

6- **Fetânet**: Peygamberler, çok akıllı ve çok anlayışlı kimselerdir. İnsanlar arasında aşağı olan kimselerden peygamber olmamıştır. Körlük, sağırlık, topallık gibi ayıp ve kusurları bulunan kimselerden, kölelerden ve kadınlardan peygamber gelmemiştir.

7- **Emnü'l-azl**: Peygamberler, peygamberlikten dünyada ve âhirette azil olmazlar. Peygamberlik görevinden atılmazlar. Önce gelen peygamberlerin getirdiği dinler, yürürlükten kalkmakla, peygamberlikten azil lâzım gelmez. Çünkü, peygamberlik onlara Allahü teâlâ tarafından ihsân edilmiş sıfatlarıdır. Çalışmakla elde edilmez. Evliyâlık ise çalışmakla kazanılır. Elden çıkabilir.

Peygamberlerin Sayıları

Peygamberlerin sayıları belli değildir. 124.000'den çok oldukları meşhurdur. Bunlardan 313 veya 315 adedi **Resûl**'dür. Bunların içinde de altısı daha yüksektir. Bunlara, **"Ülül'azm"** Peygamberler denir. Ülül'azm Peygamberler; Âdem, Nûh, İbrâhîm, Mûsâ, Îsâ ve Muhammed Mustafâdır, aleyhimüssalâtü vesselâm.

Peygamberlerin içinde otuzüç adedi meşhûrdur. Bunların isimleri: **Âdem, İdris, Şît (**veya **Şis), Nûh, Hûd, Sâlih, İbrâhim, Lût, İsmâil, İshak, Yakûb, Yûsuf, Eyyûb, Şu'ayb, Mûsâ, Harun, Hıdır, Yûşa' bin Nûn, İlyas, Elyesa', Zülkifl, Şem'un, İşmoil, Yunus bin Metâ, Dâvud, Süleymân, Lokman, Zekeriyya, Yahya, Üzeyr, Îsâ bin Meryem, Zülkarneyn** ve **Muhammed** "aleyhimüsselâm"dır.

Bunlardan yalnız yirmisekizinin isimleri Kur'ân-ı kerîmde bildirilmiştir. Şît, Hıdır, Yûşa, Şem'ûn ve İşmoil bildirilmemiştir. Bu yirmisekizden Zülkarneyn, Lokman ve Üzeyr'in peygamber olup olmadıkları belli değildir. Zülkifl aleyhisselâmın ikinci adı Harkıl'dır.

İlk insan ve ilk peygamber olan Âdem aleyhisselâm, "**Safîyullah**"dır. Çünkü, Allah'ın, ihsânıyla seçilmiş olarak yarattığı temiz zât demektir. Nûh aleyhisselâm, "**Necîyullah**"dır. Çünkü, Allah'ın sırdaşı, hep Allahü teâlâ ile meşgûl olan, ilâhi feyzlerle sevinç bulan ve Allahü teâlâ tarafından tûfandan kurtarılan kimse demektir. İbrâhim aleyhisselâm, "**Halîlullah**"dır. Çünkü bunun kalbinde Allah sevgisinden başka, hiçbir mahlûkun sevgisi yoktu. Mûsâ aleyhisselâm, "**Kelimullah**"dır. Çünkü, Allahü teâlâ ile konuştu. Îsâ aleyhisselâm "**Kelimetullah**" ve "**Rûhullah**"dır. Çünkü babası yoktur. Yalnız "**OL**" kelime-i ilâhiyyesi ile anasından babasız olarak dünyaya geldi.

Bütün varlıkların yaratılmasına sebep olan ve Âdem oğullarının en üstünü, en şereflisi, en kıymetlisi bulunan Muhammed aleyhisselâm, "**Habîbullah**"dır. Onun Habîbullah olduğunu ve büyüklüğünü, üstünlüğünü gösteren şeyler pek çoktur. Bunun için O'na, mağlup olmak, bozguna uğramak gibi sözler söylenemez. Kıyâmette, herkesten önce kabirden kalkacaktır. Mahşer yerine gidecektir. Cennete herkesten önce girecektir. Güzel ahlâkı, sayılmakla bitmez ve insan gücü yetişmez.

İlk İnsan ve İlk Peygamber Âdem "aleyhisselâm"

Allahü teâlânın yarattığı ilk insan ve gönderdiği ilk Peygamber, Âdem aleyhisselâmdır. Bütün insanların babasıdır.

Allahü teâlâ, hazret-i Âdem'i yeryüzünde yarattı. Çeşitli memleketlerden getirilen toprakları melekler su ile çamur yapıp, insan şekline koydu. Hazret-i Âdem, bu hâlde Mekke ile Tâif arasında kırk yıl yatıp **"salsâl"** oldu. Pişmiş gibi kurudu. Önce Muhammed aleyhisselâmın nûru alnına kondu. Sonra Muharremin onuncu Cumâ günü rûh verildi. Her şeyin ismi ve faydası kendisine bildirildi.

Allahü teâlânın emri ile bütün melekler, Âdem aleyhisselâma karşı secde etti. Meleklerin hocası olan İblîs, Allahü teâlânın emrini dinlemedi ve secde etmedi. Bu yüzden ebedî olarak Allah'ın lanetine uğradı. Âdem aleyhisselâm kırk yaşında iken **"Firdevs"** adındaki Cennet'e götürüldü. Cennet'te iken hazret-i Havvâ yaratıldı. Allahü teâlâ bunları nikâh etti. Hazret-i Âdem aleyhisselâm ve Hazret-i Havvâ vâlidemiz

Cennet'te bin yıl kadar yaşadılar. Allahü teâlâ bunlara Cennet'te bir ağacın meyvasından yemelerini yasak etmişti. Bu emri **unutarak**, yasak edilen ağacın meyvasından önce hazret-i Havvâ, sonra da hazret-i Âdem aleyhisselâm buğday yediler. Bu sebeple Cennet'ten yeryüzüne gönderildiler. Âdem aleyhisselâm Hindistan'da Seylan (Serendib) Adasına, hazret-i Havvâ ise Cidde'ye indirildi. İkiyüz sene ağlayıp yalvardılar. Sonra Allahü teâlâ tövbelerini ve duâlarını kabûl etti. Hazret-i Âdem aleyhisselâm ile hazret-i Havvâ vâlidemiz, Arafât Ovasında buluştular.

Hazret-i Âdem aleyhisselâm Mekke-i mükerreme'de Kâ'be-i muazzama'yı yaptı. Burada bir müddet kaldıktan sonra Şam'a geldiler. Hazret-i Âdem aleyhisselâmın yirmi defa ikiz evlâdı, bir defa da yalnız Şit "aleyhisselâm" oldu. Neslinden kırkbin kişiyi gördü.

Hazret-i Âdem aleyhisselâm, çok güzeldi. Siyah saçlı ve buğday renkliydi. Hazret-i Havvâ annemiz de böyleydi. Hazret-i Âdem aleyhisselâmın hiç sakalı yoktu. İnsanlarda ilk sakalı çıkan hazret-i Şit aleyhisselâmdır. Hazret-i Âdem aleyhisselâm bin yaşına gelince, onbir gün hasta olup, Cumâ günü vefât etti.

Hazret-i Âdem, evlâdına Peygamber oldu. Allahü teâlâ, O'na on suhuf (risâle, küçük kitap) indirdi. Hazret-i Âdem'e oruç tutmak, her gün bir vakit namaz kılmak, gusül abdesti almak emredildi. Kitap gelip fizik, kimya, tıb, eczâcılık, matematik bilgileri öğretildi. Süryânî, İbrânî ve Arabî diller ile kerpiç üstüne çok yazı yazıldı.

İlk insanlar, bazı târihçilerin zannettiği gibi ilimsiz, fensiz, görgüsüz, çıplak ve vahşî kimseler değildi. Bugün Asya, Afrika çöllerinde ve Amerika ormanlarında tunç devrindekilere benzeyen vahşîler yaşadığı gibi, ilk insanlarda da bilgisiz basit yaşayanlar vardı. Bundan dolayı ne bugünkü, ne de ilk insanların hepsi için vahşîdir denilemez. Hazret-i Âdem ve ona inananlar şehirlerde yaşarlardı. Okuma-yazma bilirlerdi. Demircilik, dokumacılık, çiftçilik, ekmek yapmak gibi san'atları vardı. Altın üzerine para dahi basılmış, mâden ocakları işletilip, çeşitli aletler yapılmıştı.

Canım kurban olsun senin yoluna,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"
Gel şefâat eyle kemter kuluna,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"

Mü'min olanların çoktur cefâsı,
Âhirette olur zevk-u safâsı,
Onsekizbin âlemin Mustafâsı,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"

Yedi kat gökleri seyrân eyleyen,
Kürsînin üstünde cevlân eyleyen,
Mi'râcda, ümmetin Hakdan dileyen,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"

(Yûnus) neyler iki cihânı sensiz,
Sen hak Peygambersin şeksiz şüphesiz!
Sana uymıyanlar, gider îmânsız,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"

Son Peygamber MUHAMMED “aleyhisselâm”

Muhammed aleyhisselâm bütün peygamberlerin en üstünü ve en sonuncusudur. Allahü teâlânın Resûlüdür. Habîbidir. Babası Abdullah’tır. Annesinin adı Âmine’dir.

Mîlâdın beşyüzyetmişbir (571) senesi Nisan ayının yirmisine rastlayan, Rebî’ul-evvel ayının onikinci pazartesi gecesi, sabaha karşı, Mekke’de doğdu.

Babası, o doğmadan iki ay kadar önce ölmüştü. Altı yaşında iken annesi, sekiz yaşında iken dedesi Abdülmuttalib öldü. Sonra, amcası Ebû Tâlib’in yanında büyüdü. Yirmibeş yaşında iken, Hadîce-tül-Kübrâ ile evlendi. Bundan altı çocuğu oldu. Dördü kız, ikisi erkekti. İlk çocuğunun adı Kâsım’dır. Bundan dolayı, kendisine **Ebül-Kâsım** (Kasım’ın babası) da denir. Kırk yaşında iken, bütün insanlara ve cinne Peygamber olduğu bildirildi. Üç sene sonra, herkesi îmâna çağırmaya başladı.

Elliiki yaşında iken, bir gece Mekke’den Kudüs’e ve oradan göklere götürülüp getirildi. Bu yolculuğuna “**Mi’râc**” denir. Mi’râcda, Cennetleri, Cehennemleri ve Allahü teâlâyı gördü. Beş vakit namaz, bu gece farz oldu.

Mîlâdın 622 yılında, izn-i İlâhî ile, Mekke’den Medîne’ye gitdi. Bu yolculuğuna “**Hicret**” denir. O yıl, Kubâ köyüne geldiği Eylül ayının yirminci günü müslümanların hicrî-şemsî tarih başlangıcı oldu. Müslümanların “**Hicrî kamerî”** seneleri de, m.622 yılının Temmuz ayının onaltıncı Cumâ gününe rastlayan Muharrem ayının birinci günü başlar. Hicretin onbirinci ve mîlâdın 632. senesinde, Rebî’ul-evvel ayının onikinci Pazartesi günü, öğleden evvel vefât etdi. Salı’yı Çarşamba’ya bağlayan gece yarısı, vefât etmiş olduğu odaya defnedildi. Vefâtında, kamerî seneye göre 63; şemsi seneye göre 61 yaşındaydı.

Muhammed aleyhisselâm beyâzdır. Bütün insanların en güzeliydi. Onun güzelliğini bir kere gören, hattâ rüyâda gören kimsenin ömrü, lezzet ve neş’e ile geçmekdedir. O, her zamanda, dünyanın her yerinde olan ve gelecek olan her insandan, her bakımdan üstündür. Aklı, fikri, güzel huyları, bütün organlarının kuvveti her insandan çoktu.

Muhammed aleyhisselâm 9 veya 12 yaşında iken amcası Ebû Tâlib ile Şam tarafında Busra’ya kadar, 17 yaşında diğer amcası Zübeyr ile Yemen tarafına, 20 yaşında hazret-i Ebû Bekir ile Şam ve 25 yaşında Hazret-i Hadîce’nin mallarını satmak üzere yine Şâm tarafına olmak üzere dört defa seyahate çıktı. Bu seyahatlerinden başka hiçbir yere seyahat etmedi.

Muhammed aleyhisselâm ümmî idi. Yâni hiç mektebe gitmedi. Kimseden ders almadı. Fakat, her şeyi biliyordu. Yâni her neyi düşünse, her neyi bilmek istese Allahü teâlâ ona bildiriyordu. Cebrâîl “aleyhisselâm” adındaki melek gelip, Ona her istediğini söylüyordu. Mübârek kalbi, güneş gibi, nûr saçıyordu.

Allahü teâlâ, Cebrâîl “aleyhisselâm” adındaki bir melek ile, Muhammed aleyhisselâma **“Kur’ân-ı kerîm”**i gönderdi. İnsanlara dünyada ve âhiretde lüzûmlu, faydalı olan şeyleri emretdi. Zararlı olanları yasak etti. Bu emirlerin ve yasakların hepsine **“İslâm dîni”** veya **“İslâmiyyet”** denir.

Muhammed aleyhisselâmın her sözü doğrudur, kıymetlidir, faydalıdır. Böyle olduğuna inanan kimseye **“Mü’min”** ve **“Müslüman”** denir. Muhammed aleyhisselâ-

mın sözlerinden birine inanmıyan, beğenmiyen kimseye **"kâfir"** denir. Allahü teâlâ, mü'min olanı sever. Bunu yâ Cehenneme hiç sokmaz, yahut, kabâhati için, soksa da, sonra Cehennemden çıkarır. Kâfir olan kimse, Cennete giremez. Doğru Cehenneme girer ve oradan hiç çıkmaz. Ona inanmak, Onu sevmek, bütün saâdetlerin, râhatlıkların, iyiliklerin başıdır.

Muhammed aleyhisselâm seyyid-ül-enbiyâ, yâni peygamberlerin en üstünüdür. Kıyâmet günü, bütün Peygamberler O'nun sancağı altında gölgelenecektir. Allahü teâlâ, her peygambere emir buyurdu ki, mahlûkların içinde, seçip sevdiğim, habîbim Muhammed aleyhisselâmın Peygamber olduğu zamana erişirseniz, O'na îmân ediniz ve yardımcı olunuz. Bütün peygamberler de, ümmetlerine böyle vasiyet ve emreyledi.

Muhammed aleyhisselâm, "Hatem-ül-enbiyâ"dır. Yâni ondan sonra hiç peygamber gelmeyecektir. Mübârek rûhu, her peygamberden önce yaratıldı. Peygamberlik makamı, en önce O'na verildi. Peygamberlik, O'nun dünyaya teşrif etmesi ile tamamlandı. Îsâ aleyhisselâm, kıyâmete doğru, hazret-i Mehdi zamanında gökten inecek ise de, yeryüzüne, Muhammed aleyhisselâmın dînini yayacaktır. O'nun ümmetinden olacaktır.

Muhammed aleyhisselâm, peygamberlerin üstünü, âlemlerin rahmetidir. Onsekizbin âlem, O'nun rahmet deryasından faydalanmaktadır. Sözbirliği ile, bütün insanların ve cinnin Peygamberidir.

Başkaları, belli bir memlekette, belli bir kavme peygamber gönderilmişlerdi. Resûl-i ekrem "sallallahü aleyhi ve sellem" ise, bütün âlemlere, canlı, cansız her mahluka Peygamberdir.

Allahü teâlâ başka peygamberleri isimleri ile söylemiştir. Muhammed aleyhisselâmı ise, ey Resûlüm, ey peygamberim diyerek taltif buyurmuştur. Başka peygamberlerin her birine verilen her mu'cizenin benzeri, kendisine de ihsân buyurulmuştur. Âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâ, sevgili Peygamberine, o kadar çok ikrâmda bulunmuştur, o kadar çok mu'cize vermiştir ki, başka hiçbir peygamberine böyle vermemiştir. Mübârek parmağı ile işâret buyurunca, ayın ikiye ayrılması, Mi'râca çıkması ve mübârek avucuna aldığı taşların tesbih etmesi (Allahü teâlânın ismini söylemesi), ağaçların (Yâ Resûlallah) diyerek, kendisine selâm vermesi, Resûlullah yanından ayrıldığı için dayanarak hutbe okuduğu **"Hannâne"** denilen kuru odunun sesli ağlaması, mübârek parmakları arasından saf su akması, âhirette (**Makam-ı Mahmud**), (**Şefa'at-i kübrâ),** (**Kevser havuzu**), (**Vesîle**) ve (**Fâdile**) adındaki makamlar verilmesi, Cennete girmeden önce, cemâl-i ilâhîyi görmekle şereflenmesi ile ve dünyada hulk-ı azim, dinde yakîn, ilim, hilim, sabır, şükür, zühd, iffet, adâlet, mürüvvet, hayâ, şecâ'at, tevâzu, hikmet, edeb, semahat (iyilik etmek), merhamet (re'fet) ve bitmez tükenmez fazîletler ve şereflerle bütün peygamberlerin üstüne çıkarılmıştır.

İki cihân saâdetine kavuşmak, ancak ve yalnız dünya ve âhiretin efendisi olan, Muhammed aleyhisselâma tâbi olmağa bağlıdır. Ona tâbi olmak için, îmân etmek ve İslâmiyetin emir ve yasaklarını öğrenmek ve yapmak lâzımdır. Onun peygamber olduğuna inanmamak ise, bütün felâketlerin, sıkıntıların, kötülüklerin başıdır.

Âhirette, Cehennemden kurtulmak, yalnız Muhammed aleyhisselâma tâbi olanlara

mahsustur. Dünyada yapılan bütün iyilikler, bütün keşfler, bütün hâller ve bütün ilimler, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" yolunda bulunmak şartı ile, âhirette işe yarar. Yoksa, Allahü teâlânın Peygamberine tâbi olmayanların yaptığı her iyilik, dünyada kalır ve âhiretin harap olmasına sebep olur.

MENKIBE: İftira Edilmişti

Yûsuf aleyhisselâma Cennet güzelliği verilmişti, görenler hayran kalır, seyretmeye doyamazlardı. Gençliğinde bir iftira sebebiyle, hapse atıldı. Fakat orada bile, güzel ahlâkı ile etrafındakilere, kendisini hemen sevdirdi. Hem ibâdet, hem de herkese yardım ediyordu. Okuma-yazma öğretir, hastaları ziyâret eder, üzüntülü olanları teselli ederdi. Onlara sabretmelerini ve sevdiklerine bir gün kavuşacaklarını söyleyerek yumuşatırdı. Mahpusların rüyâlarını ***"tâbir"*** *ederdi.*

Birgün yanına, iki genç yaklaştı. Biri Firavun'un şerbetçisi, öbürü de ekmekçisi idiler. Rüyâ görmüşlerdi. Önce şerbetçi söyledi:

- *Rüyâmda kendimi, üzüm sıkar hâlde gördüm!*

Sonra ekmekçi:

- *Ben de rüyâ gördüm. Rüyâmda, başımda ekmek götürüyordum. O esnâda yırtıcı bir kuş geldi ve o ekmekten yedi, dedi.*

Bunların ikisi de "Firavun'u öldürmeye çalışmak" suçundan, zindana atılmışlardı.

Hazret-i Yûsuf buyurdu ki:

- *Ey benim zindan arkadaşlarım! Şerbetçi kurtulacak ve saraydaki işine yeniden girecek. Ekmekçi olanınız ise suçludur. Başının etini, kuşlar yiyecek.*

Muhakemeleri sırasında ekmekçi gerçekten suçlu bulundu. Asıldı, başının etini yırtıcı kuşlar yedi. Şerbetçi suçsuz bulunduğu için saraya geri alındı. İşine devam etti.

Hapisten çıkarken hazret-i Yûsuf şerbetçiye:

- *Firavun'a benden bahset ki, suçsuz olduğum hâlde hapis günlerimin uzadığını anlasın, buyurmuştu.*

Fakat Şerbetçi, saraya kavuşmanın heyecanı sırasında, hazret-i Yusuf'un ricâsını unuttu. Tâ hükümdar bir rüyâ görünceye kadar! Firavun, Reyan bin Velid rüyâsında gördü ki:

"Yedi zayıf inek, yedi kuvvetli ineği yiyorlar! Yedi yeşil buğday başağı yanında yedi tane kuru başak bulunmakta!.."

Mısır'daki bütün âlim, kâhin ve rüyâ tâbircisi kimseler rüyâyı tâbir işinin içinden çıkamadılar. İşte o anda şerbetçinin aklına, zindandaki hazret-i Yûsuf aleyhisselâm geldi.

Firavun'a vaziyeti arzetti.

- *Hemen getirin, emrini verdi.*

Şerbetçi sevinerek, hapishaneye koştu. Hazret-i Yûsuf'a:

- *Seni sarayda bekliyorlar! Artık hürsün!..*

Müjdesini verdi. Fakat Yûsuf Peygamber:

- *Firavun'un affı ile, bu zindandan çıkmam. Ancak suçsuzluğum isbat olunursa çıkarım. Çünkü **"adâlet"** bunu gerektirir, buyurdu. Şerbetçi çok şaşırdı. Fakat neticeyi Firavun'a arzetti:*

O da, hemen tahkikat ve muhakemenin yapılmasını temin etti.

Hazret-i Yûsuf suçsuz olduğunu kendisi bildiği hâlde, hâkimin kararını herkesin öğrenmesini istedi. Berâat etti. Saraya gitti. Firavun'un rüyâsını tâbir etti:

- *Yedi sene ülkemizde, bolluk olacak. Ekinlerinizi ekin, fazlasını iyice saklayın. Çünkü arkasından yedi yıl da, kıtlık olacaktır!*

Firavun, O'nun ilmine ve ahlâkına hayran kaldı. Sonunda Hazret-i Yûsuf'a Mısır'ın hazinelerini ve Devlet Mührünü teslim etti.

Nükte: *Peygamberlerin hepsi, güzel ahlâklıdır. Biz de onlar gibi, doğru ve ahlâklı olmaya çalışalım.*

Serveri âlem, sana âşık olup da yanarım!
Her nerede olsam o güzel cemâlin ararım.

Kâ'be kavseyn tahtının sultânı sen, ben bir hiçim,
Misafirinim dememi saygısızlık sayarım.

Her şey cihanda, senin şerefine yaratıldı,
Rahmetin bana da yağsa, o ân olur baharım.

Herkes Kâ'beyi tavaf için geliyor Hicâza,
Sana kavuşmak şevkîle, ben dağları aşarım.

Se'âdet tacı giydirildi, rüyâda başıma,
Ayağın toprağı serpildi yüzüme sanarım.

Dostunu öven âşıkların bülbülü, ey Câmi!
Senin ihsân denizinden bir damla arzularım!

MENKIBE: Kazdığı Kuyuya Düştü

Birgün Ebû Cehil, Peygamber efendimize bir tuzak hazırlayarak evinin önüne bir kuyu kazdırır. Peygamber efendimizi evine davet eder. Peygamber efendimiz davet üzerine Ebû Cehilin evine gelir. Cebrâil aleyhisselâm gelip, Ebû Cehil'in, evinin önünde tuzak için bir kuyu kazdığını söyler. Bu durum karşısında Peygamber efendimiz kendi evlerine döner. Ebû Cehil ise, geri dönmesine bir mânâ veremiyerek kendisine sormak için arkasından koştuğunda, kapının önündeki kuyuyu unutarak, adımını, atar atmaz kendi eliyle kazdığı kuyuya düşer.

Çıkarmak için ip uzattıklarında, bir türlü ipe kavuşamaz. İpler uzadıkça kuyu derinleşir. Bu hâl üzerine Ebû Cehil karanlık kuyuda çıldıracak gibi olur. Peygamber efendimize haber verilerek kendisinin çıkarılmasını ister. Durumu Peygamber efendimize bildirirler. Hemen kuyu başına gelerek seslenir:

- ***Seni kuyudan çıkarırsam îmân eder misin?***

  O da kabul eder görünüp der ki:

- *Beni bu kuyudan çıkarırsan îmân edeceğim.*

Peygamber efendimiz mübârek ellerini uzatarak Ebû Cehili kuyudan çıkarır. Ebû Cehil kuyudan çıkınca:

- *Hayatımda senin kadar güçlü sihirbaza rastlamadım, der ve îmân etmez.*

MENKIBE: Siz Peygamber misiniz?

Emir-ül Mü'minin hazret-i Ali "radıyallahü anh" ordusu ile harbe giderken bir konak yerinde su bulamadı. Her ne kadar sağa sola koştular ise de, su bulamadılar. Nihayet uzakta bir kilise görüp yanına vardılar. Oradan su sordular. Kilisedekiler dediler ki:

- *Buradan 10 mil uzakta su vardır.*

Ordu gitmek istemişse de, hazret-i Ali, "Oraya gitmeye lüzum yoktur" buyurup, geri tarafta bir yeri işâret ederek orayı kazmalarını söyledi. Biraz kazdılar, büyük bir taş görüldü. Bütün uğraşmalara rağmen taşı kaldıramadılar. Hazret-i Ali "radıyallahü anh" atından inerek mübârek parmaklarını taşın altına sokup kaldırdı. Oradan saf, tatlı ve soğuk bir su çıktı. Ordu bu sudan içti ve kaplar dolduruldu.

Kilisenin Râhibi uzaktan bu durumları gördü. Sevinç içinde hazret-i Ali'nin huzûruna gelip merakla sordu:

- *Sizin peygamber olduğunuzu sanıyorum. Acaba yanılıyor muyum?*
- *Hayır ben peygamber değilim, ama son peygamberin dâmâdı ve halifesiyim!*

Râhib hemen kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Hazret-i Ali, müslüman oluş sebebini sorunca, râhib dedi ki:

- *Ey mü'minlerin emiri! Bu kiliseyi, bu taşı kaldıran zâtı bekleyip görmek için yapmışlardır. Biz kitaplarımızda okuruz, âlimlerimizden de duyduk ki, burada bir kuyu vardır. Üzerindeki taşı Peygamber veya onun Halifesi kaldırabilir. Bu taşı sizin kaldırdığınızı görünce, yıllardır beklediğim arzuya kavuştum. Hazret-i Ali buyurdu ki:*
- *Allahü teâlâya hamd olsun!*

Bu râhib orduya katılıp, çok savaştı ve şehid olmak saâdetine kavuştu. Namazını hazret-i Ali kıldırdı. Kilise de câmi hâline getirildi.

5- ÂHİRET GÜNÜNE İNANMAK

Bütün canlıların hayatı, belli bir ömür ile sınırlandırılmıştır. Yaratılan bütün varlıkların, mutlaka sonu gelecektir. Her şeyi yaratan ve onların sâhibi olan Yüce Rabbimiz, yarattığı varlıkların, fâni olduğunu ve her canlının ölümü tadacağını haber vermektedir. Zaten biz de, etrafımızda görebildiğimiz bütün canlıların, teker teker yok olup gittiklerini fark etmekteyiz. Dünyanın da içindekilerle birlikte yok olacağı bir an da gelecektir. Herkes için dünya hayatı sona erecek, arkasından sonsuz bir hayat başlayacaktır.

Dünya, imtihan yeridir ve âhiretin tarlasıdır. Ölümden sonra insanlar, önce kabir hayatı, sonra da hiç sona ermeyecek olan bir hayat yaşarlar. Âhiret; insanın ölümü ile başlayıp, kıyâmetin kopması, ölülerin tekrar diriltilmesi, mahşerde hesâba çekilerek,

işlerine ve ibâdetlerine göre Cennete veya Cehenneme gönderilmesinden sonra, sonsuz devam edecek olan bir hayattır.

Âhiret Günü ve Kıyâmet Günü Nedir?

Âhiret günü, bu dünya hayatının sona erdiği gün demektir. Bu zamanın başlangıcı, insanın öldüğü gündür. Kıyâmetin sonuna kadardır. Son gün denilmesi, arkasından gece gelmediği veyahut dünyadan sonra geldiği içindir.

Kıyâmet, insanların ve bütün canlıların, öldükten sonra tekrar diriltilmesidir. Öldükten sonra dirilmeye inanmak lâzımdır ki, muhakkak olacaktır. Kemikler, etler çürüyüp toprak ve gaz olduktan sonra, hepsi yine bir araya gelecek, ruhlar bedenlerine girip, herkes mezardan kalkacaktır. Bunun için bu zamana **"Kıyâmet günü"** denir.

Ölümden evvelki hayata, **Dünyâ hayatı**, ölümden sonraki hayâta, **Âhiret hayatı** denir. **Âhiret hayatı üçe ayrılır:** Birincisi, mezardan kalkıncaya kadar, **Kabir hayatı**; ikincisi, tekrar dirildikden, Cennete veya Cehenneme gidinceye kadar, **Kıyâmet hayatı**; üçüncüsü **Cennet ve Cehennem hayatı.**

Kıyâmet Ne Zaman Kopacaktır?

Kıyâmetin ne zaman kopacağını, Allahü teâlâ kimseye bildirmedi. Bunun böyle olduğunu âyet-i kerîmeler ve hadîs-i şerîfler haber veriyor. Kur'ân-ı kerîmde, A'râf sûresi 86. âyetinde meâlen, **"Ey Sevgili Peygamberim! Sana kıyâmet ne zaman kopar diye sorarlar! Onlara de ki: Onu ancak Rabbim bilir. Kimse onu bilemez. Vakti gelince, onu ancak Allahü teâlâ meydana çıkarır. O size ansızın gelir"** ve Lokman sûresi 34. âyetinde meâlen, **"Şüphesiz ki, kıyâmetin ne zaman kopacağını Allahü teâlâ bilir)** buyuruldu. Fakat peygamberimiz, kıyâmetin bir çok alâmetlerini ve bunların başlangıcını haber verdi. Önce küçük alâmetler meydana çıkar. Arkasından büyük alâmetler ortaya çıkıp, ansızın kıyâmet kopar.

Küçük Alâmetler

Kıyâmet gününün yaklaşmakta olduğunu haber veren belirtilerdir. Bunların sayıları çok olup, bazıları şunlardır:

- İnsanlar arasında ilim öğrenmek kalkıp, câhillik çoğalır.
- İnsanlar arasında emin (güvenilir) kişiler bulunmaz olur.
- İnsanlar içinde en aşağı, câhil bayağı kimseler, yüksek tutulup, insanların başına geçerler. Her yerde söz sahibi olurlar.
- İbâdet edenler azaldığı gibi, bunların çoğu, din bilgilerinden habersizdir. Âdet üzere ibâdet ederler.
- İlim sâhibi olanlar arasında; zulüm, haksızlık ve günâh yapmaya başlayanlar artar. Zararından kurtulmak için, kötü insanlara ikrâm olunur.
- Âile reisi olan erkekler, hanımlarına uyup, anne ve babalarına isyân ederler. Hanımlar, erkeklerinin sözünü dinlemez olurlar. Hürmet, saygı göstermezler.

- Erkek ve kadınlar arasında günâha vasıta olanlar çoğalır. Zinâ, livâta ve günâh işlemek moda hâlini alır.
- Övülen kimselerde zerre kadar îmân kalmaz.
- Adam öldürmek ve her türlü fitne, fesat her tarafa yayılır.
- Memleketlerin her köşesinde, zâlimler ve eşkiyâlar çoğalıp, insanların mallarını zorla ellerinden alırlar.
- İnsanlar arasında, birbirlerine karşı sevgi kalmaz. Büyüklere saygı ve küçüklere şefkat, acıma duygusu ortadan kalkar.
- Doğru söyleyenler, her yerden kovulurlar. İşinden atılırlar.
- İslâmiyete uygun işler, ayıp ve kusur sayılıp terk olunur.
- Azgınlıklar ve taşkınlıklar çoğalıp, İslâmiyetin emir ve yasaklarına uyan kalmaz.
- İslâmiyetin sadece ismi, Kur'ân-ı kerîmin de resmi kalır. Kur'ân-ı kerîm okuyanlar ve din adamı olanlar arasında mal, mülk ve servet toplama heveslileri artar.

Büyük Alâmetler

Kıyâmetin yaklaştığını haber veren küçük alâmetlerin tamamının ortaya çıkmasından sonra, on büyük alâmet daha meydana gelir. Bunlar meydana çıkmadan kıyâmet kopmaz. Büyük alâmetlerden birisi ortaya çıkınca, diğerleri de birbiri ardından ortaya çıkar.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(On büyük alâmet görülmeyince kıyâmet kopmaz.)** Müslîm, İbni Mâce, Ebû Davûd, Nesâî, Tirmizî, İmâm-ı Ahmed, Taberânî, İbni Cerîr ve İbni Hibbân'daki hadîs-i şerîflerde, şu on alâmetin çıkacağı bildirilmiştir: 1- Hazret-i Mehdî gelecek, 2- Deccâl gelecek, 3- Hazret-i Îsâ gökten inecek, 4- Dâbbe't-ül-erd çıkacak, 5- Ye'cüc ve Me'cüc çıkacak, 6- Duman çıkacak, 7- Güneş batıdan doğacak, 8- Ateş çıkacak, 9- Doğuda, batıda ve Arabistan'da ay tutulmaları olacak. 10- Kâbe yıkılacak.

Hazret-i Mehdi'nin geleceğini haber veren bir hadîs-i şerîfte**: (Kıyâmet kopmadan önce, Allahü teâlâ benim evlâdımdan birisini yaratır ki, ismi benim ismim gibi, babasının ismi benim babamın ismi gibi olur ve dünyayı adâletle doldurur. Ondan önce dünya zulümle dolu iken, onun zamanında dünya adâletle dolar)** buyuruldu.

Yine bir hadîs-i şerîfte buyruldu ki: (**Doğu, Batı ve Ceziret-ül Arab'da yer batışı görülecek.)** [Müslîm, Ebû Davûd, Tirmizî, İbni Mâce]

Mahşer Yeri

Âhirette, dünyadaki işlerden suâl ve hesap vardır. Bütün canlılar, mahşer yerinde toplanacaktır. Allahü teâlâ, akıllı ve akılsız bütün insanları, çocukları, melekleri, cinnileri, şeytanları, diğer hayvan ve kuşları, kısaca göklerde ve yerde, karada ve denizde ne kadar büyük ve küçük canlı var ise, hepsini Arasat meydanında **(Mahşerde)** toplayıp haşredecektir. Dünya hayatında iken yaptıklarının hesâbını görecektir. Haksızlığa uğrayanlar, zulüm yapanlardan haklarını alacaklar, **Mîzân** (terazi) kurulup, insanların

sevapları (iyilikleri) ve günâhları (kötülükleri) tartılacak ve Mîzânda sevapları ağır gelenler Cennete, günâhları ağır gelenler ise Cehenneme gönderilecektir.

Bütün canlıların mahşer yerinde toplanması, İsrâfil adındaki meleğin ikinci kere sûr'a üflemesi ve kabirde bulunan ölülerin diriltilip, ruhları ile birleşmesinden sonra, olacaktır. Allahü teâlâ ölüleri diriltmeyi dileyince, yeryüzünü çok şiddetli bir rüzgâr ile dümdüz eder. Arasat meydanı **"Mahşer yeri"** hazırlanır. Mahşerin, eni ve boyu o kadar büyüktür ki, insanlardan önce ve sonra gelenlerin hepsi, karada, havada ve denizde yaşayan hayvanlar, Ye'cüc ve Me'cüc, cin ve şeytanlar ve yedi kat gökteki meleklerin hepsi, o meydanda toplanırlar. Birinci kat gökte bulunan melekler, mahşer yerini öyle sararlar ki, bütün insanlar, cinler ve şeytanlar ortada kalırlar. Sonra ikinci gökte bulunanlar ve böylece yedinci gökte bulunan melekler, bir öncekileri kuşatarak yedi saf olurlar.

Önce ve sonra yaratılan bütün mahlûklar, melekler, hûriler, insanlar, cinniler, şeytanlar, denizde ve karada yaşayan hayvanlar ve bütün haşereler bir anda mahşer yerine her taraftan toplanırlar. Îmânları ve amelleri güzel olanlar, peygamberler, velîler, âlimler, sâlihler, Cennetten elbiseler giyip Buraklara binerler. Arşın gölgesine gidip, minber ve kürsüler üzerinde rahat ve selâmetle otururlar. Meryem sûresi, seksenyedinci âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Müttekileri, Allah'tan korkanları binekleri üzerinde Cennete göndeririz)** bunu haber vermektedir.

Ameli güzel olan kimselerin binekleri, merkep, katır, at, deve ve koç şeklinde görülür. Her bir mü'min için bir nûr olur ki, önünden ve sağ yanından o zamanki karanlığı aydınlatır. Sol taraflarında nûr yoktur. Şiddetli bir karanlık olup hiçbir kimsenin görmeye gücü yetmez. Bütün kâfirler, îmânlarında şek ve şüphe sâhibi olan kimseler ve doğru yoldan ayrılanlar o karanlıkta şaşırıp kalırlar. Ehl-i sünnet itikâdına uygun olarak doğru inanmış mü'minler ise, kendilerine hidâyet nûru verildiğine hamd ve şükür ederler. Zîrâ Cenâb-ı Hak, o gün böyle azap çeken şâkilerin (Cehennemliklerin) hâllerini mü'minlere gösterir. Mü'minlerden bazılarının nûru, iki ayağı üzerinde ve parmakları ucunda görülür. Bazısının nûru, bir kere ışık verir, bir kere söner. Bunların nûrları îmânları kadardır. Bir binek üzerinde iki, üç, beş, on kişi binmiş olarak mahşer yerine gelenler de olur.

Geri kalan mahlûkların hepsi, aç, susuz, çıplak, baş açık, yalın ayak, yaya olarak, düşe kalka, Arasat meydanına (mahşer yerine) gelirler. İnanmayanlar, gözleri âmâ (kör) olup yüzleri üzerine sürünerek gideceklerdir. Allahü teâlâ, İsrâ sûresi 97. âyetinde meâlen, **(Kâfirleri kıyâmette yüzleri üzerine haşrederiz.)** buyurdu. Onlar, mü'minlerin sağ yanında parlayan nûrdan mahrum olurlar. Bu zamanda melekler, kabrinden kalkanları fırka fırka, dalga dalga mahşere sevk ederler. Her birinin altında, kendilerine zulüm edenler bulunarak haşr olunurlar. İnsan, cin ve şeytan, yırtıcı hayvanlar ve kuşlar, ayrı birer mahalde toplanırlar.

Bu zamanda, halk birbirine karmakarışık olur. İzdihamın (sıkışıklığın) çokluğundan, bir ayak bin ayak üzerinde olur. Başlarına güneş çok yaklaştırılıp (bir mil kadar) hararetinden çok ter dökerler. Herkes günâhına göre, tere gark olur, boğulur. Bazısı kulaklarına kadar, bazısı dizlerine kadar, hamamdaki gibi bir tere gark olunurlar. Bazısı da susuz olan kimse su içtiği vakit, nasıl terlerse o kadar müteessir olur. Güneşin hararet, dünyadakinden yetmiş kat daha fazladır.

Bunların arasında bir kavim, tatlı ve soğuk saf su içerler. Çünkü daha sâbi iken vefât eden mü'min çocukları, analarının, babalarının etrafında, Cennet ırmaklarından doldurdukları kâselerle (taslarla) tavaf eder gibi dönerek onlara su verirler. Evlenip çocuk sâhibi olanların kavuşacağı mükafâtlardan biri de budur. Dünyada zekât ve sadakasını verenlerin başlarına yakın bir gölge gelir ve onu mahşerin hararetinden korur. Mahşerdekilere şefâat edilip, hesaplarına başlayıncaya kadar, bin sene kadar bu hâl üzere dururlar. Kimisi de mahşerde minber sâhibi olup, Arşın gölgesinde gölgelendirilirler. Onlara mahşer şiddeti ve güneşin harareti zarar vermez. Bunlar Allahü teâlânın katında makbûl kimselerdir.

Mahşerde Arşın gölgesinde bulunacak kimseleri bildiren bir hadîs-i şerîfte: **(Allahü teâlâ yedi sınıf kimseyi Arşın gölgesinde gölgelendirir. Hâlbuki o gün, ondan başka hiçbir gölge yoktur:**

1- **Adâlet ile hükmeden devlet reisleri ve vâliler,**
2- **İbâdet eden gençler,**
3- **Kalbi mescitlere bağlı olanlar. Yâni namazı ve cemâati gözetenler,**
4- **Allah için birbirini seven iki mü'min. Bu sevgi ile bir araya gelip, ayrılırken de bu sevgi üzere olanlar,**
5- **Güzel bir kadın, çirkin bir iş için kendini çağırınca, Allahü teâlâdan korkup bunu yapamam, Allahtan korkarım diyenler,**
6- **Sadaka verirken riyâ (gösteriş) etmeyenler. Şöyle ki, sağ eli ile verdiğini, sol eli bilmemelidir.**
7- **Allah deyip, gözünden yaş akanlar)** buyuruldu.

Bunlardan başka velîler, sâlihler, Allah yolunda harp edenler ve insanlara iyilik ve cömertlik eden mü'minlerin hepsi, Arşın altında zevk ve safâ ederler. Onlara Cennetten ni'metler ve şerbetler gelir. Cennet elbiseleri ve tâçlar giyip böyle ihsânlara iyiliklere kavuşurlar. Şehidler de bu sınıfa dahildirler.

Hesap ve Mîzân

Kıyâmet günü, amelleri, işleri ölçmek için bilmediğimiz bir **"Mizân"**, bir ölçü âleti vardır. Yer ve gök bir gözüne sığar. Sevap gözü parlak olup, Arşın sağında Cennet tarafındadır. Günâh tarafı Arşın solunda Cehennem tarafında, karanlıktadır. Dünyada yapılan işler, sözler, düşünceler, bakışlar, orada şekil alarak, iyilikler parlak, kötülükler karanlık ve iğrenç görünüp, bu terazide tartılacaktır. Bu terazi, dünya terazilerine benzemez. Ağır tarafı yukarı kalkar. Hafif tarafı aşağı iner denildi. Âlimlerin bir kısmına göre, çeşitli teraziler olacaktır. Bir çoğu da, terazilerin kaç tane ve nasıl oldukları dinde açık bildirilmedi, bunları düşünmemelidir, dedi.

Her insanın amel defterleri uçarak sâhibine gelecektir. Sâlihlerin, iyilerin defteri sağ tarafından, fâsıkların, kötülerin defteri arka ve sol tarafından verilecektir. İyi ve kötü, büyük ve küçük, gizli ve meydanda yapılmış olan her şey defterde bulunacaktır. **"Kirâmen kâtibîn"** meleklerinin bilmediği işler bile, bu günâhı işleyen organın haber vermesi ve Allahü teâlânın bilmesi ile ortaya çıkarılacak, her şeyden suâl ve hesap

olunacaktır. Mahşerde, Allahü teâlânın dilediği her gizli şey meydana çıkacaktır. Meleklere yerlerde, göklerde neler yaptınız? Peygamberlere, Allahü teâlânın hükümlerini ve dîn-i ilâhîyi kullara nasıl bildirdiniz? Herkese de, peygamberlere nasıl uydunuz, emirleri, vazifeleri nasıl yaptınız? Birbiriniz arasında bulunan hakları nasıl gözettiniz? diye sorulacaktır. Mahşerde, îmânı olup, ameli ve ahlâkı güzel olanlara mükâfat ve ihsânlar olacak, kötü huylu, bozuk ameli olanlara ağır cezâlar verilecektir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki; Kıyâmet günü herkese beş şeyden suâl olunur:

1- Ömrünü nerede geçirdiğinden,

2- Gençliğini hangi işe harcadığından,

3- Malını nereden kazandığından,

4- Malını nereye harcadığından,

5- Öğrendiği ilim ile amel (iş) edip etmediğinden.

Allahü teâlâ, adâleti ile, bazı küçük günâhlar için de azap yapacak, dilediği mü'minlerin büyük ve küçük bütün günâhlarını, lütuf ve ihsânı ile affedecektir. Şirkten, küfürden başka, her günâhı dilerse affedecek, dilerse küçük günâh için de azap edecektir. Şirki, küfrü hiç affetmiyeceğini bildirmektedir. Kitaplı ve kitapsız kâfirler, yâni Muhammed aleyhisselâmın, bütün insanlara Peygamber olduğuna inanmayan, O'nun bildirdiği emir ve yasaklardan birisini bile beğenmiyenler, elbette Cehenneme sokulacak, sonsuz azap göreceklerdir.

Mahşerde Şefâat Vardır

Mahşerde toplanan canlılar, hesaplarının bir an önce görülmesi için, bütün peygamberlerden kendilerine şefâat etmelerini isterler. Her peygamber bir özür, bahane ileri sürerek diğerine havâle ederler. Peygamber efendimize gelinceye kadar, böyle devam eder. Sevgili Peygamberimiz, **(Ben herkesten önce şefâat ederim ve herkesten önce benim şefâatim kabul olur)** buyurdu ve hesapların başlaması için şefaatçi oldu, Allahü teâlâ kabul buyurdu.

Âhirette peygamberler, velîler, sâlihler, melekler ve Allahü teâlânın izin verdiği kimseler, şefâat edecek ve kabul edilecektir. **Mahşerde şefâat beş türlüdür:**

Birincisi, kıyâmet günü, mahşer yerinde kalabalıktan, çok uzun beklemekten usanan günâhkârlar, feryat ederek, hesâbın bir an önce yapılmasını isteyeceklerdir. Bunun için şefâat olunacaktır.

İkincisi, suâlin ve hesâbın kolay ve çabuk olması için, şefâat edilecektir.

Üçüncüsü, günâhı olan mü'minlerin, Sıratta Cehenneme düşmemeleri, Cehennem azâbından korunmaları için şefâat olunacaktır.

Dördüncüsü, günâhı çok olan mü'minleri Cehennemden çıkarmak için şefâat olunacaktır.

Beşincisi, Cennette sayısız ni'metler olacak ve sonsuz kalınacak ise de, sekiz derecesi vardır. Herkesin derecesi, makamı, îmânının ve amellerinin miktarınca olacaktır. Cennettekilerin derecelerinin yükselmesi için de şefâat olunacaktır.

Kevser Havuzu

Mahşer yerinde her peygamberin havuzu vardır. Kendisine inananlar ile Cennete girmeden önce, o havuzdan içerler. Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma mahsus olanı "**Kevser Havuzu"**dur. Büyüklüğü bir aylık yol gibidir. Suyu sütten daha beyaz, kokusu miskten daha güzeldir. Etrafındaki kadehler, yıldızlardan daha çoktur. Bir içen, Cehennemde olsa bile, bir daha susamaz.

Peygamber efendimiz buyurdu ki: **(Ben sizden önce havuza varıp, sizi orada beklerim. Havuzuma gelip ondan içen, artık bir daha susamaz. Susamıyan kimse Cennete girer.)**

"Benim havuzumun dört rüknü vardır. Biri Ebû Bekr'in "radıyallahü anh" nezaretinde, ikincisi Ömer'in "radıyallahü anh" nezaretinde, üçüncüsü Osman'ın radıyallahü anh" nezaretinde, dördüncüsü Ali'nin "radıyallahü anh" nezaretindedir. Ebû Bekri sevip, Ömer'e buğz edene Ebû Bekir Havuzdan su vermez. Ömer'i sevip, Ebû Bekr'i sevmiyene Ömer su vermez. Osman'ı sevip, Ali'ye buğz edene Osman bir yudum su vermez. Ali'yi sevip Osman'a buğz edene Ali bir damla su vermez. Ebû Bekr hakkında akîdesi güzel olanın dîni doğru olur. Ömer'e itikâdını düzgün eden İslâm yolunu âşikâre etmiş olur. Osman'a itikâdı güzel olan Allahü teâlânın nûru ile nûrlanır. Ali'ye güzel itikâdı olan sağlam ipe tutunmuş, büyük ve ana yola girmiş olur. Eshâbımın hepsine itikâdı güzel olan, sâdık mü'mindir. Onlar için kötü söyliyen, münâfıktır."

Sırat Köprüsü

Mahşerde, insanların hesâbı görüldükten sonra hepsi Sırattan geçirilirler. Sırat köprüsü vardır. Sırat köprüsü, Allahü teâlânın emri ile, Cehennemin üstünde kurulacaktır. Herkese, bu köprüden geçmesi emrolunacaktır. O gün bütün peygamberler, **"Yâ Rabbi! Selâmet ver!"** diye yalvaracaklardır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Herkesten önce ben ve benim ümmetim Sırat köprüsünden geçeriz. Sırat üzerinden geçerken, Peygamberlerden başkası bir şey söyleyemez. Onlar da, 'yâ Rabbî! Ümmetlerimize selâmet ver!' derler.)**

Cennetlik olanlar, köprüden kolayca geçerek, Cennete gideceklerdir. Bunlardan bazısı şimşek gibi, bir kısmı rüzgar gibi, bazısı koşan at gibi koşarak geçeceklerdir. Sırat köprüsü kıldan ince, kılıçtan keskindir. Dünyada, İslâmiyete uymak da böyledir. İslâmiyete tam uymaya uğraşmak Sırat köprüsünden geçmek gibidir. Burada, nefisle mücadele güçlüğüne katlananlar, orada Sıratı kolay ve rahat geçecektir. İslâmiyete uymıyan, nefislerine düşkün olanlar, Sıratı güç geçecektir. Bunun içindir ki, Allahü teâlâ İslâmiyetin gösterdiği doğru yola **"Sırât-ı müstekîm"** adını verdi. Bu isim benzerliği de, İslâmiyet yolunda bulunmanın, Sırat köprüsünü geçmek gibi olduğunu göstermektedir. Cehennemlik olanlar, Sırattan Cehenneme düşeceklerdir.

Kâfirlerin ayakları Sırat üzerinde dayanamayıp, kayar ve Cehenneme düşerler. Münâfıklar, mü'minlerle beraber bir miktar gidip, Allahü teâlâ onlara bir karanlık verir. Mü'minlerin önlerinde ve sağ taraflarında olan nûrlarının ziyâlarından kendilerine aydınlık olması için mü'minlere seslenip derler ki: "Ey mü'minler, hâlimizi görüyorsunuz,

biraz bekleyiniz, nûrunuzdan istifâde edelim." Mü'minler de, "Biz bu nûrları dünyadan getirdik, siz de tekrar dünyaya dönünüz ve nûr arayınız" derler. Bu esnada Allahü teâlâ mü'minler ile münâfıklar arasına bir duvar çeker. İçi Cennet, dışı Cehennem olur. Münâfıklar dışında kalıp, ayakları dayanamayıp, **esfel-i sâfiline** yâni aşağıların aşağısına düşerler. Bundan Allahü teâlâya sığınırız.

Cennet ve Cehennem

Cennet ve Cehennem şimdi vardır. Cennet, yedi kat göklerin üstündedir. Cehennem, her şeyin altındadır. Sekiz Cennet, yedi Cehennem vardır. Cennet, yer küresinden ve güneşten ve göklerden daha büyüktür. Cehennem de güneşten büyüktür.

Kıyâmet günü, hesâptan sonra bir çokları Cennete gönderilecek, bir çoğu da Cehenneme sokulacaktır. Cennetin ni'metleri ve Cehennemin azâbı ebedîdir, sonsuzdur. Bunlar, Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde açıkça bildirilmektedir. Kâfirler, hesaptan sonra, Cehenneme girecek, Cehennemde sonsuz azapta kalacaklardır. Mü'minler Cennette ve Cennet ni'metlerinde sonsuz kalacaklardır. Günâhı, sevabından çok olan mü'minler, Cehenneme girip, günâhlarına karşılık, bir müddet azap görseler bile bunlar, Cehennemde sonsuz kalmıyacaklardır. Kalbinde zerre kadar îmân olan bir kimse, Cehennemde sonsuz kalmıyacak, Allahü teâlânın rahmetine kavuşacak, Cennete girecektir.

Cennet

Akla gelen veya gelmeyen her türlü güzelliklerin toplandığı yerdir. Dünyadaki zevk ve lezzetlerin, Cennettekilerin yanında hiç kıymeti yoktur. Cennette, oradakilerin istedikleri her türlü yiyecek ve içecek önlerine gelir. Koparmak, pişirmek gibi zahmetlere katlanmadan dilediklerince yer ve içerler, çeşitli mücevherden yapılmış köşkler, her biri ayrı lezzette ırmaklar, leziz meyvelerle dolu ağaçlar, nefis bahçeler, kuşlar ve daha akla hayâle gelmeyecek nice ni'metlerden bol bol faydalanırlar. Hûri ve Gılmân gibi Cennet hizmetkârları ile beraber olup, zevk ve lezzet içinde sonsuz olarak yaşarlar. Bir kısım köşklerin içinde olanlar, dilediklerı yeri görür ve kendilerini istedikleri yere götürürler. İnsanlar, dünyada kaç yaşında vefât etmiş olurlarsa olsunlar, Cennette otuzüç **(33)** yaşında olacaklardır. Hanımlar, kocaları ile ve İslâm büyüklerini sevenler de onlarla beraber olurlar. Cennete giren bir daha çıkarılmaz.

Cennetteki dereceler ve mükâfatlar, herkesin ilmine ve ibâdetlerine göre olacaktır. Sekiz Cennet vardır: Dârül-Celâl, Dârül-Karâr, Dârüs-selâm, Cennetül-Huld, Cennetül-Me'vâ, Cennetül-Adn, Cennetül-Firdevs, Cennetül-Naîm'dir.

Cennet-i Adn; derecesi ve ni'metleri en yüksek olandır. Peygamberler, sıddîkler ve şehidler bu Cennete girerler. Cennet-i Firdevs; diğerlerinden üstündür. Bahçeleri çoktur.

Cehennem

Cehennemdeki azap çeşit çeşittir. Ateş ile olduğu gibi, **"Zemherîr"** denilen yerlerinde çok şiddetli soğuklar da olacaktır. Bazı kimselere, bir ateşe bir soğuğa daldırılarak azap yapılacaktır.

Cehennem yedi tabakadır: Birinci tabaka en hafiftir. Fakat, dünya ateşinden yetmiş kat daha şiddetlidir. Adı **"Cehennem"**dir. Burada müslümanlardan bir kısmı yanıp, günâhlarından temizleneceklerdir. Cehennemin ikinci tabakası daha şiddetlidir. Adı **"Sa'îr"**dir. Burada Tevrâtı değiştirenler yanacaktır. Üçüncü tabakası daha şiddetli olup adı, **"Sekar"**dır. Burada İncîli değiştirenler azap görecektir. Dördüncü tabakanın adı da, **"Cahîm"**dir. Burada, güneşe, yıldızlara tapanlar azap görür. **"Hutame"** denilen beşincisinde, ateşe, öküze tapanlar azap görürler. Budistler, Berehmenler burada yanacaktır. Altıncı tabakasının adı **"Lazy"** olup, burada, hiç dini olmayanlar, müşrikler, komünistler, masonlar azap görüp yanacaklardır. Cehennemin yedinci tabakası, en dibi, en şiddetli tabakası olup adı, **"Hâviye"**dir. Burada, inanmadıkları hâlde inanmış görünenler ve İslâm dîninden ayrılıp, mürted olanlar yanacaktır.

6- KADERE İNANMAK

İnanılması lâzım olan altı temel şeyden altıncısı; **kadere, hayır ve şerlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır.** İnsanlara gelen hayır ve şer, fayda ve zarar, kazanç ve ziyanların hepsi, Allahü teâlânın takdir etmesi iledir.

Allahü teâlânın, birşeyin varlığını dilemesine **"Kader"** denilmiştir. Kaderin, yâni varlığını dilediği şeyin, var olmasına da **"Kazâ"** denir.

Kazâ ve kader kelimeleri, birbirlerinin yerine de kullanılır. Buna göre kazâ demek, ezelden ebede kadar yaratılmış ve yaratılacak şeyleri, Allahü teâlânın ezelde dilemesidir. Allahü teâlâ, olacak her şeyi ezelde sonsuz öncelerde biliyordu.

Kazâ ve kader, zekî insanların zihinlerinin en çok takıldığı bir bilgidir (konudur). Bu takıntılar, kazâ ve kaderi iyi anlamamaktan ileri gelmektedir. Kaderin ne demek olduğu iyi anlaşılırsa, hiçbir kimsenin şüphesi kalmaz ve îmânı kuvvetli olur.

Âlemlerin yaratanı, yarattığı ve yaratacağı şeylerin hepsini ezelden ebede, zerreden Arşa kadar hepsini, maddeleri, mânâları, bir anda ve bir arada bilir. Her şeyi yaratmadan önce biliyordu.

Kazâ, kaderde bulunan şeyleri, zamanı gelince Allahü teâlânın yaratmasıdır.

İnsan İşi ve İrade-i Cüz'iyye

Allahü teâlâ insanlara cüz'i de olsa irade vermiştir. Bu cüz'i (az/küçük) irade ile bir şeyin olmasını ister, Cenâb-ı Hak bu isteği kabul ederse yaratır. Kişinin bu isteği Allahü teâlânın haram kıldığı bir şeyse ceza görür, Allahü teâlânın bir emrini yapmak ise mükafata sebep olur. İnsan, her şeyi dileyip yapamaz, yaratamaz. İnsanların her işini istekli ve isteksiz, bütün hareketlerini yaratan Allahü teâlâdır. Kulların, istekli hareketlerini, işlerini yaratması için irade eder. Bu irâdelerini, dilemelerini isteyince, Allahü teâlâ da dilerse, o işi, yaratır. Kul istemezse, Allahü teâlâ da dilemezse o şeyi yaratmaz. O şey, yalnız kulun dilemesi ile de yaratılmaz. O da dilerse yaratır.

Bir işi yapıp yapmamaya gücü yetmeye, **Kudret** denir. Yapmayı veya yapmamayı tercih etmeğe (seçmeye), **İhtiyâr** (istemek) denir. İhtiyâr olunanı yapmayı dilemeye, **İrâde** (dilemek) denir. Bir işi kabul etmeğe, karşı gelmemeğe, **Rızâ** (beğenmek) de-

nir. İşin yapılmasına tesir etmek şartı ile, irâde ile kudretin bir araya gelmesine, **Halk etmek** (icâd etmek, yaratmak) denir.

İnsan, bir iş yapacağı zaman, evvelâ kalbine bir **hatara** [fikir, düşünce] gelir. Bunu yapmak ister. Bu isteğine (**Niyet**) denir. Bu işi yapmaları için uzuvlarına [organlarına] emreder. Emir vermesine (**Kasd, teşebbüs**) denir. Uzuvların iş yapmalarına (**Kesb**) denir.

Kulların ihtiyârî [istekli] hareketlerini, işlerini Allahü teâlâ îcâd etmekde, yaratmaktadır. Fakat, insanın kudreti de karışmakdadır. Dolayısıyla istekli hareketlerimiz, Allahü teâlânın kudreti ile **(Yaratılır)** ve bizim kudretimiz ile **(Kesb edilmiş)** olur.

Kaderiyye fırkası, kazâ ve kaderi inkâr etdiği için, cebriyye fırkası da, insanda ihtiyâr [seçmek] yokdur dediği için, hakdan [doğru yoldan] ayrıldılar. Bid'at ve dalâlet sâhibi oldular. Taşkın ve şaşkın olmıyan orta yol, **Ehl-i sünnet ve cemâ'at** mezhebidir. İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe, imâm-ı Ca'fer Sâdıkdan sordu: (Ey Resûlün torununun torunu! Allahü teâlâ, insanların işlerini, kendi arzularına bırakdı mı?) deyince, (Allahü teâlâ, Rab olmakda, kullarını ortak etmez) buyurdu. (Kullarına cebreder mi?) dedikde, (Kullarını cebredip de azâb etmek, Onun adâletine uygun değildir) dedi. (O hâlde, nasıl inanmalı?) dedikde, (İkisi arası. İşleri cebir ile yapdırmaz. Onların keyiflerine de bırakmaz) dedi. Hayır ve şerlerin hepsi, Allahü teâlânın takdîri ve irâdesi iledir.

MENKIBE: Azrâil Aleyhisselâmdan Korkmuştu

Azrâil aleyhisselâm, Süleyman aleyhisselâmın yanına gelince, oturanlardan birine dikkatle baktı. Adam, meleğin böyle sert bakışından korktu. Azrâil aleyhisselâm gidince, Süleyman aleyhisselâma yalvarıp, rüzgâra emretmesini, rüzgârın kendisini garp (batı) memleketlerinden birine götürüp, Azrâil aleyhisselâmdan kurtulmasını istedi. Azrâil aleyhisselâm tekrar gelince, Süleyman aleyhisselâm o adamın yüzüne niçin sert baktığını sordu. Azrâil aleyhisselâm, (Bir saat sonra, garbtaki (batıdaki) şehirlerden birinde, o kimsenin canını almak için emrolunmuştum. Onu senin yanında görünce, hayretimden dikkatle baktım. Emre uyup garba gidince, onu orada görüp canını aldım) dedi.

Nükte: *Görülüyor ki, ezeldeki takdirin hâsıl olması için, adam Azrâil aleyhisselâmdan korktu. Süleyman aleyhisselâm onun arzusunu yerine getirdi. Ezeldeki takdir, sebepler zinciri ile yerine getirildi.*

Bunun için insan nerede olursa olsun, nereye kaçarsa kaçsın eceli geldi mi Allahü teâlâ onun rûhunu alır. Çünkü; insanların ne kadar yaşayacağı Allahü teâlâ tarafından ezelde takdir edilmiştir. Bundan dolayı ölümden hiç kimse kaçamaz ve kurtulamaz.

Geçirme ömrünü mü'min, sakın ki, kîl-ü kâl üzre!
Sözün mânâsını anla, ne yürürsün hayâl üzre?

Bu dünyanın süslerine, amân aldanma ey gâfil!
Buna her kim gönül verse, geçer ömrü melâl üzre.

Bir dikkatli nazar etsen, bu dünya ehline cânım,
Kazanırlar para dâim, bunlar cenk-ü cidâl üzre.

İKİNCİ BÖLÜM

İBÂDETLERİMİZ

İbâdet Nedir ve Niçin İbâdet Yapmak Lâzımdır?

İbâdet, bizi ve bütün mevcûdatı yoktan var eden ve her an görünür görünmez kâzalardan, belâlardan koruyan ve her an çeşitli ni'metler, iyilikler vererek yetiştiren Allahü teâlânın emir ve yasaklarını yerine getirmektir. O'na hizmette kusur etmemeye çalışmaktır. Allahü teâlânın sevgisine kavuşmuş olan Resûllere, Nebîlere, velîlere, âlimlere benzemeye özenmektir.

İnsanın, bu ni'metleri gönderen Allahü teâlâya, gücü yettiği kadar şükretmesi, insanlık vazifesidir. Aklın emrettiği bir vazife, bir borçtur. İşte, insanların Allahü teâlâya karşı kalb, dil, ve beden ile yapmaları ve inanmaları lâzım olan şükür borcu, kulluk vazifeleri, Allahü teâlâ tarafından bildirilmiş ve O'nun sevgili Peygamberi tarafından ortaya konmuştur. Allahü teâlânın gösterdiği ve emrettiği kulluk vazifelerine **"İslâmiyet"** denir. Allahü teâlâya şükür, O'nun Peygamberinin getirdiği yola uymakla olur. Bu yola uymayan, bunun dışında kalan hiçbir şükrü, hiçbir ibâdeti, Allahü teâlâ kabul etmez, beğenmez. Çünkü insanların iyi, güzel sandıkları çok şey vardır ki, İslâmiyet, bunları beğenmemekte, çirkin olduklarını bildirmektedir.

Demek ki, aklı olan kimselerin, Allahü teâlâya şükretmek, ibâdet yapmak için, Muhammed aleyhisselâma uymaları lâzımdır. Muhammed aleyhisselâma uyan kimse müslümandır.

İslâmın binâsı beşdir. Yâni, İslâm beş şey üzerine binâ kılınmışdır. Evvelkisi, kelime-i şehâdet getirmek ve mânâsını öğrenip inanmak. İkincisi, beş vakit namâzı vakti geçmeden kılmak. Üçüncüsü, Ramazân-ı şerîfde her gün oruç tutmak. Dördüncüsü, eğer farz olduysa, yılda bir kerre, zekât ve uşr vermek. Beşincisi, kudreti var ise, ömründe bir kerre, hacca gitmek.

Allahü teâlânın bu beş emrini yapmağa (İbâdet etmek) denir.

İbâdetlerin doğru olarak yapılmasını bildiren **"Dört mezhep"** vardır. Bunların dördü de haktır, doğrudur. Bunlar, 1- **Hanefî**, 2- **Şâfi'î,** 3- **Mâlikî**, 4- **Hanbelî** mezhepleridir. Her müslümanın bu dört mezhepten birisinin (İlmihâl) kitabını okuyup, ibâdetlerini bu kitaba uygun yapması lâzımdır. Böylece bu mezhebe girmiş ve İslâmiyetin gösterdiği doğru yoldan ayrılmamış olur. Dört mezhebin îmânları, inanışları birdir. Yapılan ibâdetlerde ve işlerde bazı değişiklikler vardır. Onun için hepsi birbirlerini severler.

Dört Mezhep İmâmı

Yeryüzünde bulunan bütün müslümanlara doğru yolu gösteren ve Muhammed aleyhisselâmın dînini değişmeden, bozulmadan öğrenmemize önderlik eden, dört büyük âlim olmuştur. Bunlar; İmâm-ı A'zam Ebû Hanife, İmâm-ı Mâlik, İmâm-ı Şâfi'î ve İmâm-ı Ahmed bin Hanbel'dir.

1- **İmâm-ı A'zam Ebû Hanife Nu'man bin Sâbit:** İslâm âlimlerinin en büyüklerindendir. Ehl-i sünnetin reisidir. Hicretin 80. senesinde Kûfe'de doğdu ve 150'de Bağdat'ta vefât etti. İmâm-ı A'zamın Kur'ân-ı kerîmden ve hadîs-i şerîflerden anlayıp açıkladığı din bilgilerine, onun **"mezhebi"** denir. Buna uyan müslümanlara da **"Hanefî"** denir.

2- **İmâm- Mâlik bin Enes:** Çok büyük alimdir. Hicretin 95. yılında Medîne'de doğdu ve 179'da orada vefât etti. Bu büyük âlime uyanlara da **"Mâlikî"** denir.

3- **İmâm-ı Muhammed bin İdris Şâfi'î:** İslâm âlimlerinin gözbebeğidir. 150 senesinde Filistin'de, Gazze'de doğdu. İkiyüzdört (204)'de Mısır'da vefât etti. Bu zâtın gösterdiği yolda bulunanlara **"Şâfi'î"** denir.

4- **İmâm-ı Ahmed bin Hanbel:** Hicretin 164. senesinde Bağdat'ta doğdu ve 241'de orada vefât etti. İslâm binâsının temel direğidir. Bunun açıkladığı din bilgilerine uyarak işlerini ve ibâdetlerini yapanlara da **"Hanbelî"** denir.

Bu dört imâmın ve talebelerinin, Eshâb-ı kirâmdan öğrenip bildirdikleri doğru yola **"Ehl-i sünnet vel-cemâat mezhebi"** denir. Bugün bu dört imâmdan birine uymayan bir kimse büyük tehlikededir. Doğru yoldan sapmıştır. Bunlardan başka din imâmları da vardı. Onların da doğru mezhepleri vardı. Fakat, zamanla, mezhepleri unutuldu. Kitaplara geçirilemedi.

Gece gündüz çağlarım,
Sana gönül bağlarım.
Allah diye ağlarım,
Ne büyüksün Allah'ım!

Gündüzleri parlattın,
Geceleri kararttın,
Her şeyi sen yarattın.
Ne büyüksün Allah'ım!

Mükellef Kime Denir?

Akıllı olan ve bülûğ çağına giren erkek ve kadınlara **"Mükellef"** denir. Mükellef olan kimseler, Allahü teâlânın emir ve yasaklarından sorumludurlar. Dînimizde, mükellef olan kimseye, îmân etmek ve ibâdet yapmak emrolunmuştur. Yapılması yasak edilen haramlardan ve mekrûh işlerden de kaçınmaları lâzımdır.

Akıl, anlayıcı bir kuvvettir. Faydalıyı zararlıdan ayırt etmek için yaratılmıştır. Akıl bir

ölçü âleti gibidir. İki iyi şeyden, daha iyi olanını ve iki kötü şeyden, daha kötü olanını ayırır. Akıllı kimse, sadece iyiyi ve kötüyü anlayan değil, iyiyi görünce onu alan ve kötüyü görünce de onu terkedendir. Akıl göz gibidir. Din de ışık gibidir. Işık olmazsa göz göremez.

Bülûğ çağı, ergenlik çağı demektir. Kız çocuklarının bülûğa ermesi, **9** yaşını doldurunca başlar. **9** yaşındaki kız çocuğu **3** gün **3** gece kan görürse, **hayız (âdet)** görmüş olur, bülûğ çağına girdiğine hükmedilir. Uykuda ihtilâm olur yahut kocasından hâmile kalırsa, bülûğa erdiği anlaşılır. Eğer bu üç alâmetten hiçbiri görünmezse **15** yaş tamam olunca, bülûğ çağına girdiğine hükmolunur. Bülûğa eren erkek ve kadına artık Allahü teâlânın emirlerini yapmak ve yasaklarından kaçınmak farz olur. Bu kimselere mükellef denir.

Ef'âl-i Mükellefîn Nelerdir?

Ef'âl-i mükellefîn, dînimizin emirlerinden ve yasaklarından sorumlu yâni âkil baliğ olan kimselerin yerine getirecekleri vazifelerin hükümlerini belirten dînî bir tâbirdir. Ef'âl, fiiller, yapılan hareketler, işler demektir. Mükellef olan kimsenin davranışlarının her biri, dinimizde şu sekiz hükümden birindedir.

Ef'âl-i mükellefîn; farz, vâcib, sünnet, müstehab, mubâh, harâm, mekrûh ve müfsiddir. Akıllı olan ve bülûğ çağına giren her müslüman, dînimizin emir ve yasaklarındaki bu hükümlere uymağa mecburdur.

1- Farz: Allahü teâlânın, yapılmasını açıkça ve kesin olarak emrettiği şeylere (İnanması da, yapması da farz olan emirlere) farz denir. Farzları terketmek harâmdır. İnkâr eden kâfir olur.

Farz iki çeşittir:

Farz-ı Ayn: Her mükellef olan müslümanın bizzat kendisinin yapması lâzım olan farzdır.

Beş vakit namaz kılmak, Ramazan ayında oruç tutmak, zengin olunca zekât vermek ve hacca gitmek, farz-ı ayndır.

Farz-ı Kifâye: Müslümanlardan bir kaçının veya sadece birisinin yapması ile, diğerlerinin sorumluluktan kurtulduğu farzlardır.

Cenâze namazı kılmak, cihad etmek, insanlara faydalı meslekler böyledir.

2- Vâcib: Kurân-ı kerîmdeki delili farz kadar açık olamayan, zannî olan bir delil ile sabit olan emirlerdir. Yapması farz olan bu emirlere vâcib denir.

Vitir ve Bayram namazı kılmak, zengin olunca kurban kesmek, fitre vermek vâcibtir. Vâcibin hükmü farz gibidir. Vâcibi terk etmek, tahrimen mekrûhtur.

3- Sünnet: Allahü teâlânın açıkça bildirmeyip, yalnız Peygamber efendimizin yapılmasını övdüğü, yahut devam üzere kendisinin yaptığı, veyahut yapılırken görüp de mâni olmadığı şeylere **"Sünnet"** denir. Sünneti beğenmemek küfürdür. Beğenip de yapmamak suç değildir.

Sünnet iki çeşittir:

Sünnet-i Müekkede: Peygamber efendimizin devamlı yaptıkları, pek az terkettikleri kuvvetli sünnetlerdir.

Sabah namazının sünneti, öğlenin dört rek'atlık ilk sünneti, akşam namazının sünneti, yatsı namazının son iki rek'at sünneti böyledir. Erkekler için Ezân okumak, kâmet getirmek, cemâata devam etmek, abdest alırken misvâk kullanmak müekked sünnetlerdendir.

Sünnet-i Gayr-i Müekkede: Peygamber efendimizin, ibâdet maksadı ile ara sıra yaptıklarıdır.

İkindi ve yatsı namazlarının dört rek'âtlık ilk sünnetleri böyledir.

4- **Müstehab:** Buna mendup da denir. Sünnet-i gayr-i müekkede hükmündedir. Peygamber efendimizin ara sıra yaptıkları ve sevdikleri, beğendikleri hususlardır.

Yeni doğan çocuğa yedinci gün isim koymak, erkek ve kız çocuğu için akika hayvanı kesmek, güzel giyinmek, güzel koku sürünmek müstehabtır. Bunları yapmak sevâptır.

5- **Mubâh:** Yapılması emrolunmayan ve yasak da edilmeyen şeylere mubâh denir. Yâni günâh veya tâat olduğu bildirilmemiş olan işlerdir. Yapanın niyetine göre tâat veya günâh olurlar.

Yemek, içmek, uyumak, giyinmek gibi işler mubâhtırlar. Bunlar, İslâmiyete uymak, emirlere sarılmak niyetiyle yapılırsa sevâp olurlar. Sıhhatli olup ibâdet yapmaya niyet ederek yemek içmek böyledir.

6- **Haram:** Allahü teâlânın, Kur'ân-ı kerîmde, "yapmayınız" diye açıkça yasak ettiği şeylerdir. Haramların yapılması ve kullanılması kesinlikle yasaklanmıştır. Harama, helâl diyenin ve helâla, haram diyenin îmânı gider, kâfir olur. Haramı yapmamak farzdır ve çok sevâptır.

Bir şeyin ya bizzat kendisi haramdır. Şarap ve her türlü alkollü içkileri içmek, yalan söylemek, hırsızlık yapmak, domuz eti, kan ve leş yemek böyledir. Yahut da asılları itibarıyla helâl olup, başkasının haklarından dolayı haram olan şeylerdir. Meselâ, sahibinin izni olmadıkça, başkalarının hakkını almak haramdır. Emanete hiyanet etmek, gasp ve hırsızlık yaparak, rüşvet, faiz ve kumar ile mal, para kazanmak böyle olan haramlardandır.

7- **Mekrûh:** Allahü teâlânın ve Muhammed aleyhisselâmın, beğenmediği ve ibâdetlerin sevabını gideren şeylere "mekrûh" denir.

Mekrûh iki çeşittir:

Tahrimen mekrûh: Harama yakın olan mekrûhlardır. Bunları yapmak azâbı gerektirir.

Güneş doğarken, tam tepede iken ve batarken namaz kılmak.

Tenzihen mekrûh: Mubâh yâni helâl olan işlere yakın olan, yahut, yapılmaması yapılmasından daha iyi olan işlerdir.

Gayr-i müekked Sünnetleri veya müstehapları yapmamak, helâda sağ elle temizlenmek, abdest alırken sağ el ile sümkürmek mekrûhtur.

8- **Müfsid:** Dînimizde, meşru olan bir işi veya başlanmış olan bir ibâdeti bozan şeylerdir.

Namazda gülmek, oruçlu iken bilerek bir şey yemek ve içmek gibi. Bu yapılan fiiller, namazı ve orucu bozarlar.

İSLÂMIN ŞARTLARI

İslâmın şartları beştir. Müslümanlara farz olan, muhakkak yapılması gereken beş esas vazife vardır. Bunlar;

1- Kelime-i şehâdet getirmek (Yâni, îmân etmek),
2- Her gün beş kere vakti gelince namaz kılmak,
3- Malın zekâtını vermek,
4- Ramazan-ı Şerîf ayında her gün oruç tutmak,
5- Gücü yetenin ömründe bir kere hac etmesidir.

1- KELİME-İ ŞEHÂDET GETİRMEK

İslâmın şartlarından birincisi, kelime-i şehâdet getirmektir. **Kelime-i şehâdet** getirmek demek**, (Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh)** demektir.

Müslüman olmanın ilk şartı îmân etmektir. Îmân etmek için Kelime-i şehâdeti söylemek, bunun mânâsını bilmek ve inanmak lâzımdır. Kelime-i şehâdet'in mânâsı: **(Görmüş gibi bilir ve inanırım ki, Allahü teâlâdan başka, varlığı lâzım olan, ibâdet ve itâat olunmaya hakkı olan hiçbir ilâh, hiçbir kimse yoktur. Görmüş gibi bilir, inanırım ki, Muhammed aleyhisselâm Allahü teâlânın hem kulu, hem peygamberidir. O'nun gönderilmesi ile O'ndan önceki peygamberlerin dinleri tamam olmuş, hükümleri kalmamıştır. Sonsuz saâdete kavuşmak için, ancak O'na uymak lâzımdır. O'nun her sözü, Allahü teâlâ tarafından kendisine bildirilmiştir. Hepsi doğrudur. Yanlışlık ihtimali yoktur)** demektir.

Dünyada, rahat ve huzûra kavuşmak ve âhirette de, sonsuz kurtuluşa ermek için müslüman olmak lâzımdır. Müslüman olmak için de, hiçbir formaliteye, müftüye, imâma gitmeye lüzum yoktur. Müslüman olmak isteyen önce bu Kelime-i şehâdeti ve mânâsını söyler. Sonra gusül abdesti almayı, namazı ve lâzım oldukça farzları ve haramları öğrenir.

Kelime-i Tevhid, (Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah) demektir. Yeni müslüman olacak kimsenin, bu kelimeyi **(Eşhedü....)** ile başlıyarak söylemesi lâzımdır. Müslümanların ise bu kelimeyi her zaman söyleyerek îmânlarını tazelemelerini, sevgili Peygamberimiz emretmiştir. Hadîs-i şerîfte, (**Lâ ilâhe illallah diyerek îmânınızı yenileyiniz)** buyuruldu.

Kelime-i tevhid söylemek çok sevâptır. Her fırsatta, her zaman sık sık söylemelidir. Bir hadîs-i şerîfte, **"Son sözü, "Lâ ilâhe illallah" olan Cennete girer)** buyuruldu.

Sevgili Peygamberimiz, kelime-i tevhîdin fazileti, üstünlüğü hakkında buyurdu ki:

(Yerleri ve gökleri, terazinin bir kefesine koysalar, bu kelimenin bulunduğu kefe elbette ağır gelir.)

(Yedi kat göklerin ve bunlarda bulunanların ve yedi kat yerin hepsi, "Lâ ilâhe illallah" kelimesi ile ölçülse, bu kelimenin sevabı daha çok olur.)

(Allahü teâlâyı anmanın en üstünü "Lâ ilâhe illallah"dır. Duânın en fazîletlisi "Elhamdülillah"tır.)

(Gecenin veya gündüzün bir saatinde, "Lâ ilâhe illallah" diyen kimsenin sayfasında (amel defterinde) **bulunan kötülükler silinir, bunların yerine o kadar sevap yazılır.)**

Kalbini Cennet bağı yap, çeşme-i tevhîd ile,
Ruh bağçeni gülşen eyle, gonca-i tevhîd ile.

Hem mekânsız, hem zamansız, nihâyetsiz yolları,
Kat'ider gönül erbâbı, kuvvet-i tevhîd ile.

Her ne kadar, yüz karası, yapdıysa isyân sende,
Temizlenir her yerin, sâbûn-i tevhîd ile.

İns ve Cin âlemlerini, aşarak arşa çıkar,
Kim ki mi'râc eylediyse, cezbe-i tevhîd ile

Ey Niyâzi! Ârif-i billâh gönülden kaldırır,
Yetmiş bin perdeyi hep, bir lem'a-i tevhîd ile.

2- NAMAZ KILMAK

Dînimizde, îmândan sonra en kıymetli ibâdet namazdır. Beş vakit namaz dînin direğidir. Namaz ibâdetlerin en üstünüdür. **İslâmın ikinci şartıdır.**

Allahü teâlânın en çok beğendiği ve tekrar tekrar emrettiği şey, beş vakit namazdır. Dînimizde ilk emredilen farz da namazdır. Kıyâmette de, îmândan sonra ilk soru namazdan olacaktır. Beş vakit namazın hesabını veren, bütün sıkıntı ve imtihanlardan kurtulup, sonsuz kurtuluşa kavuşur. Cehennem ateşinden kurtulmak ve Cennete kavuşmak, namazı doğru kılmaya bağlıdır. Doğru namaz için önce kusursuz bir abdest almalı, gevşeklik göstermeden namaza başlamalıdır. Namazdaki her hareketi en iyi şekilde yapmaya uğraşmalıdır.

İbâdetlerin hepsini kendinde toplayan ve insanı Allahü teâlâya en çok yaklaştıran hayırlı amel, namazdır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Namaz dînin direğidir. Namaz kılan kimse, dînini kuvvetlendirir. Namaz kılmayan, elbette dînini yıkar.)** Namazı doğru dürüst kılmakla şereflenen bir kimse, çirkin, kötü şeyler yapmaktan korunmuş olur. Ankebût sûresinin 45. âyetinde meâlen, **(Doğru kılınan namaz, insanı pis, çirkin ve yasak işleri işlemekten korur)** buyuruldu.

İnsanı kötülüklerden uzaklaştırmayan bir namaz, doğru namaz değildir. Görünüşte namazdır. Bununla beraber, doğrusunu yapıncaya kadar, görünüşü yapmayı elden bırakmamalıdır. İslâm âlimleri, ***(Bir şeyin hepsi yapılamazsa, hepsini de elden kaçırmamalıdır)*** buyurdu. Sonsuz ihsân sahibi olan Rabbimiz, görünüşü hakikat olarak kabul edebilir. Böyle bozuk namaz kılacağına, hiç kılma demelidir. Böyle bozuk kılacağına doğru kıl demeli, bozuk olanları düzeltmelidir. Bu inceliği iyi anlamalıdır.

Namazları cemâat ile kılmalıdır. Cemâat ile kılmak, yalnız kılmaktan daha çok sevaptır. Namazda, her uzvun tevazu göstermesi ve kalbin de, Allahü teâlâdan korku üzere olması lâzımdır. İnsanı dünyada ve âhirette felâketlerden, sıkıntılardan kurtaracak ancak namazdır. Allahü teâlâ, Mü'minûn sûresinin başında, **(Mü'minler herhâlde kurtulacaktır. Onlar, namazlarını huşu' ile kılanlardır)** buyurdu.

Tehlike, korku bulunan yerde yapılan ibâdetin kıymeti kat kat daha çok olur. Düşman saldırdığı zaman, askerin ufak bir iş görmesi, pek çok kıymetli olur. Gençlerin ibâdet etmeleri de, bunun için daha kıymetlidir. Çünkü, nefslerinin kötü isteklerini kırmakta ve ibâdet yapmama isteğine karşı gelmektedirler.

Gençlik çağında, insana musallat olan üç düşman ona ibâdet yaptırmak istemez. Bunlar şeytan, nefs ve kötü arkadaştır. Genç olan kimse, bunlardan gelen kötü isteklere uymayıp namazını kılarsa, ibâdetlerini terk etmezse, çok kıymetli olur. İhtiyarın yaptığı ibâdetten kat kat fazla sevap kazanır. Az ibâdetine çok mükâfat verilir.

HİKÂYE: Hapishanede Kılınan Namaz

Horasan valisi Abdullah bin Tâhir, çok âdil biriydi. Jandarmaları birkaç hırsız yakalamış, valiye bildirmişlerdi. Getirilirken hırsızlardan birisi kaçtı. O sırada Hiratlı bir demirci, Nişapur'a gitmişti. Demirciyi, gece eve giderken, jandarmalar yakaladılar ve diğer zanlılarla beraber valiye çıkardılar. Vali dedi ki:

- *Hepsini hapsedin!*

Bir suçu olmayan demirci, hapishanede hemen abdest alıp, namaz kıldı. Ellerini uzatıp:

"Yâ Rabbi! Bir suçum olmadığını ancak sen biliyorsun. Beni bu zindandan ancak sen kurtarırsın!" diye dua etti.

Vali uyurken rüyasında dört kuvvetli kimse gelip, tahtını ters çevirecekleri zaman uykudan uyandı. Hemen kalkıp, abdest aldı, iki rek'at namaz kıldı. Tekrar uyudu. Tekrar o dört kimsenin tahtını yıkmak üzere olduğunu gördü ve uyandı. Kendisinde bir mazlumun âhı olduğunu anladı.

Vali hemen hapishane müdürünü çağırtıp sordu:

- *Acaba bu gece hapishanede mazlum birisi kalmış mı?*

Müdür dedi ki:

- *Bunu bilemem efendim. Yalnız biri namaz kılıyor, çok dua ediyor. Gözyaşları döküyor.*
- *Hemen adamı buraya getiriniz.*

Demirciyi valinin yanına getirdiler. Vali hâlini sorup, durumu anladı, ve dedi ki:

- *Sizden özür diliyorum. Hakkını helâl et ve şu bin gümüş hediyemi kabul et. Herhangi bir arzun olunca bana gel!*

Demirci de cevabında dedi ki:

- *Ben hakkımı helâl ettim. Verdiğiniz hediyeyi kabul ettim. Fakat işimi, dileğimi senden istemeye gelemem.*
- *Neden gelemezsiniz?*
- *Çünkü benim gibi bir fakir için, senin gibi bir sultanın tahtını birkaç defa tersine çevirten sahibimi bırakıp da, dileklerimi başkasına söylemek kulluğa yakışır mı? Namazlardan sonra ettiğim dualarla beni nice sıkıntılardan kurtardı. Pek çok muradıma kavuşturdu. Nasıl olur da başkasına sığınırım? Rabbim, nihayeti olmayan rahmet hazinesinin kapısını, ihsân sofrasını herkese açmış iken, başkasına nasıl giderim? Kim istedi de vermedi? Kim geldi de, boş döndü? İstemesini bilmezsen, alamazsın. Huzuruna edeple çıkmazsan rahmetine kavuşamazsın!*

Namaz Kimlere Emirdir?

Namaz kılmak, akıllı olan ve bülûğ çağına giren her erkek ve kadın müslümana emirdir. **Namazın farz olması için üç şart vardır:**

1- Müslüman olmak,

2- Akıllı olmak,

3- Bülûğ çağına girmek.

Dinimizde, akıllı olmayan ve ergenlik çağına girmemiş olan küçük çocuklar, namaz kılmaktan sorumlu değillerdir. Fakat, anne ve babalar, çocuklarına din bilgilerini öğretmekten ve ibâdet yapmağa alıştırmaktan sorumludurlar. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Hepiniz bir sürünün çobanı gibisiniz! Çoban sürüsünü koruduğu gibi, siz de evlerinizde ve emirleriniz altında olanları Cehennemden korumalısınız! Onlara müslümanlığı öğretmelisiniz! Öğretmez iseniz mes'ûl olacaksınız.)** Başka bir hadîs-i şerîfte de, **(Bütün çocuklar müslümanlığa uygun ve elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları, sonra anaları babaları, hıristiyan, yahudi ve dinsiz yapar)** buyurdu.

O hâlde, her müslümanın birinci vazifesi, çocuklarına İslâmiyeti ve Kur'ân-ı kerîm okumasını, namaz kılmasını, îmânın ve İslâmın şartlarını muhakkak öğretmektir. Çocuğunun müslüman olmasını isteyen, dünyada ve âhirette rahata, huzura kavuşmasını dileyen anne ve babalar, önce bu vazifesini yerine getirmelidir. Çünkü atalarımız, **"Ağaç yaş iken eğilir"** demişlerdir. Kartlaşınca eğmeye, bükmeye çalışılırsa kırılır, zararlı olur.

İslâm bilgileri ve güzel ahlâk verilmeyen çocuk, kötü yoldaki kimselere çabuk aldanır. Anne ve babasına, devletine ve milletine zararlı olur.

Sevgili Peygamberimiz de buyurdular ki, **(Çocuklarınıza namaz kılmasını öğretiniz, yedi yaşına gelince namazı emrediniz. On yaşına gelince kılmazlarsa, döverek kıldırınız!)**

Âkıl isen kıl nemâzı, çün se'âdet tâcıdır.
Sen nemâzı öyle bil ki, mü'minin mi'râcıdır!

Namaz Çeşitleri

Müslümanlara, kılmaları emredilen namazlar farz, vâcib ve nafile olmak üzere üçe ayrılır.

1- **Farz namazlar:** Beş vakit namaz. Erkeklere Cumâ namazı ve cenaze namazını kılmak da farzdır.

2- **Vâcib namazlar:** Vitir namazı, bayram namazları, adak olan namaz ve başlanıp yarıda kalan nafile namazlardır. Kazâya kalan vitri, kazâ etmek de vâcibtir.

3- **Nafile namazlar:** Beş vakit namazın sünnetleri, teravih namazı ve sevap kazanmak niyeti ile kılınan teheccüd, tehıyyet-ül-mescid, işrâk, duhâ, evvabîn, istihare, tesbih namazları gibi namazlardır.

Namazın Farzları

Farz, Allahü teâlânın yapılmasını istediği kesin emridir. Bir ibâdetin farzları yerine getirilmedikçe, o ibâdet doğru olmaz. Namaz kılarken, oniki şartı yerine getirmek farzdır. Bu farzların yedisi namazın dışında, beşi de içindedir. Dışındaki farzlara **"Şartlar"** denir, içindekilere de **"Rükûnler"** denir.

A) Namazın Şartları (Dışındaki Farzlar)

1- **Hadesten taharet:** Abdestsiz olanın abdest alması, cünüp olanın da gusül etmesidir.

2- **Necasetten taharet:** Namaz kılanın, vücûdunu, elbisesini ve namaz kılacağı yeri, kaba ve hafif necasetten yâni dînimizde necis, pis sayılan şeylerden temizlemektir. (Meselâ; kan, idrar, alkol gibi maddeler, dînimizde necis, pis sayılmaktadır.)

3- **Setr-i avret:** Avret yerini örtmek demektir. Örtünmek, Allahü teâlânın emridir. Mükellef olan insanın, namaz kılarken açması veya her zaman başkasına göstermesi ve başkasının da bakması haram olan yerlerine **"Avret mahalli"** denir. Erkeğin avret yeri, göbeğinden dizi altına kadardır. Kadınların ise, yüz ve ellerinden başka her yeri avrettir, namaz kılarken çoraplarını da giymelidirler.

4- **İstikbâl-i kıble:** Namaza dururken kıbleye dönmektir. Müslümanların kıblesi, Mekke şehrinde bulunan **"Kâ'be"dir.**

5- **Vakit:** Namazı, vaktinde kılmaktır. Yâni namazın vaktinin girdiğini bilmek ve kıldığı namazın vaktini kalbinden geçirmektir.

6- **Niyet:** Namaza dururken kalb ile niyet etmektir. Yalnız ağız ile söylemeye niyet denmez. Namaza niyet etmek demek, ismini, vaktini, kıbleyi, cemâatle kılıyorsa imâma uymayı, kalbden geçirmek demektir. Niyet, başlama tekbiri söylenirken yapılır. Tekbirden sonra edilen niyet, geçerli değildir ve o namaz kabul olmaz. İkinci bir mezhebi taklid ediyorsa, o mezhebe de uyduğunu kalbinden geçirmesi lazımdır.

7- **Tahrîme tekbiri:** Namaza dururken **"Allahü ekber"** demektir. Bu başlama tekbirine **"İftitah tekbiri"** de denir. Başka kelime söylemekle, tekbir alınmış olmaz.

B) Namazın Rükûnleri (İçindeki Farzlar)

Namaza durunca yerine getirilecek beş farz vardır. Bu beş farzdan her birine **'Rükûn"** denir. **Namazın içindeki farzlar şunlardır;**

1- **Kıyam:** Namaza başlarken ve kılarken ayakta durmak demektir. Ayakta duramayan hasta, oturarak (yerde, ka'dede oturur gibi) kılar. Oturarak kılamayan yatarak îmâ ile kılar.

2- **Kıraat:** Ağızla okumak mânâsına gelir. Namazda, Kur'ân-ı kerîmden kısa bir sûre veya bir âyet okumaktır.

3- **Rükû:** Kıraattan sonra, elleri dize koyup eğilmektir. Rükûda en az üç kere **"Sübhâne rabbiyel-azîm"** denir. En az sübhanallah diyecek kadar hareketsiz durmak vacibdir.

4- **Secde:** Rükûdan sonra yere kapanmak demektir. Secde, arka arkaya iki kere elleri, alnı ve burnu yere koyup kapanmaktır. Her bir secdede en az üç kere **"Sübhâne rabbiyel-a'lâ"** denir. Secdelerde de en az sübhanallah diyecek kadar durmak vacibdir.

5- **Ka'de-i âhire:** Son rekatta **"Ettehıyyâtü"**yü okuyacak kadar oturmaktır. Buna "son oturuş" da denir.

Bu vücûdün mülkü, elden çıkmadan,
çarh-ı felek, bu binâyı yıkmadan.

Sûretü ma'nâ, bir arada iken,
iki âlem de, elinde var iken,

Hubb-i dünyâyı, kalbinden gider!
tâ alasın, can âleminden haber.

Harâmdan sakın, farzı yapmaya bak!
farzı yapmazsan, olur hâlin harâb!

ABDEST

Abdest almak, namazın farzlarından biridir. Kur'ân-ı kerîmi tutmak, Kâ'beyi tavaf etmek, tilâvet secdesi yapmak, cenaze namazı kılmak için de abdest almak lâzımdır. Her zaman abdestli bulunmak, yatağa abdestli girmek, abdestli yemek ve içmek çok sevaptır.

Abdestli iken ölenlere şehid sevabı verilir. Sevgili Peygamberimiz hadîs-i şerîflerde buyurdu ki:

(Abdestli olarak ölen, ölüm acısı çekmez. Çünkü abdest, îmânlı olmanın alâmetidir. Namazın anahtarı, bedenin günâhlardan temizleyicisidir.)

(Müslüman abdest alınca, günâhları kulağından, gözünden, elinden ve ayağından çıkar. Oturunca, mağfiret olunmuş olarak oturur.)

(Amellerin en hayırlısı namazdır. Abdeste devam edenler ancak mü'minlerdir. Mü'min gündüz abdestli olmalı, gece de abdestli yatmalıdır. Böyle yapınca, Allahü teâlânın korumasında olur. Abdestli iken yiyip, içenin karnındaki yemek ve su zikreder. Karnında kaldıkları müddetçe onun için istiğfar ederler.)

Abdestin Farzları

Abdestin farzları dörttür: Bunlar sırası ile şöyledir:

1- Yüzü bir kere yıkamak. Üç kere yıkamak sünnettir.
2- İki kolu, dirsekler ile birlikte bir kere yıkamak. Üç kere yıkamak sünnettir.
3- Başın dörtte bir kısmını mesh etmek, yâni yaş eli başa sürmek,
4- İki ayağı, iki yandaki topuk kemikleri ile birlikte bir kere yıkamak. Üç kere yıkamak sünnettir.

Abdestin Sünnetleri

Abdestin sünnetleri onsekizdir:

1- Abdeste başlarken, Besmele okumak.
2- Elleri, bilekleri ile beraber üç kere yıkamak.
3- Ağzı, ayrı ayrı su ile üç kere yıkamak. Buna **"Mazmaza"** denir.
4- Burnu, ayrı ayrı su ile, üç kere yıkamak. Buna **"İstinşak"** denir.
5- Kaşların, sakalın, bıyığın altındaki görünmeyen deriyi, yüzü yıkarken ıslatmak.
6- Yüzünü yıkarken iki kaşın altını ıslatmak.
7- Sakalın, sarkan kısmını mesh etmek.
8- Sakalın, sarkan kısmının içine, sağ elin yaş parmaklarını tarak gibi sokmak (hilâllemek).
9- Dişleri, bir şey ile ovmak, temizlemek.
10- Başın her tarafını bir kere meshetmek.
11- İki kulağı, bir kere mesh etmek.
12- Enseyi, üçer bitişik parmakla, bir kere mesh etmek.
13- El ve ayak parmaklarının arasını tahlil etmek (hilâllemek).
14- Yıkanacak yerleri, üç kere yıkamak.
15- Yüzü yıkayacağı zaman kalb ile niyet etmek.
16- Tertiptir. Abdest uzuvlarını sıra ile yıkamak.
17- Yıkanan yerleri ovmak.
18- Her uzvu birbiri arkasından çabuk çabuk yıkamaktır.

Abdesti Bozan Şeyler

Yedi şey abdesti bozar:

1- Önden ve arkadan çıkan şeyler;

- Büyük ve küçük abdest bozmak ve yel kaçırmak.

- Erkeklerin ve kadınların idrar kaçırmamak için önlerine koydukları pamuk fitilin dışarda kalan kısmı ıslanınca bozulur.

2- Ağızdan çıkan necis, pis şeyler:

- Ağız dolusu kusarsa.

- Tükürdüğünde, kan tükürükten çok olursa.

- Mide ve ciğerden gelen sıvı kan, az olsa da abdesti bozar.

- Kulağa damlatılan yağ, ağızdan çıkarsa, abdest bozulur.

3- Deriden çıkanlar:

- Kan, cerahat ve sarı su yalnız olarak çıkarsa.

- Çiçek hastasından ve herhangi bir çıbandan çıkan kan, sarı su, gusül abdestinde yıkanması lâzım olan yere yayılırsa, meselâ, burundan gelen kan, kemikleri geçerse, kulaktan kulak deliğinden çıkarsa.

- Çıban ve yaradaki kanı, sarı suyu, üzerine konan pamuk emerse.

- Misvâk ve kürdan üzerindeki kan ağıza bulaşmış ise.

- Kulak, göbek ve memeden ağrı veya hastalık ile sıvı gelirse.

- Sülük çok kan emerse, abdest bozulur.

4- Uyumak: Yan yatarak veya dirseğine, yahut bir şeye dayanıp uyursa.

5- Bayılmak, deli olmak, sara tutmak veya yürürken sallanacak kadar sarhoş olmak, abdesti bozar.

6- Rükû ve secdeleri olan namazda kahkaha ile gülmek, abdesti de bozar. Çocuğun namazı gülmek ile bozulmaz. Namazda tebessüm, namazı da, abdesti de bozmaz. Yanındakiler işitirse **"kahkaha"** denir. Kendi de işitmezse, **"tebessüm"** denir. Kendi işitecek kadar gülerse, sadece namazı bozulur, abdesti bozulmaz.

7- Mübâşeret-i fahişe, yâni karı koca çıplak olarak çirkin yerlerini (edep yerlerini) sürtünmek, erkeğin de kadının da abdestini bozar.

Bir kimse, abdest aldığını bilip, sonra bozulduğunda şüphe ederse, abdesti var kabul edilir. Abdesti bozulduğunu bilip, sonra abdest aldığında şüphe ederse, abdest alması lâzım olur.

Abdest Nasıl Alınır?

Namaz kılmak için, önce sünnete uygun olarak abdest almalıdır. Sevgili Peygamberimizin nasıl abdest aldığı kitaplarda şöyle bildirilmektedir:

1- Önce eller bileklere kadar üç kere yıkanır. Parmak araları hilâllenir.

2- Sağ el ile üç kere ağıza su verilip (misvâkla veya) parmakla dişler oğulur. (Ka-

dınlar, misvâk yerine, oruçsuz iken, sünnete niyyet ederek sakız kullanmalıdır. Misvâk bulunmazsa, fırça da kullanılabilir. Bu da yoksa, sağ elin baş parmağını sağ yandaki dişler üzerine, ikinci küçük parmağını sol dişler üzerine üç kerre sürerek temizlemelidir.) Sonra burna üç kere su verilip, sol el ile temizlenir.

3- Avuçlara su alınıp, üç defa yüz yıkanır. Alında saçın başlama yerinden çene uçlarına kadar, kulak önleri dahil yıkanmalıdır. Suyu yüze çarpmamak lâzımdır. Yüzü yıkayacağı zaman, kalp ile niyyet edilir.

4- Önce sağ kol sonra sol kol dirsek dahil üç kere oğularak yıkanır. **Kolları yıkarken, avuca su doldurmalı, bunu dirseğe doğru akıtmalıdır.**

5- Kollar yıkandıktan sonra başın dörtte biri mesh edilir.

6- Sağ ve sol elin şehâdet parmakları ile, iki kulağın delikleri mesh edilir. Baş parmaklar ile de kulakların arkası, sonra da ellerin dış yüzü ile ense mesh edilir.

Başı, kulakları ve enseyi kaplama mesh yapmak sünnettir ve çok sevaptır. Bu meshler, bir defa yapılır. Bunun için iki el ıslatılıp, iki elde de, üç bitişik ince parmak birbirine yapıştırılıp, iç tarafları, başın önünde, saçların başlangıcına konmak üzere iki el başa konur. İki elin bu üç parmağının uçları, birbirine dokunmalıdır. Baş ve şehâdet parmakları ve avuç içleri havada olup, başa dokunmaz. İki el, arkaya doğru çekilerek, üçer parmak, başı mesh eder. Eller, arkadaki saç kenarına gidince, üçer parmak, başdan ayrılıp, iki elin avuç içleri, kafanın yan tarafındaki saçlar üzerine yapıştırılıp, arkadan öne çekilerek, başın yan tarafları mesh edilir. Sonra şehâdet parmakları kulakların iç tarafına ve baş parmakların iç yüzü, kulak arkasına konup, kulaklar yukarıdan aşağı mesh edilir. Sonra, diğer üç parmakların dış yüzleri enseye konup, ensenin ortasından, iki tarafına doğru çekilerek mesh edilir. [Başı bu şekilde mesh etmek, Mâlikî mezhebinde farzdır.]

7- Boyun mesh edildikten sonra, sol elin küçük parmağı ile, sağ ayağın küçük parmağından başlayarak, alttan ayak parmaklarının arasını hilâllemek suretiyle, topuklarla birlikte önce sağ ayak, sonra sol ayak üç kere yıkanır.

Her uzvu yıkarken abdest dualarını okumalıdır. Bilmeyenler **"Kelime-i Şehâdet"** okur.

MENKIBE: Yahudiyi Kurtaran Abdest

İmâm-ı Câ'fer-i Sâdık hazretleri, yolda giderken, bir rahibin ibâdethanesini gördü. Aklına, gidip rahibe nasihat edeyim, belki müslüman olur, diye geldi, ibâdethanenin kapısına geldi. Kapı kapalıydı. Seslendi. Râhib cevap verip, biraz sonra kapıyı açtı. İmâm-ı Câ'fer-i Sâdık içeri girdi ve rahibe sordu:

- *Cevap verdiğin zaman, niçin kapıyı açmadın?*
- *Senin sesini duyunca, kalbime bir heybet geldi. Korktum. Kalktım, önce bir abdest aldım. Çünkü Tevrat'ta, bir kimseden yahut bir şeyden korkan, abdest alsın, ona bir şey zarar vermez. Bir kimse kötülük yapamaz diye okumuştum. Bunun için kapıyı açmakta biraz geciktim.*

*Câ'fer-i Sâdık, rahipten bu sözleri duyunca şaşırdı. Ona İslâmı anlattı. Rahibin müslüman olmak arzusu çoğaldı ve hemen orada **"Kelime-i Şehâdet"** getirerek müslüman oldu.*

Nükte: *İşte bu, abdest almanın sebep olduğu bir kurtuluştu. Hem de sonsuz kurtuluş!...*

ABDEST ALMAK (Resimli)

1- *Ellerini 3 defa yıkar.*

2- *Ağzına 3 defa su verir.*

3- *Burnuna 3 defa su verir (1).*

3- *Burnunu sol eliyle temizler (2).*

4- *Yüzünü 3 defa yıkar (1).*

4- *Yüzünü 3 defa yıkar (2).*

5- *Sağ kolunu 3 defa yıkar (1).*

5- *Sağ kolunu 3 defa yıkar (2).*

6- *Sol kolunu 3 defa yıkar (1).*

6- *Sol kolunu 3 defa yıkar (2).*

7- *Başını önden enseye kadar mesh eder (1).*

7- *Başını yanlardan öne kadar mesh eder (2).*

7- *Şehâdet parmakları ile kulak delikleri ve iç tarafı, baş parmaklar ile dışı mesh edilir.(3).*

7- *Elin dışı ile ense mesh edilir (4).*

8- *Sağ ayak yıkanırken, sol elin serçe parmağı ile hilâllenir (1).*

8- *Sağ ayak, sol el ile topuk kemiği üstüne kadar yıkanır (2).*

9- *Sol ayak yıkanırken, sol elin serçe parmağı ile hilâllenir (1).*

9 *Sol ayak, sol el ile topuk kemiği üstüne kadar yıkanır (2).*

Abdestteki Kolaylıklar

Abdestteki kolaylıklar, mest ve yara üzerine mesh etmektir. Mesh, sıvazlamak, yâni yaş eli sürmek demektir, iki türlü mesh vardır:

1- Mest Üzerine Mesh Etmek

Mest, ayağın yıkanması farz olan yerini örten, su geçirmez ayakkabı demektir. Mest büyük olup da, parmaklar mestin ucuna kadar gitmezse, mesh olmaz. Mestin, bir saat yol yürüyünce, ayaktan çıkmayacayak şekilde sağlam ve ayağa uygun olması lâzımdır. Tabanı ile ayak üstü veya yalnız tabanı deri kaplanmış çorap üstüne mesh yapılabilir. Mestler, abdestsizliğin ayaklara geçmesine mâni olmaktadır.

Mesh, mestlerin üstüne yapılır. Mestlerin tabanına mesh yapılmaz. Çıplak ayak mutlaka yıkanır, mesh edilmez. Meshin üç el parmağı eninde ve boyunda olması farzdır. Mest üzerine mesh şöyle yapılır: "Sağ elin yaş beş parmağı, sağ mest üzerine, sol elin parmakları da, sol mest üzerine, boylu boyunca yapıştırılıp, ayak parmaklarına gelen ucundan bacağa doğru çekilir. El ayaları meste değdirilmez.

Mest üzerine mesh müddeti, misafir olmayan kimse için, yirmidört saattir. Misafir için, **3** gün **3** gece yâni **72** saattir. Bu müddet mesti giydiği zaman değil, mest giydikten sonra, abdest bozulduğu zaman başlar.

Ayağın üç parmağı sığacak kadar yırtığı bulunan mest üzerine mesh edilmez. Yırtık bundan az ise, mesh edilebilir.

2- Yara ve Sargı Üzerine Mesh Etmek

Yara, kırık, çıkık, şişik, ağrı bulunan yeri veya buralara konan ilâcı veya sarılmış olan sargıyı çıkarıp altındaki deriyi yıkamak farzdır. Soğuk su ile yıkamak zarar verirse, sıcak su ile yıkanır. Bu da zarar verirse, yara üzeri mesh edilir. Etrafındaki sağlam deri yıkanır. Etrafını yıkamak yaraya zarar verirse, etrâfı da mesh edilir. Bu da zarar verirse, ancak o zaman sargı üzerine mesh etmek câiz olur. Yâni; yaranın, çıbanın, derideki çatlak ve yarıkların üzerine veya içine konan merhem, pamuk, fitil, gaz bezi, flâster, sargı bağı gibi şeylerin çözülmesi, çıkarılması yaraya zarar verirse üzerine mesh edilir.

Soğuk, sıcak dedin, abdest almadın,
Dünyâya daldın, nemâz kılmadın.
Cenâbet gezip, gusl etmedin,
Derse Allah, sen ne cevâb verirsin?

Niçin, abdest alıp, kılmadın nemâz,
Yalvarıp Hâlıka, etmedin niyâz?
Gusl abdesti almak lâzım kış ve yaz,
Derse Allah, sen ne cevâb verirsin?

Özür Sahibi

Herhangi bir namaz vakti içinde abdest alıp yalnız farzı kılacak kadar bir zaman, abdestli kalamayan kimse, özür sahibi olur. Özür sahibinin özrü, sonraki her namaz vaktinde bir kere, biraz akarsa, özrü devam ediyor sayılır.

Özür sahibi olan, istediği zaman abdest alır. Alınan abdest ile istediği kadar farz ve nafile kılar ve Kur'ân-ı kerîm okur. Namaz vakti çıkınca abdesti bozulmuş olur. Her namaz vakti girdikten sonra, yeni abdest alıp, bu vakit çıkıncaya kadar her ibâdeti yapar.

GUSÜL (Boy Abdesti)

Namâzın sahîh, yâni doğru olması için, abdestin ve guslün doğru olması lâzımdır. Cünüp olan her kadının ve erkeğin, hayızdan ve nifâsdan kurtulan kadınların gusül abdesti alması farzdır. Cünüp olmak, cimâ ve ihtilâm ile olur.

Hacda arefe günü, Arafatta ve hacda ihrama girerken (erkeklerin, Cumâ namazı ve bayram namazı için) gusül abdesti almak sünnettir. Farz, Allahü teâlânın emridir. Farzları yapanlara çok sevap vardır. Yapmayanlar da, büyük günâha girer.

Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: **(Gusül abdesti almaya kalkan bir kimseye, üzerindeki kıl adedince yâni pek çok sevap verilir. O kadar günâhı affolur. Cennetdeki derecesi yükselir. Guslü için ona verilecek sevap, dünyada bulunan her şeyden daha hayırlı olur. Allahü teâlâ Meleklere; Bu kuluma bakınız! Gece üşenmeden kalkıp, benim emrimi düşünerek cünüplükten gusül ediyor. Şahit olunuz ki, bu kulumun günâhlarını af ve mağfiret eyledim.)**

Diğer bir hadîs-i şerîfte: **(Kirlenince çabuk gusül abdesti alın! Çünkü, kirâmen kâtibin melekleri, cünüp gezen kimseden incinir)** buyurulmaktadır. İmâm-ı Gazâlî "rahmetullahi aleyh" buyurdu ki: "Bir kimse, rüyada bana dedi ki, (Bir miktar zaman cünüp kaldım. Şimdi üzerime ateşten gömlek giydirdiler. Hâlâ ateş içindeyim.)" Bir hadîs-i şerîfte de, **(Resim, köpek ve cünüp kimse bulunan eve rahmet melekleri girmez)** buyuruldu.

Namaz kılan ve kılmayan herkes, bir namaz vaktini cünüp geçirirse, çok acı azap görecektir. Su ile yıkanmak mümkün olmazsa teyemmüm etmelidir.

Cünüp olan kimseler şunları yapamaz:

1- Hiç bir namazı kılamaz.

2- Kur'ân-ı kerîme ve âyetlerine el süremez.

3- Kâ'beyi tavaf edemez.

4- Câmi ve mescidlere giremez.

Guslün Farzları

Hanefî mezhebinde guslün farzları üçtür:

1- Ağzın hepsini yıkamaktır. Ağzın içinde iğne ucu kadar ıslanmadık yer kalırsa, dişlerin üzeri ve diş çukuru ıslanmazsa, gusül olmaz. Diş kaplatan veya dolduranların da guslü kabul olmaz. Böyle olan Hanefîlerin Mâlikî veya Şâfi'î

mezhebini taklid etmeleri gerekir. Taklid edenlerin, taklid ettiği mezhebin farz ve müfsitlerine, yâni guslü, abdesti, namazı bozan şeylere riayet etmeleri lazımdır. Bu mezheblerde ağzın içini yıkamak farz değildir.

2- Burnu yıkamaktır. Burundaki kuru kirin altına ve ağızdaki çiğnenmemiş ekmeğin altına su geçmezse, gusül olmaz.

3- Bedenin her yerini yıkamaktır. Göbek içini, bıyık, kaş ve sakalı ve altlarındaki derileri ve baştaki saçları yıkamak farzdır. Tırnaklarda, dudak, göz kapağı veya vücûdun herhangi bir yerinde su geçirmeyen maddeler bulunursa gusül abdesti alınmış olmaz. Meselâ tırnaklarında oje olanların guslü ve abdesti sahih olmaz.

Guslün Sünnetleri

1- Önce elleri yıkamak,

2- Edep yerlerini yıkamak,

3- Bütün bedeni pislikten temizlemek,

4- Gusülden evvel abdest almak, yüzü yıkarken, gusle niyet etmek,

5- Bütün bedeni, üç defa oğarak yıkamak.

6- Bütün vücûdu yıkadıktan sonra, iki ayağını yıkamak.

Gusül Abdesti Nasıl Alınır?

Sünnet üzere gusül abdesti, şöyle alınır:

Önce, temiz olsalar dahi, iki eli ve avret yerini ve bedeninde necaset (pislik) bulunan yerleri yıkamalıdır. Sonra, tam bir namaz abdesti almalı, yüzünü yıkarken, gusle niyet etmelidir.

Ayakları altında su toplanmıyorsa, ayakları da yıkamalıdır.

Sonra bütün bedene üç defa su dökmelidir. Önce üç defa başa, sonra sağ omuza, sonra sol omuza dökmelidir. Her döküşte, o taraf tamam ıslanmalıdır. Birinci dökmede ovmalıdır.

Gusülde, bir uzva dökülen su, başka uzuvlara akıtılırsa orası da temizlenir. Çünkü, gusülde bütün beden, bir uzuv sayılır. Abdest alırken bir uzva dökülen su ile, başka uzuv ıslanırsa, yıkanmış sayılmaz. Gusül tamam olunca, tekrar abdest almak mekrûhtur. Fakat gusül ederken namaz abdesti bozulursa, bir daha almak lâzım olur.

Diğer Üç Mezhebde Guslün Farzları

Mâlikî mezhebinde:

1- Niyet,

2- Delk,

3- Müvâlât,

4- Saçları ve sakalı hilâllemek.

5- Bedenin her yerini yıkamak.

Şâfi'î mezhebinde:

1- Niyet,

2- Bedenin her yerini yıkamak.

[Şâfi'î'de guslün farzı üçtür dendiğinde; bedendeki necaseti temizlemek anlaşılır. Beden yıkanınca, necaset de temizlenmiş olacağı için, guslün farzına iki denmesinin mahzuru olmaz.]

Hanbelî mezhebinde:

Guslün farzı birdir, bu da bütün vücudu yıkamaktır. Bu, guslün rüknüdür. Yâni guslün içindeki farzdır. Gusle başlarken, niyet etmek ve Besmele çekmek de farzdır. Ağzın ve burnun içi, bedenin dışı sayıldığı için, buraları da yıkamak farzdır.

1- Niyet etmek,

2- Besmele çekmek,

3- Ağzın içini yıkamak,

4- Burnun içini yıkamak,

5- Bedenin her yerini yıkamak.

Diğer Üç Mezhebde Abdestin Farzları

Mâlikî mezhebinde:

1- Niyet,

2- Yüzü yıkamak,

3- İki kolu yıkamak,

4- Başın tamamını mesh etmek [Kulak memesi hizasındaki deri ve saçlar başa dahildir],

5- İki ayağı yıkamak,

6- Müvâlât [Ara vermeden, uzuvları peş peşe yıkamak],

7- Delk [Yıkanan yeri ovmak].

Şâfi'î mezhebinde:

1- Niyet,

2- Yüzü yıkamak,

3- İki kolu yıkamak,

4- Başın, az bir kısmını mesh etmek,

5- İki ayağı yıkamak,

6- Tertip [Sırayla yıkamak].

Hanbelî mezhebinde:

1- Niyet,

2- Besmele çekmek,

3- Yüzü yıkamak,

4- Ağzı yıkamak,

5- Burnu yıkamak,

6- İki kolu yıkamak,

7- Başın tamamını mesh etmek [Kulaklar başa dahildir],

8- İki ayağı yıkamak,

9- Tertip,

10- Müvâlât.

Hayzı Biten Kadın

Hayzı biten kadın cünüp olur. Sabah güneş doğunca hayzı biten kadın, öğle namazına kadar öğle namazını vaktinde kılacak kadar guslü geciktirmesi câiz olur; fakat ilk fırsatta gusletmesi iyi olur.

Çünkü bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir: **(Cünüp olunca, çabuk gusledin; çünkü kirâmen kâtibin melekleri, cünüp gezen kimseden incinir.)** [Ey Oğul İlmihâli]

Cünübün Yiyip İçmesi

Cünüp olanın, elini ve ağzını yıkamadan yiyip içmesi tenzihen mekrûhtur. Yıkadıktan sonra yiyip içmesi mekrûh olmaz, fakat mecbur kalmadıkça cünüpken yiyip içmemelidir.

Muayene Olunca

Kadın, kadın hastalıklarından dolayı, erkek doktora, rahminden elle muayene olsa; içeri parmak girince, lezzet duymazsa gusül gerekmez. Lezzet duyarsa gusül gerekir. Lezzet almak, şehvet duymak demektir. Lezzet duymazsa, gusletmesi iyi olur.

Cünübün Âdet Görmesi

Cünüp kadın, hayz olursa yıkanması şart değildir. Cünüp iken tırnak ve saç kesmesi mekrûh, hayzlı iken mekrûh değildir. Bunun için yıkanması iyidir.

Bir Kere Gusledilir

Hayzı bittiği hâlde, gusletmeden beyiyle beraber olup yatan, sonra rüyada ihtilam olan, yâni gusletmeden önce, iki kere daha cünüp olanın, bir kere gusletmesi yeterli olur. Namaz vakti çıkmadan, hemen gusledilmesi gerekir. Namaz kılmadan vakit çıkarsa, namazını kazâya bıraktığı için de, ayrıca büyük günâh olur.

Seferde Hayzı Biten

Seferde hayzı biten kadın, gusletmek için uygun yer bulamazsa; önce gusül için bütün imkânları araştırır. Varsa kadınlar hamamına gider. Uygun birisine durumu anlatır. Yine uygun yer bulamazsa, iki namazı cem etme imkânı varsa, guslünü tehir eder. Bu da mümkün olmazsa, gusül için teyemmüm eder ve suyla abdest alıp namazını kılar. Yolda, otobüste olup gusledecek yer bulamayan da, cem etme imkânı da yoksa mola yerinde teyemmüm eder.

Bir Yerini Yıkamayı Unutan

Abdest alırken veya guslederken, bir uzvu yıkamayı unutan, abdestten, gusülden sonra veya birkaç gün sonra hatırlasa; hatırlayınca, sadece yıkanmayan yeri yıkaması yeter. Mâlikî'yi taklit edeninse, yıkamayı unuttuğu yeri hatırlayınca, hemen yıkaması gerekir. Kıldığı namazları iade etmesi gerekmez. Yıkadım mı, yıkamadım mı diye şüphe etse, vesvese olur, yıkaması gerekmez. Guslettikten sonra, bir yerinde zamk gibi su geçirmeyen bir madde gören, kaldırıp altını yıkasa yeterlidir. Yeniden gusletmeye gerek yoktur, Mâlikî'de de böyledir.

Kadınların Örgülü Saçlarının Abdestte ve Gusüldeki Durumu

Hanefî mezhebinde: Abdestte; örgülerini çözmeden saçlarını mesh edebilir. Sarkan saçlar mesh edilmez. Gusülde; saçları örgülü kadının, yalnız saç diplerini ıslatması farzdır. Örgülü saçın dipleri ıslatılabilirse, örgüyü yıkamak gerekmez. Saç dipleri ıslanmazsa, örgüyü açmak gerektir. Örülmemiş saçlarınsa, her tarafını da yıkamak farzdır. (Redd-ül muhtar)

Mâlikî mezhebinde: Abdestte; örülü saç çözülmez. Sarkan saçlar da mesh edilir. Gusülde; saç dipleri ıslanmazsa, örgüyü açmak gerekir. Örülmemiş saçların her tarafını da yıkamak farzdır. Eğer sık örülü saçın diplerine su gitmezse, çözülüp her tarafını hilâllemek farzdır. (El-mukaddemet-ül-izziyye)

Şâfi'î mezhebinde: Abdestte; örgüyü çözmeden mesheder. Gusülde; örgülü saçı çözüp, arasını ıslatması farzdır. (İslâm Ahlâkı)

Hanbelî mezhebinde: Abdestte; örgüyü çözmek gerekmez. Gusülde; saç örgülerini çözmek, cünüplük için sünnet, hayız için farzdır. (Mezâhib-i erbea)

Gusülle İlgili Çeşitli Bilgiler

1- Cünüp iken hanımla beraber olmak günâh değildir, câizdir. Abdestli olmak iyi olur.

2- Tuvalette gusletmekte mahzur yoktur. Banyoya sağ ayakla girilir.

3- Şâfi'î'de, abdest alırken tertip farzdır. Cünüp bir Şâfi'î, gusle niyet ederek denize girip çıksa, bu hâliyle namaz kılabilir; çünkü gusülde vücut tek organ sayılır.

4- Gusülde, avret yerleri kapalı iken, kıbleye dönmek mekrûh değildir.

5- Gusletmeden, namaz vaktini geçirmemek şartıyla uyunabilir.

6- İnsan bir gecede iki kere ihtilam olsa, hattâ on kere de cünüp olsa, hepsi için bir kere gusül yeterlidir.

7- Gece cünüp olan uyanınca, sabah namazının vaktinin çıkmasına çok az bir vakit olduğunu görse, günâha girmemek için hemen gusletmeye çalışır, isterse vakit çıksın, yetiştiremesin. Nasıl olsa yetiştiremem diye güneşin doğmasını beklemek uygun olmaz.

8- Kadınların guslederken, malûm yere parmak sokarak temizlemeleri gerekmez. Vücudun içinde, zaten necaset vardır. Görünmeyen yerler değil, sadece görünen kısımlar yıkanır.

9- Tüp bebek suretiyle çocuk sahibi olmak isteyince, şırıngayla döllenmiş yumurta rahme konunca kadın gebe kalırsa gusletmesi gerekir. Fercden başka yerine sürtmekle çıkan erkek menisi, rahme girse, kadın gusletmez. Bu suretle hamile kalsa, gusleder ve o günden beri kıldığı namazları kazâ eder.

Vücuttaki Kılları Temizlemek

Koltuk ve kasık kıllarını, her hafta tıraş ederek temizlemek sünnettir. Kılları ilâç ile [Rosma pudrası ile, jilet ile] veya yolarak almak câizdir. Onbeş günde bir tıraş etmek de câizdir. Kırk günden fazla, tıraş etmemek tahrîmen mekrûhdur. Dübür kıllarını izâle etmenin de müstehab olduğu Tahtâvînin "rahmetullahi teâlâ aleyh" **İmdâd** hâşiyesinde yazılıdır.

Erkeğin erkeğe, kadının kadına, göbekle diz arasına bakmaları haram olduğu için, kendi cinsi de olsa, kasık kıllarını lazerle, epilasyonla, ağda gibi bir metotla başkalarına aldırmaları câiz olmaz.

Bacaklarındaki ve vücudunun diğer bölgelerindeki kılları ihtiyaçsız, herhangi bir yolla almaları, tenzihen mekrûhtur.

Gusletmeden veya gusül bitmeden önce etek tıraşı olmak cünüp için mekrûhtur. Hayızlı için mekrûh değildir.

Tırnak Kesmek

Cünübe saç ve tırnak kesmek mekrûh, ama hayızlıya mekrûh değildir. Kesilen tırnakları gömmek iyi olur. Tırnağı uzun olanın rızkı meşakkat ile, sıkıntı ile hâsıl olur. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki,

(Cum'a günü tırnağını kesen kimse, bir hafta, belâlardan emîn olur.)

(Tebyîn)de ve bunun Selbî "rahmetullahi teâlâ aleyh" hâşiyesinde, guslün farzlarını anlatırken diyor ki, **(Müslîm)**deki hadîs-i şerîfde;

(On şey sünnetdir: Bıyığı kısaltmak, sakalı uzatmak, misvâk kullanmak, mazmaza, istinşak, tırnak kesmek, ayak parmaklarını yıkamak, koltuk altını temizlemek, kasıkları temizlemek, su ile istincâ) buyruldu.

(**Fıkh-i Gîdânî**)nin fârisî şerhinde diyor ki, (Tırnak kesince, abdest bozulmaz. Elleri yıkamak müstehâb olur.)

Önce sağ elin şehadet parmağından başlanır, sırayla kesilip, sol elin başparmağına kadar devam edilir, en son sağ elin başparmağının tırnağı kesilerek bitirilir. Ayak parmaklarında da, sağ ayağının küçük parmağından başlar ve sol ayağın küçük parmağında bitirilir. [Hindiyye]

ABDEST, GUSÜL VE SAĞLIĞIMIZ

İbâdet maksadıyla yapılan her iki temizlik, beden sağlığımız için pek çok faydayı hâsıl etmektedir. Bedenî faydalarının yanında, ruh sağlığı yönünden de faydası çoktur. Tesbit edilen sayısız faydalarından bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Günlük hayatımızda ellerimizin dokunmadığı yer, kapmadığı mikrop kalmıyor. İşte abdest alırken, el, yüz ve ayakları yıkamak, cilt hastalıkları ve iltihapları için en güzel bir korunmadır. Mikroplar, parazit bakteriler vücûda hep deri yoluyla dahil olurlar.

2- Solunum sistemimizin bekçiliğini yapan burnu yıkamakla, toz ve mikrop yığınlarının vücuda girmeleri önlenmiş olmaktadır.

3- Yüzün yıkanması da cildi kuvvetlendirir, baştaki ağırlığı ve yorgunluğu hafifletir. Damarları ve sinirleri harekete geçirir. Devamlı abdest alanların, ihtiyarlasalar bile yüzlerindeki güzelliklerinin gitmemesi bu yüzdendir.

4- Cünüplüğe sebep olan hâllerde büyük bir enerji harcanmakta, kalb ve dolaşım hızı artmakta, solunum hızlanmaktadır. Vücûdun aşırı çalışmasıyla da yorgunluk, bitkinlik, uyuşukluk ve gevşeklik hissedilmekte, genellikle zihnî faaliyetler oldukça yavaşlamaktadır. Gusül ile vücut eski zindeliğini kazanır. Vücûdu belirli aralıklarla devamlı yıkamak, koruyucu hekimlik yönünden fevkalâde önemlidir.

5- Vücûdumuzun normalde bir statik elektrik dengesi vardır. Vücut sağlığı bu elektriksel denge ile yakından alâkalıdır. Bu denge, psikolojik gerilimler, iklim şartları, giyim eşyaları, yaşama ve işyerleri ve bu arada guslü gerektiren hâllerle bozulur. Bu elektriksel yük, öfke hâlinde normalin dört katına, guslü gerektiren hâllerde 12 katına çıkmaktadır. Günümüzde "Kızıl ötesi" (Enfra-rouje) ışınlarla dış derinin özel fotoğrafları çekilmiş, bu fotoğraflarda cinsî münasebetten sonra, vücûdun bütün yüzeyinin fazla statik elektrik tabakasıyla örtüldüğü tesbit edilmiştir. Bu tabaka, derinin oksijen alışverişine engel olduğu gibi, cildin renginin bozulmasına ve çabuk kırışmasına sebep olur. Bu durumdan kurtulmak için vücûdun iğne ucu kadar yer dahi kalmayacak şekilde tamamen yıkanması gerekir. Böylece su zerreleri, olumsuz elektrik gerilimini alarak, vücûdu topraklıyor ve yeniden normale döndürüyor. Bu açıdan gusül, tıbbî yönden de mutlaka yapılması gereken bir temizliktir.

6- Abdest ve gusül, dolaşım sistemi üzerinde de olumlu etkilerde bulunmaktadır. Damarlardaki sertleşme ve daralmayı önler. Abdestte mevzi'î, lokal bir uyarılma vardır. Lenf sistemi, en önemli merkezlerinden biri olan burun arkası ve bademcikler yıkanarak uyarılmaktadır. Ayrıca boyun ve yanlarının yıkanması da, lenf sistemine tesir eder. Abdest ve gusülle kolaylaşan lenf dolaşımı saye-

sinde, lenfosit denen savaşçı hücreler vücûdu zararlı unsurlardan korurlar ve vücut direncini arttırırlar.

7- Su bulunmadığı zaman toprakla yapılan teyemmüm de büyük ölçüde vücuttaki statik elektriği yok etmekte, topraklamaktadır.

AÇIKLAMA: Dolgu ve Kaplama Dişi Olanlar

Hanefî mezhebinde, dişlerin arası ve diş çukurları ıslanmazsa, gusül tamam olmaz. Bunun için, diş kaplatınca ve doldurunca, gusül abdesti sahîh olmaz, kabul olmaz. İnsan cenâbetlikden kurtulamaz. Altın, gümüş ve necis olmayan başka maddelerden yapılan kaplama ve dolguların altına su girmeyince, Hanefî mezhebi âlimlerinin hepsine göre, gusül abdesti câiz olmaz.

Tahtâvî, **(Merâkıl-felâh)** hâşiyesi, 96.cı sahifesinde ve ayrıca bunun tercümesi olan **(Ni'met-i İslâm)** kitâbında şöyle yazıyor: Bir Hanefînin, kendi mezhebine göre yapamadığı bir işi yapabilmesi için, Mâlikî veya Şâfi'î mezhebini taklîd etmesinde bir beis yokdur. **(Bahr-ür-râık)** ve **(Nehr-ül-fâık)** kitâblarında da böyle yazılıdır. Fakat, bu işi yaparken, o mezhebin şartlarını da yerine getirmesi lâzımdır. Harac, meşakkat olmadan ve şartlarını yapmadan taklîd ederse, buna **(müleffik)** denir ki, kolayları toplayıcı demekdir. Bu, câiz değildir.

Kendi mezhebindeki bir farzı yapamayan kimsenin, yalnız bu farzı yapması için başka mezhebi taklîd etmesi lâzımdır. Fakat, bu işi yaparken, taklîd etdiği mezhebin şartlarını da yerine getirmelidir. Kaplama ve dolgu yapdıran Hanefî mezhebindeki bir kimsenin, Mâlikî veya Şâfi'î mezhebini taklîd etmesi için, gusülde, abdest almakda ve namazda niyyet ederken, İmâm-ı Mâlik'e veya İmâm-ı Şâfi'î'ye tâbi olduğunu hâtırlaması yetişir. Yâni ağzında kaplama veya dolgu bulunan Hanefî mezhebindeki bir kimse, gusül abdesti almağa başlarken, meselâ, **(Niyyet etdim gusl abdesti almağa ve Mâlikî mezhebine uymağa)** sözünü kalbinden geçirirse ve bu mezhebin diğer farz ve müfsitlerine dikkat ederse gusül abdesti sahîh olur. Cünüblükden kurtulur, temiz olur. Mâlikî veya Şâfi'î mezhebini taklîd edince, abdesti ve namâzları sahîh olur.

Mâlikî Mezhebini Taklit

Mâlikî mezhebini taklit eden Hanefî, sadece gusülde, abdestte ve namazda, kendi mezhebinin şartlarına ilaveten Mâlikî'nin farzlarına uyup müfsitlerinden kaçar. Diğer hususları aynen Hanefî gibi yapar. Sünnet ve mekrûhlarda kendi mezhebine uyar.

Uzuvları yıkarken Hanefî'ye ilave olarak aşağıdaki hususları da yapar. Hanefî'den farklı olan ve yapılması lazım gelen durumlar şunlardır:

1- Gusülde niyet, müvâlât ve delk farzdır.

a) Gusül, abdest ve namaza başlarken Mâlikî mezhebine de uymaya niyet etmelidir. [Abdest aldıktan veya guslettikten yahut namaz kıldıktan sonra, Mâlikî'ye uymaya niyet etmediğini hatırlasa, ve, (Bu abdesti veya guslü Mâlikî'ye göre aldım, namazı Mâlikî'ye göre kıldım) derse, yeniden abdest alması, gusletmesi veya namaz kılması gerekmez.]

Niyet, gusle başlarken yapılır. Unutulursa gusülden sonra hatırladığı zaman niyet etmesi de sahihtir. Gusle başlarken cünüplükten temizlenmeye diye niyet edilir; cünüp olduğunu bilerek gusleden, zaten buna niyet etmiş demektir.

Müvâlât, uzuvları ara vermeden yıkamaktır.

Delk, yıkanan yerleri el veya havlu ile hafif sıvazlamaktır. Dokunmak da delk yerine geçer.

b) Gusülde saçı hilâllemek [saç arasına iki elin parmaklarını sokup çekmek] farzdır. [Hilâllemek, tarakla da yapılabilir.]

c) Kadın, gusülde, saçların dibine, yâni başındaki deriye su ulaşabiliyorsa, saçındaki örgüyü çözmez. Yâni, örülü saçın dibi ıslanınca, çözmeden örgünün üstünü ıslatmak yeterlidir. Saç dibi ıslanmazsa, örgüyü açmak gerekir. Örülmemiş saçların her tarafını da yıkamak farzdır. [Hanefî'de de böyledir.]

d) Gusülde yıkamadık yer kaldığını bir ay sonra bile hatırlasa, yalnız orayı hemen yıkaması gerekir. Yıkamazsa guslü bâtıl olur.

2- Abdestte; niyet, müvâlât, delk, başın tamamını meshetmek farzdır. Niyet; elleri, ağzı, burnu veya yüzü yıkarken yapılır.

a) Abdestte kaşların ve kirpiklerin altındaki deriyi yıkamak, kulak arkasıyla saç arasındaki deriyi ve kulak memesi önündeki saç ve deriyi mesh farzdır.

b) Altında deri görünen hafif sakalı mesh, kesif sakalı yıkamak farzdır.

c) Kadın, saçının hepsini mesheder. Örülü saçını açmaz. Örgünün üstünden mesheder.

d) Ayak parmaklarını hilâllemek müstehaptır. Abdest alırken el parmakları açılıp kapandığı için kendiliğinden delk meydana gelir. Ayrıca hilâllemek gerekmez. Hilâllemenin mahzuru olmaz.

3- Abdesti bozan ve bozmayan hususlar:

a) Oğlana, hanımına veya yabancı kadına [Cildine veya saçlarına] şehvetle dokunan erkeğin, erkeklere şehvetle dokunan kadının abdesti bozulur. Şehvetsiz dokunursa abdest bozulmaz. [Kendi ön edep yerine, elinin içiyle veya parmak içleriyle dokunan erkeğin abdesti bozulur, kadının ki bozulmaz.]

b) Kan, irin, sarı su **hastalık sebebiyle** çıkarsa; yel, **elde olmadan** kaçarsa yâni tutulamasa, idrar tutulamasa, bunlar abdesti bozmaz. Bunun gibi, kadınlardaki akıntı da abdesti bozmaz.

c) Saç tıraşı olunca, tırnak kesilince abdest bozulmaz. [Sakal tıraşı olunca bozar diyen âlimler de olduğu için, jiletle veya ustura ile sakal tıraşı olunca, abdest almak iyi olur.]

d) Abdesti bozulduğunu bilip, sonra abdest aldığında şüphe ederse, abdest alması gerekir. Abdest aldım mı almadım mı, abdestim bozuldu mu, bozulmadı mı diye şüphe edenin abdesti bozulmuş olur. Eğer, abdest aldığını ve bozulmadığını hatırlarsa abdesti bozulmuş olmaz.

e) Hanefî'de, namazda iken uyumak abdesti bozmaz. Namaz dışında yan yatarak, bir şeye dayanarak uyumak abdesti bozar; fakat Mâlikî'de, namazda da, namaz

dışında da olsa, uyku ağır değilse bozmaz. Ağır ise bozar. Meselâ tehiyyatta uyuyup kalırsa abdesti bozulur; ama hafif şekilde uyusa, abdesti bozulmaz.

4- Teyemmüm, namaz vakti girdikten sonra yapılır.

5- Mest ile ilgili hususlar:

a) Mestin üst ve altı tamamen meshedilir. Mesti, ayağı yıkamak meşakkatinden dolayı giymek sahih olmaz. Sünnete uymak veya soğuktan korunmak niyetiyle giymek gerekir. Hiç niyet etmeden giyse, sonra bu mesti sünnete uymak niyetiyle giydim dese yine niyeti sahih olur.

Mâlikî'de mestin altı da, üstü de mesh edilir. Önce sağ ayak mesh edilir. Bunun için sağ el ıslatılıp, parmaklar sağ mestin üst ucuna konur. Sol el de ıslatılıp sağ mestin altına konur. Sağ elin başparmak ucu sol, diğer üç parmak uçları sağ kenarında olarak mestin ağız kısmına kadar el çekilir. Bu arada alttaki sol el de topuğa ve buradan da mestin ağzına kadar çekilir. Daha sonra sol ayak mesh edilir. Sol eli sol mestin üstüne, sağ eli de altına koyarak aynı işlem uygulanır.

Şâfi'î'de, mestin hiç yırtığı, deliği olmaması gerekir. Mâlikî'de ise, yırtık, ayağın üçte birinden azsa, mesh câiz olur. Mâlikî'yi taklit eden Hanefî'nin ise, bu hususta kendi mezhebindeki şartlara uyması lazımdır. Çünkü Hanefî'de, üç parmak girecek kadar ve daha fazla delik olursa, meste mesh etmek câiz olmaz.

b) Mest üzerinde hiç necaset olmaması gerekir, mestin temiz olması farzdır.

c) Mest deri ve benzerinden olur, yünden olmaz.

d) Mâlikî'de mestin mesh müddeti yoktur. Cünüp olana kadar çıkarmak gerekmez. Sadece Cumâ günleri gusül için çıkarmak sünnettir. Mâlikî'yi taklit eden, 24 saatten fazla giyemez. Çünkü kendi mezhebi olan Hanefî'den çıkmış sayılmaz.

6- Namazda her rekatta Fâtiha okumak, iki secde arasında oturmak, rükûda, secdelerde tumaninet, yâni sakin durmak ve namaz sonunda selâm vermek farzdır. [Cemâat, imâm arkasında Fâtiha okumaz. Aynı Hanefîler gibi yapılınca bu farzlar da yerine gelmiş olur.]

7- El üzerine secde sahih değildir. **Şâfi'î** ve **Hanbelî'**de de böyledir. Hanefî'de tenzihen mekrûhtur.

8- Fâsık veya bid'at ehli imâma uymak sahih değildir.

9- Mâlikî'yi taklit eden, bir ihtiyaç olunca seferde Mâlikî'yi taklit ederek iki namazı cem edebilir.

10- Seferde giriş çıkış günü hariç, **4** gün veya daha fazla kalmaya niyet eden mukimdir. **4** günden önce biteceğini sandığı işi için gittiği yerde, belki yarın giderim diye **18** günden çok kalınca mukim olur.

11- Seferde **10** gün kalan **15** günden az kaldığı için Hanefî'ye göre misafir sayılırsa da Mâlikî'ye göre mukim sayılır. Çünkü giriş-çıkış günleri hariç, **4** gün veya daha fazla kalmaya niyet eden Mâlikî'de mukim olur. **3** gün veya daha az kalırsa seferi olur. Eğer Hanefî'ye uyup, **3** günden fazla kaldığı yerde 2 rekat kılarsa, namaz sahih olmaz. Çünkü Mâlikî'de mukim olanın 4 rekat kılması farzdır. Hanefî'de ise seferde 4 rekat kılmak mekrûhtur. Mâlikî farz dediği için farza uyulur, 4 rekat olarak kılınır.

Giriş çıkış gününde ölçü imsâk vaktidir. Gün, oruçta olduğu gibi imsâk vaktinde başlar. Ertesi günü imsâk vaktine kadar devam eder.

Meselâ, İstanbul'a imsâk vaktinden sonra, sabah ezânı okunurken giren kimse, giriş günü olduğu için o günü saymaz. Eğer imsâk vaktinden önce girerse, imsâk vaktinden sonraki gün giriş günü olmaz. İmsâk vaktinden sonra çıkarsa, o gün çıkış günüdür.

Demek bir kimse, bir yere güneş doğarken girse, o gün giriş günü olduğu için hesaba katmaz. **3** gün kaldıktan sonra, **4.** günü imsâk vaktinden sonra, meselâ güneş doğarken oradan çıksa, giriş-çıkış günleri sayılmadığı için o kimse, **3** gün o yerde kalmıştır ve seferidir. **(Menahic-ül- ibad)**

80 km'lik mesafeye gidince Mâlikî'de seferi olursa da, Hanefî'de seferi olmaz. Burada Mâlikî'ye uyup 2 rekat kılınırsa, Hanefî'ye göre namaz sahih olmaz, 4 rekat kılması farzdır.

Bir mezhebi taklit, kendi mezhebinden çıkıp, o mezhebe girmek demek değildir. O mezhepteki taklit edilen meselenin yalnız farzlarına ve müfsitlerine uyulur. Hanefî'de sünnet olan bir şey, Mâlikî'de mekrûh olsa da yapılır. Meselâ:

a) Hanefî mezhebinde, namaz kılarken, Fâtihadan önce, E'ûzü Besmele çekmek sünnet, Mâlikî'de mekrûhtur. Mâlikî'yi taklit eden, E'ûzü Besmele okur.

b) Mâlikî'de Sübhâneke okumak mekrûh, Hanefî'de sünnettir. Mâlikî'yi taklit eden Sübhâneke okur.

c) Bir kadının muayyen hâli **13** gün devam ediyorsa, bu kadının Hanefî'ye göre **10** günden sonrakiler özür olduğu için gusledip namazlarını kılar. Mâlikî'de, muayyen hâl **15** güne kadardır. **15** güne kadar kan kesilmeden namaz kılamaz. Böyle kadın, **15** güne kadar kan kesilmezse, bekler. **16.** günü gusledip namaza başlar. Hanefî'nin farz dediği **10** günden sonrakileri de kazâ eder. Nifâstaki durum da aynıdır. Yâni Mâlikî'ye göre nifâs olup da Hanefî'ye göre nifâs olmayan günlerde kılınamayan namazlar sonradan kazâ edilir. Böylece her iki mezhebin farzlarına uyulmuş, müfsitlerinden kaçılmış olur.

Hayz ve Nifâsdan Kurtulunca Gusül Abdesti Almak

Kadının hayz ve nifâsdan kurtulunca gusül abdesti alması farzdır.

Farz olan guslün üçüncüsü, cünüb oldukdan sonra, namaz kılması lâzım olduğu zaman yıkanmakdır.

Kâfir, müslüman olunca, gusl abdesti alması müstehâbdır.

Bunlardan başka, hac ve ömre için ihrâma girerken, Mekke'ye, Medîne'ye girerken, Müzdelife'de vakfeye dururken, cenâze yıkayacağı zaman, hacamat oldukdan sonra, Kadr, Arefe, Berât gecesi ve deli iyi olunca, çocuk **15** yaşına girince gusl etmek müstehâbdır.

Hayz bitince, cimâ ederse ikisi için bir gusl yetişir. (Cumâ ve bayramda, başka sebeble gusl edince, bu namazların gusl sevâbı hâsıl olur.)

HAYZ VE NİFÂS HÂLLERİ

Hayz ve nifâs hâlleri, Hanefî mezhebine göre bildirilmiştir. Mezheb taklidi için dikkat edilmesi gereken hususlar, mezheb taklidi maddelerinde izah edilecektir.

Hayz İlminin Önemi

Her müslüman erkeğin ve kadının ilmihâl öğrenmesi farz olduğunu fıkıh âlimleri sözbirliği ile bildirdi. Bunun için, kadınların ve zevclerinin (kocalarının) hayz ve nifâs bilgilerini öğrenmeleri lâzımdır. Zevcleri, kadınlara öğretmeli, kendileri bilmiyorsa, bilen kadınlardan öğrenmesi için izin vermelidir. **Zevci izin vermiyen kadının, zevcinden izinsiz gidip öğrenmesi lâzımdır.** Çünkü abdest, namaz, Kur'ân-ı kerîm, oruç, hac, baliğ olmak, evlenmek, boşanmak, iddet beklemek **gibi hususlar ve ibadetler için hayz ilmini öğrenmek şarttır.**

Sekiz yaşını tamamlıyan kıza, anasının, anası yoksa, ninelerinin, ablalarının, hala ve teyzelerinin hayız ve nifâs ilmini bildirmeleri farzdır. Bildirmezlerse, kendileri ve zevcleri (kocaları) büyük günâha girerler.

Hayz bilgisi o kadar zor değildir. Zor olsaydı dinimiz, âlim cahil herkesin öğrenmesini emretmezdi. Temel kaideleri öğrenince, anlaşılmayacak bir şey yoktur.

Kadınlarda, guslü icâp ettiren hâllerden biri de, hayız ve nifâs kanının kesilmesidir. Hayız ve nifâs kanı kesilen kadın, guslü müteakip namazlarına ve oruçlarına devam eder. Hayz olduğu günlerde kılamadığı namazları affedilmiştir. Ancak tutamadığı oruçları kazâ eder.

Bir kız, hayz görmeye başlayınca (bâliğa) olur. Yâni kadın olur. Hayz görmiyen kızın ve menîsi olmıyan oğlanın, **15 yaş** tamam olunca, **bâliğ** sayılacağı **(Dürr-i Yektâ)** şerhinde yazılıdır.

Hayz ve Nifâsla İlgili Terimler

Hayz, akmak demekdir.

Hayz (Aybaşı veya regl): 9 yaşını doldurmuş ve sağlığı yerinde bir kızın veya âdet zamanı son dakikasından **15** gün geçmiş olan kadının rahminden kan çıkması hâline denir.

Gün: Bir gün, tam **24** mutedil, yâni vasatî saat demekdir.

Ay: Bir ay demek; bir hayz başından, ikinci hayz başına kadar geçen zaman demekdir.

Âdet zamanı: Hayz kanı görüldüğü andan, kesildiği güne kadar olan günlerin sayısına **Âdet zamanı** denir.

Bu zamanın en azı **3**, en fazlası **10** gündür.

Hayz kanı: Âdet zamanı kadınların önünden çıkan kana **Hayz kanı** denir.

Bâliğa: Bir kız, hayz görmeğe başlayınca bülûğ (ergenlik) çağına girer **Bâliğa**, kadın olur. Yâni, kadın hükmünde olup, dînin emir ve yasaklarından sorumlu olur.

Muhayyire (Dâlle): Âdet zamanını unutan kadına **Muhayyire** veya **Dâlle** denir.

Sahîh kan (Hayz kanı): 8 yaşını bitirip, **9** yaşına basdıkdan birkaç gün veya ay, yahut seneler sonra, sıhhatli bir kızın veya âdet zamanı son dakikasından itibâren **Tam temizlik** geçmiş olan kadının önünden çıkan ve **en az 3 gün**, yâni ilk görülmesinden

itibâren **72 mutedil** yâni **vasatî saat** devam eden kana **Sahîh kan** (Hayz kanı) denir.

Beyâzdan başka her renge ve bulanık olana **hayz kanı** denir.

Sahîh temizlik: Âdet zamanından sonra başlıyan **15 veya daha ziyâde gün** içinde hiç kan görülmezse ve öncesi ve sonrası hayz günleri olursa, bu temiz günlere **Sahîh temizlik** denir.

Fâsid temizlik (Hükmî temizlik): 15 veya daha ziyâde temiz gün içinde **fâsid kan** yâni **istihâza kanı** bulunursa, bu günlerin hepsine **Hükmî temizlik** veya **Fâsid temizlik** denir. Hayz müddeti içinde kan görülmiyen günlere de **Fâsid temizlik** denir.

Tam temizlik: Sahîh temizliğe ve hükmî temizliğe **Tam temizlik** denir.

Tam temizlikden (en az **15 gün** ve fazlası) önce ve sonra görülüp, **3 vasatî gün** devam eden kanlar **iki ayrı** hayz olurlar.

İstihâza: 3 günden az, âdetten çok olup hayız olmayan kanlı günler. Buna **özür kanı** da denir.

İstimrâr: Kanın kesilmeden sürekli akmasıdır.

Nifâs: Lohusalık hâlidir.

Nifâs (Lohusa kanı): Kadında, doğumdan sonra gelen kana denir.

Âyise: Hayızdan kesilmiş, yaşlı kadın demektir.

Menopoz: Bir kadının yumurtalık aktivitesinin azalması sonucunda âdetlerinin tamamen kesilmesi durumudur.

Âyise yaşı, Hanbelî'de **50**, Hanefî'de **55**, Şâfi'î'de **60**, Mâlikî'de **70**'tir. Bu yaşlardan sonra gelen kan, hayz olmaz, istihâza olur. Bu yaşlar hicrî sene karşılığıdır.

Miladi yıl sayısı 1,0307 ile çarpılınca, hicrî yıl bulunur. Hicrî yıl sayısı 0,97023 ile çarpılınca miladi yıl bulunur. Buna göre:

Hanbelî'de; yaklaşık miladî yaşı **48 sene 6 ay 4 gün** olan kimse, hicrî **50** yaşına,

Hanefî'de; yaklaşık miladî yaşı **53 sene 4 ay 10 gün** olan kimse, hicrî **55** yaşına,

Şâfi'î'de; yaklaşık miladî yaşı **58 sene 2 ay 15 gün** olan kimse, hicrî **60** yaşına,

Mâlikî'de; yaklaşık miladî yaşı **67 sene 10 ay 28 gün** olan kimse, hicrî **70** yaşına girmiş olur.

Kürsüf (Ped, Kadın Bağı): Kızların yalnız hayz zamanında, evli veya dul kadınların ise her zaman, edep yerine koydukları ve koku sürdükleri bez veya saf nebâtî pamuk.

Evlenmemiş (Bâkire) kadınların, yalnız hayz zamanında, evli olanların ise her zaman, fercin ağzına **Kürsüf** denilen bez veya saf nebâtî pamuk koymaları ve buna koku sürmeleri müstehabdır. Sun'i pamuk sıhhate zararlıdır. Kürsüfün hepsini fercin içine sokmaları mekrûhdur.

MENKIBE: Geciken Zifâf

Türkistan'ın Buhârâ şehrinde bir genç vardı. Evlenmek istedi. Sâliha bir kız bulup evlendi. Zifaf gecesi, gelinin yanına vardı. Gelin, damada sordu:

- *Kadınlara ait hayız bilgilerini öğrendin mi?*

- *Hayır, cevabını alan gelin edeple tekrar sordu:*
- *Allahü teâlâ, **(Kendinizi ve ehlinizi Cehennem ateşinden koruyun!)** buyurdu. Cahil olan nasıl koruyabilir? dedi.*

*Bu söz damadın hoşuna gitti. Hanımını Allahü teâlâya ısmarlayıp, Rey şehrine gitti. Onbeş sene İmâm-ı Muhammed Şeybânî'den ilim öğrendi. Hocası bu gence **"Ebû Hafs-ı Kebir"** adını verip, vatanına dönmesi için müsâade etti. Ebû Süleyman-ı Cürcanî ile yola çıktı. Harezm'de Ceyhun Nehri'ni geçerken, Ebû Hafs'ın kitapları suya düştü. Ebû Süleyman'dan, yazmak için kitapları ariyet, yâni emanet olarak istedi. Ebû Süleyman dedi ki:*

- *O kadar okumalı ve öğrenmeli idin ki, kitaba ihtiyaç kalmamalıydı.*

Ebû Hafs, bu söz üzerine Rey'e geri döndü. Altı senede bu kitapları ezberledi. Sonra evine döndü. Buharalılar, suyun kenarına kadar genci karşılamaya geldiler. Çok izzet, ikram ve hürmette bulundular. O gece evine gitmedi. Bunu merak eden komşuları:

- *Yirmibir sene geçti. Şehrimize geldiğiniz hâlde, evinize niçin gitmediniz?*

  Dediklerinde, bir kâğıt parçası çıkarıp ona baktı ve şöyle cevap verdi:

- *Bu kâğıtta gördüm ki, bu gece hanımımın hayzının son gecesidir. Eve gitmedim. Bu sabah temizlenecek, ben de evde olacağım.*

***Nükte:** Dînimizin emir ve yasaklarına tam uyan hakikî âlimler, böyle dikkat ederlerdi. Ebû Hafs da bunlardan biridir. Bunun için böyle mübarek insanların şöhreti kıyâmete kadar devam eder. Örnek hareketleri nesillere anlatılır, gider. Cenâb-ı Hak bizleri de, rahmetine ve rızâsına kavuşan o büyüklerin şefaatlerine nail olmamızı nasip eylesin!*

MENKIBE: Tahsiline Daha Çok Ehemmiyet Verdi

Seyyid Abdülhakîm Arvâsî hazretleri Nehrî'de gördüğü bir rüyâ üzerine tahsiline daha büyük ehemmiyet verdi. Bu rüyâyı şöyle anlatmaktadır:

"Nehrî isimli kasabada din ve fen ilimleri üzerine tahsil görüyordum. Ramazan ayını âilemle birlikte geçirmek üzere memleketime döndüm. Henüz ilk mektep kitaplarını tahsîl ettiğim zamanlardı. Ramazan ayının on beşinci Salı gecesi, rüyâda Allahın Resûlünü gördüm. Yüce bir taht üzerinde risâlet makâmında oturmuşlardı. O'nun heybet ve celâli karşısında dehşete düşmüş, yere bakarken, arkamdan bir kimse yavaş yavaş sağ tarafıma yanaştı. Göz ucuyla kendisine baktım. Kısaya yakın orta boylu, ak ve seyrek sakallı, aydınlık alınlı bir zât idi. Sağ kulağıma işitilmeyecek kadar hafif bir sesle, fıkıh ilminin hayz meselelerinden bir suâl sordu. Diyordu ki;

- *Hayz zamanında bir kadının, câmiye girmesi uygun değilken, iki kapılı bir câminin bir kapısından girip öbür kapısından çıkmakta şer'an serbest midir?*

  Allah Resûlünün heybetlerinden büzülmüştüm. Suâli tekrar sormaması için gâyet yavaşca ve alçak bir sesle;

- *Dînin sâhibi hazırdır, buradadır, diye cevap verdim.*

  Maksadım, şerîat sâhibinin huzûrunda kimsenin din meselelerine el atamayacağını anlatmaktı. Resûlullah efendimiz, sesim işitilemeyecek bir mesâfede bulunmalarına rağmen cevâbımı duydular.

- ***Cevap veriniz!*** *diye üst üste iki defâ emir buyurdular.*

Ertesi gün, öğle namazı vaktinde pederimin câmiye geliş yolları üzerinde durdum. Kendilerine bir şeyi arzedeceğimi hissederek yanıma geldiler. Rüyâmı anlattım. Yüzlerine büyük bir sevinç dalgası yayılırken;

"Seni müjdelerim! Âlemin Fahri, seni mezun ve din bilgilerini tebliğe memur buyurmuşlar. İnşâallah âlim olursun! Bütün gücünle çalış" diyerek rüyâmı tâbir etti. Babama;

"Kâinâtın efendisi, bunca din meselesi dururken huzûrunda, bana hayz bahsinden suâl açılmasının ve cevâbının tarafımdan verilmesi hakkındaki Resûlullah'ın emrinin hikmeti nedir?" diye sordum. Şu cevâbı verdi:

"Hayz, fıkıh bilgilerinin en zoru olduğu için böyle bir suâl, senin ileride din ilimleri bakımından çok yükseleceğine işârettir" dedi.

Özel Günler Defteri

Bir kadının hayz ve temizlik zamanı çok defa, her ay, aynı gün ve sayısında olur. Burada bir ay demek, bir hayz başından, ikinci hayz başına kadar geçen zaman demektir.

1- **Bir aydaki kanlı ve temiz günlerin, hangilerinin hayz, hangilerinin istihâza olduğunu tespit edebilmek için, bundan bir önceki ayda, kaç gün temiz kalındığının, kaç gün hayz olduğunun bilinmesi şarttır.**

2- **Eğer bundan önceki ay, 10 günden fazla kan gelmişse, 10 günden az gelen, yâni istihâzasız** (özürsüz) **olan son aydaki kan durumunu da bilmek gerekir.**

3- **Mâlikî mezhebini taklit edenlerin, şimdiye kadar gördüğü en çok hayz miktarını da bilmesi gerekir, çünkü Mâlikî'de, âdetlerinden en çoğunun 3 gün fazlası hayz olur. Daha fazlası ve 15 günden fazlası istihâza** (özür) **olur.**

4- Her kadının kendi hayz ve temizlik gün sayılarını, yâni âdetlerini bilmesi lâzımdır. Âdetleri genelde değişmez. Değişirse, yeni âdetlerini, [hayz ve temizlik günlerini] ezberlemeli ve her ay **Özel Günler Defteri'**ne veya bir çizelgeye **ayın hangi günlerinde temiz, hangi günlerinde kan geldiğini saatine, dakikasına kadar yazmalı.** Kesinlikle bu defteri veya çizelgeyi ihmal etmemeli. Hayızlı mı, istihâzalı mı olup olmadığını bu defterden takip etmelidir. Nifâs bilgilerini de ezberlemeli ve bu deftere kaydetmelidir.

Hayz ve nifâs günlerini kaydetmek için kareli defter kullanılabilir. Özel Günler Defteri için örnek çizelgeler (... Ayı Hayz Çizelgesi, Özel Günler Yıllık Takvimi) aşağıya konmuştur. Kan gelen günler (●) ile, temiz günler (x) ile, hayz ve nifâs kabul edilen günler (☐) ile işaretlenir.

... AYI HAYZ ÇİZELGESİ																													
Günler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Önceki ay	●	●	●	●	●	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bu ay	●	●	●	●	●	X	X	●	●	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Not	Bu ay; âdet 9 güne çıktı, temizlik 21 güne düştü.																													

ÖZEL GÜNLER YILLIK TAKVİMİ																														
Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Ocak	...	X	X	●	●	●	●	●	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	●
Şubat	●	●	●	●	X	X	●	●	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			
Mart	X	X	□	□	□	□	□	□	□	□	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Nisan	...																														
Mayıs																															
Haziran																															
Temmuz																															
Ağustos																															
Eylül																															
Ekim																															
Kasım																															
Aralık																															

Büyük İslâm âlimi **Muhammed Birgivî** "rahmetullahi aleyh", kadınların hayz ve nifâs hâllerini Hanefî mezhebine göre bildiren **(Zuhr-ül-müteehhilîn)** isminde çok kıymetli bir kitâb yazmışdır. Kitâb arabîdir. **Allâme-i Şâmî seyyid Muhammed Emîn ibni Âbidîn** "rahime-hullahü teâlâ", bu kitâbı genişleterek, **(Menhel-ül-vâridîn)** ismini vermişdir. **(Menhel)**de diyor ki;

"Kadınlara mahsus olan bu bilgi, şimdi unutulmuş, bilen din adamı kalmamış gibidir. Bu bilgiyi iyi anlıyabilmek için, ömrümün yarısını harc etdim. Öğrendiklerimi, din kardeşlerime kısa ve açık olarak anlatmağa çalışacağım:"

Hayz, 8 yaşını doldurmuş sıhhatli bir kızın veya âdet zamanı son dakikasından tam temizlik geçmiş olan kadının önünden çıkan ve en az **3** gün devam eden kana denir. Buna **(Sahîh kan)** da denir.

Âdet zamanından sonra başlıyan **15** veya daha ziyâde gün içinde hiç kan görülmezse ve öncesi ve sonrası hayız günleri olursa, bu temiz günlere **Sahîh temizlik** denir. **15 veya daha ziyâde** temiz günden önce veya sonra veya iki sahîh temizlik arasında kanlı günler olursa (fâsid kan günleri bulunursa), bu günlerin hepsine **Hükmî temizlik** veya **Fâsid temizlik** denir. Sahîh temizliğe ve hükmî temizliğe **Tam temizlik** denir. Tam temizlikden önce ve sonra görülüp **3 gün** devam eden kanlar iki ayrı hayz olurlar.

Hayz kanının durmadan hep akması lâzım değildir. İlk görülen kan kesilip, birkaç gün sonra tekrar görülürse, aradaki **3 günden,** yâni **72 saatten** az olan temizlik, sözbirliği ile hep aktı kabul edilir.

3 gün ve **daha çok süren** temizlik, hayzın **10. gününden** önce biterse, **imâm-ı Muhammed'**in "rahime-hullahü teâlâ" **imâm-ı a'zam Ebû Hanîfe**'den "rahime-hullahü teâlâ" rivâyet etdiğine göre, **10 gün** içinde hep aktı kabul edilir. İmâm-ı Muhammed'in bildirdiği başka bir rivâyet de vardır.

Osmânlı devletinin yetişdirmiş olduğu büyük İslâm âlimlerinden **Akşehirli Mustafâ Fehîm bin Osmân** "rahmetullahi aleyh" **(Mürşid-ün-nisâ)** kitâbında diyor ki:

Âdet zamanı yâni hayz müddetinin en azı **3,** en çoğu **10 gündür.**

Nifâsın azına hudut yokdur, ne vakit kesilirse, gusl edip, namaz kılmak ve oruç tutmak gerekir. En çoğu **40 gündür.**

Eğer, hayz kanı **3 gün,** yâni **72 saat** dolmadan kesilse, hayz sanıp namazını kılmadıysa sadece abdest alıp kazâ eder. Gusl lâzım değildir. Ve eğer **3 gün,** yâni **72 saat** tamam olduktan sonra kesilse, hayz olduğu anlaşılır, gusl edip, vakit namazını kılar. **10 gün,** yâni **240 saat** tamam olduğunda, kesilse de kesilmese de gusl edip namazını kılar.

Nifâsın **40 günü** tamam olunca, gusl etdikde, kesilse de, kesilmese de, kılar.

Hayz ve nifâs günlerinde, her türlü akıntı (sarı olsun, bulanık olsun), kan hükmündedir.

Hayz kanının durmadan hep akması lâzım değildir. İlk görülen kan kesilip, **3 gün** sonra tekrar görülürse, aradaki temizlik, fâsid temizlik olup, sözbirliği ile hep aktı kabul edilir.

10. gününden önce görülürse, **imâm-ı Muhammed'**in **imâm-ı a'zam Ebû Hanîfe'**den rivâyet etdiğine göre, **10 gün** içinde hep aktı kabul edilir.

Kan aktı kabul edilen bu temizlik günlerine **(Fâsid temizlik)** denir.

Bir gün, tam **24** saat demekdir. **Kürsüf** denilen bez veya pamuk üzerinde, **aylarca hergün kan lekesi gören kız** her ay **10 gün** hayızlı, sonra **20 gün** istihâzalı kabul edilir. **Daha önce** âdeti **belli olan böyle bir kadın ise, âdetine göre hareket eder. Yâni önceki ay meselâ 25 gün temiz, 9 gün hayz ise, sürekli devam eden kanlı günlerin 25'i temiz, 9 günü hayz olur.**

İmâm-ı Muhammed'in bildirdiği başka bir rivâyet de vardır. **İmâm-ı Ebû Yusuf'**a ve **Şâfi'î**'ye ve **Mâlikî'**ye göre ise, **15. günden** önce görülünce, bütün temizlik günlerinde hep aktı kabul edilir.

Bir **kız**; bir gün kan, sonra **14 gün** temizlik, sonra **1 gün** kan görse,

Bir **kadın; 1 gün** kan, **10 gün** temizlik ve **1 gün** kan görse,

Bir **kadın; 3 gün** kan, **5 gün** temizlik ve **1 gün** kan görse;

İmâm-ı Ebû Yusuf'a göre, kızın ilk **10 günü** hayz olur. Birinci kadının âdet günü kadarı hayz olup, sonraki günlerin hepsi istihâza olur. İkinci kadında, **9 günün** hepsi hayz olur.

İmâm-ı Muhammed'in birinci rivâyetine göre, yalnız ikinci kadının **9 günü** hayz olur. **İmâm-ı Muhammed**'in ikinci rivâyetine göre, yalnız ikinci kadının ilk **3 günü** hayz olup, diğerleri hayz olmazlar.

İmâm-ı Fahruddîn Osmân Zeyla'î "rahime-hullahü teâlâ" (**Tebyîn-ül-hakâık)** kitâbında ve **Ahmed Şilbî'**nin "rahime-hullahü teâlâ" hâşiyesinde diyor ki;

Âdetinden **1 gün** önce kan, **10 gün** temizlik, **1 gün** kan görse, **imâm-ı Ebû Yusuf'**a göre "rahime-hullahü teâlâ"; Kan görmediği **10 gün** ile hayz başlayıp âdeti kadar devam eder. Yeni hayzın ilk ve son günleri kansız olmakdadır. Çünkü âdetden önce ve **10 günden** sonra kan görülmüş olup, aradaki fâsid temizlik kan sayılmakdadır. **İmâm-ı Muhammed**'e göre "rahime-hullahü teâlâ", bunun hiçbir günü hayz olmaz.

Üç gün Hayz Olmak

Sual: (Bir kadında **3 gün** kan gelince hayız olur) deniyor. **3** gün nasıl hesaplanıyor? Meselâ bir kadından ayın birinde saat dokuzda kan geldi, ayın ikisinde de devam etti. **3.** gün saat dokuza kadar devam etti. Bu kadının hayzı **3** gün mü oluyor?

CEVAP: Hayır, **2 gün**, yâni **48 saat** kan gelmiş oluyor, hayız olmaz. Hattâ bu kan, **4. gün** saat sekize kadar, yâni **71 saat** sürse, sonra kesilse yine hayız olmaz. Hayız olması için tam **3 gün,** yâni **72 saat** sürmesi lazımdır. Bu **3 günü** doğru tesbit etmek için, gün olarak değil, saat olarak hesaplamalı. Meselâ **1. gün** saat dokuzda başlasa, **4. gün** saat sekizde bitse, toplam **71 saat** eder. **3 günden,** yâni **72 saatten 5 dakika** bile az olan, **72 saati** doldurmadığı için hayız olmaz.

Bunun için, hayız cetveli tutmak lazımdır. Kanın geldiği saati, dakikayı tesbit etmek lazımdır. Kanın durmadan **3 gün** hep akması lazım değildir. Her gün biraz akmışsa, o gün hep aktı kabul edilir.

İstihâza (Özür) Durumu

3 günden, yâni **72 saatten 5 dakika** bile az olan kan, özür kanıdır.

Yeni başlayan için **10 günden** çok süren kan, özür kanıdır.

Yeni olmayanlardan âdetten çok olup, **10 günü** de aşan kan, özür kanıdır.

Hâmilelik esnasında gelen kan, özür kanıdır.

Âyise olan, yâni **55 yaşını** geçmiş olan kadınlardan gelen kan, özür kanıdır.

9 yaşından küçük kızlardan gelen kan, özür kanıdır.

Bu kanların hepsine **İstihâza** (Özür kanı) denir.

İstihâza günlerinde bulunan bir kadın, idrârını tutamıyan veya sık sık burnu kanayan kimse gibi, özür sâhibi olur. Özür, yalnız abdesti bozan şeyler için geçerlidir. Abdest veya gusl abdesti alamıyan hasta, özürlü olmaz. Yerine göre, mesh ederek veya teyemmüm ederek, namâzlarını sağlam kimse gibi kılar. Oruç tutması lâzım olur ve kan gelirken dahi vaty, yâni cimâ câiz olur.

Bu kan, hastalık işaretidir. Uzun zaman akması tehlikeli olup, doktora başvurmak lâzımdır. Kardeş kanı (sang-dragon) denilen kırmızı sakızı veya damla sakızı toz edip, sabâh-akşam birer gramı su ile yutulursa, kanı keser. Günde beş gram alınabilir.

Hayz ve nifâs günlerinde; namaz, oruç, câmi içine girmek, Kur'ân-ı kerîmi okumak ve tutmak, tavâf, cimâ, dört mezhebde de harâmdır. Kocası ile cinsi yakınlıkta bulunamazlar. Bunun için kadın hayzının başladığını kocasına bildirmesi lâzımdır. Hayız ve nifâs kesilince hemen gusül edip yıkanmaları farzdır.

Hayz ve nifâs olduğu günlerde; Oruçları kazâ eder, Namazları kazâ etmez. Namazları afv olur. Her namaz vaktinde abdest alıp, o namazı kılacak kadar zaman oturup zikir, tesbîh ederse, en iyi namazın sevâbını kazanır.

HAYZ ve NİFÂS GÜNLERİNİN TESBİTİ

Hesaplar, **İmâm-ı Muhammed** hazretlerinin birinci rivâyetine göredir.

Kürsüf üzerinde, **aylarca, hergün kan lekesi gören kız, ilk 10 gün hayzlı, sonra 20 gün istihâzalı kabûl edilir**. **(İstimrâr)** denilen bu kan kesilinceye kadar, hep böyle devam eder.

Bir kız, **3 gün** kan görüp, **1 gün** görmese, sonra **1 gün** görse, **2 gün** görmese, **1 gün** daha görüp **1 gün** görmese, yine **1 gün** görse, bu **10 günün** hepsi hayz olur. Her ay, **1 gün** kan görse, **1 gün** görmese, böyle **10 gün** birer gün görüp görmese; **gördüğü günlerde namazı ve orucu terk eder. Ertesi günlerde gusl abdesti alıp namazlarını kılar. [Mesâil-i şerh-i vikâye]**

Âdeti **5 gün** olan bir kadın, güneşin yarısı doğunca kan görüp, **11. sabâhı** güneşin üçde ikisi doğarken kan kesilse, **10 günü,** yâni **240 saati** birkaç dakika aşmış olsa, âdet zamanı olan **5 günden** sonra gelenler, **istihâza** olur. Çünkü, güneşin doğma zamanının altıda biri kadar, **10 günü** ve **10 geceyi** yâni **240 saati, 2 dakikaya yakın aşmışdır. 10 gün,** yâni **240 saat** tamam olunca gusl edip, âdetden sonraki günlerde kılmadığı namazları kazâ eder. (Güneşin doğması 4 dakika sürer.)

İmâm-ı Muhammed'in kavline göre, bir kız, ömründe ilk olarak, **1 gün** kan görse, sonra **8 gün** görmese ve **10. gün** yine görse, **10 günün** hepsi hayz olur. Fakat, bir gün görse, **9 gün** görmese, **11. günü** yine görse, hiçbiri hayz olmaz. Kan görülen **2 gün** istihâza olur. Çünkü, **10. günden** sonra görülen kandan önceki temizlik günlerinin, **imâm-ı Muhammed**'e göre hayz sayılmıyacağı yukarıda bildirilmişdi. **10.** ve **11. günleri** kan görürse, aradaki temizlikler de hayz sayılarak, **10. günü** hayz, **11. günü** istihâza olur. **[Mültekâ]**

Kan Kesilme Hâli

Hayzın **3 günü** geçtikden sonra, fakat **10 günden** önce **1-2 gün** kan gelmese, kesildi sanıp, gusl ederek namaz kılsa oruç tutsa, sonra yine **10** günden önce kan gelse, yine gusl etmek gerekir. Oruçları kazâ etmek gerekir. Eğer **3 günden** sonra, fakat âdetinden evvel kesilse, gusl edip namazını kılar. Lâkin âdeti geçmeyince eri ile cimâ etmez. Meselâ âdeti **7 gün** ise, **5. gün** kan kesilse, gusl edip namazını kılar. Lâkin kocası ile **7. gün** sonuna kadar, yâni **168 saat** dolmadan cimâ etmez.

Eğer âdetden ziyâde kesilse, meselâ önceki ay âdeti **5 gün** ise, bu ayda **8 gün** kan devam edip kesilse, âdeti bu ay **8**'e çıkmış demektir. Eğer, **10 gün** tamam olduktan sonra kesilmeyip aksa, âdetinden ilerisi hayz olmaz, ilk **5** günden fazlası âdet sayılmaz, geri kalan günlerin namazlarını kazâ eder. Nifâsın **40 günü** dahi hayzın **10 günü** gibidir.

Çocuk Düşürme Hâli

Eğer düşük düşerse, parmağı, ya saçı, ya ağzı veya burnu belli olursa, bütün çocuk doğurmuş gibi olur. Eğer hiç bir yeri belli değilse, nifâs olmaz. Lâkin, **3 gün veya daha ziyâde** akarsa, hayz olur. Eğer hayızdan kesileli **15 gün veya daha ziyâde** olup da düşmüş, eğer **3 günden eksik** kesilir ise veya daha hayz kesileli **15 gün** olmamış ise, hayz değildir. Burun kanı gibidir. Namazını kılması lâzımdır. Ve orucunu dahi tutar. Eri ile yatmadan önce gusl lâzım değildir.

Hayzı Düzensiz Olanın Namazı

Kız ilk olarak ve kadın âdetinden en az **15 gün** sonra, kan görmeye başlasa, namazı ve orucu bırakır. Eğer, **3 gün** olmadan kesilse, namazın son vaktine [o namazı kılacak] kadar bekler, sadece abdest alıp namazını kılar. Kan gelirse, namaz kılmaz. **3 güne** kadar böyle devam eder, gusül gerekmez. Çünkü bunun âdet kanı olmama ihtimali vardır. Yalnız abdest kifayet eder.

Eğer, **3 günden** sonra kan kesilse, yine namaz vaktinin sonuna kadar bekler, gelmezse, bu **3 günün** âdet kanı olduğu anlaşıldığından artık guslederek namazını kılar. Fakat gusletse bile, önceki âdet günü sayısı dolmadıkça vaty, yâni cimâ helâl olmaz. Kan geldiği müddetçe, **10 güne** kadar böyle devam eder. **10 günden** sonra gusledip namaza başlar. **10 günden** sonra gelen kan istihâza olacağı için artık gusletmeden abdest alıp namazını kılar, vaty câiz olur.

Kanlı Günlerde Namazların ve Ramazan Orucunun Durumu

Ramazanda sahurdan yâni imsâk vaktinden sonra, **hayzı veya nifâsı kesilen**, o gün oruçlu gibi durur, yiyip içmez. Lâkin, oruç olmaz. Fakat, o günün orucunu da kazâ eder.

İmsâk vaktinden sonra **hayz gören**, o gün gizli yiyip içer. O günkü orucunu sonra kazâ eder. İkindiden sonra görürse de, o günü, yer ve içer. Umûmiyyetle, bir kadın kan görse, namazdan ve oruçtan vaz geçer.

Vakit içinde, namaz kılmadan önce, hayz gören, o vaktin namazını kazâ etmez.

Hayz olmayıp istihâza kanı gelen kadın, idrarını tutamayan veya bir yerinden devamlı kan akan kimse gibi özürlü olur. Kan aksa da, namazını kılar, orucunu tutar. Özürlü olduğu için, her namaz için, o namazın vakti girince abdest alması gerekir. Fakat Mâlikî'yi taklit ederse, abdesti bozulmuş olmaz.

İmsâk vaktinden önce kan kesilse, sabah namazı vaktine, yalnız gusledip elbisesini giyecek kadar zaman olur da, **Allahü ekber** diyecek kadar fazla zaman kalmazsa, o günün orucunu tutar. Fakat, yatsıyı kazâ etmesi lazım olmaz. Tekbiri söyleyecek kadar da zaman olursa, yatsıyı kazâ etmesi de lazım olur. İftardan önce hayz başlarsa, orucu bozulur. Ramazandan sonra kazâ eder. Namaz içinde hayz başlarsa, namazı bozulur.

ÂDETİN DEĞİŞMESİ

Her kadının kendi gün sayısını ve saatini **(Âdetini)** ezberlemesi lâzımdır. Âdet çok sene değişmez. Değişirse, yeni âdetini ezberlemelidir.

Âdet zamanı belli olan kadın, bir kere, başka sayıda sahîh kan görünce âdeti değişir. Temizlik sayısı da, bir kere, başka sayıda sahîh temizlik görmekle değişir. Fâsid kan ve fâsid temizlik, âdeti değişdirmez.

3 gün kan gelip, normal âdet süresinden önce kesildiğinde, namaz vakti sonuna kadar bekler, kan görmezse gusledip, o namazı kılar. Kılmadıklarını kazâ etmez. Normal âdet zamanı geçinceye kadar bekler. Âdet zamanı belli olan kadın, bir defa başka sayıda hayz kanı görse, âdeti değişmiş olur. Temiz gün sayısı da böyledir. Meselâ, âdeti **5 gün,** temizlik hâli **20 gün** olan bir kadın, hayz hâlini **7 gün** görse âdeti değişmiş **7 gün** olmuş olur.

Âdeti **7 gün** olan kadının kanı, **8 gün** devam eder sonra kesilirse, âdeti **8 güne** çıkmış olur. Fakat **11. gün** tekrar gelirse, **7 günden** sonrası istihâza kanı olur. **7 günden** sonraki namazlarını kazâ eder. Normal âdeti **7 gün** iken **5 günde** kan kesilirse, gusledip namazını kılar.

Âdetin başlayış ve bitiş vaktini bilmek çok önemlidir. Meselâ, âdeti **5 gün** olan kadının özrü, **10 günü 3 dakika** aşmış olsa, âdet zamanı olan **5 günden** sonra gelenler, istihâza kanı olur. **10 gün** geçmeden Yâni **10 günden** birkaç dakika önce kesilmiş olursa, hepsi hayz olur. Bunun için her kadının, kendi hayz ve temizlik gün sayısını ezberlemesi gerekir.

(Menhel)de diyor ki: Kızda ilk olarak ve kadında âdetinden **15 gün sonra** görülen kan **3 günden önce kesilince, namaz vaktinin sonu yaklaşıncaya kadar** bekler.

Sonra; gusl etmeden yalnızca abdest alıp, o namazı kılar ve önce kılmadıklarını kazâ eder. O namazı kıldıkdan sonra kan yine gelirse, namaz kılmaz. Yine kesilirse, vakit sonuna doğru yalnız abdest alıp, o namazı kılar ve kılmadıkları varsa kazâ eder. **3 gün** tamam oluncaya kadar böyle yapar. Fakat gusl etse bile, vaty helâl olmaz.

Kan gelmesi 3 günü geçdi ise, âdetden önce kesilince, âdet zamanı geçinciye kadar, gusl etse bile, vaty helâl olmaz. Fakat namaz vakti sonuna kadar kan lekesi görmezse, gusl edip o namazı kılar. Kılmadıklarını kazâ etmez. Oruç tutar. Kıyâs üzere **10 güne** varınca, ondan sonra gusl eder ve kan akarsa da namazını kılar.

Kan kesildiği günden sonra, **15 gün** hiç gelmezse, kesildiği gün, yeni âdetinin sonu olur. Fakat, (**15 günden sonra**) kan yine başlarsa, (hayz olma ihtimali düşünülerek) namazı bırakır. Yeni hayzdaki kan müddeti, **10 günü** geçmezse ve sonra sahîh temizlik olursa, kan günlerinin hepsi yeni hayz olur. Sonra sahîh temizlik olmazsa, önceki âdet sayısı değişmez. Âdetden sonra ve **10 günden önce** kesildiği namaz vaktinin sonu yaklaşıncıya kadar beklemesi müstehab olur. Sonra gusl edip namazını kılar. Âdetli iken tutmuş olduğu orucu Ramazândan sonra kazâ eder.

Kan durursa, yine namaz vaktinin sonuna yakın gusl edip, namazını kılar. Oruç tutar. **10 güne kadar** böyle devam eder. **10 günden sonra,** kan görse de, tekrâr gusl etmeden kılar ve guslden önce vaty helâl olur. Fakat vatyden önce gusl abdesti almak müstehab olur.

Namaz içinde hayz başlarsa, namazı bozulur. Temizlenince farz namazı kazâ etmez. Nâfileyi kazâ eder**. Fecr doğdukdan sonra, uyanınca kürsüfünde kan lekesi gören, o anda hayzlı olur. Uyanınca, yatarken koyduğu kürsüfünü temiz gören, yatarken hayzdan kurtulmuşdur. İkisine de yatsıyı kılmak farzdır**.

Çünkü, namazın farz olması, vaktinin son dakikasında temiz olmağa bağlıdır. Vakit namazını kılmadan önce hayz gören, bu namazı kazâ etmez

Vakit içinde, namaz kılmadan evvel, kadın hayzını görse, o vaktin namazını kazâ etmek lâzım değildir. [**Seâdet-i Ebediyye** kitâbında gusl bahsini okuyunuz!]

Hayzın (Âdetin) Değişmesine Ait Bazı Kurallar (Kaideler)

Kadın bir önceki âdetinin zamanına ve sayısına uygun kan görürse, hayzın değişmediği anlaşılır. Uygun olmazsa âdetin değişdiği anlaşılır ki, bunun çeşitleri, aşağıda bildirilmişdir. Bir kerre uygun olmayınca, âdet değişdi kabul edilir. Fetvâ da böyledir:

Âdeti **5 gün** olan, sahîh temizlikden sonra, yâni **15 gün** temizlikden sonra **6 gün** kan görürse, bu **6 gün** yeni hayz olur ve yeni âdeti olur. Temizlik gün sayısı da bir defada değişir. Bu değişince, âdetin zamanı değişmiş olur.

Âdeti **5 gün** kan ve **25 gün** temizlik iken, zamanında **3 gün** kan ve **25 gün** temizlik olsa yahut **5 gün** kan ve **23 gün** temizlik olsa, birincisinde kan, ikincisinde temizlik sayısı değişmiş olur.

Âdet zamanı belli olan, meselâ 5 gün olan kadın, bir kere, başka sayıda, Meselâ 7 gün sahih kan görünce âdeti 7 gün olarak değişmiş olur.

Bu değişmeler, en fazla **10 güne** kadar olur. **11** veya daha fazla kan devam ederse, önceki âdetten fazlası özür olur. Temizlik sayısı da, bir kere, başka sayıda, Meselâ **20 gün** iken; **25 güne** çıkar veya en az **15 güne** inerse, temizlik günü değişmiş olur. **10 günlük** hayz süresi içinde, kan görülen günler arasında bulunan temizlik günleri, fâsid temizlik olduğu için hayz kabul edilir, **10 günden** sonraki kanlı günler ise, fâsid olduğu için temiz kabul edilir.

Kaide: Yeni hayzdaki kan süresi, **10 günü** geçerse ve bunun **3** veya daha fazla günü, önceki âdet zamanı günlerine rastlamazsa, âdet zamanı değişir; fakat gün sayısı değişmez.

Âdet zamanına rastlarsa, rastladığı gün sayısı hayz, kalanı istihâza olur.

3 günden [72 saatten] 5 dakika bile az süren kan, hayz olmaz. Yeni başlayan için **10 günden** çok sürse, **10 günü** hayz, fazlası istihâza olur. Yeni olmayanlarda âdetten çok olup, **10 günü** de aşınca, âdetten sonraki günlerde gelmiş olan kan hayz olmaz, istihâza olur.

Kan, âdet zamanını aşıp, **10 günden** önce kesilince, sahih temizlik görse, yâni kan kesildikten sonra **15 gün** içinde hiç gelmezse, kan geldiği günler hayzdır, âdet günü değişmiş olur. **15 gün** içinde bir kere kan gelirse, âdetini aşmış olanlar hayz olmaz, istihâza olur.

Kaide: Fâsid kan ve fâsid temizlik, âdeti değiştirmez.

Meselâ: Âdeti **5 gün** olan kadın, **10 günden** fazla, meselâ **13 gün** kan görse, âdeti olan **5 günden** fazla olan **8 günü** istihâza, yâni özür olur, âdeti değişmez, yine **5 gündür.** Sahih temizliği **20 gün** olan bu kadın, **13 gün** kan görünce, sahih temizliğinin içine **8 gün** fâsid kan karışmıştır. **20 günlük** sahih temizlik, fâsid temizlik hâline dönmüştür, âdeti yine **5 gün,** temizliği de **20 gündür.**

Bir kadın, genel olarak **10 günü** geçmemek ve **3 günden** az olmamak şartı ile, bir önceki âdetinin sayısına uygun kan görmezse âdeti değişir. **Meselâ,** âdeti **6** iken; **7**'ye, **8**'e **9**'a veya **10**'a çıkarsa, yahut **5**'e, **4**'e veya **3**'e inerse âdet sayısı değişir.

10 Günlük Hayz Müddetindeki Temiz Günler ve Sonraki İstihâzalı Günler

İki hayz arasında (en az **15 gün** yâni tam temizlik) bulunması lâzımdır. Bu tam temizlik (Sahîh temizlik) ise, önceki ve sonraki kanların başka iki hayz olacakları, sözbirliği ile bildirildi. **10 günlük** hayz müddeti içinde, kan görülen günler arasında bulunan temizlik günleri hayz kabul edilmekde, **10 günden** sonraki istihâzalı günler ise, temiz kabul edilmekdedir.

Kanın İstihâza Hâline Dönüşen Kısmı

3 günden (72 saatten) 5 dakika bile az süren kan, hayz olmaz, istihâza olur. Yeni başlıyan için **10 günden** çok sürerse, **10 günü** hayz, fazlası istihâza olur. Yeni olmıyanlarda âdetten çok olup, **10 günü** de geçerse, âdetten sonraki günlerde gelmiş olan kan hayz olmaz, istihâza olur. İstihâza olan günlerdeki namazlarını kazâ eder.

Yukarıdaki bilgiler ışığında hatıra gelen bazı misaller müteakip maddelerde çizelgelerle gösterilip açıklanmıştır.

En az 15 temiz günden sonra, kan geldiğinde, ilk 3 gün için namaz vakitlerindeki hareket tarzımız

Sabah	Öğle	İkindi	Akşam	Yatsı
Kan	**Temiz**	**Kan**	**Temiz**	**Kan**
Sabah güneş doğmadan önce meselâ saat 06:00'da kan gördü.	Öğle namazı vaktinin sonuna, o namazı kılacak kadar vakit kalana kadar bekler ve kontrol eder, kanın kesildiğini görür.	İkindi vaktinde kontrol eder ve kan görür.	Akşam namazı vaktinde kontrol eder ve kanın kesildiğini görür.	Yatsı namazı vakti kontrol eder ve kan görür.
Namaz kılmaz, oruçluysa orucu da bırakır.	**Namaz abdesti** alır, namazını kılar.	Akşam namazına bir namaz kılacak kadar vakit kalıncaya kadar bekler ve kontrol eder. Kan görmüşse namaz kılmaz, kesilmişse hemen **namaz abdesti** alır ve namazını kılar.	**Namaz abdesti** alır, namazını kılar.	İmsâk vaktine, yatsı namazının farzını ve vitir namazını kılacak kadar vakit kalacak şekilde saatini kurar ve kalkıp kontrol eder. Kesilmişse hemen **namaz abdesti** alır ve namazını kılar. Oruca niyet eder.

3 gün yukarıdaki tabloda izah edilen şekilde her namaz vaktini dikkatle kontrol ederek geçirir.
Burada dakikaların bile önemi vardır. Kan ifadesi, beyazdan başka her renk mânâsına gelir. Eğer kan kesilmişse, sadece namaz abdesti alıp hem önce kılmadıklarını kaza eder, hem de içinde bulunduğu vaktin namazını sadece abdest alarak kılar. Bu sürede namazlarını sadece **namaz abdesti** alarak kılmasının sebebi, henüz hangi günlerin hayz, hangi günlerin temiz olunduğu bilinmediğinden kaynaklanmaktadır.

3 günü doldurup hayz olduğu anlaşıldığında, **4.** gün ve **10.** günler arasında, namaz vakitlerindeki hareket tarzımız

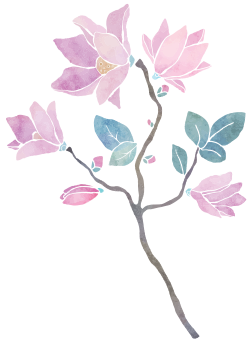
Sabah	Öğle	İkindi	Akşam	Yatsı
Kan	**Temiz**	**Kan**	**Temiz**	**Kan**
Sabah güneş doğmadan önce meselâ saat 06:00'da kan gördü.	Öğle namazı vaktinin sonuna gusül abdesti alacak ve namazı kılacak kadar vakit kalana kadar bekler ve kontrol eder, kanın kesildiğini görür.	İkindi vakti girdikten sonra kontrol eder ve kan görür.	Akşam namazı vaktinin sonuna gusül abdesti alacak ve o namazı kılacak kadar vakit kalana kadar bekler ve kontrol eder, kanın kesildiğini görür.	Yatsı namazı vakti kontrol eder ve kan görür.
Namaz kılmaz, oruçluysa orucu da bırakır.	**Gusül abdesti** alır, namazını kılar.	Akşam namazı vaktine, gusül abdesti alacak ve o namazı kılacak kadar vakit kalıncaya kadar bekler ve kontrol eder. Kan görmüşse namaz kılmaz, görmemişse hemen **gusül abdesti** alır ve namazını kılar.	**Gusül abdesti** alır, namazını kılar.	İmsâk vaktine, gusül abdesti alacak ve yatsı namazının farzını ve vitir namazını kılacak kadar vakit kalacak şekilde saatini kurar ve kalkıp kontrol eder. Kan görmüşse namaz kılmaz, oruca niyet etmez. Kesilmişse hemen **gusül abdesti** alır, namazını kılar ve oruca niyet eder.
Hayız başlamışsa kadın, **4.** günden itibaren **10.** günün sonuna kadar yukarıdaki tabloda izah edilen şekilde her namaz vaktini dikkatle kontrol ederek geçirir. Burada dakikaların bile önemi vardır. Kan ifadesi, beyazdan başka her renk mânâsına gelir. Eğer kan gelmişse namaz kılmaz. Kan kesilmişse vaktin namazını **gusül abdesti** alarak kılar. Bu sürede namazlarını **gusül abdesti** alarak kılmasının sebebi **3** gün süresince kanlı günleri görmüş olup artık **4.** güne gelindiği ve hayz olduğu anlaşıldığı içindir. **4.** günün herhangi bir vaktinde kanın kesilmesi, hayzın bittiği mânâsına gelebileceği gibi, sonraki vakitlerde kanın görülmesi de hayzın devam ettiği mânâsına gelir.				

En az 15 temiz günden sonra, bir âdet dönemi içindeki günlerde, kanın gelmesi ve kesilmesiyle alâkalı hareket tarzımız

1 gün kan	**2 gün temiz**	**2 gün kan**	**1 gün temiz**	**3 gün kan**	**1 gün temiz**	**4 gün kan**	**20 gün temiz**
Kan	**Temiz**	**Kan**	**Temiz**	**Kan**	**Temiz**	**Kan**	**Temiz**
Tam temizlik süresinden sonra ilk gün kan görür.	**2** gün kan görmez.	**2** gün kan görür.	**1** gün kan görmez.	**3** gün kan görür.	**1** gün kan görmez.	**4** gün kan görür.	**20** gün kan görmez.
Namazı bırakır, oruç tutmaz.	İlk gün kan görmüş olmasına rağmen, henüz **2** gün kan görmediğinden dolayı normal abdest alır, namazını kılar ve oruç tutar.	Namazı bırakır, oruç tutmaz.	Artık hayz olduğu anlaşıldığından **gusül abdesti** alır, namazını kılar, oruç tutar.	Namazı bırakır, oruç tutmaz.	İlk **10** gün içinde kanlı kabul edilen günlerin sayısı **3** günü geçtiği için, **gusül abdesti** alır, namazını kılar ve oruç tutar.	**11.** gün kan gelse de, **10** günü aştığı için artık bu kanlı **4** gün istihâzadır. **Namaz abdesti** alır, namazını kılar ve orucunu tutar.	**Namaz abdesti** alır namazını kılar ve oruç tutar.

Önceki temizlik müddeti **23** gün ve âdet müddeti de **9** gündür. Yukarıda verilen tablodaki yeni durumda ise; sırasıyla ilk 5 sütunun toplamı hayz günleri olur ve **9** güne tekabül eder. Son 3 sütunun toplamı ise temizlik günleri olur ve **25** güne tekabül eder. Dolasıyla yeni durumda bu kadının hayz müddeti, bu aya mahsus **25 gün temiz** ve **9 gün hayz** olarak değişmiş demektir. İkinci sütunda 2 gün tuttuğu ve dördüncü sütunda **1** gün tuttuğu oruçlar, bu günlerin hayz günü sayılması sebebiyle kabul edilmemiş olup, bu **3** günü kazâ etmesi gerekecektir.

Çizelgelerdeki Renklere Ait Açıklamalar

- **(H) Hayz** kabul edilen günler
- **(K) Kan** gelen günler
- **(T) Temiz** (kan gelmeyen) günler
- **(F) İstihâza/Fâsid kan**: Temiz kabul edilen yâni kan geldiği hâlde hayz olmayan, özür olan kanlı günler.
- **(A)** Âdet değişmesi ile **aktı** kabul edilen günler
- **(İ) İstimrâr** (Kanın her gün az da olsa devamlı akması)
- **(Ft) Fâsid temizlik** (15 veya daha ziyâde temiz gün içindeki **fâsid kan** yâni **istihâza kanı**, Hayz müddeti içinde kan görülmeyen günlere de **Fâsid temizlik** denir.)
- **(N) Nifâs** kabul edilen günler
- Dikey yeşil zemin: Önceki âdet günleri

Not:

1- Önceki ayda **10** günden fazla kan gelmişse, **10** günden az kan gelen yâni istihâza olmayan son aydaki âdetinin de bilinmesi gerekir. Yeni âdeti hesaplanırken, istihâzasız son aydaki âdeti esas alınır.

2- Bütün kural ve örneklerde, 1 gün= 24 saattir.

Âdetin Değişmesi Kaç Şekilde Olur?

Âdetin değişmesi, iki şekilde olur:

1- Âdeti **10** günden az olanlar.

2- Âdeti **10** günden fazla sürenler.

10 günden fazla sürenler de ikiye ayrılır:

a) Yeni âdeti, önceki âdet günlerine rastayanlar,
b) Yeni âdeti, önceki âdet günlerine rastlamayanlar.

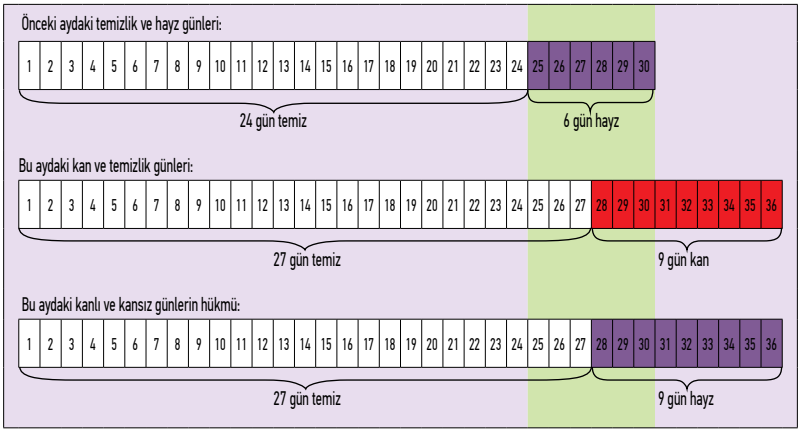

Âdeti 10 Günden Az Olanlar

Kural: Âdet zamanı belli olan kadın, bir kere **10 gün veya daha az** kan görünce, âdeti değişir, yeni kan gördüğü gün sayısı, yeni âdeti olur.

Son gördüğü âdeti, **10 günü** geçmezse ve sonra sahih temizlik olursa, âdetli günlerin hepsi hayz olur. Sahih temizlik denince en az **15 ve daha fazla** temiz kaldığı gün demektir. Bir kadın **5** kan, **15** temiz, **6** kan görürse, **6 günden** sonra sahih temizlik olursa âdeti **6 güne, 7** kan olursa **7 güne, 8** kan olursa **8** güne, **9** kan olursa **9 güne, 10** kan olursa **10 güne** çıkar. Yâni **10 güne** kadar kaç gün görürse âdeti o kadar olur.

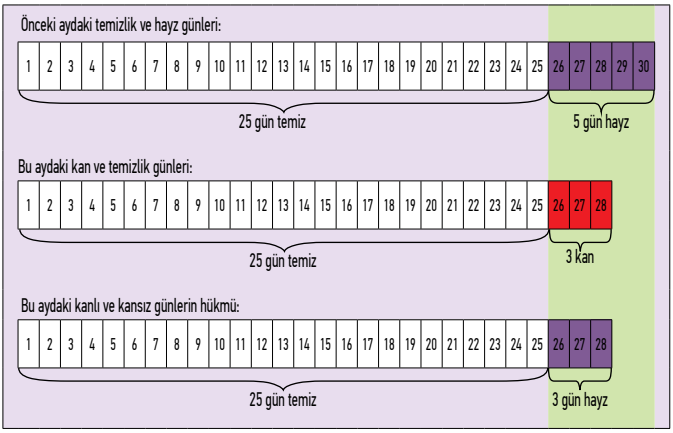
Örnekler:

1) 24 gün temiz, **6** gün hayz gören bir kadın, **27** gün temiz, **9** gün kan görse;

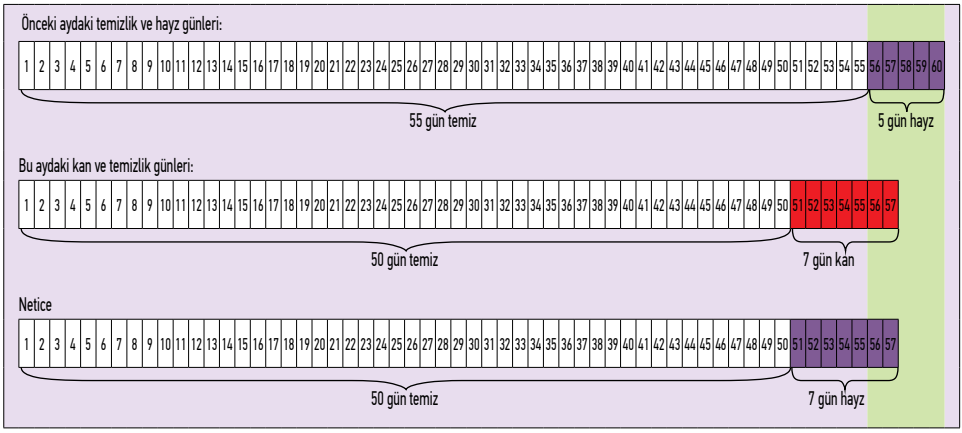

Temizlik süresi **27** güne, âdeti de **9** güne çıkmıştır.

2) 25 gün temiz, **5** gün hayz gören bir kadın, **25** gün temiz, **3** gün kan görse;

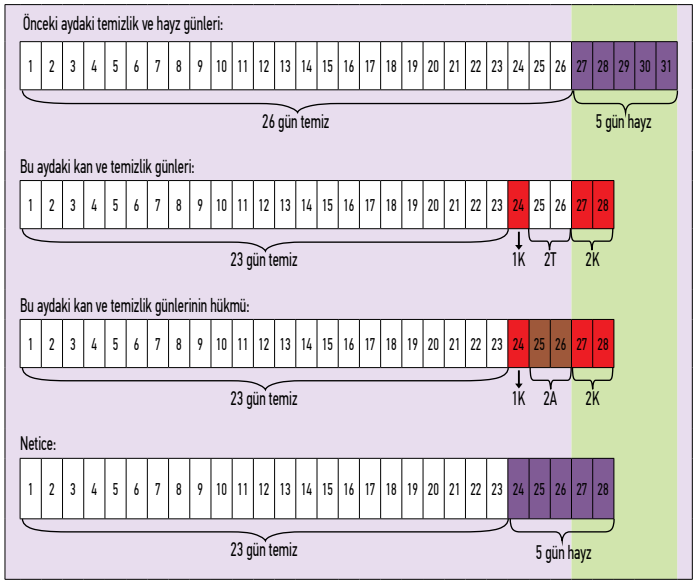

Temizlik süresi yine **25** gün, âdeti **3** güne inmiştir.

3) **55** gün temiz, **5** gün hayz gören bir kadın, **50** gün temiz, **7** gün kan görse;

Temizlik süresi **50** güne inmiştir. Âdeti ise **7** gündür.

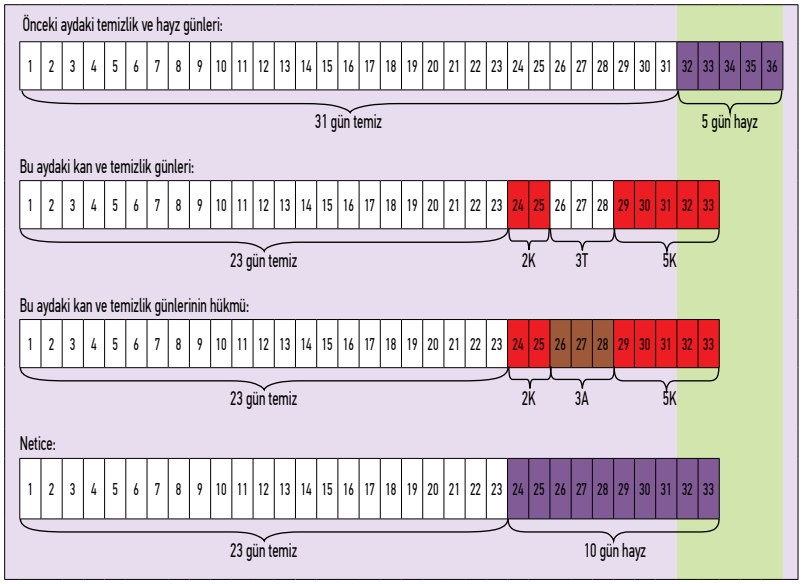
4) **26** gün temiz, **5** gün hayz gören bir kadın, **23** gün temiz, **1** gün kan, **2** temiz, **2** kan görse;

Temizlik süresi **23** gün, âdeti **5** gündür. (Kaideye göre, kanlı günler arasındaki temiz günler de kanlı sayılır.)

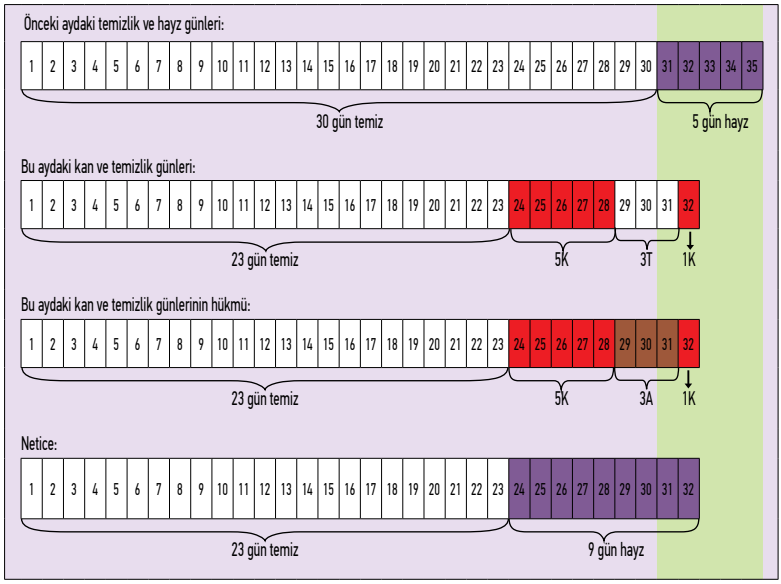

5) 31 gün temiz, 5 gün hayz gören bir kadın, 23 gün temiz, 2 gün kan, 3 temiz, 5 kan görse;

Temizlik süresi **23** gün, âdeti **10** gündür. (Kanlı günler arasındaki temiz günler de kanlı sayılır.)

6) 30 gün temiz, 5 gün hayz gören bir kadın, 23 gün temiz, 5 gün kan, 3 temiz, 1 kan görse;

Temizlik süresi **23** gün. Âdeti **9** gündür. (Kanlı günler arasındaki temiz günler de kanlı sayılır.)

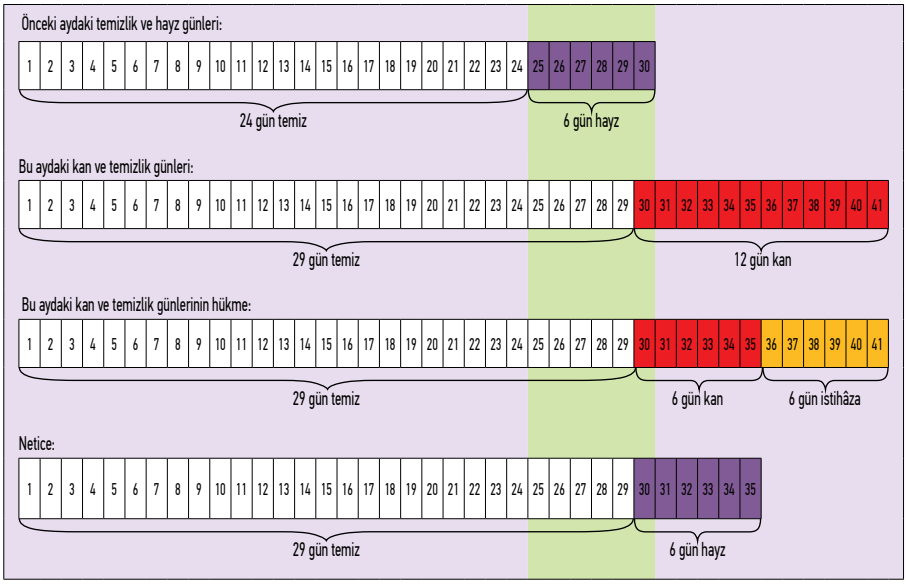
Âdeti 10 Günden Fazla Sürenler

a) On Günü Aşan ve Yeni Âdet Önceki Âdete Rastlamayanlar

Âdeti 10 günden fazla süren kadınların istihâza yâni özürlü bir hâli var demektir. Çünkü âdetin en fazla süresi **10 gündür.** Hayzın kaç gün olduğunun tesbiti, bir önceki aydaki temizlik süresi ve âdet sayısına göre olur.

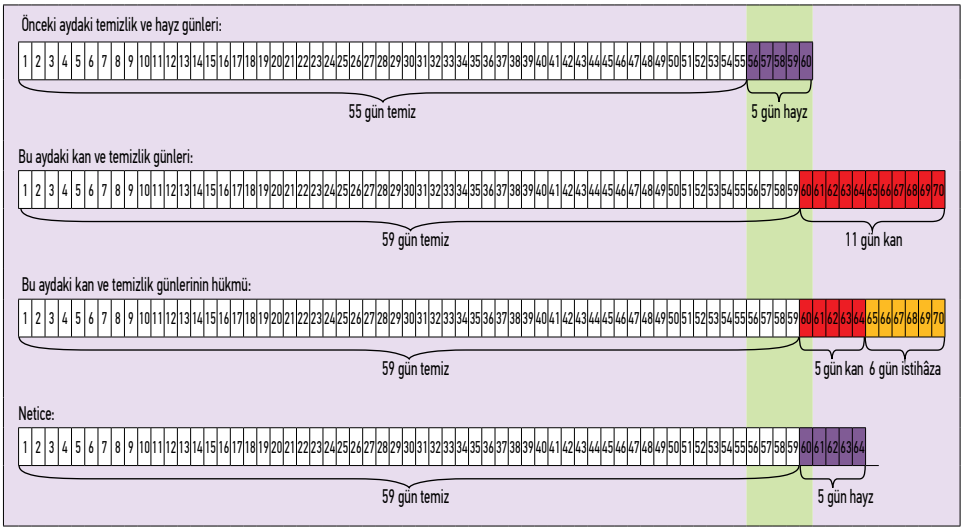
10 günden fazla kan gelince, kan gördüğü günlerin, önceki âdetine rastlayıp rastlamadığına bakılır. **3 veya daha fazla** günü önceki âdetine rastlamıyorsa, yâni en fazla **2 günü** rastlıyorsa veya hiç rastlamıyorsa, kan görülen günlerin, önceki âdeti kadar günü hayz, sonrakiler istihâza olur. İstihâzalı günlerin namazları kazâ edilir.

1) 24 gün temiz, **6** gün hayz gören bir kadın, **29** gün temiz, **12** gün kan görse;

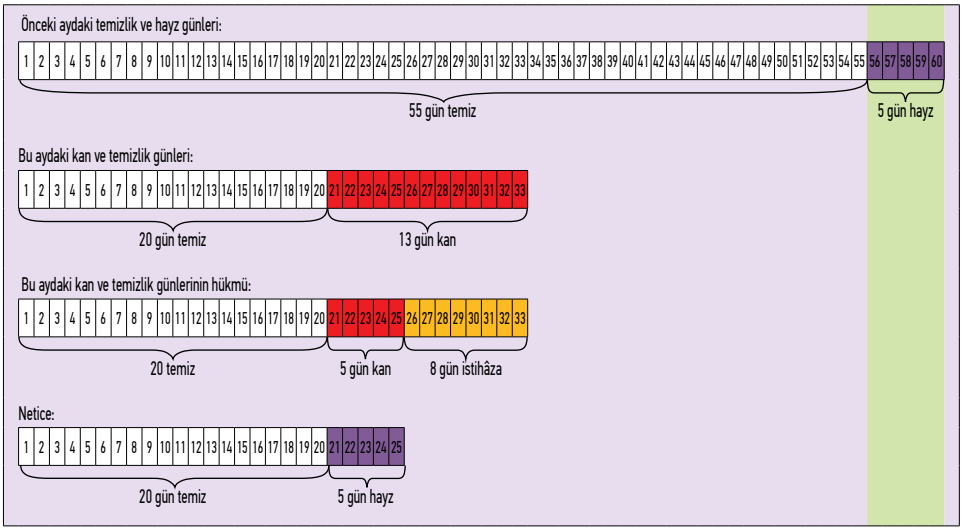

Temizlik süresi **29** güne çıkmıştır, âdeti ise yine **6** gündür. **Son 6** günü istihâzadır.

2) 55 gün temiz, 5 gün hayz gören bir kadın, 59 gün temiz, 11 gün kan görse;

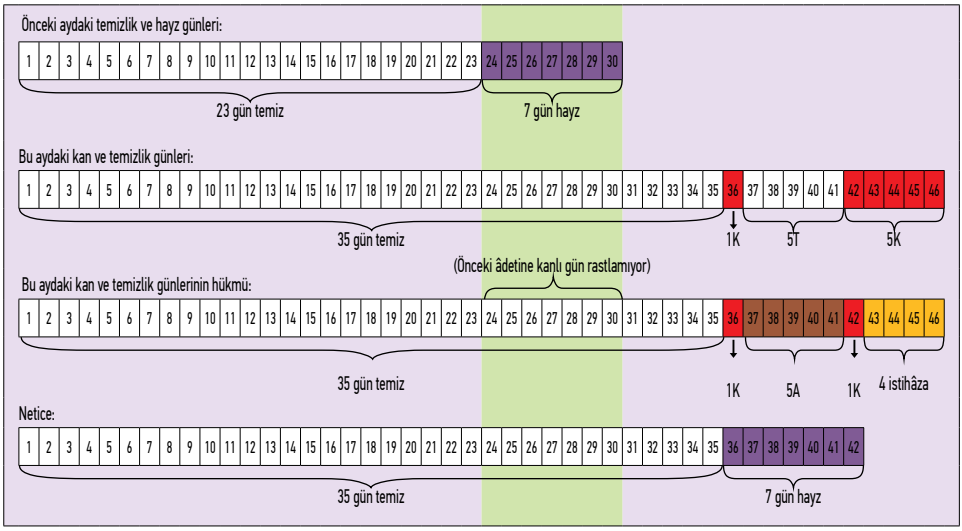

Temizlik süresi **59** güne yükselmiş, âdeti ise yine **5** gündür. **Son 6** günü istihâzadır.

3) 55 gün temiz, 5 gün hayz gören bir kadın, 20 gün temiz, 13 gün kan görse;

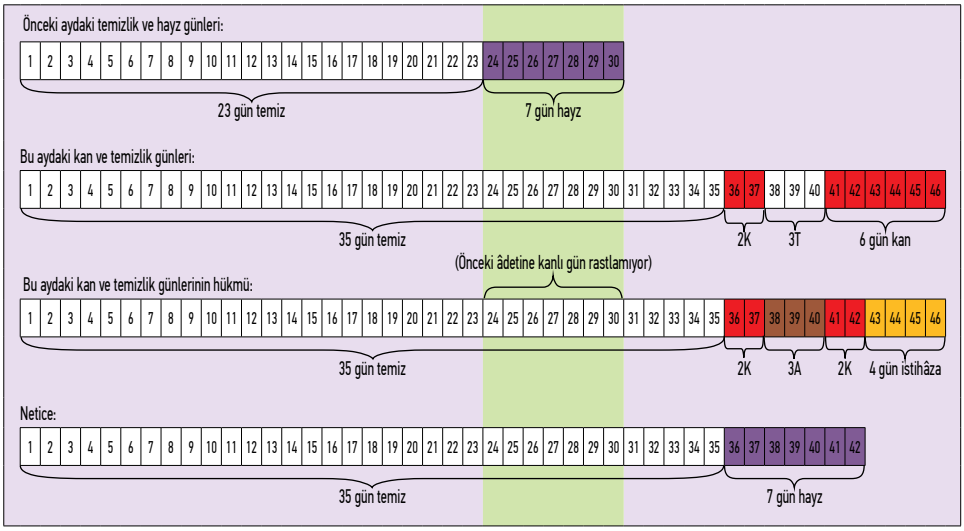

Temizlik süresi **20** güne inmiş, âdeti ise yine **5** gündür. **Son 8** günü istihâzadır.

4) 23 gün temiz, 7 gün hayz gören kadın, 35 gün temiz, 1 gün kan, 5 temiz, 5 kan görse;

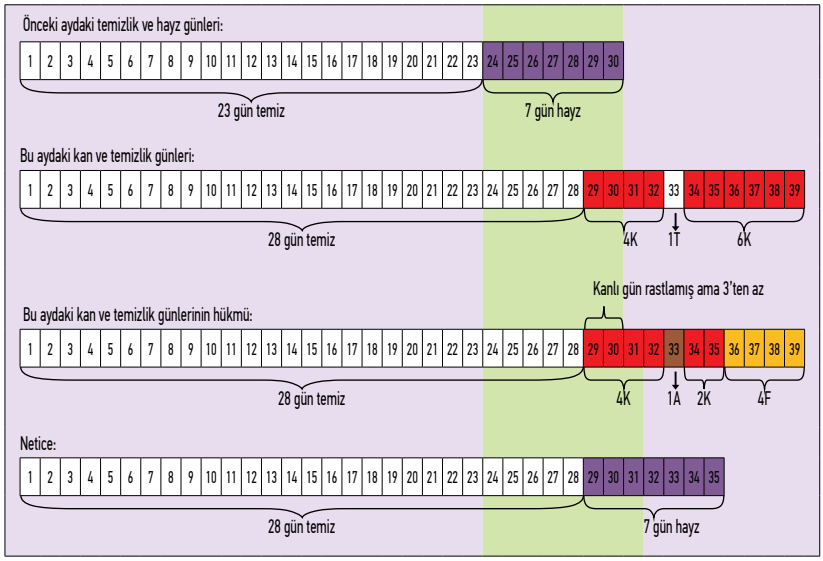

Temizlik süresi **35** güne çıkmıştır. Âdeti, **1K+5T+1K** günleri olup, toplamı, önceki âdeti kadardır, yâni **7** gündür. **Son 4** gün istihâzadır.

5) 23 gün temiz, 7 gün hayz gören kadın, 35 gün temiz, 2 gün kan, 3 temiz, 6 kan görse;

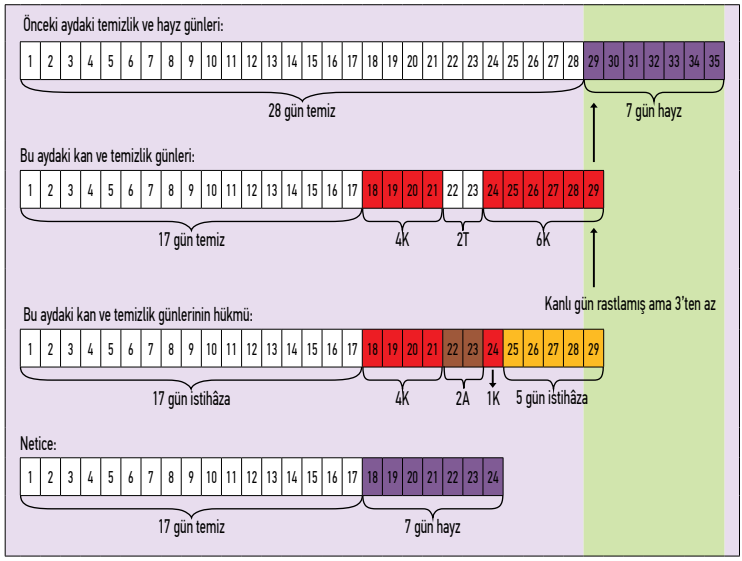

Temizlik süresi **35** güne çıkmıştır. Bir önceki âdet günlerine kanlı günler hiç rastlamamıştır. Âdeti **2K+3T+2K** günü olup, toplamı, önceki âdeti kadardır, yâni **7** gündür. Son **4** gün istihâzadır.

6) 23 gün temiz, 7 gün hayz gören kadın, 28 gün temiz, 4 gün kan, 1 temiz, 6 kan görse;

Temizlik süresi **28** güne çıkmıştır. Bir önceki âdet günlerine **5** gün rastlamayıp **2** gün rastladığı için, âdeti **4K+1T+2K** günü olup, toplamı önceki kadar, yâni **7** gündür. **Son 4** gün istihâzadır.

7) 28 gün temiz, 7 gün hayz gören kadın, 17 gün temiz, 4 gün kan, 2 temiz, 6 kan görse;

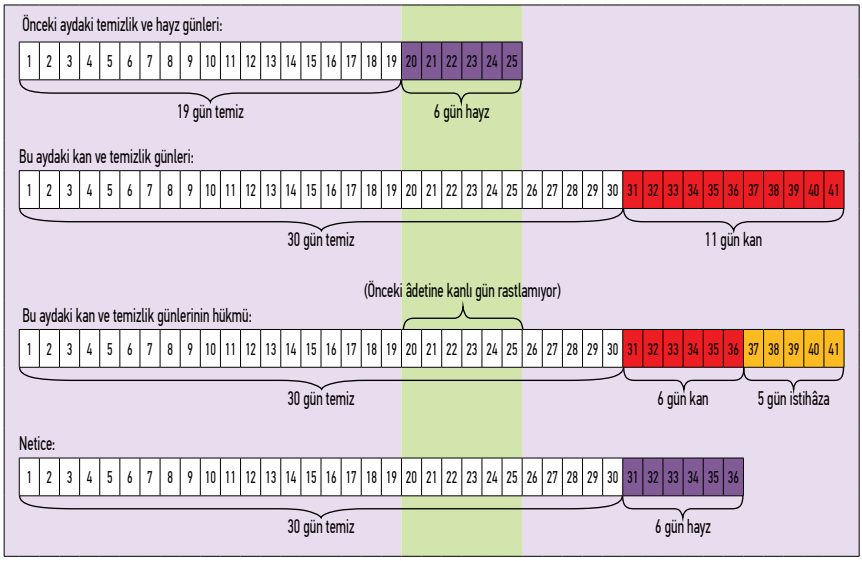

Temizlik süresi **17** güne düşmüştür. Âdeti **4K+2T+1K** günü olup, toplamı önceki âdeti kadardır, yâni **7** gündür. **Son 5** gün istihâzadır.

12 günün **son 1**'i, önceki âdet zamanı içinde ise de, **3**'ten az olduğundan, sadece

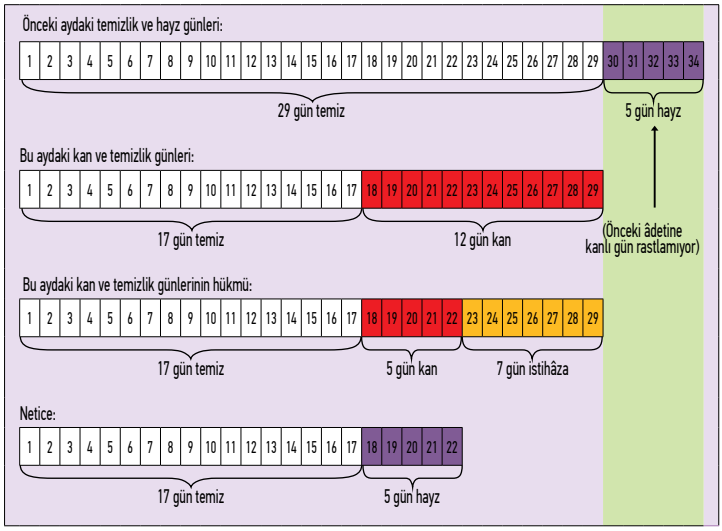
âdet zamanı değişir. **İlk 7** günü hayz, **geri kalan 5** günü istihâzadır. Sadece âdet zamanı, yâni kan gelme zamanı **28** günden **17** güne değişmiştir.

8) 19 gün temiz, **6** gün hayz gören bir kadın, **30** gün temiz, **11** gün kan görse;

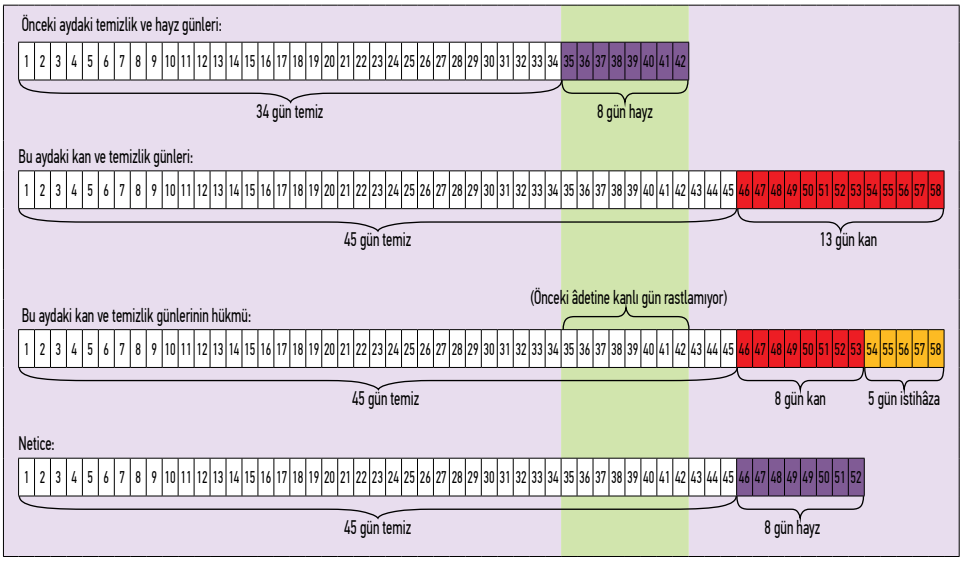

Temizlik süresi **30** güne çıkmıştır. Âdeti yine ilk **6** gündür. **Son 5** günü istihâzadır.

9) 29 gün temiz, **5** gün hayz gören bir kadın, **17** gün temiz, **12** gün kan görse;

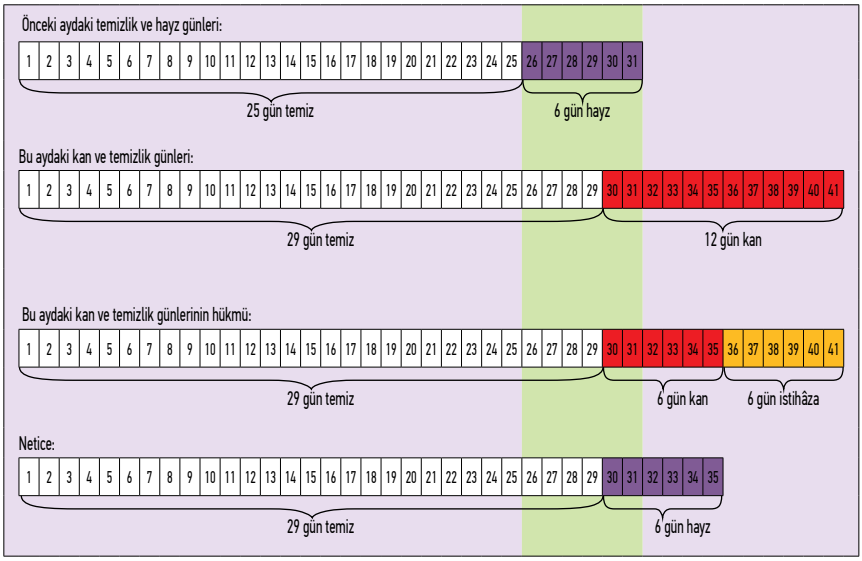

Temizlik süresi **17** gün olarak değişmiştir. Âdeti yine **ilk 5** gündür. **Son 7** günü istihâzadır.

10) **34** gün temiz, **8** gün hayz gören bir kadın, **45** gün temiz, **13** gün kan görse;

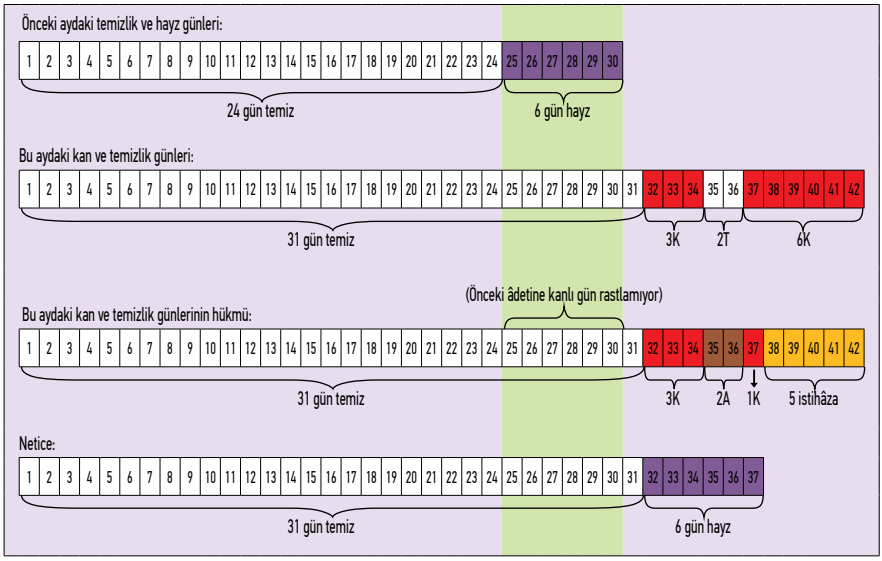

Temizlik süresi **45** güne çıkmıştır. Âdeti yine **ilk 8** gündür. **Son 5** günü istihâzadır.

11) **25** gün temiz, **6** gün hayz gören bir kadın, **29** gün temiz, **12** gün kan görse;

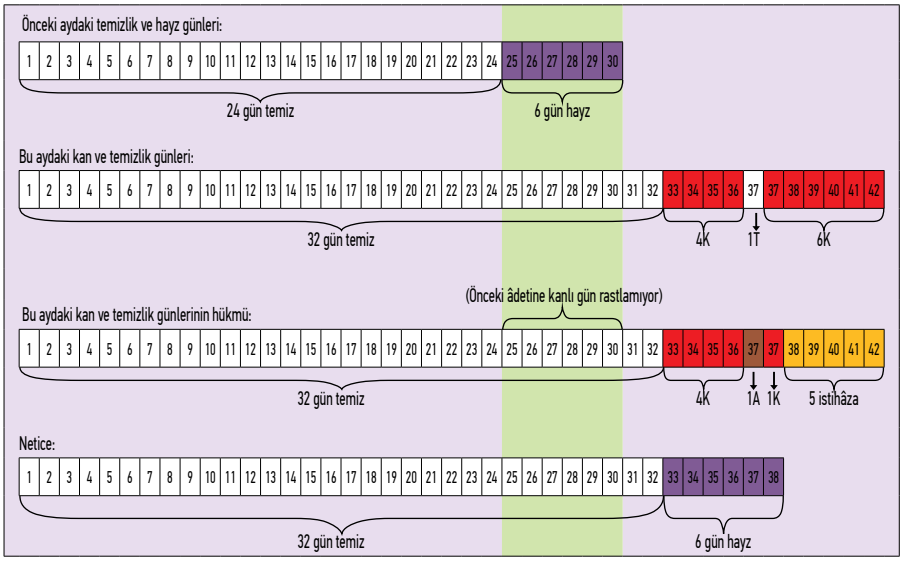

Temizlik süresi **29** güne çıkmıştır. Âdeti yine **ilk 6** gündür. **Son 6** günü istihâzadır.

12) **24** gün temiz, **6** gün hayz gören bir kadın; **31** gün temiz, **3** kan, **2** Temiz, **6** gün kan görse;

Temizlik süresi **31** güne çıkmıştır. Âdeti, aradaki temiz geçen günler dâhil olmak üzere, yâni, **3K+2T+1K** ile yine **ilk 6** gündür. **Son 5** günü istihâzadır.

13) **24** gün temiz, **6** gün hayz gören bir kadın, **32** gün temiz, **4** gün kan, **1** gün temiz, **6** gün kan görse;

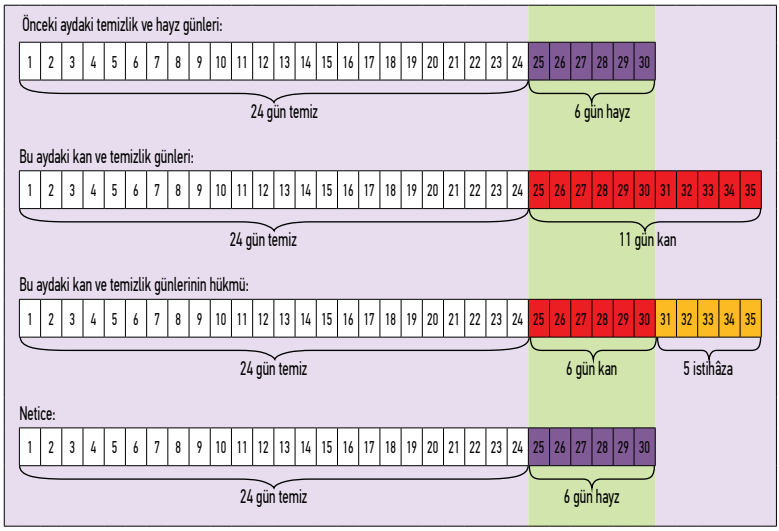

Temizlik süresi **32** güne çıkmıştır. Âdeti **4K+1T+1K** ile yine **ilk 6** gündür. **Son 5** günü istihâzadır.

b) On Günü Aşan ve Yeni Âdeti Önceki Âdet Zamanına Rastlayanlar

Yeni hayzdaki kan müddeti, **10 günü** geçerse ve bunun **3 ve ziyade** günü, önceki âdet zamanı günlerine rastlarsa, rastladığı gün sayısı hayz, kalanı istihâza olur. Yâni **kan geldiği hâlde hayz olmayan** günler var demektir.

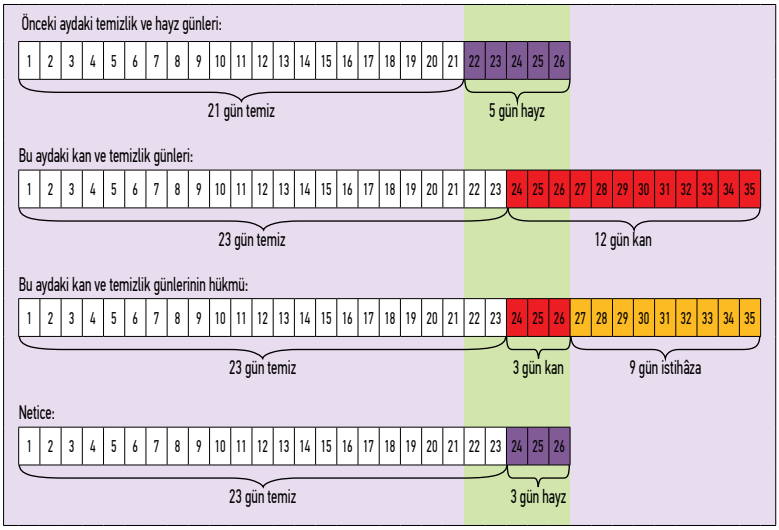
10 günden fazla kan gelince, kan gördüğü günlerin, önceki âdetine rastlayıp rastlamadığına bakılır. **3 veya daha fazla** günü önceki âdetine rastlıyorsa, yalnız bu günler hayz olup, kan gelen diğer günler istihâza olur. **2 veya daha az** gün rastlarsa, buna itibar edilmez. Temizlik süresi (duruma göre değişir veya) değişmez. İstihâzalı günlerin namazları kazâ edilir.

1) 24 gün temiz, **6** gün hayz gören bir kadın, **24** gün temiz, **11** gün kan görse;

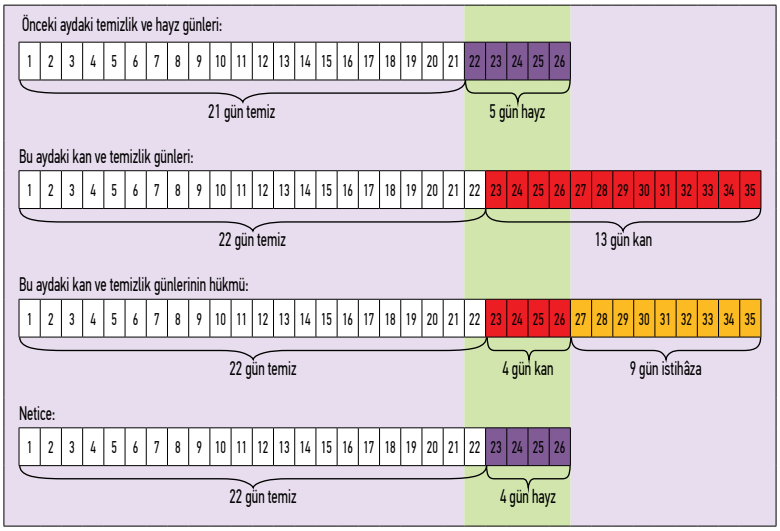

Temizlik süresi **24** gündür. Âdeti yine **ilk 6** gündür. **Son 5** günü istihâzadır.

2) 21 gün temiz, 5 gün hayz gören bir kadın, 23 gün temiz, 12 gün kan görse;

Temizlik süresi **23** güne çıkmış, âdeti ise **3** güne düşmüştür. **Son 9** günü istihâzadır. Önceki âdet zamanına **3** gün rastladı. Görüldüğü gibi temizlik gün sayısı da, hayz gün sayısı da değişmiş oldu.

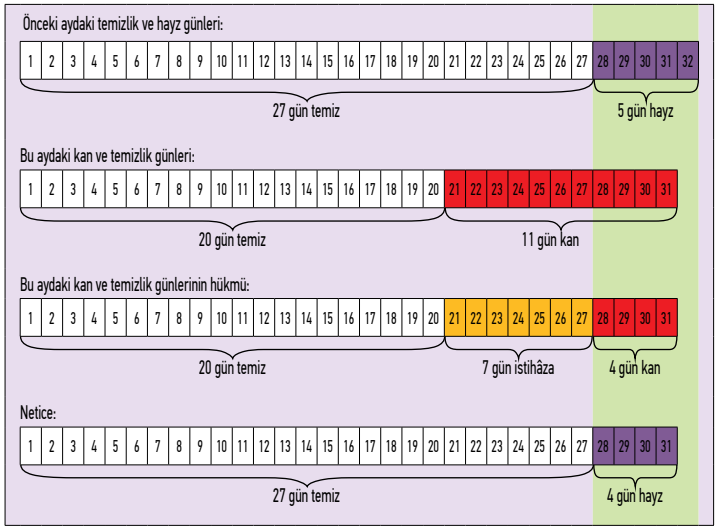
3) 21 gün temiz, 5 gün hayz gören bir kadın, 22 gün temiz, 13 gün kan görse;

Temizlik süresi **22** güne yükselmiş, âdeti ise **4** güne düşmüştür. **Son 9** günü istihâzadır. Önceki âdet zamanına **4** gün rastladı. Bu sebeble hayz müddeti **4** gün oldu. **3 ve daha fazla** rastladığı zaman durum böyle oluyor.

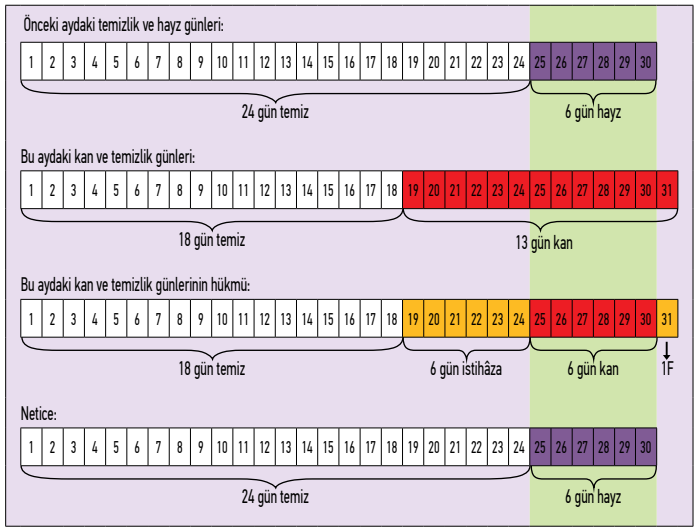
Temiz günler içine istihâzalı günler rastlamadığı için temizlik süresi de değişmiş **22** gün olmuştur. İstihâzalı günlerin namazları kazâ edilecektir.

4) 27 gün temiz, 5 gün hayz gören bir kadın, 20 gün temiz, 11 gün kan görse;

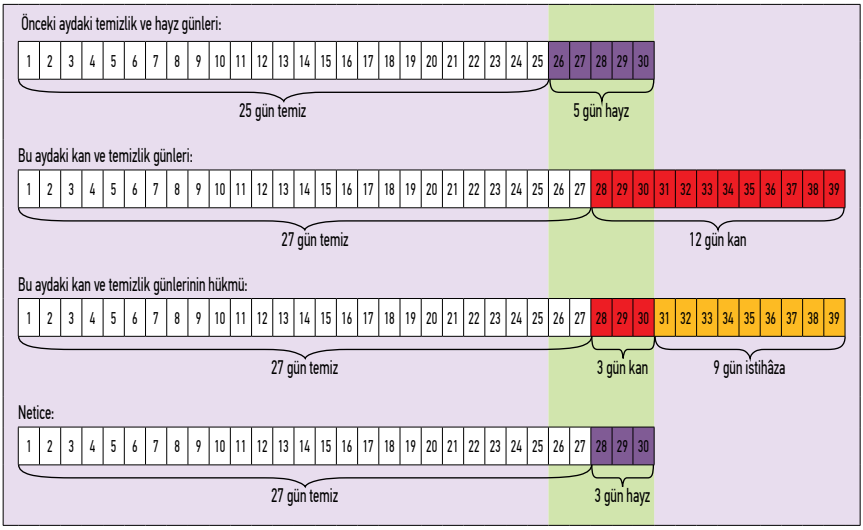

Temizlik süresi **27** gündür. Âdeti ise **4** güne düşmüştür. **İlk 7** günü istihâzadır. Önceki âdet zamanına **son 4** gün rastladı. Bu sebeble hayz müddeti **4** gün oldu. **3 ve daha fazla** rastladığı zaman durum böyle oluyor. Temiz günler içine istihâzalı günler rastlamış, temizlik süresi **27** gün de değişmemiştir.

5) 24 gün temiz, 6 gün hayz gören bir kadın, 18 gün temiz, 13 gün kan görse;

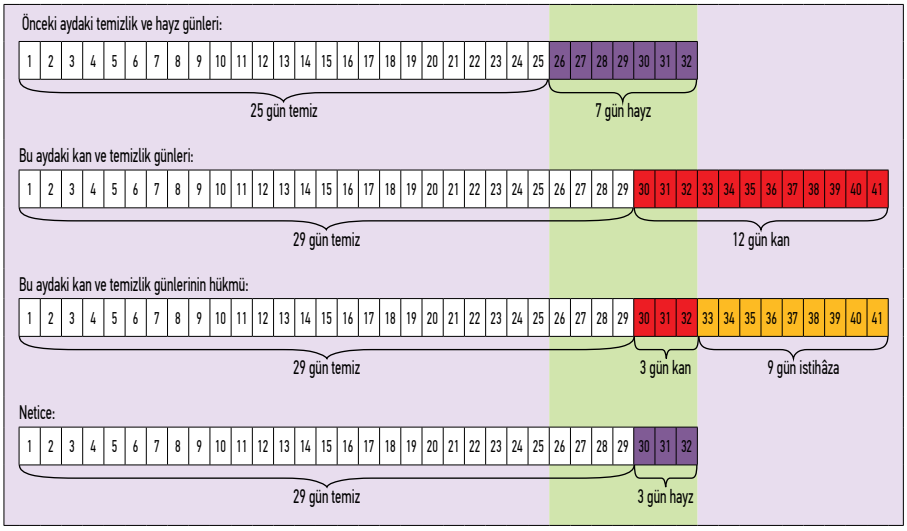

Temizlik süresi **24** gün, âdeti **6** gündür. **İlk 6** günü ve **son 1** günü istihâzadır. Önceki âdet zamanına ortadaki **6** gün rastladı. Bu sebeble hayz müddeti **6** gün olarak devam etti. **3 ve daha fazla** rastladığı zaman durum böyle oluyor. Temiz günler içine istihâzalı günler rastladığı için, temizlik süresi de değişmemiş yine **24** gün olarak devam etmiştir.

6) 25 gün temiz, 5 gün hayz gören bir kadın, 27 gün temiz, 12 gün kan görse;

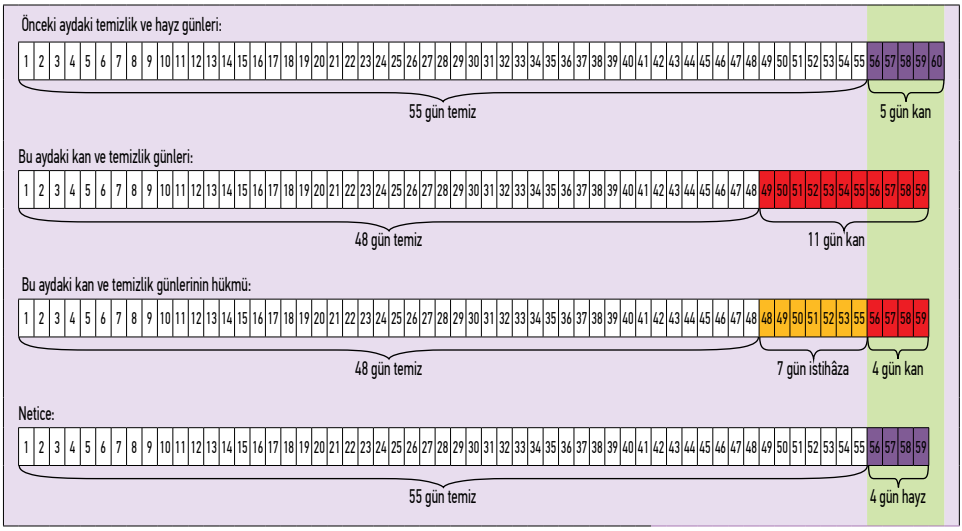

Temizlik süresi **27** güne yükselmiş, âdeti ise **3** güne inmiştir. Önceki âdet zamanına **3** gün rastladı. Bu sebeble hayz müddeti **3** gün oldu. **3 ve daha fazla** rastladığı zamanlarda durum böyle oluyor. **Son 9** günü istihâzadır. Temiz günler içine istihâzalı günler rastlamadığı için temizlik süresi de değişmiş **27** gün olmuştur.

7) 25 gün temiz, 7 gün hayz gören bir kadın, 29 gün temiz, 12 gün kan görse;

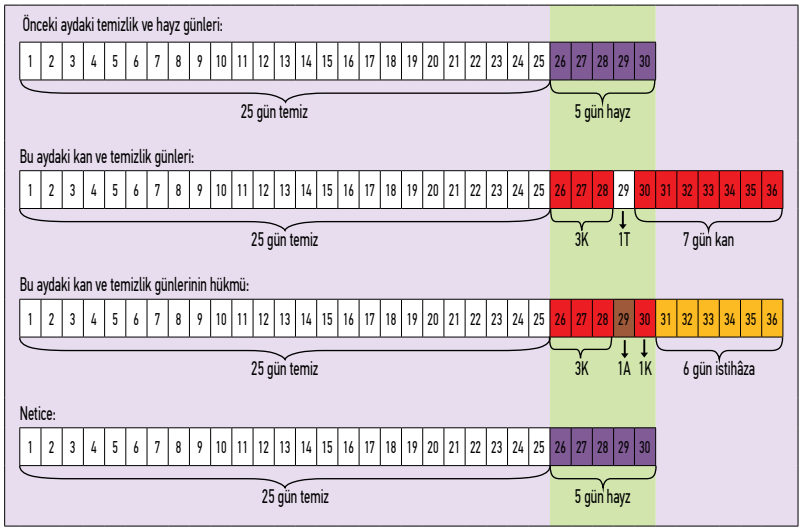

Temizlik süresi **29** güne yükselmiş, âdeti ise **3** güne düşmüştür. Önceki âdet zamanına **3** gün rastladı. Bu sebeble hayz müddeti **3** gün oldu. **3** ve daha fazla rastladığı zaman durum böyle oluyor. **Son 9** günü istihâzadır. Temiz günler içine istihâzalı günler rastlamadığı için temizlik süresi de değişmiş **29** gün olmuştur.

8) **55** gün temiz, **5** gün hayz gören bir kadın, **48** gün temiz, **11** gün kan görse;

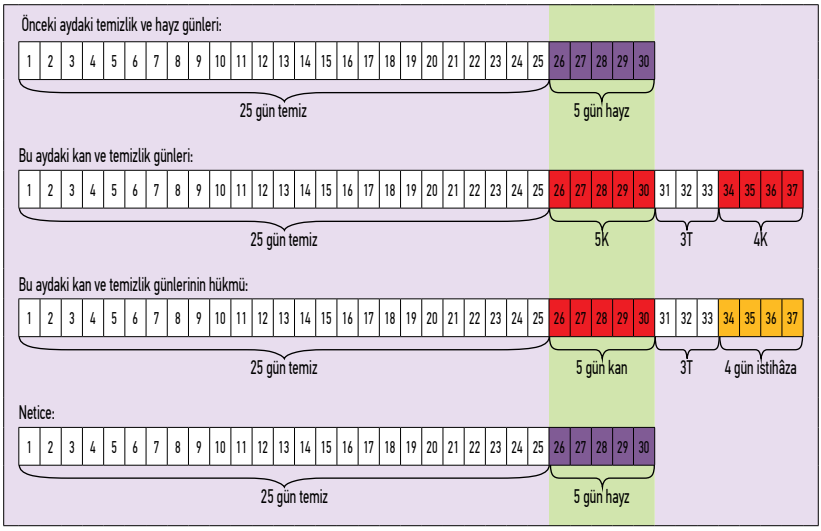

Temizlik süresi **55** gün, kanlı günün ilk **7**'si istihâza, son **4** günü hayzdır. Önceki âdet zamanına **son 4** gün rastladı. Bu sebeble hayz müddeti **4** güne düştü. Temiz günler içine istihâzalı günler rastladığı için temizlik süresi de değişmemiş **55** gün olmuştur.

9) **25** gün temiz, **5** hayz gören bir kadın, **25** gün temiz, **3** gün kan, **1** temiz, **7** kan görse;

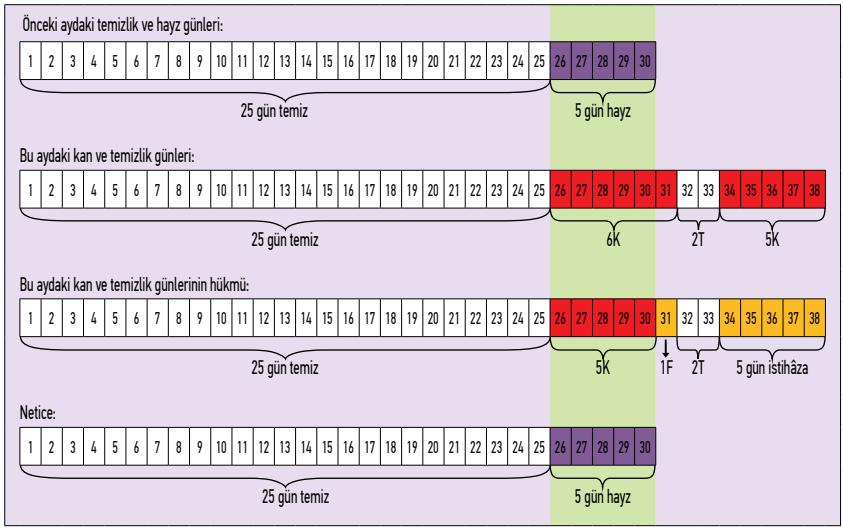

Temizlik süresi **25** gün, kanlı günün **ilk 3**'ü, **1** temiz (temiz aktı kabul edilir) ve sonraki kanlı günün **1**'i dâhil, toplam **5** günü hayzdır. **Son 6** günü de istihâzadır. Önceki âdet zamanına **5** gün rastladı. Temizlik süresi de değişmedi **25** gün olarak devam etti.

10) **25** gün temiz, **5** hayz gören bir kadın, **25** gün temiz, **5** gün kan, **3** temiz, **4 kan** görse;

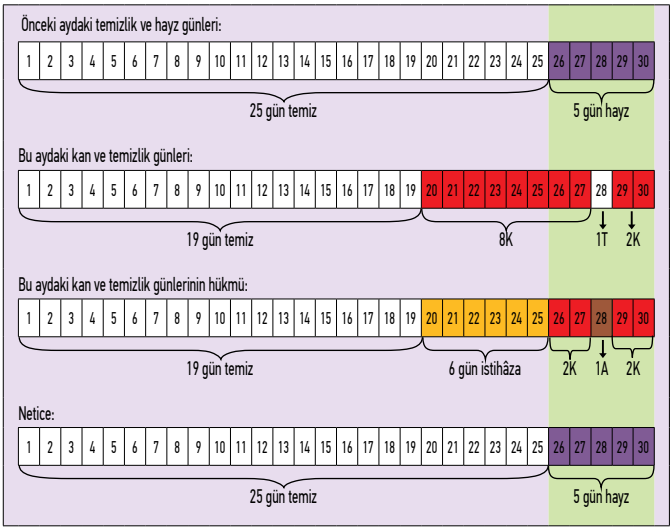

Temizlik süresi **25** gün, kanlı günün ilk **5**'i hayz, **3** temiz günden sonraki **4** kanlı gün de istihâzadır. Önceki âdet zamanına **5** gün rastladı. Temizlik süresi de değişmedi.

11) **25** gün temiz, **5** hayz gören bir kadın, **25** gün temiz, **6** gün kan, **2** temiz, **5** kan görse;

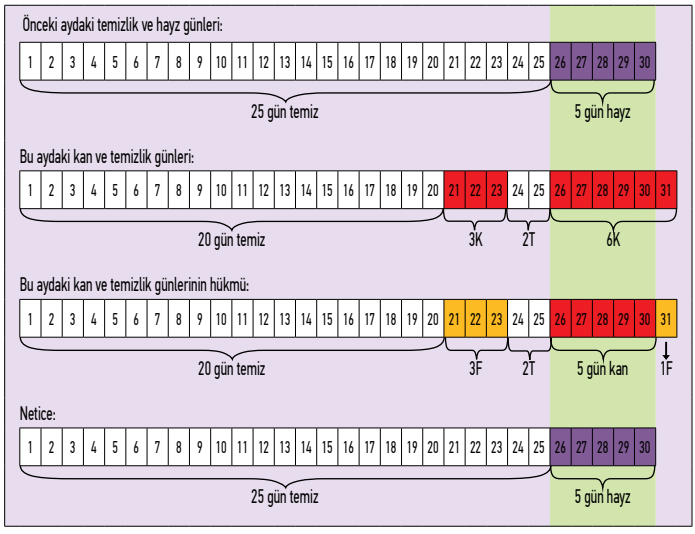

Temizlik süresi **25** gün, kanlı günün **ilk 5**'i hayz, **1** kanlı gün istihâza, **2** temiz günden sonraki **5** kanlı gün de istihâzadır. Önceki âdet zamanına **5** gün rastladı. Temizlik süresi de değişmedi.

12) **25** gün temiz, **5** hayz gören bir kadın, **19** gün temiz, **8** gün kan, **1** temiz, **2** kan görse;

Temizlik süresi **25** gün, kanlı günün **ilk 6**'sı istihâza, **2** kanlı gün, **1** temiz (aktı kabul edilen) gün ve sonraki **2** kanlı gün, toplam **5** gün hayzdır. Önceki âdet zamanına **5** gün rastladı. Temizlik süresi de değişmedi.

13) **25** gün temiz, **5** hayz gören bir kadın, **20** gün temiz, **3** gün kan, **2** temiz, **6** kan görse;

Temizlik süresi **25** gün, **ilk 3** kanlı gün istihâza, **2** temiz günden sonraki **5** kanlı gün de hayzdır. **Son 1** kanlı gün istihâzadır. Önceki âdet zamanına **5** gün rastladı bu **5** gün hayz oldu. Temizlik süresi de değişmedi.

Âdet Günlerinin Değişmesine Ait Örnekler

Yukarıda bildirilenlerin iyi anlaşılması için, **âdeti 5 gün hayz ve 55 gün temizlik olan kadın** üzerinde 9 misâl verelim:

1- Bu kadın **5 gün** hayz ve **15 gün** temizlik ve **11 gün** kan görürse, âdet kanı **55 gün** sonra olduğu için, önceki âdeti içine kan rastlamaz. Âdetin zamanı değişip, sayısı değişmez. **11 günün** ilk **5'**i de hayz olur.

2- **5 kan**, **46 temizlik** ve **11 kan** olursa, **11 günün** son **2**'si, önceki âdet zamanı içine **2 gün** rastlıyor. **3'**den az olduğundan, âdetin sayısı değişmez, yâni **5 gün** olur. Yalnız zamanı değişir.

3- **5 kan, 48 temizlik, 12 kan** olsa, **12 günün 7'**si temizlik ve **5'**i âdet içinde olup, hiç değişiklik olmaz. Âdeti **5** gün olur.

4- **5 kan, 57 temizlik, 3 kan, 14 temizlik, 1 kan** olsa, **3 kan,** âdet zamanındadır. Bundan sonraki **14 gün**, kan sayılıp **11 günü** aşdığı için, âdetin yalnız sayısı değişir. Âdeti, âdet zamanına rastlayan **3** gün olur.

5- **5 kan, 55 temizlik, 9 kan** olsa, yeni âdeti **9 gün olur.** Yalnız sayı değişir.

6- **5 kan, 50 temizlik, 10 kan** olsa, **10 gün** hayzdır. Temizlik **50**, âdeti **10** gün olmuşdur.

7- **5 kan, 54 temizlik, 8 kan** olsa, **8 gün** hayz olup, temizlik süresi **54** güne değişmişdir.

8- **5 kan, 58 temizlik, 3 kan** olsa, **3 gün** yine hayz olup, temizlik **58** güne değişmiştir.

9- **5 kan, 64 temizlik, 7 kan** olsa, yeni âdeti **7 güne**, âdet zamanı da **64** güne değişmişdir.

Âdeti 8 Gün Hayz, 26 Gün Temiz Olan Bir Kadının Âdetinin Değişmesi

Sual: Âdeti **26** gün temiz **8** gün hayz olan bir kadın, aşağıda verilen örneklerdeki gibi kan görse, yeni hayzı ve temizlik süreleri kaç gün olur?

CEVAP: Kan, **10** günü geçerse istihâza var demektir. İstihâzalı günlerde, âdet hesaplanırken şu kurallara uyulur:

1- İmâm-ı Muhammed'e göre, hayzın ilk ve son gününün kanlı olması lâzımdır. [İslâm Ahlâkı]

2- **10** günlük hayz müddeti içinde, kan görülen günler arasında bulunan temizlik günleri [fâsid temizlik olduğu için] hayz kabul edilir. [Seâdet-i Ebediyye]

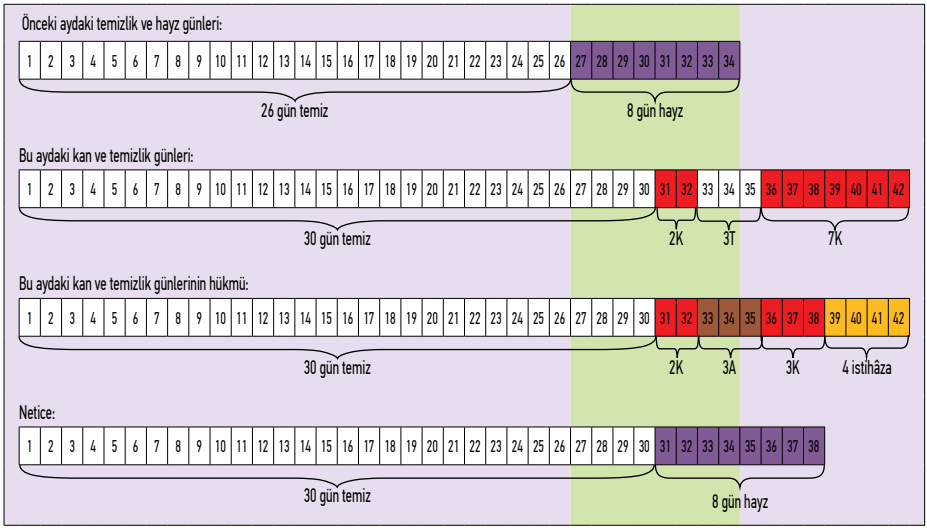
3- İki hayz arasında en az **15** temiz günün bulunması lâzımdır. **15** gün sayılırken, arada bulunan istihâzalı [fâsid kan olan] günler de temiz sayılır. [İslâm Ahlâkı]

4- Önceki sayısından farklı olan sonraki kan günleri, **10** günden fazla olur ve bunun **3** veya daha fazla günü, önceki âdet günleri içinde bulunmazsa, âdetin zamanı değişir. Sayısı değişmeyip ilk görüldüğü günden başlar. **3** veya daha fazla günü âdet zamanına rastlarsa, rastladığı gün sayısı hayz, kalanı istihâza olur. [İslâm Ahlâkı]

Kanlı günleri baştan sayarken, sonu kanlı olacak şekilde hesap edilmelidir.

Bâzı misâller:

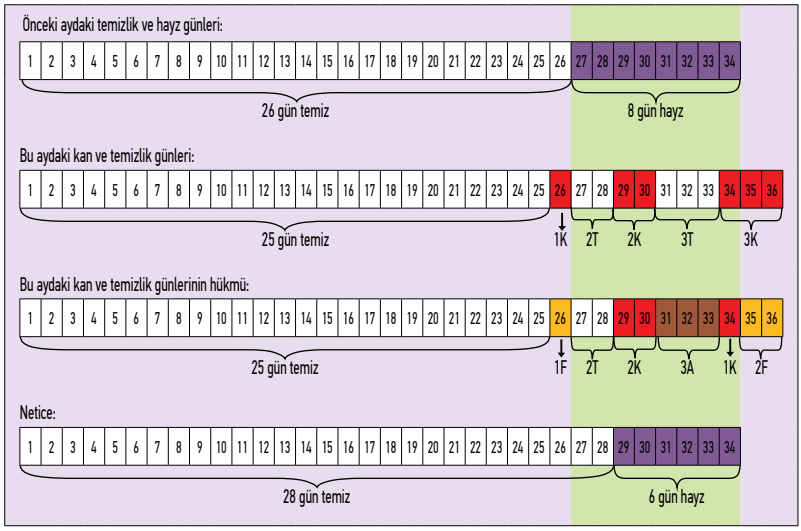
1) 30 temiz, 2 kan, 3 temiz ve 7 kan görse;

Kan **10** günü geçtiği için istihâza vardır. Rastlayan gün, **3**'ten az olduğu için, eski âdeti olan **8** gün geçerlidir. Temizlik süresi **30** güne çıkmıştır.

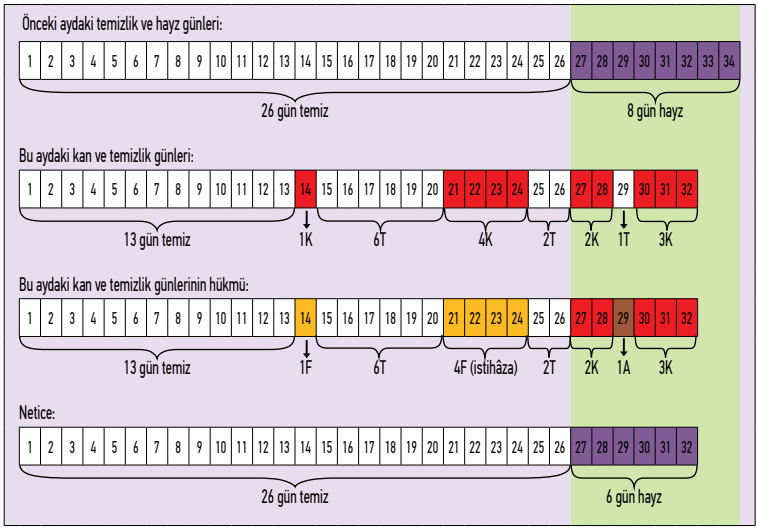
8 gün, ilk kanlı günden itibaren hesaplanır. Yâni **2** kanlı günden itibaren sayılır. **3** temiz gün de aktı kabul edildiği için, **8** gün hayz olur.

2) 25 temiz, 1 kan, 2 temiz, 2 kan, 3 temiz ve 3 kan görse;

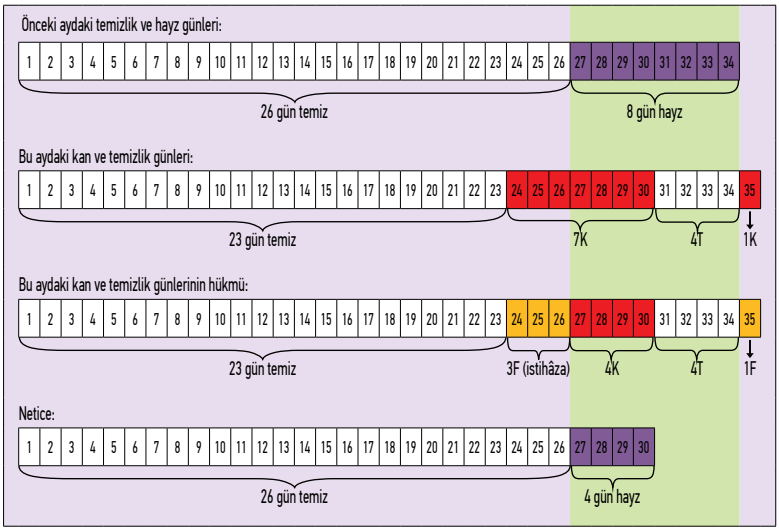

Kan **10** günü geçtiği için istihâza vardır. Rastlayan **3** gün var. **3** temiz gün de aktı kabul edilir. Dolayısıyla çakışan gün **6** olur. Yeni hayzı **6** gündür. Temizlik süresi **28** güne çıkmıştır.

3) 13 temiz, 1 kan, 6 temiz, 4 kan, 2 temiz, 2 kan, 1 temiz, 3 kan görse;

Kan **10** günü geçtiği için istihâza vardır. Rastlayan **5** günün arasındaki **1** temiz gün de, aktı kabul edilip, rastlayan **6** gün olur. Yeni âdeti **6** gün olur. Temizlik süresi değişmemiştir. Yâni **26** gündür.

4) 23 temiz, 7 kan, 4 temiz ve 1 kan görse;

Kan **10** günü geçtiği için istihâza vardır. Rastlayan **4** gün âdeti olur. **7** kanlı günün ilk **3**'ü ile **4** temiz günden sonra görülen **1** kanlı gün istihâza olur. Temizlik süresi değişmemiştir. Yâni **26** gündür.

KIZLARDA HAYZIN BAŞLAMASI

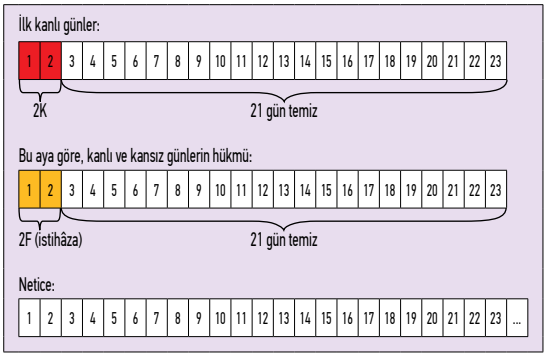
Kural: Bir kız, hayatında ilk olarak, en az **3 gün** yâni **72 saat** kan görürse, hayz görmeye başlamış olur. **10 günü** aşmazsa, kanlı günlerin sayısı âdeti olur. **10 günü** aşarsa, **10 günü** hayz sonrakiler istihâza olur, yâni âdeti **10 gün** olur.

Kız ilk olarak kan görmeye başlayınca, namazı ve orucu bırakır. Eğer, **3 gün olmadan** kesilirse, namazın son vaktine [o namazı kılacak] kadar bekler, abdest alıp namazını kılar. Kan gelirse, namaz kılmaz. **3 güne kadar** böyle devam eder, gusül gerekmez; çünkü bunun âdet kanı olmama ihtimali vardır. Yalnız abdest almak yeterli olur.

Eğer, **3 günden sonra** kan kesilirse, yine namaz vaktinin sonuna kadar bekler, gelmezse, bu **3 günün** âdet kanı olduğu anlaşıldığından gusledip namazını kılar. Kan geldiği müddetçe, **10 güne kadar** böyle devam eder. **10 günden sonra** gusledip namaza başlar. **10 günden sonra** gelen kan istihâza olacağı için artık gusletmeden abdest alıp namazını kılar.

Örnekler:

1) Bir kız ilk olarak, **2** gün kan görse ve sonra **21** gün temiz kalsa, **2** kanlı gün istihâza olur; çünkü Hanefî'de hayzın en azı **3** gün yâni **72** saattir. Bu ay, hayz görmemiş olur.

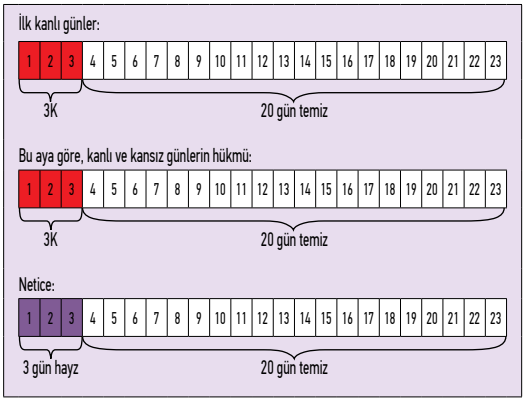

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. Kan kesilince, **3.** günden itibaren, gusletmeden namaza başlar.

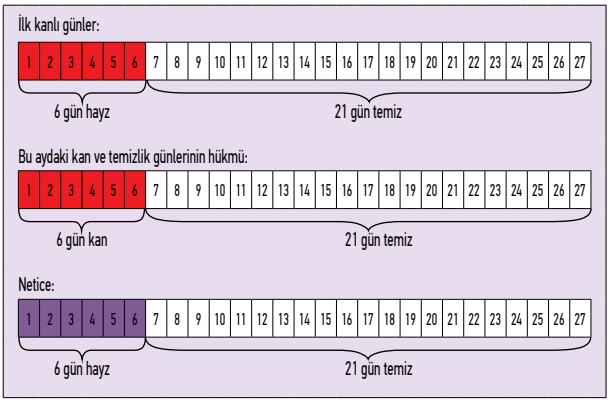
2) Bir kız, ilk olarak, **3** gün kan görse ve sonra **20** gün temiz kalsa, bu **3** kanlı gün, hayz olur. Artık âdet günü belli olmuş olur, yâni âdeti **3** gün olur.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. Kan kesilince, **4.** günden itibaren, gusledip namaza başlar.

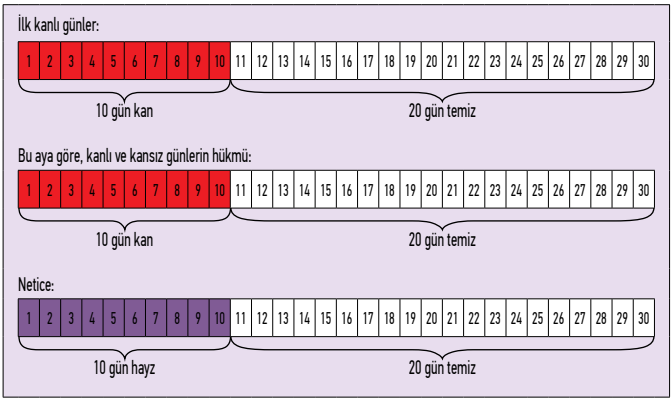
3) Bir kız, ilk olarak, **6** gün kan görse ve sonra **21** gün temiz kalsa, bu **6** kanlı gün, hayz olur. Âdeti **6** gün olur.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. Kan kesilince, **7.** günden itibaren, gusledip namaza başlar.

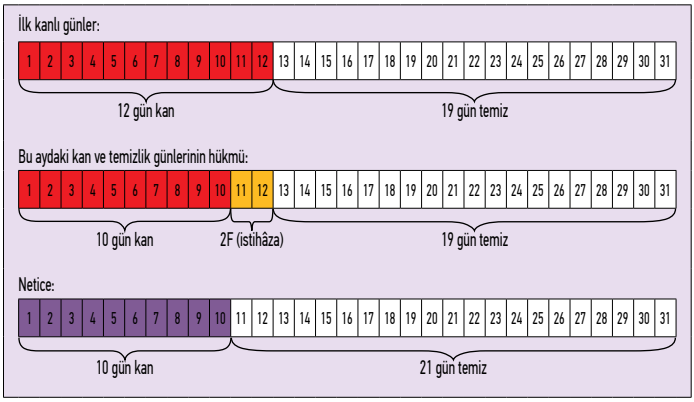
4) Bir kız, ilk olarak, **10** gün kan görse ve sonra **20** gün temiz kalsa, bu **10** kanlı gün, hayz olur. Âdeti **10** gün olur.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. Kan kesilince, **11.** günden itibaren, gusledip namaza başlar.

5) Bir kız, ilk olarak, **12** gün kan görse ve sonra **19** gün temiz kalsa, **12** kanlı günün, ilk **10** günü hayz, sonraki **2** gün istihâza olur. Âdeti **10** gün olur.

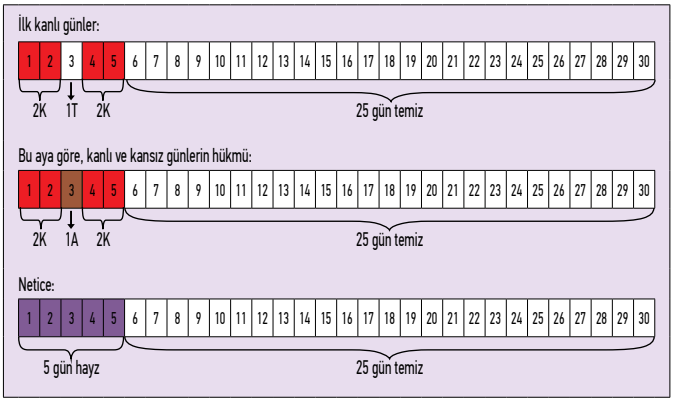

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **11.** gün kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır. **11.** günden itibaren gusledip namaza başlar.

Kızlarda, Kanlı Günler Arasındaki Temiz Günler

Örnekler:

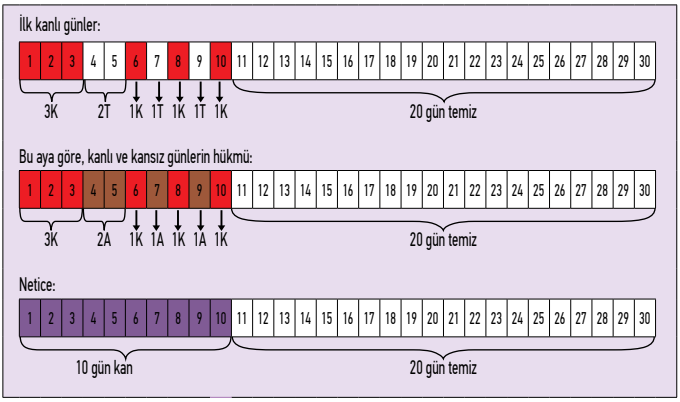
1) Bir kız ilk olarak, **2** kan, **1** temiz **2** kan görse ve sonra **25** gün temiz kalsa, aradaki **1** temiz gün de aktı kabul edilir. Yâni toplam **5** gün hayz görmüş olur. Âdeti **5** gün olur.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **3.** günde kan kesilince, gusletmeden sadece abdest alarak namaza başlar. **4.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **6.** gün kan kesilince, artık guslederek namaza başlar.

2) Bir kız, ilk olarak, **3** kan, **2** temiz, **1** kan, **1** temiz, **1** kan, **1** temiz, **1** kan görse ve sonra **20** gün temiz kalsa, aradaki toplam **4** temiz gün de aktı kabul edilir. Yâni toplam **10** gün hayz görmüş olur. Âdeti **10** gün olur.

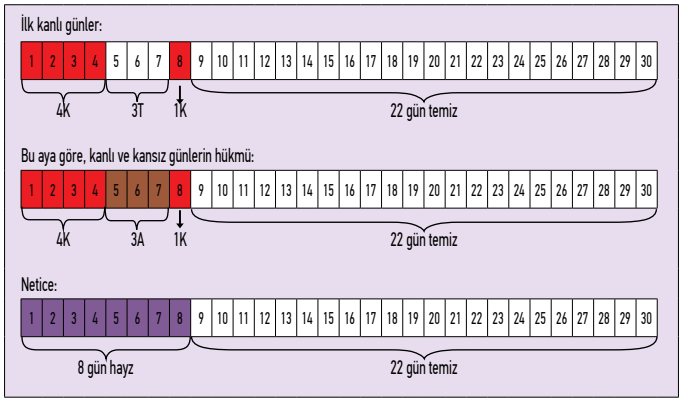

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **4.** günde kan kesilince, guslederek namaza başlar. **6.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **7.** günde kan kesilince, yine guslederek namaza başlar. **8.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **9.** günde kan kesilince, yine guslederek namaza başlar. **10.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **11.** günde kan kesilince,

yine guslederek namaza başlar. Bundan sonra, artık **10** günü aşmış olacağı için, kan gelse bile gusletmeden, sadece abdest alarak namaza devam eder.

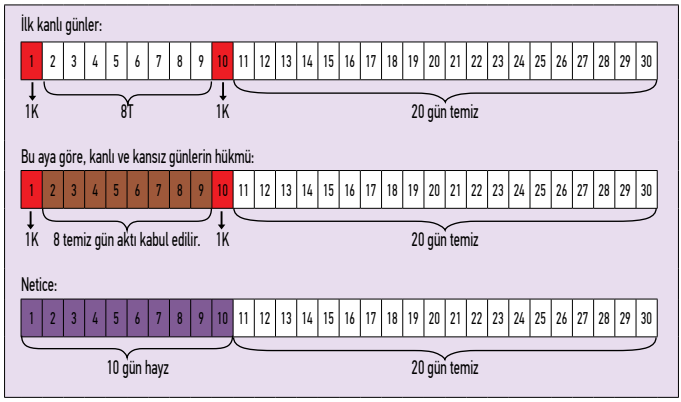
3) Bir kız, ilk olarak, **4** kan, **3** temiz, **1** kan görse ve sonra **22** gün temiz kalsa, aradaki **3** temiz gün de aktı kabul edilir. Yâni toplam **8** gün hayz görmüş olur. Âdeti **8** gün olur.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **5.** gün kan kesilince gusledip namaza başlar. **8.** gün kan gelince yine namazı bırakır. **9.** gün kan kesilince, yine gusledip namaza başlar.

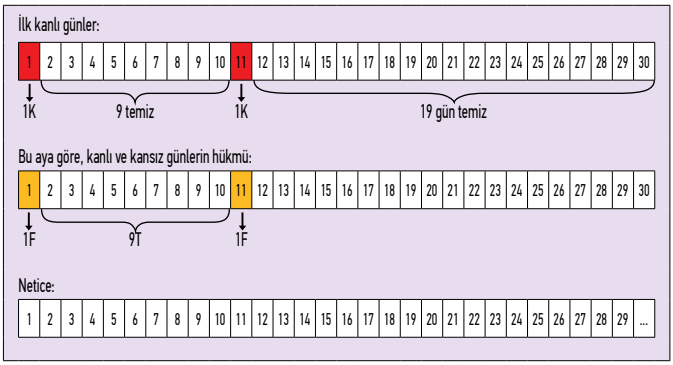
4) Bir kız, ilk olarak, **1** kan, **8** temiz ve **1** kan görse ve sonra **20** gün temiz kalsa, aradaki **8** temiz gün de aktı kabul edilir. Yâni toplam **10** gün hayz görmüş olur. Âdeti **10** gün olur.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **2.** gün kan kesilince, gusletmeden sadece abdest alarak namaza başlar. **10.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **11.** gün kan kesilince, guslederek namaza başlar.

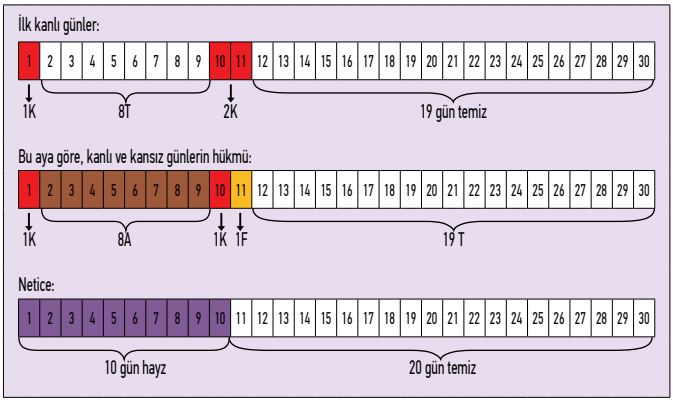
5) Bir kız, ilk olarak, **1** kan, **9** temiz ve **1** kan görse ve bundan sonra **19** gün temiz kalsa, kanlı günlerin hiçbiri hayz olmaz. Kan görülen **2** gün istihâza olur; çünkü **10.** günden sonra görülen kandan önceki temizlik günleri, hayz sayılmaz.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **2.** gün kan kesilince, gusletmeden sadece abdest alarak namaza başlar. **11.** gün kan gelse de namaza devam eder; çünkü **10** günü aştığı için, bunun istihâza olduğu kesindir.

6) Bir kız, ilk olarak, **1** kan, **8** temiz ve **2** kan görse ve bundan sonra **19** gün temiz kalsa, aradaki **8** temiz gün de aktı kabul edilir. Yâni toplam **10** gün hayz görmüş olur. **11.** gün istihâza olur. Âdeti **10** gün olur.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **2.** gün kan kesilince, gusletmeden sadece abdest alarak namaza başlar. **10.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **11.** gün kan gelince, istihâza olduğu anlaşılır, artık guslederek namaza başlar. **1** ve **10.** günler arasındaki **8** temiz gün aktı kabul edilir.

Kızlara Ait Diğer Örnekler

1) Bir kız; **3** kan, **15** temiz, **3** kan görse. Kan görülen ilk **3** gün ile, son **3** kanlı gün, **2** ayrı hayz olur.

2) Önceki ayda **3** gün hayz gören kız; bu ay **3** kan, **1** temiz, **1** kan, **2** temiz, **1** kan, **1** temiz, **1** kan görse, bu **10** günün hepsi hayz olur. Eğer **10.** günden sonra, meselâ **11.** gün de kan görse, bu kızın hayzı ilk gördüğü **3** gün olur, diğer günler istihâza olur. Eğer ilk gördüğü kan **5** olsaydı, âdeti bu ay da **5** gün olurdu.

3) Bir kız, ilk defa, **1** kan, **8** temiz ve **1** kan görse, **10** günün hepsi hayz olur. Fakat, **1** kan, **9** temiz ve **1** kan görse, hiçbiri hayz olmaz. Kan görülen **2** gün istihâza olur. Çünkü, **10.** günden sonra görülen kandan önce temizlik günleri, hayz sayılmaz.

4) **Molla Hüsrev** "rahmetullahi teâlâ aleyh" **(Gurer)**inin şerhinde diyor ki;

(Bir kız, **1 gün** kan, **14 gün** temizlik, **1 gün** kan, **8 gün** temizlik, **1 gün** kan, **7 gün** temizlik, **2 gün** kan, **3 gün** temizlik, **1 gün** kan, **3 gün** temizlik, **1 gün** kan, **2 gün** temizlik, **1 gün** kan görse, **imâm-ı Muhammed'**e göre, bu **45 günden** yalnız, **14 günden** sonra olan, **10 gün** hayz olup, diğerleri istihâza olur.)

Çünkü, bu **10 günden** sonra tam temizlik olmadığı için, yeni hayz başlamaz. Sonraki temiz günler, hayz zamanında olmadıkları için, hep aktı kabul edilmez.

İstimrâr

İstimrâr, kanın hergün az da olsa devamlı akmasıdır. **15 gün** içinde hiç temiz gün olmadan, kan devam **(İstimrâr)** ederse, yâni hiç kesilmeden az da olsa akmaya devam ederse, âdetine göre hesap olunur. Yâni, âdetinden sonra başlıyarak bir evvelki ay içindeki temizlik günü kadar temizlik ve sonra âdeti kadar hayz kabul edilir. Kan devam etdiği müddetçe, böylece senelerce, hesap ile hareket edilir. **Bu arada bir defa kan kesilirse, tekrar görüldüğü gün, yeni hayzın başlangıcı olur.**

Bir kız **5 gün** kan görse, sonra **40 gün** hiç görmese, sonra her gün devamlı görse, bu son gördüğü, yeni hayzın başlangıcı olur. Âdet zamanı **5 gün,** temizliği **40 gün** olan kadın olur. Yeni hayzı devamlı olduğu için, bunun ilk **5 günü** hayz olur. Bundan sonra **40 gün** temiz, yâni istihâzalı kabul edilir.

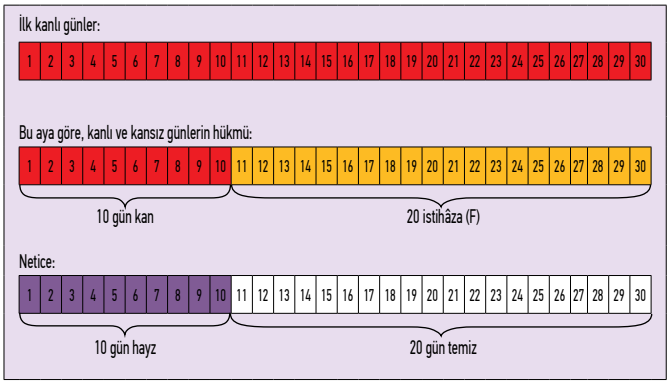
Kızlarda İstimrâr

Kızlarda istimrâr yâni kanın kesilmeden devamlı akması **dört** türlü olur (**Menhel-ül-vâridîn, Mürşid-ün-nisâ**)**:**

1- İlk görülen kan istimrâr edip akmaya devam ederse, yâni hiç kesilmeden günde bir damla olsun akarsa; ilk **10 gün hayz**, sonra **20 gün temiz** kabul edilir.

Örnek:

Bir kız ilk olarak kan görüp, hiç kesilmeden devam ederse, **10** günü hayz, **20** günü istihâza olur. Kan gelmeye devam ettiği müddetçe, hep **10 hayz, 20 istihâza** kabul edilir.

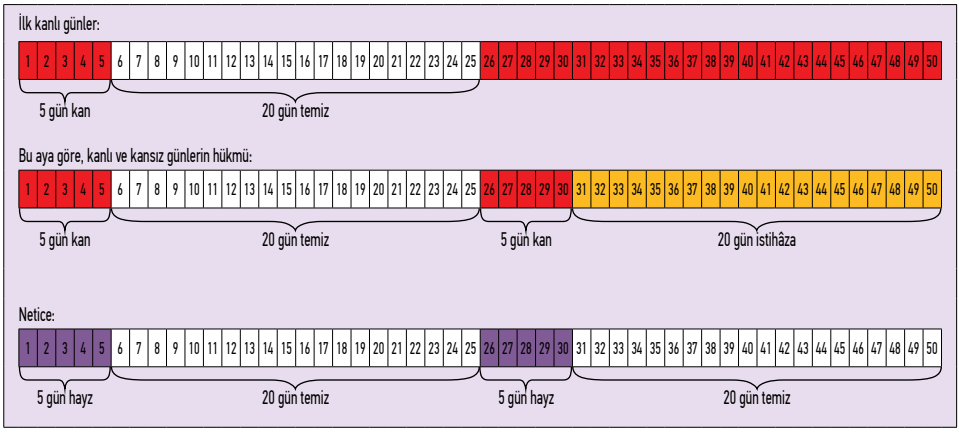

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **11.** gün kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır. Artık guslederek namaza başlar. Kan gelmeye devam ettiği müddetçe, bu şekilde hareket eder. Yâni **10 hayz, 20 istihâza** kabul eder.

2- Kız, **sahîh kan** ve **sahîh temizlik** gördükden sonra yâni en fazla **10** gün kandan ve sahih temizlikten yâni en az **15** gün temizlikten sonra, **istimrâr** ederse (kan kesilmeden akarsa), bu kız, âdeti belli olan kadın olur. Âdeti kadarı hayz, sonrası istihâza olur. Âdeti kadar hayz, sonrası istihâza olur.

Meselâ:

a) Bir kız ilk olarak **5 gün kan** görse, sonra **20 gün temiz** olsa, bundan sonra kesilmeden aksa, istimrâr başından **5 gün hayz**, sonra **20 gün temiz** kabul edilir. Kan kesilinceye kadar böyle devam eder. Yâni kanlı günlerin **5**'i hayz, **20**'si istihâza olur.

AÇIKLAMA:

Kan görünce namazı bırakır. **6.** günde kan kesilince, guslederek namaza başlar. **26.** gün kan gelince yine namazı bırakır; çünkü son hayzdan itibaren, en az **15** gün temiz

geçmiştir. **36.** gün kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır, guslederek namaza başlar. İstihâza olduğu anlaşılan **5** günde kılmadığı namazlarını, daha sonra kazâ eder. Kan gelmeye devam ettikçe, bu şekilde hareket eder. Yâni **5** hayz, **20** istihâza kabul eder.

b) Bir kızın âdeti, **7** kan, **20** temiz iken; yine **7** kan ve **20** temiz olsa, sonra kan akmaya devam etse, bu kanlı günlerin **20**'si istihâza, **7**'si hayz kabul edilir.

c) Bir kızın âdeti, **3** kan **27** temiz iken; tekrar âdeti görmeye başlayınca kan kesilmeden hep aksa, kan **11** gün akınca, hemen gusledip namaz kılar. Kan kesilene kadar, kanlı günlerin **3**'ü hayz, **27**'si istihâza olur.

3- Bir kız, fâsid kan yâni **10** günden fazla kan ve fâsid temizlik yâni **15** günden az temizlik görse, sonra istimrâr etse yâni kan kesilmeden aksa, **fâsid kan ve fâsid temizliğin** ikisi de âdet kabul edilmez. Temizlik **15 günden** az olduğu için fâsid olup, ilk görülen kan istimrâr etmiş gibi kabul edilir.

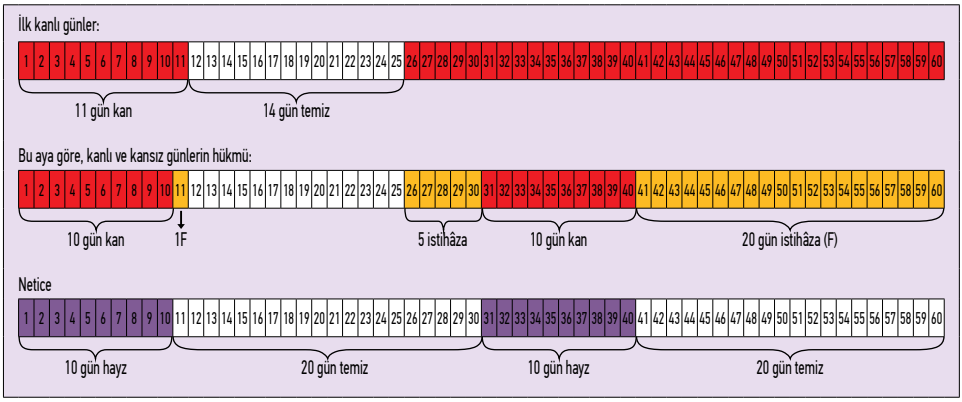
Fâsid Kan ve Fâsid Temiziliğin İstimrâr Etmiş Gibi Kabul Edilmesi

Bu da üç türlü olur:

a) **Temizlik 15 günden az olduğu için fâsid ise;** ilk görülen kan hep akmış gibi kabul edilir.

Kaide: Bir ay, genel olarak **30 gün** kabul edilir. Bunun için, **fâsid kan** veya **fâsid temizlik** görmüşse, kanlı ve temiz günlerin toplamı **30 gün olmamışsa,** istimrârlı günlerin ilk günleri, **30'u** tamamlayacak şekilde istihâza kabul edilir. **30 günün 10 günü** hayz olunca, **20 günü** de temiz, yâni istihâzadır. Kan kesilinceye kadar böyle devam eder.

Meselâ: Bir kız ilk olarak **11** gün kan ve **14** gün temiz olsa, sonra istimrâr etse, birinci kan, **10** günü aşdığı için fâsiddir. **11.** ve istimrârın ilk **5** kan günleri temizlik günleri olup, bu **5.** günden sonra, **10 gün hayz, 20 gün temizlik** olmak üzere devam eder. Temizlik tam olup, kanlı gün karışdığı için fâsid ise, böyle fâsid temizlik ile kan günleri toplamı **30'**u geçmezse, yine ilk kan istimrâr etmiş gibi kabûl edilir.

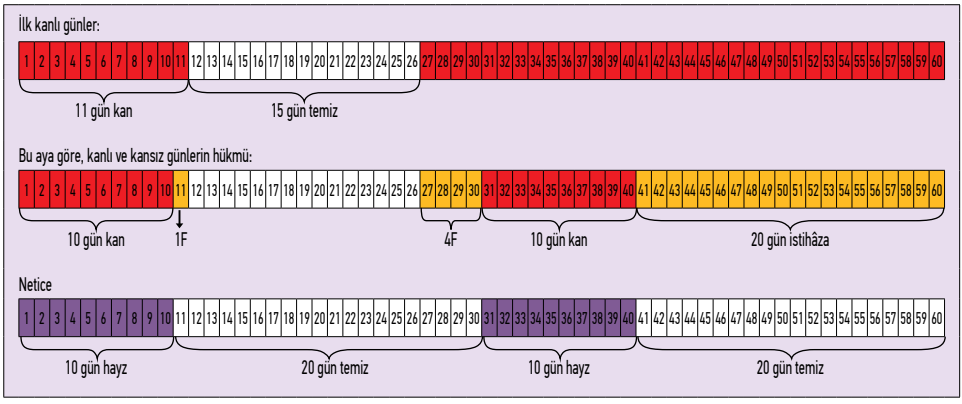

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **11.** gün kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır, guslederek namaza başlar. **26.** gün kan gelince, namazı bırakır. **36.** günde yâni ikinci ayın **11.** kanlı gününde kan gelmeye devam edince, istihâza olabileceği için, guslederek namaza başlar. Kanın kesilmeden sürekli aktığı yâni istimrâr olduğu anlaşılınca ise, ilk **5** günün ve **10** hayzdan sonraki **20** günün istihâza olduğu anlaşılır. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını kazâ eder. Kan gelmeye devam ettikçe, bu şekilde hareket eder. Yâni **10** hayz, **20** istihâza kabul eder.

b) **Temizlik tam olup, kanlı gün karıştığı için fâsid ise**; böyle **fâsid temizlik** ile **kan günleri** toplamı **30**'u geçmezse, yine ilk kan akmaya başlamış gibi kabul edilir.

Meselâ: Bir kız ilk olarak, **11** kan ve **15 gün** temizlikten sonra kesilmeden kan akarsa, **16** günün ilk günü kanlı olduğu için, **15** temiz gün ve **1** kanlı gün **fâsid temizlik** kabul edilir. Kan akmaya devam ederse, **10 günü** hayz, **20 günü** istihâza kabul edilir. Kanlı günlerle temiz olan günlerin toplamı **30**'u aşar ise, ilk **10 gün** hayz olup, sonra istimrâra kadar olan günlerin hepsi temiz kabul edilip, istimrârdan sonra **10 gün** hayz, **20 gün** temiz olarak devam eder.

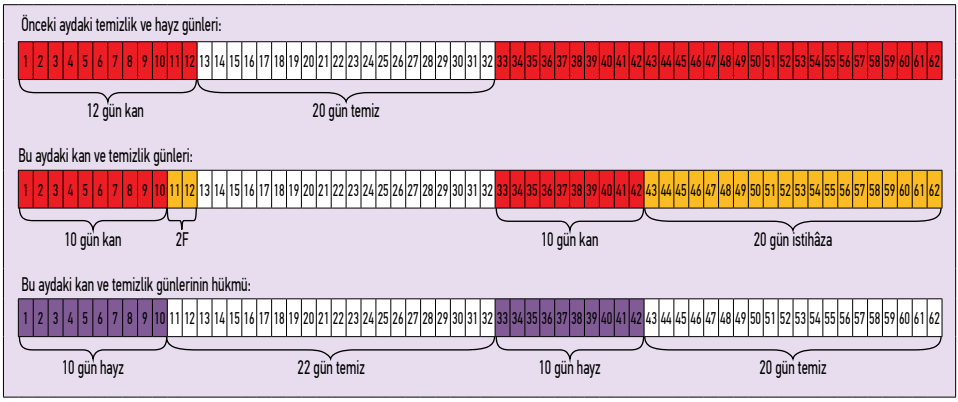

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **11.** gün kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır, guslederek namaza başlar. **27.** gün kan gelince, namazı bırakır. **37.** gün yâni ikinci aydaki **11.** kanlı günde kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır, yine guslederek namaza başlar. Kan gelmeye devam ettiği müddetçe, bu şekilde hareket eder. Yâni **10** hayz, **20** istihâza kabul eder.

c) Kanlı günlerle temiz olan günlerin toplamı 30'u aşarsa, ilk 10 gün hayz olup, sonra istimrâra kadar olan günlerin hepsi temiz kabul edilip, istimrârdan sonra **10 gün** hayz, **20 gün** temiz olarak devam eder.

Meselâ: Bir kız ilk olarak **12** kan, sonra **20** gün temizlik, sonra kan akmaya devam ederse, bu kanlı günlerin **10** günü hayz, **20** günü istihâza kabul edilir.

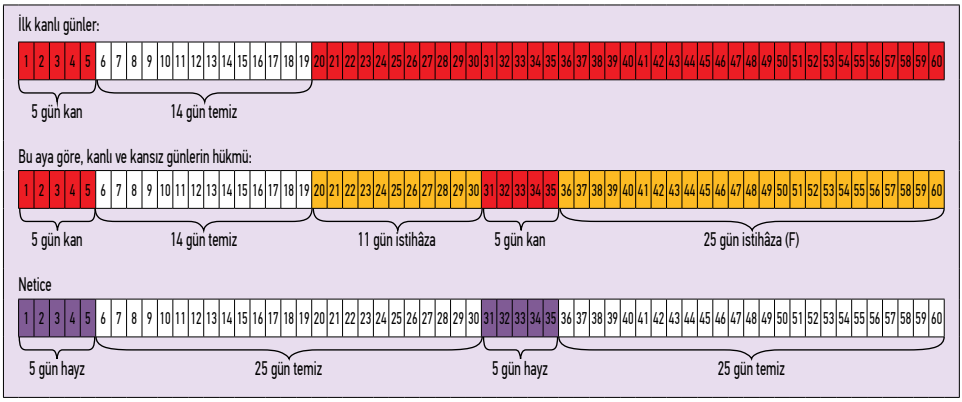

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **11.** gün kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır, guslederek namaza başlar. **33.** gün kan gelince yine namazı bırakır; çünkü son hayzdan itibaren, en az **15** gün temiz geçmiştir. **43.** gün yâni ikinci aydaki **11.** kanlı günde kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır, guslederek namaza başlar. Kan gelmeye devam ettikçe, bu şekilde hareket eder. Yâni **10** hayz, **20** istihâza kabul eder.

4- Sahîh kan ve fâsid temizlik görürse, **yâni en fazla 10 gün kan ve fâsid temizlik, yâni 15 günden az temizlik görse,** sahîh kan günleri âdet olur. Sonra **30 güne kadar** temizlik kabûl edilir. **Yâni kanlı ve temiz günleri 30'a tamamlayacak şekilde, istimrârlı günlerin ilk günleri istihâza kabul edilir.**

Meselâ: Bir kız ilk olarak **5 gü**n kan ve **14 gün** temizlikden sonra akmaya devam etse, **ilk 5 gün** kan ve bundan sonra **25 gün** temiz olur. Bu **25 günü** tamamlamak için, istimrârın **ilk 11 günü** temiz kabûl edilir. Bundan sonra, **5 günü** hayz, **25 günü** temiz olarak devam edilir.

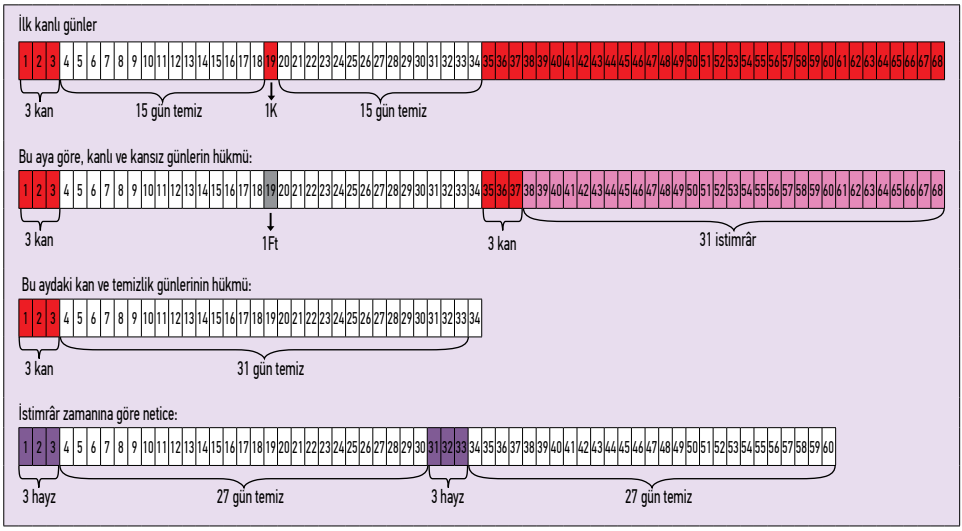

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **6.** günde kan kesilince, guslederek namaza başlar. **20.**

gün kan gelse de, namaza devam eder; çünkü **15** gün temiz geçmemiştir. Bu günün istihâza olduğu kesindir. **21.** gün kan gelmeye devam edince, artık namazı bırakır. **30.** günde yâni ikinci ayın **11.** kanlı gününde kan gelmeye devam edince, istihâza olduğu anlaşılır, guslederek namaza başlar. Kanın kesilmeden sürekli aktığı yâni istimrâr olduğu anlaşılınca ise, ilk **11** günün ve **5** hayzdan sonraki **25** günün istihâza olduğu anlaşılır. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını kazâ eder. Kan gelmeye devam ettikçe, bu şekilde hareket eder. Yâni **5** hayz, **25** istihâza kabul eder.

Meselâ: Bir kız ilk olarak **3 gün** kan, **15 gün** temizlik, **1 gün** kan ve sonra **15 gün** temizlikden sonra istimrâr etse, ilk **3 gün** sahîh kan ve sonra istimrâra kadar olan günlerin hepsi fâsid temizlik olup, **3 gün** hayz, sonra **31 gün** temiz olur. İstimrâr zamanında ise, **3 gün** hayz, sonra **27 gün** temiz olarak devam eder.

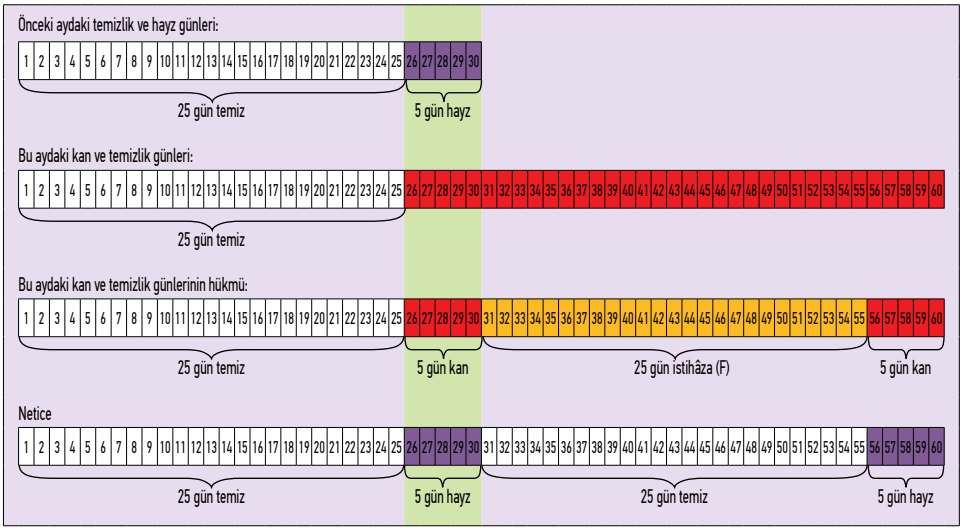

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **4.** günde kan kesilince, guslederek namaza başlar. **16.** gün kan gelince namazı bırakır. Çünkü sahih bir temizlik olmuştur. **17.** gün temiz olunca namaza başlar. Bu günün istihâza olma ihtimali vardır. **34.** güne kadar namaza devam eder. **16.** günün istihâza olduğu kesin olarak anlaşılmıştır. O hâlde 31 gün temiz olmuş demektir. **35.** gün kan gelmeye başlayınca namazı bırakır. Ve kanlı **3** günden sonra kan istimrar ederek devam ederse artık hayzı **3** gün, temizliği **27** gün kabul edilmiş olur. İstimrar bitinceye kadar her **3** gün hayz, **27** gün temiz olarak devam eder. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını kazâ eder.

İstimrârlı Hâller İçin Örnekler

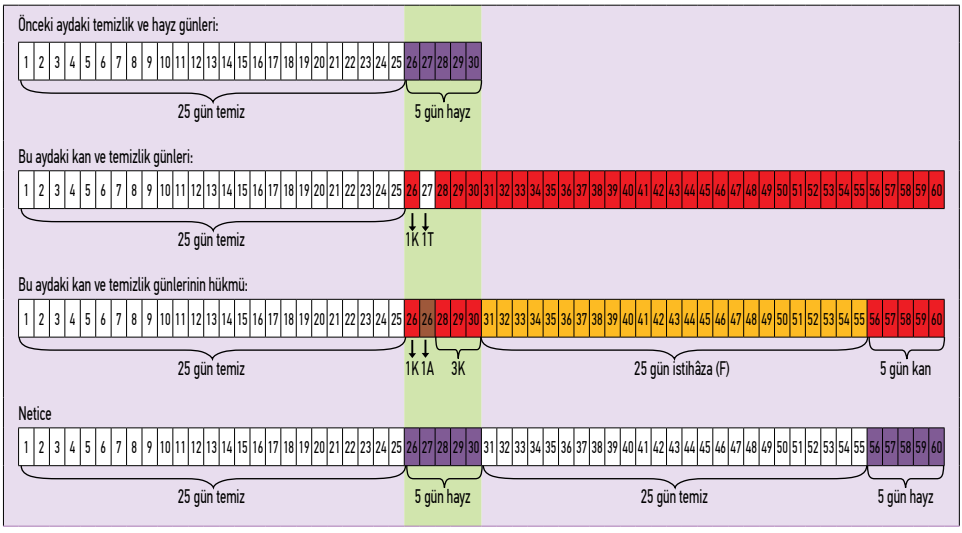
1) Âdeti **25** temiz, **5** hayz olan kadın, **25** temiz günden sonra, kan görmeye başlayıp, kanlı günler **10 günü aşıp** devam etse, önceki âdeti kadar **5 gün** hayz, diğerleri istihâza olur; çünkü kan, önceki âdet günlerine rastlamıştır. Kan hep akarsa, bu kanlı günlerin **25**'i istihâza, **5 günü** hayz kabul edilir.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **11.** gün de kan gelince istihâza olduğu anlaşılır, önceki âdeti geçerli olur. **11.** kanlı günden itibaren, gusledip namaza başlar. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını, daha sonra kazâ eder.

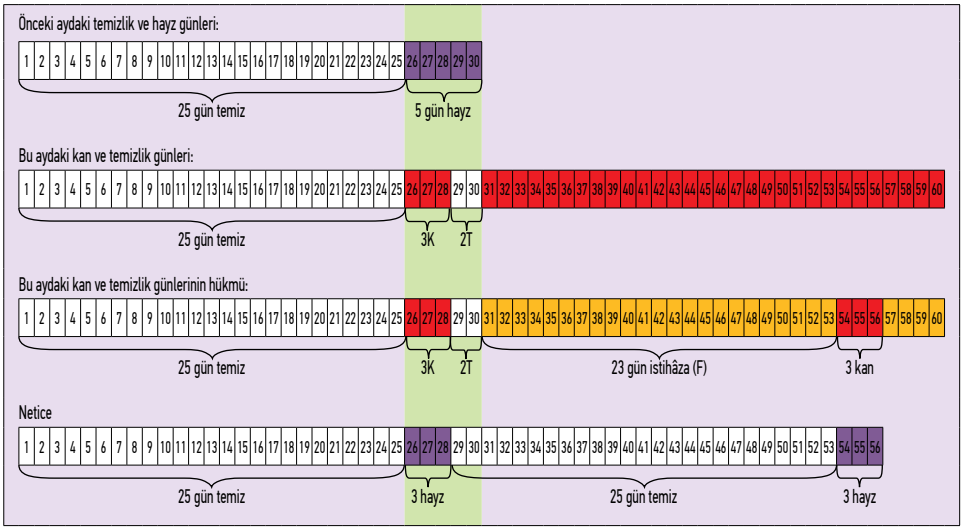
2) Âdeti **25** temiz, **5** hayz olan kadın, **25** temiz günden sonra, **1** kan, **1** temiz ve bundan sonra kanlı günler **10** günü aşıp devam etse, önceki âdeti kadar **5** gün hayz, diğerleri istihâza olur; çünkü önceki âdetinin ilk ve son günleri kanlıdır. Aradaki bir temiz gün de aktı kabul edilir. Kan akmaya devam ederse, bu kanlı günlerin **25**'i istihâza, **5**'i hayz kabul edilir.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **1** kanlı günden sonra, gusletmeden namaza başlar. **3.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **11.** kanlı günden [**36.** günden] itibaren, gusledip namaza başlar. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını, daha sonra kazâ eder.

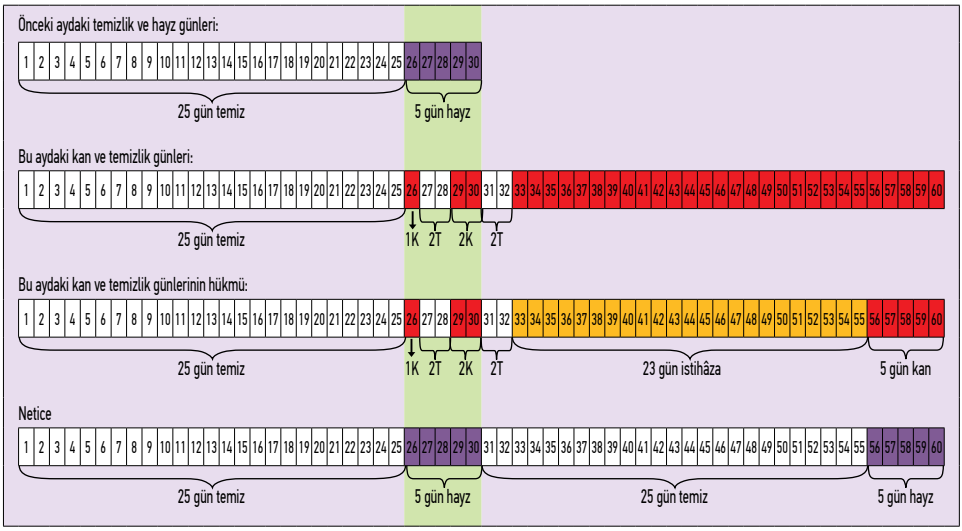
3) Âdeti **25** temiz, **5** hayz olan kadın, **25** temiz günden sonra, **3** kan, **2** temiz ve bundan sonra kanlı günler **10** günü aşıp devam etse, önceki âdetinin ilk **3**'ü hayzdır; çünkü kanlı gün, hayzının **3** gününe rastlamıştır. Sonra **2** gün temiz sonra **23** gün kanlı olmuştur. O hâlde bu **23** gün istihâza olup **2** temiz gün aktı kabul edilir. Ondan sonraki aylarda kan akmaya devam etse, kesilene kadar kanlı günlerin **25**'i temiz, **3**'ü hayz kabul edilir.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **3** kanlı günden sonra, gusledip namaza başlar. **6.** gün kan görünce, yine namazı bırakır. **11.** kanlı günden [**36.** günden] itibaren, gusledip namaza başlar. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını, daha sonra kazâ eder.

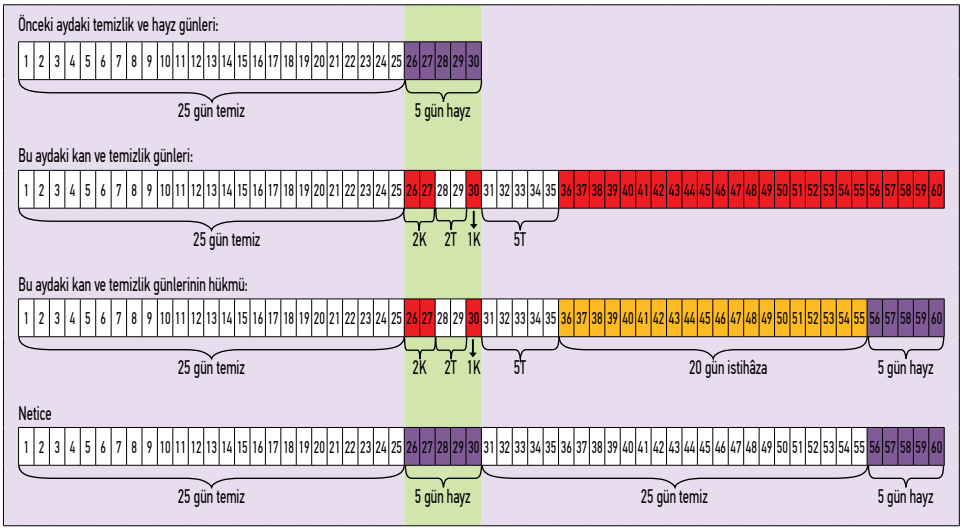
4) Âdeti **25** temiz, **5** hayz olan kadın, **25** temiz günden sonra, **1** kan, **2** temiz, **2** kan, **2** temiz ve bundan sonra kanlı günler **10** günü aşıp devam etse, yine **5** gün olur; çünkü, hayzın ilk ve son günleri [**26** ve **30**] kanlıdır. Kan böyle akmaya devam ederse, kanlı günlerin **23**'ü istihâza, **5** hayz kabul edilir.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **2.** günü temiz olduğu için, gusletmeden namaza başlar. **4.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **11.** kanlı günden [**36.** günden] itibaren, gusledip namaza başlar. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını, daha sonra kazâ eder.

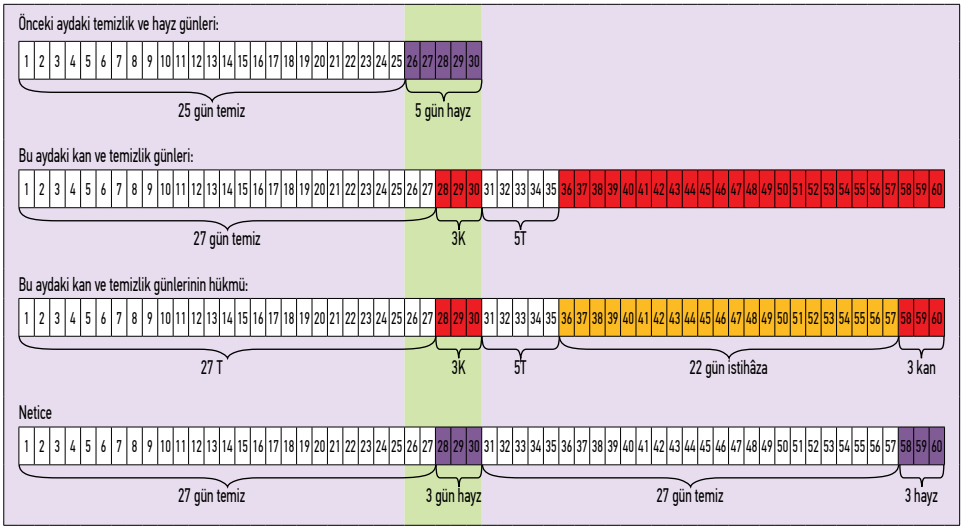
5) Âdeti **25** temiz, **5** hayz olan kadın, **25** temiz günden sonra, **2** kan, **2** temiz, **1** kan, **5** temiz ve bundan sonra kanlı günler **10** günü aşıp devam etse, âdeti değişmez, yine **5** gündür; çünkü hayzın ilk ve son günleri kanlıdır.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **3.** günden itibaren, gusletmeden namaza başlar. **5.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **6.** günden [**31.** günden] itibaren, gusledip namaza başlar. **11.** günde [**36.** günde] kan geldiği hâlde, yine gusletmeden namaza devam eder; çünkü **10** günü aştığı için, bu günler istihâzadır. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını, daha sonra kazâ eder.

6) Âdeti **25** temiz, **5** hayz olan kadın, **27** temiz günden sonra, **3** kan, **5** temiz ve bundan sonra kanlı günler **10** günü aşıp devam etse, önceki âdetinin ilk **3**'ü hayzdır; çünkü kanlı gün, hayzının **3** gününe rastlamıştır. Sonra **5** gün temiz sonra **22** gün kanlı olmuştur. O hâlde bu **22** gün istihâza olup **5** temiz gün aktı kabul edilir. Ondan sonraki aylarda kan akmaya devam ederse, **22** günü istihâza, **3** günü hayz kabul edilir.

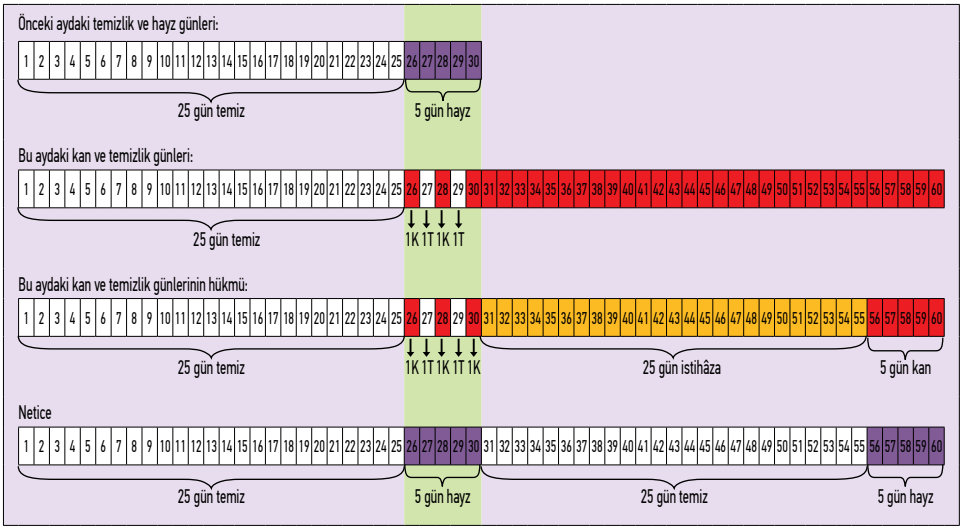

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **3** kanlı günden sonra, gusledip namaza başlar. **9.** gün kan görünce, yine namazı bırakır. **11.** kanlı günden [**38.** günden] itibaren, gusledip namaza başlar. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını, daha sonra kazâ eder.

7) Âdeti **25** temiz, **5** hayz olan kadın, **25** temiz günden sonra, **1** kan, **1** temiz, **1** kan, **1** temiz ve bundan sonra kanlı günler **10** günü aşıp devam etse, âdeti değişmez, ilk **5** günü hayz, ondan sonraki günler istihâza olur.

AÇIKLAMA

Kan görünce namazı bırakır. **2.** günde, gusletmeden namaz kılar. **3.** gün kan gelince, yine namazı bırakır. **4.** günde kan kesilince, guslederek namaza başlar. **11.** kanlı günden [**36.** günden] itibaren, gusledip namaza başlar. İstihâza olan günlerdeki kılmadığı namazlarını, daha sonra kazâ eder.

KADININ HAYZ BAŞLADIĞINI KOCASINA BİLDİRMESİ

(Cevhere) kitâbında buyuruluyor ki, (Kadının, hayz başladığını kocasına bildirmesi lâzımdır. Kocası sorunca bildirmezse, büyük günâh olur. Temiz iken, hayz başladı demesi de, büyük günâhdır. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", (**Hayzın başladığını ve bitdiğini kocasından saklayan kadın melûndur**) buyurdu.

Hayz hâlinde de, temiz iken de kadına dübüründen yaklaşmak harâmdır. Büyük günâhdır. Böyle yapan, melûndur. Puştluk, yâni cinsî sapıklık denilen oğlan kirletmek daha büyük günâhdır. Buna (**Livâta**) denir. Enbiyâ sûresinde, **livâtaya (Habîs işdir**) buyuruluyor. Kâdî-zâdenin, **(Birgivî)** şerhinde, Peygamberimiz, (Lût kavmi gibi livâta yapanları, suç üstü yakalarsanız, ikisini de öldürünüz!) buyurdu. Bazı âlimler, ikisini de yakmalıdır, dedi.

Livâta yapanlar arasında sür'at ile yayılan AİDS denilen korkunç hastalığın domuz eti yiyenlerde daha vahîm olduğu Amerika'da tesbît edilmişdir. 1985'de virüsü teşhîs olunan bu hastalığın ilâcı bulunamamışdır.

Ay Hâlini Kocadan Gizlemek

1. Sual: Ay hâlindeki kadına yaklaşmak ve kadının ay hâlini kocasından gizlemesi günâh mıdır?

CEVAP: Evet, her ikisi de günâhtır. Kadın, ay hâlini kocası sorunca, bildirmezse, büyük günâh olur. Peygamber efendimiz, **(Ay hâlinin** [hayzının] **başladığını ve bittiğini kocasından saklayan kadın melundur)** buyurdu. [Cevhere]

Demek ki, ay hâlini gizlemek veya bittiği hâlde devam ediyor diyerek, kocasını kandırmak günâhtır. Çünkü Allahü teâlâ, ay hâlinde kadına yaklaşmayı yasaklamıştır.

Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruluyor ki: **(Ay hâlinde olan kadına, temizleninceye kadar yaklaşmayın.)** [Bekara: 222]

Hadîs-i şerîfte de buyuruldu ki: **(Ay hâlindeki kadına helâl olan, ancak elbise üzerinden dokunmaktır. Efdal olanı bundan da sakınmaktır.)** [Taberânî]

2. Sual: Hayzlı kadının diz ile göbek arasına kocası çıplak olarak dokunup yararlanabilir mi?

CEVAP: Diz ile göbek arasından faydalanmak hususunda farklı kaviller var. İhtiyatlı olanı çıplak olarak dokunmamaktır.

İmâm-ı a'zama göre hayzlı kadının göbek ile diz arası kapalı olmak şartı ile ondan kocası istifade edebilir. İmâm-ı Muhammede göre cinsel ilişki hariç, göbek ile diz arası çıplak olarak da istifade edebilir. [Redd-ül muhtar]

Hayızlı kadının diz ile göbek arası kapalı ise, kocası istifade edebilir. İmâm-ı Muhammede göre ise, cinsel ilişki hariç, göbek ile diz arası çıplak olsa da istifade edebilir. [Mebsut]

Hanbelî mezhebinin hükmü de, İmâm-ı Muhammedin ictihadı gibidir. İhtiyaç hâlinde İmâm-ı Muhammedin kavli ile amel edilebilir.

İki hadîs-i şerîf şu meâldedir: **(Cinsel temas hariç, hayızlı hanımınızdan her türlü istifade edebilirsiniz.)** [Müslim, Tirmizî, Nesâî, Ebû Davud] **(Fercini bir bezle örtdükten sonra, hayızlı hanımınızdan istifade edebilirsiniz.)** [İbni Mâce, Ebû Davud]

Hayz ve Nifâslıya Yasak Olanlar

1- Namaz kılamaz. Hadîs-i şerîfte de, **(Hayzlı kadın namaz kılamaz)** buyuruldu. [Buhârî, Müslim, Ebû Davud]

2- Oruç tutamaz. Hazret-i Âişe vâlidemizin naklettiği hadîs-i şerîfte, **(Hayzlı iken tutulamayan oruçlar kazâ edilir, kılınmayan namazlar affolur)** buyuruldu. [Buhârî]

3- Kur'ân-ı kerîm okuyamaz. Hadîs-i şerîfte, **(Hayzlı ve cünüp, Kur'ân-ı kerîm okuyamaz)** buyuruldu. [Tirmizî]

4- Mushafa el süremez. Kur'ân-ı kerîmde meâlen, **(Kur'ân-ı kerîm'e temiz olanlardan başkası dokunamaz)** buyuruluyor. [Vâkıa: 79]

Hadîs-i şerîfte de, **(Kur'ân-ı kerîm'e ancak hadesten** [abdestsizlikten, cünüplükten, hayz ve nifâstan] **temiz olan el değdirebilir)** buyuruldu. [Nesâî]

Mâlikî'de hayzlının Kur'ân-ı kerîm okuması câiz ise de, Kur'ân-ı kerîm kursunda okuyan hayzlı bir kız, Mâlikî'yi taklit ederek Kur'ân-ı kerîm okuyamaz. Çünkü başka bir mezhebi taklit etmek, ancak bir farzı yapmak için, kendi mezhebinde imkân bulunmadığı veya güç olduğu zaman câiz olur. Hayzlı bir kıza Kur'ân-ı kerîm okumak farz olmadığı için başka bir mezhebi taklit edemez.

5- Câmiye giremez. Hadîs-i şerîfte **(Cünübe ve hayzlıya mescide girmek helâl olmaz)** buyuruldu. [İbni Mâce]

6- Kâbe'yi tavaf edemez. Hadîs-i şerîfte, **(Beytullahı tavaf etmek, namaz kılmak gibidir, yâni abdestli olmak lâzımdır)** buyuruldu. [Tirmizî]

7- Tilâvet ve şükür secdesi yapamaz.

8- Cimâ edemez. [Bekara: 222]

9- Hayzlı iken de, hayzsız iken de kadına dübüründen [anüsünden yâni makattan] yaklaşmak haramdır. Oral [ağız ile] seks de, hayzlı iken de hayzsız iken de câiz değildir.

10- Kadın, hayzın başladığını ve bittiğini kocasından gizleyemez. Kocası sorunca söylemezse, büyük günâh olur. Hadîs-i şerîfte, **(Hayzın başladığını ve bittiğini kocasından saklayan kadın melundur)** buyuruldu. [Cevhere]

11- Yanında kocası veya mahremi olmayan hayzlı kadın, uzun yola çıksa, seferi olamaz. Hayz bitince, bulunduğu yerden 104 km'den daha fazla giderse, ancak o zaman seferi olur.

Hayızlıya ve Nifâslıya Serbest Olanlar

Yasak edilenlerin dışında her şey yapabilir. Meselâ şunları yapar:

1- Hayzlı kadın; Besmele, salevât-ı şerîfe, kelime-i tevhid, istiğfar ve bütün duaları okuyabilir, tesbih çeker, zikreder. Fâtiha, Rabbenâ âtina.., Rabbenağfirli... ve daha başka dua âyetlerini dua niyetiyle ezberden okuyabilir. Hayızlı iken kabir ziyaretine gidebilir, dua niyetiyle orada Fâtiha okur. Her namaz vaktinde abdest alıp, o namazı kılacak kadar zaman oturup zikreder, tesbih çekerse, en iyi kıldığı namazın sevabını kazanır.

2- **Cünübe saç ve tırnak kesmek mekrûh, ama hayızlıya mekrûh değildir**. Cünüpken de, hayzlı iken de saç boyatabilir. Hayzlı iken yiyip içilebilir; fakat cünüpken ağzını yıkamadan yiyip içmek mekrûhtur ve fakirliğe sebeptir. Oruç için sahura kalkan kimsenin, vakit dar ise, elini ağzını yıkadıktan sonra, yiyip içmesi, daha sonra gusletmesi günâh değildir. [Halebî]

3- Kadın cünüp iken hayz görse, cünüplük için gusletmesi iyi olur, hayz bitinceye kadar bekleyip, sonra ikisi için bir gusletmesi de câizdir. Cünübün ağzını yıkamadan yiyip içmesi tenzihen mekrûhtur. Çünkü ağzına aldığı su, müstamel olur. Müstamel suyu içmek ise mekrûhtur. Hayzlı böyle değildir. Hayz iken gusletmesi emredilmedi. Hayzlı kadın, göğsünü yıkamadan, çocuğunu emzirebilir. Cünüp kadının, yıkamadan emzirmesi mekrûhtur. (Çocuk emziren kadının abdesti bozulmaz.) [Hadîka]

4- Tilâvet secdesini işiten cünüp kimse, temizlendikten sonra tilâvet secdesi yapar. Fakat hayızlı ve nifâslı olana temizlendikten sonra da tilâvet secdesi gerekmez.

5- İstihâza günlerindeki kadın, idrarını tutamayan, devamlı burnu kanayan veya bir akıntısı olan kadın gibi, özür sahibi olur. Namaz kılması ve oruç tutması lâzım olur ve kan gelirken de vaty câiz olur. İstihâza kanı hastalık alametidir. Çok akarsa doktora gitmelidir.

Hayzı Kesilen Kadın

Sual: Hayzlı bir kadının, kuşluk vaktinde hayzı kesilse, imsâk vaktinden sonra da orucu bozacak bir şey yapmamışsa, bir şey yiyip içmemişse, o anda niyet edip herhangi bir oruç tutabilir mi?

CEVAP: Hayır, tutamaz. Hayzlı olmak, oruçlu olmaya, oruca başlamaya mânidir. İmsâk vaktinden önce hayzı kesilseydi niyet edebilirdi.

Hayızlı iken Abdest Almak

Sual: Hayızlıyken abdest almak veya gusletmek câiz midir?

CEVAP: Evet, câizdir, fakat bu abdestle namaz kılınmaz, Kur'ân-ı kerîm okunmaz. Hayızlı kadın, her namaz vaktinde abdest alıp, seccadesi üzerinde, o namazı kılacak kadar zaman oturup tesbih okursa, salevât getirirse, dua ederse veya herhangi bir zikir yaparsa, en iyi kılmış olduğu bir namazın sevabını kazanır. [Ey Oğul İlmihâli]

Dua Âyetleri

Sual: Cünüpken veya hayzlıyken, dua ayetlerini dua niyetiyle okumak câiz midir? Âyet-el kürsîyi ve İhlâs sûresini de dua niyetiyle okumak câiz midir?

CEVAP: Rabbenâ âtinâ, Rabbenağfirli gibi dua âyetlerini, dua niyetiyle okumak câizdir. Fâtiha sûresini de, Besmeleyle veya Besmelesiz dua niyetiyle okumak câizdir. Âyet-el kürsî ve İhlâs sûresi dua değildir, bunları cünüp veya hayzlı okuyamaz.

Sual: Kadınların, hayzlıyken kabir veya türbe ziyaret etmelerinde bir mahzur var mıdır?

CEVAP: Hayızlı veya cünübün, kabir ziyaret etmesinde, bir sakınca yoktur. [Hindiyye]

Kabir ziyaretini abdestli yapmak müstehab ise de, hayzlı iken ziyaret etmek de câizdir. Büyük zâtların, hele kendi hocasının kabrini hayzlı iken ziyaret etmek, edebe aykırı olur. Ziyarete giderken abdestli olmak, hattâ guslederek gitmek çok iyi olur. Kadınlar her gün kabir ziyareti mi yapıyor da, hayzlı iken kabir ziyaretine ihtiyaç duyulsun. Ama bir ihtiyaç olunca, Meselâ uzaktan gelmişse, temizlenmeden gidecekse hayzlıyken de ziyaret edilir. Sebepsiz hayzlı iken ziyarete gitmemelidir.

Hayz Olmaz

Sual: Dokuz yaşından küçük kızdan kan gelse, hayz olur mu?

CEVAP: Hayır, istihâza yâni özür olur. [Redd-ül-muhtar]

Hayzı Biten Kadın

Sual: Vaktin sonunda hayzı biten kadın, vakit çıkmadan kılamadıysa, o vakti kazâ eder mi?

CEVAP: Eğer farzı kılacak kadar vakit varsa, kılmak farz olur. Kılamamışsa kazâ etmesi farzdır. Eğer gusledip namazı kılacak kadar vakit yoksa farz olmaz. [Hindiyye]

Hayz Bitince

Sual: Hayz bitince, gusletmeden önce cimâ câiz midir?

CEVAP: Hanefî'de câiz; diğer üç mezhepte câiz değildir.

İstihâzalı Kadın

Sual: Bir kadının hayzı bitip istihâzası devam ederken, yâni özürlü iken onunla vaty câiz olur mu?

CEVAP: Hanbelî'de haram, diğer üç mezhepte câizdir. [Mizân-ül kübrâ]

Âyise Yaşı

Sual: Kadın kaç yaşından sonra âdetten kesilmiş sayılır?

CEVAP: Hanefî'de **55** yaşından sonra kan gelse de artık âdet sayılmaz. Fetva da böyledir. Bazı âlimlere göre, kadın siyah ve koyu kırmızı kan görürse hayız olur. Eğer akıntı, sarımtırak, yeşilimsi ve toprak renginde ise özür sayılır.

Özürlü Olmak İçin

Sual: Hanefî'de ve diğer mezheplerde özürlü olmak için akıntının ne kadar devam etmesi gerekir?

CEVAP: Hanefî'de, Hanbelî'de ve Şâfi'î'de, özür sahibi olmak için, abdesti bozan şeyin, bir namaz vaktinde devamlı akması lazımdır.

Abdest alıp, o vaktin farzını kılacak kadar bir zamanda akmazsa, özür sahibi olmaz. Bir kimse özür sahibi olunca, sonraki namaz vakitlerinde, bir kere, bir damla bile gelse, özür sahibi olması, o vakitlerde de devam eder. Bir namaz vaktinde hiç gelmezse, özür sahibi olmak biter.

Mâlikî'de ise günde bir kere gelse, hattâ üç beş günde bir kere gelse bile yine özürlü olur. Bunun için, akıntısı, Hanefî'de özür sayılmayanlar, Mâlikî'yi taklit ederek rahat edebilirler.

Hayız Bitince Gusletmek

Sual: Hayız, her zamanki belli âdetinde bitince, gusletmeden önce vaty [Cimâ] câiz midir?

CEVAP: Hanefî'de câiz, diğer üç mezhepte câiz değildir. Üç mezhepte hayız bittikten sonra gusletmeden vaty haramdır. Hanefî'de ise, hayız, en çok müddeti üzerinden kesildiyse, gusletmeden vaty câizdir. [Mizân-ül kübrâ]

Hayız kanı, **10** günden önce kesilince, [**10** güne kadar kan gelme ihtimali olduğundan], gusletmedikçe veya tam bir namaz vakti geçmedikçe vaty câiz olmaz. Kan, **10** günden sonra kesilmişse, [artık hayz olma ihtimali kalktığı için], gusletmeden önce vaty câizdir. [Kudûrî]

Kadının hayzı, âdeti olan **10** günden önce kesilse, gusletmiş olsa da, vaty helâl olmaz. [Çünkü âdeti olan güne kadar kan gelebilir.] [Mecmua-i Zühdiye]

Bir kadının hayız kanı, âdeti olandan daha az bir sürede kesilse, âdeti geçene kadar, yıkansa da vaty mekrûh olur. Fakat ihtiyaten, namaz kılar ve oruç tutar. **Tebyîn**'de de böyledir. Hayız müddetinin en son haddi olan **10** gün geçtikten sonra, yıkanmadan önce, vaty helâl olur. [Hindiyye]

Kadının hayzı, âdet müddetinin çoğunda kesilirse gusletmeden de vaty helâldir. Gusletmesi müstehabdır. [Dürr-ül muhtar]

Kadının hayzı, âdetinden daha az günde kesilirse yıkanmış bile olsa vaty helâl olmaz. Zira âdet günlerinde hayzın tekrar gelme ihtimali fazladır. **10** günden az, fakat âdetinin tamamında kesilir de, üzerinden bir namaz vakti geçerse hayızdan çıkar, vaty câiz olur. [İbni Âbidin]

Eğer kan, kadının âdeti tam olmadan kesilse, meselâ âdeti **8** gün iken, **4.** gün kesilse ve üzerinden **3** günü geçdikten sonra, 7. gün kadın gusletmiş olsa da, âdet günü geçmedikçe, yâni **8.** gün dolmadıkça vaty câiz değildir. Çünkü âdet içinde, hayzı tekrar gelebilir. Hayız ve nifâs kanı, âdeti bitince kesilse, gusletmeden vaty helâl olur. [Nimet-i İslâm]

Hanefîlere göre, hayzın ve nifâsın en çok müddetinin bitiminden sonra kesilirse, kadın gusletmese de vaty câizdir. [Mezâhib-il-erbe'a]

Kan gelmesi **3** günü geçtiyse, âdetten önce kesilince, âdet zamanı geçinceye kadar, gusletse de, vaty helâl olmaz. Fakat namaz vakti sonuna kadar kan lekesi görmezse, gusledip o namazı kılar. Kan kesildiği günden sonra, **15** gün hiç gelmezse, kesildiği gün, yeni âdetinin sonu olur. Fakat kan **10** gün içinde yine başlarsa, namazı bırakır. **10** güne kadar böyle devam eder. **10** günden sonra, kan görse de, tekrar gusletmeden önce vaty helâl olur. Fakat vatyden önce gusletmek müstehab olur. Âdetten sonra ve **10** günden önce kesildiği namaz vaktinin sonu yaklaşıncaya kadar beklemesi müstehab olur. Sonra gusledip, o vaktin namazını kılar ve sonra vaty câiz olur. Beklerken, guslü ve namazı kaçırırsa, namaz vakti çıkınca gusülsüz vaty câiz olur. [Seâdet-i Ebediyye, İslâm Ahlâkı]

Hayızla İlgili Yanlış Bilgiler

Sual: Hayızla ilgili şu bilgiler yanlış değil mi?

1- Hanefî mezhebine göre, **55** yaşın üstündeki kadınlardan gelen kan, koyu ve siyah ise âdet kanıdır, diğer renklerde ise âdet kanı değildir.

2- İki ay üst üste aynı sayıda kan görmekle düzgün âdet oluşur ve arada bir ay fazla ya da eksik gelse yine düzgün âdetine itibar eder. Eksiklik ya da fazlalık hesaba katılmaz.

3- Âdet görürken, akmayan günlerin hepsi istisnasız âdet sayılır.

4- Âdeti **10** günden az sürede sona eren kadın, yıkanmadan ya da aradan bir namaz vakti geçmeden cimâ edemez. **10** günde sona eren ise, yıkanmadan da cimâ edebilir.

5- Sürekli kan gören kadın, âdetini kesin bilmiyorsa, kesine yakın bilgisine göre davranır. Hiç bilmiyorsa ihtiyatlı olur ve her ay altı gün âdetli, kalan günleri ise temiz sayar.

CEVAP: Doğruları şöyledir:

1- Âyiseden gelen her çeşit kan hayz olmaz, istihâza olur. **Âyise,** hayzdan kesilmiş yaşlı kadın demektir. Âyise yaşı Hanbelî'de **50**, Hanefî'de **55**, Şâfi'î'de **60**, Mâlikî'de **70**'tir. Bu yaşlardan sonra gelen kan hayz olmaz, istihâza olur.

2- Bir ay görmekle de âdeti belli olmuş olur. İster **2** ay olsun, ister **12** ay olsun, düzgün âdet gören bir kadın, başka ay farklı bir âdet görürse, **10** günden az ise, âdeti değişir. Meselâ her ay düzenli **6** gün âdet gören kadın, bu ay **7** gün kan görse, âdeti **7** güne çıkar. **6** gün kan görürse âdeti **6** güne iner. Eğer kan **10** günden fazla gelirse, işte o zaman eski âdeti geçerli olur. Meselâ **12** gün kan gelse, yine âdeti **6** gün kabul edilir.

3- Aradaki temiz günler, hattâ kanlı günler içinde, âdet olan ve olmayan günler vardır. Âdeti **7** gün olan bir kadından **3** gün kan **2** gün temiz, **2** gün kan gelse, bu **7** günün hepsi hayz olur, fakat **3** kan, **3** temiz, **1** kan **2** temiz **2** kan görse, son **2** temiz ile **2** kanlı gün istihâza olur, âdeti yine **7** gün olur.

4- Bir kadının âdeti **7** gün ise, yine **7** gün sonra kan kesilse, yıkanmadan da cimâ edebilir ve gusledip namazını kılar. Eğer âdeti **7** gün iken; bu ay **5** günde kan kesilse, yıkanıp namazını kılarsa da, **7** gün dolmadan cimâ edemez, çünkü eski âdeti kadar kan gelme ihtimali vardır. **7** gün geçtikten sonra yine kan gelirse namaz kılamaz, cimâ da edemez, çünkü hayzının değişme ihtimali vardır. Eğer **9** gün geldikten sonra tamamen kesilirse, yeni âdeti **9** güne çıkmış olur.

5- Sürekli kan gelen ve eski âdetini bilmeyen kadın, **10** gün hayz, **20** gün temiz kabul eder. Biliyorsa âdeti kadarı hayz kabul edilir. **6** gün diye bir şey hiçbir muteber kitapta bildirilmemiştir. Şâfi'î ve Mâlikî'de ise, âdetini bilmiyorsa **15** gün hayz, **15** günü temiz kabul edilir.

Hayızla İlgili Hususların Tesbiti

Sual: Belki de menopozdan dolayı, **1-2** gün kan geliyor, birkaç gün gelmiyor, sonra tekrar geliyor. Bu günlerde namaz kılmak gerekiyor mu?

CEVAP: Bunu ve hayzla ilgili hususları tesbit edebilmek için, bundan bir önceki ay veya birkaç ay önce, kaç gün temiz kalındığını, kaç gün hayz olduğunun bilinmesi şarttır. Meselâ geçen ay **23** gün temiz kaldı, **7** gün hayz olmuştu, şimdi ise **25** temiz kaldıktan sonra **5** gün kan, **2** gün temiz, **3** gün kan geldi gibi yazmak gerekir. Eğer bundan önceki ay veya aylarda da, **10** günden fazla kan gelmişse, **10** günden az gelen daha önceki bir aydaki kan durumunu da bilinmesi gerekir. Mâlikî mezhebi taklit ediliyorsa, en çok görülen hayz gün sayısının da bilinmesi gerekir. Bilinmezse doğru tesbit verilemez.

Hayızlı İken Neler Yapılır, Neler Yapılamaz

1. Sual: (Hayızlı kadın Kur'ân-ı kerîmi, korunmak niyetiyle okuyabilir) demek yanlış değil mi?

CEVAP: Evet, yanlıştır. Hiçbir muteber kitapta böyle bir şey yazılı değildir. Kur'ân-ı kerîmin her âyeti, her harfi şifa kaynağıdır. Şifa niyetiyle ve korunmak için, her âyet-i kerîme, her sûre okunabilir, fakat hayzlıyken, sadece dua âyetleri, dua niyetiyle okunabilir. Cünüp ve hayzlıyken, **Fâtiha**'yı ve dua âyetlerini, dua niyetiyle okumak ve her duayı okumak haram değilse de, duayı abdestli okumak müstehabdır. [Seâdet-i Ebediyye]

Kur'ân-ı kerîm niyetiyle bir âyetten az bile okumak, hayzlı kadına yasaktır. Tek tek, kelime hâlinde okumaksa câizdir, çünkü Kur'ân-ı kerîm öğreten bir kadının Kur'ân-ı kerîmi kelime kelime öğretmesi câizdir. Dua niyetiyle **Fâtiha**'yı yahut **Rabbenâ âtinâ** gibi dua âyetlerini okuyabilir. Dua âyeti olmayanları, dua niyetiyle veya başka niyetle de olsa okuyamaz. [Redd-ül-muhtar]

2. Sual: Kur'ân-ı kerîm elifbâsını hayızlının eline alması câiz midir?

CEVAP: Câizdir. Parmakla âyetlere dokunmaz. Fıkıh kitabını da ele alması câizdir.

3. Sual: Bir bayan hayızlı iken Kur'ân-ı kerîm öğrenemez mi, meselâ Kur'ân-ı kerîm harflerini okuyup yazamaz mı?

CEVAP: Sadece harfleri yazar okur. Âyetlere dokunamaz ve okuyamaz. Âyetlerde geçen kelimeler de aynıdır, yâni bunlara da dokunamaz ve okuyamaz.

4. Sual: Çocuklar sûreleri ezberliyor, hayızlı günümde takıldıkları yerde nasıl yardımcı olabilirim?

CEVAP: Âyet okunmaz. Bir kelime söylenebilir. Meselâ, çocuk **"iyyeke"** dedi. Öyle değil, **"iyyâke"** denebilir.

5. Sual: Hat öğreniyorum. Âyet-i kerîmeler yazıyoruz. Hayızlı iken âyet-i kerîme yazmak câiz mi?

CEVAP: Hayızlının âyet-i kerîmeye dokunması câiz olmadığı gibi, yazması da câiz değildir. [Halebî]

6. Sual: Hayzlı kadın, Kur'ân-ı kerîm öğretirken, âyete dokunabilir ve okuyabilir mi?

CEVAP: Hayzlı kadın, âyet-i kerîmelere eli ile dokunamaz ve okuyamaz. Sadece öğrenciye doğru okuması için, âyet-i kerîmelerdeki, yanlış okunan kelimeleri, öyle değil, şöyle diyerek bir kelime okuyabilir.

Meselâ; zâlike, ülâike, müflihûn gibi.

7. Sual: Bazı ilmihâllerde namaz sûreleri aslı ile yazıldığı için âdetli kadın o ilmihâlden okuyabilir mi?

CEVAP: İlmihâllerdeki âyetleri okuyamaz, eli ile de dokunamaz, ilmihâl bilgilerini okur.

8. Sual: Muayyen özrü zuhur eden kadın, evde kocasının, oğlunun veya kızının okuduğu Kur'ân-ı kerîmi, mukabeleyi dinleyebilir mi?

CEVAP: Kur'ân-ı kerîme dokunmamak şartı ile mukabele dinlemekte mahzur yoktur. Evlerde okunanı dinleyebilir. Câmidekini dinleyemez. Çünkü, özürlü kadın, mukabele dinlemek için câmiye gidemez. Câmiye girmesi haram olur. Hattâ câmiye abdestsiz de girilmez. [Mevkufat]

"Evde mukabele okumanın sevabı olmaz" diyenler, dinimize iftira ediyorlar. Kadınların câmiye gitmeyip, evde, kadın bir hocanın okuyacağı mukabeleyi dinlemeleri çok sevap olur.

9. Sual: Piyasadaki meâlleri, tefsirleri hayızlı iken veya abdestsiz iken tutmak câiz mi?

CEVAP: Câiz değildir.

10. Sual: Bazı din kitaplarının sonunda orijinal hâliyle âyetler yazıyor. Hayızlı iken, bu kitapların sadece o sayfasına mı el süremeyiz, yoksa kitaba mı el süremeyiz?

CEVAP: Kitaba değil, sadece o sayfadaki âyetlere el sürülemez.

11. Sual: Hayızlı iken İhlâs, Felak ve Nâs sûresi okunabilir mi?

CEVAP: Okunamaz.

12. Sual: Hayızlı, **"Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü minezzâlimîn"** âyetini okuyabilir mi?

CEVAP: Bu âyeti tesbih niyeti ile okur.

13. Sual: Abdestsiz iken dua, salevât söylenir mi?

CEVAP: Abdestsiz, dua okumak, istiğfar çekmek, salevât-ı şerîfe getirmekte mahzur yoktur. Boş dururken de, iş yaparken de bunları okumak çok iyi olur. Abdestli olursa daha çok sevap olur. Abdestsiz olursa da, hattâ muayyen özürlü iken de mahzuru olmaz.

14. Sual: Muayyen günlerde Mektûbât, İlmihâl okunur mu ve elimizde taşınır mı?

CEVAP: Okunabilir ve ihtiyaç olunca elde taşınır.

15. Sual: Bir kadın hayızlı iken, kabir ziyaretinde Fâtiha okuyup ölünün ruhuna bağışlayabilir mi?

CEVAP: Evet, okuyabilir ve bağışlayabilir.

16. Sual: Her hafta hatm-i tehlil okuyan bir kadın hayızlı iken de okuyup hediye edebilir mi?

CEVAP: Evet, okuyabilir ve hediye edebilir.

17. Sual: Mübârek gecelerde namaz kılınması, gündüz oruç tutulması, Kur'ân kerîm okunması tavsiye ve teşvik ediliyor. Hayızlı kadınların bunların hiç birisini yapamadığına göre, başka neler yapılabilir?

CEVAP: Hayızlı kadın şunları yapabilir:

1- Sadaka verebilir.

2- Evde birisi Kur'ân-ı kerîm okursa dinleyebilir.

3- Her çeşit zikir ve dua edebilir.

4- Hepsinden daha kıymetlisi de ilim öğrenebilir. Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Bir saat ilim öğrenmek gece sabaha kadar ibâdet etmekten kıymetlidir. Bir gün ilim öğrenmek, üç ay [nafile] **oruç tutmaktan kıymetlidir.)** [Ebû Nuaym]

(İlim öğrenmek, namaz, oruç, hac ve cihaddan daha kıymetlidir.) [Deylemi]

(İlim öğrenip de amel etmeyen bile; bin rekat [nafile] **namaz kılmasından daha fazla sevap alır. Eğer öğrendiği ilimle amel ederse veya başkasına öğretirse, hem bunun sevabını alır, hem de kıyâmete kadar bununla amel edenlerin sevabını alır.)** [Hatîb]

(İlimden bir mesele öğrenmek, dünyadaki her şeyden kıymetlidir.) [Taberânî]

İlmin bu önemi, ibâdetlerin sahih olması içindir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Fıkhı bilmeden ibâdet eden, gece karanlıkta bina yapıp, gündüz yıkana benzer.)** [Deylemi]

Belki ilmi nereden ve nasıl öğrenebiliriz diye sorabilirsiniz. En uygun ilim, ilmihâl okumaktır. Tam İlmihâl Seâdet-i Ebediyye kitabı ise en uygun ilim kitabıdır.

18. Sual: Bir câminin iki kapısı olsa, hayızlının bir kapıdan girip ötekinden çıkması câiz olur mu? Câmiye abdestsiz girilebilir mi?

CEVAP: Cünüp veya hayızlı iken câmiye girmek, hattâ câmi içinden geçmek haramdır. Geçecek başka yol bulamazsa veya câmide uyuyup cünüp olursa veya câmiden başka yerde su bulamazsa, teyemmüm edip girer ve çıkar. Câmiye abdestsiz girmek ise mekrûhtur. [Dürer]

19. Sual: Hayızlı olan kadın, Câminin bahçesine de giremez mi?

CEVAP: Bahçesine girebilir. Bahçesi, Câmi hükmünde değildir.

20. Sual: Apartmanımızın alt katı mescittir. Nişan, düğün de yapılıyor. Hayızlının girmesi câiz midir?

CEVAP: Evet.

Hayızla İlgili Sual ve Cevaplar

1. Sual: Kadın özürlü iken de Safâ ile Merve arasında sa'y yapabilir mi?

CEVAP: Evet.

2. Sual: Hayızlı temizlenince, ölene kadar herhangi bir ayda tavaf yapabilir mi?

CEVAP: Evet. Fakat geciktirmemelidir.

3. Sual: Ramazanı tam tutabilmek ve haccı zamanında yapabilmek için ilaç almak câiz mi?

CEVAP: Câizdir. Ama geciktirmek lâzım değildir.

4. Sual: Hayızlı bir kadın rüyada ihtilam olursa yıkanması gerekir mi?

CEVAP: Yıkanması gerekmez, ama yıkanırsa iyi olur. Hayzı bitince tekrar yıkanır. Hayızlı iken tırnak kesebilir, saç kesebilir, fakat ihtilam olduktan sonra cünüp olacağı için bunları yapamaz, yaparsa mekrûh olur.

5. Sual: Hayzlı iken kesilen tırnağı ve dökülen saçları guslederken yıkamak gerekir mi?

CEVAP: Hayır, gerekmez. Hayzlı iken tırnak kesmek câiz, cünüp iken tırnak kesmek mekrûhtur.

6. Sual: Cünüp bulunan eve rahmet melekleri girmez. Hayızlı bulunan eve de girmez mi?

CEVAP: Hayızlı bulunan eve girer. Hayzı bitince yıkanmazsa, o zaman girmez.

7. Sual: Prezervatif kullanarak veya bez sararak hayz hâlinde cimâ haram mıdır?

CEVAP: Evet haramdır.

8. Sual: Hayz hâlinde cimâ haramdır. Bu haramın cezası nedir?

CEVAP: Hanefî mezhebinde ceza gerekmez. Sadece tevbe ve istiğfar gerekir.

9. Sual: Bir kadın, hayz veya nifâs hâlinde iken kılamadığı namazları, kazâ etse câiz midir?

CEVAP: Mekrûhtur. Abdestte başın tamamını mesh etmek sünnet iken, başı yıkamak mekrûh olduğu gibi, hayzlı iken kılamadığı namazları kazâ etmek de mekrûh olur. [Bahr]

10. Sual: Akşama **5** dakika kala hayzım kesilse, yıkanıp ikindiyi kılamasam kazâ gerekir mi?

CEVAP: Yalnız gusl abdesti alıp elbisesini giyecek kadar zaman olur da, Allahü ekber diyecek kadar fazla zaman kalmazsa kazâ etmesi lâzım olmaz. Tekbîri söyliyecek kadar da zaman olursa, ikindiyi kazâ etmesi de lâzım olur.

11. Sual: Öğle namazının çıkmasına yarım saat varken hayzı başlayan kadın, öğleyi kılmamışsa, o namazı kazâ etmesi gerekir mi?

CEVAP: Bir namazın vakti çıkmadan önce hayz gören, bu namazı kazâ etmez. Çünkü namazın farz olması, vaktinin sonunda temiz olmaya bağlıdır.

12. Sual: **(Kuşluk namazına devam eden şehid olarak ölür)** buyurulduğu için, kuşluk kılıyorum. Dün kuşluk kılarken hayz oldum. Temizlenince bu namazı kazâ etmem gerekir mi?

CEVAP: Kuşluk da, vaktin sünnetleri gibi nafiledir. Kuşluk veya sünnet kılarken hayz olan kadının, bu namazları kazâ etmesi vâcibtir. Ama vaktin farzını kılarken, hayz olsa kazâ etmez.

13. Sual: Nafile oruç tutarken hayız başlasa, bu orucu kazâ etmek gerekir mi?

CEVAP: Evet kazâ etmek vâcib olur.

14. Sual: Kefaret gerektiren bir sebeple orucum bozulsa, daha sonra hayz olsam, ne gerekir?

CEVAP: Kazâ gerekir, kefaret gerekmez. [Tahtavi]

15. Sual: Ramazan orucunu tutarken gündüz hayz başlasa, yiyip içmek gerekir mi?

CEVAP: Evet yiyip içmek gerekir. Hayızlı iken oruçlu gibi durulmaz. Hayızlı iken oruç tutmak haram olduğu için, sabahtan akşama kadar oruçlu gibi durmak da haramdır.

16. Sual: **İslâm Ahlâkı** 225.ci sahifede ; "Bir önceki âdeti **5** kan **55** temiz olan bir kadın; **5** kan, **54** temizlik, **1** kan, **14** temizlik, **1** kan olsa, ortadaki **1** kan günü, temizliğin son günü olur. **14** gün, nakıs temizlik olduğundan, kan günleri olur, bunun başdan **5** günü hayz olur. Âdetin zamanı ve sayısı değişmez" buyuruluyor.

14 gün, nâkıs temizliğin başlangıcında normal abdest alıp namazını kılmaya başlıyan kadın, **15.** gün kan gelince ilk **5** günün hayz olduğunu anlıyor. Hayz sayılan bu günlerde kıldığı namazlar, hükmen hayz olması hasebiyle sahih olmuyor.

CEVAP: Evet. İlk **5** günü hayzdır. Kıldığı namazlar sahih olmaz, hayz hâlinde geçen namazlar kazâ edilmez.

17. Sual: Yukarıdaki sualin cevabına göre; hükmen hayz sayılan **5** günden sonraki kılmaya devam ettiği **9** günlük namaz; kabul oluyor mu, kazâ edecek mi, kazâ edecekse, gusl abdesti alarak mı kazâ edecek?

CEVAP: **5** günden sonrakileri guslederek kazâ edecek. Çünkü o günler hayzlı değildi, temizim sanarak kıldı. Gusül ederek kılmışsa kazâ etmesi gerekmez.

18. Sual: Bir kadın, nafile namaza veya nafile oruca başladıktan bir müddet sonra, hayz görse, hayzı bitince, elinde olmayan semavi bir sebepten dolayı, namaz ve orucu bozulduğu için, bunları temizlenince kazâ etmesi gerekir mi?

CEVAP: Evet gerekir; yâni bu nafile namazla, nafile orucu, kazâ etmek vacibdir. Eğer, farz oruca niyet ettikten sonra, hayz görürse, bu orucu kazâ eder. Ama farz namaza niyet ettikten sonra hayız başlasa, namazı kazâ etmez. Çünkü namaz affedilmiştir. [Redd-ül muhtar]

19. Sual: Hamileden gelen kan, hayz mıdır?

CEVAP: Hanefî mezhebinde istihâza, yâni özürdür. Namazını kılar, orucunu tutar. Mâlikî'de ise, hamileden ve doğumdan önce gelen kan hayzdır. Mâlikî'yi taklit eden kadın, bu kanlı günlerde, orucunu tutar, fakat namaz kılmaz. Namazını daha sonra kazâ eder.

20. Sual: Hayzım kesilince, bunun hayz mı, yoksa sarı akıntı mı olduğunu bilemiyorum. Hayz sanarak namaz kılmasam veya hayz olduğu hâlde akıntı sanarak, namaz kılsam, günâh olur mu?

CEVAP: Kasıtlı olmadığı için günâh olmaz.

21. Sual: Âdeti **23** temiz **5** kan olan, şimdi yine **23** temiz günden sonra, **5** kan ve **1** temiz, sonra, **7.** ve **13.** günleri kan gelse. Ne yapması gerekir?

CEVAP: Kan **10** günü geçtiği için, istihâza var demektir. İstihâza olunca çakışan günlere bakılır. Çakışan gün yoksa, eski âdeti geçerli olur. Çakışan gün de, eski âdeti de **5** gün olduğu için, yine âdeti **5** gün olur. **7.** ve **13.** gün gelen kan istihâzadır. Eğer **7.** gün hayz sanılıp namaz kılınmamışsa, kazâ edilir.

22. Sual: Bir kadın, gece temiz yatıp, uyanınca, çamaşırında kan görse, hayzı ne zaman başlar?

CEVAP: Gördüğü andan itibaren hayzı başlamış sayılır. İsterse hayzı gece başlamış olsun fark etmez. Meselâ, gece yatsıyı kılmadan yatıp, güneş doğduktan sonra uyansa, hayzı gece başlamış olsa bile, o günün yatsı ve sabah namazını, temizlenince kazâ etmesi gerekir. Çünkü hayzı güneş doğduktan sonra başlamış sayılıyor.

23. Sual: Hayzlı iken yatıp, uyanınca temiz olduğunu gören bir kadının, hayzı ne zaman bitmiş olur?

CEVAP: Yatarken bitmiş olur. Yatsı namazını kılmadan önce yatıp, sabah namazı vaktinde uyansa yatarken, hayzı bitmiş sayılacağı için, yatsı namazını kazâ etmesi gerekir.

24. Sual: Bir kadın, temiz yatıp uyanınca kürsüfünde kan görse, hayız o anda mı olur?

CEVAP: Hayız gece başlasa bile, uyanıp gördüğü andan itibaren hayızlı olur.

25. Sual: Hayızlı yatıp, uyanınca temiz olduğunu gören kadının, yatarken mi hayzı bitmiş sayılır?

CEVAP: Evet.

NİFÂS KANI (Lohusa kanı)

Nifâs, lohusa yâni, doğumdan sonra gelen kan demektir. Elleri, ayakları, başı belli olan düşükte gelen kan da nifâstır. Eğer düşük düşerse, parmağı, yâ saçı, yâ ağzı veya burnu belli olursa, bütün çocuk doğurmuş gibi olur. Elleri, ayakları, başı belli olan düşükte gelen kan da nifâstır. Nifâs zamanının azı yoktur. Kan kesildiği zaman, gusledip namaza başlar. Ama, önceki nifâs âdeti kadar gün geçmeden, cimâ edemez. En çok zamanı **40 gündür. 40 gün tamam olunca,** kan kesilmese de, gusledip, namaza başlar. **40 günden sonra** gelen kan, istihâza olur.

O hâlde nifâs gününü de ezberlemek ve **Özel Günler Defteri'**ne de yazmak gerekir.

Ramazanda, imsâktan (sahûrdan yâni fecirden) sonra, hayzdan veya nifâstan kesilen o gün yiyip içmez. Fakat o günü kazâ eder. Hayz ve nifâs sahurdan sonra başlarsa, ikindiden sonra da olsa, o gün yiyip içer.

Düşükte parmağı, ağzı veya burnu belli olursa, bütün çocuk doğurmuş gibi olur. **Eğer hiç bir yeri belli değilse, nifâs olmaz**. Lâkin, **3** gün veya daha ziyâde akarsa, hayz olur. Eğer hayzdan kesileli **15 gün veya daha ziyâde** olup da düşmüş ise ve eğer **3 günden eksik** kesilir ise veya daha hayz kesileli **15 gün olmamış ise,** hayz değildir. Burun kanı gibidir. Eri ile yatmadan önce gusl lâzım değildir. Namazını kılması lâzımdır. Ve orucunu dahî tutar. Vaty için gusül gerekmez.

Hayzın **10 günü** veya nifâsın **40 günü içinde, 1-2 gün** kan gelmese, kesildi sanıp, gusledip oruç tutsa, sonra yine süresi içinde kan gelse, hayz veya nifâs olacağı için, o oruçları kazâ eder. Kesilince yine gusleder. **3 gün veya daha fazla** kan gelip, âdetinden önce kesilse, gusledip namazını kılar. Ancak âdeti geçmedikçe vaty câiz olmaz. Nifâs da böyledir.

Eğer âdetten fazla kesilse, ama **10 günde veya daha az günde** kesilse, hayzdır. Eğer, kan, **10 günü aşsa,** âdetinden ilerisi hayz olmaz, o günlerdeki namazları kazâ eder. Nifâsın **40 günü** de hayzın **10 günü** gibidir.

Birinci çocuğunda, **25 günde** temizlenen kadının âdeti, **25 gün** olur. Bu kadının ikinci çocuğunda kan, **45 gün** gelse nifâsı **25 gün** sayılıp, **20 günü** istihâza olur. **20 günlük** namazlarını kazâ eder.

İkinci çocukda kan, **40 günden önce,** meselâ **35 günde** kesilirse, bunun hepsi nifâs olur ve âdeti **25 günden, 35 güne** değişmiş olur.

İlk Doğuma Ait Birkaç Örnek

Hayz âdetinden fazla kan gelip, **10 güne kadar** kan devam etse veya **10 gün** gelmeden kesilse, geldiği gün kadarı hayz olur. Eğer kan, **10 günü aşarsa,** âdetinden fazlası hayz olmaz, âdetinden fazla kan geldiği istihâzalı günlerdeki, kılmadığı namazları daha sonra kazâ eder.

Nifâsın **40 günü de,** hayzın **10 günü** gibidir. Yâni nifâs âdetinden fazla kan gelip, **40 güne kadar** kan devam etse veya **40 gün** gelmeden kesilse, geldiği gün kadarı nifâs olur. Eğer kan, **40 günü aşarsa,** nifâs âdetinden fazlası istihâza olur, nifâs âdetinden fazla kan geldiği istihâzalı günlerdeki, kılmadığı namazları daha sonra kazâ eder.

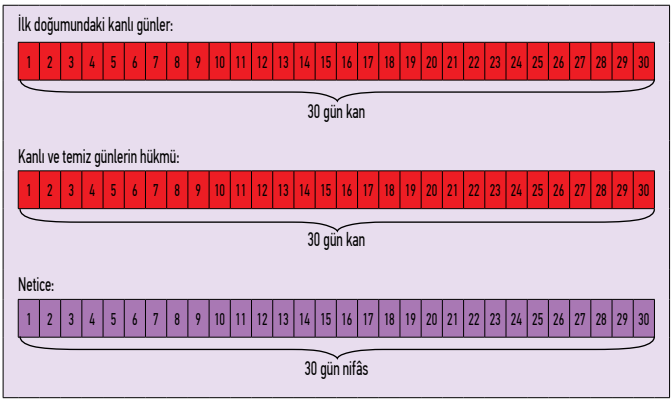
1- Bir kadın ilk doğumunda, **30** kan görüp kesilse, **40 güne kadar** hiç kan gelmese nifâsı **30 gü**n olur. İkinci doğumda, **20** kan **15** temiz ve **10 gün** kan görse, kan gelmesi **40 günü** geçtiği için istihâza vardır. Nifâsı değişmez, yine **30 gün** olur, **10** kanlı gün istihâza olur.

2- Doğumdan sonra **5 gün** kan gelip kesilse, **30 gün** temiz kaldıktan sonra **5 gün** daha kan gelse, aradaki **30 gün** kan akmış sayılır. **40 günün tamamı** nifâs olur. **5** kan ve **30** temiz günden sonra **10** gün daha kan gelse, **40** günü geçen **5** kanlı gün istihâza olur.

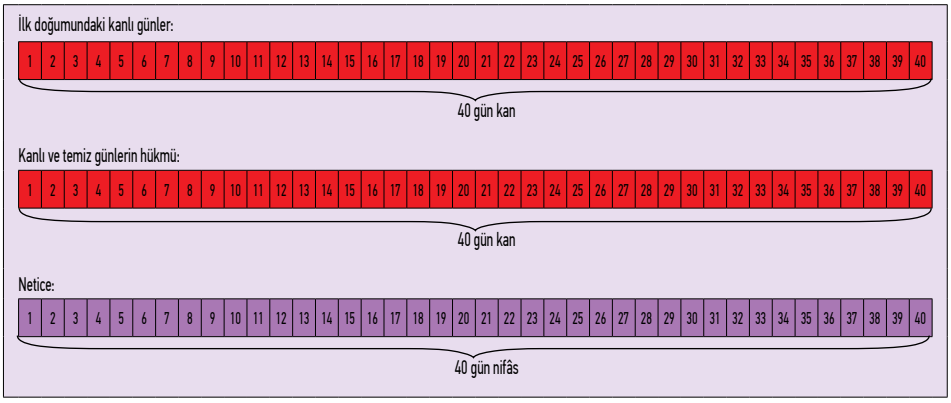

Nifâs Kanına Ait Örnekler

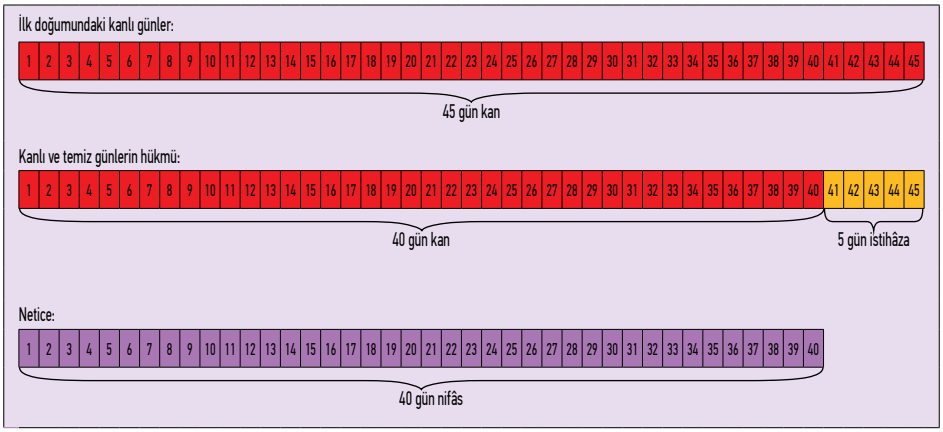
1- Bir kadın ilk doğumunda, **30** kan görüp kesilse, **40** güne kadar hiç kan gelmese nifâsı **30** gün olur.

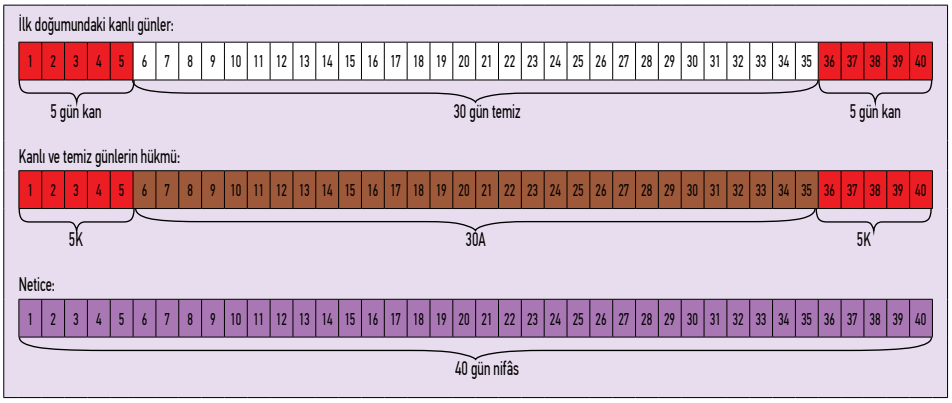

2- Bir kadın, ilk doğumunda **40** gün kan görse, bu **40** günün hepsi nifâs olur. **40** günden sonra, kan kesilmese de, gusledip namaza başlar.

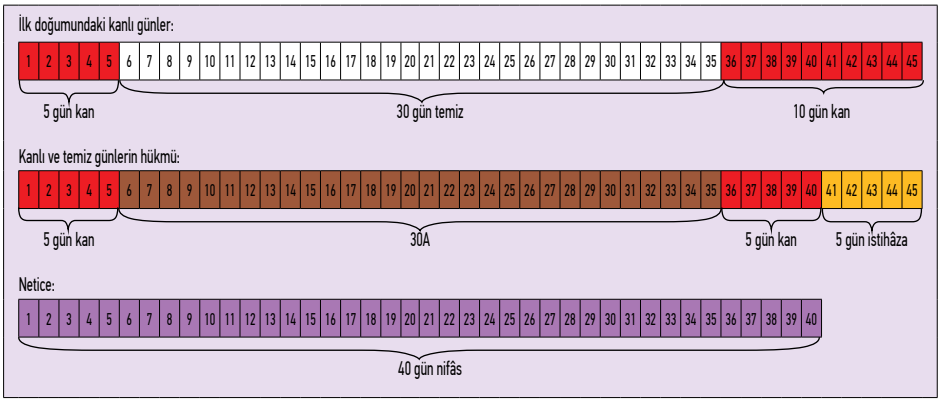
3- Bir kadın, ilk doğumunda 45 gün kan görse, **40** günü nifâs, sonra gelen **5** gün ise istihâza olur. **41.** gün kan geldiği hâlde, artık gusledip namaza başlar.

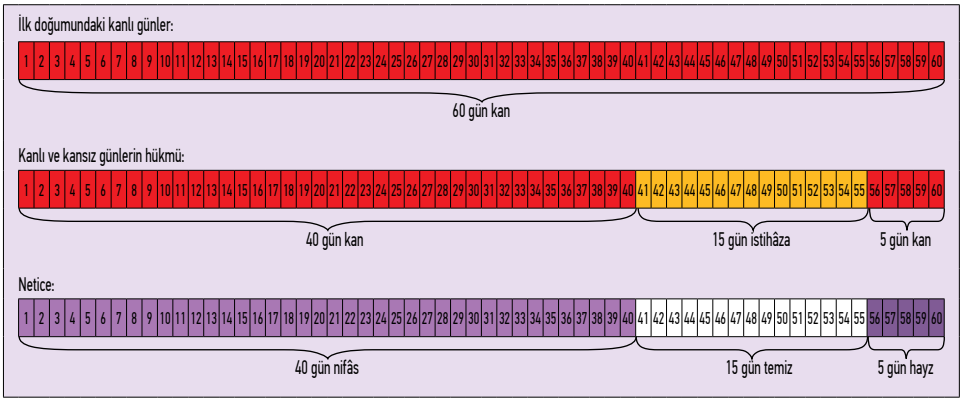

4- Bir kadın, ilk doğumunda **5** kan, **30** temiz, **5** kan görse, aradaki **30** temiz gün de aktı kabul edilir. **40** günün hepsi nifâs olur. **40** günden sonra kan gelse de, gusledip namaza başlar.

5- Bir kadın, ilk doğumunda **5** kan, **30** temiz, **10** kan görse, aradaki **30** temiz gün aktı kabul edilir. **40** günü geçtiği için istihâza var demektir. İlk **40** gün nifâs, son **5** gün istihâza olur. **41.** gün kan gelmeye devam ettiği hâlde, istihâza olduğu için, artık gusledip namaza başlar.

6- Bir kadın, ilk doğumunda hiç kesilmeden **60** gün kan görse, **40** günü geçtiği için istihâza var demektir. **İlk 40** gün nifâs, sonra **15** gün istihâza olur. **15** gün temiz geçmiş sayılacağı için, artık bundan sonra gelenler hayz olur. Yâni son **5** kanlı gün hayz olur. **41.** gün kan gelmeye devam edince, gusledip namaza başlar. **15** istihâzalı gün bitince, yâni **56.** gün yine namazı bırakır. **61.** gün kan kesilince, yine gusledip namaza başlar.

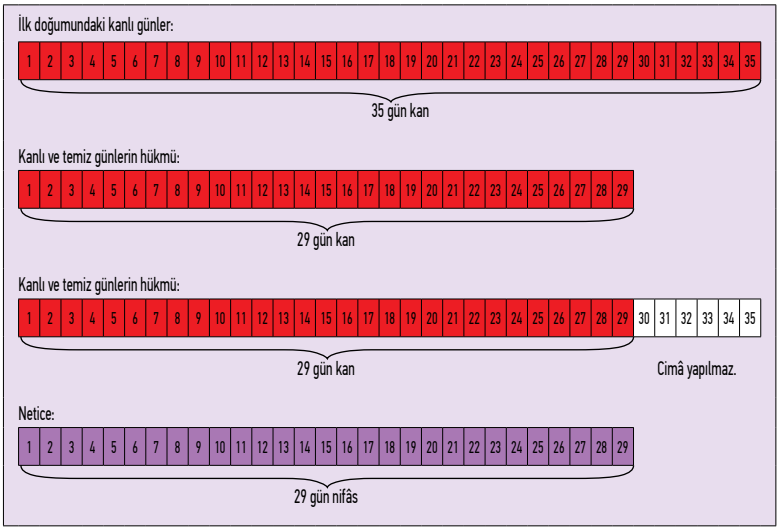

İkinci ve Sonraki Doğumlarla İlgili Örnekler

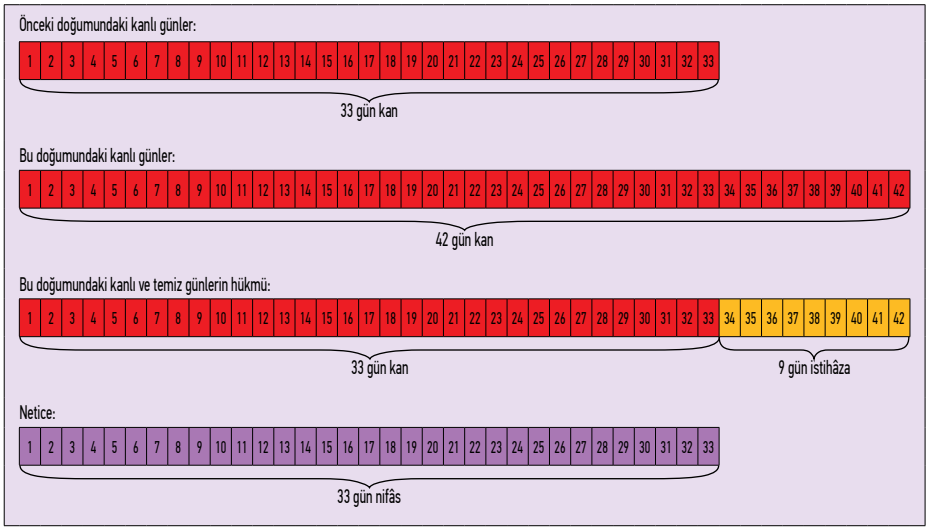
1- İlk çocuğunun doğumundan sonra **5** gün kan gelip kesilse, **30** gün temiz kaldıktan sonra **5** gün daha kan gelse, aradaki **30** gün kan akmış sayılır. **40** günün tamamı nifâs olur. **5** kan ve **30** temiz günden sonra **10** gün daha kan gelse, **40** günü geçen **5** kanlı gün istihâza olur.

2- Bir kadının önceki doğumunda nifâsı **20** gün iken, ikinci doğumda **5** kan, **30** temiz ve **1** gün kan sonra **15** temiz ve **1** gün kan görse, son gördüğü **1 günlük** kan, istihâza olur. Nifâsı da **20** günden **36** güne çıkmış olur.

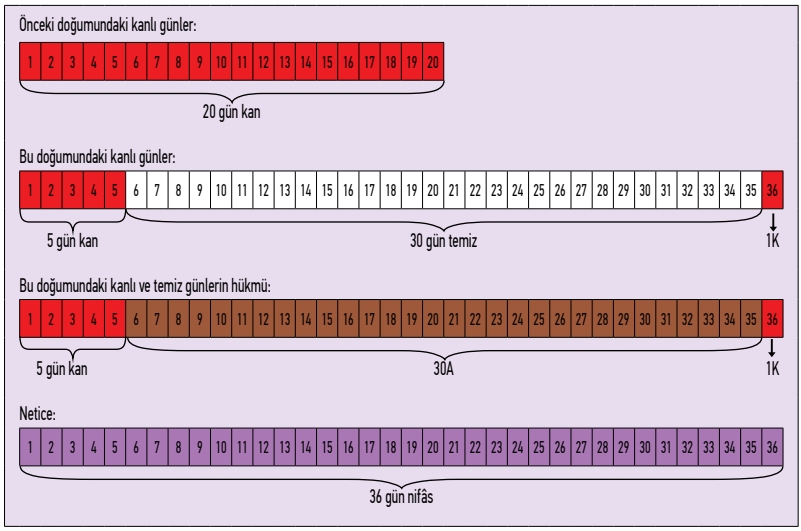
3- Nifâs âdeti **35** gün olan bir kadın, bu doğumunda **29** gün kan görse, nifâs âdeti değişir, **29** güne iner. Kan kesilince, gusledip namaza başlar; fakat önceki âdeti olan **35** gün geçene kadar cimâ câiz olmaz.

4- Nifâs âdeti **33** gün olan bir kadın, bu doğumunda **42** gün kan görse, **40** günü geçtiği için istihâza var demektir. Bu durumda, önceki nifâs âdeti geçerli olur. Yâni ilk **33** gün nifâs, sonraki **9** gün istihâza olur. Nifâs âdeti değişmemiş olur. **41.** gün kan geldiği hâlde, istihâza olduğu için, gusledip namaza başlar. İstihâza olan **34.- 40.** günler arasında namaz kılmadığı **7** günü, daha sonra kazâ eder.

5- Nifâs âdeti **20** gün olan bir kadın, ikinci doğumunda **5** kan, **30** temiz, **1** kan görse, aradaki **30** temiz gün aktı kabul edilir. Âdeti değişir, **36** güne çıkar. Kan kesilince, gusledip namaza başlar.

Nifâs ile İlgili Sual ve Cevaplar

1. Sual: Çocuk doğmadan önce, kan geliyor. Bu kan nifâs mı istihâza mıdır?

CEVAP: Çocuk doğmadan veya gövdesi görünmeden gelen kan istihâzadır. Namaz vaktinin sonu ise, istihâzalı yâni özürlü olarak hemen namazı kılmalıdır.

2. Sual: Kefaret orucu tutuyorum. **60** gün dolmadan, çocuğum olacak. **3-5** gün eksik kalırsa, kalan kısmını nifâsım bittikten sonra tutabilir miyim?

CEVAP: Kefaret orucu tutarken araya hayz girerse, kalanı hayızdan sonra tutulur. Fakat Araya nifâs girerse, yeni baştan tutmak gerekir.

3. Sual: **İlk** çocukta, nifâsım **25** gün idi. **2.** çocukta kan, **45** gün geldi. Nifâsım değişti mi?

CEVAP: Önceki nifâs âdetiniz **25** gün idi. Nifâsınız **40** günü geçtiği için, **25** gün den sonra gelen **20** günü istihâza olur. **20** günlük namazlarınızı kazâ etmeniz gerekir.

4. Sual: **1.** çocuğumda nifâsım **30** gün idi. **2.** çocukta kan, **35** gün devam etti. Sonra kesildi. **Kırkım** çıkınca daha **17** gün kan gelmedi. **30** günden sonra gelen kan, nifâs mı, istihâza mı?

CEVAP: **35** günün hepsi nifâs olur ve nifâsınız **30** günden, **35** güne değişmiş olur.

5. Sual: **İlk** çocuğum doğunca **23** gün kan geldi. **2.** çocuğumda ise, yine **23** kan gelip kesildi, **29.** gün yine kan gelmeye başladı, **39.** günü akşam kesildi. Bu son gelen **10** gün kan istihâza mı?

CEVAP: Nifâstır, nifâsınız **39** gün olarak değişmiştir.

6. Sual: İlk çocuğumda **40** gün kan geldi. Sonra **10** gün temiz oldum. **10** gün kan geldi. Ondan sonra **20** gün temiz oldum. Ne yapmam gerekir?

CEVAP: **40** gün kandan sonra **15** gün temiz olmanız gerekirdi. O hâlde kanlı olan **10** günün ilk **5** kanlı günü istihâza son **5** günü ise hayz olur.

7. Sual: İlk çocuğumda nifâs kanı **30** gün idi. İkinci çocuğumda ise **30** gün kan geldikten sonra kesildi. **5** gün temiz kaldıktan sonra **7** gün daha kan geldi. Bu **7** gün de nifâs mı idi?

CEVAP: Kan gelmesi **40** günü geçtiği için **30** günden sonra gelen kanlar istihâzadır.

8. Sual: Birinci ve ikinci çocuğumda nifâsım **30** gün sürdü. Üçüncü çocuğumda kan **20** günden sonra kesildi. Bugün **28.** günü hâlâ gelmiyor, cimâ helâl olur mu?

CEVAP: Bir önceki nifâsınız olan **30** günü geçmeden, cimâ helâl olmaz.

9. Sual: Yeni doğum yaptım. **20** gün kan geldikten sonra kesildi. Şu an **30.** gündeyim hâlâ temizim. Önceki çocuktaki nifâsımı unuttum. **20** günden sonra namaz kılmam gerekir mi?

CEVAP: Önceki nifâsınızı bilmeniz gerekirdi. Unuttuğunuza göre, kan kesildikten sonra gusledip namaz kılmaya başlarsınız, fakat **40** gün geçmeden vaty câiz olmaz. Önceki nifâsınız **21** gün olsaydı, kan kesilince gusledip namaza başlar, **22.** günden itibaren vaty câiz olurdu.

10. Sual: **30** kan, **15** temiz, sonra tekrar **3** gün kan gören kadının nifâsı kaç gün olur?

CEVAP: Nifâsı **30** gün olur. Son gördüğü **3** gün ise hayz olur. [Menhel]

11. Sual: Nifâsım **20** iken, bu doğumda **10** kan, **20** temiz, **13** kan geldi. Nifâsım değişti mi?

CEVAP: Nifâsınız **20** gündür. Çünkü kan **40** günü geçtiği için kanlı olan **13** gün istihâzadır.

12. Sual: Önceki nifâsı **20** gün iken, **1** kan, **34** temiz, **1** kan, **15** temiz, **1** kan gören kadının nifâsı değişir mi?

CEVAP: **40** günden önce gelen son kandan sonra **15** gün sahih temizlik olduğu için, nifâsı değişir, **20** günden **36** güne çıkar. [Menhel-ül-vâridîn]

Lohusalık Döneminde Dışarı Çıkılmaz mı?

1. Sual: Lohusalık döneminde dışarı çıkılmaz deniliyor. Dinen bir mahzuru var mıdır?

CEVAP: Bir şeyin tıbben zararı varsa dinen de zararı var demektir. Çünkü dinimizde tıp İslâmiyet'in bir şubesidir, bir koludur. Doyduktan sonra yemek yemek mahzurludur. Vücuda zarar veriyorsa mahzuru var demektir. İşte bunun için yasak edilmiştir.

Lohusalık döneminde, hastalığına bakmayıp sağda solda gezerse has-

talığı artar. Bunun için ninelerimiz lohusayı dışarı çıkarmazlardı. Dışarı çıkmanın hiç mahzuru olmaz. Önemli olan hastalığı artırmamaktır. Kolay hastalanabilir. Ateşli ise korkulu rüyalar görür. Yalnız kalırsa sanki yanı başında birisi varmış gibi gelir. Bunun için lohusanın yanında birisinin bulunması ve dışarı çıkmaması iyi olur. İhtiyaç olunca dışarı da çıkar, yalnız da kalabilir.

2. Sual: Doğum yapan anne, kırk gün yalnız kalması uygun değil diye duyduk. Sadece bebek bakımı için değil, annenin yanında birilerinin bulunması lâzımmış. Dinimizde bunun doğruluğu ne kadardır?

CEVAP: Dini yönü yoktur. Tıbbi yönü vardır. Lohusa hastadır. Hasta kimse, ateşli kimse rüyada hep korkar, bir yerlerden düşecek gibi olur. Arkasından birisi geliyormuş gibi hisseder. Evhamlı olur. Yalnız kalınca korkmaya başlar. Onun için yanında bir kimsenin bulunması gerekir. Hasta olduğu için hizmete de ihtiyacı vardır. Kocakarıların söyledikleri yanlış bile olsa bazen faydalı olabiliyor.

3. Sual: Doğum yapan bir kadının bütün günâhları af olurmuş. Doğru mu?

CEVAP: Evet doğum yapan müslüman kadının günâhları affolur.

Rahmi Alınan Kadın

Sual: Rahmi tamamen alınan kadından hayz kanı gelir mi?

CEVAP: Hayır, gelmez. Doktorlar, rahmin tamamı alınırsa, kan gelmeyeceğini bildiriyorlar. Eğer kan geliyorsa, başka bir hastalıktan olur.

Çeşitli Sual ve Cevaplar

1. Sual: Kürtaj olan veya düşük yapan kadından gelen kan, nifâs mıdır?

CEVAP: Düşüğün herhangi bir uzvu, meselâ parmağı, tırnağı belli ise, bütün çocuk doğurmuş gibi olur. Gelen kan nifâs olur. Eğer hiç bir yeri belli değilse, nifâs olmaz. Fakat **3** gün veya daha fazla akarsa, hayz olur. Eğer hayzdan kesileli **15** gün veya daha fazla olmuşsa böyledir. Eğer **3** günden eksik kesilir ise veya daha hayz kesileli **15** gün olmamış ise, hayz değildir. Burun kanı gibidir. Namazını kılar ve orucunu tutar.

Hayzda, iki âdet arasında en az **15** gün temizlik hâli olur. Kan, en az **15** günlük temizlikten sonra gelip **3** günden önce kesildiğinde, namaz vaktinin sonu yaklaşıncaya kadar bekler. Sonra gusletmeden yalnızca abdest alıp, o namazı kılar ve önce kılmadıklarını kazâ eder. O namazı kıldıktan sonra kan yine gelirse, namaz kılmaz. Yine kesilirse vaktin sonuna doğru abdest alıp, o namazı kılar ve kılmadıklarını kazâ eder. **3** gün tamam oluncaya kadar böyle yapar. **3** gün kan gelip, normal âdet süresinden önce kesildiğinde, namaz vakti sonuna kadar bekler, kan görmezse gusledip, o namazı kılar. Kılmadıklarını kazâ etmez. Normal âdet zamanı geçinceye kadar bekler.

2. Sual: Muayyen günlerde iken bir kadın ölürse şehid olabilir mi? Yâni bu hâl şehidliğe engel midir?

CEVAP: Hayızlı veya cünüp ölmek şehidliğe mâni değildir. Eshâb-ı kirâmdan Hanzala hazretleri, [gusletmeye vakit bulamadan orduya katıldığı için] savaşta cünüp olarak şehid olmuştur. Şehidliğe mâni olan îmânsızlıktır.

Âdetli iken ölen de şehid olabilir. Uykuda iken abdestsiz ölen de şehid olabilir. Cünüp ölse de şehid olabilir. Kapalı gezen ve beş vakit namazı kılan şehid olarak ölür. Tabii ehl-i sünnet olmak şartı da vardır.

3. Sual: Salat-ı tefriciyyeyi kadınlar muayyen günlerinde de okuyabilir mi?

CEVAP: Okuyabilirler ama abdestli okumak evladır. Salât-ı tefriciyye bir muradın hasıl olması için okunur. Kabul olması için abdestli, hattâ mümkünse oruçlu iken okumalı, sadaka vermeli, yâni bütün sebeplere yapışmalıdır.

4. Sual: Âdetli iken ölüye Fâtiha okunabilir mi?

CEVAP: Evet okunur. Dua niyetiyle Fâtiha okunur. Ölüye de bağışlanır.

5. Sual: Bülûğa ermemiş kızdan, hamile ve yaşlı kadından gelen kan âdet midir?

CEVAP: **3** günden az olan ve yeni başlayan için **10** günden çok sürünce, **10.** günden sonra ve yeni olmayanlarda âdetten çok olup, o günü de aşınca, âdetten sonraki günlerde gelmiş olan ve hamile ve âyise kadınlardan ve **9** yaşından küçük kızlardan gelen kan, hayz olmaz. Buna (İstihâza) denir. Böyle bir kadın, namaz kılar ve her ibâdeti yapar.

Bir misal: Her ay **7** gün âdet gören bir kadında, **11, 12, 13** veya daha fazla gün kan gelirse, yine bu kadının âdeti, **7** gündür. Eğer **8, 9** veya **10** gün devam ederse, âdetinin değiştiği anlaşılır.

6. Sual: Arefe günü 1.000 İhlâs sûresi okumak istiyorum. Fakat o gün hayz olabilirim. Hasta olmamak için ilaç almam câiz mi?

CEVAP: İlaç almak câizdir.

7. Sual: Bir kız hayz görmeye başlayınca mı mükellef oluyor?

CEVAP: Evet.

8. Sual: Kur'ân-ı kerîm okuyan çocuklara câmide hediye verilip sonra Kur'ân-ı kerîm okunuyor. Namaz kılınmadığı için bayanlar da gidiyor. İçlerinde abdestsiz ve hayzlı olanlar da oluyor. Onlara günâh olur mu?

CEVAP: Cünüp ve hayızlı olarak câmiye girmek haramdır. Abdestsiz girmek mekrûhtur.

9. Sual: Bayanlar muayyen günlerinde oldukları zaman, istihareye yatmak istediklerinde, temizlenene kadar bekleyecek vakitleri de yoksa ne yapmalıdırlar?

CEVAP: İstihareye yatabilir dua da okuyabilir, fakat namaz kılamazlar.

10. Sual: Mâlikî'yi taklit eden, kadın hâllerine (hayz, nifâs), Hanefî'deki gibi mi uyacak yoksa Mâlikî mezhebindeki gibi mi?

CEVAP: Mâlikî esas alınır.

11. Sual: Bir kadının hayızlı veya nifâslı iken, diş dolgu ve kaplama yaptırmasında bir mahzur var mıdır?

CEVAP: Mahzuru yok. Abdestli de olsa fark etmez. Fakat ilk gusülden itibaren Mâlikî mezhebini taklit etmesi gerekir.

12. Sual: Erken dönemde yâni ilk 2–3 ay içinde görülen düşüklerde yâni bebeğin başı vs. belli değilken meydana gelen düşüklerde görülen kanamanın ne olduğu ve namaz oruç gibi hususlarda nasıl hareket edilir?

CEVAP: Nifâs olmadığı için burundan akan kan gibidir. Kadın Hanefî ise her namaz vaktinde abdest alması gerekir, çünkü özürlüdür. Orucunu tutar. Mâlikî'yi taklit ederse, özür kanı abdestini bozmaz. Yâni sabahki abdesti ile yatsıyı kılabilir. Tabii abdesti bozan başka şey olmamışsa böyledir.

13. Sual: Hanefî mezhebinde ki bir bayanın âdet dönemlerindeki düzensizlik (2–3 ayda bir olması gibi) özel bir şey yapmayı gerektiriyor mu? (Meselâ, namazda ve oruçta.)

CEVAP: Özel bir şey yapması gerekmez. Normaldir. Az âdet olması daha iyidir.

14. Sual: Âdetin son günlerinde akmayan fakat pamuğu kirleten kahverengi akıntı âdet kanı sayılır mı?

CEVAP: Evet.

15. Sual: Hayz hâlinde hanımla beraber olmak günâh mıdır? Kadının rızası önemli midir?

CEVAP: Evet haramdır. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruluyor ki:

(Ay hâlinde olan kadınlara temizleninceye kadar yaklaşmayın.) [Bekara: 222]

Kadının rızası önemli değildir. Temizleninceye kadar haramdır. Zinâda kadın da erkek de razı oluyor. Onların razı olması haramı ortadan kaldırır mı? O hâl bir hastalık hâlidir, tıbbi yönden mahzurludur. Hiç mahzuru olmasa bile Allahü teâlâ yasak ettiği için, emre uymak gerekir.

16. Sual: Hayızlı kadın, abdest alıp ölse, abdestli ölmüş olur mu?

CEVAP: Hayır.

17. Sual: Karnı yarılıp, çocuğu alınan kadından gelen kan, nifâs mı?

CEVAP: Evet nifâstır. Ameliyat kanı ayrıdır.

18. Sual: Devamlı kan gelen kadın, her ay **10** gün âdet, **20** gün temiz kabul etse, câiz mi?

CEVAP: Evet.

19. Sual: Orucun aksamaması için hayzı ilaçla geciktirmek câiz mi?

CEVAP: Câizdir.

20. Sual: Kırk gün devam eden nifâsı müteakip, **10** veya **16** günlük temizlikten sonra gelen kan hayz mı?

CEVAP: **10** günden sonraki istihâza, **16**'dan sonraki hayzdır.

21. Sual: Öğle ezânı ile ikindi ezânı arasında 3-4 sefer akıntısı olan bir hanım özür sahibi midir? Akıntısının ne zaman olduğunu hissetmediği zaman da oluyor. Abdestinden devamlı şüpheleniyor. Bu durumda ne yapması gerekir?

CEVAP: Hanefî'de özürlü olabilmek için iki namaz arasında en az bir kere gelmesi gerekir. Yâni günde beş kere akıntı gelmesi lâzım ki özürlü olasınız. Mâlikî'de ise günde bir kere gelse hattâ üç beş günde bir kere gelse bile yine özürlü oluyor. Onun için Mâlikî'yi taklit ederseniz akıntılar abdesti bozmaz, isterse namazda gelsin mahzuru olmaz.

22. Sual: Doktor bir bayanım. Bayanlarda mensturuel sıklusun yâni aylık âdet döngüsünün dönemlerine bağlı olarak miktarı ve kıvamı değişen fizyolojik yâni doğal akıntı vardır. Bu akıntı meselesi abdest ve namaz konusunda bayanların yaşadığı en büyük sıkıntıdır. Ancak benim birçok kapalı arkadaşım var ve hiçbirinin böyle bir şeyden yâni Mâlikî mezhebini taklitten haberleri yok. O zaman kadınlar Mâlikî'yi neden taklit etmiyorlar?

CEVAP: Bilmedikleri için. Çekinip rahatça soru soramamalarından bu sıkıntıyı çekiyorlar. Mâlikî'yi taklit etseler rahat edecekler. Bu akıntılar ne abdestlerini ne de namazlarını bozacak.

Ayrıca, iç çamaşırına akıntı bulaşmış ise, temizini bulmak zor olursa, bunu değiştirmeden namaz kılabilir. Mâlikî'de necaseti temizlemek farz değil. İhtiyaç hâlinde necasetle namaz kılmak câizdir.

23. Sual: Doğal akıntı sarı akıntı mı, rengi nasıl? Evlide bekârda değişir mi? Menapozdan sonra da doğal akıntı olur mu? Bu doğal akıntı nedir, diğerlerinden farkını nasıl anlayacağız?

CEVAP: Nisaiye uzmanı bayan doktorumuz diyor ki: Doğal akıntı denilen şeyin rengi aslında şeffaf-beyaz arasıdır. Ancak bu akıntı çamaşırda veya pamukta birikince ve biraz bekleyince sarımsı renk alır. Dolayısıyla çamaşırda görülen sarı renk doğaldır. Evlide bekârda aynıdır. Menapozdan sonra olmaz, ancak eğer hormon hapı kullanılıyorsa, bir rahatsızlık varsa olabilir.

24. Sual: Ramazanda bir kadının muayyen hâli zuhur ederse, yiyip içebilir mi? Muayyen hâli sona erince, yiyip içmesi günâh olur mu?

CEVAP: Ramazan-ı şerîfte, gündüz muayyen hâli sona eren kadın, bir şey yiyip içmeden oruçlu gibi durur. Fakat oruçlu iken muayyen hâli zuhur eden kadın, oruçlu gibi durmaz, yiyip içebilir. Ancak oruçluların gözü önünde yememelidir!

25. Sual: Bir kadın akşamdan yarınki oruca niyet etse, yarın hayzı başlasa o gün oruç tutacak mı?

CEVAP: Hayz başlayınca oruç bozulmuş olur, yer içer.

26. Sual: Kadın geceden niyet ettiği orucu öğleyin bozsa, öğleden sonra da âdet görse, kazâ mı gerekir?

CEVAP: Âdet olmasa idi kefaret gerekirdi. Âdet olduğu için kazâ gerekir. Bir

kimse de orucunu bozsa, sonra oruç tutamayacak kadar hastalansa yine kazâ gerekir.

27. Sual: Âdeti **13** ve **15** olan Mâlikî'yi taklit eden Hanefî kadın, **10.** günden sonra Ramazan orucunu tutabilir mi?

CEVAP: Evet tutması gerekir. **10** günden sonra değil esas âdeti kaç ise o günden sonra oruç tutmak gerekir. Hanefî'ye göre âdeti bitmiş oluyor gusledip oruçları tutar. Gusletmese de oruçlar yine sahih olur, fakat gusüllü tutmak elbette iyi olur. Mâlikî'ye göre de kan kesilince de yâni **15** gün bitince gusletmesi gerekir.

Mâlikî'yi taklit eden bu kadın, âdeti **10** günü geçerse, daha önceki en fazla süren âdetinden **3** gün sonraya kadar bekler ve gusl edip namazını kılar. Kendi mezhebine göre hayz olan günlerinin hesabını yapıp, istihâza olan günlerin namazlarını kazâ eder.

28. Sual: Kazâ orucu tuttuğum gün, âdetim başladı. Âdetim bittiğinde, yarıda kalan orucum yüzünden ayrıca bir gün daha mı tutacağım?

CEVAP: Ayrıca oruç tutmazsınız. Kazâ orucunuz yarıda kalmıştır. Onu yeniden tutarsınız.

29. Sual: Kabir ziyaretinde hayzlı, Fâtiha'yı Besmelesiz mi okur?

CEVAP: Hayızlının Fâtiha'yı dua niyetiyle okuması câizdir, Besmele çekmesinin mahzuru olmaz. Dua niyeti olmadan âyetleri ve Fâtiha'yı Besmelesiz de olsa okuyamaz. Dua âyetlerini Besmeleli veya Besmelesiz okuyabilir. Hayızlı kadın, dua niyetiyle Fâtiha okuyup ölülere bağışlayabilir.

30. Sual: Hayz ve nifâs bilgilerini öğrenmenin hükmü nedir? Kısaca bilgi verir misiniz?

CEVAP: Her müslüman erkek ve kadının ilmihâl bilgilerini öğrenmesi farzdır. Bu bilgiler içinde, Hayz ve Nifâs bilgileri de çok önemlidir. Abdest, namaz, Kur'ân-ı kerîm, hac, baliğ olmak, evlenmek gibi işler için kadın hâllerini bilmek şarttır. Bunları bilmeyen, harama düşer, ibâdeti sahih olmaz. Herkesin bilmesi gerekenler, Hanefî mezhebine göre kısaca şöyle:

Hayz müddeti en az **3** gün, en fazla **10** gündür. **10** günden sonra gelen kana İstihâza kanı denir. Bu hastalık kanıdır. **Beyazdan başka her renk hayz kanı'dır**. Kan görüldüğü andan, kesilene kadar olan günlerin sayısına âdet zamanı denir. Âdet zamanı en çok **10,** en az **3** gündür. Diğer üç mezhepte en çoğu **15** gündür. Hayz kanı devamlı akmayabilir. Her gün az miktar kan görülmesi hayz hâlinin devam ettiğini gösterir. İki âdet arasında en az **15** gün temizlik hâli olur. Kan, en az **15** günlük temizlikten sonra gelip **3** günden önce kesildiğinde, namaz vaktinin sonu yaklaşıncaya kadar bekler. Sonra gusletmeden yalnızca abdest alıp, o namazı kılar ve önce kılmadıklarını kazâ eder. O namazı kıldıktan sonra kan yine gelirse, namaz kılmaz. Yine kesilirse vaktin sonuna doğru abdest alıp, o namazı kılar ve kılmadıklarını kazâ eder. **3** gün tamam oluncaya kadar böyle yapar.

31. Sual: Cünüb iken hayz gören gusl abdesti almayıp hayzın kesilmesini bekleyebilir mi?

CEVAP: Kadın cünüb iken hayz görürse, isterse hemen gusl eder. İsterse, hayz bitinceye kadar bekleyip, sonra ikisi için bir gusl eder.

İDDET

İddet; talâkdan veya nikâhın feshinden veya kocası öldükden sonra, vaty veya halvet olunmuş zevcenin yeniden evlenmesi harâm olan zamandır.

Hanefî ve Hanbelî mezheblerinde, ilk temizlik başından, üçüncü hayzın sonuna kadar olan zamandır. Şâfi'î ve Mâlikî mezheblerinde, üç temizlik geçinceye kadardır.

Hayz görmüyorsa, talâk için **3 ay,** ölüm için **4 ay 10 gündür.** İddetin sonu kadının yemîn etmesi ile anlaşılır. Fakat **60 günden az olamaz.** Hâmile kadının iddeti, çocuğu olunca tamam olur.

Bâin talâk ve ölüm iddetlerinde, kadın süslenmez ve koku sürünmez. Her çeşit iddetde bulunan kadını nikâhlamağa tâlib olunmaz. Talâk iddetinde, gece ve gündüz evden çıkmaz. Evden çıkarsa nafaka alamaz. Ölüm iddetinde, nafaka verilmez. Kadın, zevcin evinde iddet bekler. Bâin talâkda, fâsık koca, eve sokulmaz.

İddet İle İlgili Sual ve Cevaplar

1. Sual: Hayızlı iken boşanan kadın, kaç ay sonra başkası ile evlenebilir?

CEVAP: Hayz [ve nifâs] zamanında boşamak bid'attir, haramdır. Ama yine boşamak sahihtir. Boşanmanın gerçekleştiği hayızdan değil, ondan sonra gelecek hayızdan itibaren iddet bekler. Çünkü **3** tam hayz beklemek gerekir. **3.** hayz bitip temiz olduktan sonra evlenilebilir.

2. Sual: Temiz iken boşanan kadın, kaç ay sonra başkası ile evlenebilir?

CEVAP: Hanefî'de ilk temizlik başından, **3.** hayzın sonuna kadar olan zamandır. Buna göre, **3** hayz görüp temiz olduktan sonra, iddet süresi bitmiş olur.

3. Sual: Kocası ölen kadın, kaç ay sonra başkası ile evlenebilir?

CEVAP: Kocanın ölümünden **4 ay 10 gün** sonra evlenebilir.

4. Sual: Âdetten kesilen bir kadın, boşanınca, kaç ay sonra başkası ile evlenebilir?

CEVAP: **3** ay sonra evlenebilir.

5. Sual: Hamile iken boşanan kadın, başka birisi ile ne zaman evlenebilir?

CEVAP: Doğum ile iddet biter, nikâh yapılabilir, ancak nifâs bitmeden vaty câiz olmaz.

6. Sual: Nikâhlanıp, halvet olmadan, yâni bir araya hiç gelmeden boşanan kadın, başka birisi ile evlenebilmek için iddet beklemesi gerekir mi?

CEVAP: İddet beklemesi gerekmez.

7. Sual: Yaşlı kadın iddet bekler mi?

CEVAP: Hayızdan, nifâstan kesilmiş **80** yaşındaki bir ninenin kocası ölse veya kocasından boşansa, yeniden evlenebilmesi için iddet beklemesi gerekir. Aklı ölçü alarak, (**80** yaşındaki kadın hâmile olamadığı için, iddet beklemesi gerekmez) demek yanlış olur. Bir kadın kocasından **10** yıl ayrı yaşasa, boşandığı an, yine iddet beklemesi gerekir.

HAYZ HAKKINDA ÂLİMLERİMİZİN İCTİHADLARI

Hanefî mezhebinde âdet zamanı **en çok 10 gündür. En az 3 gündür.** Şâfi'î ve Hanbelî mezheblerinde, **en çoğu 15, en azı 1 gün,** Mâlikî'de en çoğu **15 gün** ise de, **ilk görülen kan hayz olur.**

Mâlikî ve Şâfi'î mezhebini taklîd eden Hanefî mezhebindeki bir kadının âdeti **10 günü aşarsa,** bu günlerde kılmadığı namazlarını temizlendikden sonra **kazâ eder.**

Mâlikî'de Hayz ve Nifâs

Mâlikî mezhebinde, dokuz yaşına gelmiş kızın önünden, bir sebeb olmadan akan kırmızı, sarı veya bulanık kana **(Hayz kanı)** denir. Akmağa başlayınca, hayz olur. Devam ederse, **15 günden azı** âdet olur. Fazlası istihâza olur. Sonraki ayda, âdeti değişirse, âdetlerinden en çoğunun **3 gün fazlası** hayz olur. Daha fazlası ve **15 günden fazlası** istihâza olur. Kürsüf kuru veya beyâz ıslak ise, hayzın kesildiği anlaşılır. **70 yaşından** sonra gelen kan hayz olmaz, istihâza olur. Kan, fasılalarla devam ederse, kesildiği günler temiz kabul edilir. Temizliğin asgarî müddeti **15 gündür. 15 günden evvel** gelen kan, istihâza olur. Böyle temizlik müddeti sonsuzdur. Kesilip, **15 gün sonra** başlarsa hayz olur.

Doğumdan evvel gelen kan, hayzdır. Karın yarılarak çocuk alınınca gelen kan nifâs olmaz. Nifâsın azamî müddeti **60 gündür. 15 gün** kan kesilirse, tâhir (temiz) olur. Sonra gelen hayz olur.

Mâlikî'de Bazı Kaideler

1. Hayzın en azı yoktur. Bir damla gelse de hayz kabul edilir. En fazlası ise **15** gündür. **15** günden fazla gelirse istihâza [özür] olur.

Hanefî'de hayzın en azı **3**, en fazlası **10** gündür. Bundan azı veya çoğu istihâzadır. Mâlikî'yi taklit eden kadın, Hanefî'ye göre istihâza olup da, Mâlikî'ye göre hayz olan günlerde namaz kılmaz, istihâza olan bu günleri daha sonra kazâ eder.

Meselâ: Bir kadının âdeti **5** gün iken, **5** gün kan, **8.**, **12.** ve **14.** günleri kan görse, Hanefî'ye göre, âdeti yine **5**'tir, kan görülen, **8.**, **12.** ve **14.** günleri istihâzadır. Kan **10** günü geçtiği için, istihâza var demektir. İstihâza olunca çakışan günlere bakılır. Çakışan gün yoksa, eski âdeti geçerli olur. Mâlikî'de hayz olduğu için, bu günlerde de namaz kılmaz, ama daha sonra **5** günden

sonrakileri kazâ eder.

2. İkinci hayzın olabilmesi için, aradan en az **15** gün geçmesi gerekir. **15** gün geçmeden kan gelirse, bu hayz değildir, istihâzadır. Gusletmeden namaz kılınır.

Hanefî'de de böyledir.

3. Âyiseden [**70** yaşından sonra] gelen kan hayz değil, istihâzadır.

Hanefî'de âyise yaşı **55,** Mâlikî'yi taklit eden kadın, bu günlerde kan gelirse, namaz kılmaz; ama kesilince kazâ eder.]

4. Hamileden ve doğumdan önce gelen kan hayzdır. Gebeliğin ilk iki ayında hayzın azami müddeti **15** gündür. İki aydan altı aya kadar **20,** altı aydan doğuma kadar **30** gündür.

Hamileden ve doğumdan önce gelen kan hayzdır. Hanefî'de istihâzadır. Mâlikî'yi taklit eden kadın, bu kanlı günlerde, orucunu tutar. (Orucun, diş dolgusu sebebiyle Mâlikî'yi taklit etmekle alâkası olmadığından orucunu tutar) fakat namaz kılmaz. Namazını daha sonra kazâ eder.

5- Kızlarda istimrâr ederse yâni kan kesilmeden akarsa, **15** günü hayz, **15** günü istihâza kabul edilir. Hanefî'de ise, **10** günü hayz, **20** günü istihâza kabul edilir. Mâlikî'yi taklit eden ise, Mâlikî'nin hayz dediği **15** gün namaz kılmaz, sonra kılmadığı **5** günü kazâ eder.

Kadınlarda ise, birinci ayda âdetinin en çoğunun **3** gün fazlasına kadar hayz, **30** güne tamamlayarak kalan günler istihâza kabul edilir. İkinci ay, birinci aydaki hayz kabul edilen gün sayısının **3** gün fazlasına kadar hayz kabul edilir. **15** güne çıkana kadar böyle devam eder. **15** günü geçerse, artık **15** günü hayz, **15** günü istihâza kabul edilir.

6- Sezaryenle, yâni karın yarılarak çocuk alınınca gelen kan nifâs olmaz. Hanefî'de nifâs olur. Mâlikî'yi taklit eden Hanefî, burada kendi mezhebi olan Hanefî'ye uyar.

7- Nifâs kanamaları arasındaki temizlik günleri **15** günden az olursa nifâs sayılır. **15** gün geçtikten sonra gelirse hayz olur. Nifâs kanları arasında **15** veya daha fazla temizlik olursa, artık nifâs bitmiş demektir, **60** günü beklemek gerekmez. **15** veya daha sonra kan gelirse bu nifâs değil, hayz kanı olur.

Aradaki temizlik günleri hesaptan düşülerek kanama günleri toplanıp **60** günü bulursa, bu durumda kadının nifâsı sona ermiş olur. Meselâ **20** kan, **7** temiz, **17** kan, **10** temiz, tekrar **23** kan görse, kan görülen günler toplamı **60**'ı bulduğu için, nifâsı sona ermiş demektir.

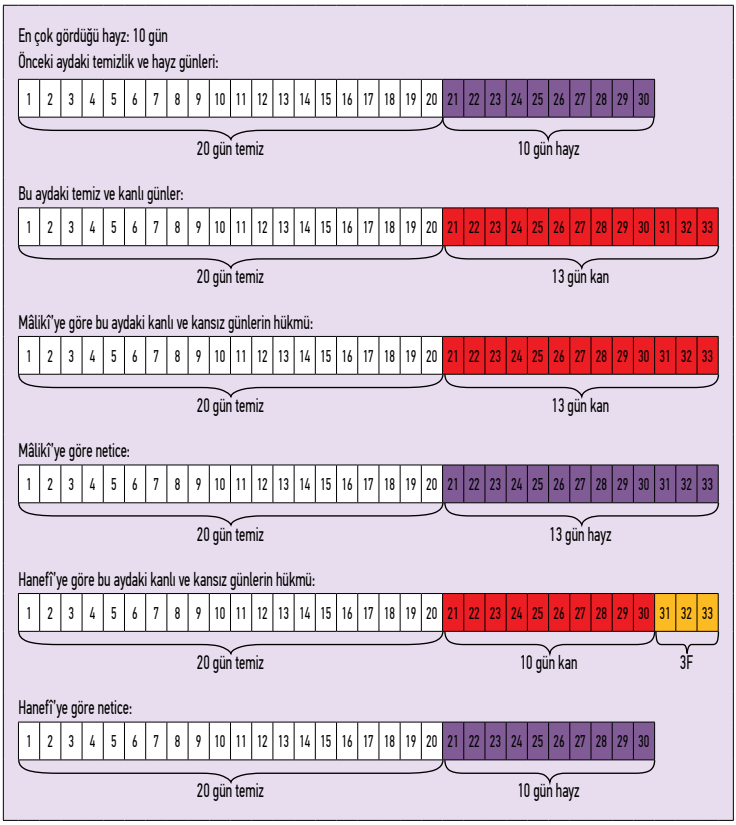
Mâlikî'yi taklit eden, kadının nifâs kanı **40** günü geçerse, âdetinden sonraki kan günleri Hanefî'de istihâzadır, bugünlerdeki namazları kazâ etmesi gerekir.

8- Hayz veya nifâslı kadının göbekle diz arasına çıplak olarak dokunmak câiz değildir. [Mâlikî'yi taklit eden Hanefî, kendi mezhebinin hükmüne uyar.]

Mâlikî'de Âdetin Değişmesine Ait Örnekler

Aşağıdaki örnekler ve şekiller Mâlikî mezhebine göredir. Her şekilde, Hanefî mezhebine göre de netice bildirilmiş, ayrıca Mâlikî'yi taklit eden Hanefî'nin nasıl hareket etmesi gerektiği, her örnekteki açıklama bölümünde anlatılmıştır.

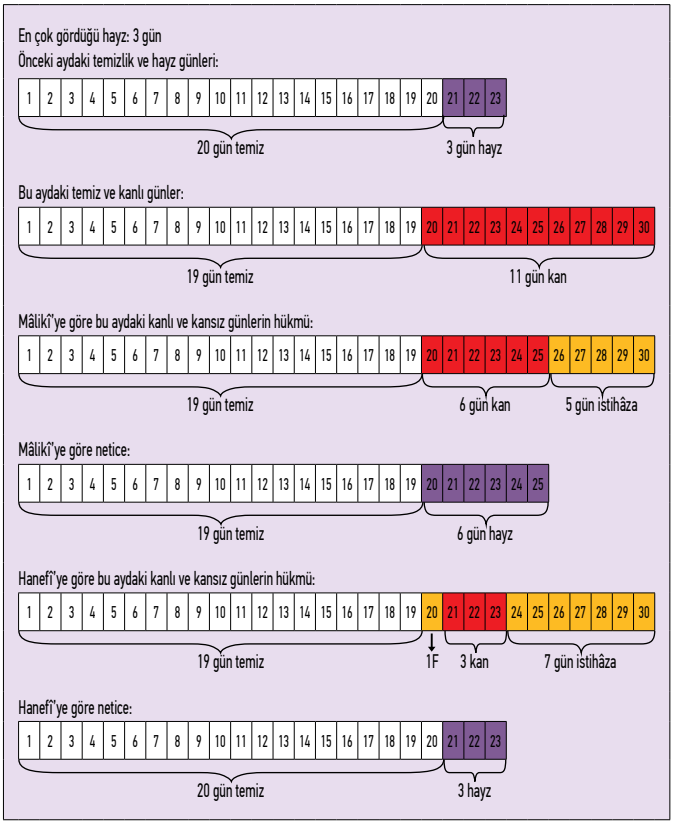
1- Mâlikî'yi taklit eden bir kadının âdeti, her zaman **20** temiz, **10** hayz iken; bu ay **20** temiz, **13** kan görse, en çok gördüğü hayz, **10** gün olduğu için, Mâlikî'de bu ay, **10+3=13** güne kadar gördükleri hayz, sonrakiler istihâza olur. **13** günü geçmediği için, Mâlikî'ye göre **13** gün hayz görmüş olur.

AÇIKLAMA

Kan gelince namazı bırakır. Hanefî'de, bu aydaki kanlı günler **10** günü aştığı ve en az **3** gün ve üzeri önceki âdetine rastladığı için, rastlayan **10** gün hayz, sonraki **3** gün istihâza olur. Mâlikî'yi taklit eden Hanefî, bu durumda, **13.** gün bitene kadar namaz kılmaz. **13.** günden sonra, kan gelse de, gusledip namaza başlar. Hanefî'ye göre istihâza olan **10.** günden sonraki kılamadığı **3** günlük namazını ise, daha sonra kazâ eder.

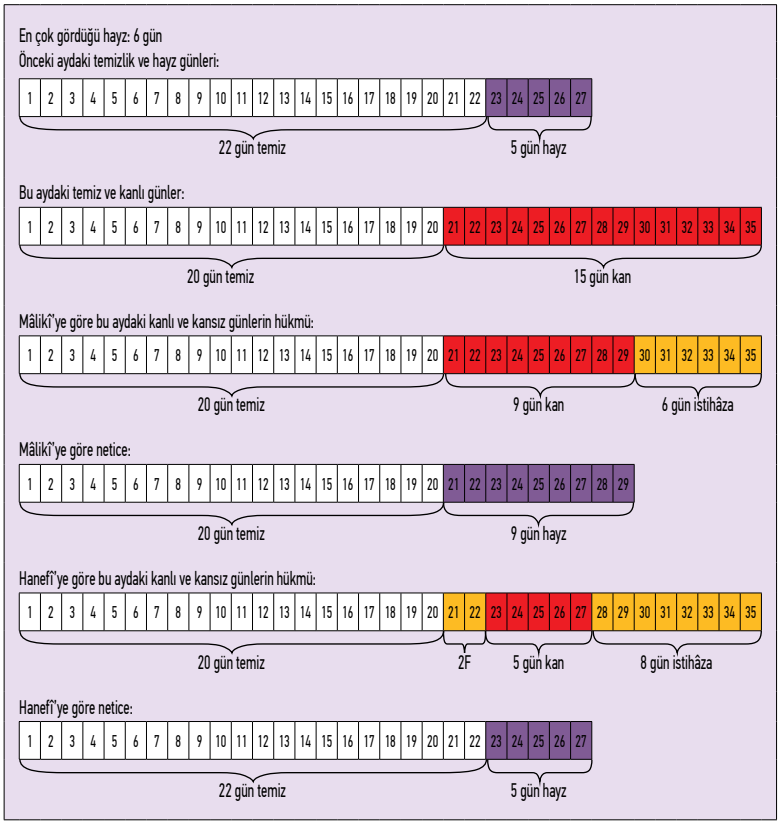
2- Mâlikî'yi taklit eden ve her ay âdeti **20** temiz, **3** hayz olan kadın, bu ay **19** temiz, **11** kan görse, en çok gördüğü hayz, **3** gün olduğu için, Mâlikî'de bu ay, **3+3=6** güne kadar gördükleri hayz, sonrakiler istihâza olur. Bu ay **11** gün kan gördüğüne göre, Mâlikî'de bunun ilk **6** günü hayz, sonraki **5** günü istihâza olur.

AÇIKLAMA

Kan gelince namazı bırakır. Hanefî'de, bu aydaki kanlı günler **10** günü aştığı ve **3** gün ve üzeri önceki âdetine rastladığı için, rastlayan **3** gün hayz, önceki **1** gün ve sonraki **7** gün istihâza olur. **30.** günden itibaren, gusledip namaza başlar. İstihâza olan **1.** kanlı günle **24.-29.** günler arasında kılmadığı, toplam **7** günlük namazını daha sonra kazâ eder.

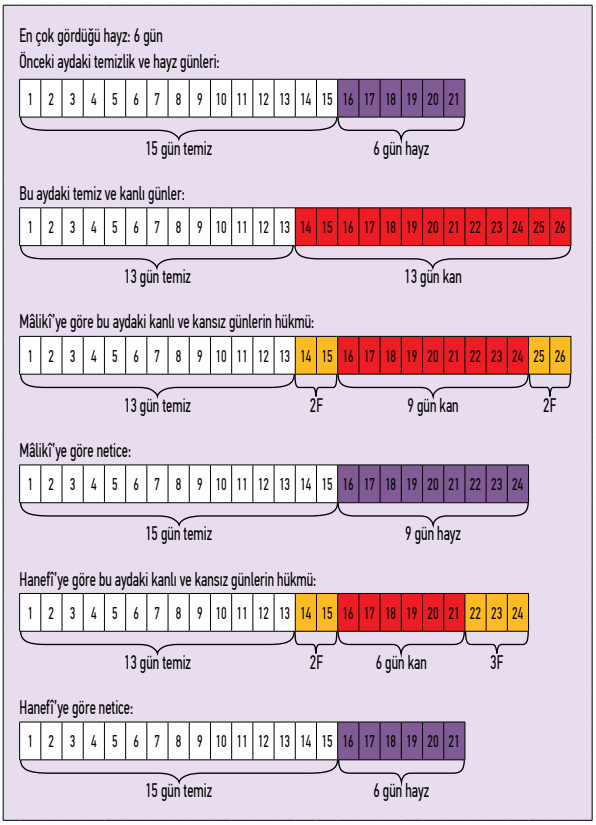
3- Mâlikî'yi taklit eden ve âdeti **22** temiz, **5** hayz olan, en çok **6** gün hayz görmüş olan kadın, bu ay **20** temiz, **15** kan görse, en çok gördüğü hayz **6** gün olduğu için, Mâlikî'de bu ay, 6+3=9 güne kadar gördükleri hayz, sonrakiler istihâza olur. Bu ay **15** gün kan gördüğüne göre, Mâlikî'de bunun ilk **9** günü hayz, sonraki **6** günü istihâza olur.

AÇIKLAMA

Kan gelince namazı bırakır. Hanefî'de, bu aydaki kanlı günler **10** günü aştığı ve en az **3** günü önceki âdetine rastladığı için, rastlayan **5** gün hayz, önceki **2** gün ve sonraki **8** gün istihâza olur; fakat kanın **10.** günden önce kesilip, Hanefî'ye göre hayz olma ihtimali olduğu için **10** kanlı gün bitene kadar namaz kılmaz. **11.** gün gusledip namaza başlar. Hanefî'ye göre istihâza olan, ilk **2** kanlı gün ile **28., 29.** ve **30.** günde kılmadığı namazlarını kazâ eder.

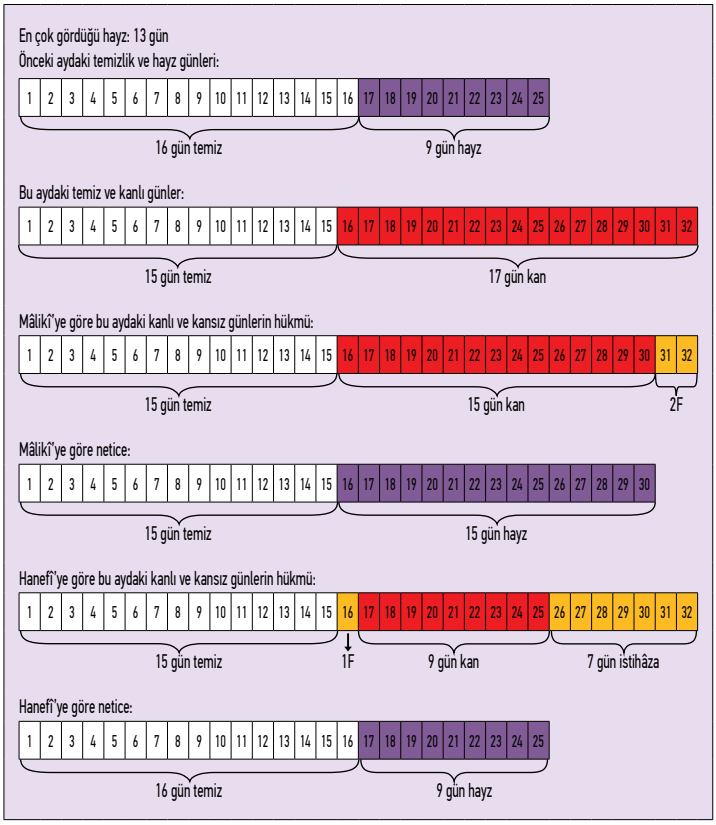
4- Mâlikî'yi taklit eden ve âdeti **15** temiz, **6** hayz olan, en çok **6** gün hayz görmüş olan kadın, bu ay **13** temiz, **13** kan görse, **15** temiz geçmeden gördüğü kanlı günler yâni **14.** ve **15.** gün istihâza olur. En çok hayz gördüğü gün sayısı **6** olduğu için, Mâlikî'de bu ay, **6+3=9** günü hayz, sonrakiler istihâza olur. Yâni **16.** günden itibaren, ilk **9** kanlı gün hayz, sonraki **2** gün istihâza olur.

AÇIKLAMA

En az temiz günler henüz bitmediği için **14.** gün kan gelse de, istihâza olduğu için, namaza devam eder. **16.** gün kan devam edince, artık namazı bırakır. Hanefî'de, bu aydaki kanlı günler **10** günü aştığı **6** günü önceki âdetine rastladığı için, rastlayan **6** gün hayz, önceki **2** gün ve sonraki **5** gün istihâza olur; fakat kanın **10.** günden önce kesilip, Hanefî'ye göre hayz olma ihtimali olduğu için **10** kanlı gün bitene kadar namaz kılmaz. **26.** gün gusledip namaza başlar. İstihâza olan, **22., 23., 24.** ve **25.** günlerde kılmadığı namazlarını kazâ eder.

5- Mâlikî'yi taklit eden ve âdeti **16** temiz, **9** hayz olan, en çok **13** gün hayz görmüş olan kadın, bu ay **15** temiz, **17** kan görse, en çok hayz gördüğü gün sayısı olan **13** günün **3** fazlası **15** günü aştığı için, bu aydaki kanlı günlerin ilk **15** günü hayz, sonraki **2** gün istihâza olur.

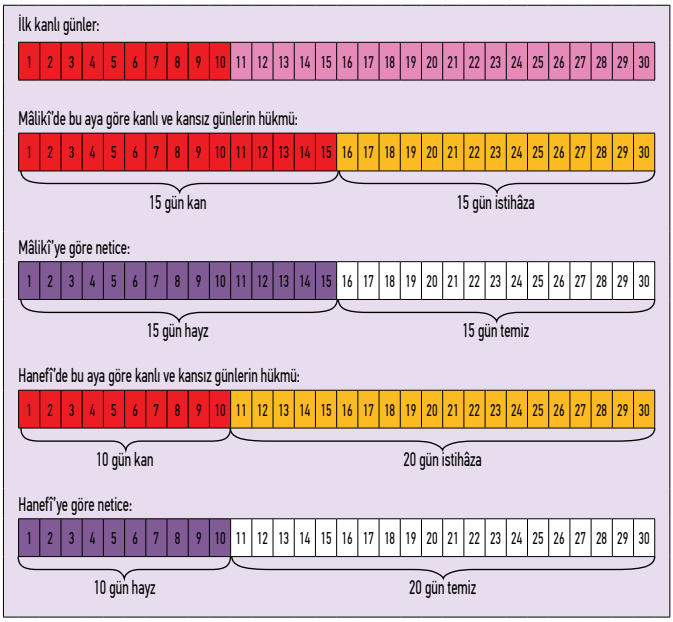

AÇIKLAMA

Kan gelince namazı bırakır. Hanefî'de, bu aydaki kanlı günler **10** günü aştığı ve en az **3** gün ve üzeri önceki âdetine rastladığı için, rastlayan **9** gün hayz, önceki **1** gün ve sonraki **7** gün istihâza olur. Mâlikî'ye göre hayzın bittiği **31.** günden itibaren, gusledip namaza başlar. İstihâza olan, ilk kanlı günde ve **26.-30.** günler arasındaki **5** gün ve baştaki **1** gün, yâni toplam **6** günde kılmadığı namazlarını daha sonra kazâ eder.

6- Mâlikî'yi taklit eden kız, hayz olmaya başlayınca, kan durmadan aksa yâni istimrâr etse, Mâlikî'de **15** günü hayz, **15** günü istihâza kabul edilir.

AÇIKLAMA

Kan gelince namazı bırakır. **16.** günden itibaren gusledip namaza başlar. Hanefî'de ise, ilk defa hayz gören kızdan gelen kan, devamlı akarsa, ilk **10** günü hayz, **20** günü istihâza kabul edilir. Hanefî'ye göre istihâza olan **11.-15.** günler arasındaki günleri yâni **5** günde kılmadığı namazlarını daha sonra kazâ eder.

7. Mâlikî'de, sonraki ayda, âdeti değişirse, âdetlerinden en çoğunun **3** gün fazlası hayz olur. Daha fazlası ve **15** günden fazlası istihâza olur. **[**Seâdet-i Ebediyye]

Sual: Hayzının en çoğu **7 gün** olan, Mâlikî'yi taklit eden bir Hanefî'nin âdeti; **20 temiz, 7 hayz** iken, aşağıda belirtilen sayılarda kan görse, âdeti nasıl değişir?

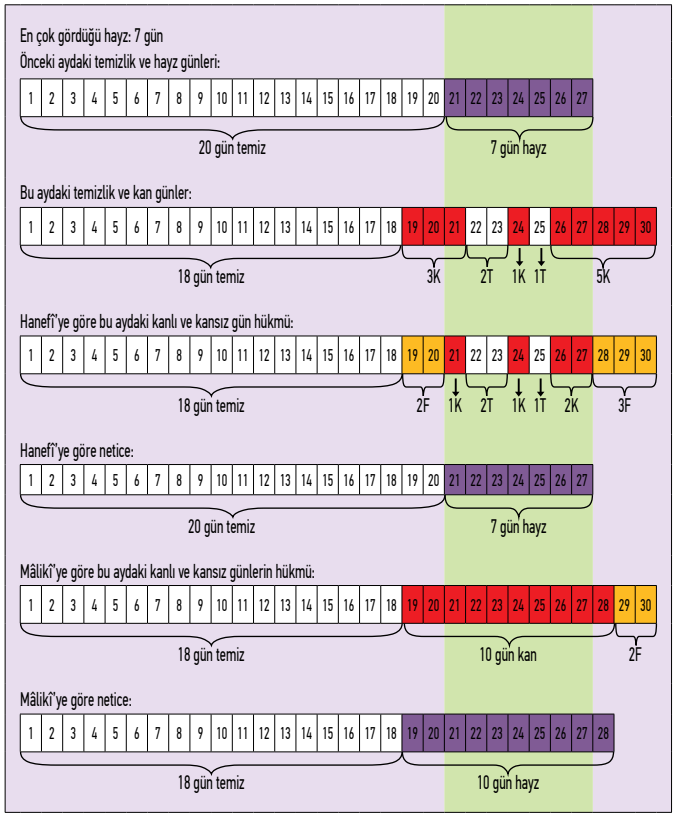
Cevap: Sualdeki kadının durumu her ay için şöyledir:

1. ay: 18 temiz, **3** kan, **2** temiz, **1** kan, **1** temiz ve **5** kan görse; kan **10** günü geçtiğinden istihâza vardır.

Açıklama:

Hanefî'ye göre; kanlı günler eski âdetine **7** gün rastladığı için hayzı değişmez, yine **7** gün olur. **3** kanlı günün ilk **2**'si ve **5** kanlı günün son **3** günü istihâzadır. **29.** gün gusledip namaza başlar, **19.-20.** ve **28.** günlerdeki istihâzalı günleri kazâ eder.

Mâlikî'ye göre ise; 7+3=10 güne kadar gördükleri hayz, sonrakiler istihâzadır. Bu ay **12** gün kan gördüğünden bunun ilk **10** günü hayz, sonraki **2** gün istihâzadır. Hayzının en çoğu **10** güne çıkmıştır.

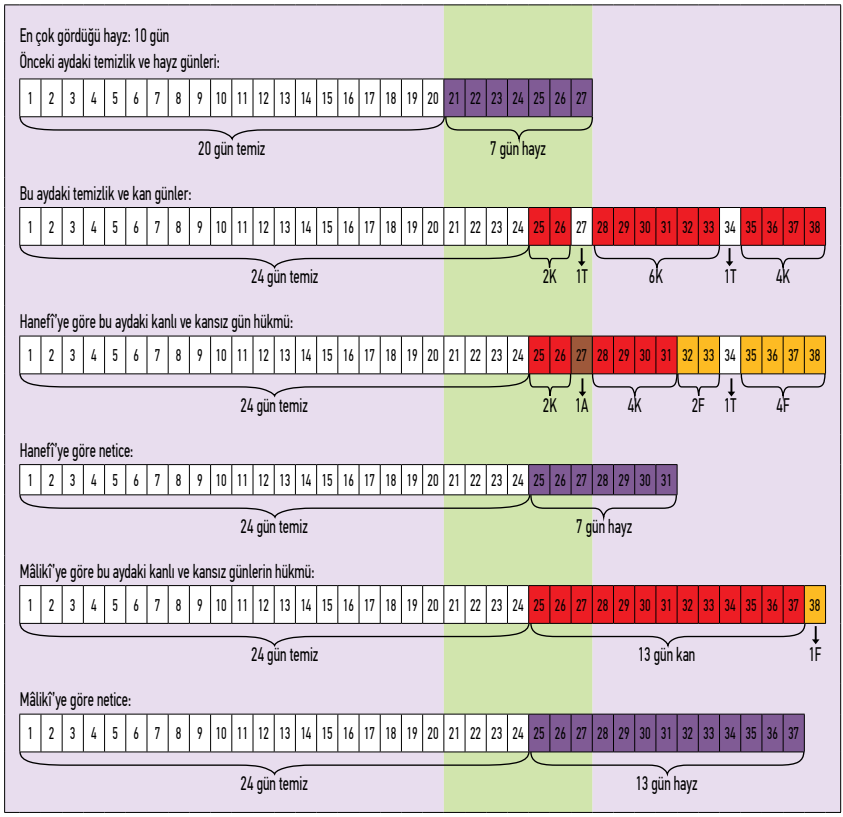
2. ay: **24** temiz, **2** kan, **1** temiz, **6** kan, **1** temiz, **4** kan, görse; kan **10** günü geçtiğinden istihâza vardır.

Açıklama:

Hanefî'ye göre; kanlı günler önceki âdetine **2** gün rastladığı için (**3** günden az) baştan eski hayzı kadarı esas alınır. Hayzı yine **7** gündür. Temizlik süresi **24** güne çıkar. **2** kan, **1** temiz ve **6** kanlı günün baştan **7** günü hayz olur. Geriye kalan kanlı günler istihâzadır, **38.** gün gusledip istihâzalı günleri kazâ eder.

Mâlikî'ye göre ise; hayzın en çoğu **10** gün olduğuna göre, **10+3=13** güne kadar gördükleri hayz, sonrakiler istihâza olur. Bu ay **14** gün kan gördüğünden bunun ilk **13** günü hayz, sonraki **1** gün istihâzadır.

13. gün gusledip **14.** gün namazını kılar. Hanefî'ye göre istihâza olan günleri kazâ eder.

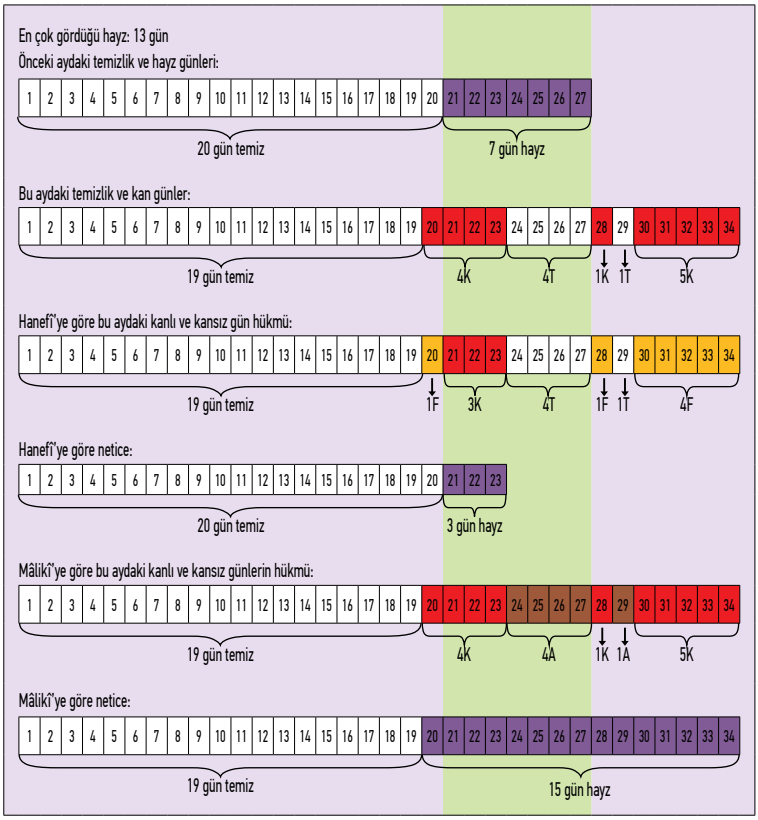
3. ay: **19** temiz, **4** kan, **4** temiz, **1** kan, **1** temiz ve **5** kan görse; kan **10** günü geçtiğinden istihâza vardır. İstihâza olduğu için istihâzasız son ay esas alınır.

Açıklama:

Hanefî'ye göre; **4** kanlı günün son **3** günü, eski hayza rastladığından **3** gün hayz, **4** kanlı günün **1.** günü ve diğer günler istihâza olur. **35.** gün gusledip kılmadığı istihâzalı günleri kazâ eder.

Mâlikî'ye göre ise; en çok hayzı **13** idi. **13+3=16** eder. **15** günü geçtiği için hayzı **15** güne çıkar. İlk günden itibaren **4K+4T+1K+1T+5K=15** gün hayz olur.

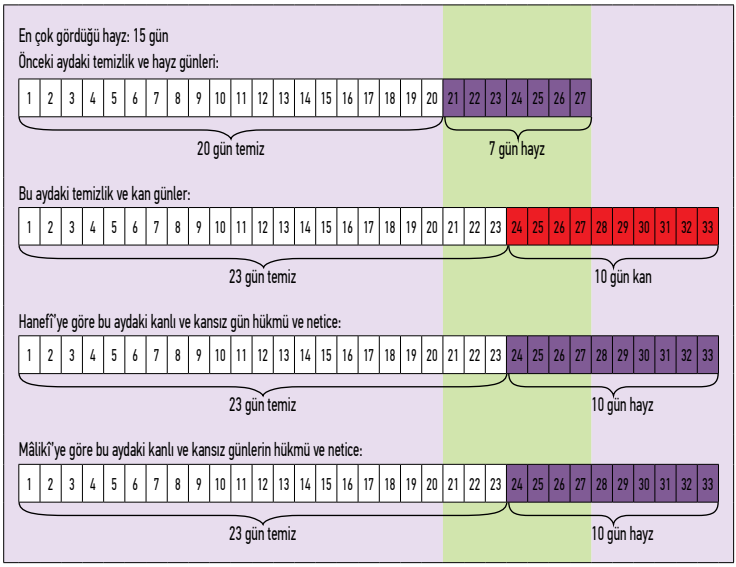
Hanefî'ye göre istihâzalı olan günleri kazâ eder.

4. ay: **23** temiz ve **10** kan görse, istihâza olmadığı için:

Hanefî'ye göre; hayzı **10** güne; temizlik süresi ise, **23** güne çıkar.

Mâlikî'de de; hayzı **10** gündür.

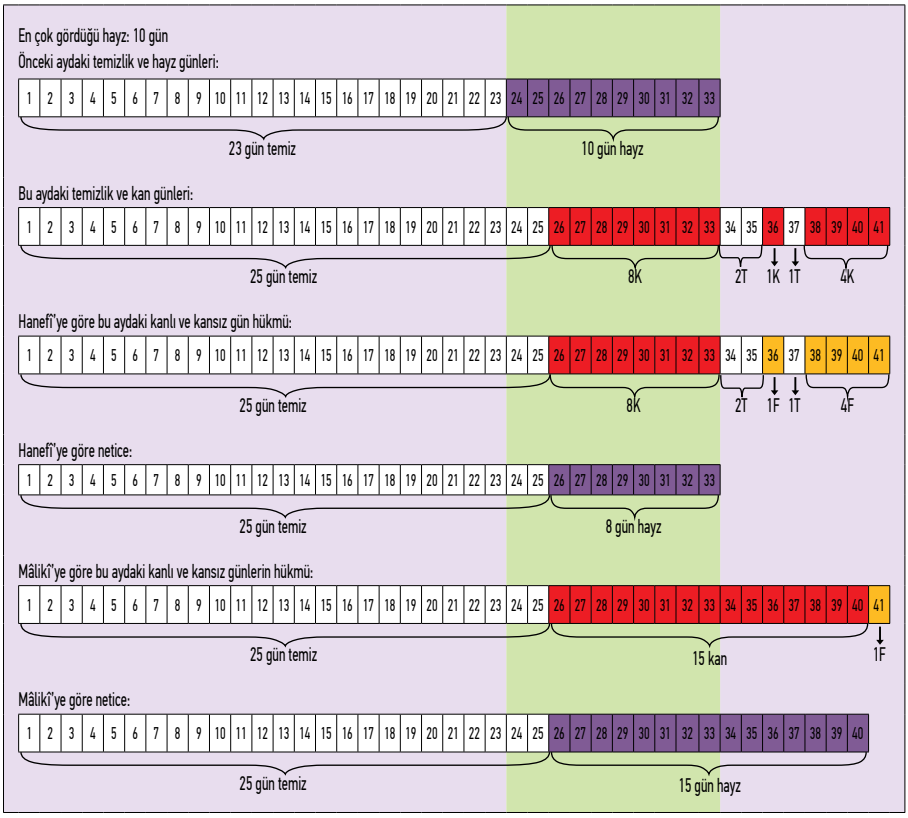

5. ay: **25** temiz, **8** kan, **2** temiz, **1** kan, **1** temiz ve **4** kan görse; kan, **10** günü geçtiğinden istihâza vardır. **4.** aydaki istihâzasız son hayzı esas alınır.

Açıklama:

Hanefî'ye göre; eski hayzına rastlayan **8** gün hayz, diğer günler istihâzadır.

Mâlikî'de ise; hayzının en çoğu **15** gün olduğu için, artık **3** gün eklenmez. İlk günden itibaren **15** gün hayzdır. **16.** gün gusledip namazlarını kılar. Hanefî'ye göre istihâzalı olan günleri kazâ eder.

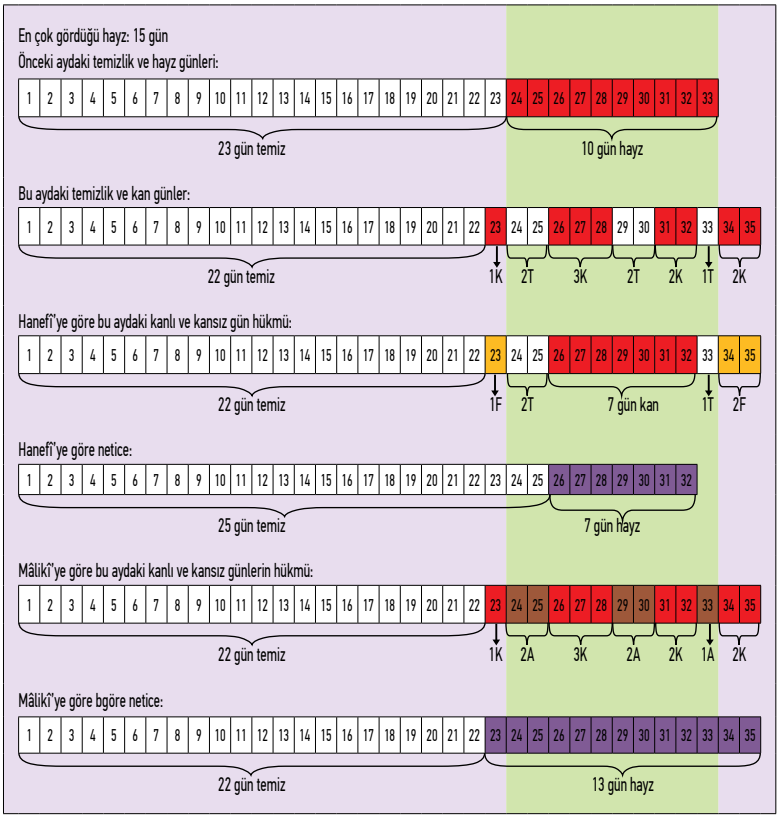

6. ay: **22** temiz, **1** kan, **2** temiz, **3** kan, **2** temiz, **2** kan, **1** temiz ve **2** kan görse; kan, **10** günü geçtiğinden istihâza vardır. İstihâzasız son ay olan **4.** aydaki hayzı esas alınır.

Açıklama:

Hanefî'de; eski hayza rastlayan **3K+2T+2K=7** gün hayz, diğer kanlı günler istihâza olur.

Mâlikî'de ise; hayzının en çoğu **15** gün olduğu için ilk günden itibaren **13** gün hayz olur. Hanefî'ye göre istihâzalı olan günleri kazâ eder.

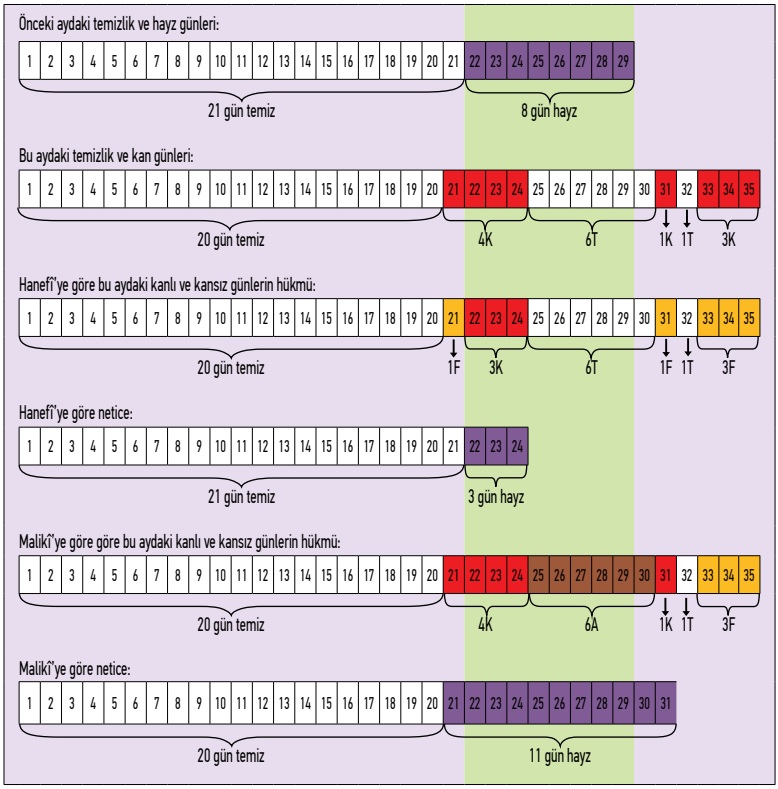

Sual: Âdeti; **21 temiz**, **8 hayz** olan Hanefî bir kadın aşağıdaki şekillerde kan görse, yeni âdeti ne olur?

Cevap: Bu sualdeki kadının durumu ise her ay için şöyledir:

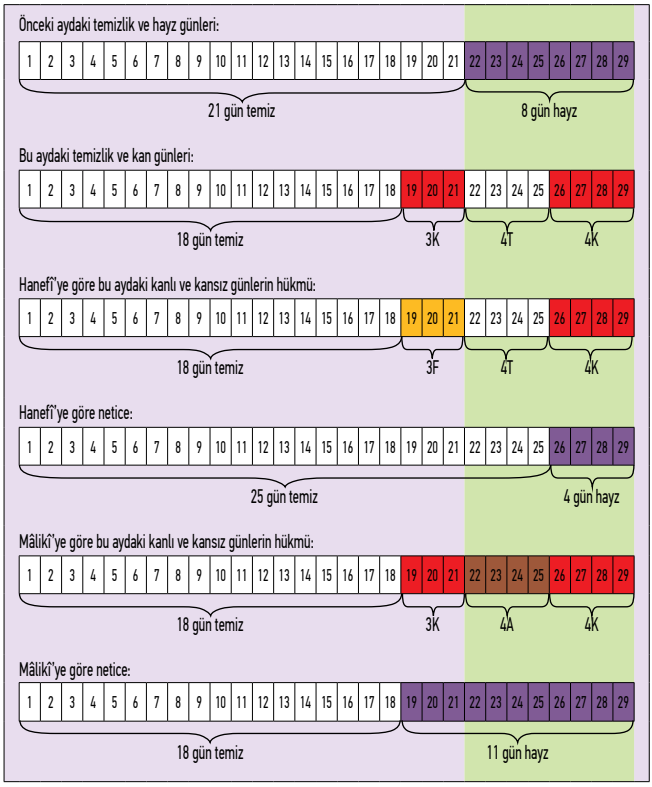
1. ay: **20** temiz **4** kan, **6** temiz, **1** kan, **1** temiz, **3** kan görse;

Eski âdetine **3** gün rastladığından, **3** gün hayz, diğer kanlı günler istihâza olur. İstihâzalı günlerde kılmadığı namazlarını temizlenince kazâ eder.

Mâlikî'ye göre, hayzı **11** gün olur. Çünkü âdetinin en çoğu **8** idi. Yeni hayzını hesaplarken, en çok hayız gördüğü gün sayısına **3** ilave edilir.

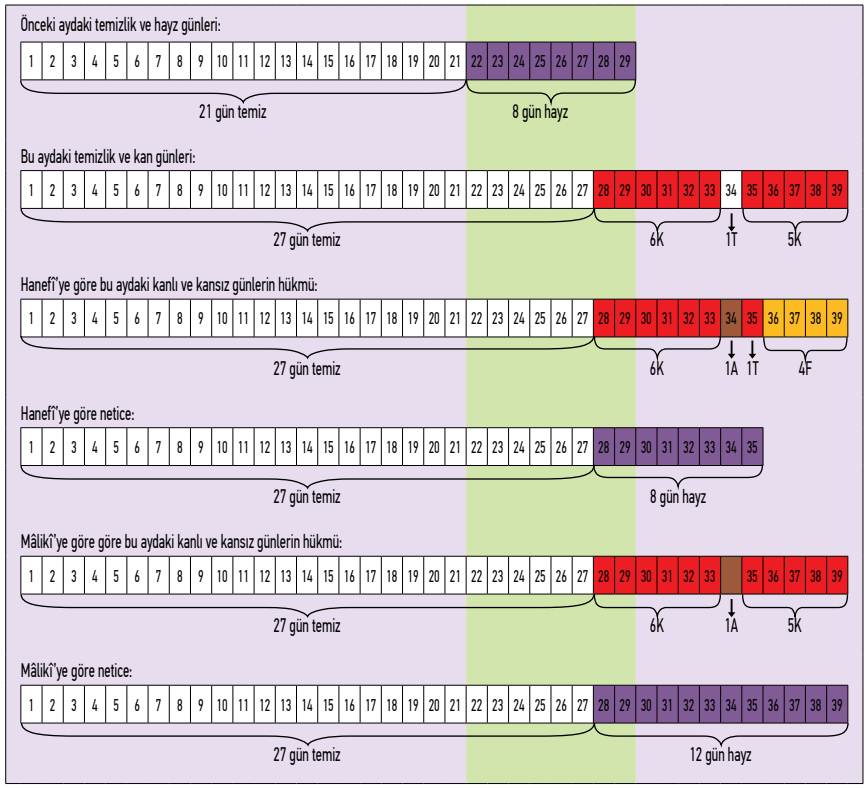
2. ay: **18** temiz, **3** kan, **4** temiz, **4** kan görse;

Eski âdetine **4** gün rastladığından **4** gün hayz, diğer kanlı günler istihâza olur. İstihâzalı günlerde kılmadığı namazlarını temizlenince kazâ eder.

Mâlikî'ye göre, hayzı **11** gün olur. Kanlı günler arasındaki temiz günler de aktı kabul edilir.

3. ay: **27** temiz **6** kan **1** temiz **5** kan görse;

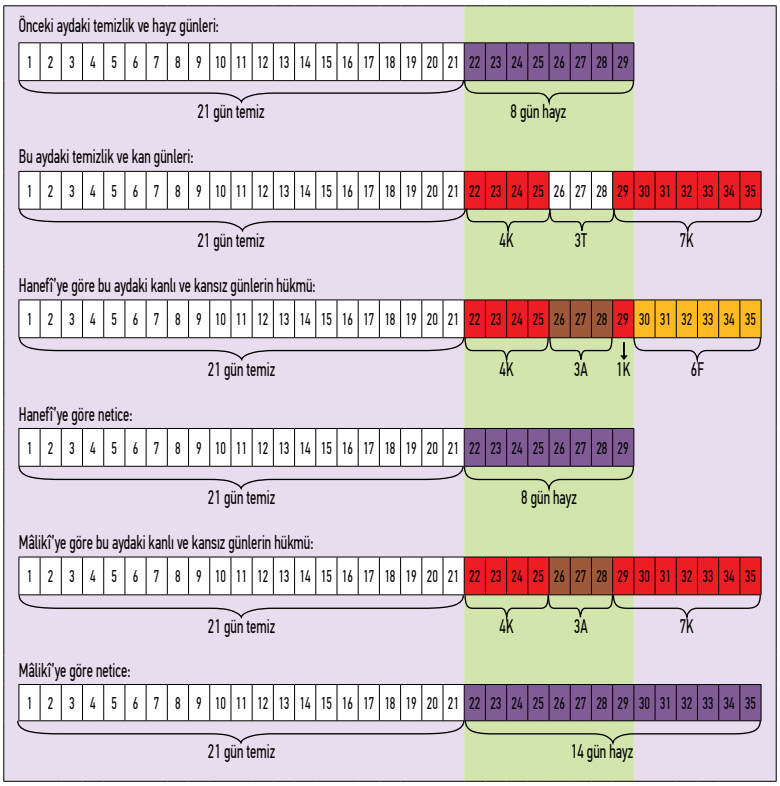

Eski âdetine **3** veya daha fazla gün rastlamadığından eski âdeti geçerli olur. Yâni **6K+1T+1K=8** gün hayzdır. Son **4** kanlı gün istihâzadır. İstihâzalı günlerde kılmadığı namazlarını temizlenince kazâ eder.

Mâlikî'ye göre, hayzı **12** gün olur. Aradaki **1** temiz gün aktı kabul edilir. **13.** gün gusleder. Hanefî'ye göre istihâza kabul edilen günleri kazâ eder.

4. ay: **21** temiz **4** kan **3** temiz **7** kan görse;

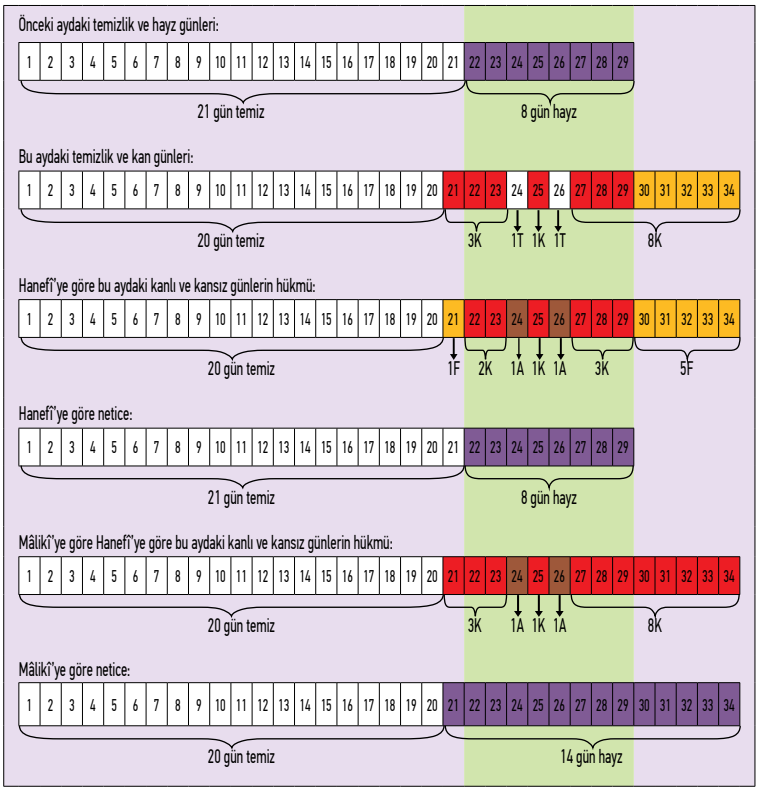

Eski âdetine **8** gün rastladığından **8** gün hayz, diğer kanlı günler istihâza olur. Aradaki **3** temiz gün de aktı kabul edilir. İstihâzalı günlerde kılmadığı namazlarını temizlenince kazâ eder.

Mâlikî'ye göre, bu ayki hayzı **14** güne çıkar. Çünkü en fazla hayzı **12** gün idi. **3** daha eklenince **15** olur. Yâni bu ay **15** güne kadar gelenler hayz olur. **14** geldiği için, **14** gün olur. Kanlı günler arasındaki **3** temiz gün aktı kabul edilir. **15.** gün gusleder. Hanefî'ye göre istihâza kabul edilen günleri kazâ eder.

5. ay: **20** temiz **3** kan **1** temiz **1** kan **1** temiz **8** kan görse;

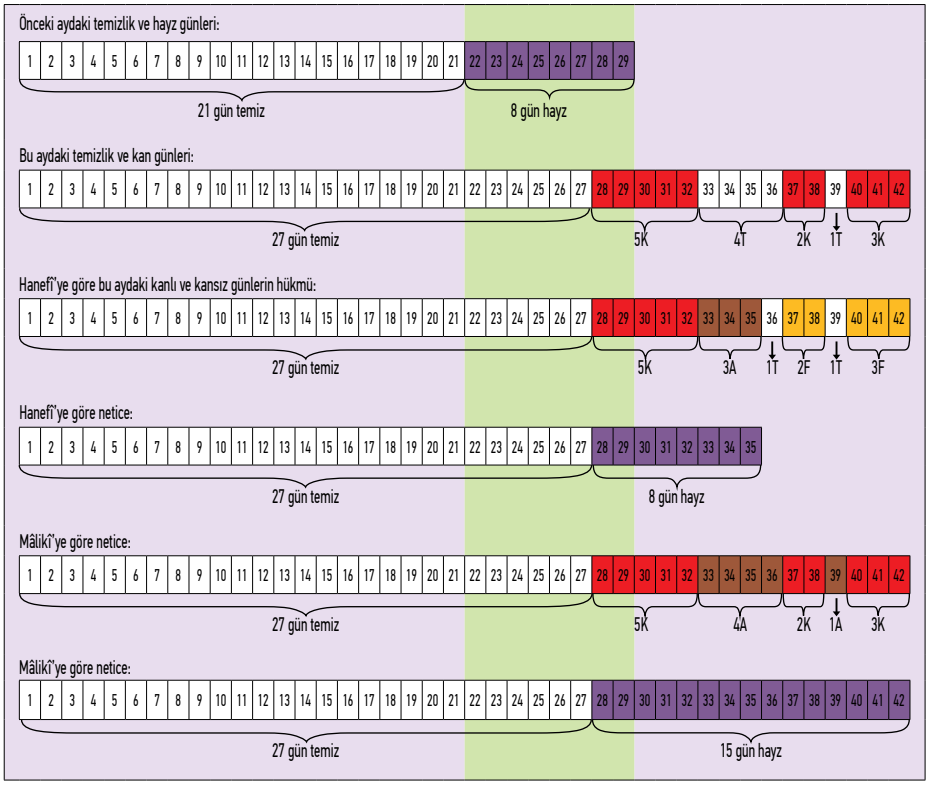

Aradaki **2** gün de aktı kabul edildiğinden, hepsi eski âdeti olan **8** güne rastlıyor. **8** gün hayz, diğer kanlı günler istihâza olur. İstihâzalı günlerde kılmadığı namazlarını temizlenince kazâ eder.

Mâlikî'ye göre de, hayzı **14** gün olur. Kanlı günler arasındaki temiz günler de aktı kabul edilir. **15.** gün gusleder. Hanefî'ye göre istihâza kabul edilen günleri kazâ eder.

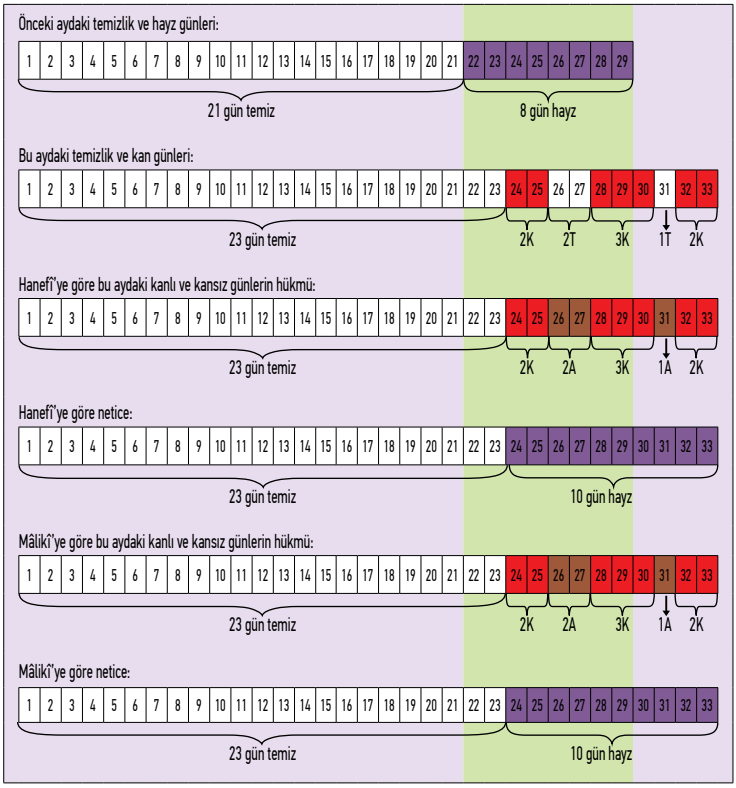
6. ay: **27** temiz **5** kan **4** temiz, **2** kan, **1** temiz **3** kan görse;

Eski âdetine **3** veya daha fazla gün rastlamadığından eski âdeti geçerli olur. Eski âdeti **8** gün idi. Baştan itibaren **8** gün sayılınca, âdetin sonu kanlı olmuyor. Onun için, İmâm-ı Muhammed'e göre âdeti **5** gün olur. İmâm-ı Ebû Yusuf'a göre, sonu kansız da olsa, eski âdeti olan **8** gün hayz olur. **Burada İmâm-ı Ebû Yusuf'a göre hareket edilir.** **5** kanlı gün ve sonra gelen **3** temiz gün hayızdır. Sonraki kanlı günler istihâza olur. İstihâzalı günlerde kılmadığı namazlarını temizlenince kazâ eder.

Mâlikî'ye göre de, hayzı **15** gün olur. Kanlı günler arasındaki temiz günler de aktı kabul edilir. **16.** gün gusleder. Hanefî'ye göre istihâza kabul edilen günleri kazâ eder.

7. ay: 23 temiz 2 kan 2 temiz 3 kan 1 temiz 2 kan görse;

Kanlı günler **10** günü aşmadığından çakışana bakılmaz. Yâni istihâza yok, **10** günün hepsi hayzdır. Kanlı günler arasındaki temiz günler de aktı kabul edilir.

Mâlikî'ye göre de, hayzı **10** gün olur. Kanlı günler arasındaki temiz günler aktı kabul edilir.

Mâlikî'yi Taklit ile İlgili Sualler

1. Sual: Mâlikî'yi taklit ederken nelere dikkat edeceğimi özetler misiniz?

CEVAP: Diş dolgusu veya idrar kaçırma yahut bir akıntı sebebiyle Mâlikî mezhebini taklit eden Hanefî, sadece gusülde, abdestte ve namazda, kendi mezhebinin şartlarına ilâveten Mâlikî'nin farzlarına uyup müfsidlerinden kaçar.

Hanefî'den farklı olan durumlar şunlardır:

1- Gusülde niyet, müvâlât ve delk farzdır. Müvâlât, uzuvları ara vermeden yıkamaktır. Delk, yıkanan yerleri el veya havlu ile hafif sıvazlamaktır. Sadece dokunmak da delk yerine geçer. Gusülde saçlar hilâllenir.

2- Abdestte, niyet, müvâlât, delk, başın tamamını meshetmek farzdır.

3- Kendi ön edep yerine, elinin içi ile dokunan erkeğin abdesti bozulur.

4- Mestin üst ve altı tamamen meshedilir.

5- Namaz aynen Hanefî gibi kılınınca Mâlikî'deki farzlara da uyulmuş olur.

2. Sual: Mâlikî mezhebini taklit eden kadın, bir damla akmakla hayzı başladığına göre, Hanefî'deki ilk **3** günde namaz abdesti alırken, Mâlikî'de her namaz sonunda gelmiyorsa gusl abdesti mi alacak?

CEVAP: Evet alacak, yâni kesilince gusledip namazını kılacak. Devam ederse namazını bırakacak.

3. Sual: Seâdet-i Ebediyye'de, (Mâlikî'de, âdetinden en çoğunun, **3** gün fazlası hayz olur. Daha çoğu ve **15** günden fazlası istihâza olur) diyor. Buna bir örnek verebilir misiniz?

CEVAP: Mâlikî olan bir kadının âdeti inip çıksa ve en çoğu **9** gün olsa, son ay **14** gün kan görse, bunun ancak, **9+3=12** günü hayz, diğer kanlı günler istihâza olur. Eğer kesilmeden **15** gün devam etse, Mâlikî'ye göre, yine **12** günü hayz, geri kalanı istihâza olur. Hanefî'ye göreyse, hayzı yine **9** gün olur, diğer kanlı günler istihâza olur. Mâlikî'yi taklit eden kadın, âdeti olan **9** günden sonra **3** gün daha Mâlikî'ye uyarak namaz kılmaz. Ancak kılamadığı bu **3** günlük namazını kazâ eder.

4. Sual: Mâlikî'yi taklit eden bir kadının hayzı, her zaman **10** gün iken **13** gün devam etse, **10** günden sonra, orucunu tutup namazını kılması gerekir mi?

CEVAP: **10** günden sonra **13** güne kadar hayz devam ederse, bu **3** gün namaz kılmaz, fakat oruç tutar; çünkü oruçta Mâlikî taklit edilmiyor. Daha sonra **10** günden sonraki kılamadığı **3** günlük namazını kazâ eder. Hanefî ve Mâlikî'de hayz sebebiyle tutulamayan oruçlar kazâ edilir.

5. Sual: İstihâza kanı Mâlikî'yi taklit eden kadının abdestini bozar mı?

CEVAP: Bozmaz.

6. Sual: Mâlikî'ye göre de istihâzalı olan günlerde, Mâlikî'yi taklit etmeyen kadın, istihâza kanı için Mâlikî'yi taklit etse, istihâza kanı abdestini bozar mı?

CEVAP: İstihâza kanı Mâlikî'yi taklit edenin abdestini bozmaz. Başka abdesti bozan bir sebep olmazsa, sabah aldığı abdest ile yatsıyı kılabilir.

7. Sual: Mâlikî'yi taklit eden kız, hayz olmaya başlayınca, kan durmadan aksa, ne yapar?

CEVAP: Hanefî'de ilk **10** günü hayz, **20** günü istihâza kabul edilir. Mâlikî'yi taklit edince, **15** günü hayz, **15** günü istihâza kabul edilir. Şâfi'î'de de böyledir.

8. Sual: Mâlikî'yi taklit ediyorum. Her ay hayzım **3** gün iken; bu ay **11** gün sürdü. Hayzım değişti mi? Bu günlerde namaz kılmam gerekir miydi?

CEVAP: Hayz değişmedi, yine **3** gündür. Ancak Mâlikî'yi taklit ettiğiniz için, daha önce **3** günden çok kan gelmemişse, Mâlikî'ye göre, hayzınız **3+3=6** gün olur. Ancak kanın **10** günden önce kesilme ihtimali olduğu için **10** güne kadar namaz kılınmaz. **11.** gün gusl eder, **3** günden sonrakiler kazâ edilir.

15 Güne Kadar Kan Devam Etse

Sual: Temizlik günü **23**, âdet günü **6** olan Mâlikî'yi taklit eden bir kadın, **15** güne kadar kan devam etse, namazlarını nasıl kılar?

CEVAP: Bir damla kan gelse de, Mâlikî'ye göre hayzlı olur. Mâlikî'de, âdetinden en çoğunun, **3** gün fazlası hayz olacağı için, **6** gün hayzdan sonra, **9** güne kadar hayzlı sayılır. **10.** günü gelince de, yine Hanefî'ye göre âdeti değişmiş olabileceğini düşünerek namaz kılmaz. **11.** günü gelince bunun özür olduğu anlaşılır. Hemen **11.** günden itibaren namaza başlar ve **6** günden sonraki kılmadığı namazlarını kazâ eder. **15** güne kadar gelen kanlar özür sayılır.

Kanın kesildiğine kanaat getirirse, gusledip namazını kılar. En uygunu da, namaz vaktinin sonuna kadar bekleyip kan gelmezse gusledip namazını kılar. Yâni bir damla kan gelince bir gün beklemez. Kesildiğinden itibaren namaz kılması gerekir.

Sual: Âdet günü **6** gün olan Mâlikî'yi taklit eden Hanefî bir kadının hayzı, normal temizlikten sonra düzensiz olsa, **3** günden önce gelirse ne yapar, **3** günden sonra gelirse ne yapar, bir daha gelene kadar beklediği süre bir namaz vakti midir yoksa **24** saat midir?

CEVAP: **Hanefî'**de şöyledir: Kadın âdetinden en az **15** gün sonra, kan görmeye başlasa, namazı ve orucu bırakır. Eğer, **3** gün olmadan kesilse, namazın son vaktine [o namazı kılacak] kadar bekler, abdest alıp namazını kılar. Kan gelirse, namaz kılmaz. **3** güne kadar böyle devam eder, gusül gerekmez. Çünkü bunun âdet kanı olmama ihtimali vardır. Yalnız abdest kifâyet eder.

Mâlikî'de ise, bir damla bile gelse hayz olduğu için, kan kesilene kadar namaz kılmaz. Kan kesildiğine kanaat getirince gusledip namazlarını kılar. Her namaz vaktinde bir damla geliyorsa, kan kesilince namaz vaktinin sonuna kadar bekler, sonra gusledip namazını kılar.

Diş Dolgusu Olan Hacda Mâlikî'yi Taklit Etmez

Sual: Diş dolgusu sebebiyle Mâlikî mezhebini taklit eden kimsenin, hacca gidince, haccın farzlarını yaparken Mâlikî mezhebinin şartlarını da gözetmesi gerekir mi?

CEVAP: Hayır. Sadece gusül, abdest ve namazda Mâlikî mezhebinin şartlarını gözetmek gerekir.

Şâfi'î'de Hayz ve Nifâs

1. Hayzın en azı **1** gün, en fazlası ise **15** gündür. **15** günden fazla gelirse istihâza [özür] olur.
2. Temizlik süresi **15** gündür. **15** gün olmadan kan gelirse, bu hayz değildir, istihâzadır.

3. **9** yaşından küçük kız ve âyiseden [**60** yaşından sonra] gelen kan hayz olmaz, özür olur.
4. Nifâsın azami süresi **60** gündür. Azı için bir sınır yoktur. Hamileden gelen kan hayzdır.
5. Nifâs kanamaları arasındaki temizlik günleri **15** günden az olursa nifâs sayılır. Nifâs kanları arasında **15** veya daha fazla temizlik olursa, artık nifâs bitmiş demektir. **60** günü beklemek gerekmez. Temizlikten **15** veya daha sonra kan gelirse bu nifâs değil, hayz kanı olur.
6. Hayz veya nifâs sona erince, gusletmeden önce vaty haramdır. [Hanefî'de câizdir.]
7. Hayz veya nifâslı kadının göbek ile diz arasına çıplak olarak dokunmak câiz değildir.

Hanbelî'de Hayz ve Nifâs

1- Hayzın en azı **1 gün,** en fazlası ise **15 gündür. 15 günden fazla** gelirse istihâza [özür] olur.

2- İkinci hayzın olabilmesi için, aradan en az **13 gün** geçmesi gerekir. **13 gün** geçmeden kan gelirse, bu hayz değildir, istihâzadır.

3- **9** yaşından küçük kız ve âyiseden [**50** yaşından sonra] gelen kan hayz olmaz, özür olur.

4- Hamileden gelen kan, hayz değil, istihâzadır.

5- İstihâzalı kadınla vaty haramdır. Diğer üç mezhepte câizdir. Nifâslı kadının **kırkı** çıkmadıkça temizlense bile vaty câiz olmaz. Diğer üç mezhepte câizdir. Hayz bittikten sonra, gusletmeden vaty üç mezhepte câiz değildir. Hanefî'de câizdir. Hayzlı ve nifâslı kadının, kaba avret yeri hariç, göbek ile diz arasına dokunmak Hanbelî'de câiz, Şâfi'î ve Mâlikî'de câiz değildir. Hanefî'de ise İmâm-ı a'zama göre câiz değil, İmâm-ı Muhammed'e göre câizdir, fetva da böyledir.

6- Nifâsın azami süresi Hanefî'deki gibi **40 gündür.** Azı için bir sınır yoktur.

7- Nifâs görürken, kan gelmediği günler, temizdir, guslederek her ibâdetini yapar. Kan geldiği günler namazını, orucunu bırakır. **40 güne kadar** böyle devam eder.

TEYEMMÜM

Teyemmüm, toprakla temizlenmek demektir. Abdest almak veya gusül etmek için, su bulunmazsa veya su olduğu hâlde kullanılması mümkün olmayan durumlarda, temiz toprak, kum, kireç ve taş gibi toprak cinsinden temiz bir şey ile teyemmüm edilir. Hanefîde, namaz vakti girmeden önce de teyemmüm edilebilir. Diğer üç mezhebde, vakit girmeden önce câiz değildir.

Teyemmüm, abdest ve gusül için bir kolaylıktır. Dînimizde, toprak ile teyemmüm de, su ile temizlenmek gibi geçerlidir. Dînimiz bir çok kirliliğin toprak ile temizlenebileceğini açıkça bildirmektedir.

Teyemmümü Gerektiren Başlıca Hâller

1- Abdest ve gusül için temiz su bulamamak.

2- Su kullanmaya mâni olan hastalık, su kullanınca soğuktan ölmek veya hasta olmak tehlikesi bulunmak.

3- Suyun yanında düşman veya yırtıcı, zehirli hayvan bulunmak.

4- Hapiste olup, su kullanamamak,

5- Ölümle tehdit edilmek,

6- Yolcu olup, yanında içme suyundan fazla su bulunmamak,

7- Kuyudan su çıkarmak imkânı olmamak.

Teyemmümün Farzları

Teyemmümün farzı üçtür:

1- Niyet etmek,

2- İki elin içini temiz toprağa sürüp, yüzün tamamını mesh etmek,

3- Elleri temiz toprağa vurup, önce sağ ve sonra sol kolu mesh etmek.

Teyemmümün farzı ikidir, diyenler de vardır. İkinci ve üçüncü farzı bir farz olarak söylemektedirler. İki şekli de doğrudur.

Teyemmüm Nasıl Yapılır?

1- Önce, cünüplükten veya abdestsizlikten temizlenmek için niyet edilir.

Teyemmüm ile namaz kılabilmek için, yalnız teyemmüme niyet etmek yetişmez. İbâdet olan bir şeyi, meselâ, cenaze namazı, secde-i tilâvet yapmak için veya abdest için veya gusül için teyemmüm etmeye niyet lâzımdır.

Teyemmüme niyet ederken, abdest ile guslü ayırmaya lüzum yoktur. Abdest için niyet etmekle, cünüplükten de temiz olur. Cünüplükten temizlenmeye niyet edilen teyemmüm ile namaz kılınabilir. Abdest için ikinci teyemmüme lüzum yoktur.

2- İki kolu dirseklerinden yukarı sıvalı olarak, iki elin içini temiz toprağa, taşa, toprak veya kireç sıvalı duvara sürüp, en az üç parmağı değmek üzere, iki avucu ile yüzünü bir kere mesh etmek, yâni sığamak. Eli, yüzünün iğne ucu kadar yerine değmezse, teyemmüm geçerli olmaz.

Yüzü tam mesh edebilmek için, avuçlar açık ve dört parmak birbirlerine yapışık ve iki elin ikişer uzun parmaklarının uçları birbirlerine değmiş olarak, avuç içleri saç kesimine konup, çeneye doğru yavaşça indirilir. Parmaklar yatay vaziyette alnı, göz kapaklarını, burnun iki yanını ve dudakların üzerlerini ve çenenin yüz kısmını iyice sığamalıdır. Bu esnada avuç içleri de yanakları sığar.

3- İki avucu tekrar toprağa sürüp, birbirine çarparak, tozu toprağı silkeledikten sonra, önce sol elin dört parmağı içi ile, sağ kolun alt yüzünü, parmak ucundan dirseğe doğru sığayıp sonra, kolun iç yüzünü, sol avuç içi ile, dirsekten avuca kadar sığamak ve sonra sol baş parmak içi ile, sağ baş parmak dışını sığamak-

tır. Yüzüğü çıkarmak lâzımdır. Sonra, yine böyle sağ el ile, sol kol sığanır. El ayasını toprağa sürmek lâzımdır. Toprağın, tozun elde kalması lâzım değildir.

Abdest ve gusül için teyemmüm aynıdır.

Teyemmümü Bozan Şeyler

Teyemmümü gerektiren özür hâli ortadan kalkınca, su bulununca, abdesti ve guslü bozan hâllerde, teyemmüm de bozulur.

TEMİZLİK ve SAĞLIĞIMIZ

Atalarımız **"Her şeyin başı sağlıktır"** demişlerdir. Büyük kayıplar, beklenmeyen hâdiseler karşısında teselli için **"Sağlık olsun; Allah baş sağlığı versin"** deriz.

Gerçekten de sağlık, dünya ni'metlerinin başında gelir. Sağlık olmadan hiçbir şey yapılamaz. Dünya ve âhiret saâdeti buna bağlıdır. Sağlığı elinde olan kişi, dünyanın en mesut, en mutlu insanıdır. Dünyanın diğer mutlulukları, bundan sonra gelir. Mal, mülk, para, makam v.s. her şey sağlıkla değer kazanır. Eğer sağlık olmazsa, bunların hiç birisinin kıymeti kalmaz. Kanunî Sultan Süleyman;

"Halk içinde muteber bir nesne yok, devlet gibi" diyen bir şâire karşı,

"Olmaya devlet cihanda, bir nefes sıhhat gibi" cevabını vermiştir.

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", tıp bilgisini çeşitli şekillerde medh buyurdu. Meselâ, **(İlim ikidir: Beden bilgisi, din bilgisi)** buyurdu. Yâni ilimler içinde en lüzumlusu, ruhu koruyan din bilgisi ve bedeni koruyan sağlık bilgisidir. Her şeyden önce, ruhun ve bedenin zindeliğine çalışmak lâzım geldiğini emir buyurdu. İslâmiyet, beden bilgisini, din bilgisinden önce öğrenmeyi emrediyor. Çünkü, bütün iyilikler, bedenin sağlam olmasıyla yapılabilir. Süvariye hayvan lâzım olduğu gibi, insana da beden lâzımdır. Sağlık sayesindedir ki, kendimize, aile efradımıza, yurdumuza, milletimize, bütün insanlığa ve yaratıcımız ve sahibimiz olan Rabbimize karşı olan vazifelerimizi en iyi şekilde ve gönül rahatlığıyla yerine getirebiliriz. Sağlığımız yerinde olmayacak olursa, hemen hiç birini rahatlıkla yapamayız.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Sağlık içinde rahatça yaşamak, Allahın kullarına iki büyük ihsânıdır.)

(Bir insanın başkasından kötülük görmeksizin, aile efradını sağlıklı görür ve yiyeceği de yanında bulunarak sabaha erişirse, onun gönlünde, bir genişlik, bir sevinç belirir.)

(Allahtan af ve sağlık dileyiniz, insana Allahın varlık ve birliğini anlamak üzere verilen bilgiden sonra, sağlıktan büyük ve iyi bir nesne verilmemiştir.)

(Sıhhatli beden, mesut ömür, ilâhî birer ni'mettir.)

Sağlıklı olmak ne kadar büyük ni'met ve bahtiyarlıktır. Fakat çokları bunun kıymetini bilmez, çoğu zaman korumak için lüzumlu tedbirleri almaz. Bunların kıymetini, büyüklüğünü felçliler, tutulduğu amansız hastalıktan dolayı döşekte yatanlar, şeker hastaları, kalbinden, midesinden, ciğerinden rahatsız ve muzdarip olanlar daha iyi anlarlar.

Etrafımızda ve hastanelerde sık sık karşılaştığımız ağrı, acı ve çeşitli ızdıraplar içinde kıvranan hastalardan ibret almalı ve sıhhatimizin kıymetini bilmeliyiz!

Bugün, bütün üniversitelerde okutuluyor ki, doktorluk iki kısımdır: Biri **hijyen**, sıhhati korumak, ikincisi **terapötik**, hastaları iyi etmektir.

Bunlardan birincisi önce gelmektedir. İnsanları hastalıklardan korumak, sağlam kalmayı sağlamak, tıbbın birinci vazifesidir. Hasta insan, iyi edilse de, çok kere arızalı, çürük kalır. İşte İslâmiyet, tababetin birinci vazifesini, hijyeni garanti etmiştir. Kur'ân-ı kerîm, tıbbın iki kısmını da teşvik buyurmuştur.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(İyiliklerin başı az yemek. Kötülüklerin başı çok yemektir.)

(İnsan kalbi, tarladaki ekin gibi, yemek de yağmur gibidir. Fazla su, ekini çürüttüğü gibi, fazla gıda da kalbi öldürür.)

(Çok yiyeni, çok içeni Allahü teâlâ sevmez.)

(Her derdin başı, çok yemek, her hastalığın ilâcı çok yemekten korunmak, perhiz etmektir.)

(Az ye, hasta olma!)

Tıbbın ifâde ettiği bir gerçektir ki, hastalıkların büyük bir kısmı temizliğe dikkat edilmemesinden ileri gelmektedir. Dış temizlik, yiyeceklerimizin, içeceklerimizin, giyeceklerimizin, teneffüs ettiğimiz havanın, vücûdumuzun, oturup kalktığımız, gezip dolaştığımız, çalıştığımız, uyuduğumuz, yemek yediğimiz yerlerin temizliği, sağlığımızın korunmasında ve devamında büyük önem taşır.

Tâbi'înden gençler, Eshâb-ı kirâma sordu ki, (Allahü teâlâ sizi çok seviyor. Kur'ân-ı kerîm'de sizi övüyor. Bunun sebebi nedir? Bize söyleyin de, biz de sizin gibi olalım, bizi de çok sevsin) dediklerinde, (Evet, bizi Allahü teâlâ çok seviyor. Çünkü biz, temizliğe çok dikkat ediyoruz) diye cevap verdiler.

Bir müslüman her şeyden önce bedenen ve ruhen temizdir.

Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruldu ki:

(Temiz olanları severim.) (Bekara: 222)

(Allah'ın muradı sizi sıkıntıya koşmak değil, lâkin sizi temizletmek ve üzerinize ni'metini tamamlamak istiyor ki, şükredesiniz.) (Mâide: 6)

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Din, temizlik esasları üzerine kurulmuştur.)

(Namazın anahtarı temizliktir.)

(Temizlik, îmânın yarısıdır.)

Bundan dolayıdır ki, müslüman her hâliyle ve her şeyi ile temizdir. Giydiği, yediği, içtiği, çevresi, evi, işyeri, mahallesi, sokağı, caddesi, şehri, yurdu temizdir.

Kanunî Sultan Süleyman zamanında İstanbul'a gelen bir Alman rahibi, 1560 yılında yazdığı bir eserde: (Buradaki temizliğe hayran oldum. Burada herkes günde beş defa yıkanır. Bütün dükkânlar tertemizdir. Sokaklarda pislik yoktur. Satıcıların elbise-

leri üzerinde ufak bir leke bile bulunmaz. Ayrıca ismine "hamam" dedikleri ve içinde sıcak su bulunan binalar vardır ki, buraya gelenler, bütün vücûtlarını yıkarlar. Hâlbuki bizde insanlar pistir, yıkanmasını bilemezler) demektedir. Avrupa'da yıkanmak ancak, asırlardan sonra öğrenilmiştir.

Müslümanlar, câmilere, evlere ayakkabı ile girmez. Halılar, döşemeler, tozsuz temiz olur. Her müslümanın evinde hamamı vardır. Kendileri, çamaşırları, yemekleri hep temiz olur. Onun için, mikrop ve hastalık bulunmaz. Fransızların dünyaya övündükleri Versay sarayında bir hamam yoktu.

Temizlik, her türlü sağlığın garantisidir. Temizliğin olmadığı yerlerde, önce bedenî, sonra da bunu takiben ruhî hastalıklar, dert ve felâketler baş gösterir. Tifo, kolera, verem, sıtma, veba, cüzzam, tifüs başta olmak üzere bütün hastalıkların kaynağı, pisliktir. Nerede temizlik yoksa, orada hastalık vardır. Hıristiyanlığın en revaçta olduğu orta çağda büyük tıp âlimleri, yalnız müslümanlardı ve garplılar Endülüs'e tıp tahsil etmeye gelirlerdi. Çiçek hastalığına karşı aşıyı bulanlar, müslüman Türkler'dir. Türkler'den bunu öğrenen Jenner, ancak 1796'da bu aşıyı Avrupa'ya götürdü ve haksız olarak "Çiçek aşısını bulan bilgin" ünvânını aldı. Hâlbuki tam bir zulmet diyarı olan o zamanki Avrupa'da insanlar hastalıktan kırılıyordu. Fransa Kralı Onbeşinci Louis 1774'de çiçekten öldü. Avrupa uzun zaman veba ve kolera salgınlarına uğradı. Birinci Napolyon 1798'de Akkâ kalesini muhasara ettiği zaman ordusunda veba zuhur etmiş ve hastalığa karşı çaresiz kalınınca, düşmanı olan Müslüman Türkler'den yardım dilenmek zorunda kalmıştı. O zamanki bir Fransız eserinde şöyle yazılmaktadır:

(Türkler, ricamızı kabul ederek hekimlerini yolladılar. Bunlar tertemiz giyinmiş, nûr yüzlü kimselerdi. Evvelâ dua ettiler ve sonra ellerini bol su ve sabun ile uzun uzadıya yıkadılar. Hastalarda zuhur eden hıyarcıkları neşterle yardılar, içindeki sıvıyı akıttılar ve yaraları tertemiz yıkadılar. Sonra hastaları ayrı ayrı yerlere koydular ve sağlamların mümkün olduğu kadar onlara yanaşmamasını tenbih ettiler. Hastaların elbiselerini yaktılar ve onlara yeni elbiseler giydirdiler. En nihayet tekrar ellerini yıkadılar ve hastaların bulunduğu yerlerde öd ağacı yakıp tekrar dua ederek ve bizden hiçbir ücret veya hediye kabul etmeden yanımızdan ayrıldılar.)

Ağzımızın temizliği, genel beden temizliğimiz içerisinde, ayrı ve önemli bir yer işgal etmektedir. Çünkü, ağız bedenin kapısıdır. Yenilen bir şey oradan geçmektedir. Ağızdaki dişlerin de önemi büyüktür. Bu konuda dikkat edilecek husus, dişlerimizi temiz tutmak, aşırı sıcak ve aşırı soğuk yemeklerden, sert yiyeceklerden korumaktır. Çünkü bunlar dişleri zedeler, çizer ve diş minesinin çatlamasına sebebiyet verebilir. Sonunda da diş çürümeleri ortaya çıkar. Çizilen, zedelenen, çatlayan yerlere çeşitli mikroplar yerleşmekte ve hemen çoğalmaya başlıyarak tahribata girişmektedir. Çürük bir diş, sadece ağrılara sebebiyet vermekle kalmaz, daha birçok rahatsızlık ve hastalıklara sebep olmaktadır. Bunun içindir ki, diş temizliği ve bakımı çok önemlidir.

Bugünkü tıbbın bildirdiğine göre, ağız sağlığında, dişlerin temizlenmesinde misvâkın ehemmiyeti büyüktür. Diş macunları ağızdaki faydalı ve zararlı mikropları öldürmektedir. Fakat misvâk, sadece zararlı mikropları öldürüyor. Bu bakımdan devamlı misvâk kullanan kimselerin dişlerinde çürüme olmaz. Hattâ dişlerinde çürüme olanların çürümeleri ilerlemez. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Eğer ümmetime ağır geleceğinden korkmasaydım, her namazda onlara misvâk kullanmağı emrederdim.)

(Niçin sararmış dişleriniz ile huzuruma giriyorsunuz? Misvâk kullanınız!)

(Misvâka devam edin, zira misvâk hem ağız temizliği, hem de Allah'ın razı olacağı şeydir.)

Beden temizliği yanında ruh temizliğinin önemi büyüktür. Müslüman, muhakkak iyi ahlâklı ve faziletli olmalıdır, İslâm Dîni, baştan başa ahlâk ve fazilettir. İslâm Dîninin, dostlara ve düşmanlara karşı yapılmasını emrettiği iyilik, adalet, cömertlik, akılları şaşırtacak derecede yüksektir. Peygamberimiz buyurdu ki:

(İyi huyları tamamlamak, iyi ahlâkı dünyaya yaymak için gönderildim.)

(Îmânı yüksek olanınız, ahlâkı güzel olanınızdır.)

Îmân bile, ahlâk ile ölçülmektedir. Bir müslümanın ruhunun temizliği esastır.

İslâmiyetin gösterdiği yolda giden, maddî ve manevî kusurda bulunmayan kimsenin hayatı hastalıkla geçmez. Fakat, Peygamberlerden başka herkes, nefsine uyabilir. Günâh işleyebilir. Dîne uygun yaşamakta gevşek davranarak, hasta olan kimse, ilâç almalı, perhiz etmeli ve fakirlere sadaka nezretmeli (adamalı) ve sık sık sadaka vermelidir.

MENKIBE: Hediye Olarak Gönderilen Doktor

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, Rum imparatoru Herakliyüs ile yakınlık münasebeti kurmuştu. Birbirlerine mektup gönderirlerdi. Bir defa, Herakliyüs birçok hediye göndermişti. Bu hediyelerden biri de, bir doktor idi. Doktor gelince dedi ki, (Efendim; imparator hazretleri beni size hizmet için gönderdi. Hastalarınıza bedava bakacağım!) Peygamber efendimiz, kabul buyurdu. Emreyledi, bir ev verdiler. Her gün nefis yiyecek, içecek götürdüler. Günler, aylar geçti. Hiç bir müslüman doktora gelmedi. Doktor, utanıp gelerek, (Efendim, buraya size hizmet etmeye geldim. Bugüne kadar bir hasta gelmedi. Boş oturdum, yiyip, içtim, rahat ettim. Artık gideyim) diye izin isteyince, Peygamber efendimiz, ***(Sen bilirsin eğer daha kalırsan, misafire hizmet etmek, müslümanların vazifesidir. Gidersen de uğurlar olsun! Yalnız şunu bil ki, burada senelerce kalsan, sana kimse gelmez. Çünkü, eshâbım hasta olmaz! İslâm dîni, hasta olmamak yolunu göstermiştir. Eshâbım temizliğe çok dikkat eder. Acıkmadıkça birşey yemez ve sofradan doymadan önce kalkar)*** *buyurdu.*

Bu, müslüman hiç hasta olmaz demek değildir. Fakat sıhhatine ve temizliğine itina eden bir müslüman uzun zaman sağlam kalır. Kolay kolay hasta olmaz, ölüm haktır. Hiçbir kimse ölümden kurtulamaz ve herhangi bir hastalık sonucu ölecektir. Evet, ölüm hastalığı herkese gelecektir. Bu hastalık mü'minlere bir ni'mettir. Âhiret yolculuğunun habercisidir. Hazırlanmak, tevbe, vasiyet etmek için, alarm işaretidir. Cenâb-ı Hak, çeşitli hastalıkları, ölüme sebep kılmıştır. Eceli gelen bir hastalığa yakalanacaktır.

Fakat, o vakte kadar sıhhatini koruyabilmesi, ancak müslümanlıkta emredilen hususlara ve temizliğe riâyet sayesinde olur.

SETR-İ AVRET ve KADINLARIN ÖRTÜNMESİ

Mükellef olan, yâni âkıl ve bâliğ olan insanın namaz kılarken açması veya her zaman başkasına göstermesi ve başkasının bakması harâm olan yerlerine **(Avret mahalli)** denir.

Erkeğin ve kadının avret mahallini örtmesi, hicretin üçüncü senesinde gelen, **(Ahzâb)** ve beşinci senesinde gelen (**Nûr**) sûrelerinde emr olundu.

Hür olan kadınların ellerinden ve yüzlerinden başka her yerleri, bilekleri, sarkan saçları ve ayaklarının altı, namaz için Hanefî'de avretdir. Ellerin üstü avret değildir diyen kıymetli kitâblar çokdur. Bunlara göre, kadınların bileklerine kadar ellerinin üstü açık kılmaları câiz olur. Fakat, kitâbların hepsine uymuş olmak için, kadınların elleri örtecek kadar uzun kollu namazlık veya geniş baş örtüsü ile elleri örtülü olarak kılmaları, daha iyi olur. Kadınların ayakları namazda avret değildir diyen de varsa da, bu âlimler de, namazda örtmesi sünnet, açması mekrûhdur dedi. [Sarkan saçın da, ayak gibi olduğu **(Kâdıhân)**da yazılıdır.]

Erkeğin veya kadının avret uzuvlarından herhangi birinin dörtde biri, bir rükûn açık kalırsa, namaz bozulur. Azı açılırsa bozulmaz. Namazı mekrûh olur. Meselâ, ayağının dörtde biri açık olan kadının namazı sahîh olmaz. Kendisi açarsa hemen bozulur. **(Umdet-ül-islâm)**da diyor ki, (Kadının topuk kemiği veya bileği veya boynu veya saçı açık olarak kıldığı namazı sahîh olmaz. İnce olup içindeki uzvun şekli veya rengi görünen kumaş, yok demekdir.) Şâfi'îde kadının iki elinden ve yüzünden başka heryeri her zaman avretdir.

İbni Âbidîn "rahmetullahi aleyh", **(Redd-ül-muhtâr)**da buyuruyor ki:

Avret yerini örtmek, namazda da, namaz dışında da farzdır. İpek ve gasb edilmiş, çalınmış kumaşla örtülü olarak namaz kılmak tahrîmen mekrûhdur. Hiçbirşey bulamıyan bir erkeğin, yalnız ipek bulunca, ipekle de örtmesi lâzım olur. Yalnız iken kılarken de, örtmek farzdır. Temiz elbisesi bulunan kimsenin karanlıkda, yalnız iken de çıplak kılması câiz değildir. Kadınların, namaz dışında, yalnız iken, diz ve göbek arasını örtmesi farz olup, sırtını ve karnını örtmesi vâcib, başka yerlerini örtmesi edebdir. Evde yalnız iken, başı açık dolaşabilir. Görünmesi câiz olan onsekiz erkek yanında, ince baş örtüsü örtmeleri evlâdır. İyi olur. Yalnız iken avret yeri, ancak özür ile açılabilir. Meselâ helâda açılır. Yalnız olarak gusl abdesti alırken açmak mekrûh olur veya câizdir veya küçük yerde câiz olur da denildi. Namaz dışında, necâsetli elbise ile de örtünmek lâzım olur.

(El-fıkh-u-alel-mezâhibil-erbe'a)da diyor ki, (Erkeklerin ve kadınların namazda örtmeleri farz olan ve erkeklerin erkeklere ve kadınlara ve kadınların mahremlerine göstermeleri harâm olan yerleri, dört mezhebde aynı değildir. Fakat, kadınların yüzlerinden ve avuç içlerinden ve dışlarından başka yerlerini yabancı erkeklere ve müslüman olmıyan kadınlara göstermeleri ve bunların bakmaları üç mezhebde de harâmdır. Ancak, Şâfi'îde, fitneye sebeb olacağı zaman, yüzü ve elleri de, yabancı erkekler arasında avret olur.) Kadınların, yabancı erkeklere yalnız yüzünü ve avuçlarını açması câiz ise de, erkeklerin, müslüman olsun, kâfir olsun, yabancı kadınların yüzlerine ve avuçlarına şehvet ile bakması câiz değildir. Kadınların bakması câiz olan yerlerine, meselâ yabancı kadınların yüzlerine, avuçlarına ve avret yerlerinin resimlerine ve konuşan çocukların avret yerlerine, lüzûmsuz olarak şehvetsiz bakmak mekrûhdur. Konuşmağa

başlamamış olan küçük çocukların avret mahalli, yalnız sev'eteyndir.

Erkek çocukların, on yaşına kadar, kızların ise, gösterişli oluncıya kadar galîz avretlerine, bundan sonra, bütün avret yerlerine bakmak câiz değildir.

Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", (**Yabancı kadınların, yüzlerine şehvet ile bakanların gözlerine, kıyâmet günü ergimiş kızgın kurşun dökülecekdir)** buyurdu. **(Birgivî vasıyyetnâmesi)**ni şerh eden, **Kâdî zâde**, göz âfetlerini anlatırken diyor ki, Nûr sûresi, 30. âyet-i kerîmesinde meâlen, (**Ey Resûlüm "sallallahü aleyhi ve sellem"! Mü'minlere söyle, harâma bakmasınlar ve avret yerlerini harâmdan korusunlar! Îmânı olan kadınlara da söyle, harâma bakmasınlar ve avret yerlerini harâm işlemekden korusunlar!)** buyuruldu.

(Rıyâd-un-nâsıhîn)de diyor ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" vedâ' haccında: **(Yabancı kadına şehvet ile bakan bir kimsenin gözleri ateşle doldurulup, sonra Cehenneme atılacakdır. Yabancı kadın ile toka edenin kolları ensesinden bağlanıp, Cehenneme sokulacakdır. Yabancı kadın ile, lüzûmsuz yere şehvet ile konuşanlar, her kelimesi için, bin sene Cehennemde kalacakdır)** buyurdu. Bir hadîs-i şerîfde buyurdu ki: **(Komşu kadına ve arkadaşların kadınlarına şehvet ile bakmak, yabancı kadınlara bakmakdan on kat daha günâhdır. Evli kadınlara bakmak, kızlara bakmakdan bin kat daha çok günâhdır. Zinâ günâhları da böyledir.)**

Berîka kitâbında diyor ki, **(Üç şey, göze cilâ verir: Yeşilliğe, akar suya ve güzel yüze bakmak)** ve **(Üç şey gözü kuvvetlendirir. Sürme çekmek, yeşilliğe ve güzel yüze bakmak)** hadîs-i şerîfleri, bakması helâl olan kimselere bakmanın faydasını bildirmekdedir. Yoksa, yabancı kadınlara, kızlara bakmak, gözü zayıflatır ve kalbi karartır. Hâkim, Beyhekî ve Ebû Dâvüd bildiriyorlar ki, Ebû Ümâmenin "radıyallahü anh" bildirdiği hadîs-i merfû'da, **(Yabancı bir kızı görüp de, Allahü teâlânın azâbından korkarak, başını ondan çeviren kimseye Allahü teâlâ ibâdetlerin tadını duyurur)** buyuruldu. İlk görmesi afv olunur. Bir hadîs-i şerîfde, **(Allah için yapılan cihâdda düşmanı gözleyen veya Allah korkusundan ağlıyan veya harâmlara bakmıyan gözler, kıyâmetde Cehennem ateşini görmeyeceklerdir)** buyuruldu.

7 veya **10** yaşında olan gösterişli kızlar ve **15** yaşını dolduran veya bâliğa olan bütün kızlar, kadın hükmündedir. Böyle kızların başları, saçları, kolları, bacakları açık olarak, yabancı erkeklere görünmeleri ve erkeklere teganni etmeleri, onlarla yumuşak, cilveli konuşmaları harâm olur. Kadınların, yabancı erkeklerle, alışveriş gibi, ihtiyâc olduğu zaman, fitneye sebeb olmıyacak şekilde, sert konuşması câizdir. Erkekler arasında yüzünü açmaları da böyledir. Kadınların, başı, saçı, kolları, bacakları açık sokağa çıkmaları ve yabancı erkeklere, lüzûmsuz yere, seslerini duyurmaları, erkeklere şarkı söylemeleri, plâk ile, film ile de duyurmaları, Kur'ân-ı kerîm, mevlid, ezân okuyarak duyurmaları büyük günâhdır. Kadınların, kızların ince, dar veya kürklü örtü ile ve küpe, gerdanlık gibi ziynet eşyâsı açık olarak ve erkekler gibi giyinerek ve saçlarını erkekler gibi tıraş ederek sokağa çıkmaları harâmdır. Bunun için, geniş bile olsa, pantalon ile örtünmeleri de câiz değildir. Pantalon, erkek elbisesidir. **(Tergîb-üs-salât)**daki hadîs-i şerîflerde meâlen, **(Örtülü olan çıplaklara ve erkek gibi giyinen kadınlara**

ve kadın gibi giyinen, süslenen erkeklere lanet edildi.) Hele dar pantalon, erkeklere de câiz değildir. Çünkü, kaba yerleri dışardan belli olmakdadır. Bundan başka, kadınların pantalon giymeleri eskiden de, şimdi de İslâm âdeti değildir. Dinsizlerden, İslâm tesettürünü bilmiyenlerden gelmekdedir. Harâmlar yayılsa, yerleşseler de, İslâm âdeti olamazlar. Kâfirlere benzeyenin, onlardan olacağı, hadîs-i şerîfle bildirilmişdir. Pantalon, manto altına giyilebilir ise de, mantonun pantalon yokmuş gibi dizleri örtmesi lâzımdır. Şalvar, çok geniş olduğu için, âdet olan yerlerde, kadınlar için de, iyi bir örtü olur. Âdet olmıyan yerlerde fitneye sebeb olursa, kullanması câiz olmaz.

Kâdî Senâullah-ı Pânî-pütî, Şâh Veliyyullah-ı Dehlevînin (Tefhîmat) kitâbı sonundaki yedinci vasıyyetini açıklarken; gömlekle ve peştemal sararak ve nalın giyerek ve benzeri şeylerle sokağa çıkmak, eskiden İslâm âdeti idi. Şimdi, bu âdetin bulunmadığı yerlerde, bunlarla sokağa çıkmak, gösteriş olur. Peygamber efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", gösterişi, şöhret yapmağı yasak etmişdir. **(Mü'minlerin âdeti olan şeylerle örtünmelidir. Ayrılık yapmamalıdır)** buyuruyor. Geniş manto ile örtünmek âdet olan yerlerde, kadının çarşafla sokağa çıkması da böyledir. Ayrıca, İslâm örtüsü ile alay edilmesine sebeb olarak, günâh da olur.

Cam gibi, naylon gibi, altının rengi görünen şey ile, örtü olmaz. Örtü dar olup veya bol ise de, herhangi avret yerine yapışıp uzvun belli olması, namaza zarar vermez. Fakat, böyle, başkalarına karşı örtülmüş olmaz. Başkasının, böyle belli olan kaba avretine bakmak harâmdır. Erkeklerin **(Sev'eteyn)** denilen ön ve arka uzuvları ve kaba etleri **(Kaba avret)**dir. Yorgan altında çıplak yatan bir hasta, başı yorgan içinde iken, îmâ ile namaz kılınca, çıplak kılmış olur. Başını yorgandan dışarı çıkarıp kılarsa, yorganla örtülü kılmış olup, câiz olur. İnsanın örtünmesi değil, avret yerinin örtünmesi şartdır. Karanlıkda, yalnız odada, kapalı çadırda çıplak kılmak câiz değildir.

Avret yerini örtmekden âciz kalan kimse, namazda oturduğu gibi veya daha iyisi, ayaklarını kıbleye uzatıp, elleri ile önünü örtüp, îmâ ile kılar. Çünkü, avret yerini örtmek, namazın diğer farzlarından daha mühimdir. [Görülüyor ki, çıplak kalanın da, namazı vaktinde kılması, kazâya bırakmaması lâzımdır. Tenbellikle kılmıyanların ve kazâ namazlarını ödemiyenlerin, büyük suç altında sorumlu olduklarını, buradan da anlamalıdır.] Çıplak olan, yanında bulunanlardan örtü ister. Söz verilirse, vaktin sonuna kadar bekler. Su olmayınca, suyu ümmîd edenin de vaktin sonuna kadar, su beklemesi, ancak bundan sonra teyemmüm etmesi lâzımdır. Parası olanın su ve örtü alması lâzımdır. Dörtde birinden azı temiz olan örtüden başka birşey bulamıyan kimsenin, bu örtü ile kılması veya oturup îmâ ile kılması câiz olup, dörtde biri temiz olan örtü ile, ayakda kılması lâzımdır ve namazını iâde etmez.

Erkek, nikâhla alması ebedî, sonsuz harâm olan onsekiz kadının ve başkasının câriyelerinin başına, yüzüne, gerdanına, kollarına, dizden aşağı bacağına, şehvetden emîn ise, bakabilir. Kadınların göğüslerine, koltuk ve yanlarına [böğürlerine], uyluk ve dizlerine ve sırtına bakamaz. Buralarına da **(Galîz)** yâni **(Kaba avret)** yerleri denir. Her kadının, buralarını namazda, yabancı erkeklerin yanında, şekli belli olmamak üzere geniş olarak örtmeleri lâzımdır.

İSLÂM DÎNİNDE KADIN KIYÂFETİ

İslâm dîninde, iki türlü kadın kıyâfeti vardır:

Birincisi, hür olan İslâm hanımları, yüzlerinden ve ellerinden başka, her yerini tamam örter.

İslâm kadınları, şimdiki manto ile örtünmekde idi. Çarşafla örtünmeleri, sonradan âdet oldu. Geniş, uzun manto, kalın baş örtüsü ve uzun çorap, şimdiki çarşaflardan daha iyi örtmekdedir. **(Dürer-ül-Mültekıte)** 4.cü sahifede diyor ki, (İslâmiyyet, kadınların örtünmesi için belli bir örtü emr etmedi.)

İkincisi, câriye [yâni, harbde esîr alınmış olan hizmetçi kadın] kıyâfeti olup, erkeklerin yanında, başlarını, saç, boyun, kol ve bacaklarını örtmeleri lâzım değildir.

Müslüman adı taşıyan bazı kadınların, İslâm hanımı kıyâfetini bırakıp, câriye, hizmetçi kıyâfetini beğendikleri, esefle görülmekdedir. Kâfirler, zındıklar, müslüman hanımlarını aldatmak için, (İslâmiyyetin başlangıcında kadınlar örtünmezdi. Peygamber zamanında, müslüman kadınları, başları, kolları açık gezerlerdi. Sonradan, kıskanç din adamları, kadınların örtünmelerini emr etdiler. Kadınlar, sonradan kapandı. Umacı gibi oldu) diyorlar.

Evet, kadınlar açık gezerdi. Fakat, hicretin üçüncü senesinde **(Ahzâb)** ve beşinci senesinde **(Nûr)** sûreleri gelerek, Allahü teâlâ örtünmelerini emr eyledi. **(Mevâhib-i ledünniyye)**de diyor ki, (Hicretin yedinci senesinde, Hayber gazâsından dönerken, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", esîrler arasındaki Safiyyeyi "radıyallahü teâlâ anhâ" bir gece çadırına aldı. Eshâb-ı kirâm, Safiyyenin zevce olarak mı şereflendiğini, yoksa câriye olarak hizmet mi etdiğini anlıyamadılar. Zevcelere lâzım olan hürmeti ve hizmeti yapabilmek için, bunu Resûlullaha da sorup anlamağa sıkıldılar. Sabâh çadırdan örtülü çıkarılıp, perde arkasında götürülürse, zevce olduğunu anlarız dediler. Perde içinde götürüldüğünü görerek, zevcelikle şereflenmiş olduğunu anladılar.) Görülüyor ki, Resûlullah zamanında, hür kadınlar, bütün bedenlerini örterlerdi. Bir kadının, hizmetçi olmayıp, hür hanım olduğu, her yerini örtmesinden belli olurdu.

İpek Eşyanın Haram ve Câiz Olduğu Yerler

İç ve dış elbise olarak ipek giymek erkeklere haram, kadınlara her çeşit ipek eşya câizdir. Savaşta ipek giymek câizdir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Altın ve ipek, kadına helâl, erkeğe ise haramdır.) [Taberânî]

İpek kefen ve tabutu ipekle örtmek haramdır. İpek sofra örtüsü ve ipek yorgan câiz değildir.

Erkek çocuğa ipek giydirmek mekrûhtur. İpekten yapılmış yemek peçetesi, iç donu ve takke mekrûhtur. Elbisedeki dört parmak enindeki ipek şeritler ve dört parmak enindeki ipek kravat câizdir. Suni ipek, cibinlik, abdest havlusu, tesbih ipi, çanta, mushaf kılıfı ve bohçanın ipekten olması câizdir. Duvara ipek halı asmak, süs için olmazsa câizdir. İpek halıya oturmak ve ipek seccadede namaz kılmak câizdir.

Eshâb-ı kirâmdan Hazret-i Zübeyr ve Hazret-i Abdurrahman'ın ipek giymelerine izin verilmesi, yalnız bunlara mahsustu. Arfece bin Sâd hazretlerine de, altın burun takması için izin verilmesi, yalnız ona mahsustu.

Deri, kürk ve Kadife

Dar ve vücuda yapışık olmazsa, deri elbise câizdir. Kürk ve kadife ziynete girer, câiz olmaz. Alınmış böyle elbiseleri başkalarına satmak câiz olur. Bir hadîs-i şerîf:

(Bir kadın, güzel kokular sürünüp, [kürk ve kadife gibi] **göz alıcı güzel elbiseler giyerek, bir toplumun önünden geçerse, zinâ etmiş gibi günâha girer.)** [İbni Hibbân]

Bot ve Çizme Giymek

Ziynete kaçtığı için uygun değildir. Ama ayağında romatizma gibi bir hastalık varsa veya ayakları normal ayakkabı ile üşüyorsa, o zaman bot ve çizme giyebilir ise de, yine yabancılara göstermemelidir. Eğer bot ve çizme görünmüyorsa, mahzuru olmaz.

Kadının Kadına Süslenmesi

Süs, ziynet demektir. Kadının diğer kadınlar için, gösterişli elbise giymesi, dekolte kıyafetle oturması, ziynetlerini görünür yerlere takması, saçlarını yaptırması ve boyatması, kadının süslenmesidir. Bunları özellikle kadınlar için yapmak câiz olmaz.

Saçlarını Topuz Yapmak

Kadınların saçlarını bir araya toplayarak, başta, ensede, deve hörgücü gibi, topuz yapmaları câiz değildir.

(Örtülü çıplak ve başları deve hörgücü gibi yükseltilmiş kadınlar, Cennete girmeyecek. Kokusunu bile duymayacaklardır. Hâlbuki, Cennetin kokusu, çok uzaklardan duyulacaktır) hadîs-i şerîfi, kadınların ince, şeffaf veya cilde yapışık dar elbise, baş örtüsü ile örtünmelerini ve saçlarını, başlarının üstünde küme, topuz yapmalarını yasak etmektedir. [Müslîm, Muvattâ, Berîka ve Hadîka]

Kadının Güzel Koku Sürünmesi

Bir kadın öğünmek için yahut yabancı kadın ve kızlara şık görünmek için güzel giyinirse, günâh işlemiş olur.

Kadının, kocasına karşı, meşru olan ziynetlerini takarak, güzel koku sürünerek süslenmesi gerekir ve çok sevaptır. Kadınların sokağa çıkarken koku sürünmeleri haramdır. Kadınların koku sürmesi erkekleri cezbeder. Bir hadîs-i şerîfte buyuruluyor ki:

(Bir kadın, cezbedici koku sürer ve erkekler de ona bakarsa, evine gelinceye kadar Allahü teâlânın gazabında olur.) [Taberânî]

Başka bir hadîs-i şerîfte de; **(Bir kadın güzel kokular ile, namâz kılmak için mescide gelse, o avretin namâzı kabûl olmaz, tâ ki evine varıp, cünüblükden gusl eder gibi, gusl etmeyince)** buyruldu. Onlara, güzel râyiha ile, câmiye ve mescide gitmek câiz olmayınca, başka yerlere gidip halka görünmek günâhı, ne mertebe olsa gerek! Ona göre, kıyâs olunmalı ve çekilecek azâb etraflıca düşünülmelidir.

Sürme Çekmek

Sağlık açısından, sünnet diye çekebilir. Meselâ akşam sürülür, sabah yıkanır. Ancak, sürme de makyajdır. Yabancılara karşı makyajlı görünmek câiz olmaz. Kadın sadece kocasına karşı süslenir. Evlenmeden önce süslenmek de câiz olmaz.

Kadın Saç Boyatması

Kadın saç boyatması câizdir, gusle mânisi yoktur. Kına gibidir.

Kadınların Saçlarını Kesmesi

Kadınlar saçlarını kesmez, örgü yapar. Kadının saçını kazıması veya kesmesi tahrimen mekrûhtur. Erkeğe benzeterek kazıması, tıraş etmesi haram olur. Saçını örtmesi güç veya fitneye sebep olduğu zaman, erkeklere benzetmemek şartı ile kulak yumuşağına kadar kesmesi câizdir.

Bir hastalıktan dolayı, salih uzman bir doktor kazıması gerekir derse, kazımak da câiz olur.

Kesilen saçlar, bir yere gömülmelidir. Buna imkân olmazsa, bir poşet içine koyup yanına ağırlık yapsın diye taş da koyarak denize atmalıdır. Kadınların kesilen parçaları, erkeklere göstermesi haramdır.

Kaşları Almak

Kadınların, kaşlarını almaları, inceltmeleri câiz değildir. Alın, yanak, çene ve bıyık bölgesindeki kıllar ile iki kaş arasındaki kılları almaları, câizdir.

Kaşlarını almayınca gözü ağrırsa, böyle bir özürle câiz olur.

İki kaşı farklı kadın, birbirine uydurmak için boyasa câizdir.

Hormon bozukluğundan dolayı yüzde çıkan tüyleri lazerle yaktırmasında bir mahzur yoktur.

Kaş Almanın Erkeklere Câiz Olup Kadınlara Haram Olması

Bayanlar kocalarından başkalarına süslenemezler. Kaş almaları süslenmek demektir. Kadınların kaşlarını almaları, inceltmeleri haramdır. Alın, yanak ve çenedeki kılları almaları câizdir. Erkeklerin ise cemal niyetiyle kaş aldırmaları câiz, süs için ziynet için olursa onlara da günâh vardır. Yeni elbise giymek gibi. Yeni elbiseyi süs için, gösteriş için hava atmak için, bayanlara şık görünmek için giymek günâhtır. Cemal için yâni müslümanın şerefini korumak için olursa günâh olmaz.

Kulaklarını Deldirmek

Kulaklarını küpe takmak için deldirmek câizdir, yâni günâh değildir. Ama delmemek daha iyidir. Hiç küpe takılmazsa, zamanla küpe deliği kapanabilir. Kapanırsa gusle zararı olmaz.

Süs ve Takılar

Kadınlara her türlü süs câizdir. Ancak yabancılara gösteremezler., Yabancı erkeklere göstermemek şartı ile, kadının her süsü câizdir. Kocaya süslenmek sünnettir. Yabancıya süslenmek haramdır.

İpek erkeğe haramdır. Ancak elbisedeki dört parmak enindeki ipek şeritler, meselâ ipek kravat câizdir. İpek gömlek ve ipek elbise erkeğe haramdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Altın ve ipek, ümmetimin kadınlarına helâl, erkeklerine haramdır.) [Taberânî]

Altın ve diğer süs eşyalarını kadınların kullanması câizdir. Ancak, kocasından başkasına süslenmesi câiz değildir.

Kadınların, cam, naylon, tunç, pirinç, platin, bakır ve diğer madenlerden ziynet olarak bilezik ve kolye takmaları câizdir. Bu maddelerden yapılmış yüzükleri takmak kadınlara da haramdır. Yabancılara göstermemek şartı ile sadece altın ve gümüş yüzük takmak kadınlara câizdir. Erkeğin altın yüzük takması haramdır. [İbni Âbidin, Mevâhib-i ledünniyye]

Herhangi bir hayvan şeklinde küpe veya kolye takmak câiz değildir.

Kadınların, kendilerine câiz olan her çeşit süslerini, yabancılara göstermeleri câiz olmadığı gibi, kürklerini de kocasından başka kimseye göstermesi câiz değildir. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Âhir zamanda ümmetimin kadınları vücutlarını gösterecek elbiseler giyecekler, saçlarını da deve hörgücüne benzetecek şekilde topuz yapacaklardır. Onlar lanetliktir.) [İbni Hibbân]

(Herkes baksın diye [süslü] **elbise giyen, onu çıkartıp atıncaya kadar, Allahü teâlânın rahmetinden uzak olur.)** [Taberânî]

Bu hadîs-i şerîfleri İslâm âlimleri şöyle açıklıyor:

Cemal ile ziyneti [süsü], birbirine karıştırmamalıdır! Cemal, çirkinliği gidermek, vakar sahibi olmak ve şükretmek için nimeti göstermek demektir.

Gösteriş için, öğünmek için güzel giyinmek cemal değil, kibir olur. Nefsin azgın olduğunu gösterir. Cemal ise, nefsin terbiye edilmiş olduğunu gösterir. Cemal için güzel giyinmek iyidir. **(Allahü teâlâ cemildir, cemal sahiplerini sever)** hadîs-i şerîfi, cemal sahibi olmayı övmektedir. [Bahr-ür-râik]

Cemal, çirkinliğe, başkalarının iğrenmelerine, hakaret etmelerine sebep olacak şeyleri yapmamak, bunları izale yâni yok etmektir.

Kadının kadına, cemal niyetiyle süslenmesi câiz, ziynet câiz değil, yâni mekrûhtur.

Altın ile gümüşü süs olarak takmak yalnız kadınlara helâldir. Fakat, bunları mahrem olmayan erkeklere göstermeleri haramdır. [Redd-ül-muhtar]

Kadınların kol saati takmaları ziynete girer. Ayaklarına halhal takmaları câizdir. Ancak yabancılara gösteremezler. Örtülü olarak takınabilirler. Şıngırdatıp da halhal sesini duyurmak câiz olmaz. Bir âyet meâli şöyledir:

(Gizledikleri [örtülü] **ziynetleri bilinsin diye, ayaklarını** [yere, birbirine] **vurmasınlar.)** [Nûr: 31]

Dikkat edilirse, ayaktaki **örtülü ziynet** tâbiri geçiyor. Yâni ziynetlerin gizlenmesi gerekiyor.

Koldaki bilezikleri ve eldeki yüzükleri de göstermemek gerekir. Kolye, kına, sürme gibi diğer ziynetlerini de göstermemek gerekir. Âyetin başında buna da işaret edilmektedir.

Diğer süsler gibi oje de câizdir. Ancak yabancılara gösteremez. Altına su geçmeyeceği için abdest ve gusülde ojeyi çıkarmak gerekir.

Fâîdeli Bilgiler kitabında diyor ki:

İmâm-ı Zehebî buyuruyor ki: Erkeklere ziynetini gösteren kadınlara, meselâ altın, inci gibi şeyleri örtüsünün üstüne takan, koku süren, renkli ve ipek kumaş örtünmüş olan, kol ağızları geniş olup kolları görünen ve bunlar gibi kendilerini erkeklere gösteren kadınlara Allahü teâlâ dünya ve âhirette azap edecektir. Bu kötülükler, kadınlarda çok olduğu için, Peygamber efendimiz, **(Mi'râca çıktığım gece, Cehennemdekilerin çoğunun kadın olduğunu gördüm)** buyurdu. [Tirmizî]

Yabancıdan maksat yabancı erkektir, kadın değildir. Amca, dayı, kayın peder gibi mahrem akrabaya ziynetlerini, saçını ve kollarını göstermesi câizdir. İmâm-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki:

"Kadınların, kocasından başkasına, erkek ve kadın, kim olursa olsun, yabancıya süslenmeleri câiz değildir."

Dikkat edilirse, **süslenmek** ifadesi geçiyor. Süsünü, ziynetini göstermek ayrı, onlar için süslenmek ayrıdır. Kadının kadına süslenmesi câiz değil, ama süslerini göstermesi câizdir. Faydalı şeyde modaya uymak câizdir. Sosyetik çevrede, kadın, bol döpiyes giyebilir.

Kız çocuklarına, bilezik, kolye, zincir vesaire hangi madenden olursa olsun mahzuru olmaz, cam olur, ağaç olur, naylon olur, pırlanta olur, inci olur, mercan olur, taş olur, akik olur, olur da olur. Fakat yüzük olarak yalnız altın ve gümüşten başkası olmaz.

Burna, Göze, Dişe Takılan Süsler

Kadınların, burunlarına pırlanta, altın veya gümüş takmaları câiz değildir. Kadınların burna hızma, göze renkli lens veya dişe renkli taş takmaları, ziynete girer. Gözü bozuk olanlar, renkli lens yerine, renksiz lens takmalıdır.

Lens gusle mâni olmaz; çünkü gözün içini yıkamak farz değildir; fakat dişe takılan taş gusle mânidir. Gusle mâni olmaması için, Mâlikî mezhebini taklit etmek gerekir. Hızmalar iki çeşittir. Birincisi, küpe gibi burna halka olarak takılıyor. Bunlar gevşekse, küpe gibi olup gusle mâni olmaz. Bir de, burna iğne gibi batırıyorlar. Bunların altına su geçmeyeceği için, dört mezhepte de gusle mâni olur. Mezhep taklidine de imkân olmadığı için, çıkarmaktan başka yolu yoktur. Eğer abdestte ve gusülde çıkarma imkânı varsa, abdest ve gusül yönünden problem olmaz; ama ziynet olduğu için takılması câiz olmaz.

Akik Yüzük Takmak

Tamamı akik olan yüzük takmak, kadına da, erkeğe de câiz değildir. Fakat sıkıntıyı gidermek için tedavi maksadıyla, kadının da erkeğin de akik yüzük takmaları câiz olur. Ancak kadınların, sokakta yüzüklerini göstermeleri câiz olmaz.

Makyaj Eşin Harama Bakmasını Önlemez

Dışarı makyajlı çıkmak haramdır. Mubah olsa da, yâni evde de yapılsa makyaj, eşin harama bakmasını önleyemez. Bu, sadece kendini kandırmak olur. Makyajlı olarak sokağa çıkan kadından, eşi de, sözü geçen diğer aile büyükleri de, sorumlu olur. Koldaki bilezikleri ve eldeki yüzükleri, kolye, kına, sürme, fondöten gibi diğer ziynetleri de göstermemek gerekir. Süslenip, koku sürünerek sokağa çıkmak günâhtır. Bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Bir kadın, koku sürünüp dışarı çıkar ve kokusunu duyurmak için, bir topluluk yanından geçerse, ona bakana da, kendine de, zinâ günâhı [göz zinâsı] **yüklenir.)** [Nesai]

Makyaj, Yüzün Derisini Bozar

Bu konuda güzellik uzmanları diyor ki: Pudra, ruj, boya kullanan kadının derileri aşınır, sertleşir, daha çabuk çirkinleşir, işkembe gibi buruşur. Bu buruşukluğu gidermek için, her sabah, ayna karşısında, makyaj yapmak zorunda kalır. Makyaj olmazsa, yüzü çok çirkin görünür, fakat makyaj da onun yüzünü iyice bozar. Makyaj yapmayan kadın, yaşlansa bile, onun yüz derisi yumuşak olur. Dinimizce de makyaj uygun değildir.

Hürmet-i Musâhere

Bakması câiz olan yere, şehvetden emîn olanın dokunması da câizdir. Bir hadîs-i şerîfde, **(Ananın ayağını öpmek, Cennet kapısının eşiğini öpmek gibidir)** buyuruldu. Fakat, yabancı genç kadının eline ve yüzüne bakmak câiz olduğu hâlde, şehvetden emîn olsa dahî, dokunmak, tokalaşmak câiz değildir. Herhangi kadın ile zinâ etmek veya herhangi bir yerine şehvet ile dokunmak, unutarak veya yanılarak bile tutsa, Hanefî'de ve Hanbelî'de **(Hürmet-i musâhere)**ye sebeb olur. Yâni, o kadının neseb ile ve süt ile olan anası ve kızları ile o erkeğin evlenmesi, kızın da, oğlanın oğlu ve babası ile evlenmesi ebedî harâm olur. [Bir baba ile kızı arasında hürmet-i musâhere hâsıl olursa, kızın anası ile, yâni adamın zevcesi ile adam arasındaki nikâh bozulmaz. Kadın başkası ile evlenemez. Adamın bu kadını boşaması lâzım olur. Bu kadın ile evli kalması ebedî harâm olur. Dâmâd ile kayın vâlidesi arasında hürmet-i musâhere hâsıl olursa, dâmâdın zevcesini boşaması lâzım olur. Dâmâd, bu kadın ile, sonsuz olarak, bir daha evlenemez. **[Bezzâziyye]** Kızlar, kendilerinden emîn olsalar da, yabancı erkeklere dokunmaları câiz değildir. Şehvet ile dokunurlarsa, hürmet-i müsâhere hâsıl olur. Halvet etmekle veya önünden başka yerine şehvetle bakmakla, hürmet-i musâhere hâsıl olmaz. Kızın ve ihtiyârların şehveti, kalbinin meyl etmesi demekdir. Şehvete sebeb olmıyacak derecede ihtiyâr kadınla müsâfeha etmek [tokalaşmak] ve elini öpmek, kendinden emîn olana câiz ise de, yapmamak daha iyidir.

Halvet

Erkeklerin, (Ebedî mahrem)leri olan kadınlarla berâber halvet etmeleri ve sefere [meselâ hacca] gitmeleri câizdir. Bir adamın ebedî mahrem olmıyan kadınla **(Halvet)** [yâni tenhâ yerde yalnız kalmak], tarafeyne göre, harâmdır. Başka müttekî erkek veya bu adamın ebedî mahremlerinden biri veya zevcesi ile birlikde bulunursa, harâm olmaz. Halvet etmekle veya önünden başka yerine şehvetle bakmakla, hürmet-i musâhere hâsıl olmaz. **(İbni Âbidîn)** "rahmetullahi teâlâ aleyh", imâmlığı anlatırken diyor ki, (Yabancı kadın çok olsa da, halvet olur. Çok ihtiyâr kadınla ihtiyâr erkek sefere çıkar ve yalnız kalabilirler **[Eşbâh].** Ebedî mahrem olan onsekiz kadından biri ile halvet câiz ise de, yalnız süt kardeş ile ve genç kaynana veya gelin ile, fitne şüphesi olunca, mekrûhdur. Yabancı genç kadınla, zarûret olmadan, konuşmak câiz değildir.

Mescid gibi dışarıdan içerisi görünen umûma açık yerlerde [nakil vâsıtalarında, dükkânlarda] yalnız kalmak, halvet olmaz. Bir evin iki odası bir yer sayılmaz.

İmâm-ı Ebû Yusuf'a "rahmetullahi teâlâ aleyh" göre, ekmek pişirmek, çamaşır yıkamak [ve kaba olmıyan avret yerlerinin açık olması lâzım gelen başka işler] için ücretle çalışmağa mecbûr kalan muhtâc, esîr, kimsesiz kadınlar [işçi ve memûrlar], iş icab etdirdiği kadar, ayaklarını ve kollarını açabilir. Erkeklerin, bunları, iş için görmesi ve şehvetsiz bakması câiz olur.

Baldız ve yengenin de yabancı kadın oldukları **(Ni'met-i islâm)**ın hac kısmında ve **(Bahrülfetâvâ)**da ve **(Alî efendi fetvâsı)**nda yazılıdır. Bunların da saçına, başına, koluna, bacağına bakmak harâmdır. Bunlar gibi yabancı akrabâ evine gidince veya onlar gelince, kadın erkek birlikde oturmak, gülüp neş'elenmek câiz değildir. Berâber oturmak âdet olan ve harâm olduğuna ehemmiyyet verilmiyen yerlerde, fitne çıkarmamak ve akrabâ arasında düşmanlıklara yol açmamak için, kadınlar, erkek akrabâ yanında ve sofrada örtülü olarak, kısa zaman oturur. Ciddî konuşulur. Bu görüşmenin kısa sürmesine ve seyrek olmasına ve bilhâssa bir yerde yalnız bulunmamalarına çok dikkat etmelidir. Dînini bilen ve uyan, bilgili ve hâlis müslümanlar, böyle birlikde hiç oturmamalıdır. Câhillerle münâkaşa etmemeli, dînimiz böyle emr ediyor diye ısrar etmemeli, dünya işlerini ileri sürerek, tatlı söyleyip, akrabâyı darıltmıyarak, harâmdan kaçınmağa çalışmalıdır.

Hâkimin mahkemede karâr verirken ve şâhidlerin şâhidlik yaparken ve evlenmek istediği kızı, şehvet korkusu olsa bile, bir kere görmeleri ve doktorun, ebenin, sünnetçinin, lâvman yapanın, lâzım olduğu kadar bakmaları câizdir. Hastanın lâvman [ihtikan] yapdırması câizdir.

Kızların, ahkâm-ı İslâmiyyeye riâyet etmek şartı ile, ilim ve doktorluk öğrenmeleri ve öğretmeleri câiz olduğu **[Hadîka]**da, 558.ci sahifede ve göz âfetlerinde yazılıdır. Kızlardan ebe, nisâiyye mütehassısı yetişdirmek lâzımdır. Kadınları, kadın doktora göstermelidir. Kadın doktor bulunmazsa ve hastalık tehlikeli veya çok ağrılı ise, nisâiyye mütehassısı erkeğe de göstermelidir.

Kadınların birbirlerine avret yeri, erkeğin erkeğe avret yeri gibidir. Yâni dizle göbek arası avret mahallidir.

Şehvetden emîn olan kadının yabancı erkeğe bakması, erkeğin erkeğe bakması gibidir. **(Cevhere)**de ise, erkeğin, mahremi olan kadınlara bakması gibidir, buyurmak-

dadır. Şehvet ile bakması harâm olur. Gayr-i müslim ve mürted kadınların [ve mürted amca ve dayının], müslüman kadınlarına bakması, yâni müslüman kadınların bunlara görünmeleri, yabancı erkeklere görünmeleri gibi, üç mezhebde de harâmdır. Bunlar müslüman kadınlarının bedenine bakamazlar. Hanbelî mezhebinde câizdir.

Bedendeki bakması câiz olmıyan yerler, bedenden ayrılırsa, öldükden sonra dahî, bunlara bakmak câiz değildir. Kadınların saç ve başka kılları, ayak tırnakları [el tırnakları değil] ve kemikleri vücûddan ayrıldıkdan sonra, bunlara bakılamaz.

Kadınların açık ve süslü olarak sokağa çıkmaları harâm olduğu gibi, mahrem olmıyan erkeğin bulunduğu yerlere böyle girmeleri de harâmdır. Avret yeri açık olarak câmi içine girmek, daha büyük günâhdır. Avret mahalli açık olan kimselerin bulunduğu yere veya harâm işlenen her yere **(Fısk meclisi)** denir. Müslümanların, zarûret olmadıkça, fısk meclislerinde, yâni fâsıkların toplandığı yerde oturmalarının ve zevcelerini göndermelerinin câiz olmadığı [Bezzâziyye]de yazılıdır. Îmânı olan hanımların, sokağa çıkarken baş, saç, kol, bacak gibi kaba olmıyan avret yerlerini de örtmeleri bildirildi. Îmânın gitmemesi için, harâmdan çok korkmalıdır.

Nefsin taşkın zevkleri, insanı sefâlete, hastalıklara, âile fâcialarına, felâketlere sürüklemekdedir. Allahü teâlâ, bu fâcialara mâni olmak için, kızların açılmalarını, yabancı erkeklere yaklaşmalarını, içkiyi, kumarı yasak etmişdir. Nefislerinin esîri olanlar, bu yasakları beğenmiyorlar. Bunun için, Ehl-i sünnet âlimlerinin ilmihâl kitâblarını kötülüyor, gençlerin bu kitâbları okuyarak saâdete kavuşmalarına mâni oluyorlar. Kadınların, kızların pazar yerlerinde ve mağazalarda alış-veriş yapmalarının günâh olduğu, yukarıdaki yazılardan anlaşılmakdadır. Müslümanların kızlarını böyle günâhlardan korumaları lâzımdır. Korumazlarsa, îmânları gider, kâfir olurlar. İslâm düşmanları, kâfirliği yaymak için, îmânı yok eden şeylere memleketin âdeti diyorlar.

(Dürr-ül-müntekâ)da diyor ki, (Erkeklerin erkek hamamına, kadınların kadın hamamına gitmeleri câizdir. Avret mahallini kalın ve bol havlu ile örtmek farzdır. Başkasının ince ve dar havlu ile örtülü avret mahalline bakmak da harâmdır. Hamamcının uylukları keselemesi ve örtülü iken bakması câizdir. Havlu altındaki avret mahalline temâs etmesi, bakması harâmdır. Erkek erkeğin, kadın kadının avret olmıyan yerlerine şehvetsiz bakması ve temâs etmesi câizdir.

NAMAZ VAKİTLERİ

Sabah Namazı Vakti

Sabah namazı vakti, fecrin doğmasından, yâni şarkta beyazlık başlamasından itibaren, güneş doğuncaya kadardır.

Öğle Namazı Vakti

Öğle namazı vakti, cisimlerin gölgelerinin kısalıp, uzamağa başladığı zamandan (yâni fey-i zevâlden) itibaren başlar ve fey-i zevâle ilave olarak, gölge bir misli veya iki misli uzayıncaya kadar devam eder. **Birincisi;** iki imâma, yâni İmâm-ı Ebû Yusuf ve İmâm-ı Muhammed'e, i**kincisi ise;** İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'ye "rahmetullahi aleyhim" göredir.

İkindi Namazı Vakti

İmâm-ı Ebû Yusuf ve İmâm-ı Muhammed'e göre; fey-i zevâle ilave olarak gölge kendisini meydana getiren cisim kadar uzayınca ikindi vakti başlar ve güneş kaybo-luncaya kadar devam eder.

İmâmı A'zam'a göre ise; fey-i zevâle ilave olarak gölge kendisini meydana getiren cismin iki misli olunca başlar, güneş kayboluncaya kadar devam eder.

Fakat, güneş sarardıktan sonra yâni ufuk hattına bir mızrak boyu yaklaşınca, yâni akşam namazı vaktine yaklaşık 40 dakika kala her namazı kılmak haramdır. Yâni ikindi namazını bu kadar geciktirmek haramdır. Yoksa, ikindi namazını kılmamış ise, güneş batıncaya kadar da kılmak lâzımdır.

Akşam Namazı Vakti

Akşam namazı vakti, güneş kaybolduktan sonra başlayıp, şafak kararıncaya yâni batıda; iki imâma göre kırmızılık kaybolunca, imâm-ı a'zama göre beyazlık kaybo-luncaya kadar devam eder.

Yatsı Namazı Vakti

Akşam namazı vaktinin çıkmasından itibaren, fecrin ağarmasına kadar devam eder.

İki imâma göre; kırmızılık kaybolunca başlar.

İmâm-ı A'zam'a "rahmetullahi aleyh" göre; yatsının vakti, gökteki beyazlık kay-bolunca başlar ki, kışın kırmızılığın kaybolmasından Eylülden Mart ayına kadar 10-12 dakika, Nisanda 12-14, Mayısta 14-18, Haziranda 18-19, Temmuzda 15-19, Ağus-tosta ise 12-15 dakika sonradır. Yâni iki imâma göre yatsı vakti olduktan sonra, bu süreler kadar bekleyip yatsıyı kılarsa, bütün imâmlara göre kılmış olur. Yatsı namazını özürsüz, gece yarısından sonraya bırakmak tahrîmen mekrûhtur.

Her memleketin namaz vakti, o memleketin ekvatordan uzaklığına ve mevsimlere göre değişir.

Kerâhet Vakitler

Namâz kılması tahrîmen mekrûh, yâni harâm olan vakitler üçtür. Bu üç vakitte baş-lanan farzlar sahîh olmaz. Güneş doğarken, batarken, gündüz ortasında ikendir. Bu üç vakitte, önceden hâzırlanmış cenâzenin namazı, secde-i tilâvet ve secde-i sehv de câiz değildir. Güneş batarken, yalnız o günün ikindi namâzı kılınır.

Yalnız nâfile kılmak mekrûh olan iki vakit vardır. Sabah Fecr-i sâdık [tan yeri] ağar-dıkdan, güneş doğuncaya kadar, sabâh namazının sünnetinden başka nâfile kılınmaz. İkindi farzını kıldıkdan sonra, akşamın farzından önce nâfile kılmak mekrûhdur.

Ne bahtiyar, ol kişi kim,
Ok uduğu, Kur'ân ola!
Ezân, ikâmet duyunca,
Gönlü dolu îmân ola!

EZÂN

Ezân, herkese bildirmek demektir. Beş vakit namaz ve kazâ namazları için ve Cumâ namazında hatibin karşısında, erkeklerin ezân okuması, sünnet-i müekkededir. Kadınların ezân ve ikâmet okuması mekrûhtur.

Ezân Duaları

Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki; **(Ezân okunurken şu duayı okuyun:**

"Ve ene eşhedü en lâ ilâhe illallahü vahdehû la şerîkeleh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh ve radîtü billahi rabben ve bil-islâmi dînen ve bi-Muhammedin sallallahü aleyhi ve selleme resûlen nebiyyâ.")

Yine bir hadîs-i şerîflerinde buyurdular ki; **(Ey benim ümmetim! Ezân bitince şu duayı okuyunuz:**

"Allahümme rabbe hâ'zihid-davetit-tâmmeti ve's-salâtil-kâimeti âti Muhammedenil-vesîlete vel fadîlete ve'd-dereceter-refîate veb'ashü mekâmen mahmûdenil-lezî va'adtehü inneke lâ tuhlifül-mîâd.")

Ezân Kelimelerinin Mânâları

ALLAHÜ EKBER: Allahü teâlâ, büyüktür. Ona bir şey lâzım değildir. Kullarının ibâdetlerine de muhtaç olmaktan büyüktür. İbâdetlerin, O'na hiçbir faydası yoktur. Bu mühim mânâyı zihinlerde iyi yerleştirmek için, bu kelime, dört kere söylenir.

EŞHEDÜ EN-LÂ İLÂHE İLLALLAH: Kibriyası, büyüklüğü ile kimsenin ibâdetine muhtaç olmadığı hâlde, ibâdet olunmağa O'ndan başka kimsenin hakkı olmadığına şehâdet eder, elbette inanırım. Hiçbir şey O'na benzemez.

EŞHEDÜ ENNE MUHAMMEDEN RESÛLULLAH: Muhammed "aleyhi ve âlâ âlihissalâtü vesselâm"ın, onun gönderdiği Peygamberi olduğuna, onun istediği ibâdetlerin yolunu bildiricisi olduğuna ve Allahü teâlâya ancak onun bildirdiği, gösterdiği ibâdetlerin yaraşır olduğuna şehâdet eder, inanırım.

HAYYE ALES-SALÂH, HAYYE ALEL-FELÂH: Mü'minleri felâha, saâdete, kurtuluşa sebep olan namaza çağıran iki kelimedir.

ALLAHÜ EKBER: O'na lâyık bir ibâdeti kimse yapamaz. Herhangi bir kimsenin ibâdetinin O'na lâyık, yakışır olmasından çok büyüktür, çok uzaktır.

LÂ İLÂHE İLLALLAH: İbâdete, karşısında alçalmaya müstahak olan, hakkı olan ancak O'dur. O'na lâyık bir ibadeti kimse yapamamakla beraber, Ondan başka kimsenin ibadet olunmaya hakkı yoktur.

Namazın şerefi ve büyüklüğü onu herkese haber vermek için seçilmiş olan bu kelimelerin büyüklüğünden anlaşılmaktadır.

Gelin nemâz kılalım, kalbden pası silelim,
Allaha yaklaşılmaz, nemâz kılınmadıkca!

MENKIBE: İlk Ezân

Hicretin birinci yılına kadar, namaz için ezân okunmazdı. Müslümanlar az ve toplu bir hâlde bulundukları için böyle bir ihtiyaç da hissedilmemekteydi. Namaz vakti gelince ***(Essalâtü câmi'a),*** *yâni "Haydin namaza" diye çağırır ve bununla yetinirlerdi.*

Hicretten sonra, müslümanlar çoğalmaya başladığından artık (Essalâtü câmi'a) diye çağrılması, maksadı temin etmiyor, şehrin her tarafından işitilmiyordu.

Bundan sonra namaz vakitlerini bildirecek bir vasıtaya ihtiyaç vardı. Kimisi, bir çan elde edelim, dedi, Resûlullah efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem":

"O Nasârâ'ya *(Hıristiyanlara)* ***mahsustur."*** *buyurdu.*

Bazıları boru çalsak dediler, Peygamber efendimiz:

"O da Musevilere mahsustur" *buyurdu.*

- Yüksek bir yere ateş yaksak, dediler.

Buna da: ***"O da Mecûsilere mahsustur"*** *buyurdu.*

Bu sırada Abdullah bin Zeyd hazretleri, bir rüya gördü. Sıra ile üç gün tekerrür eden bu rüyasını, üçüncü gün sabahı, Resûlullah efendimizin huzurunda şöyle anlattı:

- Yeşil bir şal ve peştemal bağlamış, eline çan almış bir kişi gördüm. Ona sordum:

- Elindeki çanı satar mısın?

- Ne yapacaksın?

- Namaz vakitlerini bildirmek için çalacağım. Bunun üzerine o zât dedi ki:

- Ben sana daha hayırlısını tarif edeyim.

Kıbleye karşı durdu ve yüksek sesle (Ezân)'ın mübârek kelimelerini okudu. Biraz durduktan sonra, aynı kelimeleri tekrar ederek sonuna doğru (Kad Kâmetis'salâtü) cümlesini ilâve etti.

Bunun üzerine Resûlullah efendimiz emir buyurdular:

"Rüya haktır. O kelimeleri Bilal'e öğret, okusun!"

Hazret-i Bilâl de, Mescid-i şerîfin yanında bulunan yüksek bir dama çıkarak öğretilen kelimeleri okudu. Ve böylece ilk ezân okunmuş oldu.

Hazret-i Ömer, ezân sesini işitince, koşa, koşa, Resûlullah efendimizin huzuruna geldi. Hazret-i Bilâl'in söylediği kelimeleri aynen rüyasında da işittiğini arz etti. O gece Eshâb-ı kirâmdan bir kısmı da aynı rüyayı görmüşlerdi.

İşte o günden itibaren, her namaz vakti ezân okunması sünnet kılındı.

Nerde nemâz kılınır, günâhlar hep dökülür,
İnsân, kâmil olamaz, nemâzı kılmadıkca!

Kur'ân-ı kerîmde Hak, nemâzı çok medh etdi,
Dedi sevmem kişiyi, nemâzı kılmadıkca!

NAMAZ NASIL KILINIR?

Namaz Kılarken Nelere Dikkat Etmelidir?

Namaz kılmak isteyen bir kadın, abdestini alır. Yüzü, alnı ve elleri açık olup, saçının bir teli dahil her tarafı kapalı olmak kaydıyla kıbleye karşı durur.

"Allahü Ekber" diye tekbir getirirken namaza niyet edilir. Daha önce de niyet edilebilir. Hangi namazı kılacağını kalbinden geçirir. Niyet ederken, namazın adı (farz mı, vâcib mi, sünnet mi olduğu), vakti (sabah, öğle, akşam, ... gibi), edâ ve kazâ olduğu, cemâatle namazda, imâma uyulduğu kalb ile hatırlanarak niyet edilir.

Kadın, ellerini omuz hizasına kaldırırken "Allahü ekber" demeye başlar, ellerini göğsünün üstüne koyarken bitirir. Sol eli alta, sağ eli üste gelecek şekilde tutar, erkekler gibi bileğini bağlamaz. (Erkek ise, ellerini kulaklara kaldırırken "Allahü ekber" demeye başlar, ellerini göbek altına bağlayınca bitirir.)

Meselâ sabah namazının 2 rek'at sünnetini kılalım:

"Niyet ettim Allah rızâsı için sabah namazının sünnetini kılmaya, döndüm kıbleye" diyerek ellerini, avuçlarının içi kıbleye dönük olmak üzere omuzlarına kadar kaldırır. Ellerini kol ağzından dışarı çıkarmaz. Bu esnada parmakları ne açık, ne kapalı, tabiî hâlinde bulunacaktır. (Erkekler, kulaklarının yumuşağı hizasına kadar kaldırır.)

"Allahü Ekber" diyerek, sağ elin avucu sol elin üzerinde, göğsü üzerine koyar. (Erkekler ise, göbek altına, sağ elini, sol el üzerine bağlar. Böylece namaza başlanılmış olunur. Sağ elin başparmağı ile küçük parmağı, sol bileği halka gibi sıkıca kavrar.)

- Kıyam ayakta durmak demektir. Ayakta duramayan hasta oturarak kılar. Oturamayan hasta, yatıp yüzü kıbleye karşı başı ile (yâni îmâ ile) namazını kılabilir. **Sandalyede oturarak namâz kılmak câiz değildir.**
- Namazın birinci rek'atinde önce, **(Sübhâneke**) okunur. [Cemâatle namaz kılınıyorsa imâma uyan, **"Sübhâneke"**yi okuduktan sonra susar, bir şey okumaz.]
- Eûzü Besmele çekip **"Fâtiha'**yı, peşinden de bir sûre veya uzun bir âyet, yahut üç kısa âyet okur. Kısa sûre (meselâ, Elem tere... gibi) okumak daha sevaptır. - Kıraat, ağız ile okumak demektir. Kendi kulakları işitecek kadar sesli okunur.
- Sûreler okunduktan sonra, **"Allahü ekber"** diyerek, rükûya eğilinir.
- Rükûya eğilirken ayaklarını birleştirmez. Ellerini dizleri üstüne koyar, dizlerini kavramaz, parmaklarını açmaz ve birbirlerine yapıştırır. Sırtını, başını, bacaklarını, kollarını dik tutmaz. Dizlerini büker. (Erkekler; parmaklarını açıp, dizlerin üzerine koyar. Eliyle dizlerini kavrar, dizlerini gergin tutar. Başını, belini ve sağrısını aynı seviyede tutmağa çalışır.)
- Rükûda gözler ayaklara bakarak, üç defa **"Sübhâne rabbiyel-azîm"** denir. Burada **Zı** ile **(azîm)** denir ki, "Rabbim büyüktür" demektir. Eğer ince **Ze** ile (azim) denilirse, Rabbim benim düşmanımdır demek olur ve namaz bozulur. (5, 7, 9 veya 11 defa söylenirse müstehâb sevâbına da kavuşulur.)
- Rükûdan **"Semi'allahü limen hamideh"** diye kalkılır. Bunun arkasından **"Rabbenâ lekel hamd"** denir ve dik durulur. [Cemâatle namaz kılarken imâm, **"Semi'allahü limen hamideh"** derken, cemâat de **"Rabbenâ lekel-hamd"** der.]

- Bundan sonra, **"Allahü ekber"** diyerek secdeye gidilir.
- Secdeye varılırken, önce sağ, sonra sol diz, sonra sağ, sonra sol el, sonra burun ve alın yere konur.
- Ayak parmakları kıble istikâmetinde bükülür.
- Ellerin parmakları kapanır, avuç içleri yere yapışır.
- Secdede kollarını, karnına yakın olarak dirseklerini yere serer. Karnını uyluklarına bitiştirir. [Erkekler ise, secdede dirseklerini yere yapıştırmazlar. Erkekler, secdede kollarını böğründen, karnını uyluklarından, dirseklerini yerden uzak tutar.]
- Secde yerinde üç defa **"Sübhâne rabbîyel-a'lâ"** denir. (5, 7, 9 veya 11 defa söylenirse müstehâb sevâbına da kavuşulur.)
- **"Allahü Ekber"** diyerek secdeden kalkıp doğrulur, iki ayaklarını da sağa doğru yatırarak (teverrük ederek) uylukları üzerine oturur. Ellerini dizlerinin üzerine koyar. [Erkekler, sağ ayağını diker, sol uyluğunun üzerine otururlar.]
- (Sübhanallah) diyecek kadar oturulur.
- Tekrar **"Allahü Ekber"** diyerek ikinci secdeye gidilir.
- Yine üç defa **"Sübhâne rabbiyel-a'lâ"** der. **"Allahü ekber"** deyip ikinci rek'ate kalkar.
- Kalkarken önce ellerini yerden kaldırıp dizlerinin üstüne koyar, dizlerinden kuvvet alarak doğrulur. Özrü yoksa ellerini yere dayamadan kalkar.
- Secdeden kalkarken önce alın, sonra burun, sonra sol el ve sağ el, sonra sol diz ve sağ diz sırasıyla kaldırılır.
- İkinci rek'atte "**Sübhâneke"** okumaz, Eûzü çekmez. Yalnız Besmele çekip Fâtiha ve sûre veya âyet okur. Birincide olduğu gibi rükû ve secdeleri yapar.
- İkinci secdeden **"Allahü ekber"** diye kalkan kadınlar, sağ ve sol ayaklarını, sağ yanlarına alıp, sol uylukları üzerine otururlar. [Erkekler, bir özrü yok iken namazda daima sol ayak yere serilip uyluğu üzerine oturulur. Sağ ayağı, parmakları kıbleye doğru bükerek dikerler.]
- Ka'dede, yâni oturuşda eller, dizlerin üzerine konup, parmaklar kıble istikametinde kendi hâline bırakılır. El parmaklarının ucu aşağı sarkmayacak şekilde dizlerine uzanır. Parmaklar birbirine yapışık olur. [Erkekler ise, el parmaklarını biraz açık tutarlar.]
- Ka'dede (oturmada) mutlaka **"Ettehıyyâtü"** duası okunur. Sonra, **(Allahümme salli ve bârik ile Rabbenâ)** duâlarını okuyup önce sağa, sonra sola **"esselâmü aleyküm ve rahmetullah"** diyerek selâm verir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir.

Selâm verildikten sonra, **(Allahümme entesselâm ve minkesselâm tebârekte yâ zel-celâli vel-ikrâm)** denip farzı kılmak için ayağa kalkılır.

Sabah namazının farzı da, aynen sünneti gibi kılınır. Sadece farkı, niyet ederken, **"Bugünkü sabah namazının farzını kılmaya"** diye kalbden geçirilir.

NAMAZ KILMAK (Resimli)

1- *Ayakta tekbir getirir (1).*

1- *Ayakta tekbir getirir (2).*

1- *Ayakta tekbir getirir (3).*

2- *Elleri göğüs üzerine koyar (1).*

2- *Elleri göğüs üzerine koyar (2).*

2- *Elleri göğüs üzerine koyar (3).*

3- *Rükûa eğilir (1).*

3- *Rükûa eğilir (2).*

4- *Kavmeye kalkar (1).*

4- *Kavmeye kalkar (2).*

5- *Secdeye gider (1).*

5- *Secdeye gider (2).*

6- *Secdeden sonra oturur (1).*

6- *Secdeden sonra oturur (2).*

7- *Tekrar secdeye gider (1).*

7- *Tekrar secdeye gider (2).*

8- *Tehiyatta oturur (1)*

8- *Tehiyatta oturur (2).*

9- *Sağa selâm verir.*

10- *Sola selâm verir.*

11- *Tesbihat yapar.*

12- *Tesbihattan sonra dua eder (1).*

12- *Tesbihattan sonra dua eder (2).*

13- *Duadan sonra ellerini yüzüne sürer.*

3 Rek'atli Namazların Kılınışı

Eğer 3 rek'atlik akşamın farzı veya vitir namazı kılınacaksa; ilk iki rek'ati tarif edildiği gibi kılınır. Farkı sadece, 2. rek'ate oturulunca "**Ettehıyyâtü**" okunur, başka bir şey okumadan **3. rek'ate** kalkılır.

- **Akşam namazında,** sadece Besmele ile **Fâtiha** okunur. **Allahü ekber** diyerek rükûa eğilinir.
- **Vitir namazında,** Fâtihadan sonra zamm-ı sûre de okunup tekbîr getirilerek eller omuz hizâsına kaldırılır, tekrar göğüs üzerine konur [Erkek, ellerini kulaklarına kaldırır tekrar göbek altına, sağ elini, sol eli üzerine bağlar] ve **Kunût** duâları okunur. **Allahü ekber** diyerek rükûa eğilinir.
- Secdeler yapılıp oturulur. **Ka'de-i âhirede, tehıyyât**, **Allahümme salli ve bârik ile Rabbenâ** duâları okunup önce sağa, sonra sola **"Esselâmü aleyküm ve rahmetullah"** diyerek selâm verilir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir.

4 Rek'atli Namazların Kılınışı

Eğer 4 rek'atlik bir farz veya öğle namazını ilk sünneti (müekked sünnet) kılınacaksa, ilk iki rek'ati tarif edildiği gibi kılınır. Farkı sadece, 2. rek'ate oturulunca "**Ettehıyyâtü**" okunur, başka bir şey okumadan **3. rek'ate kalkılır.**

- Burada sadece Besmele ile **Fâtiha** okunur. **Allahü ekber** diyerek rükûa eğilinir.
- Rükûda gözler ayaklara bakarak, üç defa **"Sübhâne rabbiyel-azîm"** denir.
- Rükûdan **"Semi'allahü limen hamideh"** diye kalkılır. Bunun arkasından **"Rabbenâ lekel hamd"** denir ve dik durulur. [Cemâatle namaz kılarken imâm, **"Semi'allahü limen hamideh"** derken, cemâat de **"Rabbenâ lekel-hamd"** der.]
- Bundan sonra, **"Allahü ekber"** diyerek secdeye gidilir.
- Secdeye varılırken, önce sağ, sonra sol diz, sonra sağ, sonra sol el, sonra burun ve alın yere konur.
- Ayak parmakları kıble istikâmetinde bükülür.
- Ellerin parmakları kapanır, avuç içleri yere yapışır.
- Secdede kollarını, karnına yakın olarak dirseklerini yere serer. Karnını uyluklarına bitiştirir. [Erkekler ise, secdede dirseklerini yere yapıştırmazlar. Erkekler, secdede kollarını böğründen, karnını uyluklarından, dirseklerini yerden uzak tutar.]
- Secde yerinde üç defa **"Sübhâne rabbîyel-a'lâ"** denir. (Yalnız kılan 5 veya 7 defa söyliyerek daha çok sevap alabilir.)
- **"Allahü Ekber"** diyerek secdeden kalkıp doğrulur, iki ayaklarını da sağa doğru yatırarak (teverrük ederek) uylukları üzerine oturur. Ellerini dizlerinin üzerine koyar. [Erkekler, sağ ayağını diker, sol uyluğunun üzerine oturular.]
- (Sübhanallah) diyecek kadar oturulur.
- Tekrar **"Allahü Ekber"** diyerek ikinci secdeye gidilir.

- Yine üç defa **"Sübhâne rabbiyel-a'lâ"** der.
- **"Allahü ekber"** deyip, **4. rek'ate** kalkar.
- Kalkarken önce ellerini yerden kaldırıp dizlerinin üstüne koyar, dizlerinden kuvvet alarak doğrulur. Özrü yoksa ellerini yere dayamadan kalkar.
- Secdeden kalkarken önce alın, sonra burun, sonra sol el ve sağ el, sonra sol diz ve sağ diz sırasıyla kaldırılır.
- Yalnız **Besmele çekip Fâtiha** okur. Birincide olduğu gibi rükû ve secdeleri yapar.
- Oturur. Bu son oturuşdur. Buna **Ka'de-i âhire** denir. Burada **Tehıyyât** sonra, **Allahümme salli ve bârik ile Rabbenâ** duâları okunup önce sağa, sonra sola **"Esselâmü aleyküm ve rahmetullah"** diyerek selâm verilir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir.
- Son rek'atte, (Tehıyyât) okuyacak kadar oturmak farzdır.

Eğer dört rek'atlik ikindi namazının sünneti, yatsı namazının ilk sünneti ve diğer nafile namazlar kılınacaksa; bunlar **gayr-i müekked sünnetler** gibi kılınır. Yâni ilk oturuşlarında **Tehıyyâtdan** sonra ayrıca (**Salli ve Bârik**) duâları da okunur ve 3. rek'ate kalkılır. Önce **Sübhaneke** sonra, Eûzü Besmele çekip **Fâtiha** ve **zamm-ı sûre** okunur. 4. rek'atte sadece **Fâtiha** ve **zamm-ı sûre** okunur.)

Namazın Âdâbı

- Selâm verildikten sonra, **(Allahümme entesselâm ve minkesselâm tebârekte yâ zel-celâli vel-ikrâm)** denir.
- Namaz bittikten sonra, üç kere **"Estağfirullahel'azîm ellezî lâ ilâhe illâ huv el-hayyel-kayyûme ve etûbü ileyh"** denir.
- Sonra hemen **Âyetel-kürsî**, yâni (**Allahü lâ ilahe illâ hüvel hayyül kayyûme...**) okunur.
- Âyet-el-kürsîden sonra;

  33 defa **"Sübhanallah",**

  33 defa **"Elhamdülillah',**

  33 defa **"Allahü ekber",**

  1 defa **"Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh lehül-mülkü ve lehül-hamdü ve hüve a'lâ külli şey'in kadîr"** söylenir.
- Sonra dua edilir.
- Dua ederken ellerini ileri uzatmaz, yüzüne karşı eğik tutar. (Erkekler, kolları göğüs hizasına kaldırır, avuçlarını açar, avuç içini gökyüzüne çevirir. Eller birbirine birleştirilmez. Kollar, omuz genişliğinde açık tutulur, dirsekler fazla bükülmez.)

Sevgili Peygamberimiz, **(Beş vakit namazdan sonra yapılan dua kabul olur)** buyurdu. Fakat dua uyanık kalb ile ve sessiz yapılmalıdır. Duayı yalnız namazlardan sonra veya belli zamanlarda yapmamalı ve belli şeyleri ezberleyip şiir okur gibi dua etmemelidir.

Namazdan Sonra Dua

En büyük İslâm âlimlerinin yaptığı bir dua şöyledir:

"Elhamdülillahi Rabbil'âlemîn. Essalâtü vesselâmü alâ Resûlinâ Muhammedin ve Âlihî ve Sahbihî ecma'în. Yâ Rabbî! Kıldığım namâzı kabûl eyle! Âhir ve âkıbetimi hayr eyle. Son nefesimde Kelime-i tevhîd söylememi nasîb eyle. Ölmüşlerimi afv ve mağfiret eyle. Allahümmağfir verham ve ente hayrürrâhimîn. Teveffenî müslimen ve elhıknî bissâlihîn. Allahümmağfir-lî ve li-vâlideyye ve li-üstâziyye ve lilmü'minîne vel mü'minât yevme yekûmül hisâb. Yâ Rabbî! Beni şeytân şerrinden ve düşman şerrinden ve nefs-i emmârem şerrinden muhâfaza eyle! Evimize iyilikler, helâl ve hayırlı rızıklar ihsân eyle! Ehl-i İslâma selâmet ihsân eyle! A'dây-ı müslimîni kahr ve perîşân eyle! Kâfirlerle cihâd etmekde olan müslümanlara imdâd-i ilâhiyyen ile imdâd eyle! Allahümme inneke afüvvün kerîmün tuhibbül'afve fa'fü annî. Yâ Rabbî! Hastalarımıza şifâ, dertli olanlarımıza devâ ihsân eyle! Allahümme innî es'elükessıhhate vel-âfiyete vel-emânete ve hüsnelhulkı verrıdâe bilkaderi bi-rahmetike yâ erhamerrâhimîn. Anama, babama ve evlâdlarıma ve akrâba ve ahbâbıma ve bütün din kardeşlerime hayırlı ömürler ve hüsn-i hulk, akl-ı selîm ve sıhhat ve âfiyet, rüşdü hidâyet ve istikâmet ihsân eyle yâ Rabbî! Âmîn. Velhamdü-lillâhi rabbil'âlemîn. Allahümme salli alâ..., Allahümme bârik alâ..., Allahümme Rabbenâ âtinâ... Velhamdü lillâhi Rabbil'âlemîn. Estağfirullah, estağfirullah, estağfirullah, estağfirullahel'azîm elkerîm ellezî lâ-ilâhe illâ huv el-hayyel-kayyûme ve etûbü ileyh. Âmin."

- Duadan sonra, her birinde Besmele çekerek, **onbir İhlâs** ve **iki Kul-e'ûzü** okumak ve **67 Estağfirullah** demek ve on kerre **Sübhânallah ve bi-hamdihi sübhânallahil'azîm** demek müstehabdır.

- Bundan sonra, **(Sübhâne Rabbike Rabbil'-izzeti ammâ yasıfûn ve selâmün alelmürselîn velhamdülillahi Rabbil'âlemîn)** âyet-i kerîmesi okunup, **(el-Fâtiha)** dendikten sonra salevât-ı şerîfe ve Fâtiha sûresi okunup eller yüze sürülür.

AÇIKLAMA: Sandalyede Namaz Olmaz

Oturarak ve Îmâ ile Namaz Kılmak

Bir uzvundaki dertten dolayı ayakta duramayan veya zarar gören, başı dönen kimse, farzları da oturarak kılar. Rükû için eğilir, secde için, başını yere koyar. Duvara, direğe, insana dayanarak, **biraz ayakta durabilenin, ayakta tekbir alması ve o kadarcık ayakta okuması farzdır.** Farz kılarken özürsüz, duvara, direğe dayanmak mekrûhtur. Bir özür olursa mekrûh olmaz.

Dayanarak ayakta durmak veya oturmak mümkün iken, yatarak îmâ caiz olmaz. Uygun oturamayan kimse, istediği gibi oturur. Bir yerini yastığa veya başka şeye dayar.

Hamile veya hasta, sağ ve soluna sehpa gibi bir şey koyup onlara dayanarak ayağa kalkabilirse öyle kılması gerekir.

Bir şeye dayanarak veya bir kimsenin tutması ile de, yerde oturamayan hasta, sırt üstü yatarak kılar. Ayaklarını kıbleye uzatır. Başı altına yastık koyar. Yüzü kıbleye karşı olur. Veya kıbleye karşı sağ veya sol yanı üzerine yatar. Rükû ve secdeleri, başı ile imâ eder. Başı ile de imâ edemeyen aklı başında bir hasta, bu hâli bir günden fazla de-

vam edip namazını hiç kılamazsa, o hâl bitinceye kadar namaz ondan sâkıt olur, yani üzerine farz olmaz, hiçbirini kazâ etmez. Semâvi bir sebep ile, yâni elinde olmayarak, meselâ hastalık ile veya baygın yahut rekat veya secde sayılarını unutacak kadar dalgın olarak, beşten fazla namazını kılamayan da böyledir. Alkollü içkiler veya ilaç alarak böyle baygın, dalgın olanın, kılamadığı namazlarının hepsini kazâ etmesi lazımdır.

Sandalye gibi yüksek bir şeyin üstüne oturup da ayağını sarkıtarak namaz kılması câiz değildir. O namaz kabul olmaz. Çünkü, sandalyede oturmak için zaruret yoktur. Sandalyede oturabilen kimse, yerde de oturabilir. Yerde oturabilenin yere oturup kılması lâzımdır.

Namazdan sonra, yerden ayağa kalkamayan, sandalyeden ise kolay kalkan hastayı yerden bir kimse kaldırır. Kalkamıyorsa kıbleye karşı olan bir karyolada oturup, ayaklarını sarkıtmadan kıbleye karşı uzatarak kılar. Namazdan sonra, ayaklarını yatağın bir yanına sarkıtıp, sandalyeden kalkar gibi kalkar. Veya sandalyeye oturur, fakat önüne bir sandalye veya sehpa koyup üzerine ayaklarını kor. Namaz bitince ayağını sandalyeden veya sehpadan indirerek kalkabilir.

Oturarak ve Îmâ ile Namaz Kılarken Dikkat Edilecek Hususlar

Secde yapabiliyorsa, namaza ayakta başlar. Ayakta durabildiği kadar okur ve rükû eder. Ayakta hiç duramıyan, oturarak başlar. Diz üstü oturur, secdeleri yaparak namazını kılar. Bu şekilde namaz kılmaya **oturarak namaz kılmak** denir.

Oturarak kılarken, kıyamda ellerini göğsünün üzerine koyar. [Erkekler, göbeğinin altına bağlar. Kâmeti; ayakta başlamışsa ayakta iken, oturarak veya îmâ ile kılıyorsa oturduğu şekilde iken getirir.]

Secde yapamıyorsa îmâ ile kılar. Yâni kolayına geldiği şekilde diz üstü veya bağdaş kurarak oturur. Bu şekilde oturamıyorsa ayaklarını kıbleye karşı uzatır. Kıyam hâlindeyken ayaklara, otururken kucağına bakar.

Oturarak iftitah tekbiri alır. Rükû için **vücudunu** biraz eğer, secde için biraz daha eğer. Vücudunu eğemeyen **başını** aynı şekilde eğerek namazını îmâ ile kılmış olur.

Îmâ ile namaz kılarken, kıyamda iken ellerini göğsünün üzerine koyar. [Erkekler, göbeğinin altına bağlar.] Rükû için az eğilirken ellerini dizleri üzerine koyar. Secde için biraz daha eğilir. Ellerini de dizlerinin üzerine veya az ilerisine koyar. Ettehıyyâtü okurken ellerini, normal namaz kıldığı gibi uyluklarının üstüne koyar. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir. Böyle namaz kılmaya **îmâ ile kılmak** denir.

Göz ile îmâ olmaz. 24 saat, yâni bir gün başını eğemiyorsa ondan namaz sâkıt olur, kazâ etmesi de gerekmez.

Ayakta cemâatle namaz kılarken, **ayakların bulunduğu yere** itibar edilir. Ayağının topuğu imâmın topuğundan ileri olursa o namaz sahih olmaz. Ama îmâ ile kılarken böyle değildir, o zaman topuklara değil, **başın bulunduğu yere** itibar edilir. Îmâ edenin başı, imâmın başının gerisinde veya aynı hizâda olursa, ayakları imâmın ayaklarının ilerisinde olsa da namazı sahih olur. [İbni Abidin]

Ayakta kılan, oturarak kılana uyabilir, îmâ ile kılana uyamaz.

2 REK'ATLİ FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUALAR

1. Rek'at	2. Rek'at	Ka'de (Oturuş)
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Elemtere...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Li îlâfi...)	1- Ettehıyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

Not: 2 Rek'atli sünnet namazlar da aynı şekilde kılınır.

3 REK'ATLİ FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUALAR

1. Rek'at	2. Rek'at	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Eraeytellezî.....)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, İnnâ a'taynâ...)	1- Ettehıyyâtü

3. Rek'at	Son Oturuş
1- Besmele 2- Fâtiha	1- Ettehıyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

4 REK'ATLİ FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUALAR

1. Rek'at	2. Rek'at	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Kulyâ...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, İzâcâe...)	1- Ettehıyyâtü

3. Rek'at	4. Rek'at	Son Oturuş
1- Besmele 2- Fâtiha	1- Besmele 2- Fâtiha	1- Ettehıyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

4 REK'ATLİ MÜEKKED SÜNNETTE OKUNACAK SÛRE VE DUALAR

(Öğlenin ilk sünnetinde okunacak sûre ve dualar)

1. Rek'at	2. Rek'at	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Elemtere...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Li îlâfi ...)	1- Ettehıyyâtü

3. Rek'at	4. Rek'at	Son Oturuş
1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Eraeytellezî...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, İnnâ a'taynâ)	1- Ettehıyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

4 REK'ATLİ GAYR-İ MÜEKKED SÜNNETTE OKUNACAK SÛRE VE DUALAR

(İkindinin sünneti ve yatsının ilk sünnetinde okunacak sûre ve dualar)

1. Rek'at	2. Rek'at	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Tebbet...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Kul hüvallahü...)	1- Ettehıyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik

3. Rek'at	4. Rek'at	Son Oturuş
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Felak...	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Nâs...)	1- Ettehıyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

Bir hadîs-i şerîfde: Îmânın alâmeti,
İnsanda belli olmaz, nemâzın kılmadıkca!

Bir nemâzı kılmamak, ekber-i kebâirdir,
Tevbe ile afv olmaz, kazâsın kılmadıkca!

Nemâzı hafîf gören, îmândan çıkar hemân,
Müslimân olamaz o, nemâzın kılmadıkca!

VİTİR NAMAZINDA OKUNACAK SÛRE VE DUALAR

1. Rek'at	2. Rek'at	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Kulyâ...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, İzâ câe...)	1- Ettehıyyâtü

3. Rek'at	Son Oturuş
1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Tebbet...) 4- Tekbîr 5- Kunut duâları (veya Rabbenâ...)	1- Ettehıyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

MENKIBE: Namaz için Fedâkârlık

Bursa, Osmanlılara geçmeden önce, şehirde oturan Rumlardan biri gizlice İslâm Dînini kabul etmişti. Bunun sebebini pek yakın bir dostu Rum'a sordu:

- *Baba ve dedelerinin dînini nasıl olup da, terkettin?*
- *Bir aralık esir edilen müslümanlardan bir tanesi benim yanıma bırakıldı. Bir gün baktım, bu esir kapatıldığı odada eğilip kalkıyordu. Yanına giderek ne yaptığını sordum. Hareketleri bitince ellerini yüzüne sürdü ve bana namaz kıldığını, şayet müsâade edersem her namaz için bir altın vereceğini ifâde etti. Ben de tamaha kapıldım. Gün geçtikçe ücreti artırdım. Öyle oldu ki, her vakit için on altın istedim, o da kabul etti, ibâdeti için yaptığı fedâkârlığa hayret ettim.*

Bir gün ona; "Seni serbest bırakacağım" deyince çok sevindi, ellerini kaldırıp: "Allahü teâlâ seni îmân ile şereflendirsin" diye dua etti. Ben de, o anda müslüman oldum.

Namaz Kılmayanlar

Namaz kılmamak çok büyük günâhtır. Bir namazı bilerek, özürsüz kılmayan kimseyi, Allahü teâlâ Cehennemde bırakacak, azâb edecektir. Bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Namazı özürsüz kılmayan kimseye, Allahü teâlâ onbeş sıkıntı verir. Altısı dünyada, üçü ölüm zamanında, üçü kabirde, üçü kabirden kalkarkendir.)

Dünyada olan altı azap:

1- **Namaz kılmayanın ömründe bereket olmaz.**

2- **Yüzünde, Allahü teâlânın sevdiği kimselerin güzelliği, sevimliliği kalmaz.**

3- Hiçbir iyiliğe sevap verilmez.

4- Duâları kabul olmaz.

5- Onu kimse sevmez.

6- Müslümanların iyi dualarının buna faydası olmaz.

Ölürken çekeceği azaplar:

1- Zelil, kötü, çirkin can verir.

2- Aç olarak ölür.

3- Çok su içse de, susuzluk acısı ile ölür.

Mezarda çekeceği acılar:

1- Kabir onu sıkar, kemikleri birbirine geçer.

2- Kabri ateşle doldurulur. Gece gündüz onu yakar.

3- Allahü teâlâ, kabrine çok büyük yılan gönderir. Dünya yılanlarına benzemez. Her gün her namaz vaktinde onu sokar. Bir an bırakmaz.

Kıyâmette çekeceği azaplar:

1- Cehenneme sürükleyen azap melekleri yanından ayrılmaz.

2- Allahü teâlâ, onu kızgın olarak karşılar.

3- Hesabı çok çetin olup, Cehenneme atılır.

Namaz kılanın, müslüman olduğu anlaşılır. Namaza ehemmiyet vermeyen, namazı birinci vazife kabul etmediği için kılmayan, kâfir olur.

BEŞ VAKİT NAMAZ

Her gün beş kere namaz kılmak, Kur'ân-ı kerîm'de ve hadîs-i şerîflerde emredilmiştir. Allahü teâlâ, Rûm sûresi 17. ve 18. âyetlerinde meâlen, **(Akşam ve sabah vakitlerinde Allah'ı tesbih edin. Göklerde ve yeryüzünde olanların yaptıkları ve ikindi ve öğle vakitlerinde yapılan hamdler, Allahü teâlâ içindir)** buyruldu. Bekara sûresi 239. âyetinde de meâlen, **(Namazları ve ikindi namazını koruyun!)** yâni namazları devamlı kılın, buyurdu. Âyet-i kerîmede geçen tesbih ve hamdin namaz demek olduğu tefsir kitaplarında bildirilmiştir. Sevgili Peygamberimiz de; **(Allahü teâlâ kullarına hergün beş kere namaz kılmayı emretti. Güzelce abdest alıp, bu beş namazı vakitlerinde kılan, rükû ve secdelerini iyi yapanları, Allahü teâlâ affeder, bağışlar)** ve **(Kapınızın önünden akan bir suda her gün beş kere yıkanınca, üzerinizde kir kalmayacağı gibi, beş vakit namaz kılanların hatâlarını da Allahü teâlâ affeder)** buyurdu.

Beş vakit namaz, kırk rek'at eder. Bunlardan onyedi rek'ati fazdır. Üç rek'ati vâcibtir. Yirmi rek'ati de sünnettir. Şöyle ki:

1- Sabah namazı: Dört rek'attir. önce, iki rek'at sünneti, sonra iki rek'at de farzı kılınır. Bu sünnet, çok kuvvetlidir. Vâcib diyenler de vardır.

2- Öğle namazı: On rek'attir. Önce, dört rek'at ilk sünneti, sonra dört rek'at farzı, farzdan sonra da iki rek'at son sünneti kılınır.

3- **İkindi namazı:** Sekiz rek'attir. Önce, dört rek'at sünneti, sonra dört rek'at farzı kılınır.

4- **Akşam namazı:** Beş rek'attir. Üç rek'at farz, sonra iki rek'at sünnet kılınır.

5- **Yatsı namazı:** Onüç rek'attir. Önce, dört rek'at sünneti, sonra dört rek'at farz, sonra iki rek'at son sünnet, bundan sonra da üç rek'at **"Vitir namazı"** kılınır.

İkindi ve yatsının ilk sünnetleri **(Gayr-i müekkede)**dir. Bunların ikinci rek'atlerinde otururken, **Ettehıyyâtü**... den sonra, **Allahümme salli âlâ**... sonra... **bârik**... sonuna kadar okunur. Ayağa kalkınca, üçüncü rek'atte, önce Besmele çekmeden, **Sübhâneke**... okunur. Hâlbuki, öğle namazının ilk sünneti **(Müekked)**dir. Yâni, kuvvetle emrolunmuştur. Sevabı daha çoktur. Bunda, birinci oturuşta, farzlarda olduğu gibi, yalnız Ettehıyyâtü okunup, sonra üçüncü rek'at için, hemen ayağa kalkılır. Kalkınca, önce **Besmele** çekip, doğruca **Fâtiha** okunur.

Öğlenin ve yatsının farzından sonra dört rek'at ve akşamın farzından sonra altı rek'at daha kılmak müstehaptır, çok sevaptır. Hepsini bir selâm ile veya iki rek'atte birer selâm ile kılabilir. Her iki şekilde de, ilk iki rek'atleri, son sünnetler yerine sayılır. Bu müstehab namazları, son sünnetlerden sonra ayrıca kılmak da olur.

Birinci rek'at namaza durunca, diğer rek'atlar ayağa kalkınca başlar ve tekrar ayağa kalkıncaya kadar devam eder. Son rek'at ise, selâm verinceye kadar devam eder. İki rek'atten az namaz olmaz. Akşamın farzı ile vitirden başka, her namaz, çift rek'atlidir. Çift rek'atlerde ikinci secdeden sonra oturulur.

Her bir rek'atte namazın farzları, vâcibleri, sünnetleri, müfsidleri ve mekrûhları vardır. İlerideki sahifelerde bunları (Hanefî) mezhebine göre bildireceğiz.

Sabah Namazı

Sabah namazının önce, iki rek'at sünneti, sonra da iki rek'at farzı kılınır.

Önce kıbleye karşı dönülür. Sonra, kalbten, **"Niyet ettim, Allah rızâsı için, bugünkü sabah namazının sünnetini kılmaya, döndüm kıbleye"** diye niyet edilip iki rek'atli namaz gibi kılınır.

Selâmdan verildikten sonra, **(Allahümme entesselâm ve minkesselâm tebârekte yâ zel-celâli vel-ikrâm)** denir. Farza kalkılır. [Yalnız farz namazlara başlarken, erkekler kâmet okur.]

Sabah namazının farzı da, sünneti gibi kılınır. Farza da, kalb ile şöyle niyet edilir: **"Niyet ettim, Allah rızâsı için, bugünkü sabah namazının farzını kılmaya, döndüm kıbleye."** Farzı da kılındıktan sonra Âyet-el-kürsî okunup tesbihât yapılıp dua edilir.

Öğle Namazı

Öğle namazının önce, dört rek'atlik ilk sünneti kılınır. Kalb ile **"Niyet ettim, Allah rızâsı için, bugünkü öğle namazının ilk sünnetini kılmaya, döndüm kıbleye"** diye niyet edilir. Sabah namazının sünneti gibi iki rek'at kılınca, oturulup **"Ettehıy-**

yâtü" okunur ve **"Allahü Ekber"** diyerek, üçüncü rek'atı kılmak için ayağa kalkılır. Besmele çekilip, Fâtiha ve bir sûre okunur. Rükû ve secdeler yapılıp kalkılır. Dördüncü rek'atte, üçüncü rek'at gibi kılınıp, secdelerden sonra oturulur. **"Ettehıyyâtü, Allahümme salli, Allahümme bârik, Rabbenâ âtina"** duaları okunup, **"Esselâmü aleyküm ve rahmetullah"** diyerek önce sağa, sonra da sol tarafa selâm verilerek, sünnet tamamlanır.

Öğle namazının farzı dört rek'attir. İlk sünneti gibi kılınır. Ancak son iki rek'atte Fâtiha'dan sonra, zamm-ı sûre okunmaz, sadece Fâtiha okunur.

Öğle namazının iki rek'atlik son sünneti de, sabah namazının sünneti gibi kılınır.

İkindi Namazı

İkindi namazının önce, dört rek'atlik sünneti kılınır. Kılınışı, öğle namazının sünnetinin kılınışı gibidir. Yalnız şu farkı vardır. İkinci rek'atte oturunca, **"Ettehıyyâtü"** den sonra, **"Allahümme salli ve Allahümme bârik"** de okunur. Üçüncü rek'ate kalkınca da, **"Sübhâneke"** okunduktan sonra, Eûzü-Besmele çekilip, Fâtiha ve bir sûre okunur. Dördüncü rek'atte de, Fâtiha'dan sonra yine bir sûre okunur. Rükû ve secdelerden sonra oturulur. "Ettehıyyâtü, Allahümme salli, Allahümme bârik, Rabbenâ âtina" duaları okunup, "Esselâmü aleyküm ve rahmetullah" diyerek önce sağa, sonra da sol tarafa selâm verilerek, sünnet tamamlanır.

İkindi namazının farzı da, öğle namazının farzı gibi kılınır.

Akşam Namazı

Akşam namazı beş rek'attir. Önce, üç rek'atlik farzı kılınır. İlk iki rek'ati sabah namazının farzı gibi kılınır. İkinci rek'atte oturup, **"Ettehıyyâtü"** okunduktan sonra, üçüncü rek'ate kalkılır. Besmele çekilip, **"Fâtiha"** okunur. Sonra, rükû ve secdeler yapılıp, oturulur. **"Ettehıyyâtü, Allahümme salli, Allahümme bârik ve Rabbenâ âtina"** duâları okunup, selâm verilir.

Akşam namazının iki rek'atlik sünneti de, sabah namazının sünneti gibi kılınır.

Yatsı Namazı

Yatsı namazı vitir ile birlikte onüç rek'attir. Önce, dört rek'atlik ilk sünneti, ikindi namazının sünneti gibi kılınır.

Sonra, dört rek'atlik farzı, öğle ve ikindi namazlarının farzları gibi kılınır.

Yatsı namazının iki rek'atlik son sünneti de, sabah namazının sünneti gibi kılınır. Yalnız hangi namaz kılınıyorsa, o namaza niyet edilir.

Vitir Namazı

Vitir namazı, üç rek'attir. Yatsı namazından sonra kılınır. Önce, kalb ile, **"Niyet ettim, Allah rızâsı için, bugünkü vâcib olan Vitir namazını kılmaya, döndüm kıbleye"** diye niyet edilir. İlk iki rek'ati, iki rek'atlik bir namaz gibi kılınıp oturulunca, **"Ettehıy-**

yâtü" okunup, üçüncü rek'ate kalkılır. Üçüncü rek'atte Besmele çekilip, **Fâtiha** ve bir **zamm-ı sûre** okuduktan sonra, **iki el, iki yana salıverilmeden** tekbir getirilerek eller omuz hizâsına kadar kaldırılır, tekrar göğüs üzerine konur. [Erkekler, kulaklarına kaldırıp tekrar göbek altına, sağ elini, sol el üzerine bağlarlar.] Bundan sonra, iki kunut duası **(Allahümme innâ neste'inüke...) ve (Allahümme iyyâke na'büdü...)** okunur. Kunut dualarını bilmeyen üç kere istiğfar okur. Meselâ, **" Allahüm-mağfir lî"** der. Yahut bir kere **"Rabbenâ âtinâ.."** yi sonuna kadar okur. Sonra, rükû ve secdeler yapılır. Secdelerden sonra oturup, **"Ettehıyyâtü, Allahümme salli, Allahümme bârik** ve **Rabbenâ âtina"** duaları okunup, önce sağ, sonra da, sol tarafa dönerek, **"Esselâmü aleyküm ve rahmetullah"** diyerek, selâm verilir.

Vitir namazı yalnız, Ramazanda cemâatle kılınır. Ramazanda yatsının farzını cemâatle kılan, vitri de cemâatle kılar. Vitri cemâatle kılarken, üçüncü rek'atta Fâtiha ve bir sûre okunduktan sonra, tekbir alınır. İmâm ve cemâat kunut dualarını içinden okur. Rükû ve secdeye varılıp oturulur. Selâm verilir.

Namazın Vâcibleri

Namazın vâciblerinden birini bilerek yapmamak namazı bozmaz. Fakat günâh olur. Unutarak yapmayan secde-i sehv yapar. Namazın vâcibleri şunlardır:

1- Fâtiha sûresini okumak.
2- Fâtihadan sonra bir sûre veya en az üç kısa âyet okumak.
3- Fâtihadan sonra okunan sûreyi, farzların birinci ve ikinci rek'atlerinde, sünnetlerin her rek'atinde okumak.
4- Fâtihayı, sûreden önce okumak.
5- Secdeleri birbiri ardınca yapmak.
6- Fâtihayı, farzların ilk iki rek'atinde ve sünnetlerin her rek'atinde bir kere okumak.
7- İkinci rek'atte oturmak.
8- İkinci rek'atte teşehhüdden fazla oturmamak. [Gayr-i müekked sünnet olan 4 rek'atli ikindinin sünneti ve yatsının ilk sünnetinde salli-bârikler okunur.]
9- Secdede burnu alnı ile beraber yere koymak.
10- Son rek'atte otururken (Ettehıyyâtü...) okumak.
11- Namazda ta'dil-i erkâna riayet etmek.
12- Namaz sonunda (Esselâmü...) demek.
13- Vitir namazının üçüncü rek'atının sonunda kunut duası okumak.
14- Bayram namazlarında tekbir getirmek.
15- İmâmın sabah, Cumâ, bayram, teravih, vitir namazlarında ve akşam ile yatsının ilk iki rek'atinde yüksek sesle okuması.
16- İmâmın ve yalnız kılanın öğle ve ikindi farzlarında ve akşamın üçüncü, yatsının üçüncü ve dördüncü rek'atlerinde sessiz okuması.

Kur'ân-ı kerîm'i mushafdaki sıra ile okumak, her zaman vâcibtir.

Ta'dîl-i Erkân ve Tumaninet

Ta'dîl-i erkân: Namazın rükû ve secdelerinde en az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durma hâlidir. Vâcibdir.

Tumaninet: Namazın kavme (rükûdan ayağa kalkma) ve celselerinde (iki secde arasında oturma) her uzvun en az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durması hâlidir. Vâcibdir.

"Namâzda ta'dîl-i erkâna ve tumaninete riâyet etmiyenin bütün mahluklara zararı dokunur. Zîrâ o kimsenin günâhı sebebi ile yağmurlar yağmaz, yerde ekinler bitmez ve vakitsiz olarak yağmur yağmış olup, fayda yerine zarar vermiş olur" buyurulmuşdur.

Secde-i Sehv (Yanılma ve Unutma Secdesi)

Bir farzı ve vâcibi unutarak geciktiren veya vaktinden önce veya sonra yapan, veyahutta namazın vâciblerinden birini unutarak yapmıyan, secde-i sehv yapar ki, vâcibdir.

Birkaç kere secde-i sehv icab etse bir kere yapmak yetişir, imâmın yanılması, kendisine uyanların da secde-i sehv yapmalarını gerektirir, imâma uyan yanılırsa, kendisi imâmdan ayrı secde-i sehv yapmaz.

Secde-i sehvi yapmak için, son oturuşda **Tehıyyât** okunup sağ tarafa selâm verildikten sonra, **iki secde yapıp oturur ve Tehıyyât, Salli, Bârik, Rabbenâ** okunarak namazı tamamlar. **Salli ve bârik** okunduktan ve bir veya iki tarafa selâm verdikden sonra veyahut da hiç selâm vermeden de secde-i sehv yapılabilir.

Secde-i sehvi, bile bile yapmayan veya namazın vâciblerinden birini meselâ; Fâtiha okumayı bilerek terk eden kimsenin, o namazı tekrar kılması gerekir. Tekrar kılmazsa günâhkâr olur.

Tilâvet Secdesi

Kur'ân-ı kerîmde ondört yerde, secde âyeti vardır. Bunlardan birini okuyanın veya işitenin, mânâsını anlamasa da, bir secde yapması vâcibdir. Başkasının okuduğu yerde bulunan, fakat işitmiyen kimse, secde etmez. Secde âyetlerini yazan, heceleyen secde yapmaz. Tercümesini okuyan veya işiten, bunun secde âyeti olduğunu anlarsa, secde yapar.

Dağlardan, çöllerden ve başka yerlerden aksedip, geri gelen sadâyı işitenlerin ve kuştan işitenlerin secde etmesi vâcib olmaz. İnsan sesi olması lâzımdır. Radyodan, hoparlörden işitilen ses, insan sesi değildir. Bunun hâfızın sesine benzeyen, cansız âlet sesi olduğu bildirilmişdir. Bunun için radyodan ve teypden okunan secde âyetlerini işitenin tilâvet secdesi yapması vâcib olmaz.

Hâid (hayızlı ve lohusa) kadın işitince, secde etmesi vâcib olmaz. Cünüb, abdestsiz ve sarhoş olanın da temizlendikden sonra yapmaları lâzımdır. Bir oturumda bir secde âyetini birkaç defa okuyan ve işiten, hepsi için bir secde eder. Muhammed aleyhisselâmın ism-i şerîfini bir mecliste ilk defa söyleyince veya işitince, salevât okumak da böyle vacibdir. Bir meclisde iki secde âyeti okunursa, iki secde lâzım olur. Na-

maz kılarken, dışardan secde âyeti işiten namazdan sonra secde eder. Namaz kılması harâm olan üç vakitte secde-i tilâvet yapmak câiz değildir.

Tilâvet secdesi yapmak için abdestli olarak, kıbleye karşı ayakda durup, elleri kulaklara kaldırmadan **(Allahü ekber)** diyerek secdeye yatılır. Üç kerre **(Sübhâne rabbiyel a'lâ)** denir. Sonra **(Allahü ekber)** deyip secdeden kalkınca secde-i tilâvet tamam olur. Önce niyet etmek lâzımdır. Niyetsiz kabul olmaz.

Secde âyetini namazda okuyunca;

a- Hemen ayrıca rükû veya bir secde yapıp ayağa kalkar. Okumasına devam eder.

b- Secde âyetini okuduktan sonra iki üç âyet sonra namazın rükûuna eğilirse ve tilâvet secdesine niyyet ederse, namazın rükûu veya secdeleri, tilâvet secdesi yerine geçer.

c- Cemâat ile kılan, imâm secde âyetini okuyunca imâmın okuduğunu işitmese de, imâmla birlikde, ayrıca bir rükû ve iki secde yapar.

d- Cemâatin rükûda niyyet etmesi lâzımdır. Namaz dışında, sonraya da bırakabilir.

Şükür Secdesi

Tilâvet secdesi gibidir. Kendisine nimet gelen veya bir dertden kurtulan kimsenin, Allahü teâlâ için **(Secde-i şükür)** yapması müstehabdır. Secdede önce **(Elhamdülillah)** der. Sonra secde tesbihini okur.

Şükür secdesi yapmak için abdestli olarak, kıbleye karşı ayakda durup, önce niyyet edilir. Elleri kulaklara kaldırmadan **(Allahü ekber)** diyerek secdeye yatılır. Önce **(Elhamdülillah),** sonra üç kere **(Sübhâne rabbiyel a'lâ)** denir. Sonra **(Allahü ekber)** deyip secdeden kalkınca secde-i şükür tamam olur.

Namazdan sonra secde yapmak mekrûhdur.

Namazın Sünnetleri

Farz ve vâcib olan işlerden başka olarak, namazda Peygamber efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" yaptıklarına, okuduklarına da aynen uymak sünnetdir ve namazın sevabını arttırır. Sünnetlerden bazıları şunlardır:

1- Namazda elleri kulağa kaldırmak,

2- El ayasını kıbleye çevirmek,

3- Tekbir aldıktan sonra, el bağlamak,

4- Sağ eli sol elinin üzerine koymak,

5- Erkeğin ellerini göbeğinden aşağıya koyması, kadının göğsüne koyması,

6- Tekbirden sonra, **"Sübhâneke"** okumak,

7- İmâmın ve yalnız kılanın **"Eûzü"** okuması,

8- Besmele okumak,

9- Rükûda üç kere **"Sübhâne rabbiyel-azîm"** demek,

10- Secdede üç defa **"Sübhâne rabbiyel-a'lâ"** demek,

11- Son oturuşta **“Salevât”** duasını okumak,

12- Selâm verirken iki yanına bakmak,

13- Rükûdan kalkarken imâmın ve yalnız kılanın **“Semiallahü limen hamideh”** demesi,

14- Rükûdan kalkınca **“Rabbenâ lekel hamd”** demek.

Namazı Bozan Şeyler

Namazı bozan şeylere namazın (müfsidleri) denir, ibâdetlerin fâsid olması, bâtıl olması aynı şeydir, bozulması demektir. Namazın müfsidlerinden bazıları şunlardır.

1- Konuşmak, gülmek,

2- Boğazından özürsüz, öksürük gibi ses çıkarmak,

3- Kur’ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde bulunmayan duaları okumak,

4- Ah, oh gibi inlemek,

5- Of diye sıkıntıyı bildirmek,

6- Başkasının sözü ile yerini değiştirmek veya yanına gelene yer açmak,

7- Az da olsa, unutarak da olsa namazda yemek, içmek,

8- Kur’ân-ı kerîme veya kâğıda bakarak okumak,

9- Namazda olmayan fazla hareketler yapmak,

10- Pis yerde durmak ve pis yere secde etmek.

Namazın Mekrûhları

Namaz içindeki vâcibleri, müekked ve gayri müekked sünnetleri yapmamak mekrûhtur. Namazın sevabını giderir. Mekrûhlardan bazıları şunlardır:

1- Elbiseyi giymeyip, omuzlarına alarak kılmak,

2- Secdeye inerken etekleri, pantalon paçalarını kaldırmak,

3- Gömleğin, entarinin etekleri, kolları sığalı olarak namaza durmak,

4- İş elbisesi ile ve büyüklerin yanına çıkamayacak elbise ile kılmak,

5- Başı, kolları, ayakları açık namaz kılmak,

6- Başını yüzünü etrafa çevirmek, gözleri ile etrafa bakmak,

7- Küçük ve büyük abdesti sıkıştırırken ve yel zorlarken namaza durmak,

8- Resim bulunan yerde namaz kılmak,

9- Ağızda okumağa mâni olmıyacak bir şey bulundurmak. Mâni olursa namaz bozulur.

10- Namazdan sonra elini böğrüne koyarak, cemâat ile selâmlaşmak,

11- İmâmın yalnız başına cemâatten yarım metre aşağıda veya yukarda durması.

12- Öndeki safta yer varken arkadaki safta durmak.

13- İnsanın yüzüne karşı kılmak. Sırtı dönük olursa zararı olmaz.

MENKIBE: Namaz Kılanla Kılmayan Arasındaki Fark

Kasr-ı ârifanda Şâh-ı Nakşibend "kuddise sirruh" hazretlerinin bir komşusu varmış, *çiftçilik yaparmış. Fakat namaz kılmıyormuş. Düşünün Şâh-ı Nakşibend hazretlerinin komşusu ama namaz kılmıyor. Şâh-ı Nakşibend hazretleri hâl ile nasihat ediyor, fakat bu anlamıyormuş. Bir gece mübârek yine acımış, komşusunun rüyasına girmiş. Yüzüne ayna tutmuş. Adam aynaya bakınca hayal edemeyeceği kadar, düşünemeyeceği kadar çok çirkin bir hayvan şeklinde görmüş kendini, ama çok çirkin. Korkmuş, uyanmış. "Eyvah, ben ne hâle gelmişim böyle" demiş. Ertesi gün Şâh-ı Nakşibend hazretlerinin huzuruna gitmiş, sessizce beklemeye başlamış. Herkes gittikten sonra Şâh-ı Nakşibend hazretleri buyurmuş ki,* ***"O çirkin hâlden kurtulmak istiyor musun?"*** *"Evet efendim."* ***"Git bu vaktin namazını kıl, artık namaza başla, sonra bana tekrar gel. Bu sefer aynayı uyanık iken tutacağım, rüyada değil"*** *buyurmuş. Adam korkusundan hemen gitmiş başlamış namaz kılmaya. Bir müddet sonra tekrar huzura gelmiş. Şâh-ı Nakşibend hazretleri mübârek, aynayı tutunca, o namazın nuru, o namazın ışığı, o namazın güzelliği aynada yüzüne aksetmiş.* ***"İşte namaz kılanla kılmayan arasındaki fark budur. Sakın bir daha terketme"*** *buyurmuş.*

Nükte: *Onun için namaz var hayat var, namaz yok hayat da yok. Allah muhafaza etsin.....*

MENKIBE: Şeytanın Arkadaşlığı

Adamın birisi anasını babasını ziyarete gidecek. Deveyi hazırlamış, eşyaları, yükleri hazırlamış. Yola çıkacak. Birisi gelmiş yanına. Demiş ki, "Ben de aynı köye gidiyorum, seninle arkadaş olabilir miyim?" "Hay hay buyurun, beraber gidelim" demiş. O da devesini hazırlamış. Tam yola çıkacaklar, sonra gelen demiş ki, "Arkadaş, ben erkekçe, doğru bir şey söyleyeceğim." "Nedir, söyle bakalım?" "Ben şeytanım, yâni iblisim. Bıktım bu insanlardan, hep benden kaçıyorlar, konuşmuyorlar. Seninle yol boyunca bari bir iki laf edelim, şarkı söyleyerek yolculuk yapalım" demiş. O da, "Yok hayır, senin bana zararın dokunur. Benimle gelme" demiş. "Vallahi dokunmaz. Söz" demiş. Yola çıkmışlar. Öğle vakti oluyor, yemek yiyorlar. İblis bekliyor ki, adam namaz kılacak. Belki ikindiyle birleştirecek. İkindi vakti geliyor, bekliyor ki adam namaz kılsın, ne namaz var ne niyaz. Akşam oluyor, gene yok. Tam yatsı, bekliyor ki, hani belki hepsini tekrar birleştirecek. Tam yatacağı sırada, Şeytan diyor ki, "Arkadaş, bizim seninle yolculuğumuz buraya kadar." "Niye?" "Ben Rabbime bir defa secde etmedim lânetlendim, sen dört defadır isyan hâlindesin. Sana gelecek zarardan ben korktum. Onun için yanından kaçıyorum" demiş.

MENKIBE: Pişmeyen Et

Cezayir ve Libya'nın kurtulmasına, halkının Müslüman olmasına büyük faydası dokunan ehl-i tarîk Sünüsî hazretleri adında büyük bir evliyâ var. *Onun zamanında bir kimse eve et almak için pazara gitmiş, et almış. Eve giderken de ezân okunmuş. Ezân okununca, "Bari câmide namazımı kılayım da eve sonra gideyim" demiş. Eti de kedi almasın, başkası götürmesin diye yanına koymuş. Akıllı adam. Sünüsî hazretlerinin arkasında namazını kılıp eve gitmiş. Hanımına eti teslim etmiş. Hanım eti*

tencereye koyuyor, bir saat, iki saat, üç saat, dört saat, beş saat zerre pişmiyor. Kansa kan, cansa can, olduğu gibi duruyor et. Kadın bakıyor, "Allah Allah" diyor, yâ Rabbî, tövbe estağfirullah, okuyor üflüyor. Allah Allah gene pişmiyor. "Efendi diyor, "Çabuk bu eti al, o evliyâya, mübârek zâta git sor, ben korktum bu etten. Kaç saattir ateşin üzerinde pişmiyor, ısınmıyor bile" diyor. O da almış gelmiş Sünüsî hazretlerine. Demiş, "Hocam başımız dertte. Bu et pişmiyor." "Peki, sen öğle namazında burada değil miydin?" buyuruyor. "Buradaydım hocam." "Et neredeydi?" "O da yanımdaydı." ***"Eee, sen bilmiyor musun ki, evliyâların arkasında namaz kılanların ateşte yanmayacağını. Bu da seninle beraber kurtulmuş. Et ne yapsın? Başka yere bıraksaydın pişerdi. Ama madem yanına aldın, yanmaz"*** *buyurmuş.*

Nükte: *Allah dostlarını sevmek ve onlarla beraber olmak ne büyük nimettir. Değil insan, çarşıdan alınan et yanmadı.*

MENKIBE: Sultanın Karşısında İken

Birgün İslâm âlimlerinden Ali Dekkak hazretlerine sordular:

- *Namazda iken, sinek kovalayan kimse için ne dersiniz?*
- *Allahü teâlânın huzurundaki edep, Ayaz adındaki bir Türkün, Sultan Mahmud-î Gaznevî'nin yanındakinden az olmamalıdır.*

Şöyle anlatırlar: "Ayaz isminde bir genç, bir gün Sultan Mahmud-î Gaznevî'nin resmi hizmetinde bulunurken, aniden ayakkabısının burnunu salladı. Sultan, Ayaz'ın bu hâline şaştı. O zamana kadar kendisinden hiçbir zaman edepsizlik görmemişti. Sultan firasetle, Ayaz'ın bir özrü olduğunu anladı. Memurlarından birisine Ayaz'ı takip edip, durumu incelemesini emretti. Sultanın adamı, Ayaz'ı takip etti. Ayaz bir köşeye çekilip, ayakkabısını çıkardı. İçinden bir akrep düştü. Ayaz, ayakkabısıyla akrebi ezerek, "Bugün, bana Sultanın huzurunda edebimi bozdurdun. Bugüne kadar Sultanın huzurunda bir edepsizliğim görülmemiştir" diyordu.

Memur, durumu Sultan'a arz etti. Ayaz geri dönünce Sultan:

- *Ey Ayaz! Bugün niçin edepsizlik yaptın? Ayağını hareket ettirdin, durdun? dedi.*

Ayaz özür diler bir eda ile cevap verdi:

- *Kabahat işlemek hizmetçilerin, kölelerin işindendir. Affetmek ise, sultanların şânındandır.*
- *Akrep hikayeniz bize ulaştı, deyince:*
- *Madem ki, haberiniz oldu anlatayım: Sizin saltanat ni'metlerinize kavuşmuş biriyim. Akrep yedi defa ayağımı soktu, dayandım. Ayağımı oynatmadım. Sekizincisinde tâkatim kalmadı. Ayağımın ucunu yerden kaldırdım.*

Nükte: *Ey kardeşim, iyi dikkat et! Bir Sultanın yanında, kölenin, hizmetçinin gösterdiği edebe bak! Bir de makamların en yükseği olan Allahü teâlânın huzurunda ibâdet hâlinde olanların ne edepsizlikler ettiklerini, onlardan ne cüretkâr işler meydana geldiğine bir bak! O zaman, bu ibâdetlerimizden utanmamız gerektiğini hattâ ömür boyu hayâ sebebi ile başımızı kaldırmamamız lâzım olduğunu anlarsın.*

MENKIBE: Namazdaki Ok

Hazret-i Ali, bir harpte iken, ayağına bir ok saplandı. Ok kemiğe girdiği için çıkaramadılar. Doktor, Hazret-i Ali'nin durumunu görünce dedi ki:

- *Efendim, ancak seni bayıltmak suretiyle bu oku ayağından çekip çıkarabilirim. Yoksa bunun ağrısına dayanamazsın!*
- *Bayıltıcı ilâca lüzum yok. Biraz bekleyin, namaz vakti gelsin. Ben, namaza durunca çıkarırsın.*

Namaz vakti geldi. Hazret-i Ali namaza durdu. Doktor, Hazret-i Alinin mübârek ayağını yarıp, oku çıkardı, yarayı sardı. Hazret-i Ali, namazı bitirince doktora sordu:

- *Oku çıkardın mı?*

MENKIBE: Namaz Kılmanın Bereketi

Salih bir zâtın komşusu pazarcılık yapar, işten eve gelince çilingir sofrasını kurarak her gece gürültü yapardı. Salih zât, komşusunun gürültüsünden rahatsız olduğu için, başka bir eve taşındı, bir kaç gün sonra da bu komşunun vefat etmesi üzerine tekrar eski evine taşındı.

Bir gün kapı çalındı, kapıyı açıp bakar ki boyu, gök yüzüne kadar uzanan bir adam. Ne istediğini sorunca, adam der ki:

- *Kazmayı al benimle gel.*
- *Sen kimsin, beni nereye götüreceksin, bana ne yapacaksın?*
- *Sus, kazmayı al benimle gel.*

Kazmayı alır beraber giderler, mezarlığa gelirler. Bir mezarı göstererek burayı kaz der. Mübârek zât gösterilen mezarı kazar, dur der, bir tuğla çıkarmasını söyler ve bir tuğla çıkartır, tuğlayı çıkardığın delikten mezarın içine bak der, bakar ki, komşusu Cennette ve üstelik tahtta oturuyor, tahtı da var. Mübârek zât şaşırır, bu benim vefat eden komşum der.

Bu nasıl olur? Peki ben nerede hatâ yaptım? der.

O zât da der ki, vefat eden komşun her günâhı işlerdi; fakat namazını hiç bırakmazdı ve namazın arkasından da şöyle dua ederdi:

"Yâ Rabbî, biliyorum günâhım çok; fakat Peygamberimizi sallallahü aleyhi ve sellem, ehl-i beytini, aralarındaki savaşlar ne sebeple olursa olsun, Eshâb-ı kirâmı ve onların yolunda olanları seviyorum, onların hatırına günâhlarımı affet, bana Cennetini ihsân et diye dua ederdi. Namazlarını ve bu duayı hiç bırakmazdı. Bu hasleti onun kurtulmasına sebep oldu."

Kadının Câmiye Gitmesi

Kadınların câmiye gitmesi günâh değil, erkekler varken gidip fitneye sebep olmaları günâhtır. Çarşıya çıkınca namaz kılacak müsait yer bulunmasa, câmide cemâat dağıldıktan sonra, kadınlara ait bölümde namaz kılmalarında mahzur olmaz. Hindiyye'de, buyrulduğu gibi; bir ihtiyaç yokken kadınların cemâatle namaz kılmak için câmiye gitmeleri mekrûhtur.

Kadınlara Cumâ Namazı Farz mı?

Kadınlara Cumâ namazı kılmak farz değildir. İki hadîs-i şerîf meâli:

(Cumâ namazı, köle, kadın, çocuk, hasta hariç, her Müslümana farzdır.) [Ebû Davud]

(Namaz kıldırması için bir erkeğe emredip, sonra da Cumâ namazına gelmeyen erkeklerin evlerini başlarına yıkmalı diye düşündüm.) [Buhârî]

Bu hadîs-i şerîfler, fıkıh kitaplarında şöyle açıklanıyor:

Kadına ve seferî olana, Cumâ namazı kılmak farz değildir. **(Fetava-i Hindiyye)**

Bayram namazının şartları da Cumâ namazının şartları gibidir. Bu bakımdan Cumâ namazına gitmeyen kadın, bayram namazına da gitmez.

Erkeklerin câmide cemâatle namaz kılmalarının, evde kıldıkları namazdan 27 derece daha fazla sevap olduğu gibi, kadınların da, evde namaz kılmalarının, câmide namaz kılmalarından daha çok sevab olduğu hadîs-i şerîflerle bildirilmiştir.

Teşrik Tekbirleri

Arefe günü, yâni Kurban bayramından önceki gün sabah namazından, dördüncü günü ikindi namazına kadar, hacıların ve hacca gitmeyenlerin, erkek, kadın herkesin, cemâatle kılsın, yalnız kılsın, farz namazından veya bu bayramdaki farzlardan birini, yine bu bayram günlerinden birinde kazâ edince, selâm verir vermez, **(Allahümme entesselâm .....)** demeden evvel, bir kerre (Tekbîr-i teşrîk) okuması vâcibdir.

Kadınlar yavaş söyler. Erkekler, yüksek sesle okuyabilir. Câmiden çıkdıkdan veya konuştuktan sonra, okumak lâzım değildir.

Teşrik tekbîri şöyle söylenir:

“Allahü ekber, Allahü ekber.

Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber,

Allahü ekber ve lillahil-hamd.”

TERÂVİH NAMAZI

Teravih namazı, erkek ve kadınlar için sünnettir. Ramazan-ı şerîfin her gecesinde kılınır. Terâvîh, yatsının son sünnetinden sonra ve vitirden önce kılınır. Vitirden sonra da kılınabilir. Kılınmayan teravih namazı kazâ edilmez. Kazâ edilirse, nafile olur. Terâvih olmaz.

Kadınlar evinde önce yatsıyı, sonra teravihi, daha sonra da vitri kılarlar.

Vitir namazı, yalnız Ramazan ayında cemâatle kılınır. Teravih namazını 2’şer rek’at olmak üzere, on selâmla ve her 4 rek’at sonunda bekleyip tesbih okuyarak kılmak müstehabtır.

Evde, bir veya birkaç kişi ile cemâatle kılarsa, yalnız kılmaktan yirmiyedi kat fazla sevap kazanır. Her iftitâh tekbirinde niyet etmek daha iyidir. Yatsıyı cemâatle kılmıyan bir kimse, farzı yalnız kılıp, sonra teravihi cemâatle kılabilir.

YOLCULUKTA NAMAZ

Bir kimse **15** günden az kalmak niyeti ile yüzdört kilometre (**104 km)** ve daha uzak bir yere giderse misafir olur.

Seferi veya misafir olmak demek, yolcu olmak demektir. Misafir, dört rek'atli farz namazları iki rek'at kılar, îmâma uyarsa, yine dört rek'at kılar.

Seferi olan bir kimse, mest üzerine **3 gün, 3 gece** mesh edebilir. Orucunu bozabilir. Yolcu rahat ise orucunu bozmaması daha iyidir. Kurban kesmesi vâcib olmaz.

Namaz vaktinin sonunda sefere çıkan kimse bu namazı kılmamış ise, iki rekât kılar. Fakat vaktin sonunda vatanına gelen, bu vaktin namazını kılmamış ise dört rek'at kılar.

Üç, dört tekerlekli olup da, hayvana bağlanmadan yerde düz duran araba otobüs, tren yürümüyor ise, sedir gibidir, içinde farz namaz ayakta kılınabilir. Araba gidiyorsa hayvan gibidir. Farzları ve vâcibleri, yolculukta zaruret olmadıkça hayvan üzerinde kılmamalıdır. Vasıtaları durdurup, kıbleye karşı ve ayakta kılmalıdır. Bunun için vasıtaya binmeden gerekli tedbirleri önceden almalıdır.

Otobüste, trende, dalgalı denizde kıbleye dönemiyenlerin namazda göğsü kıbleden ayrılırsa namaz bozulur. Farz namazları kılınmış olmaz. Vasıtayı durdurup kıbleye dönemiyenler, yolda oldukları müddetçe Mâlikî veya Şâfi'î mezhebini taklid ederek, öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı, cem edebilir. Yâni seferde iken bu iki namazı birbiri arkasına kılar. Çünkü bu mezheblerde seferde iken ikindiyi öğle namazı vaktinde ve yatsıyı akşam namazı vaktinde takdim ederek kılmak, veyahut öğleyi ikindi vaktinde ve akşamı, yatsı namazı vaktine tehir ederek, iki namazı bir arada kılmak câizdir.

Bunun için, Hanefî mezhebinde olan yolda kıbleye dönemiyecek ise, yola çıktıktan sonra, gündüz bir yerde durduğu zaman, öğle vaktinde öğleyi kılınca hemen ikindiyi de kılmalı, gece durulduğu zaman, yatsı vaktinde akşamı ve sonra yatsıyı bir arada kılmak ve bu dört namaza niyet ederken **(Şâfi'î** veya **Mâlikî mezhebini taklid ederek eda ediyorum)** diye niyet etmeli, yâni kalbinden geçirmelidir. **Meselâ, ikindi namazını takdim ederek öğleyin kılacaksa, niyet edip önce 2 rek'at** öğle namazının farzının peşinden hemen **2 rek'at ikindinin farzı kılınır. Yâni farzlar peş peşe kılınır.** Yola çıkmadan veya yolculuk bittikten sonra, iki vaktin namazı birlikte kılınmaz.

KAZÂ NAMAZLARI

Namaz, beden ile yapılan bir ibâdet olduğundan, başkası yerine kılınamaz. Herkesin kendisinin kılması lâzımdır. Namazları vaktinde kılmaya **"Edâ"** denir. Herhangi bir zamanda tekrar kılmaya **"iâde"** denir. Meselâ mekrûh olarak kılınan namazın vakti çıkmadan, buna imkân olmazsa, her zaman iâdesi vâcibtir. Farz ve vâcib olan namazı, vakti geçtikten sonra kılmağa **"Kazâ"** etmek denir.

Bir günlük beş vakit farzı ve vitir namazını kılarken ve kazâ ederken tertip sahibi olmak farzdır. Yâni, namaz kılarken, sıralarını gözetmek lâzımdır. **(Beşten fazla kazâsı olmayana tertip sahibi denir.)** Sabah namazına uyanamayan, hutbe okunurken bile hatırlarsa, hemen bunu kazâ etmelidir. Bir namazı kılmadıkça ondan sonraki beş namazı kılmak câiz olmaz.

Hadîs-i şerîfte, **(Bir namazı uykuda geçiren veya unutan kimse, sonraki namazı cemâatle kılarken hatırlarsa, imâmla namazı bitirip, sonra önceki namazını kazâ etsin! Bundan sonra, imâmla kıldığını tekrar kılsın!)** buyuruldu.

Farzı, kazâ etmek farzdır. Vâcibi kazâ etmek vâcibtir. Sünneti kazâ etmek, emrolunmadı. Hanefî mezhebinin âlimleri sözbirliği ile bildiriyorlar ki; (Sünnet namazlarının yalnız vaktinde kılınmaları emrolundu. Vaktinde kılınmayan sünnet namazlar, insanın üzerinde borç kalmaz. Bunun için, vaktinden sonra kazâ edilmeleri emrolunmadı. Sabahın sünneti, vâcibe yakın olduğundan, o gün öğleden önce farzı ile kazâ edilir. Sabah sünneti öğleden sonra, başka sünnetler ise, hiçbir zaman kazâ edilmez. Kazâ olursa, sünnet sevabı hâsıl olmaz. Nafile kılınmış olur.)

Farz namazları bilerek ve özürsüz olarak terketmek büyük günâhtır. Vaktinde kılınmayan böyle namazları kazâ etmek lâzımdır. Farz ve vâcib olan bir namazı bile bile kazâya bırakabilmek için, iki özür vardır:

Biri, düşman karşısında olmaktır, **ikincisi,** uyku ve unutmak sebebi ile kaçırmak günâh olmaz.

Bunlar oturarak ve herhangi bir tarafa dönerek veya hayvan üzerinde imâ ile de kılamadığı zaman, kazâya bırakabilir. Bu iki sebeple farzları kazâya bırakmak, uyku ve unutmak sebebi ile kaçırmak günâh olmaz. Boğulmak üzere olanı ve benzerlerini kurtarmak için namazı vaktinden sonra kılmak da sahihtir, dînimiz buna izin vermiştir. Fakat, özür bitince, hemen kazâ kılması farz olur. Ancak, haram olan üç vakitten başka, boş vakitlerinde kılmak şartı ile çoluk çocuğunun rızkını kazanmak, zaruri ihtiyaçlarını temin etmek için çalışacak kadar kazâ kılmayı geciktirebilir.

Nitekim sevgili Peygamberimiz, Hendek muharebesinin şiddetinden kılamadıkları dört namazı hemen o gece, Eshâb-ı kirâm "radıyallahü anhüm" yaralı ve çok yorgun oldukları hâlde, cemâatle kıldı. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(İki farz namazı bir araya getirmek büyük günâhlardandır.)** Yâni, bir namazı vaktinde kılmayıp, vaktinden sonra kılmak en büyük günâhtır. Bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Bir namazı vakti çıktıktan sonra kılan kimseyi, Allahü teâlâ seksen hukbe Cehennemde bırakacaktır.)** Bir hukbe, seksen âhiret yılıdır. Âhiretin bir günü, dünyanın bin yılı kadardır. Bir vakit namazı, vaktinden sonra kılmanın cezası bu olursa, hiç kılmayanın cezasını düşünmelidir.

Namaz dînin direğidir. Namazı terkeden dînini yıkmış olur. Kıyâmet günü, îmândan sonra ilk suâl namazdan olacaktır. Allahü teâlâ buyuracak ki, **(Ey kulum! Namaz hesabının altından kalkarsan kurtuluş senindir. Öteki hesapları kolaylaştırırım.)** Ankebût sûresi, 45. âyetinde meâlen, **(Kusursuz kılınan bir namaz, insanı pis, çirkin işleri işlemekten korur)** buyurmaktadır. Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz buyurdu ki, **(İnsanın Rabbine en yakın olduğu zaman namaz kıldığı zamandır.)**

Bir müslümanın herhangi bir namazı vaktinde kılmaması iki türlü olur:

1- Özür ile kılmamasıdır.

2- Namazı vazife bildiği, önem verdiği hâlde tembellikle terk etmesidir.

Farz namazı özrü olmadan, vakti geçtikten sonra kılmak, yâni kazâya bırakmak ha-

ramdır. Namazı, özürsüz olarak vaktinden sonra kılmak, büyük günâhtır. Bu günâh, kazâ edince af olmuyor. Kazâ edince, yalnız namazı kılmamak günâhı affolur. Bir kimse namazları kazâ etmedikçe, yalnız tövbe ile affolmaz. Kazâ ettikten sonra tövbe ederse, affolması ümit edilir. Tövbe ederken kılmadığı namazları kazâ etmesi lâzımdır. Kazâ etmeye gücü varken, kazâ etmezse, ayrıca büyük bir günâh işlemiş olur. Bu büyük günâh, her namaz kılacak kadar boş zaman geçince, bir misli artmaktadır. Çünkü namaza, boş zamanlarda hemen kazâ etmek de farzdır.

Kazâ Namazı Nasıl Kılınır?

Kazâ namazının vakti yoktur. Namaz kılmanın mekrûh olduğu üç vaktin haricinde her zaman kazâ namazı kılınabilir. Kazâ namazı evde, kırda, bostanda, yalnız veya aynı günün ve vaktin namazı kazâya kalmışsa cemâat ile kılınabilir. Birkaç kazâyı birarada kılan, önce ezân ve kâmet okur. Sonraki kazâları kılarken, hepsine kâmet okur, ezân okumasa da olur. **Kadınlar, vaktinde ve kazâ kılarken ezân ve kâmet okumaz.**

Kazâya kalan, dört rek'ât farz, yolcu iken de dört rek'ât kazâ olunur. Seferde kazâya kalan iki rek'ât farz, mukim iken de iki rek'ât kazâ olunur.

Kılamadığı namaz sayısı birden fazla olan, **(İlk kazâya kalmış olan)** veya **(Son kazâya kalmış olan)** vaktin farzı diye niyet eder.

Namaz Sûreleri ve Dualarını İslâm Harflerini Okuyarak Öğrenmek

Sûreleri ve duâları latin harfleri ile yazmaya çok uğraştığımız hâlde mümkün olmadığından bunu başaramadık. Latin harflerine nasıl işaret konursa konsun, Kur'ân-ı kerîmdeki harflerin tam karşılığını okumak imkânsızdır. Yine latin harflerine nasıl işaret konulursa konulsun sûreleri ve duâları, doğru okuyabilmek mümkün olmaz. Bunları Kur'ân-ı kerîmdeki harfler gibi okuyabilmek için bir bilenin okutması ve tekrar tekrar alıştırması lâzımdır. Bu alıştırma muhakkak lâzım olduğuna göre, bilen kimseye doğrudan doğruya Kur'ân-ı kerîm harflerini tanıtmak ve öğretmek imkânını ve ni'metini kazandırır. Bu ni'metin büyüklüğünü, dünyada ve âhiretde faydasını hadîs-i şerîfler ve fıkıh kitapları uzun uzun anlatmakda, sevabının çokluğunu bildirmektedirler. O hâlde her müslüman, çocuğunu câmilere, Kur'ân-ı kerîm kurslarına göndermeli, Kur'ân-ı kerîmin harflerini ve bunların nasıl okunacağını iyice öğretmeli, bu büyük sevaba kavuşmağa çalışmalıdır.

Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Çocuklarına Kur'ân-ı kerîm öğretenlere veya Kur'ân-ı kerîm hocasına gönderenlere öğretilen Kur'ân-ı kerîmin her harfi için, on kere Kâ'beyi muazzama ziyaret sevabı verilir ve kıyâmet günü başına devlet tacı konur. Bütün insanlar görüp imrenir.)** Bir hadîs-i şerîfte de: **(Çocuklarına dinlerini öğretmiyenler, Cehenneme gideceklerdir)** buyuruldu.

Kur'ân-ı kerîmi çabuk ve kolay öğrenmek için, birçok **"Elif-bâ"** kitapları da hazırlanmıştır. Bunlar, Kur'ân-ı kerîm öğretmeni gibi olup, bu işte en büyük yardımcıdırlar. Bunlardan **Hakîkât Kitâbevi** tarafından hazırlanmış olan **"Elîf-bâ"** çok kıymetlidir.

Namaz Kılmanın Faydaları

1- Namaz ibâdetlerin en kıymetlisidir. Namaz kılmak, Allahü teâlânın büyüklüğünü düşünerek O'nun karşısında kendi küçüklüğünü anlamaktır. Kulun acizliğini, Rabbine itiraf etmesidir. Bunu anlayan kimse hep iyilik yapar. Hiç kötülük yapmaz. Her gün beş kere, Rabbinin huzurunda olduğuna niyet eden kimsenin kalbi tertemiz olur. Kimseye zarar vermemeye çalışır. Herkese iyilik yapmaya koşar.

2- Namaz, ruhun gıdasıdır. Namaz kılarken yapılması emredilen her hareketin hem bedene ve hem de ruha sağladığı faydalar çoktur. Kusursuz kılınan namaz, insanı çirkin işlerden korur. Faydalı işlere alışkanlık kazandırır. Fakirlerden, muhtaçlardan karşılık beklemeksizin, onlara yardım etmeye alıştırır. Yaptığının karşılığını yalnız Allah'tan bekler.

3- Namaz için alınan abdest, insanın beden bakımından temiz olmasını sağladığı için evinin, iş yerinin mahallesinin, köyünün ve şehrinin de temiz tutulmasını sağlar.

4- Namaz, insanı disiplinli bir hayata alıştırır. Namazın kazandırdığı bu alışkanlık, insanın bütün işlerinde hâkim olmakta ve böylece verimin ve başarının artmasına sebep olmaktadır. Sabahın erken saatlerinde namaza kalkan müslüman işine erken başlar, gün boyunca Allah'ını hatırlayarak emirlerine uymaya çalışır. Rabbine olan bu bağlılığı, onu zararlı işlerden korur. Günün sonunda yatsı namazını kılıp bir günlük hayat muhasebesini yapar. Böylece düzenli ve tedbirli bir hayatı olur.

5- Câmilerde cemâatla kılınan namaz ise, müslümanların kalblerini birbirine bağlar. Aralarındaki sevgiyi arttırır. Her vakitte, birbirlerine kardeş olduklarını hatırlatır. Büyükler, küçüklere karşı merhametli olur. Küçüklerin de büyüklere saygılı davranması öğretilir. Zenginler fakirlere ve kuvvetliler zayıflara yardımcı olur. Hastalar, câmide görülemeyince, evlerinde aranıp ziyaret edilir.

MENKIBE: Eşkiyâyı Kurtaran Namaz

Eşkiyâlar pusuda bir kervanı bekliyorlardı. Fudayl bin Iyâd, bir ağacın altında ibâdetle meşguldü. Kervancılardan biri, kervanın sarıldığını görünce kervandaki bütün altınları topladı. Kenarda birinin namaz kıldığını görüp yanına gitti. Namaz kıldığı için onu emin görüp, (Bunları sana emanet ediyorum. Sonra gelir alırım) dedi. Fudayl (Şuraya koy!) dedi. Sonra kervanın yanına döndü. Eşkiyâların kervanı soyduklarını, üzerlerinde bulunan diğer malları aldıklarını gördü. Kervan yoluna devam edecekti. O şahıs, altınlarını almaya geldi. Namaz kılanı eşkiyâların yanında görünce, onların reisi olduğunu anladı, içinden (Eyvah kuzuyu kurda emanet etmişim) diye düşünürken eşkiyâların reisi (Altınlarını koyduğun yerden al!) dedi. Adam altınlarını noksansız koyduğu yerden aldı.

Gözlerine inanamadan sevinerek gitti. Eşkiyâlar sordu:

- *Reis bey, altınları niye verdin?*
- *Bu adam beni iyi bir kimse sanıp altınları bana emânet etti. Emânete hiyanet olmaz.*

Nükte: *Namazla eşkiyâlık bir arada yürümez. Ya namaz, kötülüklerden el çektirir,*

yahut eşkiyâlık namazdan alıkoyar. Cenâb-ı Hak, doğru namazın bütün kötülüklerden alıkoyacağını Kur'ân-ı kerîmde haber vermektedir. Fudayl bin lyâd da, kıldığı namaz bereketiyle eşkiyâlıktan, kötülüklerden el çekip hidâyete kavuşmuş ve evliyânın büyüklerinden olmuştur.

MENKIBE: Cehennemden Kurtulmak İçin

*Kıbrıs Velîlerinden **İbrâhim Sıdkı Efendi**, bir sohbetinde;*

- *Kardeşlerim, bir farzın kazâsı özürsüz geciktirilirse, günâhı kat kat artar, buyurdu.*
- *Nasıl meselâ? dediler.*
- *Meselâ, **"bir vakit namaz"** için, onu kazâ edecek kadar zamanlar geçtikce, günâh bir misli çoğalıyor. Yâni her **"altı dakika"** geçtikce günâh bir misli katlanıyor.*

Ve ekledi:

- *Aylarca, senelerce kılınmayan namazların günâhlarının ne kadar çok olacağını düşünün artık.*
- *Hesaba kitaba sığmaz efendim.*
- *Elbette. İşte bu **"müthiş"** ve **"korkunç"** günâhın altından kurtulabilmek için, her çâreye başvurmak lâzımdır.*
- *Ne gibi hocam?*
- *Îmânı olan ve aklı başında olan bir müslüman, gece gündüz **"Kazâ namazı"** kılmalı, böylece Cehennemdeki **"Namaz kılmamak azâbı"**ndan kurtulmaya çalışmalıdır.*

Ve ekledi:

- *Sünnetleri kılarken kazâya da niyet etmelidir. Hem sünneti kılmış olur, hem de kazâ borcunu ödemiş olur.*

NAMAZ VE SAĞLIĞIMIZ

Müslüman, namazı Allahü teâlânın emri olduğu için kılar. Rabbimizin emirlerinde birçok hikmetler, faydalar vardır. Yasaklarında da birçok zararların olduğu muhakkaktır. Bu fayda ve zararların bir kısmı bugün tıp mütehassıslarınca tesbit edilmiş durumdadır. İslâmiyetin sağlığa verdiği önemi, hiçbir din ve düşünce vermemiştir.

Dînimiz, ibâdetlerin en üstünü olan namazı ömrümüzün sonuna kadar kılmayı emretmiştir. Namaz kılan sağlık için olan faydalarına da elbette kavuşur. Namazın sağlık yönünden sağladığı faydalardan bazıları şunlardır:

1- Namazda yapılan hareketler yavaş olduğundan kalbi yormaz ve günün muhtelif saatlerinde olduğu için insanı devamlı dinç tutar.

2- Günde başını seksen defa yere koyan bir kimsenin beynine ritmik olarak fazla kan ulaşır. Bu yüzden beyin hücreleri iyice beslendiğinden hafıza ve şahsiyet bozukluklarına, namaz kılanlarda çok daha az miktarda rastlanır. Bu insanlar

daha sağlıklı bir ömür geçirirler. Bugün tıpta "demans senil" denilen bunama hastalığına uğramazlar.

3- Namaz kılanların gözleri, muntazam olarak eğilip-doğrulmakdan ötürü daha kuvvetli kan deveranına mâlik olur. Bu sebeple göz içi tansiyonunda artma olmaz ve gözün ön kısmındaki sıvının devamlı değişmesi temin edilmiş olur. Gözü "katarakt" veya "karasu" hastalığından korur.

4- Namaz kılmaktaki izometrik hareketler, midedeki gıdaların iyi karışmasına, safranın kolay akmasına ve dolayısıyla safra kesesinde birikinti yapmaması, pankreastaki enzimlerin kolay boşalmasına yardımcı olacağı gibi kabızlığın giderilmesinde de rolü büyüktür. Böbreğin ve idrar yollarının iyice çalkalanmasından, böbrekte taş teşekkülünün önlenmesine ve mesanenin boşalmasına da yardımcı olmaktadır.

5- Beş vakit kılınan namazdaki ritmik hareketler, günlük hayatta çalıştırılamıyan adale ve eklemleri çalıştırarak, artroz ve kireçlenme gibi eklem hastalıklarını ve adale tutulmalarını önler.

6- Vücut sağlığı için temizlik muhakkak lâzımdır. Abdest ve gusül, hem maddi, hem de manevî bir temizliktir. İşte namaz, temizliğin ta kendisidir. Zira hem bedenî, hem de ruhî temizlik olmadan namaz olmaz. Abdest ve gusül bedenî temizliği sağlar. İbâdet görevini yerine getiren bir kimse, ruhen dinlenmiş, temizlenmiş olur.

7- Koruyucu hekimlikte, muayyen zamanlarda yapılan beden hareketleri çok mühimdir. Namaz vakitleri, kan dolaşımını ve nefes almayı canlandıran ve hareket için tavsiye edilen en uygun zaman dilimleridir. Sabahleyin uyku uyuşukluğundan; öğle ve ikindi vakitleri, mesainin vücuda verdiği stres ve yorgunluktan kurtulmak; akşam vakti, günün yorgunluğunu ve gevşekliğini gidermek; yatsı vakti ise günün stres ve yorgunluğunun geri kalan kısmını da izale etmek ve rahatça uykuya dalmak için en uygun vakitlerdir.

8- Uykuyu tanzim eden önemli unsur namazdır. Hattâ vücutta biriken statik (durgun) elektriklenme, secde yapmakla topraklama yapılmış olur. Böylece vücut tekrar zindeliğe kavuşur.

Namazın bu faydalarına kavuşmak için, namazı vaktinde kılmakla birlikte, temizliğe, az yemeğe ve yenilen gıdaların temiz, helâl olmasına dikkat edilmesi de lâzımdır.

3- ORUÇ TUTMAK

İslâm'ın beş şartından üçüncüsü, mübârek Ramazan ayında her gün oruç tutmaktır. Oruç, hicretten onsekiz ay sonra, Şaban ayının onuncu günü, Bedir Gazâsı'ndan bir ay evvel farz oldu. Ramazan, yanmak demektir. Çünkü, bu ayda oruç tutan ve tövbe edenlerin günâhları yanar, yok olur.

Oruç, fecrin ağarmasından, güneş batıncaya kadar, yemeği, içmeği ve cimâyı terk etmektir. Oruca, **"Savm"** da denir. Savm lügatta **"Oruç tutmak"** demektir. Oruç tutmaya ve orucun başladığı vakte **"imsâk",** orucu açmaya da **"iftar"** adı verilir. Oruç tutmak için gece kalkıp yenilen yemeğe de **"sahur"** denir.

Oruç, senede bir ay, yalnız gündüzleri yemek ve içmekten uzaklaşmak demektir. Bunun mânâsı, insanlara açlığın ve susuzluğun ne demek olduğunu öğretmektir. Tok, hiç bir zaman açın hâlinden anlamaz ve ona merhamet etmez. Oruç, toklara aç insanların neler çektiğini öğretir. Aynı zamanda nefse hakimiyeti öğretir. Oruç tutma zamanı arabî aylara göre tayin edildiğinden, her sene evvelki seneye göre on gün evvel gelir. Bu sebepten dolayı bazen yaza, bazen kışa isabet eder. Yaz orucuna dayanamayan hasta kimseler, orucu kışın kazâ edebilecekleri gibi, büsbütün oruç tutamayacak olan çok ihtiyar kimseler oruç mukabilinde **"fidye"**, yâni sadaka vererek bu borçlarını eda ederler. Fakat gündüzleri uzun olan yaz günlerinde oruç tutmağı ganimet bilmelidir. Basit bahanelerle orucu bozmamalıdır.

İmâm-ı Rabbanî kuddise sirruh, **"Mektûbât"** kitabının 1.ci cild, 45.ci mektubunda buyuruyor ki: (Ramazan-ı şerîf ayında yapılan, nafile namaz, zikir, sadaka ve bütün nafile ibâdetlere verilen sevap, başka aylarda yapılan farzlar gibidir. Bu ayda yapılan bir farz, başka aylarda yapılan yetmiş farz gibidir. Bu ayda, bir oruçluya iftar verenin günâhları affolur. Cehennemden âzâd olur. Resûlullah, bu ayda, esirleri âzâd eder, her istenilen şeyi verirdi. Bu ayda ibâdet ve iyi iş yapabilenlere, bütün sene, bu işleri yapmak nasip olur. Bu aya saygısızlık edenin günâh işleyenin bütün senesi, günâh işlemekle geçer. Bu ayı fırsat bilmelidir. Elden geldiği kadar ibâdet etmelidir. Allahü teâlânın razı olduğu işleri yapmalıdır. Bu ayı, âhireti kazanmak için fırsat bilmelidir. Kur'ân-ı kerîm Ramazanda indi. Kadir gecesi, bu aydadır. Ramazan-ı şerîfte, hurma ile iftar etmek sünnettir, îftâr edince, **"Zehebezzama'vebtelletil uruk ve sebe-tel-ecr inşâallahü teâlâ"** duasını okumak, teravih kılmak ve hatim okumak mühim sünnettir.)

Oruç tutmak, müslümanlara vazife olduğu gibi diğer ilâhî dinlerde de emredilmişti. Kur'ân-ı kerîm'de, Bekara sûresi 183. âyetinde meâlen, **(Ey îmân edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi, sizin üzerinize de Ramazan orucu farz kılındı. Umulur ki, Allah'a karşı gelmekten sakınırsınız!)** ve 185. âyetinde de meâlen: **(Sizden kim Ramazan ayında bulunursa oruç tutsun!)** buyuruldu. Bir hadîs-i şerîfte de buyuruldu ki: **(Bir kimse Ramazan ayında oruç tutmayı farz bilir, vazife bilir ve orucun sevabını, Allahü teâlâdan beklerse, geçmiş günâhları affolur.)**

İslâmiyetin ilk yıllarında her ay üç gün ve Aşûre orucu tutulurdu. Bu emir, Ramazan orucu farz kılınınca nesh edildi, kaldırıldı. Bu günlerde oruç tutmak da herkesin arzusuna kaldı.

Şaban ayının son günü, Peygamber efendimiz hutbelerinde buyurdu ki: **(Ey Müslümanlar! Üzerinize öyle büyük bir ay gölge vermek üzeredir ki, bu aydaki bir gece** (Kadir Gecesi)**, bin aydan daha faydalıdır. Allahü teâlâ, bu ayda her gün oruç tutulmasını emretti. Bu ayda, geceleri teravih namazı kılmak da sünnettir. Bu ayda, Allah için ufak bir iyilik yapmak, başka aylarda farz yapmış gibidir. Bu ayda bir farz yapmak, başka ayda, yetmiş farz yapmış gibidir. Bu ay sabır ayıdır. Sabredenin gideceği yer Cennettir. Bu ay iyi geçinmek ayıdır. Bu ayda mü'minlerin rızkı artar. Bir kimse, bu ayda, bir oruçluya iftar verirse, günâhları affolur. Hak teâlâ, onu Cehennem ateşinden âzâd eder. O oruçlunun sevabı kadar ona sevâb verilir.)**

Oruca Başlamak ve Niyet

Oruca, fecr-i sâdık denilen tanyerindeki zâhirî ufuk hattının bir noktasında beyazlığın görülmesi ile başlanır.

Bir gün evvel güneş batmasından, oruç günü **(Dahve-i kübrâ)** ya kadar, Ramazan orucuna kalb ile niyet etmek de farzdır. Belli gün olan adak orucunun ve nafile orucun niyet zamanı da böyledir. Her gün ayrı niyet etmek lâzımdır. Ramazan orucuna niyet ederken Ramazan demeyip, yalnız oruç demek, nafile oruç demek de câizdir. Dahve vakti, oruç müddetinin yarısıdır, ki, öğleden bir saat kadar evveldir.

Kutuplara ve Aya giden müslümanın da, seferi olmaya niyet etmedi ise, bu ayda gündüzleri oruç tutması lâzımdır. Yirmidört saatten daha uzun günlerde, oruca saat ile başlar ve saat ile bozar. Gündüzü böyle uzun olmayan bir şehirdeki müslümanların zamanına uyar. Eğer oruç tutmazsa, gündüzleri uzun olmayan yere gelince bilemez ise araştırıp zannettiği zamanda bir ay oruç tutar. Sonra, zamanını öğrenince, zamanından önce tutmuş ise, hepsini kazâ eder. Zamanından sonra tutmuş ise, câiz olup, kazâ yerine geçer.

Orucun Şartları

Oruç; akıllı olan ve bülûğ çağına giren, sıhhatli olan, yolcu (misafir) olmayan, kadınlardan hayız (âdet) ve nifâs (lohusa) üzere olmayan her Müslümana farzdır. Ramazan-ı şerîf orucu bu şartlara sahip olan her Müslümana farz olduğu gibi, tutamayanların kazâ etmeleri de farzdır. Kazâ ve kefaret orucuna ve muayyen olmayan adak oruçlarına fecirden yâni tan yerindeki beyazlığın görülmesinden sonra niyet edilmez.

Orucun Çeşitleri

1- **Farz oruçlar:** Farz oruç da, iki kısımdır.

- **Muayyen zamandaki oruç:** Ramazan-ı şerîf orucudur.
- **Muayyen zamanda olmayan farz oruçlar:** Kazâ ve keffaret oruçları böyledir. Fakat, keffaret oruçları farz-ı amelidir. Yâni, inkâr eden kâfir olmaz.

2- **Vâcib oruçlar:** Bunlar da, muayyen olur. Belli gün veya günler oruç adamak gibi.

3- **Sünnet olan oruçlar:** Muharremin 9. ve 10. günleri oruç tutmak gibi.

4- **Müstehab oruçlar:** Her arabî ayın 13, 14 ve 15. günleri oruç tutmak gibi ve yalnız Cumâ günü oruç tutmak gibi ve Kurban Bayramı arefesinde oruç tutmak gibi. Yalnız Cumâ günü oruç tutmak mekrûh olur da denildi. Cumâ günü oruç tutmak isteyenin, Perşembe veya Cumartesi günü de tutması iyi olur. Çünkü, sünnet veya mekrûh denilen bir işi yapmamak lâzımdır.

5- **Haram olan oruçlar:** Fıtır (Ramazan) Bayramının birinci günü ve Kurban Bayramının dört günü oruç tutmak haramdır.

6- **Mekrûh oruçlar:** Muharremin yalnız onuncu (Aşûre) günü oruç tutmak ve yalnız Cumartesi günleri oruç tutmak ve Nevruz ve Mihrican günleri oruç tutmak ve bütün sene, her gün oruç tutmak ve konuşmamak şartı ile oruç tutmak mekrûhtur.

Orucun Farzları

1- Niyet etmek,

2- Niyetin ilk ve son vaktini bilmek (Niyeti ilk ve son vakitleri arasında yapmak.)

3- Fecr-i sâdık, yâni tan yeri ağarmasından güneşin batmasına kadar olan zaman içinde orucu bozan şeylerden sakınmaktır.

İnternetten **(http://www.namazvakti.com)** adresinden namaz vakitlerine göre namazları, bilhassa imsâk vaktine göre oruçlarımızın zamanında tutulmasını sağlamak lazımdır. Her takvime göre değil, **Türkiye Takvimi** gibi doğru yapılmış hesaplara göre yazılmış takvimleri esas almalıdır.

Orucu Bozan Şeyler

Ramazan ayında, oruçlu olduğunu bildiği hâlde ve fecir ağarmadan evvel niyet etmiş iken, faydalı bir şey yemekle, içmekle, yâni gıda veya deva olarak yenilmesi âdet olan veya zevk ve keyif veren bir şeyi ağızdan mideye sokmakla ve cimâ yapmak ve yapılmakla oruç bozulur ve hem kazâ hem de keffaret lâzım olur. Bu tarife göre, sigara içmek orucu bozar. Hem kazâ, hem keffaret lâzım olur. Çünkü dumandaki katı ve sıvı zerreler tükürük ile mideye giderler.

Orucu Bozup Yalnız Kazâ Gerektiren Şeylerden Bazıları

1- Hatâ ile bozularak, meselâ abdest alırken boğazına su kaçmak.

2- Boğazına kar, yağmur kaçmak.

3- Tehditle, zorla orucu bozulmak.

4- Taharetlenirken içeriye su kaçmak.

5- Burnuna sıvı ilaç koymak.

6- Burnuna kolonya çekmek.

7- Ud ağacı ve anber ile tütsülenip dumanını çekmek.

8- Uyku hâlinde bir şey yemek.

9- Kulağın içine yağ ve ilâç damlatmak.

10- Derideki yaraya konan ilâcın içeriye girmesi.

11- Vücudun herhangi bir yerine iğne ile ilâç şırınga etmek.

12- İsteyerek, zorlayarak ağız dolusu kusmak.

13- Dişi kanayan veya diş çektiren bir kimsenin ağzındaki kanı yutması, veyahut tükürükle müsavi (eşit) miktarda karışık kanı yutmak.

14- Uyurken ağzına su akıtmak.

15- Boğazına huni ile bir şey akıtmak.

16- Ramazanda sabaha kadar niyet etmeyip, sonra bir şey yiyip içmek.

17- Fecir olduğunu, yâni imsâk vaktinin bittiğini bilmeden yiyip içmek.

18- Güneş battı zannederek orucu bozmak.

19- Geceden dişleri arasında kalan nohut kadar şeyi yutmak. Nohuttan küçük ise bozmaz.

20- Oruçlu olduğunu unutarak yiyip-içmeye devam etmek, eğer orucunun bozulmadığını bildiği hâlde yiyip içmeye devam ederse keffaret de lâzım gelir.

21- İhtilâm olduktan sonra orucunun bozulduğunu zannederek yiyip içmeye devam etmek, bozulmadığını bilerek yiyip içerse keffaret de gerekir.

22- Ağrıyan dişini morfin vurdurarak çektirmek zorunda kalan kimse, orucu bozulduğu için yiyip içerse, sadece kazâ icâp eder.

23- Seferde iken ikâmete niyet edip, sonra yiyip içmek.

24- Mukim iken sefere (yolculuğa) çıkınca yiyip içmek.

Orucun Kazâsı

Arka arkaya olduğu gibi ayrı ayrı günlerde de bir gün için, bir gün oruç tutmaktır. Aralıklı tutarken, araya başka Ramazan gelirse, önce Ramazanı tutmalıdır.

İhtiyar olup ölünceye kadar Ramazan orucunu veya kazâya kalmış oruçlarını tutamayacak kimse ve iyi olmasından ümit kesilen hasta zengin ise, her gün için bir fıtra miktarı, yâni 1750 gram buğday veya un veya kıymeti kadar altın veya gümüş para, bir veya birkaç fakire vermelidir. Ramazanın başında veya sonunda toptan hepsini bir fakire de verebilir. Sonradan kuvvetlenirse, Ramazan oruçlarını ve kazâ oruçlarını tutması lâzımdır.

Orucun Keffareti

Ramazan ayının hürmet perdesini yırtmanın, yâni Ramazan orucunu bile bile bozmanın cezasıdır. Oruç keffareti için ard arda altmış gün oruç tutmak lâzımdır. Altmış gün sonra, tutmadığı orucu da tutması lâzımdır. Ramazan günü özürsüz bir orucu bozmanın cezası altmış gün, bir gün kazâsı ile beraber 61 gün oluyor. Bunun için keffarete halk arasında **“61”** denmektedir.

Keffaret orucu, hastalık, yolculuk gibi bir özür ile veya bayram günlerine rastlamak sebebi ile bozulursa veya Ramazana rastlarsa, yeniden başlaması lâzımdır. Kadınlar özür (âdet) sebebiyle bozunca, yeniden başlamaz. Özrü bitince geri kalan günleri tutarak, altmışı tamamlar. Devamlı hasta ve çok yaşlı olup altmış gün oruç tutamayan kimse, altmış fakiri sabah ve akşam olmak üzere bir gün doyurur. Aç olan altmış fakiri, bir günde iki kere doyurmak lâzımdır. Bir fakiri, her gün iki defa doyurmak üzere altmış gün yedirmek de olur. Altmış fakirin her birine 1750 gram buğday veya un, yahut bunların kıymeti kadar ekmek, başka mal veya altın, gümüş vermek veya bunları bir fakire altmış gün vermek câizdir.

Çalışmakda, yükselmekdedir, Hakkın rızâsı!
Tenbel olanın elbet gelir, bir gün belâsı.

Orucu Bozmayan Şeyler

Oruçlu iken;

1- Oruçlu olduğunu unutarak yiyip içmek,
2- Rüyada ihtilâm olmak,
3- Tentürdiyot ve yağ sürünmek ve sürme çekmek,
4- Gıybet etmek (Gıybet orucu bozmaz ise de sevabına mânidir),
5- İstemiyerek ağız dolusu kusmak,
6- İsteyerek, zorlayarak biraz kusmak,
7- Kulağına su kaçmak,
8- Ağzından, burnundan, boğazına toz, duman ve sinek kaçmak,
9- Oksijen gazı tüpü ile suni hava verilmek,
10- Başkalarının içtiği sigaranın dumanı sakındığı hâlde ağzına burnuna girmek,
11- Ağzını yıkadıktan sonra, ağzında kalan yaşlığı tükürük ile yutmak,
12- Gözüne ilâç koymak,
13- Diş çukuruna ilâç koymak,
14- Yutmadan yemeğin tadına bakmak,
15- Çiçek ve kolonya koklamak,
16- Dişler arasında sahur vaktinden kalan nohuttan küçük şeyi yutmak,
17- Ağzına gelen kusuntunun geri gitmesi,
18- Orucu bozmağa niyet edip de bozmamak,
19- İğnesiz diş çektirmek,
20- Diş çıkartınca gelen kanı tükürmek, yahut kan tükürükten az ise yutmak da orucu bozmaz,
21- Arı sokması, orucu bozmaz.

Oruçluya Mekrûh Olan Şeyler

Oruçlu iken;

1- Herhangi bir şeyin tadına bakmak,
2- Katkısız, yâni doğal hâlde olan sakızı çiğnemek (Şeker vs. katkılı çikletler, sakız gibi değildir. Çiklet çiğnemek orucu bozar),
3- Serinlemek için yıkanmak (Çünkü böyle bir hareket ibâdet hususunda sıkıntı çektiğini göstermek demektir),
4- Zayıf düşme ihtimali varken, kan aldırmak, orucu bozmaz ise de mekrûhtur. Yâni orucun sevabını azaltır. Zaruret olmadıkça yapmamalıdır.

Orucun Faydaları

Oruç, insanı hasta yapmaz. Oruç zayıfları kuvvetlendirir, zihinleri açar. Allahü teâlâ, faydalı şeyleri emreder. Zararlı şeyi emretmez. Orucun daha birçok faydaları vardır.

Bunlardan bazıları şunlardır:

1- Allahü teâlâ, yemek ve içmekten münezzehtir. Oruç tutmakla Allahü teâlânın ahlâkından birine yapışılmış olur. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Bir kimsede Allahü teâlânın ahlâkından bir ahlâk bulunursa, o kimse Cennetliktir.)**

2- Oruç gizli bir ibâdettir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Gizli verilen bir gümüş, aşikare verilen yedi yüz gümüşten daha üstündür.)**

3- Oruç tutan nefsini yenebilir. Bu da üstün bir ibâdettir.

4- Oruç tutmakla şeytanı da yenmek mümkündür. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Şeytan damarlarınızda kan gibi dolaşır. Oruç tutmakla, yolunu daraltınız!)**

5- Oruç tutmakla, meleklere benzemiş olunur. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Salihlerin hasletinden kimde bulunursa kıyâmette onlarla haşr olur.)**

(Allah yolunda bir gün oruç tutanın bedenini, Allahü teâlâ Cehennemden yetmiş sene uzak tutar.)

6- Onbir ay devamlı çalışan mide ve ona bağlı olan âzâlar dinlenmiş ve sıhhate kavuşmuş olur. Vücutta birikmiş enerjileri harcar.

7- Oruç tutarak aç kalan müslümanların, aç kalan fakirleri hatırlama ve onlara yardım etme arzusu ve gayreti artar.

8- İftar davetleri ile dostluk, akrabalık bağları kuvvetlenir.

9- Oruç münasebeti ile yemek yime işleri kısaldığından, yiyeceklere talep az olduğundan ucuzluk olur.

10- Oruçlu insan kızmaz, kalb kırmaz ve kimseyi hattâ hayvanları bile incitmez.

11- Rızkı genişler. Para ve malın bereketi artar.

Orucun, insan bedeninde sağladığı faydalardan diğer bazıları şunlardır: Oruç tutanlarda gündüz kan hacminin azaldığı, doku suyunun azaldığı ve sonuçta minimal (küçük) tansiyonun düştüğü, kalbin rahatladığı tetkikler sonucu anlaşılmıştır.

Oruçta sinir sistemi de bir rahatlama içindedir. Bir ibâdeti yerine getirme mutluluğu, gerginlikleri, sıkıntıları azaltır, yok eder.

Orucun Hakikati

Oruçtan beklenen, yüksek faydaya kavuşabilmek için;

1- Gözü faydasız şeylere, haramlara bakmaktan korumalıdır! Kalbi meşgul eden ve iyi işlerden alıkoyacak hususlardan gözü korumalıdır,

2- Dilini, yalan, gıybet, koğuculuk gibi kötü işlerden alıkoymalıdır. Orucun sevabını muhafaza edebilmek için dili, her türlü kötülükten uzak tutmalıdır.

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Oruç, bütün kötülüklere kalkandır. Oruçlu kimse, cahillik edip de kötü söz söylemesin! Şayet birisi kendisiyle itişip kakışmak isterse, ben oruçluyum diye mukabelede bulunsun!)**

Oruçlu kimse, salih müslüman gibi olmalı, kendisine sataşmaya kalkanlara karşılık vermemelidir. Herkesle iyi geçinmelidir,

3- Gıybet edenleri dinleyen, günâha ortak olduğu için, haram ve faydasız şeylerden kulağı muhafaza etmelidir,

4- Gözü, dili, kulağı, kötülüklerden koruduğu gibi, el, ayak ve diğer uzuvları da haramlardan ve şüphelilerden korumak lâzımdır. Mideye haram lokma sokmamaya çalışmalıdır,

5- Sahurda çeşitli ve kuvvetli gıdaları yemekte mahzur yoksa da, iftar vakti tıka-basa yiyerek, oruçtan beklenen faydalara mâni olmamalıdır,

6- İftardan sonra, acaba tuttuğumuz oruç kabul edildi mi diye korkmalıdır.

4- ZEKÂT VERMEK

İslâmın beş temel şartından dördüncüsü, zekât vermektir. Hicretin ikinci senesinde Ramazan ayında farz oldu. Zekât, mal ile yapılan bir ibâdettir.

Zekât; her müslümanın tam mülkü olan nisâb miktarındaki **Zekât malı**nın, belli zamanda, belli miktarını, zekât niyyeti ile ayırıp, emr edilen müslümanlara vermekdir.

Tam mülk; helâl yoldan gelip, kullanması mümkün ve helâl olan öz malı demekdir. Vakıf malı, kimsenin mülkü değildir. Gasb, sirkat, rüşvet, kumar, alkollü içki satışının semeni (bedeli) ve fâsid olarak satın aldığı mal gibi, harâm malı kendi helâl malı ile veya çeşitli kimselerden aldığı harâm malları birbirleri ile karışdırmamış ise, bu harâm mallar, mülkü olmaz. Kullanması, nafaka yapması helâl olmaz. Bunlarla câmi ve başka hayırlar yapamaz. Bunların zekâtını vermesi farz olmaz. Yâni, zekât nisâbının hesâbına katılmazlar. Sâhibleri veya vârisleri belli ise, kendilerine geri vermesi farzdır. Belli değil ise, hepsini sadaka olarak fakîrlere dağıtır ise de, sonra sahibi çıkıp, tazminini isterse, tazmin eder. Sâhiblerini buluncıya kadar dayanamayıp bozulacak malı, kendi kullanıp, sonra tazmin etmesi, yâni benzerini, benzeri yoksa kıymetini ödemesi câiz olur.

Zekât, temizlik, büyüme ve artma mânâlarına gelir. Müslümanların mallarını ve canlarını, maddî ve manevî kirlerden temizleyen, verimsizlikten, hoşnutsuzluklardan koruyan bir ibâdettir. Zekâtını hakkıyla veren bir müslüman mutludur. Allahü teâlânın emri olan zekât borcunu yerine getiren zengin, hem Rabbine karşı kulluk yapmış ve hem de insanlara iyilik etmiş olur. Bu ibâdet onu gayretli, çalışkan, sağlam iradeli bir hâle sokar. Malında, kazancında bereket, evinde, ailesinde huzur, sıhhat ve muhabbet gibi nice üstün hâller hasıl olmasına sebep olur.

Allahü teâlâ, Bekara sûresi 110. âyet-i kerîmesi başında meâlen, **(Namazı dosdoğru kılınız ve zekât veriniz)** buyurmaktadır. Sevgili Peygamberimiz de, **(Mallarınızı zekât ile koruyunuz, hastalıklarınızı sadaka ile tedavi ediniz. Belâ dalgasını dua ve niyaz ile karşılayınız)** buyurdu.

Mâlu mülke olma mağrûr, deme var mı ben gibi!
Bir muhâlif yel eser, savurur harman gibi.

Zekât Sosyal Adaletin Temelidir

Zekât ibâdeti, hem şahıslara ve hem de topluma sayısız faydalar sağlar. Zekâtını veren zengin, Allahü teâlânın verdiği ni'metler karşısında şükretmiş olur. Şükür ise, ni'meti arttırır. Şükretmemek ni'metin elden gitmesine sebep olur. Zekât, insanlar arasında sevgi, saygı, birlik ve beraberlik bağlarını kuvvetlendirir. Zengin-fakir arasında meydana gelebilecek kin ve düşmanlığa engel olur. Fakir ve zengin arasındaki düşmanlığı ortadan kaldırır. Kardeşliği, muhabbeti artırarak, cemiyete huzur sağlar, isyankâr olmaktan, hak yiyici ve saldırgan olmaktan koruyup, topluma faydalı insan kazandırır.

Müslüman olan zenginlerin, fakirlere zekât vermesini Allahü teâlâ emir buyurmuştur. Bu emir, sosyal adaletin temelini teşkil eder. **Zekât, malın kırkta birini hak eden fakirlere vermek demektir.** Dinimizde eli, ayağı tutup da çalışabilenlerin dilenmesi haramdır. Zekât, çalışamayacak derecede hasta ve sakat olanlara ve çalışıp da, güç geçinenlere verilir. Allahü teâlâ, böyle fakirleri, milletin içinde kırkta bir olarak yaratmıştır. Bunlara zekât veren zengin bir müslüman, hem dînî ibâdetini yaparak, Allahü teâlânın rızasını kazanır, hem sosyal yardım yapmış olur. Hem de, malını, servetini fakirlerin haklarından ve tecavüzlerinden korumuş olur. Milli serveti hesap edip, kırkta birini muhtaçlara verecek olursak, hiçbir müslüman memleketinde, insanları köleleştiren komünizm tehlikesi baş kaldıramaz. Baş kaldırmasına sebep de kalmaz. Zekât, uşur ve sadakalar hep sosyal yardım olup, ekonomik felâketleri önlemek için emrolunmuş, ilâhî tedbirlerdir. Bunlara ne kadar çok riayet edilirse, insanlığın en büyük düşmanı olan komünizm felâketi, o kadar önlenmiş olur.

İnsanların dünya ve âhiretteki saâdeti (kurtuluşu), Allahü teâlânın her emrine itaat edip, boyun bükmelerine ve yarattıklarına acıyıp onlara iyilik etmelerine bağlıdır. Zekât, hem emre itaattir ve hem de insanlara iyilik etmektir.

Malının zekâtını vermeyen zengin, Allahü teâlâya isyan etmiş, insanlara da kötülük yapmış olur. Böylelerine âhirette çok azap yapacağını Allahü teâlâ haber veriyor. Tevbe sûresi 34. âyetinde meâlen, **(Malı, parayı biriktirip zekâtını müslüman fakirlerine vermeyenlere çok acı azabı müjdele!)** buyuruyor. Bu azabı bundan sonraki âyet-i kerîmede meâlen şöyle bildiriyor: **(Zekâtı verilmeyen mallar, paralar Cehennem ateşinde kızdırılıp, sahiplerinin alınlarına böğürlerine, sırtlarına mühür basar gibi bastırılacaktır.)**

Malın hakiki sahibi, Allahü teâlâdır. Zenginler O'nun vekilleri, memurları, fakirler de ailesi, akrabası demektir. Vekillerin, Allahü teâlânın borcunu fakirlere vermesi lâzımdır. Zerre kadar iyilik eden iyiliğinin karşılığını alacaktır. Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ iyilik edenlere, karşılığını elbette verecektir)** buyuruldu. Haşr sûresi, 9. âyeti sonunda meâlen, **(Zekâtını veren, elbette kurtulacaktır)** buyrularak müjdelendi. Âl-i İmrân sûresi, 80. âyetinde meâlen, **(Allahü teâlânın ihsân ettiği malın zekâtını vermeyenler, iyi ettiklerini, zengin kalacaklarını sanıyor. Hâlbuki, kendilerine kötülük yapmış oluyorlar. O malları, Cehennemde azap âleti olacak, yılan şeklinde boyunlarına sarılıp, baştan ayağa kadar onları sokacaktır)** buyruldu.

Kıyâmete ve Cehennem azabına inanan zenginlerin, mallarının zekâtını, tarlaların mahsûllerinin, meyvelerinin uşrunu vererek, bu azaplardan kurtulmaları lâzımdır.

Sevgili Peygamberimiz bir hadîs-i şerîfte, **(Ey Âdem oğlu! Benim malım, benim malım dersin. O maldan senin olan, yiyerek yok ettiğin, giyerek eskittiğin ve Allah için vererek, sonsuz yaşattığındır)** buyurdu.

Malını seven, onu düşmanlarına bırakıp gitmemelidir, insanın dünya malından hiç ayrılmaması mümkün değildir. Çünkü ölüm vardır. Hepsini Allah için veremeyen zengin, hiç olmazsa, zekâtını verip azaptan kurtulmalıdır. Evliyânın büyüklerinden Şeyh'ül-islâm Abdullah-ı Ensârî diyor ki: **(Malı seviyorsan yerine sarf et de, sana sonsuz arkadaş olsun! Eğer sevmiyorsan, ye de, yok olsun!)**

Kimler Zekât Verir?

Akıllı olan ve bülûğ çağına giren ve hür olan müslüman erkek ve kadının, zengin olup şartları hasıl olunca zekât vermeleri farzdır.

Mevcut paralar, altınlar, alacaklar ve borçlar hesap edilir, alacakların kıymeti borçlardan 96 gram altın kıymetinden çoksa nisâb miktarı olmuş demektir. Bu zengin olma tarihi bir yere yazılır. Üzerinden bir sene geçince 96 gram ve daha fazla hâlâ mevcutsa zekâtlarını vermek farz olur. Zekât farz olduktan sonra yapılan borçlar özür olmaz, bunların zekâtı verilir. Geçmiş senelerin ödenmemiş zekâtları kul borcu sayılır. Bunlar, yeni nisaba katılmaz.

İhtiyaç Eşyası

İnsanı ölümden koruyan şeylerdir. Bunların birincisi nafakadır. Nafaka, insan hayatta olduğu müddetçe muhtaç olduğu eşyaların tamamı demektir. Bunlar iktisadî ve sosyal şartlara göre değişir. İnsan için lâzım olan nafaka üçtür. Yiyecek, giyecek ve evdir. Yiyecek deyince, mutfak eşyası da anlaşılır. Ev demek, ev eşyası da demektir. Binek hayvanı veya arabası, silâhları, hizmetçisi ve san'at âletleri ve lüzumlu kitapları da ihtiyaç eşyası sayılır.

Zekât Malları Nelerdir?

Dört çeşit malın zekâtı vardır. Bu mallar; altın ve gümüş, ticaret eşyası, hayvanlar ve toprak mahsûlleridir. Nisap miktarı malı olan kimse zengindir, ihtiyaç eşyası ve kul borçları nisaba katılmaz.

1- **Senenin ekseri zamanında, çayırda parasız otlayan dört ayaklı hayvanlar:** Yılın yarıdan fazlasında parasız çayırda otlayan hayvanlar, üretmek için, sütü için olursa, bunlara **"Saime"** hayvan denir. Saime hayvan sayısı, nisap miktarı olduktan bir yıl sonra, zekâtı verilir. Yün için, yük taşımak için binmek için olursa, saime denilmez ve zekât lâzım olmaz. Deve, sığır gibi başka cinsten saime hayvanlar, birbirlerine ve diğer ticaret eşyasına eklenmezler.

   Hayvanların Zekât Nisabı: Koyun ve keçi **40** adet olunca, bir tanesi zekât olarak verilir. Sığırın nisabı **30**'dur. Manda da sığır gibidir. Devenin nisabı beştir. Beş devesi olan, bir koyun verir. Atın nisabı yoktur. Binmek ve yük için olmayan her at için, bir miskal (**4,8 gram**) altın verilir.

2- **Altın, gümüş ve kâğıt paralar:** Altın ile gümüşün oniki ayardan ziyadesi, para olarak kullanılsın, kadınların süsü gibi, helâl olarak kullanılsın, erkeklerin altın yüzük takması gibi, haram olarak kullanılsın, ev, yiyecek, kefen satın almak için saklanılsın, kılıç ve altın diş gibi ihtiyaç eşyası olsalar bile, nisaba katılıp zekâtı verilecektir. Hac, adak ve keffaret için saklanan paraların zekâtı verilir. Çünkü kul borcu değildirler.

Senetli veya iki şahitli olan yahut itiraf olunan alacak, iflas edende ve fakirlerde de olsa nisaba katılır. Ele geçince, geçmiş yılların zekâtı da verilir.

Altın ile gümüşün ağırlığı ve ticaret eşyasının mal oluş kıymeti nisap miktarı olduktan itibaren **bir hicri sene (354 gün) elde kalırsa** yıl sonunda elde bulunanın, kırkta birini ayırıp müslüman fakirlere vermek farzdır. Altının nisabı **20 miskal**, yâni **96 gram**dır. Gümüşün nisabı da **200 dirhem** yâni **672 gram**dır.

Kadınların altın ve gümüşten başka diğer süs (ziynet) eşyaları zekata tâbi değildir. Pırlanta, elmas gibi ziynet eşyalarının zekatı verilmez. Şâfi'î'de ise, kadınların altın ve gümüş dahil süs olarak taktıkları ziynetlerin zekatı verilmez. (Hidaye)

Kâğıt paraların; bakır ve her türlü madeni paraların kıymeti 200 dirhem (672 gr.) gümüş veya 20 miskal (96 gr.) altın olduğu zaman bu paranın zekâtını vermek lâzımdır. Ticaret niyeti ile kullanması şart değildir. **Kâğıt paraların zekatı, para olarak değil değeri kadar altınla verilir. Kâğıt paraların nisapları, çarşıda bulunan en ucuz altın liranın kıymetiyle hesap edilir.** Devletin bastırdığı paralar, şimdi altın karşılığı senetlerdir ve kâğıt parçaları olup, kendi kıymetleri azdır. Nisap miktarı olamaz. Altın karşılığı olan itibari kıymetleri, hükümetler tarafından konmuştur. Her zaman değişmektedir.

3- **Ticaret için alınıp, ticaret için saklanılan (Ticaret eşyası):** Eşyanın ticaret niyeti ile satın alınması lâzımdır. Uşur vermesi lâzım gelen topraklardan hasıl olan ve miras olarak ele geçen veya hediye, vasiyet gibi kabul edince mülk olan şeylerde, ticarete niyet edilse de bunlar ticaret malı olmaz. Çünkü ticaret niyeti, alışverişte olur.

Canlı cansız her mal, meselâ yerden, denizden çıkarılmış tuzlar, oksitler, petrol ve benzerleri, ticaret eşyası olurlar. Altın ile gümüş her ne niyetle olursa olsun hep ticaret eşyasıdır.

Ticaret eşyasının zekâtı, altın nisâbına göre verilir. İhtiyaç eşyasından ve kul borçları çıkarıldıktan sonra kalanın **kırkta biri (yüzde ikibuçuk)** zekât olarak verilir.

4- **Toprak mahsülleri:** Yağmur suyu veya nehir suyu ile sulanan toprak mahsullerinin zekâtına **"Uşur"** denir. Uşur vermek, Kur'ân-ı kerîmde, En'âm sûresinin 141. âyetinde emr edilmiş, onda birinin verilmesi de Peygamber efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" tarafından bildirilmiştir.

Uşur, mahsûlün **onda biri**dir. Kul borcu olan, borcunu düşmez. Uşrunu tam verir.

Her sebze ve meyve, az olsun, çok olsun, mahsül topraktan alındığı zaman, onda birini veya kıymeti kadar altını veya gümüşü, müslüman fakirlere vermek farzdır. Hayvan gücü ile veya dolap, motor ile sulanan yerdeki mahsül elde edilince, **yirmide biri** verilir. İster onda biri, ister yirmide biri olsun, hayvan, tohum, alet, gübre, ilaç ve işçi masraflarını düşmeden evvel, vermek lâzımdır.

Bir sa'dan (1 sâ=3,5 kg) fazla mahsülün, toprağın sahibi çocuk, deli, köle olsa da, uşru verilir. Ne kadar olursa olsun, ev bahçesindeki meyve ve sebzeler için ve odun, ot ve saman için uşur verilmez. Balın (fenni tesisat yapılsa dahi), pamuğun, çayın, tütünün, dağdaki ağaç meyvelerinin, meselâ zeytinlerin, üzümlerin onda biri, uşur verilir. Zift, petrol ve tuz için uşur yoktur.

Uşru verilmeyen mahsülü yemek haramdır. Yedikten sonra da uşrunu vermek lâzımdır.

Zekât Kimlere Verilir?

Zekât, yalnız aşağıda yazılı, yedi sınıfta bulunan müslümanlara verilir. Sekizinci sınıf, bugün mevcut değildir:

1- **Fakir:** Nafakasından fazla, fakat nisap miktarından az malı olana fakir denir. Maaşı kaç lira olursa olsun, evini idarede güçlük çeken her fakir memur, îmânı var ise, zekât alabilir ve kurban kesmesi, fıtra vermesi lâzım olmaz.

2- **Miskin:** Bir günlük nafakasından fazla bir şeyi olmayan kimseye miskin denir. Müslüman olmayana zekât verilmez.

3- Sâime hayvanların ve toprak mahsûllerinin zekâtlarını toplayan **"Sâ'î"** ile şehir dışında durup rastladığı tüccardan ticaret malı zekâtını toplıyan **"Aşir",** zengin dahi olsalar, işleri karşılığı zekât verilir.

4- **Mükâteb:** Efendisinden kendisini satın alıp, borcunu ödeyince, âzâd olacak köle.

5- Cihad ve hac yolunda olup, muhtaç kalanlar. Din bilgilerini öğrenmekte ve öğretmekte olanlar da, zengin olsalar bile, çalışıp kazanmağa vakitleri olmadığı için zekât alabilirler. Hadîs-i şerîfte, **(İlim öğrenmekte olanın kırk yıllık nafakası olsa da, buna zekât vermek câizdir)** buyuruldu.

6- Borcu olan ve ödeyemeyen müslümanlar.

7- Kendi memleketinde zengin ise de, bulunduğu yerde yanında mal kalmamış olan ve çok alacağı varsa da, alamayıp muhtaç kalan.

Bunların hepsine veya birine vermelidir. Zekât parası ile, ölen kimseye kefen alınmaz, ölenin borcu ödenmez. Câmi, cihad, hac yapılmaz. Hayır kurumlarına zekât verilmez. Gayr-i müslim vatandaşa zekât verilmez. Bunlara fıtra, adak, sadaka, hediye verilebilir.

Anaya, babaya ve dedelerin hiçbirine ve kendi çocuklarına ve torunlarına zekât verilmez. Bunlara sadaka-ı fıtır (fitre), adak ve keffaret gibi vâcib olan sadakalar da verilmez. Nafile sadaka verilebilir. Kocası, hanımına da zekât veremez. Kadın da, fakir olan kocasına veremez. Fakir olan gelinine, damadına, kayın vâlideye, kayın pedere ve üvey çocuğuna zekât verilebilir.

MENKIBE: Zekâtını Kabul Etmedi

Cüneyd-i Bağdadî yedi yaşında iken, mektepten eve gelince, babasını ağlar gördü. Ağlamasının sebebini sordu. Babası:

- *Bugün zekât olarak, dayın Sırrî Sekâtî'ye birkaç gümüş göndermiştim. Almamış. Kıymetli ömrümü, Allah adamlarının beğenip, almadığı gümüşler için geçirmiş olduğuma ağlıyorum, dedi. Cüneyd:*
- *Babacığım, o parayı veriniz, ben götüreyim deyip, dayısına gitti. Dayısı kim olduğunu sorunca:*
- *Dayıcığım, ben Cüneyd'im. Kapıyı aç ve babamın zekâtı olan bu gümüşleri alınız, dedi. Dayısı:*
- *Almam, deyince, Cüneyd;*
- *Adalet edip, babama emreden ve ihsân edip, seni serbest bırakan Allahü teâlâ için alınız, deyince Sırrî:*
- *Babana ne emretti ve bana ne ihsân etti, diye sorunca Cüneyd:*
- *Babamı zengin yapıp, zekât vermesini emretmekle adalet eyledi. Seni de fakir yapıp, zekât kabul etmek ve etmemek arasında serbest bırakmakla ihsân eyledi. Bu söz dayısının çok hoşuna gitti ve:*
- *Evladım, gümüşleri kabul etmeden önce, seni kabul ettim, dedi. Sırrî Sekatî hazretleri kapıyı açıp, Cüneyd-i Bağdâdi'yi içeri kabul etti. Parayı aldı.*

Şunlar kim, burada, gönüller yapar,
Zekâtını verir, hem, fakîre bakar.
Alışda-verişde sünnete uyar,
İslâmiyyeti gözeten eller yanar mı?

Hevâ ve hevesden kendini kurtaran,
Allah korkusundan benzi sararan,
Namâzın dünyâda tadını alan,
Secdeye bükülen beller yanar mı?

5- HACCA GİTMEK

İslâmın şartlarından beşincisi de, hacca gitmektir. Müslümanlar, hac zamanında dünyanın dört bir tarafından Mekke'ye gelirler. Allahü teâlânın insanlar için yeryüzünde mukaddes kıldığı ve Hazret-i Âdem'den beri ziyaret ede geldiği bu mübârek yerdeki Kâ'be'yi, mü' minler tavaf ederken ve haccın diğer menasikini yerine getirirken **"Lebbeyk!... Allahümme Lebbeyk!...** (Emret, Allah'ım emret!) dua ve niyazları ile Cenâb-ı Hakk'a, O'nun Resûlüne ve razı olduğu din olan İslâmiyete tam mânâsıyla teslim olmuş mü'min kullarına gönüllerindeki tarif edilemeyen aşkı ve vecdi dile getirirler.

Zengin olanın ömründe bir kere Kâ'be-i muazzamaya gitmesi farzdır. İkinci ve daha sonra yapılan haclar nafile olur. Hacı olmak için Kâ'be'nin binasına değil, arsasına gidilir. Başka yerlere giden hacı olmaz. Peygamberimiz hicretin onuncu yılında Kusvâ adındaki devesine binerek hacca gitti.

"Ömre", hac zamanı olan beş günden (Arefe ve Kurban Bayramının 4 gününden) başka, senenin her günü ihram ile yapılan, tavaf ve sa'y yapmak ve saç kazımak veya kesmektir. Ömre, ömründe bir kere müekked sünnettir. Farz olan hacca, **"Hacc-ı Ekber"** veya **"Haccetül-İslâm"** Ömreye de **"Hacc-ı asgar"** denir.

Haccın Farzları

Haccın farzları üçtür:

1- Haccı **"ihram"** içinde yapmaktır. İhram, peştamal gibi iki beyaz bez olup, belden aşağı sarılır, öteki, omuzlara sarılır. İple bağlanmaz, düğümlenmez, insana sanki kefenlendiğini, mezara girdiğini ve bu dünyadan ayrıldığını hatırlatır.

Kadınlar elbiseleri ile yüzü hariç her tarafı elbiseleriyle kapalı olarak, veya deriye değmemek üzere yüzlerini örtmeleri ve dikilmiş elbise, mest, çorap giymeleri, örtü altına ziynet eşyası takmaları câizdir. [Erkekler ihram ile örtünür.]

2- Arefe günü, Arafat'ın **"Vâdi'yi Urene"** denilen yerinden başka herhangi bir yerinde, öğle ve ikindi namazlarından sonra **"Vakfe"** ye durmak. Herkes, imâma karşı ayakta durup, ayakta duramazsa, oturup imâmın duasını dinler. Sonra oturabilir, yatabilir.

3- Kâ'be-i muazzamayı **"Tavaf"** yâni (ziyaret) etmektir. Tavaf, Mescid-i Haram içinde Kâ'be-i muazzama etrafında dönmek demektir. Dördü farz, üçü vâcib, olmak üzere yedi kere dönülür.

Bu üçünden biri yapılmazsa hac sahih olmaz, kabul olmaz.

MENKIBE: Şeytanın Üzüntüsü

Evliyânın büyüklerinden birisi, hac zamanında insan kılığına girmiş olan İblis'i Arafat'ta gördü. Zayıflamış ve benzi solmuş, gözü yaşlı ve kamburu çıkmış olarak perişan bir hâldeydi. Evliyâ olan zât, İblis'i tanıyıp ona dedi ki:

- *Niçin gözün yaşlıdır? Kim ağlattı seni?*
- *Ticâret yapmak fikri olmadan, sırf Allah rızâsı için hac yapmağa gelenlerin, arzularının Allahü teâlâ tarafından kabul edilmesinden korktum. Onun için ağlıyorum.*
- *Peki seni zayıflatan nedir?*
- *Hacıları getiren atların inlemeden, kişneyerek gelmelerine üzüldüm. Hâlbuki benim yoluma gidenleri böyle götürselerdi, sevincim çok artardı.*
- *Pekâlâ, benzini solduran nedir?*
- *Müslümanların ibâdetlerine devam etmeleri ve birbirleriyle yardımlaşmalarıdır. Şâyet isyânda yardımlaşsalardı, sevincim ziyâdeleşirdi.*

- *Seni çökertip, belini büken nedir?*
- *Kulların, (Yâ Rabbî! Senden son nefeste îmân-ı kâmil ile ölmemi istiyorum) diye yalvarmasıdır. Hâlbuki ben onları, kendi işlerini ve ibâdetlerini beğendirip, îmânsız gitmeleri için çalışmaktayım. Allah'a böyle yalvaranların, benim bu iş için çalıştığımı anlamalarından korkuyorum.*

AKÎKA KESMEK

Akîka, çocuk nimetine karşılık, Allahü teâlâya şükretmek niyyeti ile hayvan kesmekdir. Çocuğa nafaka vermesi vâcib olan kimsenin, yedinci günü isim koyması ve başını kazıyıp, saçının ağırlığı kadar, erkek için altın veya gümüş, kız için gümüş sadaka vermesi ve kendi malından, erkek için iki, kız için bir akîka hayvanı kesmesi, Hanefî'de müstehabdır.

Akîka hayvanı, kurbanlık hayvan gibi olmalıdır. Sonra da kesilebilir. [Her zaman kesilebilir. Kurban bayramında da kesilebilir. Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" nübüvvetden sonra, kendisi için akîka kesdiği **(Şir'a)**da yazılıdır. Ölü olarak doğana isim konmaz ve akîkası kesilmez.] Etlerinden, kesen yiyebilir ve pişmiş veya çiğ olarak zengin, fakîr herkese verebilir.

Akîka, çocukları belâlardan, hastalıklardan korur. Kıyâmetde, anaya, babaya, ayrı bir şefâat ederler. **(Mevâhib-i ledünniyye)** 1.ci cildde diyor ki, (Hicretin sekizinci yılında İbrâhîm dünyâya gelince, yedinci günü, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" İbrâhîmin başını tıraş ettirip, saçının ağırlığı kadar gümüş sadaka verdi ve akîka olarak iki koç kesdi. Saçlarını gömdü.)

KURBAN KESMEK

Kurban, Allahü teâlâya yakın olmak, O'nun rızasını elde etmek için kan akıtmaktır. Dînimizde kurban, koyun, keçi, sığır ve deveden birini Kurban Bayramı'nın ilk üç gününde kurban niyetiyle kesmek demektir. Kurban, "yakın olmak, yaklaşmak" mânâsındadır.

Kurban Kimlere Vâcibtir?

Kurban, müslümanların zengin olanlarına emredilen malî bir ibâdettir. Yolcu olmayan (mukim olan) akıllı ve bülûğ çağına giren (çocuk olmayan), hür ve müslüman erkek ve kadının ihtiyacından fazla nisap miktarı malı veya parası varsa Kurban Bayramı'nda kurban kesmeleri vâcib olur.

Peygamberimize Hicretin ikinci yılında kurban kesmesi emrolundu. Kevser sûresinde: **(O hâlde** (bayram) **namazını kıl ve kurban kes!)** buyuruldu. Hem kendisi için ve hem de ümmeti için kurban keserdi. Resûlullah efendimiz kurban hakkında buyurdu ki:

(Hasislerin, cimrilerin en kötüsü, kurban kesmeyendir.)

(Kurbanlarınızı büyük ve yağlı yapınız. Muhakkak ki, onlar sırat üzerinde sizin binekleriniz olacaktır.)

(İnsanın yediği her lokma kurban eti, ona Cennette iki hörgüçlü deve gibi büyük kuş olur.)

(Kurban edilen hayvanın üzerindeki kıllar sayısınca, sahibine sevab yazılır.)

(Âdemoğlu için, Kurban Bayramı günü, Allah katında kurban kanı akıtmaktan daha sevgili bir şey yoktur.)

(Muhakkak ki, kurbanından yere damlayan ilk kan damlası ile ömründe işlemiş olduğun her günâh bağışlanır. Muhakkak yarın kıyâmet günü, kestiğin bu kurbanın kanını ve etini getirip yetmiş kat fazlasıyla terazinin sevaplar kefesine koyarlar.)

Bu müjdelere kurban kesen bütün müslümanlar ortaktır.

Kurban Olacak Hayvanlar

Kurban, koyun, keçi, sığır, deveden birinden olur. Horoz, tavuk gibi hayvanlardan kurban olmaz. Koyun ve keçiyi bir kişi kurban edebilir. Sığır ve deve, yedi kişiye kadar ortak olunup kesilebilir.

MENKIBE: İlk Kurban

İbrahim aleyhisselâma bir gece rüyasında "Hak teâlâ sana oğlun İsmail'i kurban etmeni emrediyor" denildi. Uyandığında çok korkmuştu. E'ûzü Besmele çekerek abdest alıp namaz kıldı ve tekrar yattı. Yine aynı rüyayı gördü.

İbrahim aleyhisselâm oğlunu kucağına alıp, hanımına dedi ki:

- *Ben yarın Rabbime ibâdet için evden çıkacağım. Oğlum da benimle gelecek, güzelce yıka ve en güzel elbiselerini giydir!*

Annesi İsmail aleyhisselâmı hazırladı. İbrahim aleyhisselâm ile oğlu evden çıkıp gidince şeytan yaşlı bir insan kılığında hanımının yanına geldi:

- *İbrahim'in, oğlunu nereye götürdüğünü biliyor musun?*
- *Allahü teâlâya ibâdet için götürdü.*
- *Hayır, onu boğazlayacak.*
- *Hiç baba evlâdını keser mi?*
- *Gördüğü bir asılsız rüya için kesecekmiş.*
- *Hayır!*

Annenin yanından kovulan şeytan oradan ayrılıp İbrahim aleyhisselâmın yanına geldi.

- *Sen nasıl babasın ki, oğlunu boğazlamağa götürüyorsun?*
- *Ey bedbaht! Ey melûn defol! Eğer benim yüzbin oğlum olsa Allah için yine hepsini kurban ederim.*

Baba tarafından terslenen şeytan İsmail aleyhisselâma yanaştı:

- *İsmail, baban seni kesecek!*
- *Hiç baba evlâdını keser mi?*

- *Ona Rabbinden ferman geldi.*
- *Eğer Rabbim için kurban olup, kabul edilirsem bu benim için en büyük şereftir.*

İsmail aleyhisselâm, şeytanı kovdu ve arkasından da birkaç taş attı. İbrahim aleyhisselâm Mina'ya gelince biraz oturdu. Oğlu orada oynarken, kendisi de ağlıyordu. Babasının ağladığını gören İsmail aleyhisselâm gelerek dizine oturdu:

- *Babacığım sizi ağlamış görüyorum?*
- *Oğlum, Rabbim bana seni kurban etmemi emir buyurdu.*
- *Babacığım, emrolunduğun gibi yap! İnşâallah beni sabredenlerden bulursunuz.*

İbrahim aleyhisselâm oğlunun bu hâline sevinerek gözlerinden öptü. Oğlunun her iki elini ve ayaklarını bağladıktan sonra, yüzükoyun yatırdı ve Besmele ile bıçağı boynuna vurdu. Bıçak kesmedi. Bir daha vurdu, yine kesmedi. Dönüp bıçağı taşa çaldı, taş yarıldı. O anda bıçak dile geldi:

- *Ey Halîlullah! Boşuna uğraşıyorsun, kesmem. Çünkü Allahü teâlâ bana "Kesme" buyurdu.*

İbrahim aleyhisselâm "Bu hareketimiz kabul edilmedi mi?" diye korktuğu sırada. Bir nida geldi:

- *Ey İbrahim! Oğlunu kesmekten vazgeç ve onun yerine koçu kurban eyle!*

Hazret-i İbrahim, Cebrâîl aleyhisselâmın bir koç indirdiğini gördü. Oğlu, İsmail aleyhisselâmı çözerek koçu kurban edip Rabbine şükretti.

MENKIBE: Yaya Kaldı

Büyük zâtlardan birinin âdeti, bir koyunun değerini fakirlere sadaka vermekti.

- *Madem ki, kurban bana vâcib değil, niçin bir hayvanın canına kıyayım, derdi.*

Rüyada, kıyâmeti gördü. İnsanlar bineklerine binmiş, melekler onları Cennete götürüyor, kendisi ise yaya olarak gidiyordu. Sebebini sordu. "Bu binekler, dünyada kesilen kurbanlardır" dediler.

- *Ben de kurban değerini sadaka verirdim, dedi.*
- *Sen bilmez misin ki, kıymetini vermekle, kurban kesmek bir değildir, kurban kesmek lâzımdır, dediler.*

O büyük zât, yaşadıkça hep kurban kesti.

ADAK (Nezir)

Adak, bir isteğin yerine gelmesi veya bir korkunun giderilmesi arzusu ile Allahü teâlâyı tazim için mubâh bir işi kendisine vazife kabul etmekdir. Adağa, nezir de denir. Adak edilen şeyin, farz veya vâcib olan bir ibâdete benzemesi ve başlı başına bir ibâdet olması icâb eder.

Adak bir ibâdettir. Ancak, Allah için yapılır. Kul için yapılmaz. Cahil halk, ölüler için para, mum ve benzeri şeyler adarlar. Bu suretle büyük zâtlara yaklaşmak, onlardan faydalanmak isterler. Bunlar, dînimizde uygun olmayan işlerdir. Kiliseye, ayazmaya, mezara, türbeye

gidip Hazret-i Îsâ'dan, Meryem Ana'dan, evliyâdan bir şeyler isteyen dinden çıkar. **Bunlar vesile edilerek, Allah'ın sevgili kulları olan evliyânın hatırı için Allahü teâlâdan istenir.** Bunların sevâbını bir Velîye, büyük zâta hediye etmek câiz olur. Sonra, bu nezrin ve sadakanın ve bu Velînin hürmetine murâdın hâsıl olması için dua edilmelidir.

Fakîrin ve zenginin kurban adaması câizdir. Hayvan kesmeği adarken, **kurban derse,** kurban bayramında kesmesi lâzım olur.

Zengin kimse, kurban kesme günlerinden birinde, bir koyun kurban etmeği nezr ederse, iki kesmesi lâzım olur. Biri adak için, birisi bayram için olur. Bu kimse, nezr ederken, bayram kurbanını kasd ederse, bir kurban keser. Bayram günlerinden önce nezr ederse, niyyeti ne olursa olsun, **iki kurban keser.**

Bayram günlerinde zengin olan da, bayram günü fakîr iken nezr edince, yine bu sebebden dolayı iki kurban keser. Hâcı olmıyan zengin kimsenin hac adaması da, zengin kimsenin, kurban kesme günlerinde kurban adaması gibidir.

Allah rızâsı için horoz kurban edeceğim veya keseceğim diyerek horoz adamak câiz olmaz. Çünki, horoz kurbanlık hayvan değildir. Horoz adamak istiyen, (Allah rızâsı için horoz kesip, etini fakirlere vereceğim) demeli ve horozu diri olarak veya kesip, etini fakire vermelidir. Böylece, kurban değil, sadaka nezr edilmiş olur.

Adak İki Çeşittir

1- **Şarta bağlı olmayan adak (mutlak adak):** Adakta niyetsiz, düşünmeden söylemek; ciddi isteyerek söylemek gibidir. Bir şeyi söylerken, kast etmese, söz arasında dilinden çıkmış ise de, yapılması şart olur.

Allahü teâlâ için, bir gün oruç tutmak üzerime borç olsun diyeceğine, bir ay oruç tutmak diye ağzından çıksa bir ay tutması lâzım olur. Şarta bağlı olmayan adağı fakir de olsa hemen yapması lâzımdır.

2- **Şarta bağlı olan adak:** Murat edilen şart hasıl olunca, adağın yerine getirilmesi lâzım olur. Böyle adakları zenginler yiyemez.

Şarta bağlı olarak evliyaya adak yapmak, kendisini, günâhı çok, dua etmeye yüzü yok bilerek, mübarek birini vesile edip, onun hürmetine Allahü teâlâya yalvarmak şeklinde olabilir. Meselâ (Hastam iyi olursa veya şu işim hasıl olursa, sevabı evliyadan **(Seyyidet Nefise)** hazretlerine olmak üzere, Allah için, üç Yâsîn okumak veya bir koyun kesmek nezrim olsun) deyince, bu dileğin kabul olduğu çok tecrübe edilmiştir. Burada, Allahü teâlâ için koyun kesip, sevabı Seyyidet Nefise hazretlerine bağışlanmakta, onun şefaati ile, Allahü teâlâ, hastaya şifa vermekte, kazâyı, belâyı ihsân edip gidermektedir.

Böyle şartlı adak hayvanı, murâd hâsıl olmadan önce kesilemez. Hayvanı mezârın yanında kesmemelidir.

SADAKA-I FITIR (Fitre)

Dînimiz, cemiyet düzeninin sağlanması, insanların birbirini sevebilmesi ve yardımlaşmaları için zekât, sadaka vermeyi ve hediyeleşmeyi emretmektedir. Farz olan zekâtı verdikten sonra, bedenin sıhhat ve afiyete, mal ve evlâdın da berekete, âhirette büyük sevaplara kavuşabilmek için sadaka vermelidir. Bilhassa mübârek günlerde ve Ramazan ayında verilmesi daha iyi olur.

Sadaka-ı fıtır, yâni fitre, bazı âlimlere göre vâcib, bazılarına göre de farzdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Oruç tutanın orucunu, boş ve fuhuş sözlerden temizlemek için sadaka-ı fıtr lâzım oldu.)

Fitre vermek her ne kadar belli bir nisaba mâlik olanlara vâcib ise de, durumu müsait olan fakirlerin de vermesi iyi olur. Çünkü fitre, oruç tutan kimsenin boş ve fuhuş sözlerini temizler.

İhtiyacı olan eşyadan ve borçlarından fazla olarak, zekât nisabı kadar malı, parası bulunan her hür müslümanın, Ramazan bayramının birinci günü sabahı fitre vermesi vâcibdir. Ramazan içinde, hattâ Ramazandan önce de vermesinde mahzur yoktur. Bir kişinin fitresi, bir fakire veya birkaç fakire verilebildiği gibi, bir fakire birkaç kişinin fitresi de verilebilir.

Fitre nisâbına mâlik olana zengin denir. Bunun fitre vermesi vâcib, zekât alması ise haram olur. Bunun, çalışamıyan fakir akrabasına yardım etmesi vâcib olur.

Fitre olarak 1750 gram buğday ve buğday unu veya 3500 gram arpa veya bu miktar hurma veya kuru üzüm verilir. Bunların kendisi verilebildiği gibi, kıymeti altın veya gümüş olarak da verilebilir.

Devamlı bir özrü sebebiyle oruç tutamıyan kimsenin de tutamadığı oruçlar için fitre vermesi lâzımdır. Buna **“fidye”** denir.

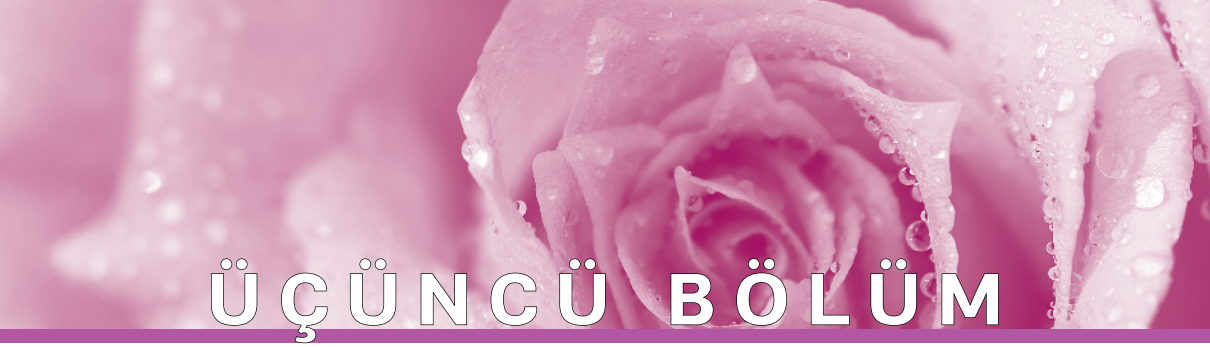
Cümle âzâdan günâhlar dökülür,
Namaz için abdest aldığın zaman.
İki melek gelir yanında durur,
Sabah namazını kıldığın zaman.

Ne yücedir Rabbimizin kelâmı,
Acep biz de ona bir kul ola mı?
Hak teâlâ kendi alır selâmı,
İkindi namazın kıldığın zaman.

Gökten yere iner bütün melekler,
Meleklere müştak olur felekler.
Kabul olur onda bütün dilekler,
Öğle namazını kıldığın zaman.

Cennet olur mü’minlerin durağı,
Kâdir Mevlâm yakın eder ırağı.
Hazırlayıp getirirler Burağı,
Akşam namazını kıldığın zaman.

Bir gün toprak ile yüzün örtülür,
Mizânı kurarlar, günâh tartılır.
Sâlih olan azaplardan kurtulur,
Yatsı namazını kıldığın zaman.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AHLÂKIMIZ NASIL OLMALIDIR?

İslâm Ahlâkı

İyi bir insan olmak iki şeye bağlıdır. Güzel huylara sahip olmak ve kötü huylardan kaçınmak. Hakiki bir müslüman, güzel ahlâka sahip olan ve kötü ahlâktan uzak duran insandır. Dünya ve âhiretin saâdeti, güzel ahlâk ile süslenmeye bağlıdır. Güzel ahlâk, ilim ve edep öğrenmekle, iyi insanlarla arkadaşlık etmekle elde edilir. Kötü ahlâk da, cahil kalmak, edepsiz olmak ve kötü insanlarla arkadaşlık etmekten hasıl olur. Huyların bazısı, insanın yaratılışında bulunabildiği gibi, sonradan da elde edilebilir veya değiştirilebilir. Güzel huylara sahip olmak için, ahlâk ilmini öğrenmeye ihtiyaç vardır.

Ahlâk ilmi, ruh sağlığı bilgisi demektir. Tıp ilminin, beden sağlığı bilgisi olmasına benzer. Çünkü kötü huylar, ruhun hastalıkları ve kötü işler de, bu hastalıkların alâmetleridir. Ahlâk ilmi çok şerefli, pek kıymetli, en lüzumlu bir ilimdir. Çünkü ruhun kötülükleri bu ilim ile temizlenebilir. Ruhun, iyi huylarla süslenmesi bununla mümkün olur. İnsan, ahlâk ilmi sayesinde güzel ahlâk sahibi olur. Kirlenmiş, hasta ruhlar da, bu ilim yardımı ile temizlenir, iyi ahlâka kavuşur. İyi, temiz ruhlar da, bu ilim bereketi ile temizliğini arttırır, yerleştirir, meleke hâline getirir.

İnsanlar iyiliğe, ahlâken yükselmeye elverişli olarak doğar. Nefsin kötü isteklerine, uymak, güzel ahlâkı öğrenmemek ve kötü arkadaşlarla düşüp kalkmak, sonradan kötü huyları meydana getirir. Hadîs-i şerîfte, **(Herkes, müslümanlığa elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları sonra anaları babaları yahudi, hıristiyan ve îmânsız yapar)** buyruldu.

Herkesin huyu değişebilir. Hiçbir kimsenin huyu, yaratılıştaki gibi kalmaz. Huylar değişmeseydi, Peygamberlerin getirdikleri dinler boş, lüzumsuz olurdu. Âlimlerin sözbirliği ile koymuş oldukları terbiye ve ceza usûlleri abes (gereksiz, boş) olurdu. Bütün ilim adamları, çocuklarına ilim ve edep öğretmiş ve terbiyenin fayda sağladığı her zaman görülmüştür. O hâlde, huyun değiştiği güneş gibi meydandadır.

Kötü huylardan sefer etse kişi,
Hüsnü ahlâk şehrine girse kişi!
Nefs-i âsî, âkıbet mutî' olur,
Rûh-ı mü'min, Sidreden eyler ubûr.

İslâm ahlâkı üçe ayrılır:

1- İnsanın yalnız iken, başkasını düşünmeden, işlerinin iyi veya kötü olduğunu anlatan ilimdir. Buna **"Ahlâk ilmi"** denir, insan yalnız olduğu zaman da, bu işlerini bildiği gibi yapar. Meselâ, yumuşak huylu, cömert, utangaç insan; yalnızken de, başkaları yanında da hep böyledir. Ahlâk ilmi, insanın böyle hiç değişmeyen iyi işlerini öğretir. Kötü huyları ve bunlardan kurtulmak çarelerini gösterir.

2- İnsanın, ev içinde, çoluk çocuğuna karşı hareketlerini inceler. Buna **"Ev idaresi âdabı"** denir.

3- İnsanın, cemiyet hayatındaki vazifelerini, hareketlerini bildirir. Buna **"Sosyal terbiye"** denir.

I- GÜZEL AHLÂK

Güzel Ahlâk Nedir? Faydaları Nelerdir?

Güzel ahlâk, ilim ve edep öğrenmekle, iyi insanlarla arkadaşlık etmekle elde edilen iyi huylardır. Dînimiz iyi huylar edinmemizi, kötü huylardan kaçınmamızı emretmektedir. Yüce Rabbimiz, sevgili Peygamberimizi "sallallahü aleyhi ve sellem" överken, **(Gerçekte sen, büyük bir ahlâk üzeresin)** buyurmaktadır. İyi insan, güzel huylara sahip olan kimse demektir. Güzel huy, iyi iş yapmaya sebep olur. Güzel ahlâk, ruhumuzun alışkanlık hâline getirdiği iyi huylara denir.

İslâm âlimleri, güzel ahlâkı tarif ederken buyuruyorlar ki:

"Güzel ahlâk, güler yüzlülük, cömertlik ve kimseyi üzmemek demektir."

"Güzel ahlâk, genişlikte ve darlıkta insanları razı etmeye çalışmak demektir."

"Güzel ahlâk, Allahtan razı olmak demektir. Yâni hayrı ve şerri Allahtan bilmek, ni'metlere şükür, belâlara sabretmektir."

"Güzel ahlâk, haramlardan kaçıp helâli aramak, diğer insanlarla olduğu gibi aile fertleriyle de iyi geçinip onların geçimlerini sağlamaktır."

"Güzel ahlâkın en azı, güçlüklere göğüs germek, yaptığı iyiliklerden karşılık beklememek, bütün insanlara karşı şefkatli olmaktır."

"Güzel ahlâk, yaratanı düşünerek, yaratılanları hoş görmek, onların eziyetlerine sabretmektir."

"Bir müslümana çatık kaşla bakmak haramdır. Güler yüzlü olmayan kimse mü'min sıfatlı değildir. Müslüman, herkese karşı güler yüzlü, tatlı dilli olmalıdır."

Hadîs-i şerîfte, Allah'a ve âhiret gününe îmân eden kimsenin, misafirine ve komşusuna ikram etmesi, ya hayır söylemesi veya susması emredilmiştir.

Güzel ahlâklı olmanın, bazı alâmetleri şunlardır: İnsaflı olmak, arkadaşlarının hatâsını görmemek, hüsnü zan etmek, kötü zandan kaçınmak, arkadaşlarının eziyetlerine göğüs germek, onlardan şikayetçi olmamak, hep kendi ayıp ve kusurlarını düşünmek, kendi nefsini kınamak, güler yüzlü olup, herkesle yumuşak konuşmaktır.

Güzel ahlâk sahibi olan kimse, edeplidir, az konuşur, hatâsı azdır, kimseyi gıybet etmez (çekiştirmez), Allah için sever, Allah için düşmanlık eder. Emaneti korur, komşu ve arkadaşını gözetir. Bütün iyi huyların başı ise hayâdır (utanmaktır).

Sevgili Peygamberimiz, güzel ahlâkı bildiren hadîs-i şerîflerinde buyuruyor ki:

(Allahü teâlâ yanında kulların en sevgilisi, ahlâkça en güzel olanıdır.)

(Güzel ahlâk, büyük günâhları, suyun elbiseyi temizlemesi gibi temizler. Kötü ahlâk ise, salih amelleri, sirkenin balı bozduğu gibi bozar.)

(Güzel ahlâk, senden, kesilen akrabanı ziyaret etmek, sana vermeyene vermek, sana zulmedeni affetmektir.)

(Kıyâmet günü mîzânda (terazide) **en ağır gelen şey, Allah korkusu ile güzel ahlâktır.)**

(Allahın en sevdiği şey, güzel ahlâktır.)

(Mü'minlerin îmân yönünden en faziletlisi, en üstünü, ahlâkça en iyi olanıdır.)

(İnsanları memnun etmek için malınız kifayet etmez. Ancak güler yüz ve güzel ahlâkla onları memnun edebilirsiniz.)

(Şüphesiz güzel ahlâk, güneşin buzu erittiği gibi günâhları eritir.)

(Bir insan az ibâdet etse de, güzel ahlâkı sayesinde yüksek dereceye kavuşur.)

(Bir müslüman güzel ahlâkı sayesinde, gündüzleri oruç tutan, geceleri ibâdet eden kimselerin derecesine kavuşur.)

(Yumuşak davran, sertlikten ve çirkin şeyden sakın! Yumuşaklık insanı süsler. Çirkinliği giderir.)

(Yumuşak davranmayan, hayır yapmamış olur.)

(İçinizden en sevdiğim kimse, huyu en güzel olanınızdır.)

(Kendisine yumuşaklık verilen kimseye, dünya ve âhiret iyilikleri verilmiştir.)

(Hayâ îmândandır, îmânı olan Cennettedir. Fuhuş, kötülüktür. Kötüler Cehennemdedir.)

(Cehenneme girmesi haram olan ve Cehennemin de onu yakması haram olan kimseyi bildiriyorum. Dikkat ediniz! Bu kimse, insanlara kolaylık, yumuşaklık gösterendir.)

Mü'min, Mü'minin Aynasıdır

Bir kimse, güzel ahlâka sahip olmak için, önce kendi kötü huylarını teşhis etmelidir. Bunu ya kendi düşünerek, araştırarak bulur. Yahut bir âlimin, rehberin bildirmesi ile anlar. Mü'min, mü'minin aynasıdır, insan kendi kusurlarını zor anlar. Güvendiği arkadaşına sorarak da, kusurlarını öğrenir. Sadık olan dostu, onu tehlikelerden, korkulardan koruyan kimsedir.

HİKÂYE: Kötü Huylu Hanımla Geçinmek

Güzel ahlâk sahibi olan bir kimsenin, kötü huylu bir hanımı vardı. Gayet iyi geçiniyorlardı. Kötü huylu hanımla nasıl iyi geçindiği sorulunca, iyi ahlâklı kimse şöyle cevap verdi:

"İyilerle herkes geçinir. Marifet kötü ile geçinmektir. Onun kötü huyuna sabredemezsem, benim iyi huylu olduğum nereden belli olacaktır?"

Güzel Huylar

Güzel ahlâk, insanın dünyada ve âhirette rahat ve huzur içinde yaşamasını sağlar. İnsanın kurtuluşunu sağlayan iyi huyların sayısı çoktur. Bunların hepsinin esası ve özü, güzel huylu olmaktır. Bunları öğrenmek ve elde etmek her müslümana farzdır. Allahü teâlânın emridir.

İnsanlarda bulunan bütün iyi huylar, dört esas iyi huydan doğar. Herkes bu dört iyi huyu ile öğünür. Hattâ soyu ile, yakınları ile öğünen kimseler, onlarda bu huylar bulunduğu için öğünürler. Bu dört ana huydan meydana gelen iyi huylar, sayısız denecek kadar çoktur. Bu dört huy; hikmet, şecaat, iffet ve adalettir. Her birisinden meydana gelen güzel huylar, **"Ahlâk"** kitaplarında geniş olarak anlatılmaktadır.

MENKIBE: İyilik Ederim

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" ile eshâbı (arkadaşları) sohbet ediyorlardı. Eshâb-ı kirâm merakla:

- *Yâ Resûlallah! Hazret-i Ali'yi niçin fazla seviyorsunuz? diye sordular.*

Efendimiz tebessümle:

- ***Biriniz Ali'yi çağırıp gelsin,** buyurdular.*

Sohbet devam ediyordu. Bu sefer Resûlullah efendimiz buyurdular ki:

- ***Ey Eshâbım!... Siz birisine iyilik etseniz o da size, kötülükle mukabele etse! Buna karşılık, ne yaparsınız?***

Dostları:

- *Yine iyilik ederiz, yâ Resûlallah!... cevabını verdiler.*

Resûl-i Ekrem efendimiz buyurdular ki:

- ***O kimse, bir kere daha kötülük ederse, ne yaparsınız?***

- Yine iyilik ederiz, dediler.

- Tekrar size kötülük yapsa, ne yaparsınız!

Buyurdukda o zaman Eshâbı, başlarını aşağı indirdiler. Üçüncüden sonra, cevap veremediler. Tam bu sırada, Hazret-i Ali geldi. Selâm, verdi.

İki Cihan Güneşi olan Sevgili Peygamberimiz:

- ***Yâ Ebâ Türâb!.. Sen birisine iyilik etsen, O da sana kötülükle mukabele etse, nasıl karşılık verirsin?** diye O'na da aynı suali yönelttiler.*

Allah'ın Arslanı Hazret-i Ali, tereddütsüz:

- *İyilik ederim... Cevabını verdi.*

- ***Tekrar kötülük yapsa?***

- *Yine iyilik ederim, Yâ Resûlallah!*

Efendimiz aynı soruyu, tam yedi defa tekrarladılar.

Sevgili damadı, hep aynı cevabı verdi. En sonunda da:

- *Yorulmayınız, Efendimiz... O kimse bana ne kadar kötülük etse, ben ona o kadar iyilikle karşılık veririm.*

Diye sözünü bitirdi. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm:

- *Yâ Resûlallah!.. Hazret-i Ali'yi niçin, çok sevdiğinizi anladık. Bu sevgiye gerçekten lâyıktır, dediler.*

Hep birlikte "Haydar-ı Kerrar"a (düşmana, tekrar tekrar saldıran; kötülüğe tekrar tekrar iyilik eden Arslan'a) yâni Hazret-i Ali'ye dua ettiler.

***Not:** Eshâb-ı kirâm "hâşâ" Hazret-i Ali'yi kıskandıkları için o suali sormadılar. Sadece o büyük kahramanın "derecesini" öğrenmek istiyorlardı.*

MENKIBE: Allah Rızası İçin Tıraş Edebilir misin?

Evliyâlardan birisine bir gün, (Efendim, İhlâs hususunda çok etkilendiğiniz bir olay yaşadınız mı?) diye sorarlar. "Evet yaşadım" buyurur ve devam eder:

Mekke-i mükeremede altın kesemi kaybetmiş, parasız kalmıştım. Basra'dan para bekliyordum ama gelmemişti.

Saçım sakalım çok uzamıştı. Bir berbere girdim, (Param yok, Allah rızası için saçlarımı düzeltebilir misin?) diye sordum.

Berber o anda birini tıraş ediyordu. Hemen adamın yanındaki boş koltuğu gösterip, otur buraya dedi ve onu bırakıp beni tıraş etmeye başladı. Adam itiraz etti.

Berber, kusura bakmayınız efendim dedi, sizi ücreti mukabilinde tıraş ediyorum. Ama bu genç Allah rızası için istedi, Allah için olan işler önceliklidir ve bir bedeli yoktur, yâni Allah için olan işin bedelini kullar ödeyemez ve bilemez dedi.

Berber tıraştan sonra, cebime zorla birkaç altın sokuşturdu, acil ihtiyaçlarını karşılarsın, imkânım bu kadar kusura bakma dedi. Aradan birkaç gün geçti, beklediğim para geldi. Ona bir kese altın götürdüm. Asla alamam dedi ve ekledi, Allah için olan işin bedelini kullar ödeyemez demedim mi ben, var git işine, Allah selamet versin.

Helâlleşip ondan ayrıldım ama tam kırk senedir ona dua ediyorum, ona dua etmeye doyamıyorum, gece kalkıp dua ediyorum.

MENKIBE: Vesikasız Köşke Oturmak

Bir gün kadıncağızın biri Belh padişahına gelir, (Ben seyyideyim, çoluk çocuğum var, bize kalacak bir ev ver) der. Padişah, (Vesikan var mı?) diye sorunca, kadıncağızın kırılır. Sonra bir Mecusi'ye gider. Ona da aynı şeyleri söyler. Mecusi hay hay der. (Hazret-i Muhammed'in torunları gelir de boş çevrilir mi hiç, al sana ev, al sana hizmetçi) der.

Belh padişahı o akşam rüyasında Peygamber efendimizi "sallallahü aleyhi ve sellem" görür, yanında çok güzel köşkler vardır. Resûlullaha (sallallahü aleyhi vesellem), (Yâ Resûlallah, bu köşkler kimin?) der.

*O da, **(Müslümanların)** buyurur. Belh padişahı, (Ben de Müslümanım) deyince, Resûlullah efendimiz **(Vesikan nerede?)** buyurur.*

Bu rüya üzerine Belh padişahı uyanır. Belh şehrinde o seyyide hanımı arar ve Mecusi'nin evinde bulur. Belh padişahı Mecusi'ye, (Ben ona ev vereceğim) der. Mecusi, "Geçti artık. Ben bu seyyide hanım gelince Müslüman oldum. O gece rüyamda Resûlullahı gördüm. Cennette

*Müslümanların köşkleri vardı. Peygamberimiz bana, **(Bu köşkler Müslümanların, sana vesika sormak yok, geç şu köşke otur)** buyurdu. Seni de gördüm ne olmuşsa, saçını başını yoluyor, vesika vesika diye kıvranıp duruyordun. Sabah rüyamı anlattığım hanımım ve çocuklarım da hepsi Müslüman oldular" diye anlattı.*

MENKIBE: İnci Tanesi

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî hazretleri, Mesnevi 2.ci cildde şöyle bir menkıbe anlatır:

Devletin ileri gelenlerinin de bulunduğu bir kafile, gemi ile hacca gidiyordu. Gemide bir derviş vardı. Bir köşeye çekilmiş uyuyordu.

Seyahat esnasında çok kıymetli bir inci kayboldu, orada bulunan herkes aranırken, birisi dervişi işaretle :

- *Bu uyuyan yoksulu da arayalım, dedi. Onu da uyandırdılar:*
- *Bu gemide çok kıymetli bir inci kayboldu. Herkesi aradık kimsede çıkmadı, seni de arayacağız, mutlaka sen aldın, kurtuluş yoktur. Haydi hırkanı çıkar da arayalım, dediler.*

Derviş, gönlü kırık, üzgün bir hâlde:

- *Yâ Rabbî! Şu kişiler, bu garip kulunu töhmet altında bırakıyorlar, fermanını eriştir, diye feryad etti.*

Dervişin gönlü dertlenir dertlenmez denizin her tarafından yüzlerce balık baş çıkardı. Hepsinin ağzında bir inci vardı, ama ne inci!

Derviş bir kaç tanesini alıp, gemiye attı. Sonra da deniz üzerinde yürüyerek uzaklaşmaya başladı.

Gemidekiler dediler ki:

- *Ey kişi, yaptığımızdan pişman olduk, senin kıymetini anlayamadık. Söyle bize, sana bu yüce makamı ne yüzden verdiler?*

Derviş dedi ki :

- *Allahü teâlânın bir kulunu zan altında bırakmak(!), iftira etmek(!), hor ve hakir bir şey için onu incitmek(!) yüzünden...*

Güzel Huylardan Bazıları

1- ADALET

İyi huyların en üstünü, en şereflisi adalettir. Hattâ, adalette bütün iyilikler toplanmış gibidir. Adalet, huyları ve hareketleri dîne ve akla uygun olmak demektir. Görünüşü, içi gibi olmaktır. Herkesin yanında, yalnız iken bulunduğu gibi bulunmaktır. İki yüzlü olmamaktır. Adaletten ayrılmayan kimseye **"Adil"** denir. Adil kimse, insanların en iyisidir.

Adalet, birlik, eşitlik demektir. İki şeyin, ya kendileri veya özellikleri eşit olur. Benzeyen yerlerinde birleşmişler demektir. Ölçme, tartma, karşılaştırma işlerinde eşitlik gibi kıymetlisi yoktur. İşte bunun için, iyiliklerin en üstünü adalet olmuştur. Adalet, orta yolu tutmak demektir. Orta yoldan ayrılan kimsede adalet vardır, demek yanlış olur.

Üç yerde adaletin bulunması lâzımdır:

1- Bir malı, bir ni'meti bölerken adalet ile bölmek lâzımdır.

2- İnsanlarla yapılan muamelelerde, alış-verişte adalet lâzımdır.

3- Ceza vermekte adalet lâzımdır. Bir kimse, birisine korku verse, saldırsa, öteki kimseye de öyle yapılması lâzımdır. Fakat, bu karşılığı hükümet yapar. Böyle adalet olunca, herkes korkusuz yaşar. Adalet, korkusuzluk demektir.

İnsanın önce kendine, hareketlerine, vücudunun organlarına adalet yapması lâzımdır. Sahip olduğu gücünü, kuvvetini, her organını niçin yaratıldı ise, o yolda kullanmalıdır. Dînimizin gösterdiği güzel ahlâktan sapmamalıdır. İnsanlara karşı güzel huylu olmalıdır. İkinci olarak, çoluk-çocuğuna, komşularına, arkadaşlarına adalet yapması lâzımdır. Adlî makamlar ve hükümet adamları da millete adaletli davranmalıdır. Bunlar kimseye haksızlık etmemelidir. Hak sahiplerinin hakkını korumalıdır.

Adalet üç kısma ayrılır:

1- Allahü teâlâya kulluk etmektir. Yarattıklarına sonsuz iyiliklerde bulunan Allahü teâlâya karşı ibâdet etmek bir borçtur. Böyle bir yaratana, şükür etmek, elbette lâzımdır. Adalet için, sahibinin hakkını gözetmek icâbeder. Her insanın yaratanına karşı borçlu olduğu bu kulluk hakkını ödemesi lâzımdır.

2- İnsanların hakkını gözetmektir. Ana-babaya itaat, âlimlere ve yaşlılara hürmet, emanete vefa göstermek, alış-veriş haklarını yerine getirmek, söz verdiği şeyi yerine getirmek lâzımdır.

3- Geçmişlerin haklarını ödemektir. Bu da, onların borçlarını ödemek, vasiyetlerini yerine getirmek, vakıflarını korumak, ölmüşlerin bıraktığı hayrat ve hasenatı yaşatmakla olur.

Adalet yapmamak, zulümdür. En büyük haksızlıktır. Zulüm, adaletin sınırını aşmaktır. Başkasının hakkına saldırmaktır. Zulüm edenler, başkasının malına canına, namusuna zarar verir.

MENKIBE: Ağlayan Çocuk

Hazret-i Ömer'in "radıyallahü anh" Halifeliği (Devlet Başkanlığı) zamanıydı. Başkent Medîne'ye yabancı bir kervan geldi. Develerini yıkıp, konakladılar... Halife her zaman olduğu gibi, gece şehri dolaşmaya çıktı. Yolda, Eshâb'dan (Sevgili Peygamberimizin arkadaşlarından) Hazret-i Abdurrahman'a "radıyallahü anh" rastladı. Ona dedi ki:

- *Ey Avf'ın oğlu! Gel, seninle bu gece misafirimiz olan kervanı bekleyelim. Onlar rahat uyusunlar. Çünkü yorgundurlar. Canları ve malları herhangi bir zarara uğramasın!...*

Hazret-i Ömer bu teklifte bulununca, Hazret-i Abdurrahman da seve seve kabul etti. Birlikte kervanın etrafında göz-kulak olmaya başladılar. O sırada yakındaki bir evden çocuk ağlaması işitildi. Çocuğun sesi kesilmediği için, Halife evin kapısına gitti. İçeride bulunanlara, "Küçüğü susturmalarını rica" etti. Sonra dönüp geldi. Gece boyunca, çocuğun sesi işitildikçe, birkaç kere daha evin kapısına gitti. Çocuğun ihtiyacını gi-

dermelerini söyledi. Fakat çocuğun ağlaması bir türlü dinmiyordu. Seher vakti olunca, Hazret-i Ömer son defa oraya gitti. Çocuğun annesine:

- *Sen ne biçim anasın! Bütün gece evlâdını ağlattın. Belli ki, açtı! diye çıkıştı. Kadıncağız cevap verdi:*
- *Hâlimi anlamadan niçin beni azarlıyorsun?*

Hazret-i Ömer, kendini tanıtmadan sordu:

- *Hâline ne olmuş?*
- *Çocuğu sütten kesmiştim.*
- *Sütün yoksa başka şeyler yedirseydin.*
- *Evde onun yiyeceği bir şey yok ki, biz çok fakiriz...*
- *Çocuğun kaç yaşında?*
- *Daha yaşını doldurmadı.*

İşte bu cevap üzerine Hazret-i Ömer öfkelendi.

- *Peki niçin bu kadar küçük bir yavruyu sütten kestin?*

Kadıncağız içini çekti:

- *Halifemiz Hazret-i Ömer'e Cenâb-ı Hak insaflar versin. Çocuklar sütten kesilmeyince, bizim gibi bir fakire nafaka vermez. Fakirlik maaşı bağlamaz. Onun için yavrumu erkenden sütten kestim.*

Bunun üzerine Halife ağlayarak mescide girdi. Gözyaşları yüzünden namazı zorla kıldırdı. Selâm verdikten sonra cemâate döndü. Gene ağlayarak:

- *Sizin Ömer'inize yazıklar olsun!. Sizin Ömer'inize yazıklar olsun! diyerek kendini suçladı.*

Sonra bütün Medîne halkına, tellallar (haberciler) çıkarttı. Onlar da bildirdiler ki:

- *Hangi Müslümanın oğlu veya kızı dünyaya gelirse, hemen Halifeye bildirsin. Beytülmal'dan (hazineden) nafaka (maaş) verilecektir. Hiç kimse nafaka yüzünden evladını vaktinden önce sütten kesmesin!..*

O günden sonra artık Medîne'de, açlık sebebiyle ağlayan çocuk sesi işitilmedi.

Bu hâdiseden epeyce zaman sonra Medîne'de kıtlık baş gösterdi. Hazret-i Ömer, hemen bir deve kestirdi ve "Etini fakirlere dağıtın!" diye emretti. Görevli, etlerin güzel bir parçasını da Hazret-i Ömer'e ayırdı. Yemek zamanı olunca, iyice pişirip Halifenin önüne getirdi. Hazret-i Ömer hayretle sordu:

- *Bu yemek neredendir?*
- *Efendim, kesilmesini emir buyurduğunuz deveden size düşen paydır...*

Hazret-i Peygamberin Sevgilisi "Koca Ömer"in rengi değişti:

- *Devenin iyi yerlerini kendisi yiyip, artanı fakirlere vermek çok kötü bir şeydir, dedi. Hemen bu yemeği kaldır ve çoluk çocuk sahibi, fakir bir aileye götür.*

Az sonra önüne gelen "kuru arpa ekmeği ile zeytinyağını "Bismillahirrahmanirrahim" diyerek afiyetle ve gönül rahatlığıyla yedi.

İşte bu yüzden bütün âlimler fikir birliği etmişlerdir ki:

"Hazret-i Ömerin adaleti, kendinden önce ve sonrakilerden daha büyüktür."

MENKIBE: Adaleti Seviyordu

Endülüs Emevi hükümdarlarından İkinci Hakem, adaleti seven bir hükümdardı. Adaleti sevmekle ve yerine getirmekte ondan geri kalmayan bir kadısı da vardı. Bunun adı, Kadı Beşir'di.

Hükümdar, bahçesine büyük bir köşk yaptırmak istedi. Fakat arsası yetmiyor, fakir bir kadına ait bir tarlayı da almak gerekiyordu. Kadın tarlasını vermek istemedi. Fakat zorla alıp, köşkü onun tarlasına uzattılar. Köşk bitmişti. Kadın, Kadı Beşir'e gitti. Durumu bildirip şikâyette bulundu. Kadı, kadına:

- *Hiç meraklanma, ben bunu düzeltirim, dedi.*

Kadı Beşir, bir eşek alıp üzerine boş bir torba koyarak yeni köşkün önüne gitti. Hakem pencerede oturuyordu. Kadı:

- *Ey hükümdarım, diye seslendi, bu torbayı şuradan toprakla doldurur musun?*

Hakem, Kadı'nın gizli bir gayesi olduğunu anlıyarak aşağıya indi, torbayı toprakla doldurdu. Kadı:

- *Hele şu torbayı kaldır da eşeğe yükleyelim.*

Hükümdar uzun uzun zorlandı, torbayı kaldıramadı. Bunun üzerine Kadı şöyle dedi:

- *Ey hükümdar, bu torbadaki toprak, fakir kadından zorla aldığın şu tarlanın ancak çok küçük bir bölümüdür. Sen bunu kaldıramıyorsun! Peki, yarın âhirette, o koskoca tarlanın yükünü ve günâhını nasıl kaldıracaksın?*

Bundan sonra tarla, köşkle beraber kadına verildi.

MENKIBE: Adalete Bakınız!

İslâm Dîni, baştan başa ahlâk ve fazilettir. İslâm Dîninin dostlara ve düşmanlara karşı yapılmasını emrettiği iyilik, adalet, cömertlik, akılları şaşırtacak derecede yüksektir. Ondört asırlık hâdiseler, bunu düşmanlara da, pek iyi göstermiştir. Sayılamayacak kadar çok vesikalardan birisi şöyledir:

Bursa müzesi arşivinde, üçyüz sene öncesine ait bir mahkeme kaydında, diyor ki: "Altıparmakdaki yahudi mahallesi yanında bir arsaya müslümanlar câmi yapıyor. Yahudiler, arsa bizimdir, yapamazsınız dediklerinde, iş mahkemeye düşüyor. Arsanın yahudilere ait olduğu anlaşılarak, mahkeme câminin yıkılmasına, arsanın yahudilere verilmesine karar veriyor ve hüküm yerine getiriliyor."

Adalete bakınız!

Ey sâhib-i ikbâl-ü câh! İtmeyesin cânib-i zulme nigâh!
Adl ile bu âlemi âbâd kıl! Resm-i cihâd ile beni şâd kıl!

Osmân Gâzî

MENKIBE: Düşmanını Bile Affetti

Hazret- Ömer devrinde Müslümanlar, İran içlerine kadar İslâmiyeti yaydılar.

O sırada Tüster şehri, Müslüman Mücahidlere teslim olmamak için çok direndi.

Fakat sonunda meşhur kumandanları Hürmüz, her şeyin bitmek üzere olduğunu farketti. İslâm Başkumandanına bir teklifte bulundu:

- *Eğer beni "Sağ olarak" Halifenizin huzuruna götürürseniz, şehri teslim ederim! dedi. Teklifi kabul edildi.*

Tüster şehri teslim alındı.

Hürmüz de, ganimetlerle (savaş kazançlarıyla) birlikte; Halife'ye yollandı. O'nu ve ganimetleri götüren, Hazret-i Enes bin Mâlik ve bir arkadaşıydı.

Medineye giderken, Hürmüz'e en süslü ve yaldızlı elbiseleri giydirdiler. Sokaklardan geçirilirken Müslümanlar hem şükrediyor, hem de ibret alıyorlardı.

Nihayet Hazret-i Ömer'in huzuruna vardılar.

Enes Bin Mâlik hazretleri, kısaca vaziyeti arzetti. Ganimetleri takdim etti (sundu).

Halife komutana:

- *Konuş bakalım... Bize ne söyliyeceksin? dedi.*

Hürmüz:

- *Ölecek miyim, kalacak mıyım? diye mırıldandı.*

Oradakiler hayretle "ne demek istiyorsun?.." gibilerden, yüzüne bakınca:

- *Çünkü öleceksem başka, kalacaksam başka türlü konuşacağım, dedi.*

O zaman Hazret-i Ömer:

- *Konuş sana zarar gelmez, buyurdu. Tüster şehrinin mağrur kumandanı ferahladı ve şunları söyledi:*
- *Ey büyük halife! Cenâb-ı Hak, siz Araplar ile biz İranlı'ları, serbest bıraktığı günlerde, bizler bazılarını "köle" olarak kullanıyorduk. Sizleri öldürüyor ve mallarınızı zorla elinizden alıyorduk... Ne zaman ki Yüce Allah size, "Peygamber Muhammed aleyhisselâmı" yolladı. Sizinle beraber oldu; işte o zaman bizim üstünlüğümüz sona erdi.*

Bu sözleri duyan Halife, biraz düşündü. Sonra arkadaşına danıştı.

- *O'nu ne yapalım? Ne tavsiye edersin?*

Hazret-i Enes cevap verdi:

- *Ey Mü'minlerin Emiri! O'nu öldürmenizi tavsiye etmem. Çünkü arkasında, büyük bir düşman kalabalığı bıraktı. Belki galeyana gelirler de, tekrar Müslümanlara saldırırlar.*

Hazret-i Ömer:

- *Fakat onlar Resûlullah'ın en kıymetli arkadaşlarını (Eshâbını) şehid ettiler. Ben de O'nu sağ bırakmaktan utanıyorum! diye söylendi.*

O zaman Hazret-i Enes, şunları ilâve etti:

- *Fakat yâ Ömer! O'nu öldürmemen gerekir. Çünkü "Konuş! Sana zarar gelmez.." demiştiniz...*

Halife bunun üzerine:

- *Sana herhâlde bir şeyler verdi ki, böyle konuşuyorsun! diye çıkıştı. Sonra da:*
- *O adamın sana bir şey vermediğine dair, şahit isterim. Yoksa ondan önce, gerekeni sana yapacağım, dedi.*

Hazret-i Ömer'in şakası olmadığını bilen Hazret-i Enes, çıkıp şahit aradı. İran seferine katılan sahâbelerden yolda rastladığı Zübeyr bin Avvam hazretleri kendisini dinledi. Sonra da Halifeye gelip, şahitlik etti. Hazret-i Zübeyr Sevgili Peygamberimizin halasının oğlu ve "Cennetle müjdelenmiş on büyük Müslümandan" biri idi. O'nun şahitliği sayesinde Hürmüz'ün hayatı kurtuldu.

Bir müddet sonra O da Müslüman oldu. Bunun üzerine Hazret-i Ömer, eski "Can düşmanına" bile maaş bağladı. Çünkü "İslâm Adaleti" bunu gerektiriyordu.

2- İNSANLARLA İYİ GEÇİNMEK

Allahü teâlânın emirlerini yapmak ve yasaklarından kaçmak icâp ettiği gibi, insanların haklarını ödemek ve onlarla iyi geçinmek de icâp eder. Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîfinde şöyle buyurdu: **(İslâmiyet, Allahü teâlânın emirlerini büyük bilmek ve onun yarattıklarına acımaktır.)** Hadîs-i şerîf, Allah hakkını ve kul hakkını yerine getirmek icâp ettiğini göstermektedir. Bu iki haktan, yalnız birini gözetmek kusur olur. İnsanlarla iyi geçinmek vâcibtir. Allahü teâlânın emridir, insanlara karşı güzel ahlâklı olmak, iyilik ve adalet üzere olup, hep kendini düşünmemek lâzımdır.

Peygamber efendimize güzel ahlâk sorulduğunda buyurdu ki: **(Sana vermeyene vermen, sana gelmiyene gitmen ve sana zulmedeni affetmendir.)**

Hazret-i Alînin oğlu Muhammed bin Hanefiyye "radıyallahü anh" şöyle bildirdi: "İnsanlarla iyi geçinmiyen akıllı değildir."

Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki, **(Bir müslümana ikram eden, Allahü teâlâya ikram etmiş gibidir.)**

İslâm âlimlerinden Yusuf bin Esbat'a sordular:

- Tevazu göstermenin, alçak gönüllü davranmanın gayesi nedir?
- Evden çıktığında, rastladığın herkesin kendinden iyi olduğunu görmendir.

Din kardeşine güler yüzlü, tatlı sözlü, açık elli, sabırlı, kibirsiz muamele etmelidir. Her özrünü kabul etmelidir.

Kendi elinle bozuyorsun kendini!
Yoksa, Hâlık güzel yaratmıştı seni.

Evliyânın büyüklerinden Hasan-ı Basrî hazretleri buyurdu ki: "Rastladığın kimse yaşça senden büyükse, de ki: (Bu zât benden büyük olduğu için, dîne daha çok hiz-

met etmiştir.) Eğer yaşça senden küçüğe rastlarsan; (Bu daha küçük, ben bundan çok günâh işledim, o hâlde bu, benden iyidir) demelisin. Akranına rastlarsan, (Ben kendi kabahatlerimi biliyorum. Bununkini bilmiyorum. O hâlde bu, benden iyidir) şeklinde düşünmelisin!"

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

(Müslüman yaşlılara hürmet ve ikram, Allahü teâlâya saygıdandır.)

(Büyüklerimizi saymayan, küçüklerimize acımayan bizden değildir.)

3- DOĞRULUK

Bütün iş ve davranışlarda dînimizin emirlerine uymakla hâsıl olan güzel ahlâktan biri de doğruluktur. Doğruluk, insanların söz, iş ve davranışlarda dürüst olmasıdır. Özü ve sözü doğru olan insanlar, güvenilir ve sevilen kimselerdir. İnsan niyetinde, ibâdetlerinde, iş ve davranışlarında doğru olmalı ve bundan hiç ayrılmamalıdır.

Doğruluk, dînimizin emrettiği ve her müslümanda bulunmasını istediği güzel huylardandır. Sevgili Peygamberimiz doğru olan kimselerin dünyada ve âhirette kurtuluşa ereceklerini bildirmiştir. Bir gün, Eshâb-ı kirâmdan biri Peygamber efendimize: (Yâ Resûlallah, bana İslâma dair bir söz söyleyiniz ki, o hususta sizden başka hiçbir kimseden sormaya ihtiyacım kalmasın!) deyince; sevgili Peygamberimiz şöyle buyurdu: **(Allah'a inandım de, sonra dosdoğru ol!)** Bir hadîs-i şerîfte de şöyle buyruldu: **(Doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de Cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında Sıddîklar** (doğrular) **derecesine kavuşur.)**

Doğruluğun aksi yalancılıktır. Olgun ve tam bir müslüman, yalandan uzak olup, doğruluk ile ahlâklanması lâzımdır.

Doğruluk ile ahlâklanmak için şu hususlara dikkat etmelidir:

1- Doğru ve sağlam bir niyete sahip olmalıdır.

2- Doğru sözlü olmalıdır.

3- Dîne ait bütün işlerde doğru olmak lâzımdır.

4- Verdiği sözde durmalıdır.

5- Her işinde doğru olmalıdır.

Doğru insanların bulunduğu cemiyet, düzenli ve huzurlu olur. Böyle bir toplumda kötülükler azalır, insanlar rahat ve mutlu olur.

MENKIBE: Yalan Söylemeyen Çocuk

Seyyid Abdülkadir Geylâni hazretleri küçük yaşta iken, bir arefe günü çift sürmek için tarlaya gitti. Bir öküzün kuyruğuna tutunup ardından giderek oynuyordu. O anda bir ses işitti:

"Ey Abdülkadir! Sen bunun için yaratılmadın ve bunlarla emrolunmadın."

Bu ses, Abdülkadir Geylâni hazretlerini korkuttu. Eve gelince dama çıktı. Hacıları gördü. Arafat'ta vakfeye durmuşlardı.

- *Anneciğim! Bana izin ver de Bağdat'a gidip, ilim öğreneyim. Sâlihleri, evliyâyı ziyaret edeyim.*

Annesi de dedi ki:

- *Ey benim gözümün nûru ve gönlümün tacı evladım, Abdülkadir'im! Senin ayrılığına dayanamam. Sensiz ben ne yaparım? Bu bakımdan müsâade edemiyorum.*

Abdülkadir-i Geylâni Hazretleri, tarlada olan bitenleri anlattı. Annesi ağladı. Kalkıp babasından miras kalan 80 altını alıp, kırkını kardeşine ayırdı. Kırkını da bir keseye koydu ve keseyi elbisesinin koltuğuna dikti. Sonra oğlunun gözlerinin içine bakarak dedi ki:

- *Ey benim gözümün nûru ve gönlümün tacı evlâdım, Abdülkâdir'im! Hak teâlânın rızâsı için olmasaydı katiyyen bırakmazdım. Huzur ve esenlik içinde sefere çık! Yolun açık olsun! Seninle belki ebedi olarak ayrılıyoruz. Sana son olarak nasihatim şudur ki: "Eğer beni memnun etmek istiyorsan, hiçbir zaman yalan söyleme, doğruluktan asla ayrılma! Allahü teâlâ her zaman ve her yerde doğrularla beraberdir."*

Abdülkâdir-i Geylâni hazretleri annesine söz verdi ve ağlayarak elini öptü. Bağdat'a gitmek üzere bulunan bir kervana rast geldi ve aralarına katıldı. Hemadan'ı geçmişlerdi. Bir müddet yol aldılar. Arz-ı Tetrenk denilen mahalle geldiklerinde kervanda bir bağırıp, çağırma koptu. Önlerine aniden bir sürü eşkiyâ çıkıp kervana saldırdılar. Bir anda sandıklar yere yıkıldı. Eşyalar yağma edilmeğe başlandı. Eşkiyâlar, kervandakilere birer birer sual edip üzerlerinde her ne buldularsa aldılar. Sıra Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerine geldi. Eşkiyâlardan biri latife olsun diye bunu önüne çekip sordu:

- *Fakir çocuk, söyle bakalım senin neyin var?*
- *Üzerimde yalnız 40 altınım var.*

Eşkiyâ inanmamıştı. Bırakıp gitti, ikinci bir harami sual edip, o da aynı cevabı alınca vaziyeti reislerine bildirdiler. "Bu çocuk 40 altınım var" diyor dediler. Bu defa da reisleri sordu:

- *Senin üzerinde ne var?*
- *Hırkamda dikili 40 altınım var. Reisleri adamlarına dönerek dedi ki:*
- *Açın bakın, bakalım!*

Adamları üstünü aradılar, içinde 40 altın bulunan keseyi bulup reislerine verdiler. Eşkiyâ reisi hayretle sordu:

- *Peki evlât, sen neden üzerinde altın olduğunu söyledin?*

Abdülkâdir-i Geylâni hazretleri dedi ki:

- *Ben evden ayrılırken anneme asla yalan söylemiyeceğime söz vermiştim, 40 altın için sözümü bozar mıyım?*

Bu sözleri duyup hakikate şahit olan eşkiyâ başının gözleri yaşardı. Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin hakikat dolu gözlerine bakıp onunla kendi yaşını ölçtü. Kendisinin bu yaşa kadar nice hiyanet ve zulümler işlediğini, bir gün Hakka yönelmediğini acı acı düşündü ve o güne kadar yaptıklarından pişman olup, ellerini başına vurarak şöyle haykırdı:

- *Eyvah! Biz de Allahü teâlâya söz vermiştik. Bunca zamandır şeytana uyup ahdimizi bozduk. Fenalık yaptık. Yarın Hak huzurunda acaba bizim hâlimiz ne olacak?*

Sonra arkadaşlarına dönerek dedi ki:

- *Ey arkadaşlarım! Bana bakınız, beni dinleyiniz! Ben, bunca senedir Hak teâlâya karşı olan ahdimi bozdum. O'na isyan ettim, içimden gelen bir pişmanlıkla bütün günâhlarıma tövbe ile Rabbimin yoluna iltica ediyorum. Bundan böyle inşâallah, Hak teâlânın razı ve hoşnut olmadığı bir şeyi yapmıyacağım.*

Reislerine pek ziyade bağlı olan eşkiyâlar hep bir ağızdan dediler ki:

- *Efendimiz, reisimiz! Biz de sizden ayrılmayız. Eşkiyâlıkta reisimizdin, hidâyette de reisimiz ol!*

Bunun üzerine kervan ehlinden ne alınmışsa sahiplerine iade edildi. Bir sürü eşkiyâ Seyyid Abdülkâdir-i Geylâni hazretlerinin önünde tövbe etti. Kendisi tekrar yoluna devam ederek Bağdat'a vardı.

MENKIBE: Dirilen Şehid

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", şehidliğin üstünlüklerini anlatıyorlardı. Buyurdular ki: ***"Kıyâmet gününde şehidler, mahşer yerine gelirken orada bulunan Peygamberler ayağa kalkarlar. Onlar; çocukları, akraba ve dostlarından 70.000 kişiye şefaat ederler*** *(Cehennemden kurtulmaları için vesile olurlar.)"*

Bu sözleri işiten "Nevfel" ismindeki sahâbe, iki oğlu ile hanımını oraya getirdi.

- *Yâ Resûlallah! Bir dua etmek istiyorum. Siz de "âmîn" der misiniz? diye sordu.*

Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz kabul ettiler. Bunun üzerine Nevfel:

- *Yâ Rabbî, Nevfel kuluna, "şehidlik" nasib eyle!.. duasında bulundu.*

Hazret-i Ali'nin bildirdiğine göre; ilk Gazâ'da (savaşda) Nevfel, gerçekten şehid oldu...

Gazâdan sonra Allahın Resûlü ve arkadaşları Medîne'ye dönüyorlardı.

Kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar, karşılamaya çıktılar. Hepsi sevinç içindeydiler. Hazret-i Nevfel'in hanımı, çocukları ve ihtiyar annesi de karşılayıcılar arasındaydı.

- *Gazânız mübârek olsun Yâ Resûlallah Nevfel'in hâli nicedir?... diye sordular.*

Merhametli efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" gözleri nemlendi. Şehidlik haberini vermeğe mübârek kalbleri dayanamadı. Elleriyle arka tarafı işaret buyurup, geçtiler.

Arkadan Hazret-i Ali "radıyallahü anh" geliyordu. Nevfel'in yakınları, O'na sordular... "Allah'ın Arslanı" yanında yürüyen Hazret-i Ammar'a:

- *Şehidlik haberini ben de veremiyeceğim. Yürü gidelim dedi.*

Eliyle arka tarafı işaret etti.

Sonra Hazret-i Ömer "radıyallahü anh" geliyordu. Hazret-i Ömer de, aynı şekilde hareket etmek zorunda kaldı...

Daha sonraki Hazret-i Osman "radıyallahü anh" da başka türlü yapamadı. Eliyle, arka tarafı işaret edip, geçti...

En sonra gelen Ebû Bekir "radıyallahü anh" hazretleriydi. Yanında "Muâz bin Cebel "radıyallahü anh" bulunuyordu. Geride Hazret-i Ebû Bekir'den başka kimse kalmamıştı.

Hazret-i Nevfel'in "radıyallahü anh" yakınları son ümitle, Sevgili Peygamberimizin en aziz arkadaşına yaklaştılar. Aynı şeyleri sordular.

Hazret-i Ebû Bekir kendi kendine düşündü:

"Yâ Rabbî!... Ne kadar zor durumdayım. Eğer doğru söylersem, mahzun kalbleri, daha fazla üzmüş olacağım. Bunu yapmaktan, Sevgili Peygamberimiz bile çekindiler... O'na nasıl, aykırı davranabilirim. Fakat yalan da söyleyemem. Sen bana öyle bir şey ilham et ki, bu gariblerin yüreği, daha fazla yanmasın Allahım!"

Peygamber efendimizin doğru sözlü dostu "Sıddîk" bütün kalbiyle,

- *Yâ Allah..! Yâ Nevfel...! diye bir ah çekti.*

İşte o sırada, yaydan fırlamış ok gibi "bir atlı" yıldırım hızıyla yanlarına yetişti.

- *Buyur yâ "Sıddîk"... Beni mi çağırdın. Ey Allah Resûlünün sevgilisi? diye sordu. Bu atlı Nevfel'den başkası değildi.*

Bütün Eshâb-ı kirâm, hayrette kaldılar.

Sonra Cebrâîl aleyhisselâm isimli melek göründü. Peygamber efendimize şunları söyledi.

- *Yâ Resûlallah... Hak teâlânın selâmı var... **(Eğer Peygamberin mağara arkadaşı Sıddîk, bir kere daha "ALLAH" deseydi; "Yüceliğim" hakkı için, bütün şehidleri diriltirdim. Çünkü, Ebû Bekir adlı kulum; cahiliye devrinde, İslâmiyetten önce bile, hiç yalan söylememiştir)** buyurdu.*

Ebû Bekir'in yalancı çıkarılmaması için, Hazret-i Nevfel'i Cenâb-ı Hak diriltti... Nevfel bundan sonra, nice yıllar daha yaşadı.

Nihayet duası kabul olundu. "Yemâme" cenginde şehidlik şerbetini içti.

4- SÖZÜNDE DURMAK

Herhangi bir konuda verilen sözün yerine getirilmesi güzel bir huydur. Sözünde durmak, insanın şerefini artıran iyi alışkanlıkların en başında gelmektedir. Sözünde durmamak, çok çirkin bir harekettir. Müslümanlara yakışmayan en kötü bir davranıştır. Verilen sözde durulmaması, Allahü teâlânın ve kullarının hakkını çiğnemek olur. İnsanlar arasındaki davranışlarda, alış-veriş ve sözleşmelerde sözünde durmak, Allahü teâlânın emridir. Kur'ân-ı kerîmde, **(Verdiğiniz sözleri yerine getiriniz! Çünkü verdiğiniz sözlerden sorumlusunuz!)** buyuruldu. Nitekim Sevgili Peygamberimiz de, **(Söz vermek borç gibidir)** buyurdu.

Peygamberlerden İsmail aleyhisselâm, birisine bir yerde buluşmak için söz vermişti. Söz verdiği yere gidip üç gün bekledi. O şahıs hiç gelmedi. Buna rağmen yerinden ayrılmamıştı. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde Meryem sûresi 54. âyetinde O'nu överek meâlen, **(O va'dinde, sözünde sâdıktı)** buyurdu.

Sözünde durmak büyük bir fazilettir. İnsanın şerefini, üstünlüğünü arttırır. Verilen sözden dönmek ise büyük bir günâh ve münafıklık alametidir. Sevgili Peygamberimiz

"sallallahü aleyhi ve sellem" buyuruyor ki, **(Münafıklık alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz. Kendisine bir şey emanet edildiğinde hiyanet eder.)**

Müslüman verdiği sözleri, yaptığı anlaşmaları yerine getirmelidir. Yapamayacağı şeyleri söz vermemelidir. Bunun için Peygamber efendimizin şu tavsiyesini hiç unutmamalıyız:

(Din kardeşinle münakaşa yapma. Ona söz verip de, sözünden dönme!)

MENKIBE: Söz Vermişti

Abdullah bin Mübârek hazretleri anlatır:

Bir ateşperest ile çalışıyorduk. Namaz vakti gelince dedim ki:

- *Namaz kılarken, bana ilişmiyeceğine dair söz verir misin?*
- *Veririm.*

Bunun üzerine namaz vaktinde rahatça bir namaz kıldım. Sonra ateşperest olan o şahsın ibâdet zamanı gelmişti.

- *Şimdi sıra bende, ben ibâdet ederken, bana ilişmiyeceğine söz ver bakalım.*
- *Olur sana ilişmem... Rahatça ibâdetini yapabilirsin.*

Fakat ateşperest ateşe tapmak üzere secdeye varınca, hemen üzerine atıldım. Sözümde durmadım. Şöyle bir ses duydum. ***(Söz verdiğin zaman ahdini yerine getir)*** *bunun üzerine adama ilişmeden geri çekildim. Sonra adam ibâdetini bitirdiğinde bana sordu:*

- *Evvelâ hücum ettin. Sonra niye vazgeçtin?...*
- *Allah'dan başkasına secde ettiğin zaman, dayanamadım, üzerine atıldım. Seni öldürmek istiyordum. Fakat tam o anda:*
- ***(Söz verdiğin zaman, ahdini yerine getir)*** *diyen bir ses, beni o teşebbüsümden alıkoydu.*

Bundan sonra mecusî:

- *Şimdi inandım ki, asıl ve gerçek ilâh, senin Rabbindir. Kendi düşmanı için dostunu bile azarlıyor. İşte huzurunda müslüman oluyorum diyerek kelime-i şehâdet getirdi.*

MENKIBE: Onlar Böyleydi

Birgün müslümanların halifesi Hazret-i Ömer, eshâbın ileri gelenleriyle oturmuş sohbet ediyordu. Tam bu sırada iki genç huzuruna girdi. Kollarından sımsıkı tuttukları yakışıklı, mert tavırlı ve temiz giyinmiş bir genci Emir-ül mü'minine getirmişlerdi. Geliş sebeplerini şöyle anlattılar:

- *Biz iki kardeşiz. Babamız bugün bahçede dolaşmakta iken bu genç tarafından öldürüldü. Hakkın yerine getirilmesi için size getirdik.*

Hazret-i Ömer gence sordu:

- *İşittin, ne cevap vereceksin?*

Delikanlı büyük bir vakar ve sükunet içinde şu cevabı verdi:

- *Ey mü'minlerin emiri! Bu iki genç doğru söylüyor. Fakat izin verirseniz, hâdiseyi bir de ben anlatayım. O zaman, ne emir buyurursanız adalet ondadır. Ben çölde yaşayan bir kişiyim. Ailemi almış buralara gezmeye gelmiştim. Tuttuğumuz yol, bahçelerin arasından geçiyordu. Yanımda atlarım ve kısraklarım vardı, içlerinde çok asil bir at vardı. Bahçelerden birinin duvarından sarkmış bir dalı kopardı. Derhâl atı tutup çektim. Bu sırada duvar kenarında bir ihtiyarın öfkeli öfkeli gelmekte olduğunu gördüm. Elinde bir taş vardı. Taşı ata doğru attı. Gözüm bakmağa bile kıyamadığı o güzel hayvan da bir tarafa yığılıverdi ve öldü. Hemen taşı alıp bende o adama attım. Eceli gelmiş, bir feryatla o da can verdi. Kaçmak istemedim değil, fakat bu delikanlılar benden atik davrandılar. Tutup işte huzurunuza getirdiler.*

Hazret-i Ömer buyurdu ki:

- *Cinayetini itiraf ettin sana kısâs lâzım geldi. Bu cezayı yerine getirmemiz lâzım olur.*

Delikanlı aynı sükunetle şöyle cevap verdi:

- *Madem ki, dînimizin hükmü budur, Halifemizin emrine itaat gerekir. Emre, boynum kıldan incedir, ölüme hemen hazırım. Fakat benim küçük bir kardeşim var. Ölen babamız ona hayli mal, para ayırmış ve "Oğlum, şunlar kardeşinindir ve büyüyünceye kadar bunun muhafazası sana aittir" demişti. Ben bu paraları bir yere sakladım, benden başkası yerini bilmez. Eğer şimdi kısâs yerine getirilirse, o para ortada kalır. Yetim hakkı zayi olur. Fakat üç gün müsâade buyurursanız, gider o emaneti emniyetli bir adama teslim ettikten sonra döner gelir, nefsimi size teslim ederim. Bu hususta bana kefil de bulunur.*

Hazret-i Ömer, bir müddet düşündükten sonra:

- *Kim bu gence kefil olur? buyurdu.*

Genç, bir an orada bulunanlara dikkatle baktı. Sonra Ebû Zer hazretlerini göstererek:

- *İşte bu zât! dedi.*
- *Ey Ebû Zer, kefil olur musun?*
- *Evet üç güne kadar döneceğine kefilim, cevabını verdi.*

Kadrinin yüksekliği ile Eshâb-ı kirâm arasında bile imtiyazlı bir mevkii olan Ebû Zer hazretlerinin kefaleti davacılar için de kâfi idi. Aradan üç gün geçti. Mühlet bitmek üzereydi. Davacı gençler gelmişlerdi. Ebû Zer de hazırdı. Fakat delikanlı ortada yoktu. Davacı gençler:

- *Ey Ebû Zer, kefalet ettiğin şahıs nerede? Hiç giden gelir mi? Bizse, sen nezrini ifa etmedikçe yerimizden kımıldamayız dediler.*
- *Daha vakit var, hele müddet bitsin.. Delikanlı dönmediği takdirde Allah hakkı için kefalet hükmünün icrasına hazırım, dedi.*

Hazret-i Ömer ise:

- *Delikanlı gelmezse Dînimizin hükmünü elbette infaz ederim, uygularım, buyurdu.*

Nihayet vakit dolmuş, Eshâbın hayret ve heyecanı son dereceyi bulmuştu. Tam bu sırada delikanlı çıkageldi. Yüzünden ter taneleri dökülüyordu.

- *Yetimi dayısına teslim ettim, ona paraların bulunduğu yeri gösterdim ve ancak gelebildim. Görüyorsunuz hava çok sıcak ve yerimiz hayli uzaktır.*

Eshâb-ı kirâm, delikanlının sözünde durmasına hayran kaldılar ve bunu kendisine açıkladılar. Delikanlı:

- *Mert olan hakiki Müslüman sözünde durur, diye cevap verdi. Kim ölümden kurtulur. Dünyada sözünde duran kalmadı sözünü söyletir miyim hiç?*

Mertliğin bu kadar parlak bir örneğini veren delikanlının ailesi ve kabilesi hakkında, Ebû Zer hazretlerinden bilgi soruldu. O büyük sahâbî şu cevabı verdi:

- *Ben delikanlıyı tanımam, Halifemizin huzurunda ve birçok Eshâb-ı kirâm arasında yaptığı teklifi reddetmeyi mürüvvete, insanlığa uygun bulmadım. Âlemde fazilet, iyilik kalmamış mı denilsin?"*

Davacı gençler de, o dakikada davalarından vazgeçtiler. Devlet hazinesinden babalarının diyeti verilmek istenildiği zaman da;

- *Biz dünyada kerem sahipleri, cömertler kalmadı denilmemek için, sırf Allah rızası için davamızdan vazgeçtik, dediler.*

5- CÖMERTLİK

Cömertlik parayı, malı, hayırlı, iyi yerlere dağıtmaktan lezzet almaktır, İslâmiyetin emrettiği yerlere seve seve vermektir, iyi huyların en yükseklerinden olup âyet-i kerîmelerle ve hadîs-i şerîflerle övülmüştür.

Cömertlik kişinin kötü ahlâklarını göstermez. Cimrilik kişinin iyi ahlâklarını göstermez.

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, insanların en cömerdi idi. Bir şey istenip de, yok dediği görülmemiştir. İstenilen şey varsa verir, yoksa cevap, vermezdi. O kadar iyilikleri, o kadar ihsânları vardı ki, Rum imparatorları, İran şahları, o kadar ihsân yapamazlardı. Fakat kendisi sıkıntı ile yaşamağı severdi.

Bir gün adamın biri Peygamberimizden bir şey istedi. Yanında bulunan bir koyun sürüsünü adama verdi. Adamcağız kabilesine dönerek, "Geliniz müslüman olunuz. Zira o Peygamber, hiç fakirlikten korkmayan bir kimsedir. Çok hediyelerde bulunuyor" dedi.

Bir defasında Peygamber efendimiz eline geçen doksanbin dirhem gümüş parayı hasırın üzerine döktü. Her gelene verdi, tamamen bitirdi.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(İki haslet var ki, Allahü teâlâ onları sever ve iki haslete de buğz eder. Sevdiği hasletler, cömertlik ve güzel ahlâktır. Sevmediği iki huy da, kötü ahlâk ve cimriliktir. Allahü teâlâ bir kulunun iyiliğini dilediği zaman, onu, insanların işlerini görmekte istihdam eder.)

(Cömertlik, Cennette bir ağaçtır. Cömert olan, onun bir dalını yakalamıştır. O dal, onu Cennete götürmeden bırakmaz. Cimrilik de Cehennemde bir

ağaçtır. Cimri de bu ağacın bir dalını yakalamıştır. O dal, o adamı, Cehenneme götürmeden bırakmaz.)

(Allahü teâlânın bir takım kulları vardır, milletin yararına harcanmak üzere zenginlik istiyenlere servet vermiştir. Bunlardan cimrilik edenler olursa, o serveti onlardan alır ve başkalarına verir.)

(Cömerdin yemeği şifa, cimrinin yemeği ise hastalıktır.)

(Cennet cömertlerin yeridir.)

(Cömert; Allah'a yakın, insanlara yakın, Cennete yakın ve Cehennemden uzaktır. Cimri; Allah'tan uzak, insanlardan uzak, Cennetten uzak, Cehenneme yakındır. Allah katında cömert bir cahil, cimri olan bir âlimden daha sevimlidir. En ağır hastalık cimrilik hastalığıdır.)

Resûl-i Ekrem "sallallahü aleyhi ve sellem"efendimize Anber kabilesinden bir takım esirler getirildi. Resûl-i Ekrem bunlardan yalnız bir tanesinin âzâd edilmesini emretti.

Bunun üzerine hazret-i Ali sual etti:

- Yâ Resûlallah! Rabbimiz bir, dînimiz bir, bunların hepsinin suçu da bir, bu adamı niçin istisna ediyorsunuz?

Resûl-i Ekrem buyurdu ki:

- **Bana Cebrâîl aleyhisselâm geldi ve "Yalnız bu adamı bırak; zira cömertliğinden dolayı, Allahü teâlânın hoşuna gitti, onu beğendi."**

MENKIBE: Yiyecek Bir Şeyin Var mı?

Hazret-i Hasan, hazret-i Hüseyin ve bir de hazret-i Abdullah bin Ca'fer hacca gittiler. Yolda develeri bir yerde otlamaya bıraktılar. Aç ve susuz idiler, ihtiyar bir kadının yanına gidip, "İçecek bir şeyler var mı?" dediler. "Var", dedi. Bir koyunu vardı. Sağdı ve sütünü onlara verdi. "Yiyecek bir şeyin var mı?" dediler. "Yoktur, bu koyunu kesin, yiyin" dedi. Kestiler, yediler ve: "Biz Kureyş'deniz, bu seferden dönünce yanımıza gelirsen, sana iyilik ederiz" dediler ve gittiler. Kadının kocası eve dönünce kızdı ve "Koyunu tanımadığın insanlara verdin" dedi.

Bir zaman geçti. İhtiyar kadın ve kocası fakirlik yüzünden Medîne'ye geldiler. Yiyecek bir şey satın almak için deve gübresi toplayıp sattılar. Günlerini böyle geçiriyorlardı. Bir gün ihtiyar kadın bir mahalleye gitti. Hazret-i Hasan evin kapısı önünde duruyordu. Kadını tanıdı ve "Ey nine, beni tanıyor musun?" buyurdu. "Hayır" dedi. "Ben senin filan zamandaki misafirindim" buyurdu. Sonra ona bin koyun ve bin altın vermelerini söyledi. Onu kendi hizmetçisi ile Hazret-i Hüseyin'in yanına gönderdi. Hazret-i Hüseyin kadına "Kardeşim sana ne verdi?" buyurdu. "Bin koyun ve bin altın verdi" dedi. Hazret-i Hüseyin de o kadar vermelerini söyledi ve hizmetçisi ile Abdullah bin Ca' fer hazretlerine gönderdi. Abdullah bin Ca'fer hazretleri de "Onlar sana ne verdiler?" "İki bin koyun ve iki bin altın" dedi. O da iki bin koyun ve iki bin altın verdi ve "Eğer doğruca bizim yanımıza gelseydin, onlara sıkıntı vermezdiniz, (yâni onların vereceğini de ben sana verirdim)" dedi. İhtiyar kadın bu ni'metler ile sevinerek kocasının yanına gitti.

MENKIBE: Rüyada Kesilen Deve

Arabistan'da cömertliği ile meşhur bir adam vefat etmişti. Yoldan aç dönen insanlar, kabrinin başına gittiler. Aç olarak uyudular. İçlerinden birinin bir devesi vardı. O kimseye, rüyasında, kabirdeki kişi dedi ki:

- *Senin bu devenle benim en iyi devemi değiştirir misin?*
- *Evet değiştiririm, dedi.*

O kimse rüyasında devesini, iyi deve karşılığında verdi. Mevtâ, aldığı deveyi kesti. Uykudan uyanınca devesini kesilmiş buldular. Tencereyi getirip, pişirip yediler. Döndükleri zaman bir kervana rastladılar. Kervandan birisi, o devenin sahibine ismi ile hitap ederek dedi ki:

- *Filan mevtâdan, iyi bir deve satın aldın mı?*
- *Aldım, fakat o rüyada olmuştu.*
- *O mevtâ, benim babamdır. Ben de rüyada gördüm, Bana, "Eğer benim oğlum isen benim bu devemi filan kimseye ver" dedi. Buyurun, alın devenizi!..*

Nükte: *Müslümana yakışan, kanaat edip, haris olmamak ve servete sahip olduğu takdirde de başkalarını kendi üzerine tercih edip, cömertlik, hayrat ve hasenat yapmak, cimrilikten kurtulmaktır. Cömertlik, peygamberlerin ahlâkı ve kurtuluşun ana yollarından biridir.*

MENKIBE: Minnettar Olmazlar

Cömertliği ile meşhur olan birine sorarlar:

- *Muhtaçlara çok ihsânda bulunuyorsun, acaba onlar sana minnettarlık hissi içinde bulunuyorlar mı?*

Cömert şöyle cevap verdi:

- *Hiçbiri bana minnettar kalmaz. Yâni, onlara o hissi verecek şekilde hareket etmem. Bir şey verirken kendimi aşçının elindeki kepçe gibi kabul ederim. Kepçenin öğünmeye, minnete sebep olmaya hakkı yoktur.*

MENKIBE: Meşhur Cömert

Cömertliği dillere destan olan Hâtim-i Tâî'ye dediler ki:

- *Cömertlikte çok ileri gidiyor, malını israf ediyorsun.*

Hâtim-i Tâî şöyle cevap verir:

- *Ne kadar çok olursa olsun, hayra verilen mal israf olmaz.*
- *Senden daha çok cömertlik yapan bir kimseyi gördün mü?*
- *Evet gördüm.*
- *Kimmiş o?*
- *Anlatayım; Yetim bir gence misafir olmuştum. Bana bir koyun kesip ikram etti.*

Koyunun bir yeri çok hoşuma gitti. Yemin ederek (Burası çok lezzetliymiş) dedim. Genç, dışarı çıktı. On koyunu varmış. Birisini daha önce kesmişti. Dokuzunu da şimdi kesmiş. Benim sevdiğim kısımları pişirip önüme getirdi. Ben olanların farkında değildim. Atıma binip giderken kapının önündeki kanları görünce sitemle sordum:

- *On koyunun onu da kesilir mi?*
- *Sübhanallah, bunda şaşılacak ne var? Bir şey sizin hoşunuza gitmiş. Bunu yapmak da benim gücüm dahilindedir. Bunu sizden esirgemem hiç uygun olur mu?*

Bunu dinleyen arkadaşları tekrar sorarlar:

- *Yetim gencin ikramına karşılık siz de ona bir şey verdiniz mi?*

Hâtim-i Tâî der ki:

- *Verdim, ama pek mühim sayılmaz.*
- *Ne verdiniz?*
- *Üçyüz deve ile beşyüz koyun.*
- *O hâlde sen ondan daha cömertsin.*
- *Hayır, o genç benden daha cömerttir. Zira o koyunların tamamını verdi. Ben ise malımın çok azını verdim. Bir fakirin, yarım ekmeğinin tamamını misafirine vermesi mi mühimdir. Yoksa bir zenginin sürüsünden bir deveyi misafirine ikram etmesi mi?*

MENKIBE: Hazret-i Ali ve Köylü

Muhtaç olduğu hâlinden belli olan fakir bir köylü, Hazret-i Ali'nin yanına gidip oturur. Hazret-i Ali (Bir isteğin mi var?) buyurur. Köylü utancından diliyle bir şey söylemez. Muhtaç olduğunu işaretle bildirir. Hazret-i Ali, yanında bulunan iki giyeceğinin ikisini de köylüye verir. Köylü sevinerek güzel bir beyit okur. Beyit Hazret-i Ali'nin çok hoşuna gider. Çocukları için ayırdığı üç altının hepsini köylüye verir. Köylü (Ey Emir-el mü'minin, beni kendi diyarımın en büyük zengini ettin) der. Hazret-i Ali de, sevgili Peygamberimizden işittiği şu hadîs-i şerîfi nakleder: ***(Herkesin değeri, söylediği güzel sözlere, yaptığı iyi işlere göre ölçülür.)***

MENKIBE: Ziyaretine Gelmediler

Kays bin Sa'd, herkese çok ihsânda bulunan, istiyenlere borç para veren cömert bir kimseydi. Bir gün hastalandı. Tanıdıkları ziyaretine gelmedi. Sonunda öğrendi ki, kendisine borçlu olanlar utandıkları için gelemiyorlar. Bunun üzerine dedi ki:

- *Arkadaşlarımı, tanıdıklarımı ziyaretten men eden malı Allah yok etsin.*

Daha sonra bir tellal çağırtıp, Kays bin Sa'd'ın kimden alacağı varsa hepsini bağışlamıştır, hakkını helâl etmiştir diye her yere duyurmasını istedi. Tellalın ilânından sonra Kays bin Sa'dın ziyaretine o kadar çok insan geldi ki, kalabalıktan evinin merdivenleri kırıldı.

MENKIBE: Sultanın İhsanı Böyle Olursa!...

Sultan Mahmud Gaznevi (m.967-1030) zamanında, Hasan isminde bir ihtiyar, hastalanmıştı. Karnı sancıyordu. Doktora gitti ve hastalığını anlattı. Muayenesini yapan doktor:

- *Yediyüzelli gram balı ısıtıp, kahvaltıda yiyeceksin, dedi.*

İhtiyar parası olmadığı için düşünceye daldı. O sırada oradan geçmekte olan Sultan Mahmud Gaznevi'yi gördü. Sultan'dan yediyüzelli gram bal istedi. Sultan güldü:

- *Hasan Efendiye yetmişbeş kilo bal verin, dedi.*
- *İhtiyar, yediyüzelli gram istedi. Siz yetmişbeş kilo veriyorsunuz, diyen vezirine:*
- *İhtiyar, kendine göre en azını istedi. Ben de, bana göre en azından veriyorum, dedi.*

Nükte: *Ey kardeşim! Bu sözden ümit kokusu geliyor. Sultan Mahmud Gaznevi, bu kadar kerem eder, yediyüzelli gram isteyene yetmişbeş kilo verirse, cömertlerin en cömerdi, merhametlilerin en merhametlisi olan Allahü teâlâ, zayıf kullarına zâtına lâyık, keremine uygun ihsânda bulunması hiç şaşılacak bir şey olmaz. Biz istemesini bilelim. O her şeyi verir. O'ndan hiç olmazsa, birazcık isteyelim. O'nun için yok, yoktur.*

6- ŞEFKAT VE MERHAMET

Şefkat ve merhamet; karşılıksız yardım etmek, acımak ve sevgi göstermektir. Esirgemek ve bağışlamak da aynı duygulardan kaynaklanmaktadır. Allahü teâlânın yarattıklarına acımak, insanların dert, keder ve üzüntüleri ile yakından alâkalanmak, ilgilenmektir.

Şefkat ve merhamet duygusunun kaynağı ilâhidir. Yâni Allahü teâlânın "Rahman" ve "Rahim" sıfatlarından doğmaktadır, insanlardaki acıma duygusu güzel bir huydur. İnsanın, merhamete muhtaç olan varlıklara, şefkat göstermesi ve yardım etmesi ne kadar güzel bir davranıştır. İnsanlar toplu olarak yaşamak mecburiyetindedir. Bunun için de birbirlerinin şefkat ve merhametlerine ihtiyaçları vardır. Bir annenin, çocuğunu şefkatle kucağına alması ve onu yetiştirmesi, doktorun hastalarını tedavi etmesi için gayret göstermesi, öğretmenin öğrencilerine kızmadan, usanmadan ilim öğretmesi, sahip oldukları şefkat ve merhamet duygularından kaynaklanmaktadır. Çünkü sevgili Peygamberimiz hadîs-i şerîflerinde buyurdu ki: **Merhamet etmeyene merhamet edilmez.)** ve **(İnsanlara acımayan kimseye, Allahü teâlâ da merhamet etmez.)**

Allahü teâlâ, Tevbe sûresinin 158. âyet-i kerîmesinde meâlen, Peygamberimizin şefkat ve merhametini överek buyurdu ki: **(Size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır ve güç gelir. Üstünüze çok düşkündür.)**

MENKIBE: Sevgili Peygamberimizin Merhameti!

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" bir gün, elinde bir dirhem ile yiyecek satın almak için çarşıya giderken, bir hizmetçi kızın ağladığını gördü ve:

- **Kızım niçin böyle ağlıyorsun?** buyurdu. Hizmetçi kız:
- Bir yahudinin hizmetçisiyim. Bana bir dirhem verdi. Yarım dirhem ile bir şişe ve yarım dirhem ile de yağ satın al, dedi. Bunları alıp gidiyordum. Elimden düştü. Hem şişe, hem de yağ gitti. Şimdi ne yapacağımı şaşırdım, dedi.

Resûlullah efendimiz, son dirhemini kıza verdi ve:

- **Bununla şişe ve yağ al. Evine götür,** buyurdu.

Kızcağız, "Eve geç kaldığım için, yahudinin beni döveceğinden korkuyorum" deyince, Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki:

- **Korkma! Seninle birlikte gelir, sana birşey yapmamasını söylerim.**

Beraberce eve gelip kapıyı çaldılar. Yahudi kapıyı açıp, Resûlullah efendimizi karşısında görünce şaşırıp kaldı. Yahudiye, olanı biteni anlatıp, kıza bir şey yapmaması için şefaat buyurdu. Yahudi, Resûlullahın ayaklarına kapanıp;

- Binlerce insanın baş tacı olan, binlerce arslanın, emrini yapmak için beklediği ey koca Peygamber! Bir hizmetçi kız için, benim gibi bir miskinin kapısını şereflendirdin. Yâ Resûlallah! Bu kızı senin şerefine âzâd ettim. Bana îmânı, İslâmı öğret. Huzurunda müslüman olayım, dedi.

Resûlullah efendimiz"sallallahü aleyhi ve sellem", ona müslümanlığı öğretti. Müslüman oldu. Evine girdi. Çoluğuna çocuğuna anlattı. Hepsi müslüman oldu. Bunlar, hep Resûlullah efendimizin güzel huylarının bereketi ile oldu.

Nükte: O hâlde, ey müslüman! Sen de Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin güzel huyları gibi ahlâklanmalısın! Hattâ, Allahü teâlânın ahlâkı ile ahlâklanmak, her müslümana lâzımdır. Çünkü, Peygamber efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" **(Allahü teâlânın ahlâkı ile huylanınız!)** buyurdu. Meselâ, Allahü teâlânın sıfatlarından biri (Settâr) dır. Yâni günâhları örtücüdür. Müslümanın da din kardeşinin ayıbını, kusurunu örtmesi lâzımdır. Allahü teâlâ, kullarının günâhlarını affedicidir. Müslümanlar da, birbirlerinin kusurlarını, kabahatlerini affetmelidir. Allahü teâlâ kerîmdir, rahimdir. Yâni lütfü, ihsânı boldur ve merhameti çokdur. Müslümanın da cömert ve merhametli olması lâzımdır.

Resûl aleyhisselâmın güzel huyları pek çoktur. Her müslümanın bunları öğrenmesi ve bunlar gibi ahlâklanması lâzımdır. Böylece, dünyada ve âhirette felâketlerden sıkıntılardan kurtulmak ve o iki cihan efendisinin şefaatine kavuşmak nasip olur.

MENKIBE: Merhametin Böylesi

Sevgili Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" komşusu olan bir ihtiyar kadın vardı. Kızını Resûl aleyhisselâma gönderdi. "Namaz kılmak için örtünecek bir elbisem yok. Bana, namazda örtünecek bir elbise gönder" diye yalvardı. Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" o anda başka elbisesi yoktu. Mübârek arkasındaki entariyi çıkarıp, o kadına gönderdi. Namaz vakti gelince, elbisesiz mescide gidemedi. Eshâb-ı kirâm, bu hâli işitince, Resûlullah o kadar cömertlik yapıyor ki, gömleksiz kalıp, mescide cemâate gelemiyor, biz de her şeyimizi fakirlere dağıtalım, dediler. Allahü teâlâ, hemen İsrâ sûresinin 29. âyetini gönderdi, önce Sevgili Peygamberine, **(Hasislik etme, birşey**

vermemezlik yapma) *buyurup, sonra da,* **(Sıkıntıya düşecek ve namazı kaçıracak, üzülecek kadar da dağıtma! Sadakada ortalama davran)** *buyurdu. O gün, namazdan sonra Hazret-i Ali, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" yanına gelip:*

- *Yâ Resûlallah! Bugün çoluk çocuğuma nafaka yapmak için sekiz dirhem gümüş ödünç almıştım. Bunun yarısını size vereyim. Kendinize entari satın alınız, dedi.*

Resûl aleyhisselâm çarşıya çıkıp, iki dirhem ile bir entari satın aldı. Geri kalan iki dirhem ile yiyecek almaya giderken, gördü ki, bir âmâ oturmuş:

- *Allah rızası için ve Cennet elbiselerine kavuşmak için, bana kim bir gömlek verir, diyordu.*

Almış olduğu entariyi bu âmâya verdi. Âmâ entariyi eline alınca, misk gibi güzel koku duydu. Bunun, Resûl aleyhisselâmın mübârek elinden geldiğini anladı. Çünkü Resûlullah efendimizin bir kere giydiği her şey, eskiyip dağılsa bile, parçaları da misk gibi güzel kokardı. Âmâ dua ederek:

- *Yâ Rabbî, bu gömlek sahibinin hürmetine benim gözlerimi aç! dedi. İki gözü hemen açıldı. Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" ayaklarına kapandı.*

MENKIBE: Fakirin Duasını Almak

Evliyânın büyüklerinden biri Hacca gitmişti. Şöyle anlatır ki:

Haccı bitirince, Mescid-i Haram'da oturmuştum. Uyku bastırdı. İki cihanın fahri Muhammed Mustafâ'yı "sallallahü aleyhi ve sellem" rüyada gördüm. Bana, ***(Şam şehrine git. Filân mahallede, filân evde bizim bir dostumuz vardır. Bizim selâmımızı ona ulaştır)*** *buyurdu. Uyanınca arkadaşlarıma Şam'da işimin çıktığını beyan ettim. Şam kafilesine katıldım. Şam'a geldiğimde, o evi bulup, kapıyı çaldım. Nûr yüzlü bir ihtiyar çıktı. Selâm verdim. Mekke'den geliyorum;*

"Allahü teâlânın Resûlü sana selâm gönderdi" deyip; gördüğüm rüyayı anlattım. Ağladı. Kendisine, sen ne hayırlı bir iş yapmışsın ki, Peygamber efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" sana selâm gönderdi, dedim. Şöyle anlattı:

- İyi dinle! Ben İslâm Dîni'ne yabancı idim. Zerdüşt inancında bir ateşperest idim. Bu dinde, erkek ve kız çocuklarını birbiriyle evlendirirler. Benim oğlum ve kızım vardı. Bunları birbiriyle evlendirmek istedim. O gün, inekler ve çok koyunlar kesip, çeşit çeşit yemekler yaptım. Kendi âdetimiz üzere nikâh yapmak üzere idik. Komşumuz dul bir kadın vardı. Yetim çocuklarına bakardı. Sıkıntıdaydı. Yemek bulmakta çok sıkıntı çekiyordu. Çeşitli yemekler hazırladığımız gün, o kadın ateş almak bahanesi ile bizim eve geldi. Ateş aldı ve gitti. Müslümanlara olan düşmanlığımızın çokluğundan, o kadına bu yemeklerden hiçbir şey vermedik. Eli boş olarak geri döndü. Biraz sonra bir daha, ateş almak için geldi. Fakat, biz kendisine yüz vermedik. Aldırış etmedik. Ümitsiz olarak geri döndü. "Durumunu öğreneceğim, niçin bu kadar geldi" dedim. Onun evinin dehlizine girdim. Yetimlerin seslerini duydum:

- *Anneciğim! Bir defa daha git, belki bu sefer, o yemeklerden bir parça verir. Üç gündür yemek yemedik. Artık dayanamıyoruz, diyorlardı. Anneleri:*
- *Ey sevgili yavrularım! Üç defa gittim. Yüzsuyu döktüm. Daha gidemem, diyordu.*

Çocuklar açız diye ağlaşıyorlardı. İçim sızladı. Eve döndüm. Mevcut yemeklerden bir sofra hazırladım. Yanında da birkaç dirhem gümüş ile, onlara gönderdim. Kendim de, zorla evin dehlizine sokuldum. Ne diyeceklerini merak ediyordum. En küçükleri olan yetimin sesini duydum.

- *Ağabeylerim ve ablalarım! Bizim şu komşumuz, bize ihsânda, iyilikte bulundu. Yemeğine el uzatıp da, kendisine dua etmemek mürüvvetsizlik olur, dedi.*
- *Doğru söylersin, ne dua edelim, dediler.*
- *Allahü teâlâdan ona İslâm Dîni'ni nasip etmesini isteyelim. Çünkü bundan daha iyi hiçbir dua yoktur, dedi. Ellerini kaldırdılar ve:*

  ***"Ey Rabbimiz! Bu komşumuz bize izzet ve ikram ettiği gibi, sen de onu İslâm ile aziz eyle ve hidayet gönder!"** dediler.*

Allahü teâlâya yemin ederim ki, onların duası bitmeden Allahü teâlâ benim kalbimi açtı ve bana İslâm Dîni'ni ihsân etti. Kelime-i şehâdet söyledim ve müslüman oldum. Benden meydana gelen hayırlı iş bu olmuştur.

7- CESARET VE YİĞİTLİK

Cesaret, din, vatan ve namus gibi kutsal değerlerimiz uğrunda kahramanlık gösterip fedakarlıkta bulunmak, yeri ve zamanı gelince bu yolda can vermektir. İnsan, dînini, vatanını ve namusunu korumazsa şerefli olarak yaşayamaz, insanın, bu mukaddes değerlerini korumak için fedakarlıkta bulunmaması korkaklıktır.

Cesaret, güzel huylardandır. Korkaklık ise bunun tersidir. Korkak kimseler, her türlü haksızlığa boyun eğer, yiğitlik ve kahramanlık duygusu, din ve vatan düşmanlarına, karşı koymamızı sağlar.

Cesur kimsenin kahramanlığı, harp meydanında belli olur. Hakiki kahraman, sulh zamanında böbürlenmez, gösteriş yapmaz. Böyle kahramanları, düşmanları bile takdir eder. Korkak olanı, anası bile sevmez.

Düşkünlere, haksızlığa uğrayanlara kendisini koruyacak kimseleri olmayanlara saldırmak, cesaret değildir. Kahramanlık olmaz. Bu korkaklığın başka bir çeşididir.

Cesaret ve yiğitliğin kazanılması, doğuştan olduğu gibi, anne ve babaların, arkadaşların ve kahramanlığın anlatıldığı yazıların ve sohbetlerin yardımlarıyla da elde edilir. Bunun için atalarımız çocuklarına, korkaklarla arkadaşlık yaptırmazlardı.

Sevgili Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem", Eshâb-ı kirâmın ve ecdadımızın hayatı, kahramanlık destanlarıyla doludur. İnsanların en kahramanı, Peygamber efendimizdi. O, daima; **(Allahım, korkaklıktan sana sağınırım)** diye dua ederdi. Düşman ile kahramanca dövüşen müslümanlar, (Ölürsem şehid, kalırsam gâzî olurum) diyordu. Bütün bu üstünlüklere kavuşmaları, İslâmiyete uygun yaşamaları sebebiyledir.

Tarih gösteriyor ki, İslâmiyet, her zaman daha üstün, daha yeni ve daha fenni harp vasıtalarının ve medeni cihazların yapılmasına ve daha akıllı, daha kahraman milletlerin yetişmesine sebep olmuş; dinsizler, ilimde, fende, silahta ve kahramanlıkta daima geri kalmıştır. Hattâ, bir İslâm Ordusu, her cihetten İslâmiyete uyduğu zaman galip

geldiği hâlde, aynı ordunun erlerinde ve idaresinde, dinden uzaklaşıldıkça, başarının azaldığı görülmüştür. İslâm devletlerinin, kurulması, yükselmesi, durması ve çökmeleri de hep, İslâmiyete bağlılıkları nisbetinde olmuştur.

MENKIBE: Bayrağı Bırakmayan Kahraman

Mus'ab bin Umeyr "radıyallahü anh", Uhud Savaşına katılıp sancağı taşıdı, büyük gayret ve kahramanlıklar gösterdi. Bu savaşta, Sevgili Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" yanından ayrılmayarak saldıranlara karşı koyuyordu. İki zırh giyinmişti. Bu hâliyle Peygamberimize benziyordu. Müşrik ordusundan İbn-i Kamî'a adında biri Peygamberimize saldırırken, Hazret-i Mus'ab bin Umeyr onun karşısına çıktı. Bu müşrik, bir kılıç darbesiyle Mus'ab bin Umeyr'in sağ kolunu kesti. O da sancağı derhâl sol eline aldı. İkinci bir darbeyle sol kolu da kesilince sancağı kesik kollarıyla tutup göğsüne bastırdı. Bu hâliyle kendini Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize siper yapan Hazret-i Mus'ab bin Umeyr'in üzerine hücum eden İbni Kamî'a, vücuduna bir mızrak sapladı ve Mus'ab bin Umeyr yere yıkılıp şehid oldu. Bundan sonra, sevgili Peygamberimiz sancağı Hazret-i Ali'ye verdi. Mus'ab bin Umeyr, zırh giydiği zaman Peygamberimize benzediği için müşrikler onu şehid edince Peygamberimizi öldürdüklerini zannetmişlerdi.

Eshâb-ı kirâmdan Ubeyd bin Umeyr şöyle anlatır: Resûlullah efendimiz Mus'ab bin Umeyr'i şehid olmuş görünce, başı ucuna dikilerek, Ahzâb sûresinden: ***(Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki, onlar Allah'a verdikleri sözde sadakat gösterdiler. Onlardan bazıları şehid oluncaya kadar çarpışacağına dair yaptığı adağını yerine getirdi. Kimisi de şehid olmayı bekliyor. Onlar, verdikleri sözü asla değiştirmediler)*** *meâlindeki âyet-i kermeyi okudu ve sonra, şehidler için;* ***(Allahın Resûlü de şahittir ki, siz kıyâmet günü Allahın huzurunda şehid olarak haşrolunacaksınız)*** *buyurdu. Daha sonra yanındakilere dönüp,* ***(Bunları ziyaret ediniz. Kendilerine selâm veriniz. Allahü teâlâya yemin ederim ki, kim bunlara bu dünyada selâm verirse, kıyâmette bu aziz şehidler kendilerine mukabil selâm vereceklerdir)*** *buyurdu. Daha sonra şehidler defnedildi. Hazret-i Mus'ab bin Umeyr'e kefen olarak bir şey bulunamamıştı. Vücudu kaftanı ile ve ayak tarafı da otlarla örtülmek suretiyle defnedildi.*

8- GÜNÂHLARA PİŞMANLIK (Tövbe)

Tövbe, bütün kötülükleri terk edip, güzele, iyiye ve doğruya yönelmek demektir. İstiğfar ise, günâhın çirkinliğini görüp ondan yüz çevirdikten sonra bağışlanmayı dilemektir. Yaptığı günâhlara pişman olmak, tövbe etmek herkese farzdır. Hadîs-i şerîfte, **(Pişmanlık tövbedir)** diye buyurulmuştur. Kötü yollarda şaşkın şaşkın dolaşan kimsenin hak yola girmesi tövbedir. Tövbe, yapılan günâha kalben pişmanlık duymak, dil ile istiğfar etmek ve bir daha aynı günâha dönmekten korkmaktır.

Yapılan günâh Allahü teâlâ ile kendi arasında ise, Cenâb-ı Haktan utanıp af dilemelidir. Farzlardan birisini terk ettiyse tövbe ile birlikte o farzı da yapmak lâzımdır. Günâhta kul hakkı da varsa, tövbe için kul hakkını hemen ödemek, onunla helâllaşmak, ona iyilik ve dua etmek de lâzımdır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, bir günâh işler, sonra pişman olursa, bu pişmanlığı, günâhına keffaret olur. Yâni affına sebep olur.)

(Günâhı olan kimse, tövbe ve istiğfar eder, sonra bu günâhı tekrar yapar, sonra yine tövbe ve istiğfar eder, üçüncüyü yine yapar ve tövbe ederse, dördüncü olarak yapınca büyük günâh yazılır.)

(Bir zerrecik (yâni çok az) **bir günâhtan kaçınmak, bütün cin ve insanların ibâdetleri toplamından daha iyidir.)**

Yine hadîs-i şerîfte, "**İleride tövbe ederim diyerek tövbeyi geciktirenlerin ziyan ettiği"** bildirilmiştir.

Hiç bir günâhı küçük görmemelidir. Günâhların hepsi Allahü teâlânın emrini yapmamak olduğundan büyük, fakat bazısına göre küçük görünür. Bir küçük günâhı yapmamak, bütün cihanın nafile ibâdetinden daha sevaptır. Çünkü nafile ibâdet yapmak farz değildir. Günâhlardan kaçınmak ise herkese farzdır.

Şartlarına uygun yapılan tövbe muhakkak kabul edilir. Tövbenin kabul edileceğinde şüphe edilmemelidir. Tövbenin şartlarına uygun olup olmadığında şüphe edilmelidir. Tövbesi kabul edilen kimse, hiç günâh işlememiş gibi olur.

Bir kimsenin tövbesinin kabul edildiğinin alâmeti şöyledir:

1- Dilini fuzuli sözlerden alıkor. Su-i zandan, gıybetten ve bütün günâhlardan kaçar.

2- Kötü arkadaşları terk eder, iyilerle, salihlerle beraber olmak için can atar.

3- Daima güler yüzlü olur, herkesle iyi geçinir. İnsanlardan gelen sıkıntılara göğüs gerer.

4- Kimsenin ayıbını görmez. Hep kendi ayıplarını düşünür.

5- Her an ölüme hazır vaziyettedir.

Sevgili Peygamberimiz, **(Öyle kimseler bulunur ki, günâhı sebebiyle Cennete girer)** buyurunca, nasıl olur diye sual ettiklerinde şöyle buyurdu:

(Bir günâh işler ve tövbe eder. Cennete girinceye kadar o günâhını unutmaz. Şeytan keşke onu günâha sokmasaydım der.)

Bu hadîs-i şerîfi düşünerek günâh işlememelidir.

Göğe ulaşacak kadar günâh olsa da, tövbe ile affolacağı hadîs-i şerîfle bildirilmiştir. Bu bakımdan Allahü teâlânın rahmetinden asla ümit kesmemelidir. Buna karşılık Allahü teâlânın azabından ve gazabından da emin olmamalıdır. Ehemmiyet verilmeden işlenen bir günâh sebebiyle şiddetli azaba duçar olunabilir. Bilerek veya bilmeyerek yapılan bütün günâhlara muhakkak tövbe etmelidir. Tövbe edilmeyen herhangi bir günâhtan Allahü teâlâ intikam alabilir. Çünkü, Allahü teâlânın gazabı günâhlar içinde saklıdır. Yüzbin sene ibâdet eden, makbul bir kulunu, bir günâh için sonsuz olarak reddedebilir ve hiçbir şeyden çekinmez.

İnsan beşer, durmaz şaşar, eyler hatâ, üçer beşer.
Düz ovada yürür iken, ayağını sürter, düşer.

Çok Mühim Tenbîh

Erkek olsun, kadın olsun, her insanın, her sözünde, her işinde, Allahü teâlânın emirlerine, yâni farzlara ve yasak etdiklerine [harâmlara] uyması lâzımdır. Bir farzın yapılmasına, bir harâmdan sakınmağa ehemmiyyet vermiyenin îmânı gider, kâfir olur. **Kâfir** olarak ölen kimse, kabirde azâb çeker. Âhiretde Cehenneme gider. Cehennemde sonsuz yanar. Afv edilmesine, Cehennemden çıkmasına imkân ve ihtimâl yokdur. Kâfir olmak çok kolaydır. Her sözde, her işde kâfir olmak ihtimâli çokdur. Küfürden kurtulmak da çok kolaydır. Küfrün sebebi bilinmese dahî, hergün bir kere istiğfâr etse, yâni (**Estağfirullah)** dese, muhakkak afv olur. Yâni, (**Yâ Rabbî! Bilerek veya bilmiyerek küfre sebeb olan bir söz söyledim veya iş yapdım ise, nâdim oldum, pişmân oldum. Beni afv et**) diyerek tevbe etse, Allahü teâlâya yalvarsa, muhakkak afv olur. Cehenneme gitmekden kurtulur. Cehennemde sonsuz yanmamak için, hergün muhakkak tevbe ve istiğfâr etmelidir. Bu tevbeden daha mühim bir vazîfe yokdur. Kul hakkı bulunan günâhlara tevbe ederken, bu hakları ödemek ve terk edilmiş namazlara tevbe ederken, farzları kazâ etmek lâzımdır.

MENKIBE: Terzinin Tövbesi

Bir gün birisi gelip evliyâdan bir zâta sorar:

- *Resûlullah efendimizin,* ***(Allahü teâlâ, günâhkâr kulunun tövbesini, canı gargaraya gelmeden kabul eder)*** *hadîs-i şerîfi hakkında ne buyurursunuz?*
- *Evet, böyledir. Ama, senin mesleğin nedir?*
- *Terziyim, elbise dikerim.*
- *Terzilikte en kolay şey nedir?*
- *Makası tutup, kumaş kesmektir.*
- *Kaç senedir, bu işi yaparsın?*
- *Otuz senedir.*
- *Canın gargaraya geldiği zaman kumaş kesebilir misin?*
- *Hayır, kesemem!*
- *Bir müddet zahmet çekip, öğrendiğin ve otuz sene kolaylıkla yaptığın bir işi, o zaman yapamazsan, ömründe hiç yapmadığın tövbeyi o zaman nasıl yapabilirsin? Bugün gücün yerinde iken tövbe et! O zaman belki yapamazsın, buyurdu. Terzi bu konuşma üzerine tövbe etti. Salihlerden oldu.*

MENKIBE: Gencin Tövbesi

Ebû Türab Nahşebî hazretleri anlatır:

"Bir gün Nahşeb mahallerinin birinden geçiyordum. Aniden kulağıma sesler geldi. Dikkat ettim. Bir takım erkeklerin, bir kadınla münakaşa ettiklerini anladım. Kendi kendime "Buraya gitmeliyim, bir mazlum ise ona yardım etmeliyim" dedim. Yanlarına varınca kadın beni görüp, yanıma geldi ve dedi ki:

- *Ey Ebû Türab! Fasık ve ömrünü kötü şeylere harcıyan bir oğlum var. Dün gece*

şarap içmek istedi. Akşamdan sonra, Allahü teâlâ ona bir hastalık gönderdi. Şimdi hasta yatağında yatıyor. Evimiz mescidin yanındadır. Cemâat sesleri duyup geldi. Onu mahalleden çıkarın, dediler. Ben arz ettim ve şimdi hastadır. Hastalığı da şiddetlidir. Ölürse hepimiz ondan kurtuluruz, yahut tövbe eder, kendisi kurtulur. Ölmeyip tövbe etmezse, o zaman onu şehirden de dışarı çıkarın.

Hemen giderek yardım ettim ve kalabalık dağıldı. Sonra aklıma genci görmek düşüncesi geldi. Evden içeri girince, genç beni görür görmez feryat edip ağlayarak dedi ki:

- *Yâ Rabbî! Ne kadar kerîmsin ki, benim gibi ömrünü boşa geçirmiş bir günâhkârın duasını anında kabul eyledin.*
- *Ey genç, ne dua ettin?*
- *Bugün, seher vaktinde iki dua ettim. Birincisi, "Yâ Rabbî! Sabahleyin bana Ebû Türab hazretlerinin yüzünü görmek nasip eyle!" İkincisi, "Yâ Rabbî! Nasuh tövbesi ihsân eyle!" Duamın birini, şu anda kabul edilmiş görüyorum. Umarım ki, ikincisi de kabul edilir. Ey Ebû Türab! Çok günâhkârım. Tövbem kabul olur mu?*
- *Ey genç! Allahü teâlânın rahmet denizleri dalga dalga geliyor. Allahü teâlâ ziyadesi ile tövbeleri kabul edici ve mağfiret edicidir. Acizlere kâfidir. Düşkünlerin en iyi vekilidir. Bütün günâhlardan tövbe makbuldür.*

Genç, gözyaşları içinde Allahü teâlâya tövbe etti. Ve ben oradan ayrıldım. Daha sonra genç annesine dedi ki:

- *Anneciğim sana bir vasiyetim var.*
- *Evlâdım, ne vasiyet edersen yapmaya hazırım.*
- *Beni bu yataktan, yumuşak yastıktan, mezellet toprağına indir. Bu hastalık beni iyice sardı. Anlıyorum ki, ben bundan öleceğim.*

Annesi, vasiyetini yerine getirdi ve onu yataktan yere indirdi. Genç yüzünü toprağa sürdü ve kalbinin, ruhunun derinliklerinden gelen bir sesle şöyle dua etti:

"Yâ Rabbî! Yaptıklarıma pişman oldum. Tövbe ettim. Senin dergâhından başka kapım yok. Dertlilerin dayanağı, muhtaçların sığınağı sensin! Toprakla bir olmuş, zamanını boş geçirmiş ben kuluna rahmet et!"

Onu topraktan kaldırıp, yatağa yatırdılar. Gece olunca, genç vefat etti. O gece Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizi rüyada gördüm. Yanında iki yaşlı kimse vardı. Onlarla beraber kalabalık bir topluluk geldi. Birisi bana, ***"Bu Muhammed aleyhisselâm'dır. Sağ tarafındaki İbrahim aleyhisselâmdır, diğer tarafındaki ise, Mûsâ aleyhisselâmdır. Bu kalabalık topluluk ise yüzyirmidörtbin küsur peygamberdir"*** *dedi. İleri koştum. Selâm verdim. Resûlullah efendimiz selâmıma cevap verip benimle müsafeha etti. Sordum:*

- *Yâ Resûlallah! Siz, Nahşebe gelmiş miydiniz?*

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz buyurdu ki:

- ***Ey Ebû Türab! Dün senin yanında tövbe eden genç, bu gece vefat etti. Hak teâlâ onu saâdete kavuşturdu. Benimle beraber yüzyirmidörtbin küsur peygamber, onun ziyaretine gönderildi. Ey Ebû Türab! O gence izzet gözü ile bakın. Cenazesinde hazır bulunun!***

Hemen uyandım. Bu hâlden kalbime bir incelik geldi ve "Yâ Rabbî! Ne kadar kerîmsin ki, daha dün kötülüğü yüzünden, mahalleden çıkarmak istedikleri bir günâhkârı, bir ağlama, bir inleme ile tövbe ve pişmanlık ile bu dereceye kavuşturdun!" diye dua ettim. Bu zevk ve hâlde iken, diğer odadan küçük kızımın feryadını duydum. Ağlıyordu. Kendisine sordum:

- *Yavrucuğum, seni ağlatan nedir?*
- *Babacığım, rüyada gördüm ki, filân mahallede tövbe eden bir genç vefat etmiş, her kim onun cenazesine bakarsa, Allahü teâlâdan her istediği kendisine verilir. Babacığım evden dışarı çıkmağı asla istemezdim, ama şimdi müsâade edersen, gidip o gencin cenazesini göreyim ve Allahü teâlâdan kendim ve diğer kulları için dua edeyim.*

Ona izin verdim. Yakînim arttı, insanlara gencin hâlini anlatmak için evden çıktım. Yetmiş sene Hakka ibâdet eden yaşlı bir saliha hanıma rastladım. Elinde bastonu yavaş yavaş yürüyordu. Beni görünce dedi ki:

- *Ey Ebû Türab! Hakkın rahmetinin neler yaptığını gördün mü? Günâhı yüzünden mahalleden çıkarmak istedikleri genç bu gece vefat etti. Rüyada bana "Cenazesinde bulunan mağfiret olunur" diye söylediler.*

Bütün şehir bir anda dışarı çıkıp, gencin cenaze namazını kıldık. Tam bir izzet ve ikram ile onu defnettik.

MENKIBE: Tövbesi Kabul Olan Genç

*Allahü teâlâ, peygamberi Mûsâ aleyhisselâma hitap edip: (**Ey Mûsâ! Filân mahallede, bizim dostlarımızdan biri vefat etti. Git onun işini gör. Sen gitmezsen, bizim rahmetimiz onun işini görür)** buyurdu. Hazret-i Mûsâ, emr olunduğu mahalleye gitti. Oradakilere:*

- *Bu gece, burada, Allahü teâlânın dostlarından biri vefat etti mi? diye sorunca:*
- *Ey Allah'ın peygamberi! Allahü teâlânın dostlarından hiç kimse vefat etmedi. Ama, filân evde zamanını kötülüklerle geçiren fâsık bir genç öldü. Fıskının çokluğundan, hiç kimse onu defnetmeye yanaşmıyor, dediler.*

Mûsâ aleyhisselâm: "Ben de onu arıyorum" buyurdu.

O gencin evini gösterdiler. Hazret-i Mûsâ, o eve girince Rahmet meleklerini gördü. Ayakta durup, ellerinde rahmet tabakları olup, Allahü teâlânın rahmet ve lütfunu saçıyorlardı. Hazret-i Mûsâ, yalvararak münacât etti:

- *Ey Rabbim! Sen buyurdun ki, O "Benim dostumdur." İnsanlar ise fâsık olduğuna şahitlik ediyorlar. Hikmeti nedir?*

*Allahü teâlâ: **(Ey Mûsâ! insanların onun için fâsık demeleri doğrudur. Ama, günâhından haberleri var, tövbesinden haberleri yok. Benim bu kulum, seher vakti, toprağa yuvarlandı ve tövbe etti. Bizim huzurumuza sığındı. Ben ki, Allah'ım! Onun sözünü ve tövbesini kabul ettim. Ona rahmet ettim ki, bu dergâhın ümitsizlik kapısı olmadığı anlaşılsın!)** buyurdu.*

9- Nİ'METLERE ŞÜKÜR

Şükür, çok kıymetli, yüksek bir mertebedir. Bunun için Allahü teâlâ, **(Şükredenler azdır)** buyurdu. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" de buyurdu ki: **(Ni'met, yabani bir kuştur. Ayağını şükürle bağlayın, uçup gitmesin!)**

Şükrü, çeşitli şekilde tarif etmişlerdir:

Şükür, Allahü teâlâya, verdiği ni'metleri ile âsi olmamak, yâni Hakkın ni'metini O'nun razı olmadığı şeylerde kullanmamaktır.

Ni'meti Allahü teâlâdan görmek, kendini şükürden âciz bilmek, şükürdür.

Allahü teâlânın ni'metlerini dile getirmek şükürdür. Nitekim, Peygamber efendimiz buyurdu ki:

(İnsanlara teşekkür etmeyen, Allahü teâlâya şükretmiş olmaz. Aza şükretmeyen, çoğa şükredemez. Allahü teâlânın ni'metlerini dile almamız şükür, hiç bahsetmememiz ise ni'mete nankörlüktür. Birlik rahmet, ayrılık azaptır.)

Kul, Allahü teâlânın ni'metlerini düşünür, şükrünü kendine lâzım bilirse, **"Elhamdülillah"** derse, ni'mete şükretmiş olur.

Kur'ân-ı kerîmde, **(Şükrederseniz, elbette size ni'metimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz azabım çok şiddetlidir)** buyurulmaktadır.

Demek ki, şükür, din ve dünya ni'metlerinin artmasına sebep olmaktadır. Ni'met umûmi olunca, insan bunları görmez ve ni'metin kıymetini bilmez. Bir ni'metin kıymetini, ni'mete kavuşmayana sormalıdır. Gençliğin kıymetini yaşlılar, sıhhatin kıymetini hastalar, rahatın kıymetini, sıkıntı içinde olanlar, zenginliğin kıymetini fakirler, hayatın kıymetini ölüler bilir.

Allahü teâlâ, **(Sizlere, gizli açık ni'metler verdim)** buyuruyor. Açık ve gizli ni'metin ne olduğu hakkında ise hadîs-i şerîfte şöyle buyurulmaktadır: **(Açık ni'met, her uzvu düzgün, güzel yaratılmış olmak, gizli ni'met ise güzel ahlâktır.)**

Şükrün îmânla alâkası bulunmaktadır. Şükür, îmânın yarısıdır buyurulmuştur. Şükür; kalb, dil ve beden ile olur. Kalbin şükrü, îmân etmekle olur. Dilin şükrü, Allahü teâlâyı hatırlayıp söylemektir. **Bütün bedenin şükrü ise, namaz kılmak ile yapılmış olur. Ayrıca kalb ile şükür, herkes için iyilik istemektir. Dil ile şükür, ni'meti değil, ni'met sahibini görerek şükrünü açıkça ifade edip "Elhamdülillah" demektir. Beden ile şükür ise, bütün uzuvları Allahü teâlânın bir ni'meti bilmek ve ne için yaratılmışsa o işte kullanmaktır.**

Şükrün kısaca tarifi, İslâmiyetin emirlerine uymaktır. Ni'meti, Allahü teâlânın sevdiği ve istediği işe sarf edince şükür yapılmış olur. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Yemek yiyip, şükredenin derecesi, oruç tutup sabredenin derecesi gibidir.)

(Kıyâmet günü şükredenler ayağa kalksın denir. Allahü teâlâya şükredenlerden başkası kalkamaz.)

Dâvûd aleyhisselâm, Allahü teâlâya münacât etti:

- Yâ Rabbî, Âdem aleyhisselâma sayısız ikram ve ni'metlerde bulundun. O sana nasıl şükretti?
- Ey Dâvûd, Âdem (aleyhissselâm), bütün bu ikramların benim tarafımdan olduğunu bildi. Bu bilmesini, onun şükrü olarak kabul ettim.

MENKIBE: Bir Gözün Şükrü

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" şöyle bildiriyor:

(Benî İsrail'de çok ibâdet eden biri vardı. Beşyüz yıl ibâdet etmişti. Deniz ortasında bir adada bulunuyordu. Allahü teâlâ ona tatlı su çıkarmıştı. Bir de nar ağacı yaratmıştı. Her gün nar verirdi. Âbidin duası üzerine Allahü teâlâ ruhunu secdede iken aldı. Şimdi hâlâ secde hâlindedir.

Kıyâmet günü, bu âbid diriltilir. Allahü teâlânın ihsânı ile mi, yoksa beşyüz yıllık makbul ameliyle mi Cennete girmek istediği sorulur. Âbid, "Ben amelimle Cennete girmek isterim" der. Melekler, beşyüz yıllık kabul olmuş amelini hesap ederler. Bu kadar amelin, sadece bir gözün şükrünü bile eda edemediği meydana çıkar. Melekler, Cenâb-ı Hakkın emriyle Cehenneme götürürler. O zaman âbid der ki:

- **Yâ Rabbî, beni fazlın ve ihsânınla Cennete koy!**
- **Ey kulum seni yoktan kim yarattı?**
- **Sen yarattın, yâ Rabbî!**
- **Senin yaratılışın, kendin tarafından mı oldu, yoksa benim ihsânım ve rahmetimle mi oldu?**
- **Senin rahmetinle oldu, yâ Râbbî!**
- **Seni bir adaya indirdim. Orada sana tatlı su yarattım. Senede bir defa meyva veren ağaçtan her gün nar bitirdim. Sonra ruhunu secdede iken almamı istedin, öyle yaptım. Bütün bunları senin için kim yaptı?**
- **Sen yaptın, yâ Rabbî!**
- **Benim rahmetim ve fazlım ile Cennete gir!)**

MENKIBE: Boynu Kırılmıştı

Bir hükümdarın oğlu attan düştü ve boyun kemikleri birbirine girdi. Öyle ki, boynu fil boynu gibi gövdesine battı. Başını çevirebilmek için bütün gövdesini döndürüyordu.

Ülkesindeki bütün doktorlar tedavisinde aciz kaldılar. Yalnız başka ülkeden gelen bir doktor, başını eski hâline getirebildi ve damarlarıyla kemiklerini düzeltti. O doktor olmasaydı, şehzade sakat kalacak, belki de ölüp gidecekti.

Şehzade iyi olduktan sonra onu iyi eden doktor, şehzadeyi ve babasını ziyarete gitti. İyiliği takdir etmeyen nankör hükümdar ile şehzade, ona hiç yüz vermediler. Doktor kendisine reva görülen bu muameleden müteessir oldu ve hükümdar ile oğlu utanacakları yerde doktor utanarak başını yere eğdi. Kalkıp giderken şöyle mırıldanıyordu:

> *"Ben onun boynunu çevirip eski hâline koymasaydım bugün yüzünü benden çeviremezdi."*

Doktor, gördüğü bu hakaret karşısında ve hükümdarla oğlundan öç almak üzere ona bir tohum gönderdi ve şu haberi yolladı:

- *Şehzade bunu buhurdana koyup yaksın. Çok güzel ve şifalı bir tütsüdür.*

Şehzade doktorun gönderdiği o tohumu yaktıktan sonra dumanından aksırdı. Aksırınca da başı eskisi gibi çarpıldı. Padişahın emriyle o doktoru çok aradılar, fakat bir türlü bulamadılar. Kendisinden özür dileyeceklerdi. Ne çare ki iş işten geçmişti.

***Nükte:** Cenâb-ı Hakk'a şükürden yüz çevirme ki, yarın mahşer günü boynu bükük kalmayasın.*

MENKIBE: Rüyadaki Zelzele

Şehir azgın sulara kapılmış küçük bir tekne gibi sallanmaya başladı. Sokaklarda, meydanlarda kalın bir toz tabakası; gökte kara kara bulutlar peydahlandı.

İnsanlarda telâş ve korku doruğa çıkmıştı.

*Kimi mal, kimi can, kimi evlât derdine düşmüş, ellerini dizlerine vura vura yüreklerinin en derin, en hassas noktalarından gelen korkuyla, **"Lâ ilâhe illallah"** diye bağırıyorlardı. Toprak insanların ayaklarının altında kayıyor, evler, apartmanlar birbirine çarpıyordu.*

Caddenin sol tarafındaki meyhane bir anda taş yığınına dönmüştü. Hemen karşısındaki o milyonluk sinema salonundan sadece eğri büğrü demirler görünüyordu. İbret için mi, nedir, müstehcen bir filmin afişi en uzun demirin ucunda korsan bayrağı gibi dalgalanıyordu.

Kalın bir kalasın altında feryat eden bir kız çocuğunu görmezlikten gelerek, kurtarmayan bir adam, darmadağın olmuş kuyumcunun mağazasının önünde durmuş, sağından solundan fırlayan tuğla ve taş parçalarını kolluyor, hem de ceplerini altınlarla dolduruyordu. Her nefes verişte ağzından çıkan bira kokusu, nefsinin kabarıp taşırdığı "zengin olmak" hırsına karışıyor, gözlerini hiçbir şeyi göremez hâle getiriyordu. Nihayet o da ceplerinde çaldığı altınlarla birlikte ölümün karanlığına dalıverdi. Yeni bir sarsıntı sonunda yıkılan mermer direk kafasına çarpmıştı.

Bu mahşeri günde sadece iki kişi enkazların arasına dalıyor, yaralıları, baygınları ve özellikle çocukları ellerinden, ayaklarından birlikte tutarak kurtarmaya çalışıyordu. İkisi de saatlerce dertlere derman, yaralara merhem olmak için çırpınmaktan terden su kesilmişlerdi. Şehrin ortasındaki yemyeşil parkta, bu korkunç zelzeleden kurtardıkları yüzlerce can ile sarmaş dolaş olmuşlardı.

Şehir hâlâ un eleyen iki elin arasında gidip gelen elek gibi sallanıyor, insanların hayatı un gibi kara toprağın altına akarken, enkazlar kepek gibi üstte kalıyordu.

Ali nasılsa bu felâketten kurtulmuş, küçük bir tepenin üzerinde olup bitenleri dehşet içerisinde seyrediyordu. Liseye yeni başlamıştı, ama artık okuması hemen hemen, imkânsız gibiydi. Böyle düşünüyordu. Aklına annesi geldi. Aklına babası geldi... Acaba saatlerce bir evin enkazından, diğer evin enkazına koşan o iki kişi annesi ile babasını da kurtarmışlar mıydı?

Son defa şehre baktı.

Kendi evleri dahil her yapı yerle bir olmuştu. Ama hayret.

Bir okul ve bir de gökyüzüne füze gibi uzanan süt beyaz iki minare olduğu gibi duruyordu. Ve...

Minarelerde müezzinlerin "Allahü Ekber, Allahü Ekber.." diye ikaz etmesi üzerine uyandı. Annesi başucundaydı ve merakla oğlunun yüzüne bakıyordu.

- *Ne oldu Ali? Niye korktun yavrum?*

Ali Kızılelma, yatağının üzerine oturdu. Annesine sarıldı. Çok korkunç bir rüya gördüğünü söyledi. Rüyasında zelzele olmuştu. Evler yıkılmış, insanlar ölmüştü. İki iyi insan, yaralıları, çocukları kurtarırken bir kötü insan da hâlâ altın peşinde koşmuş, çaldıklarını da şahit götürerek ölmüştü. Şehir tamamen yerle bir olduğu hâlde iki minare ile bir okul yıkılmamıştı. Ve minarelerde ezân okunuyordu, işte Ali bu ezânları dinlerken uyanmıştı.

- *Neyse dedi, Ali'nin annesi. Gördün ya, hepsi rüya imiş. Zelzele falan yok oğlum. Haydi uykuna devam et. Uzan da üzerini örteyim.*

Ali itiraz etti:

- *Şükürler olsun anne, zelzele yok, yok ama ezân okunuyor. Rüyada duyduğum ses işte bu sesti. Ben sabah namazına kalkacağım, üstelik cemâate yetişeceğim.*

Ali'nin annesi şaşırıp kalmıştı. Sevinç içinde ellerini oğuşturuyordu.

- *Kalk, dedi heyecanla, babana yetiş!*

Ali "Bismillah" deyip kalkmış, abdestini alarak sokağa çıkmıştı. Babasının peşinden cemâate yetişmek için yürüyorken, evlerin camlarına dikkat etti. Çoğunda ışıklar yanmıyordu. Eyvah! Bu ışıksız evlerde oturanlar namazın uykudan hayırlı olduğunu bilmiyorlardı...

Câmiye girince, göğsündeki yumruk kadar yüreği yaramaz bir çocuğun eline düşmüş serçe gibi çırpınmaya başladı. Ne büyük benzerlikti. Yüce Allah'ım, imâm, rüyasında enkaz arasında yaralıları ve çocukları kurtarmaya çalışanlardan biriydi. Az önce rüyasında gördüğü bu yüzü unutmak mümkün müydü? Hemen arkasındaki de ona yardım eden ikinci adamdı. Onu tanıyordu.

Namazdan çıkınca, babasına yaklaştı. Merak ettiği ikinci adamı sordu:

- *Şu adam kim baba?*

Babası gözucuyla Ali'nin gösterdiği adama baktı. İsmini bilmiyordu.

- *Adını bilmiyorum oğlum, yalnız öğretmen olduğunu biliyorum. Yeni tayin olmuş iyi bir insan.*

Ali yıkılmayan okul ve minareleri hatırladı. İnsanları kurtarmaya çalışan yüzleri gözünün önüne getirdi yeniden.

Gördüğü rüya için Allah'a şükretti.

10- SABIR

Bir farzı yapmak veya bir günâhtan kaçınmak sabırsız ele geçmez. Çünkü Peygamber aleyhisselâma, **"îmân"** nedir? diye suâl edildiğinde **"sabırdır"** buyurdu.

Sabrın büyüklüğü ve fazileti sebebiyle Kur'ân-ı kerîmde yetmişten fazla yerde sabır bildiriliyor. Sabredenlerin sevaplarının hesapsız verileceği bildiriliyor. Allahü teâlâ buyuruyor ki:

(Sabredenlerin âhiretteki ecirleri, sevapları sayısızdır.)

(Elbette sabredenlerle beraberim.)

Sabrın fazileti, üstünlüğü o kadar büyüktür ki, Allahü teâlâ sabrı çok aziz eyledi. Herkese sabır ni'metini vermedi. Dostları ile çok az insanlara verdi. Nitekim hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Size verilen en az şey, yakîn ve sabırdır. Bu ikisinin kendisine verildiği kimse, çok nafile namaz kılmasa da, çok oruç tutmasa da korkmasın. Ey Eshâbım, bugün nasıl iseniz ona sabrediniz, değişmeyiniz! Bu hâlinizi, birinizin hepinizin amelini yapmasından daha çok severim. Fakat dünyanın size yaklaşacağından korkuyorum. Benden sonra birbirinize kırılırsınız. Göklerdekiler de size kırılır. Sabreden tam sevap alır. Sabredin! Dünya kalmaz. Devamlı kalan Allahü teâlâdır.''

(Sabır, Cennet hazinelerinden bir hazinedir.)

(Eğer sabır insan olsaydı, çok kerim ve cömert olurdu.)

(Allahü teâlâ, sabredenleri sever.)

(Sabır, üçtür: Musibete, tâata ve günâh işlememeğe sabır. Musibete sabredene, Allahü teâlâ üçyüz derece ikram eder. Her derece arası yerden göğe kadar mesafedir. Tâate sabredene altıyüz derece ihsân eder. Her derece arası, yerin dibinden Arşa kadardır. Günâh işlememeğe sabredene dokuzyüz derece verir. Her derece arası yerin dibinden Arşın üstüne kadardır.)

(Mü'mine gelen dert, üzüntü, hastalık, eziyet, sıkıntı, günâhlarına keffarettir.)

Hazret-i Ali "radıyallahü anh" buyuruyor ki: (Sabrın îmândaki yeri, başın bedendeki yeri gibidir. Başsız beden olmayacağı gibi, sabırsız da îmân olmaz.)

Şakik-i Belhî hazretleri de; (Musibete sabretmeyip feryat eden, Allahü teâlâya kafa tutmuş olur. Ağlamak, sızlamak bela ve musibeti geri çevirmez) buyurdu.

Yine hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ buyurdu ki: Belâ gönderdiğim kimseler sabredip insanlara şikâyet etmezse, onlara îmânla ölmeyi nasip ederim.)

(Allahü teâlâ buyurdu ki: Ben kullarımdan herhangi birine, bedeninde, malında veya evlâdında bir musibet verdiğim vakit, onu güzel bir sabırla karşılarsa, kıyâmet günü onun için mîzân ve hesap kurmaktan hayâ ederim.)

MENKIBE: Emanete Verilen Şey Geri İstenince

Eshâb-ı kirâmdan Rumeysa radıyallahü anhâ" hazretleri şöyle anlatıyor:

Çocuğum hasta idi. Babası Ebû Talha bir yere gitmişti. Oğlum öldü. Üzerini örttüm. Babası döndüğünde;

- *Hasta nasıl oldu? diye sordu.*
- *Bu geceden daha iyi gece geçirmedi dedim.*

Sonra yemek getirdim, yedi. Her zamankinden daha çok süslendim. Sevinçli görünüyordum. Dedim ki:

- *Komşumuza ariyet olarak bir şey verdim. Bir zaman sonra geri isteyince, sanki o malı temelli vermişim gibi, istemeyerek iade etti. Üstelik ağladı da!.*

Ebû Talha "radıyallahü anh" hayretle dedi ki:

- *Şaşılacak şey, ne akılsız insanlar bunlar. Emanete verilen şeyi geri isteyince, hiç iade etmek zor gelir mi?*

Hemen cevap verdim:

- Senin oğlun bize, Allahü teâlânın bir hediyesi, bir emâneti idi. Yanımızda emanet olarak duruyordu. Bugün geri isteyip aldı.

Ebû Talha, güzel sabır göstererek dedi ki:

- *Hepimiz de Allah'a döneceğiz.*

Sabah olunca Ebû Talha bunu Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize anlattı.

Resûlullah efendimiz de buyurdu ki:

(Dünkü geceniz mübârek olsun. Büyük bir gece geçirdiniz. Cennete girdiğimde Ebû Talha'nın hanımı Rumeysa'yı orada gördüm.)

MENKIBE: Sabır Böyle Olur

Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" torunlarından ve İmâm-ı A'zam efendimizin hocalarından olan Ca'fer-i Sâdık'ı "radıyallahü anh", birisi bir gün uygunsuz sözlerle itham etti. Ca'fer-i Sâdık hazretleri sabredip cevap vermedi. Yanında bulunan talebelerine de müdahale etmemelerini tembih etti. O kimse ağzına ne geldiyse, ne kadar kötü söz varsa söyledi ve gitti.

Bir müddet sonra, İmâm-ı Ca'fer-i Sâdık, o adamın evine gitti. Bunu gören talebeleri onun arkasından o adamın evine vardılar. Talebeleri hocalarının o edepsize cevap vereceğini zannetmişlerdi. Şayet o küstah adam, hocalarına bir saldırıda bulunursa hocalarını koruyacaklar ve o edepsize haddini bildireceklerdi.

Ca'fer-i Sâdık hazretleri o adamın kapısını çaldı. O adam kapıya geldiğinde:

"Az evvel bana bir takım kötü sözler sarfeyledin. Sana cevap vermedim. Eğer bu söylediğiniz sıfatlar bende varsa; ben bu sıfatlardan tövbe edeceğime, bir daha bu sıfatlara bürünmiyeceğime dair sana söz veriyorum. Eğer bana isnat ettiğin sıfatlar yoksa, seni affetmesi için Allahü teâlâya dua edeceğim. Bana söylediklerinden dolayı seni affettim, hakkımı helâl ettim" deyip bir de hediye verdi.

Bu âlicenaplığı gören adam, Ca'fer-i Sâdık hazretlerinin ayağına kapandı. Kabahatini itiraf edip, tövbekar oldu.

Âlimi anlamaz câhil, söyler hep kelâm,
Onun için sözü kısa kes, sabret vesselâm.

MENKIBE: Sabrın Sonu Selâmettir

Meşhur İslâm âlimlerinden, Ebü'l-Hasan Ahmed el-Kudûrî, önceleri katırcılık yapardı. Kalbine ilim öğrenmek arzusu düştü. Katırlarını sattı. Evinde hamile bir hanımı vardı. Bütün masraflarını görüp, ondan izin aldı. Onun rızasını da alarak ilim öğrenmek için başka bir memlekete gitti. Yirmi sene ilim tahsil edip, âlim oldu. Memleketine dönerken, yolda bir eve misafir oldu. Ev sahibi kâmil bir zâttı. Hâlini ona anlattı. O kâmil zât bu âlime:

- *İlim ve amelin aslı nedir? diye sordu. Hürmeten:*
- *Siz buyurun efendim, deyince, o zât:*
- *Eğer bize bir müddet hizmet edersen, ilmin aslına kavuşup, evine gidersin, buyurdu.*

Onun hizmetini kabul edip, yanında iki yıl kaldı. Sonra O zât şefkat edip:

- *Oğlum, gel sana cevabını vereyim de hanımının yanına dön! Ömrün oldukça, bize hayır dua edersin. İyi bilmiş ol ki, bütün ilim ve amellerin, her marifet ve kemalin aslı sabırdır. Bunlar sabır ile elde edilir. Tahammül de sabrın içindedir. Her işte sabırlı olursan, her pişmanlıktan kurtulursun. Dünya ve âhirette her şeyden nasip alırsın. Bu kıymetli cevher için seni bir müddet alıkoydum. Sebebi, bunun kıymetini bilip, hiç bir zaman unutmayasın, buyurdu.*

Ebü'l-Hasan Ahmed, sabır nasihatını, kâmil zâtın dua ve rızasını alıp memleketine döndü. Akşamdan sonra evine geldi. Merdivenleri çıkıp kapıya yaklaşırken pencereden içeriye gözü takıldı. Bir de ne görsün! Bir genç oynar gibi hanımının boynuna sarılmıştı. O anda kıskançlıktan aklı başından gitti. Kendini kaybedip, o genci öldürmeye hazırlanırken, hatırına sabretmek geldi. Biraz bekleyip, sakinleştikten sonra kapıyı çaldı.

İçerdeki genç:

- *Kimsin? diye sorunca:*
- *Bu evin eski sahibiyim, dedi.*

O anda hanımı, sesinden efendisini tanıdı. Sevinç içinde oğluna seslendi:

- *Haydi oğlum, kapıyı aç! Sen doğmadan önce gurbete giden baban geldi, dedi.*

Sabreden âlim, bu kavuşmadan, o gencin oğlu olduğunu anladı. Sabrın kerameti ile, sonu çok büyük üzüntü olan vesveseden kurtuldu. Sevincinin çokluğundan, ona sabır veren hakiki Sabûr'a, yâni Allahü teâlâya çok hamdü sena etti. Hayatı boyunca sabır ile saâdet buldu.

11- TERBİYELİ OLMAK (Edep)

Dînimizin beğendiği ve emrettiği güzel huylardan biri de edepli, terbiyeli olmaktır. Edep, söz dinlemek, haddini bilmek demektir.

Edep olmayınca ilim yalnız başına maksada ulaştıramaz. Yunus Emre der ki:

İlim meclislerinde aradım, kıldım talep,
İlim geride kaldı ille edep ille edep.

Bir babanın evlâdına bırakacağı en hayırlı miras, edeptir. Edebi öğrenmek ve her zaman edepli olmak lâzımdır. Nelerin edep olduğunu bilmeyen kimse, edepte kusur eder. Meselâ, bir büyüğümüzü ziyarete gidince, bize (Baş köşeye otur) dese, biz de edebimizden, hürmet ettiğimizden dolayı (Şurası daha iyidir) diyerek gösterilen yere oturmasak, yaptığımız hareket edep gibi görünse de, söz dinlememek olduğundan kötüdür. Büyüklerimiz, **"Emrin edepden önce geldiğini"** bildirmişlerdir. Onun için en güzel edep, söz dinlemektir. Aklımıza uygun gelmese de büyüklerimizin sözlerini dinlememiz lâzımdır.

Edep iledir âlemi-i nizâm,
Edep iledir kemâl-i âdem.

Büyüklerimiz, öğretmenlerimiz, âmirlerimiz bizlere bir şey söyledikleri zaman hemen "Peki efendim" demeliyiz.

Yapılması istenen şeyi uygun görmüyorsak veya yapılmasını mahzurlu buluyorsak yine de, **(Peki mi diyelim)** gibi bir düşünce hatırımıza gelebilir. Evet, yine **"Peki"** demelidir. Eğer, o anda peki demeyip hemen o işin mahzurlarını anlatmaya kalkarsak, edebe aykırı hareket etmiş oluruz. Bir müddet sonra düşüncelerimizi uygun şekilde bildirebiliriz. Bunu da, soru şeklinde söylememiz, danıştığımızı hissettirmemiz lâzımdır. Meselâ (Bildirdiğiniz işi şu şekilde yapsak uygun olur mu efendim!) diyebiliriz. Ancak yine de, eski bildirdiği şekilde yapılması istenirse, bu defa başka mazeretler aramadan söyleneni yapmalıdır.

Yalnız büyüklerimize değil, arkadaşlarımıza, hattâ kendimizden küçüklere de itiraz etmek uygun olmaz. Çünkü itiraz etmek, (Bu işi ben bilirim, sen bunu anlamazsın) demek olur. Düşüncemizde yüzde yüz haklı bile olsak, itiraz etmekle karşımızdakini üzmüş oluruz.

Edep bir tâc imiş nûr-ı Hüdâ'dan,
Giy ol tâcı emîn ol, her belâdan.

II- KÖTÜ HUYLAR

Kötü Huylar ve Bunlardan Kurtulmak Çareleri

Kötü ahlâk; bilgisiz, edepsiz olmaktan ve kötü kimseler ile arkadaşlık etmekten doğan kötü huylardır. Allahü teâlâ, kullarına iyi huylu olmalarını emrettiği gibi, kötü huylardan da kaçınmalarını emretmektedir. Kötü huy, kötü iş yapmaya sebep olur. Kötü ahlâk, ruhumuzun alışkanlık hâline getirdiği kötü huylara denir. Kalbin kötü huylardan temizlenmesi ve bu huyların terkedilmesi lâzımdır.

İnsana dünyada ve âhirette zarar veren her şey, kötü ahlâktan gelmektedir. Yâni, zararların, kötülüklerin başı, kötü huylu olmaktır. Kötülüklerden sakınmağa **"Takva"** denir. Takva, ibâdetlerin en kıymetlisidir. Çünkü bir şeyi tezyin etmek, süslemek için, önce pislikleri, kötülükleri yok etmek lâzımdır. Bunun için, günâhlardan temizlenmedikçe, taâtlerin, ibâdetlerin faydası olmaz. Kötülüklerden sakınmadıkça ibâdetlerin ve iyiliklerin hiçbirine sevap verilmez. Bütün iyiliklerin temeli takvadır, kötülüklerden

sakınmaktır. Herkese her şeyden önce, takva sahibi olmalarını emir ve nasihat etmelidir. Dünyada rahata, huzura kavuşmak, sevişmek, kardeşçe yaşayabilmek, âhirette de, sonsuz azâpdan kurtularak, sonsuz ni'metlere, saâdetlere kavuşmak, ancak kötülüklerden sakınmak ile nasip olur.

Kötü huylar, kalbi, ruhu hasta eder. Hastalığın artması, kalbin, ruhun ölümüne sebep olur. Kötü huyların en kötüsü olan inanmamak ise, kalbin, ruhun en büyük zehiridir, hemen öldürür. Îmânı olmayanın, (Kalbim temizdir. Sen kalbe bak) gibi sözleri, aslı, esası olmayan boş lâflardır. Ölmüş, kokmuş olan kalbin temiz olması" düşünülemez.

Kötü huylar, dînimizin yapılmasını yasak ettiği günâhlardır. Bu günâhların hepsi, ya belli bir organ ile, yahut bütün beden ile yapılır. Günâh işlenen sekiz organ meşhurdur. Bu organlar; kalb, kulak, göz, dil, el, mide, ferc ve ayaklardır. Dünyada ve âhirette saâdete kavuşmak, rahat etmek isteyen kimse, bu organlarının günâh işlemelerine engel olmalıdır. Günâh işlememek, kalbinde meleke, tabiat, yâni alışkanlık hâlini almalıdır. Bunu başarabilen kimseye "Müttekî ve sâlih mü'min" denir. Böyle olan kimse, Allahü teâlânın (velî)sidir. Sevgili kullarından olur. Velî kul olmak için, günâh işlememek huy hâlini almalıdır. Bunu başarıncaya kadar, kendini zorlayarak günâhtan sakınmaya devam etmelidir.

Günâh işlememenin huy hâline gelmesi için kalbin temizlenmesi lâzımdır. Kalbin temizlenmesi, İslâmiyete uymakla olur. İslâmiyet üç kısımdır: İlim, amel ve ihlâs. Emirleri ve yasakları öğrenmek, öğrendiklerine tâbi olmak ve bunları yalnız Allah rızası için yapmaktır. Kur'ân-ı kerîmde, bu üçü de emredilmekte ve övülmektedir.

MENKIBE: Melekler Geri Çevirir

Bir gün Sevgili Peygamberimiz sallallallahü aleyhi ve sellem, eshâbından Muâz bin Cebel'e buyurdu ki:

- ***Yâ Muâz! Ben sana bir şey anlatacağım, bunu muhafaza edersen, sana faydası dokunur. Muhafaza etmezsen, Allah katında bir hüccetin olmaktan çıkar. Ey Muâz, Allahü teâlâ yer ve gökleri yaratmadan önce yedi melek yarattı, sonra gökleri yarattı. Her gök için bu meleklerden bir kapıcı ayırdı. Onların her birini azametle bürüdü. Hafaza melekleri, güneş gibi ziya saçtığı hâlde, kulun amelini göklere çıkarırlar. Birinci kat göğe çıktıkları zaman, ameli tezkiye ederler, temizleyip çoğaltırlar.***

Birinci kat gökteki kapıcı melek der ki:

- *Bu ameli götürün de sahibinin suratına çarpın. Zira ben **gıybet ile vazifeliyim.** Gıybet edenlerin amelini buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretmiştir.*

*Sonra melekler başka birinin amelini getirir, tezkiye edildikten sonra, ikinci kat göğe çıkarırlar. Orada **riya ile vazifeli** kapıcı melek der ki:*

- *Götürün bu ameli sahibinin suratına çarpın. Zira o, amelinde gösteriş yapardı. Riya ile karışık amelleri buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretmiştir.*

Sonra başka birinin daha parlak bir amelini birinci ve ikinci kat göklerden geçirdikten sonra üçüncü kat göğün kapısındaki melek der ki:

- *Bu ameli götürün sahibinin suratına çarpın.* ***Ben kibre müvekkel (vazifeli) bir meleğim.*** *Büyüklük taslayanların amelini buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretti. Bu adam meclislerde kibreder.*

Sonra daha parlak başka amelleri dördüncü kat göğe çıkarırlar. Namaz, oruç, hac ve zekât gibi çeşitli ibâdetler, inciler gibi parlak bir vaziyette gelirler. Buradaki kapıcı melek der ki:

- *Götürün bu amelleri sahibinin suratına çarpın.* ***Ben ucb'a müvekkel meleğim.*** *Bu adam kendini beğenen, ucub sahibi bir kimsedir.*

Yine hafaza melekleri başka bir ameli beşinci kat göğe kadar geçirirler. Bu amel, süslenmiş bir gelin gibi kapıdayken müvekkel melek der ki:

- ***Ben haset meleğiyim,*** *bunun sahibi çok hasetçi bir insandır. Çekememezliğinden dolayı herkesin yaptığını yapar. Rabbim hasetçinin amelini ileri geçirmememi bana emretti. Götürün de bu ameli onun suratına çarpın.*

Başka bir ameli altıncı kat göğe kadar yükseltirler. Oradaki kapıcı melek der ki:

- *Bu ameli götürün de sahibinin suratına çarpın. Çünkü, "O merhametsiz bir insandır. Felâkete uğrayan, darlığa düşen ve sıkıntılara maruz kalan kimselere asla acımaz.* ***Ben rahmet meleğiyim,*** *merhamet etmeyenlerin amelini buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretmiştir."*

Sonra başka bir kulun namaz, oruç, infak, cihad ve vera' gibi amellerini gök gürültüsü gibi ses ve güneş gibi ziyası olduğu hâlde üç bin melek yedinci kat göğe kadar yükseltirler. Orada ***rıza-i ilâhî ile vazifeli*** *kapıcı melek der ki:*

- *Götürün bu ameli, onun suratına çarpın, azalarına vurun, kalbini bu ameller ile mühürleyin. Zira Allah rızası için olmayan amelleri buradan ileri geçirmemeği Rabbim bana emretmiştir. Hangi bir amel, halis olarak Allah rızası için yapılmazsa riyadır. Mürâinin amelini Allah kabul etmez.*

Sonra başka bir kulun namaz, oruç, zekât, hac, ömre, güzel ahlâk, tefekkür ve zikir gibi gibi amellerini göklere yükseltirler. Her kapıdan geçer, her gökdeki melekler onu teşyi eder, uğurlarlar. Perdelerin hepsini aşar ve Allahü teâlânın huzuruna yükselirler, yalnız Allah rızası için halis amel olduğuna şehâdet ederler.

*Allahü teâlâ: "****Siz kulumun amelinin koruyucusunuz, ben ise murakıbım. O, bu amel ile beni murat etmedi, başkasına gösteriş yaptı. Benim lanetim onun üzerine olsun"*** *buyurur.*

Meleklerin hepsi bu tel'ine iştirak eder, katılırlar. Yer ve gökler onu tel'in ederler.

Kötü Huyların İlâçları

Her müslüman, kalbinden kötü huyları çıkarıp, iyi huyları yerleştirmelidir. Bir kaçını çıkarıp, bir kaçını yerleştirmekle insan güzel huylu olmaz. Bunun için müslüman, her şeyden evvel kalbini temizlemesi lâzımdır. Çünkü kalb, bütün bedenin reisidir. Bütün organlar kalbin emrindedir. Sevgili Peygamberimiz, **(İnsanın bedeninde bir et parçası vardır. Bu iyi olursa, bütün organlar iyi olur. Bu kötü olursa, bütün**

organlar bozuk olur. Bu, kalbdir) buyurdu. Yâni bu, yürek denilen et parçasındaki gönüldür. Bunun iyi olması, kötü ahlâktan temizlenmesi ve iyi ahlâk ile süslenmesidir.

Kötü huylar, kalbin hastalıklarıdır. Bunların tedavileri güçtür. İlâçlarını iyi bilmek ve iyi kullanmak lâzımdır. Ahlâkı değiştirmek, kötüsünü yok edip, yerine iyisini getirmekle mümkündür. Sevgili Peygamberimiz, **(Ahlâkınızı iyileştiriniz!)** buyurdu. İslâmiyet, mümkün olmayan şeyi emretmez. Tecrübeler de böyle olduğunu göstermektedir. İnsanların ahlâklarının değiştirilmesi bazıları için kolay, bazıları için de zor olur.

Kötü huylardan kurtulmak için, başvurulacak çareleri şöyle sıralamak mümkündür:

1- Kötü huyların hepsi için müşterek ilâç, hastalığı ve zararını, sebebini, zıddını ve ilâcın faydasını bilmektir. Sonra bu hastalığı kendinde teşhis etmek, aramak, bulmak gelir. Bu teşhisi kendi yapar. Yahut bir âlimin, rehberin bildirmesi ile anlar. Mü'min, mü'minin aynasıdır. İnsan kendi kusurlarını zor anlar. Güvendiği arkadaşına sorarak da, kusurunu öğrenir. Sâdık olan dost, onu tehlikelerden, korkulardan koruyan kimsedir. Böyle arkadaş güç bulunur.

2- Düşmanlarının kendisine karşı kullandıkları kelimeler de, insana ayıplarını tanıtmağa yarar. Çünkü düşman, insanın ayıplarını arayıp, yüzüne çarpar. Arkadaşlar ise, insanın ayıbını, kusurunu pek görmezler.

Birisi İbrahim Edhem hazretlerine, aybını, kusurunu bildirmesi için yalvarınca, seni dost edindim, her hâlin, hareketlerin bana güzel görünüyor. Aybını başkalarına sor dedi: Başkasından bir ayıp görünce, bunu kendinde aramak, kendinde bulursa, bundan kurtulmağa çalışmak da kötü huyların ilâçlarındandır. **(Mü'min mü'minin aynasıdır)** hadîs-i şerîfinin mânâsı budur. Yâni, başkasının ayıplarında, kendi ayıplarını görür. Îsâ aleyhisselâma, bu güzel ahlâkını kimden öğrendin dediklerinde **(Bir kimseden öğrenmedim, insanlara baktım. Hoşuma gitmeyen şeylerinden sakındım. Beğendiklerimi ben de yaptım)** buyurdu. Lokman Hakîme, (Edebi kimden öğrendin) dediklerinde, **(Edebsizden!)** dedi.

Selef-i sâlihinin, Eshâb-ı kirâmın, velîlerin hayat hikâyelerini okumak da, iyi huylu olmaya sebep olur.

3- Kendinde kötü huy bulunan kimse, buna yakalanmanın sebebini araştırmalı, bu sebebi yok etmeğe, bunun zıddını yapmağa çalışmalıdır. Kötü huydan kurtulmak, bunun zıddını yapmak için çok uğraşmak lâzımdır. Çünkü, insanın alıştığı şeyden kurtulması güçtür. Kötü şeyler nefse tatlı gelir.

4- İnsanın kötü şey yapınca, arkasından nefse güç gelen şeyi yapmayı âdet edinmesi de faydalı ilâçtır. Meselâ; bir kötülük yaparsam, şu kadar sadaka vereceğim veya oruç tutacağım, gece namazları kılacağım diye adamalı veya bunları yapmak için, yemin etmelidir. Nefsi, bu güç şeyleri yapmamak için, onlara sebep olan kötü âdetini yapmaz.

5- Kötü huyların zararlarını okumak, işitmek de, faydalı ilâçtır. Bu zararları bildiren hadîs-i şerîfler çoktur. Bunlardan birkaçı şunlardır:

(Allah katında kötü huydan büyük günâh yoktur.) Çünkü, bunun günâh olduğunu bilmez. Tövbe etmez, işledikçe, günâhı kat kat artar.

(İnsanların hiç çekinmeden, sıkılmadan yaptıkları günâh, kötü huylu olmaktır.)

(Her günâhın tövbesi vardır. Kötü huyun tövbesi olmaz. İnsan kötü huyun tövbesini yapmayıp, daha kötüsünü yapar.)

(Sıcak su buzu erittiği gibi, iyi huy da hatâları eritir. Sirke balı bozduğu gibi, kötü huy da, hayratı hasenatı (iyilikleri) **yok eder.)**

6- İyi huylu olmak için ve iyi huyunu muhafaza edebilmek için, salih kimselerle, iyi huylularla arkadaşlık etmelidir. İnsanın huyu, arkadaşının huyu gibi olur. Ahlâk, hastalık gibi bulaşıcıdır. Kötü huylu ile arkadaşlık etmemelidir. Hadîs-i şerîfte, **(İnsanın dîni, arkadaşının dîni gibi olur)** buyuruldu.

7- Faydasız şeylerden, oyunlardan, zararlı şakalaşmaktan ve münakaşa etmekten sakınmalıdır. İlim öğrenmeli ve faydalı işler yapmalıdır. Ahlâkı bozan, şehveti harekete getiren seks, fuhuş kitapları okumamalı, böyle radyo ve televizyon programı ve filmlerini dinlemekten ve seyretmekten sakınmalıdır.

8- İyi huyların faydaları ve haramların zararları hep hatırlanmalıdır. Mal, mevki arkasında koşanlardan hiçbiri muradına kavuşamamıştır. Malı, mevkii hayır için arıyan ve hayır işlerde kullanan, rahata, huzura kavuşmuştur. Mal, mevki gaye olmamalı, hayra vasıta olmalıdır.

Mal, mevki bir deryaya benzer. Çok kimse, bu denizde boğulmuştur. Allah korkusu, bu denizin gemisidir. Hadîs-i şerîfte, **(Dünyada, kalıcı değil, yolcu gibi yaşamalı! Öleceğini hiç unutmamalı!)** buyuruldu. İnsan, dünyada kalıcı değildir. Dünya zevklerine daldıkça, sıkıntılar, üzüntüler, güçlükler artar.

9- Kötü huylardan uzaklaşmak ve iyi huylu olmak için, aşağıdaki hadîs-i şerîfleri hiç unutmamalıdır.

(İbâdetleri az olan bir kul, iyi huyu ile, kıyâmette yüksek derecelere kavuşur.)

(İbâdetlerin en kolayı ve çok faydalısı, az konuşmak ve iyi huylu olmaktır.)

(Bir kulun ibâdetleri çok olsa da, kötü huyu onu Cehennemin dibine götürür. Bazen küfre götürür.)

Birinin gündüzleri oruç tuttuğu, geceleri namaz kıldığı, fakat kötü huylu olduğu, dili ile komşularını, arkadaşlarını incittiği söylendikte, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" cevabında: **(Böyle olmak iyi değildir. Gideceği yer, Cehennem ateşidir)** buyurdu.

(İyi huylu olan, dünya ve âhiret saâdetlerine kavuşur.) Çünkü iyi kimse, Allah'a ve kullara karşı olan hakları, vazifeleri yerine getirir.

(Kendinden uzaklaşanlara yaklaşmak, zulüm edenleri affetmek, kendini mahrum edenlere ihsân etmek, güzel huylu olmaktır.) İyi huylu kimse, kendisine darılana iyilik yapar. İhsanda bulunur. Malına, haysiyetine, bedenine zarar vereni affeder.

(Kızdığı zaman, yumuşak davrananın kalbini Allahü teâlâ emniyet ve îmân ile doldurur.) Korkusuz ve emin olur.

10- Kötülük edene iyilik yapmak, iyi huyların en üstünüdür. Olgun insan olmanın alâmetidir. Düşmanları dost yapar. İmâm-ı Gazâlî hazretleri buyuruyor ki: İncil'de gördüm. Îsâ aleyhisselâm, **(Kötülük yapana kötülükle cevap vermeyiniz! Sağ yanağınıza vurana, sol yanağınızı çeviriniz!; Paltonuzu alana, şalvarınızı da veriniz!)** buyurdu.

MENKIBE: Dünyanın Sıfatları

Abbasi halifelerinden Harun Reşidin hanımı Zübeyde Hâtun, devrin İslâm âlimlerinden Mansûr-i Ammâr hazretlerine mektup yazdı. Mektubunda:

"Ey Müslümanların âlimi! Dünyanın sıfatlarından birini bana açıkla!" diye yazıyordu. Mansur hazretleri cevabında bildirdi ki:

"Dünya aslana benzer. Hırs gözü, tamah kulağı, cahillik başı, riya yüzü, sefihlik burnu, sapıklık ağzı, cimrilik boynu, kibirli bulunmak göğsü, haset sırtı, uzun emel karnı, şirk kalbi, şüphe ciğeri, büyük günâhlar ayakları, şehvetler pençeleri, övünç vesilesi pazuları, hîle kuyruğudur. Ona bakan bağlanır, isteyen hasta olur. Arayan kırık olur. Tutulanı öldürür. Bu yirmi şey dünyanın tarifidir."

Sonra şöyle devam etti: "Onu yenmek, emri altına almak isteyenin, zühdü kılıç, vera'ı kalkan, nasihati kol, kanâati ok, susması yay, Hakka uyması kılıç, ilmi bayrak, Allahü teâlânın kitabı kalesi Allahü teâlânın kitabı, yakîni binek vasıtası, aklı dayanak, ameli silâh, niyeti kılavuz, sünneti yol, tevekkülü arkadaş, evliyâ ile sohbeti asker, tefvizi yardıma, duası imdada yetişici, recâsı âdet, mücâhedesi hamle, müşahadesi darb olmalıdır. Ancak bunlarla kahredilir. Mağlûp edilip, ona hakim olunur. Şerrinden, zararından kurtulunur. O yirmiyi kendin için âfet, bu yirmiyi kendin için âdet bilesin ve yapasın. Böylece onları bilmek, bunları yapmakla, ondan gelecek zarardan korunmuş olursun."

Kötü Huylardan Bazıları

1- İNANMAMAK (Küfür)

Kalb ile işlenen kötülüklerin en büyüğü ve en kötüsü, Allahü teâlâya inanmamak, ateist olmaktır. Bütün insanlara îmân etmek emrolundu. Son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlâdan getirip bildirdiği şeylerin hepsine kalb ile inanıp, dil ile söylemeye **"îmân"** denir. Söylemeye engel bir hâl bulunduğu zaman, söylememek affolur. İnanılması lâzım olan bir şeye inanmamak **"Küfür"** olur. inanmayan kimseye kâfir denir.

Allahü teâlânın var olduğunu anlamamak, düşünmemek günâh olur. Bildirilen emir ve yasaklardan birine inanmamak, hepsine inanmamak olur. Bir kimsede îmânın var olması için, İslâmiyetin küfür (inançsızlık) alâmeti saydığı şeylerden sakınmak da lâzımdır. İslâmiyetin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur'ân-ı kerîm ile, meleklerle, Peygamberlerden biri ile alay etmek, küfür alâmetlerindendir.

İnanmamak üç türlü olur:

1- İşitmediği, düşünmediği ve cahil kaldığı için inanmamak, kâfir olmak. Buna **'Küfr-i Cehlî"** denir. Dağda yetişip hiçbir din duymayıp, puta tapanlar böy-

ledir. Bunlar ne Cennete ne de Cehenneme girmiyeceklerdir. Bütün hayvanlar gibi toprak edilerek yok olacaklardır. Kâfir memleketlerinde yaşayıp İslâmiyeti işitmeyenler ve kâfirlerin küçük yaşta ölen çocukları da böyledir. İşitip de, hiç inanmayanlar veya yanlış inananlar, affedilmeyeceklerdir. Sonsuz azap göreceklerdir.

2- Bilerek, inat ederek inanmamak, kâfir olmak. Buna **"Küfr-i inadî"** denir. Kendini büyük görmekten ve öyle bilmekten, mevki, rütbe sahibi olmayı sevmekten veya ayıplanmaktan korkmak sebebi ile meydana gelir. Firavun ve yoldaşları böyle inanmamıştı. Mûsâ aleyhisselâmın mucizelerini gördükleri hâlde îmân etmediler. Bizim gibi bir insana inanmayız dediler. Kendileri gibi bir insanın Peygamber olacağını kabul etmediler. Hâlbuki kendileri gibi bir insan olan Firavuna ilah, tanrı dediler. Ona tapındılar. Rum imparatoru Herakliyüs da tahtından, saltanatından ayrılmak korkusu ile îmân etmedi.

3- İslâmiyetin, îmânsızlık alâmeti dediği sözleri söyleyen ve işleri yapan, kalbinden îmân etse ve inandığını söylese de inanmamış olur. Buna **"Küfr-i Hükmî"** denir. Bunlar küfre sebep olan sözler ve işlerdir. Bazıları şunlardır:

- Allahü teâlâya yakışmayan sözler söylemek.
- Melekleri küçültücü sözler söylemek.
- Kur'ân-ı kerîmde ismi geçen peygamberlerden birini inkâr etmek.
- Çok iyilik yapan birine, Peygamberden daha iyi demek.
- İçkiye, faize, kumara helâl demek.
- Âhirette olacak şeylerle alay etmek.
- Kabirdeki ve kıyâmetteki azaplara inanmamak.
- Fen bilgileri, din bilgilerinden daha hayırlıdır demek.
- İslâm bilgilerine inanmamak, bunları ve din âlimlerini aşağılamak.
- Kâfir olmayı istemek veya öyle olayım diye yemin etmek.
- Kâfir olmaya sebep olan bir işi bilerek yapmak.
- İnsanları güldürmek, sevindirmek veya alay etmek için kâfir olmaya sebep olacak bir söz söylemek.

Kalbte îmânın bozuk olması ve İslâmiyetin emretmediği şeyleri ibâdet sanmak da, büyük günâhtır. Peygamberimiz ve Eshâbından sonra ortaya çıkan inanışlar ve ibâdetler yanlış olup, sapıklıktır. Böyle inanışlara **"Bid'at"** denir. Kalbi ve bedeni bunlardan temizlemek gerekir.

Kalbin hastalıkları olan kötü huyların hepsini terk etmelidir. Kötülüklerin en büyüğü olan îmânsızlıktan ve yanlış inanmaktan sonra, kötü olan şey günâhlardır. Göz haram olan şeylere bakmamalıdır. Kulak, dînimizin yasak ettiği çirkin sözleri ve dedi-koduları dinlememelidir. El, haram olan şeyleri tutmamalı, ayaklar haram, günâh işlenen yerlere gitmemelidir. Dil ile yalan söylememeli ve kimseyi incitmemelidir. Mide, haram yiyeceklerle ve içeceklerle doldurulmamalıdır. Erkekler ve kadınlar fuhuş, zinâ olan çirkin işlere yaklaşmamalıdır.

Kötülüklerden sakınmaya ve günâhları terk etmeye **"Takva"** denir. Takva, Allah'tan korkmaktır. Kalbinde Allah korkusu olanlar, günâhların yanına bile yaklaşmazlar. Onlardan nefret ederler. Güzel ahlâkın temeli, Allah korkusudur. Sevgili Peygamberimiz **(Hikmetin başı Allah korkusudur)** buyuruyor. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde, **(Sizin Allah yanında en şereflinız, en üstününüz, Allah'tan en çok korkanınızdır)** buyurdu.

MENKIBE: Firavun'un Cesedi

Londra'daki ünlü Britsh Müzesinin Mumyalar bölümünde sergilenen bir ceset 3.000 yıl evveline aittir. Mumyalanmamıştır. Secde eder vaziyettedir. Bütün iç ve dış organları tamdır. Başındaki sararmış saçları ve sakalları rahatlıkla görülmektedir. Bu cesedin nasıl olup da 3.000 yıldır mumyalanmadan kalabildiğini ilim adamları araştıradursunlar. Biz bu işin sırrını Kur'ân-ı kerîmde buluyoruz.

Bilindiği gibi Mûsâ aleyhisselâmın davetini kabul etmeyen Firavun'u, Cenâb-ı Hak Kızıldenizin suyunda boğarak cezalandırmıştı. Yûnus sûresinin 92. âyetinde meâlen, ***(Bugün senin gark olan, boğulan cesedine kurtuluş vereceğim. Tâ ki, senden geridekilere ibret olasın. Ve şüphe yok ki, insanlardan birçokları bizim âyetlerimizden elbette gafildirler)*** *buyruldu.*

Cesedin bulunduğu yer, Firavun'un garkolduğu yer olan Kızıldeniz'in kenarındaki Cebelein mevkiidir. İngiliz araştırma ekibi, cesedi kumlar arasında bulmuş ve ülkelerine götürmüşlerdir. İlim adamlarının tesbitine göre, bu ceset 3.000 yıllıktır ve Firavun da 3.000 yıl evvel yaşamıştır. Ayrıca 1144 yılında vefat eden Zemahşeri, bu âyet-i kerîmeyi tefsir ederken: (Seni, deniz kenarında bir köşeye, atacağız... Cesedini tam, noksansız ve bozulmamış hâlde, çıplak ve elbisesiz olarak, senden asırlar sonra geleceklere bir ibret olmak üzere koruyacağız) demiştir.

Nükte: *Bir cesedin 3.000 yıl muhafaza edilmesi, mukaddes kitabımızın sahibi olan Rabbimizin kudretidir.*

2- KALB KIRMAK

Müslüman, her bakımdan örnek insan demektir. Her işinde Allah'dan korkar, titrer. Allahü teâlânın sevgisine kavuşturacak işleri yapmak için çırpınır. Sabredici, affedicidir. Her geçimsizlikte, sıkıntıda kusuru kendisinde görür. Her işte Allah'ın rızasını düşünür. Kimseyle münakaşa etmez. Kalbleri Allah'ın evi bildiği için bir kalbi incitmekten çok korkar. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Bir müslümanı haksız yere incitmek, Kâ'be'yi yetmiş kere yıkmaktan daha günâhtır.)

Konuşmaları ve hareketleriyle veya herhangi bir sebeple başkasının kalbini kıran kimse, dünyada huzursuz olduğu gibi, âhirette de, bu günâhı sebebiyle Cehenneme atılır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Kıyâmet gününde ümmetimin müflisi şu kimsedir ki, namaz, oruç ve diğer ibâdetleriyle gelmiştir. Fakat birisine sövmüştür, birisine iftira etmiştir, birinin malını yemiştir, birinin kanını dökmüştür. Yaptığı bu zulümlere karşılık,

hak sahiplerine sevapları verilir. Sevâpları bitince, hak sahiplerinin günâhlarını yüklenir ve Cehenneme atılır.)

Her ne şekilde, olursa olsun kalb kırmaktan son derece kaçmalıdır. İmâm-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki:

(Kalb, Allahü teâlânın komşusudur. Allahü teâlâya kalbin yakın olduğu kadar hiçbir şey yakın değildir. Mü'min olsun, kâfir olsun, hiç bir insanın kalbini incitmemelidir! Çünkü, kâfir olan komşuyu da korumak lâzımdır. Sakınınız, sakınınız, kalb kırmaktan pek sakınınız! Allahü teâlâyı en ziyade inciten şey küfürdür. Küfürden sonra kalb kırmak gibi büyük günâh yoktur. Çünkü, Allahü teâlâya ulaşan şeylerin en yakın olanı kalbdir. İnsanların hepsi, Allahü teâlânın kullarıdır. Herhangi bir kimsenin kölesi dövülür, incitilirse, onun efendisi elbette gücenir. Her şeyin her insanın, biricik mâliki, sahibi olan Allahü teâlânın şânını, büyüklüğünü düşünmelidir.)

Her müslüman, herkesin iyi olmasını ister. Kendisini kusurlu görür, başkalarının kusursuz olmasını ister. Bunun için herkese iyiliği tavsiye eder. Bu tavsiyeyi hâl ile de yapar. İslâm'ın güzel ahlâkına uyarak örnek olur. Herkese tatlı dil, güler yüz göstermek, kimseyi incitmemek, kalbini kırmamak, malına, ırzına göz dikmemek, kanunlara karşı gelmemek müslümanlık icabıdır.

İslâmiyetin emirlerini, yasaklarını beğenmiyen kimseler, iyiyi güzeli anlayamayan zavallılardır. Bunlara acımalı, anlayabilecekleri bir lisan ile, iyiyi, kötüyü ve güzeli, çirkini bildirmelidir! Münakaşa etmek, dostluğu giderir. Düşmanların çoğalmasına sebep olur. Fitne çıkarmamalı, dost ile de, düşman ile de tatlı konuşmalı, herkese güler yüzlü olmalıdır! Gıybet ederek, lâf taşıyarak kalb kırmak, fitneye sebep olur. Fitne ise büyük günâhtır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Fitne çıkarmayınız! Söz ile çıkarılan fitne, kılıç ile olan fitne gibidir. Zâlimlere, fâcirlere insanları çekiştirmekten, yalan ve iftira söylemekten hasıl olan fitne, kılıç ile yapılan fitneden daha zararlıdır.)

Dargın durmak da kalb kırılmasına sebep olur. Kendine zulüm edenleri affetmeli, bu sebeple ona karşılık vermemeli ve ona darılmamalıdır! Dargın ise hemen barışmalıdır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Mü'minin mü'mine üç günden fazla hicr etmesi (dargın durması) **helâl olmaz. Üç geceden sonra ona gidip selâm vermesi vâcib olur. Selâmına cevap verirse, sevâbta ortak olurlar. Vermezse, günâh ona olur.)**

(Sana darılana git, barış! Zulüm edeni affet! Kötülük edene iyilik et!)

Kendimiz yüzde yüz haklı bile olsak, eğer karşımızdaki mü'min özür dilemişse, özrünü kabul etmelidir! Çünkü hadîs-i şerîfte: **(Müslüman kardeşinin özrünü kabul etmemek, günâh olur)** buyuruldu. Özrü kabul etmek ve kusurları affetmek, Allahü teâlânın sıfatlarındandır. Özür beyan eden müslüman kardeşinin özrünü kabul etmemek, sû-i zan olur. Müslümana sû-i zan ise câiz değildir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Sû-i zan etmeyiniz! Sû-i zan, yanlış karar vermeye sebep olur. İnsanların gizli şeylerini araştırmayınız, kusurlarını görmeyiniz, münakaşa etmeyiniz, haset etmeyiniz, birbirinize düşmanlık etmeyiniz, birbirinizi çekiştirmeyi-

niz, kardeş gibi sevişiniz! Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulüm etmez, yardım eder. Onu kendinden aşağı görmez.)

Karşımızdaki insanı kendimizden aşağı görmek kibirlenmek olur. Kibir ise, büyük günâhtır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Kalbinde zerre kadar kibir olan, Cennete giremez.)

(Allahü teâlâ buyuruyor ki, kibriya, üstünlük ve azamet bana mahsustur. Bu ikisinde bana ortak olanı Cehenneme atarım, hiç acımam.)

(Önceki ümmetlerde kibir sahibi birisi, eteklerini yerde sürüyerek, yürürdü. Gayret-i ilâhiyyeye dokunarak, yer bunu yuttu.)

(Allahü teâlâ, tevazu üzere olmağı bana emreyledi. Hiçbiriniz, hiçbir kimseye tekebbür etmeyiniz, büyüklenmeyiniz!)

Kalb kırıcılığı, geçimsizliği sebebiyle idare edilenlerden, zoraki ikram edilenlerden olmamalıdır. Hadîsi-şerîfte buyuruldu ki:

(Kıyâmette, en kötü yerde bulunacak kimse, dünyada zararından korunmak için ikram olunandır.)

Kalb kırmağa sebep olan kötü huylardan biri de münakaşadır. Hadîs-i şerîfte, **(Haklı bile olsa, münakaşadan vazgeçmedikçe, kişinin îmânı tamam olmaz)** buyuruldu. Sert ve kırıcı konuşmaktan kaçmalıdır. Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ her zaman yumuşak söylemeyi sever)** buyuruldu. Her çeşit kötü huydan uzak durmalıdır. Hadîs-i şerîfde, **(Allah katında kötü huydan büyük günâh yoktur)** buyuruldu. Kötü huyu bırakıp güzel huylu olmağa çalışmalıdır! Peygamber efendimiz itikâdı doğru olan müslümanlar için buyurdu ki:

(Kendinden uzaklaşanlara yaklaşmak, zulüm edenleri affetmek, kendini mahrum edenlere ihsân etmek, güzel huylu olmaktır.)

Her çeşit kötülükten kaçarak iyi insan olmalıdır. İyi insan nedir? Peygamber efendimiz ümmetine hitaben: **(İnsanların en iyisi, insanlara iyilik edendir, insanların en kötüsü, insanlara zarar verendir)** buyurdu. O hâlde her müslüman, îmânı düzelttikten sonra, iyi insan olmağa, insanları sevindirmeğe çalışmalıdır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, bir mü'min kardeşini sevindirirse, Hak teâlâ o kimsenin kalbini kıyâmet gününde ferahlandırır.)

(Her kim dünyada bir mü'min kardeşinin işini görürse, Hak teâlâ, o kimsenin yetmiş işine kolaylık ihsân buyurur. O yetmiş işin on tanesi dünyada, altmış tanesi kıyâmet günündedir. Bir kimse, bir mü'min kardeşinin aybını kapatırsa, Allahü teâlâ o kimsenin bütün ayıplarını kıyâmet günü kapatır.)

3- BÜYÜKLENMEK (Kibir)

Bir insanın kendini, iyiliklerini ve ibâdetlerini üstün görmesi, kötü bir huydur. Allahü teâlâ, kendini başkalarından üstün görmeyi ve üstün bilmeyi haram etmiştir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, **(Kalbinde zerre kadar kibir "büyüklük" bulunan kimse Cennete giremez)** buyurdu. İnsanlardan, Allahü teâlâya karşı bile üstünlük taslayan-

lar oldu. Nemrud ve Firavun böyleydiler. Tanrılığını ilân ettiler. Allahü teâlânın nasihat vermek için gönderdiği peygamberini, Nemrud ateşe attı. Firavun da öldürmek istedi. Her ikisi de aciz, zavallı bir insandı. Allahü teâlâ Nemrud'un canını, burnundan beynine giren bir sinek ile aldı. Firavun'u da Kızıl Denizde boğdu. Her asırda böyle ahmaklar gelmiştir. Mao ve Stalin gibi zalimler, milyonlarca insanı öldürerek ve işkence yaparak, din adamlarını ve müslümanları, din kitaplarını yok ederek, milletlerini sindirmişler, korkutarak kendilerine taptırmışlardır.

Peygamberlere karşı büyüklük gösterenler oldu. Şeytan, ilk peygamber Âdem aleyhisselâma secde etmeyerek ilk kibirli kimse oldu. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" İslâmiyeti açıkladığı ve yaymaya başladığı zaman, (Bu din, Mekke'nin ileri gelenlerine indirilseydi daha iyi olurdu) dediler. Büyüklük ve azamet, Allahü teâlâya mahsustur. Kullarına tevazu, alçak gönüllülük yakışır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", **(Allahü teâlâ buyuruyor ki, üstünlük ve azamet, bana mahsustur. Bu ikisinde bana ortak olanı Cehenneme atarım, hiç acımam)** buyurdu. Fakat kalbinde zerre kadar îmân olan, Cehennemde sonsuz kalmayacak, Cennete girecektir. Büyük günâh işleyip de tövbe etmeyen, şefaata, affa kavuşamıyan mü'min, Cehennemde günâhlarının karşılığı olan azapları çektikten sonra çıkarılacak, Cennete sokulacaktır.

Cennete giren, oradan hiç çıkmayacaktır. Hadîs-i şerîfde, **(Kibri, hiyaneti ve kul borcu olmayan mü'min, hesapsız Cennete girecektir)** ve **(Kul hakkı, mü'minin aybı, kusurudur)** buyuruldu.

İnsanlardan cahil olanlar, yedi şeye kavuşunca, kendilerini başkalarından üstün, büyük görürler. Büyüklenmeye sebep olan yedi sıfat şunlardır:

1- Din ve fen bilgilerinde yükselmek, 2- Yapılan ibâdetler, 3- Mensup olduğu ailenin soyu-sopu, 4- Güzellik, 5- Kuvvetli olmak, 6- Malı çok olmak, 7- Mevki-rütbe sahibi olmak.

Bunlar, iyi niyetlerle yapılırsa her biri, Allahü teâlânın rızasını kazanmaya da sebep olur. İnsanlara faydalı olmaya yarar. Bu sıfatları ile büyüklük, üstünlük taslayanları Allahü teâlâ sevmez. Hased, kin tutmak ve riya (gösteriş) da büyüklenmeye sebep olur.

Büyüklüğün ilâcı tevazudur. Tevazu alçak gönüllü davranmak, büyüklenmemek demektir. Yüce Rabbimiz, **(Büyüklenenleri sevmem, tevazu edenleri severim)** buyuruyor. Sevgili Peygamberimiz de, **(Allahü teâlâ tevazu üzere olmayı bana emretti. Hiçbiriniz, hiçbir kimseye büyüklük, üstünlük göstermeyiniz)** buyurdu.

MENKIBE: Küfre Götüren Kibir

Cebele İbni Eyhem, Gassânî meliklerinin sonuncusudur. Daha önce müslüman olmuştu. Hicretin birinci senesinde Medîne'ye geldi. Melik olduğu için hizmetçileri, eşyaları çoktu. Kendisi ve hizmetçileri çok güzel giyinmişlerdi. Hazret-i Ömer hacca gidiyordu. Onu da beraber götürdü. Kâ'be'de tavaf esnasında yoksul bir müslüman, kalabalık ve sıkışıklık dolayısıyla yanlışlıkla Cebelenin eteğine basarak yırttı. Cebele de çok kızarak, o yoksul müslümana bir tokat vurup, burnunu kırdı. O da Hazret-i Ömer'e "radıyallahü anh" giderek şikâyetçi oldu. Hazret-i Ömer, Cebele'yi çağırdı. Aralarında şu konuşma geçti:

- *Ya hasmını razı et, yahut kısâs ederim.*
- *Ben bir melikim. O şahıs ise yoksul bir adamdır. Onun için bana nasıl kısâs edersin.*
- *İslâmiyet sizin aranızdaki ayrılığı kaldırmıştır, ilâhi kanunlar önünde, herkes birdir.*
- *Ben İslâmdan çıkarsam, aramızdaki ayrılık kalkar mı?*
- *Suç cezasız kalmaz.*
- *Hıristiyan olursam ne olur?*
- *Hıristiyan olursan boynunu vururum.*

Bunun üzerine Cebele, Hazret-i Ömer'den düşünmek için izin aldı. O gece adamlarıyla beraber Medîne'den kaçtı, İstanbul'a gitti. Hıristiyan oldu ve orada öldü. Kibir ve gururu yüzünden hem yurdundan, yuvasından oldu, hem de dîninden olarak sonsuz felâkete yuvarlandı.

MENKIBE: Sakın Böbürlenme

İslâm âlimlerinden Muhammed İbn-i Semmâk Abbasi halifelerinden birisinin huzuruna girdi. Halife, bir bardak ile su içiyordu. Bu sırada halife İbn-i Semmâk'a:

- *Bana öğüt ver, dedi.*

İbn-i Semmâk:

- *Sen şiddetli susuzluğa yakalandığın vakit, bu suyu ancak sana bütün servetin karşılığında verecek olsalar ne yapardın? diye sordu.*

Halife:

- *Bütün servetimi verir, bu suyu alırdım, dedi.*

Bunun üzerine İbn-i Semmâk:

- *O hâlde, bir bardak su değerinde olan servetinle sakın böbürlenme! dedi.*

MENKIBE: Kibirlinin Burnu

İyi kalbli Sultan ile, Veziri konuşuyorlardı. Sultan:

- *Kötü insana, kendi kötülüğü yeter. Başka bir şey yapmaya, gerek yok! derler. Ne güzel söz, değil mi? dedi.*
- *Evet efendim! Gerçekten öyle.*

Biraz sonra, vezir dairesine gitti. Birçok iş sahibi, onu bekliyordu. Hepsinin işini sıkılmadan, güler yüzle hâlletti. Akşam evine vardı. Hanımı, çocukları ve hizmetçileriyle birlikte yemek yedi. Hep beraber yatsı namazı kıldılar. Herkes yatağına çekildi. İyi kalbli Vezir, uzun müddet Kur'ân-ı kerîm okudu, Yüce Allah'a şükretti. Dua etti. Ertesi gün, bir arkadaşı ziyaretine geldi. Kendisini, Sultanla konuşturmasını rica etti. Vezir de:

- *Hâllederiz, dedi.*

Biraz sonra arkadaşı, sultanın huzurundaydı.

- *Muhterem Sultanımız. Sizin bu Veziriniz, benim arkadaşımdır. Fakat maalesef kendisini, sizden bile büyük görüyor. Çok kibirli...*

- *Ne diyorsun?*
- *İnanmazsanız dikkat edin. Sizinle konuşurken, burnunu tutacaktır. Kibrinden gururundan, başını öbür tarafa çevirecektir!..*
- *Olur mu öyle şey?.*
- *Deneyin, göreceksiniz efendim...*

Konuşması bitti, dışarı çıktı. Vezir gülüyordu. Arkadaşı ona dedi ki:

- *Beni Sultanla konuşturduğun için, çok teşekkürler. Ben de seni, öğle yemeğine davet ediyorum.*
- *Canım ne lüzum var.*
- *Gelmezsen darılırım. Yoksa bizim yemeklere, tenezzül etmiyor musun?*

Vezir mecburen, ziyafete gitti. Ziyafette bol soğanlı, sarımsaklı çorbalar, mantılar yendi içildi... Yemekten sonra Vezir, Saraya koştu, öğleden sonra çok işleri vardı. Bir ara "Sultanın Çavuşu" geldi. Sultanın kendisini hemen beklediğini haber verdi.

Sultanı, ayakta gören Vezir:

- *Buyrun efendim, beni emretmişsiniz, dedi.*
- *Yaklaş... Yanıma yaklaş, sana bir şey vereceğim.*

Vezir yaklaştı. Fakat ağzı "soğan sarımsak" kokmasın diye, eliyle kapattı. Sultan ona eğildikçe, Vezir başını çeviriyordu. Sultan çok üzüldü. "Demek söylenen doğruymuş" diye düşündü. Masasının üzerinde duran kapalı bir zarfı aldı, ona verdi.

- *Bunu kendi elinle "Baş Vezir"e teslim eyle!..*

Sultan böyle "emirnameler" ile sevdiklerini Elçi tayin ederdi. Vezir, "Hayırlı işte, acele edeyim" diyerek, derhâl yola koyuldu. Yolda gene arkadaşına rastlamaz mı? Arkadaşı merak etti. O da her şeyi anlattı.

- *Sultan herhâlde çok sevdiği birisine, iyilik ediyor ki: Böyle acele etti. Elden "Emirname gönderiyor..." dedi.*

Arkadaşı gene çok rica etti.

- *Sabahleyin ben de, Ondan böyle bir şey istemiştim. Belki benim için yazılmış bir "Emir"dir. Ne olur, bana ver de, kendi elimle götüreyim diye yalvardı.*

Vezir kabul etti. Nasıl olsa "İyi arkadaşım olduğunu, Sultan biliyor, kızmaz" diye düşündü. Biraz sonra "Baş Vezir" mektubu okudu şunlar yazılıydı:

"Bu mektubu sana getiren kimseyi derhâl öldüresin", sonra da, "Kibirli burnunu kesip saraya yollayasın!..."

Baş Vezir, tereddüt etmeden, "Emri" yerine getirdi.

Akşam üzeri karşısında Veziri gören Sultan pek şaşırdı!

- *Sen burada ne arıyorsun? diye sordu.*

O da, yolda arkadaşına rastladığını ve olanları anlattı... Tam konuşurlarken Başvezirin çavuşu, yanlarına gelerek elinde tuttuğu kapaklı sahanı uzattı.

- *Efendim, bunu "Baş Vezir" yolladı, dedi.*

Kapağı açtılar, içinde, kocaman bir insan burnu vardı. Kesilmiş ve kanlar içindeydi. Yanındaki kâğıtda da şu yazılıydı: "Kibirli Burnu"

Sultan artık dayanamadı, sordu:

- *Sen bugün niçin başını, benden uzaklaştırıyordun?*

Vezir güldü:

- *Ağzımın kokusu, sizi rahatsız etmesin diye efendim. Öğle yemeğine, arkadaşım davet etmişti. Fazlaca soğan, sarımsak yemiştik.*

Sultan hem sevindi, hem üzüldü ve şunları mırıldandı:

- *Kötü insana, kendi kötülüğü yetişir.*

4- YALAN VE YALANCI ŞAHİTLİK

Yalan, doğru olanın veya doğru bildiğinin aksini söylemektir. Yalan, günâhların en çirkini, ayıpların en fenası, kalbleri karartan bütün kötülüklerin başıdır. Yalancılık, insanlar arasında da sevilmeyen çok çirkin bir huydur.

İnsanlar topluluk hâlinde yaşayabilmek için birbirlerinin yardımlarına ve doğru sözlerine muhtaçtırlar. Yalancı olan insanlar arasında yardımlaşma, geçim ve itimat olmaz. Aile fertleri yalancı olunca, ailede sevgi, saygı ve birbirlerine karşı itimat kalmaz. Böyle bir ailede ne iyi bir geçim, ne de huzurlu bir hayat mümkün olur. Aileleri böyle olan cemiyet de yıkılmaya mahkûm olur.

Yalan, aynı zamanda kalblerin kararmasına sebep olur. Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde, **(Yalandan çok sakınınız! O, fücurla** (kötülükle) **beraber bulunur. Bu ikisi ise Cehennemdedir)** buyurdu. Buradan anlaşılıyor ki, günâh ve kötülüğün esası yalandır. Bunun için yalan, Allahü teâlânın ve Peygamber efendimizin sevmediği bir huy oldu.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Yalan, nifak kapılarından bir azaptır.)

(Allahü teâlâ kıyâmette üç kişi ile konuşmaz ve onlara bakmaz: Verdiğini başa kakan, tacirin yemini ile mal veren, kibirli elbisesi giyen.)

Bir defasında Sevgili Peygamberimize "sallallahü aleyhi ve sellem" şöyle soruldu.

- Yâ Resûlallah, mü'min korkak olur mu?
- **Evet olabilir.**
- Mü'min, cimri olabilir mi?
- **Evet, olabilir.**
- Mü'min yalancı olur mu?
- **Hayır olamaz,** buyurdu.

Yalanın en kötü ve çirkin olanı, yalan yere yemin ve şahitlik etmektir. Yalan yere yemin eden dünyada ve âhirette felâkete uğrar. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde Âl-i İmran sûresi 77. âyetinde meâlen buyuruyor ki: **(Allah'ın ahdini** (kitaplarındaki Peygamberlere îmân sözünü) **ve kendi yeminlerini birkaç paraya satan kimseler**

(var ya)**, işte onların âhirette hiçbir nasibi yoktur. Allah, onlara kelâmıyla hitap etmeyecek ve kıyâmet günü onlara merhamet nazarıyla bakmayacak ve kendilerini temize çıkarmayacaktır. Onlar için çok acıklı bir azap vardır.)** Yalan yere yemin edenin malının bereketi kalkar, ömrünün saâdeti yok olur, evi barkı viran olur. Hayatı zindan olur. Kısaca maddeten ve manen büyük belâlara duçar olur.

MENKIBE: Yalanı Benim İçin Bırak

Bir genç, "Yâ Resûlallah, şu üç günâhı bırakamıyorum" dedi. O üç günâh, yalan, zinâ ve içki idi.

Peygamber efendimiz, **"Bu üç günâhtan yalanı benim için bırak"** *buyurdu.*

Genç kabul edip gitti. Daha sonra, diğer iki günâhı işlemek isteyince, (Bu günâhları işleyip Resûlullahın karşısına çıkınca, "Ben işlemedim" desem yalan söylemiş olurum. Eğer işlediğimi söylersem, beni cezalandırır) diye düşündü. Diğer iki günâhtan da vazgeçip sâlihlerden oldu. ***(Şir'a)***

Yalancı şahitlik de çok büyük günâhlardandır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: ***(Müslümanlara yalan yere şahitlik yapanı kıyâmet günü dilinden asarlar. Sonra onu, münafıklarla beraber, Cehennemin en dibine sürerler. Bildiği, gördüğü hâlde şahitlik yapmayan veya söylemeyen için Allahü teâlâ kıyâmette vücudunun etlerinin parça parça edilip halkın önünde ona yedirilmesini ve Cehenneme atılmasını buyurur. O dili yer, kemirir ve parça parça eder.)***

Resûlullah efendimiz buyurdu ki, ***(Tüccarın, pazarcıların çoğu fâcirdir.)*** *Sebebini sorduklarında,* ***(Alış-verişleri helâl olmaz. Çünkü çok yemin ederek günâha girerler ve yalan söylerler)*** *buyurdu.*

Bir hadîs-i şerîfte, ***(Yalan yere yemin ederek, birinin malını alan kimse, kıyâmet günü, Allahü teâlâyı gazaplı görecektir.)***

Bir hadîs-i şerîfte ***(Îmân sahibi, her kabahati yapabilir. Fakat, hiyanet yapamaz ve yalan söyleyemez)*** *ve bir hadîs-i şerîfte de,* ***(Yalan, üç yerde câiz olur: Birincisi, Harpte*** *(ve her zaman din düşmanlarının zararından korunmak veya müslümanları korumak için),* ***ikincisi, iki müslümanı barıştırmak için, birinden diğerine iyi laf getirmek. Üçüncüsü, zevcelerini idare etmek için)*** *buyuruldu.*

Zalimden, bir müslümanın bulunduğu yeri, malını, günâhını saklamak câizdir. İki müslümanın, kadın ile erkeğin arasının açılmasını önlemek için, malını korumak için, müslümanın sırrını, ayıbını meydana çıkarmamak için ve bunlar gibi haramları önlemek için, yalan söylenebilir. Ölmemek için leş yemeye benzer.

Sevgili Peygamberimiz, ***(Yalan yere yemin, büyük günâhtır)*** *buyurdu. Bir hadîs-i şerîfte de,* ***(Yalan yemin ederek bir müslümanın hakkını alan kimsenin gideceği yer, Cehennemdir)*** *buyurdu. Doğru olarak çok yemin etmek, Allahü teâlânın ismine ve yemine kıymet vermemek olur. Bunlara kıymet vermiyerek yemin etmek çok çirkindir. Şarkılarda, temsillerde, eğlencelerde yemin etmek böyledir.*

5- AYIPLANMAKTAN KORKMAK

Ayıplanmak korkusu, insanların kötülemelerine, çekiştirmelerine, ayıplamalarına üzülmek demektir. Güzel, iyi olan işleri yapmaya karar vermek ve sonunu getirmek, başkalarının kötülemelerinden, ayıplamalarından korkmamaya bağlıdır. Birçok insanların kötü işleri yapması ve hattâ Allahü teâlâyı inkâr etmesi veya O'nun emir ve yasaklarına uymaması, insanlardan utanması ve ayıplanmaktan korkması sebebiyledir.

Mal ve rütbe sahibi olan birçok kimseler ayıplanmak korkusundan îmân etmekten ve İslâmiyetin emirlerine uymaktan mahrum kalmışlardır. Birçok insanlar, bu korku sebebiyle günâh işlemektedirler. Zamanımız insanları ve bilhassa gençleri arasında yayılan kötü âdetler, danslar, balolar, içkili ve kumarlı toplantılar, başkalarının kötülemesinden ve ayıplamasından üzülmek, korkmak sebebiyle işlenen günâhlardır.

İnsanların kötülemelerinden ve ayıplamalarından korkmaya karşı ilâç olarak şöyle düşünmelidir:

Kötülemeleri doğru ise, ayıplarımı bana bildirmiş oluyorlar. Bunları yapmamaya karar verdim demeli; böyle kötülemelerden ferahlık duymalıdır. Onlara teşekkür etmelidir.

Yapılan kötüleme yalan ise, iftira ise, zararı söyleyene olur. Onun sevâpları bana verilir. Benim günâhlarım, ona yüklenir demelidir. İftira etmek, gıybet etmekten daha fenadır.

MENKIBE: Herakliyüs Önce İnanmıştı...

Eshâb-ı kirâmdan Dıhye ismindeki zât, Resûlullah efendimizin İslâma davet eden mektubunu Medîne'den Şama, Herakliyüs'e getirdi. Herakliyüs, bir gün evvel, Mekke'den Şam'a gelmiş olan Kureyş kâfirlerinin ticâret kervanının reisi, Ebû Süfyân'ı sarayına çağırıp, sordu:

- *Medîne'de birisinin peygamberlik iddia ettiğini işittim. Kendisi, tanınmış kimselerden midir? Yoksa, aşağı tabakadan mıdır? Ondan evvel, başkası da böyle iddiada bulundu mu? Dedeleri arasında, melik ve emir olanlar var mıdır? Kendisine tâbi olanlar zengin midir, fakir ve aciz kimseler midir? Çalışmaları ilerliyor mu, geriliyor mu? Dînine girip de sonra ayrılanlar oluyor mu? Sözünde durmadığı, yalan söylediği görüldü mü? Harplerinde galip midir, mağlûp mudur?*

Ebû Süfyân bunların cevaplarını bildirince;

- *Bu sözlerinin hepsi, onun peygamber olduğunu gösteriyor, dedi.*

Ebû Süfyân'ın küfründen ve hasedinden dolayı yalan söylediği de oldu. "Bir gece içinde, Mekke'den, Kudüs'deki Mescidi- Aksâ'ya götürüldüğünü söyledi" dedi. Herakliyüs'ün yanında olup, bunu işitenlerden biri lafa karışıp:

- *Ben o gece Mescid-i Aksâ'da idim, dedi.*

O gece gördüklerini anlattı. Ertesi gün, Herakliyüs, mektubu okuttu. Mektuba inandığını, Muhammed aleyhisselâma îmân ettiğini Dıhye'ye bildirdi. Fakat;

- *Îmân ettiğimi millete bildirmekten korkuyorum. Bu mektubu falanca rahibe götür. O çok şey bilir. Onun da îmân edeceğini sanıyorum, dedi.*

Rahip mektubu okuyunca, hemen îmân etti. Oradakilere de îmân etmelerini söyledi. Kendisini öldürdüler. Dıhye, Herakliyüs'e gelip, olanları bildirdi:

- *Böyle yapacaklarını bildiğim için îmân ettiğimi kimseye söylemedim, dedi.*

Resûlullah'a mektup gönderip îmân ettiğini bildirdi. Humus'a gitti. Orada kendisine, bir adamından gelen mektupta, Muhammed aleyhisselâmın peygamberliği ve muvaffakiyetleri bildirildi. İleri gelenleri toplayıp, mektubu okutarak, kendisinin îmân ettiğini açıkladı. Hepsi karşı çıktı. Îmân etmiyeceklerini ve red ettiklerini anlayınca, onlardan özür diledi:

- *Maksadım, dînimize olan bağlılığınızın kuvvetini anlamaktı, dedi,*

Bu sözü işitince, hepsi kendisine secde ettiler, razı olduklarını bildirdiler. Saltanatını kaçırmamak için küfrü, îmâna tercih etti. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize Herakliyüs'ün mektubu gelince buyurdu ki:

- ***Yalan söylüyor. Nasrani dîninden ayrılmadı.***

6- GIYBET (İnsanları Çekiştirmek)

Gıybet, bir müslümanın gizli bir kusurunu arkasından söylemektir. Kâfirlerin ve açıkça günâh işleyen müslümanların bu günâhlarını bildirmek, müslümanlara zulmedenlerin ve alışverişte onları aldatanların yaptıkları bu kötülükleri duyurmak, müslümanları bunların şerrinden sakındırmak, müslümanlığı yanlış anlatanların ve yazanların bu iftiralarını da söylemek gerektiğinden, gıybet olmaz. **(Redd-ül-muhtar)**

Belli bir mü'min veya zimmi kâfirin aybını, onu kötülemek için arkasından söylemek, gıybet olur. Gıybet, haramdır. Dinleyen, o kimseyi tanımıyorsa, gıybet olmaz.

Gıybet olunan kimse, bedeninde, nesebinde, ahlâkında, işinde, sözünde, dininde, dünyasında, hattâ elbisesinde, evinde, hayvanında bulunan bir kusur, arkasından söylendiği zaman, bunu işitince üzülürse, gıybet olur. Duyunca üzüleceği bir sözü yüzüne karşı da söylemek günâhtır.

Kapalı söylemek, işaret ile, hareket ile bildirmek, yazı ile bildirmek de, hep söylemek gibi gıybettir.

Bir müslümanın günâhı ve kusuru söylendiğinde, hâfızların, din adamlarının, (Elhamdülillah, biz böyle değiliz) demeleri, gıybetin en kötüsü olur. Birinden bahsedilirken, (Elhamdülillah, Allah bizi hayâsız yapmadı) gibi, onu kötülemek, çok çirkin gıybet olur. (Falanca kimse çok iyidir, ibâdette şu kusuru olmasa, daha iyi olurdu) demek de gıybet olur.

Gıybet, adam çekiştirmek demektir. Birini gıybet etmenin, ölmüş insanın etini yemek gibi olduğu bildirildi. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Mi'râca çıkarıldığımda, bakırdan tırnaklarıyla yüzlerini ve göğüslerini tırmalayan kimseler gördüm. "Bunlar kim" dedim. Cebrâîl aleyhisselâm, "Gıybet ederek insanların etini yiyen, şahsiyetlerini zedeleyen kimselerdir" dedi.) [Ebû Davud]

(Kıyâmette bir kimse, sevap defterinde, yapmadığı ibâdetleri görür. "Bunlar seni gıybet edenlerin sevaplarıdır" denir.) [Harâiti]

(Bir cemâat içinde bulunurken, bir kimse hakkında gıybet edildiğini görürsen, o kimse için yardımcı ol. Ve cemâatı da ondan men etmeye çalış veya oradan kalk git.) [İbni Ebiddünya]

(Din kardeşinin yüzüne söylemekten hoşlanmayacağın şey gıybettir.) [İbni Asâkir]

(Bir kimsenin yanında din kardeşi gıybet edilir de, yardıma muktedirken ona yardım etmezse, Allahü teâlâ o kimseyi dünya ve âhirette rezil eder.) [İbni Ebiddünya]

(Bir kimsenin malı az, çoluk çocuğu çok, namazı güzel olursa ve müslümanları gıybet etmezse, kıyâmette onunla yan yana oluruz.) [Hatîb]

(Falancanın boyu kısadır) diyen birine, Peygamber efendimiz, **(Bu sözün denize atılsa, denizi kokutur)** buyurdu. **(Tirmizi)**

Gıybet, insanın sevaplarının azalmasına, başkasının günâhlarının kendine verilmesine sebep olur. Bunları her zaman düşünmek, gıybet etmeye mani olur. **(İslâm Ahlâkı)**

Gıybetin Zararı ve Bundan Kurtulmanın Yolu

Gıybeti ve zararını bilen gıybetten kaçıp kurtulur. Meselâ yılanı ve zararını bilen, yılanla oynar mı? Yılanı koynuna alıp yatar mı?

Bir kimsenin gıybet ettiğini görünce eğer söyleyince kabul edecek biriyse mâni olmalı, böyle değilse konuyu değiştirmeye çalışmalı veya orayı terk etmeli. Bunlar da mümkün olmazsa, kalben gıybete razı olmamalıdır.

Gıybetten kurtulmak için:

1- Gıybetin zararını düşünmeli! Gıybet sebebiyle, sevaplarının gideceğini, hattâ gıybet ettiği kimsenin günâhlarını da yükleneceğini bilmelidir!

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Kıyâmette, sevap defteri açılan bir kimse, "Dünyada iken, şu ibâdetleri yapmıştım, burada yazılı değil" der. "Onlar, silinip gıybet ettiklerinin defterlerine yazıldı" denir.) [İsfehânî]

2- Gıybet, dünyada da alında bir kara lekedir! Kendine dedikoducu dedirtmemelidir. Çünkü Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Gıybet edeni dinleyen de günâhta ortaktır.) [Taberânî]

3- Bir kimse, başka birine kırgınsa, onu kötülemeye çalışır, gıybetini eder. Başkasına kızıp da kendini Cehenneme atmanın ahmaklık olduğunu bilen, gıybet etmez. Gıybet etmekle, ona zarar vermiş olmuyor, kendini felakete atıyor. Üstelik sevmediği kişinin günâhlarını alıp, yerine kendi sevaplarını veriyor.

4- Bazen topluluktakileri memnun etmek, onları güldürmek için gıybet edilir. İnsanları memnun etmek için, Allahü teâlânın gazabına maruz kalmayı istemek ne kadar yanlıştır.

5- Gıybet eden, övülmeyi, herkesin kendisinden bahsetmesini ister. Bu bakımdan kendini övmek için dolaylı yolları seçer. Meselâ, (Falanca çok geçimsizdir) der. Bu, (Ben geçim ehliyim) demektir. Cömert olduğunu bildirmek için, (Falanca çok cimridir) der. Eğer böyle gıybet edeni dinleyen, akıllı biri ise, kendini bu şekilde övene hiç değer vermez, onun değersiz olduğunu anlar. Bunları

dinleyen akıllı değil de, cahil, ahmak biri ise, gıybet ettiği için ona değer verse, ne çıkar? Kazancı ne olur?

6- Başkalarını gıybet edip kusur araştıran kimse, kendi kusurlarını göremez. Hâlbuki kendi kusurları ile meşgul olan başkalarının kusurlarını göremez. Başkalarının kusurları ile uğraşan birinin, kendi kusurunu görmeyen zavallı bir ahmak olduğu anlaşılır.

7- Kıskanç olan, mal sahiplerini kötüler. (Malı çok ama yemesini bilmez, cimrinin biridir) der. Yahut mevki sahibi için, (Müdür oldu diye kendini bir şey zannediyor) der. Böyle söylemekle, gıybet edilenin ne malı azalır, ne de makamı elden gider. Buna rağmen kıskançlık ateşi, söyleyeni yakıp kavurur. Üstelik, gıybet günâhına girdiği için sevaplarını sevmediği kimseye vermeye mahkum olur.

Dini bir meseleyi öğrenmek için, (Beyim şunu yapıyor, câiz midir?) diye sorarken, beyinden bahsetmeyip, (Bir erkek hanımına şöyle yapsa câiz olur mu?) diye sormak daha uygun olur.

İstişare edene, (O erkeğin veya kızın şu kusuru vardır) demek, yahut, (O malı alma, şu kusuru var) demek gıybet olmaz. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Fâcirin hâlini anlatmaktan çekinmeyin ki halk, onun zararından korunsun.) [Taberânî]

Meşhur lakabı ile bilinenden bahsederken, meselâ **(Kara Bülent)** demek yâni lakabı ile çağırılınca üzülmüyorsa gıybet olmaz.

Arkadaşımı, kötü arkadaşlardan korumak için, (Falan kumarbazdır, diğeri de sarhoştur) demek gıybet olmaz. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Hayâsızdan bahsetmek gıybet olmaz.) [İbni Adiy]

Birini kasdederek kaş göz hareketi yapılır, eğer o da, o hareketten dolayı üzülürse gıybet olur, günâh olur. Üzülmezse hoşlanırsa günâh olmaz, câiz olur.

(Gıybet zinâdan kötüdür) hadîs-i şerîfinin meâli şöyledir:

(Gıybetten sakının; çünkü gıybet zinâdan daha şiddetlidir. Kişi zinâ edip tevbe eder de, [bir daha yapmazsa], **Allahü teâlâ onun tevbesini kabul eder. Gıybet edilen, gıybet edeni affetmedikçe, affolmaz.)** [İbni Ebiddünya, Deylemî, Taberânî, Beyhekî, Tergib ve Terhib, İmâm-ı Şârânî, İmâm-ı Gazâlî]

Gıybet, Kur'ân-ı kerîmde, ölü kardeşinin etini yemeye benzetilmiştir. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruldu ki:

(Birbirinizin kusurunu araştırmayın, arkasından çekiştirmeyin, gıybet etmeyin. Kim ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Bu tiksindiricidir. O hâlde Allah'tan korkun.) [Hucurât: 12]

Gıybet, söz taşımak ve diğer günâhlardan kaçınmak, nefs ile cihad olup, **cihad-ı ekber** olarak bildirilmiştir. Gıybetin verdiği zararlar hakkında hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Mi'râcda göğüslerinden asılarak azap edilenleri gördüm. "Bunlar, kaş göz işaretiyle alay ve gıybet edenlerdir" dendi. Nitekim Kur'ân-ı kerîmde meâlen

şöyle buyuruluyor: **(İnsanları arkadan çekiştirip, kaş göz ile alay edenlerin vay haline!)** [Hümeze: 1] [Beyhekî]

(Mi'râcda, Cehennemde kokmuş leş yiyenlerin kim olduğunu sordum. "Bunlar, gıybet ederek insanların etlerini yiyenlerdir" dendi.) [İmâm-ı Ahmed]

(Gıybet ve kovuculuk, kişinin îmânını zayıflatarak yok eder.) [İsfehânî]

(Cehennemden en son çıkan, gıybetten tevbe edendir. Cehenneme ilk giren, gıybetten tevbe etmeden ölendir.) [Rıyâd-un-nâsıhîn]

(Gıybet, etmek leş yemekten daha kötüdür.) [İbni Hibbân]

(Biri için söylenen kusur, onda varsa, gıybettir, yoksa iftira olur.) [Müslîm]

(Gıybet edenin duası kabul olmaz.) [Şir'a]

(Gıybet eden Cehennemliktir.) [İsfehânî]

(Dört kişinin, çektikleri şiddetli azaptan, Cehennemdekiler rahatsız olur. Biri, ateşten bir tabut içindedir, ikincisi bağırsaklarını yerde sürür, üçüncüsü kan ve irin kusar, dördüncüsü kendi etini yer. İlki borçlu olarak öldü. İkincisi idrardan sakınmazdı. Üçüncüsü, müstehcen konuşurdu. Dördüncüsü, gıybet ve kovuculuk ederdi.) [Taberânî]

(Beş şey oruç ve abdestte hayır bırakmaz: Yalan, gıybet, söz taşıma, şehvetle harama bakmak, yalan yere yemin etmek.) [Deylemî]

(Oruç, ateşe kalkandır. Gıybetle parçalanmadıkça korur.) [Buhârî]

(Gıybet yapmayan Allahü teâlânın güvencesindedir.) [İbni Huzeyme]

(Leş yemek, gıybet ederek, arkadaşının etini yemekten daha hafiftir.) [Ebûşşeyh]

Yeni defnedilen iki ölü için Resûlullah efendimiz buyurdu ki: **(Şimdi onların kabirleri ateşle dolduruldu, azap içindedir. Feryatlarını insan ve cinden başka her mahluk işitti. Eğer gizleyebilseydiniz, benim işittiklerimi siz de işitirdiniz. Bunlardan biri, idrardan sakınmazdı, öteki de, insan eti yerdi** [gıybet ederdi]**.)** [İmâm-ı Ahmed, İbni Cerir]

Resûlullah gıybet edene, **(Tevbe et, kardeşinin etini yedin)** buyurdu. [Taberânî, İbni Ebî Şeybe]

Suç işleyerek cezalandırılan birini gıybet edenlere, Resûlullah efendimiz, **(Şu eşeğin leşinden yiyin. Gıybet etmek, şu eşek leşini yemekten daha kötüdür)** buyurdu. [İbni Hibbân]

Ölüyü Kötülemek

Bid'at ehli veya kâfir bir yazar yanlış şeyler yazıp ölse, onun yanlışlarını söylemek gıybet, günâh olmaz. Ölüyü değil, ölülerimizi, yâni müslüman ölüleri kötülemek bildiriliyor. Bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Ölülerinizin iyiliklerini söyleyin, kötülüklerinden bahsetmeyin!) [Tirmizî]

Dirileri kötülemek de câiz değil, ama dirilerle helâlleşme imkânı vardır, ölüye göre biraz daha hafiftir.

Dine aykırı yazı yazan ölü veya diri müslümanın da, bu hatâsını bildirmek gıybet olmaz.

İbni Sebe, Ahmet Kadiyanî, Efganî, Reşat Halife, Mevdûdî gibi sicili bozukları anlatmak, gıybet olmaz, sevap olur yâni dinin emrine uyulmuş olur. Çünkü İbni Âbidîn hazretleri buyuruyor ki:

Ölmüş de olsa, bid'at ehlinin ve müslümanlığı yanlış anlatanların bu iftiralarını söylemek lazımdır, gıybet olmaz, emr-i maruf olur. **(Redd-ül-muhtar)**

İki hadîs-i şerîfte de buyuruldu ki:

(Dine bid'at karıştıranları gıybet etmek günâh olmaz.) [İbni Ebiddünya]

([Gıybet olur zannıyla] **fâcirin hâlini anlatmaktan çekinmeyin ki halk, onun zararından korunsun.)** [Taberanî]

Demek ki böyle kimselerin bütün yanlışlarını açıklamak gerekiyor. Üç hadîs-i şerîf:

(Bid'at yayılınca, hakkı bilen, bilgisini açıklasın! Hakkı yâni doğruyu bildiği hâlde gizleyene lânet olsun!) [Hatîb]

(Bid'atler yayılıp, sonrakiler, öncekilere lânet edince, doğruyu bilenler herkese söylesin! Söylemeyip gizleyen, Allah'ın indirdiği Kur'ân-ı kerîmi gizlemiş olur.) [İbni Asâkir]

(Ortalık karıştığı, yalanlar yazıldığı, âdetler ibâdetlere karıştırıldığı ve Eshâbıma dil uzatıldığı zaman, doğruyu bilenler herkese bildirsin! Allahü teâlânın, meleklerin ve bütün insanların lâneti, doğruyu bilip de, gücü yettiği hâlde bildirmeyene olsun.) [Ebû Nuaym, Deylemî]

Bu lânetlere müstahak olmamak için ölü veya diri bütün mezhepsizlerin dine aykırı yanlışlarını çeşitli yollarla anlatıp, Müslümanları bu sapıklıklardan korumak lazımdır.

Dinsizin zararından korunmak için, (Falanca dinsizdir, şunları yapar) gibi sözler söylemek gıybet olmaz. Yâni dinsizliği açıksa, dinsize dinsiz demek gıybet olmaz. Diğer açık işlenen günâhların hepsi böyledir. Bir yazar, çıkıyor, (Ben mezhebe uymam) diyorsa, ona mezhepsiz demek gıybet olmaz.

Bid'at ehlinin bid'atlerini, alışverişte hile yapanların bu hilelerini Müslümanlara duyurup, bunların şerrinden sakınmalarına sebep olmak ve Müslümanlığı yanlış anlatanların bu iftiralarını söylemek gıybet olmaz, emr-i maruf olur. [Redd-ül-Muhtar]

Gıybetle Deşarj Olmaz

Deşarj olmak için gıybet etmek câiz olmaz. Zaten herkes deşarj olmak için gıybet eder. Bütün günâhlar da buna benzer, deşarj olma isteğinden kaynaklanır. Nefsin gıdası günâhlar olduğu için, günâh işleyince nefsimiz rahatlar. Hâlbuki salihler günâhtan rahatsız olurlar, çünkü günâhlar, nefsin gıdası ve kalbin zehridir. Gıybet edilen kimse, bu konuşmalardan hoşlanmazsa, duyunca üzülecekse gıybet olur. İhtiyaç hâlinde gıybet câiz olur.

İhtiyaç Hâlinde Gıybeti Câiz Olanlar

1- Bir haksızlığı, bir yolsuzluğu şikayet için, ilgili mercilere bildirmek.

2- Etkili ve yetkili birine, (Falanca, gayrimeşru iş yapıyor, buna mâni olun) demek.

3- Bid'at sahibi ile gezen birine, (Onunla gezme, o mezhepsizdir) demek.

4- Şahitlikte, (Falanca şöyle yaptı) demek.

5- İnsanları, açıktan günâh işleyenlerden korumak için, meselâ (O kumarbazdır) demek.

6- Gıybet edileni bir zarardan önlemek için, bunu önlemeye gücü yeten birine onun yanlış işlerini söylemek. Meselâ, sigara veya bira içen çocuğun babasına gidip durumu bildirmek, babası da, onu önleyecek güçte ise, bu şikâyet çocuğun faydasına olacağı için câizdir.

7- Müslümanları, bid'at ehlinin zararlarından korumak için, bunların kitaplarının ve yazılarının bozukluğunu, sözle veya yazıyla bildirmek. [Bunu yapmak, aynı zamanda dinin emridir.]

Yukarıdakilere benzer bir fayda olmadan, sırf deşarj olmak için gıybet câiz olmaz.

Gıybeti Affettirmek (Gıybetin Kefareti)

Gıybet etmenin kefareti; üzülüp tevbe etmek, helâlleşmek, istiğfarda bulunmak ve hayır dua etmektir.

Pişman olmadan helâlleşmek, riya olur, ayrı bir günâh olur. Tevbe edip gıybetini yaptığımız kimseyle helâlleşmekle, gıybet günâhından kurtuluruz. Gıybetini yaptığımız kimseyle helâlleşirken, üzgün ve pişman olmalıyız. Çünkü riyakâr bir kimse, bazen pişmanlık duymadan gıybetini yaptığı kimseden, takva ehli olduğunu göstermek için helâllik ister. Böylece ikinci bir günâh işlemiş olur!

Gıybet edilen kişi, yaptığımız gıybeti duymamışsa, tevbe ve istiğfarda bulunmakla ve ona hayır dua etmekle bu günâhımız affolur. **(İslâm Ahlâkı)**

(Yâ Rabbî! Beni de, gıybetini ettiğim kişiyi de affet) diye dua etmelidir!

İki hadîs-i şerîf meâli:

(Gıybetin kefareti, gıybet edilenin mağfireti için dua etmektir.) [İbni Lâl]

(Gıybet eden, gıybet edilen için mağfiret dilerse gıybet günâhına kefaret olur.) [Hatîb]

(Bu gıybet değil, onda olan şeyleri söyledim) demek. Böyle söylemekle, harama helâl demiş olur ki, çok tehlikelidir.

Gıybet, iki türlü yapılır:

1- Gıybet olunan, bunu duymuşsa, tevbe etmekle affedilmez. Onunla helâlleşmek de gerekir. Bir hadîs-i şerîf meâli: **(Gıybetini yaptığı kişi, gıybet edeni affetmedikçe, mağfiret olunmaz.)** [Deylemî]

2- Gıybet olunanın bundan haberi yoksa, tevbe ve istiğfar edip, ona da hayır dua etmelidir.

Kaç Çeşit Gıybet Vardır?

Gıybet dört çeşittir: Küfür, nifak, günâh ve mubah olan gıybet.

1- **Küfür olan gıybet**: Bir kimse, bir müslümanı gıybet edip de, (Benimki gıybet değil, olanları söylüyorum) derse, harama helâl demiş olur, harama helâl demek de küfürdür.

2- **Nifak olan gıybet**: Bilinen bir Müslümanı gıybet edip, (Gıybet olmasın diye ismini söylemiyorum) diyerek takva ehli olduğunu göstermek ister. Fakat dinleyenler, kimi gıybet ettiğini biliyorsa bu nifak, yâni münafıklık olan gıybet olup haramdır.

3- **Günâh olan gıybet**: Bizi tanıyan bir Müslümanın ismini söyleyerek yapılan gıybettir.

4- **Mubah olan gıybet:** Bizi tanımayanı gıybet etmek veya tanısa da fâsık ise, zarar vermesin diye bu hâllerini anlatmak mubah olan gıybettir. **(Tenbih-ül-gâfilin)**

Gel aldanma bu dünyâya, sonu virân olur, birgün,
Senin bu sürdüğün demler, elbet yalan olur, birgün.

MENKIBE: Kalbinden Geçmişti

Bir Cumâ günü Cüneyd-i Bağdadî hazretleri Cumâ namazını kılıp câmiden çıktı. Yolda bir şeyler isteyen dilenci kıyafetli bir kimseye gözü ilişti:

"Niçin bu kimse kazanıp yemez de avuç açar ve kendini hor eder?" diye gönlünden geçti. Evine geldi, bir müddet sonra yatıp uyudu. Rüyasında bir tabak getirip önüne koydular. Üstündeki örtüyü açtılar. Baktı ki, avuç açan fakiri pişirmişler ve kendisine:

- *Bunu ye, denildi.*
- *Yiyemem, deyince:*
- *Daha önce nasıl yemiştin? Şimdi niçin yemek istemiyorsun? dediler.*

Hazret-i Cüneyd diyor ki:

"Gıybet ettiğimi anladım ve o heybet ile uyandım. Abdest aldım, namaz kıldım. O fakiri görmek için dışarı çıktım. Ararken Dicle kenarında buldum. Oturmuş yıkadığı tereleri yiyordu. Yanına vardım. Başını kaldırdı:

- *Ey Cüneyd, önceki hâlinden tövbe ettin mi? dedi.*
- *Evet, dedim.*
- *Git artık endişe etme, diyerek kayboldu.*

Bu hâl üzere o kadar ağladım ki, gözlerim şişti.

7- KISKANÇLIK (Hased)

Kıskançlık, Allahü teâlânın bir kuluna ihsân ettiği ni'metin, başkalarındaki üstünlüklerin, ondan çıkmasını istemektir. Başkalarının kendinden üstün olmasını nefsine yedirememektir. Faydalı olmayan, zararlı olan bir şeyin ondan ayrılmasını istemek, kıs-

kanmak olmaz, "Gayret" olur. Kıskançlık çok kötü bir huy olup, büyük günâhlardandır.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Haset etmekten sakınınız. Biliniz ki, ateş odunu yok ettiği gibi haset de, iyilikleri yok eder.)

(Müslümanlar hayırlı olur. Haset edince (kıskanınca) **hayır kalmaz.)**

(Haset, koğucu ve kehanet sahipleri benden değildir.)

(Mü'min imrenir; münafık ise, kıskanır.)

(Bir kulun kalbinde kıskançlık ile îmân bir arada olmaz.)

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz dünyaya teşrif etmeden evvel, yahudiler harp edecekleri zaman, (Yâ Rabbî! Göndereceğini va'd ettiğin ve en çok sevdiğini bildirdiğin, o şerefli Peygamber hürmetine) diyerek dua ederlerdi. Duaları kabul olup, Allahü teâlâ kendilerine yardım ederdi. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz insanları müslüman olmaya davet edince, kendisinin va'd edilen peygamber olduğunu anladılar. Fakat haset ederek, kıskanarak inkâr ettiler. Hasetleri kendilerinin ve gelecek olan nesillerinin ebedi olarak felâkete, azaplara sürüklenmelerine sebep oldu.

Allahü teâlâ, şeytanın şerrinden korunmamızı emrettiği gibi, haset edenin şerrinden de, sakınmamızı emretti.

Kıskançlık bir çok kötü huylara sebep olur. Başkalarının eline geçen ni'metleri çekememek, o ni'metleri onlarda gördükçe kabına sığamamak ve bundan ötürü o ni'metlerin ondan gitmesini istemek hastalığına yakalanmış olan bir adam, onun hakkında her türlü fenalığı söylemekten ve elinden gelen kötülüğü yapmaktan çekinmez. Onun şeref ve haysiyetini lekelemek için her türlü alçaklığı yapmak ister.

Kıskançlık, ibâdetlerin sevabını da giderir. Kıskanç kimse, onu gıybet eder, çekiştirir. Onun malına, canına saldırır. Kıyâmet günü bu zulümlerinin karşılığı olarak, iyilikleri alınarak ona verilir. İyiliklerine karşı on sevap verilir. Kıskançlık dokuzunu giderir.

İnsan bir kimsede bulunan ni'metin ondan gitmesini istemeyip kendisinde de bulunmasını isterse, hased olmaz. Buna **"Gıpta"** denir. Gıpta, imrenmek demektir. Güzel huydur. İslâmiyetin ahkâmına, yâni farzları yapmağa ve haramlardan sakınmağa riayet eden, gözeten salih kimseye gıpta etmek vâcibdir.

Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ, mü'min kuluna gayret eder. Mü'min de mü'mine gayret eder)** buyuruldu. Allahü teâlâ gayretinden dolayı, fuhşu haram etmiştir. Allahü teâlâ, (**Ey Âdem oğulları! Sizi kendim için yarattım. Her şeyi de sizin için yarattım. Senin için yarattıklarım seni, kendisi için yaratılmış olduğundan men, gafil ve meşgul etmesin)** buyurmuştur. Yusuf aleyhisselâmın (Sultanın yanında benim ismimi söyle!) demesi, gayret-i ilâhiyyeye dokunarak senelerce zindanda kalmasına sebep oldu. İbrahim aleyhisselâmın oğlu İsmail'in dünyaya gelmesine sevinmesi, gayret-i ilâhiyyeye dokunarak, bunu kurban etmesi emrolundu.

Allahü teâlânın çok sevdiklerine, bazı Evliyâya böyle gayret etmesi çok vakî olmuştur. Gayret, bir kimsede olan hakkına, onun başkasını ortak etmesini istememektir. Allahü teâlânın gayret etmesi, kulunun kötü, çirkin şey yapmasına razı olmamasıdır. Kulun vazifesi, dilediğini yapmak değildir. Ona kulluk etmektir ve yasaklarına uymaktır.

Hasedin (kıskançlığın) zıddı **"Nasihat"** etmektir. Allahü teâlânın bir kimseye verdiği ni'metin onda kalarak, dînine ve dünyasına faydalı olmasını istemek demektir. Nasihat etmek, bütün müslümanlara vâcipdir. Hadîs-i şerîfde, **(Hayra sebep olana, bunu yapmanın ecri kadar sevap verilir), (Kendi için istediğini din kardeşi için de istemiyen kimse, îmân etmiş olmaz)** ve **(Dînin temeli nasihatdir)** buyuruldu.

Kıskanmak (Hased), Allahü teâlânın takdirini değiştirmez. Boşuna üzülmüş, yorulmuş olur. Kazandığı günâhlar da, cabası olur. Mu'âviye "radıyallahü anh" oğluna, nasihat olarak (Kıskançlıktan çok sakın, kıskançlığın zararları sende düşmanından daha önce ve daha çok hasıl olur) dedi. Süfyân-ı Sevri, (Kıskançlık etmeyenin zihni açık olur) demiştir. Hiçbir kıskanç muradına kavuşmamıştır. Kimseden hürmet görmemiştir. Kıskançlık sinirleri bozar. Ömrünün azalmasına sebep olur.

Esmaî diyor ki; Bir köylüye rastladım. Yüzyirmi yaşında idi. Çok yaşamasının sırrını sordum. (Çünkü hiç kıskanmadım) dedi.

Ebülleys-i Semerkandi diyor ki, (Üç kimsenin duası kabul olmaz: Haram yiyenin, gıybet edenin ve kıskançlık edenin.)

Kıskançlıktan kurtulmak için, yukarıda yazılı zararlarını bilmek lâzımdır. Kıskanılanın dünyada ve âhirette, bundan hiç zararı olmaz. Hattâ faydası olur. Kıskananın ömrü üzüntü ile geçer. Kıskandığı kimsede ni'metlerin azalmadığını hattâ arttığını görerek, sinir buhranları geçirir. Kıskançlıktan kurtulmak için, ona hediye göndermeli nasihat vermeli, onu medh etmeli, övmelidir. Ona karşı tevazu göstermelidir. Onun ni'metinin artmasına dua etmelidir.

MENKIBE: Malının Gitmesini İstemedi

Bağdat'ta kimseye bir şey vermeyen çok cimri biri yaşıyordu. Bir gün dedi ki:

"Ahmed-i Haddâd'dan başka kimseye düşmanlığım yok. Çünkü, o insanlara çok yemek ikram eder" derdi.

Cimri kimseye rüyasında; "Bütün malının Ahmed-i Haddâd'ın olacağı" gösterildi. Cimri kalkıp:

"Buna bir hile, bir yol bulmam ve malımı ona vermemem lâzımdır" dedi. İçi oyuk büyük bir baston yaptırdı. Altınlarının yarısını bastonun içine koydu, iki ucunu sıkıca kapattı. Bastonu Dicle Nehri'ne attı. Ahmed-i Haddad, sandala binip, karşıya geçerken, bastonu Dicle Nehri'ne düştü. Kayıkçıya bir dirhem gümüş para verip, bastonunu çıkarmasını söyledi. Kayıkçı suya dalıp, bastonu buldu. Kayıkçının çıkardığı baston normalden çok ağırdı. Ahmed-i Haddâd'ın mesleği demircilik idi. Dükkânında bastonun ucunu açınca, ağırlığın, içine doldurulan altınlardan dolayı olduğunu gördü. Altınları çıkardı. Cimri durumu öğrenince:

"Ah! Ne yapayım da, öbür yarısını ona vermiyeyim" deyip, kalan altınları getirdi. Un alıp, ekmek pişirdi. Ekmekleri fakirlerin kaldıkları yere getirip verdi. Yiyenlerin hepsinin dişleri ağrımaya başladı. Çünkü, "Cimrinin yemeği hastalık yapar" buyuruldu.

Fakirler ekmek paralarını Ahmed-i Haddad'a verip, karşılığında dişlerini tedavi ettirdiler. Böylece, cimrinin bütün parası cömert Ahmed-i Haddad'a geçmiş oldu. Haber cimriye ulaşınca, birden karın ağrısına yakalandı. Hastalanıp öldü.

8- KOĞUCULUK (Nemmamlık, Söz taşımak)

Hikmet ehli zâtlar buyuruyor ki: Nemîme yâni söz taşımak, kovuculuk yapmak, emanete hiyanet etmektir. Yalan, gıybet ve hiyanetten uzak durmalıdır. Şerefli ve asil kimse, sözünde durur. Akıllı olan, yalan söylemez. Mü'min olan, gıybet etmez.

Şu üç şey Allahü teâlâyı çok üzer:

1- Vakti boşa geçirmek,

2- İnsanlarla alay etmek,

3- Gıybet etmek.

Biri hakkında biri bir şey anlatıyorsa, onun iyiliklerini ve zararlarını düşünürüz, iyilikleri fazlaysa iyi insan deriz ve kötülüklerini görmeyiz. Allahü teâlâ bile âhirette terazi kuracak, sevablar sağ kefeye, günâhlar sol kefeye konacak. Sevabları fazla gelirse, günâhları affedecek. Allahü teâlâ kuluna böyle muamele ederse, bizim de öyle yapmamız gerekmez mi? Hemen kötülüğünden bahsetmek değil, iyiliklerini ve kötülüklerini beraber düşünmek lazım. İyilikleri fazla ise, kötülüklerini de affetmek lazım.

Bize başkası hakkında söz getirene hüsn-ü zan edip inanıyoruz da, söylenen kişiler hakkında niye hüsn-ü zan etmiyoruz?

Dinen, biri biri hakkında bir şey söylerse kabul edilmez. Nemîmeyi kabul etmek yâni dinlemek, söylemekten daha kötüdür. Yâni, biri gelir bize biri hakkında bir şey söylerse, bunu dinlemek söylemekten daha büyük günâhtır; çünkü dinlemek, söylemesine izin vermektir. Söylenen söz doğru ise gıybet, yalan ise iftira olur.

Bize söz getirenleri düşman gözüyle görmeli; çünkü hem bizi günâha sokuyor, hem de din kardeşimizin kabahatini ortaya çıkararak onu hürmetten düşürmeye çalışıyor. Eğer yalan da varsa, Allahü teâlâya isyan ve şeytana itaat ediyor demektir.

Peygamber efendimiz, **(En kötünüz, söz taşıyan, dostların arasını bozan ve ayıp araştırandır)** buyuruyor.

Bize biri hakkında bir şey söylerlerse, şu altı şeyi yapmak gerekir:

1- Önce ona inanmamalı; çünkü söz getiren fâsıktır. Fâsıka inanılmaz. Sözüyle hareket edilmez.

2- Onu susturmalı; çünkü haram işliyor. Harama mâni olmak ise farzdır.

3- Allah için onu sevmemeli; çünkü o âsidir, yâni günâh işlemiştir, âsiyi sevmemek vacibdir.

4- Kötülediği kimseyi kötü bilmemeli; çünkü su-i zan etmek haramdır.

5- Haber verdiği şeyi araştırmamalı; çünkü söz taşıyanın verdiği haberi araştırmak haramdır.

6- Onun gibi nemmâmlık yapmamalı, yâni duyduğumuzu bir başkasına bildirmemelidir.

Bir yerde (Ahmet Sağırdır) dense, Ahmet ister sağır olsun, isterse olmasın bu sözü Ahmet'e ulaştırmak koğuculuk olur. Koğuculuk yapmak kötü bir huydur. Hadîs-i şerîfte, **(Koğuculuk yapan Cennet'e giremez)** buyuruldu.

Kabir azabının üçte biri koğuculuktandır.

Hasan-i Basrî hazretleri buyurdu ki: "Koğucu emanete hiyanet etmiş kimsedir."

Başkasından bize söz getiren, bizden de başkasına söz götürür. Bunun için söz getirenden emin olmamak lâzımdır. Söz taşımak hakkındaki hadîs-i şerîflerin bazıları şunlardır:

(İnsanların arasında söz taşıyan helâlzâde değildir.)

(Sizin en fenanız, aranızda söz taşıyanlar, aranızı bozanlar ve insanları birbirine düşürenlerdir.)

Birisi Ömer bin Abdülaziz hazretlerine bir söz getirdi. Söz getirene buyurdu ki:

(Dikkat et, eğer yalan söylüyorsan, Kur'ân-ı kerîmde; **"Fasığın sözüne inanmayın"** buyurulduğu gibi fasıklardansın; doğru söylüyorsan yine Kur'ân-ı kerîmde; **"Söz taşımak için yola düşenlere uymayınız!"** buyurulduğu gibi koğuculardansın. Tövbe etmek istersen affedebilirim.)

Söz getiren tövbe etti. Bir daha söz taşımadı.

Bir kimse, bir âlime dedi ki:

- Falan kimse senin hakkında şöyle şöyle diyor.

Âlim olan zât buyurdu ki:

- Bunları söylemekle üç cinayet işledin: 1- O arkadaşına su-i zan etmeye sebep oldun. 2- Kalbimi zararlı şeyle meşgul ettin. 3- Sana olan itimâdımı sarstın, kendini fâsık ve hakir ettin.

MENKIBE: İçinizde Bir Koğucu Var

Hazret-i Mûsâ aleyhisselâm zamanında kıtlık olmuştu. Kaç defa yağmur duasına çıkılmışsa da duâları kabul olmamıştı. Allahü teâlâ, Mûsâ aleyhisselâma vahyetti ki:

(İçinizde bir koğucu vardır. O bulunduğu müddetçe duanızı kabul etmem.)

Mûsâ aleyhisselâm dedi ki:

- *Yâ Rabbî, onu bildir, aramızdan çıkaralım. Allahü teâlâ buyurdu ki:*
- ***Ey Mûsâ! Ben sizi koğuculuktan men ederken, kendim koğuculuk yapar mıyım?***

Bunun üzerine herkes tövbe etti ve yağmur yağdı.

MENKIBE: Söz Taşıyan Köle

Adamın biri, bir köle satın aldı. Satan adam, "Bunun başka bir ayıbı yoktur, ama koğuculuk yapar" dedi. Alan adam bu ayıbı önemsemeyerek köleyi alıp gitti.

Köle bir süre adamın yanında kaldı. Bir şey yapmadı. Aradan biraz zaman geçtikten sonra adamın hanımına gitti ve dedi ki:

- *Kocan seni sevmiyor. Sana ihanet etmek istiyor. Seni sevmesini, üzerine titremesini ister misin?*
- *Tabii isterim.*

326

- *O hâlde, eline bir ustura al. Sakalının alt kısmından biraz kıl kes. Ama bunu uyuduğu zaman yap!*

Bundan sonra da kadının kocasına geldi, şöyle dedi:

- *Hanımın seni öldürmek istiyor. Bunu açıktan bilmek ister misin?*
- *Tabiî isterim.*
- *Öyleyse bu gece uyur gibi yap, görürsün?*

Adam uyur gibi yaptı. Kadın, elinde ustura ile gece geldi. Gözünü açıp onu ustura ile görünce kendisini kesmeye geldiğini sandı, hemen usturayı elinden aldı. Hanımını orada kesip öldürdü. Boş yere hanımının katili olan adam, böylece koğuculuğa ehemmiyet vermemesinin cezasını gördü.

MENKIBE: Kabirden Çıkan Ateş

Büyük bir âlim olan Amr bin Dinar anlatır:

Medîne'de, birisinin kız kardeşi vefat etti. O kimse anlattı:

- *Kız kardeşimi defnettiler. Kabri başından ayrıldık. Benim değerli bir yüzüğüm vardı. Kayboldu. Onun kabrinde kaldığına zannım kuvvetliydi. Kabrine döndüm. Kabrin lahdi üzerindeki tahtayı kaldırdım. Ateş alevleri yüzüme vurdu. Baktım, mezarın içinin ateşle dolu olduğunu gördüm. Tahtayı yerine koydum. Mezarının üstünü sıkıca kapatıp, ağlayarak eve döndüm. Annemden, kız kardeşimin huyunun nasıl olduğunu sordum.*
- *İki kötü huyu vardı: Biri namazına gevşekti. İkincisi koğuculuk yapardı, cevabını verdi.*

Bundan anlaşılmış oldu ki, bu iki kötü huy, kabir azabına sebeptir.

9- GÖSTERİŞ (Riya)

Dinimiz, bir şeyi olduğunun tersine göstermeyi kötü bir huy saymıştır. Hele âhirete yarayan ibâdetleri ve diğer hayırlı işleri yaparak, âhiret yolunda olduğunu göstererek, dünya arzularına kavuşmak çok büyük günâhtır. Çünkü bu, dünya kazancına dini alet etmek demektir. İbâdetlerini göstererek, insanların sevgisini kazanmaktır.

Gösterişin zıddı, aksi ihlastır. İhlas, dünya faydalarını düşünmeyip, ibâdetlerini yalnız Allah rızası için yapmaktır. İhlas sahibi, ibâdet yaparken başkalarına göstermeyi hiç düşünmez. Bunun ibâdetlerini başkalarının görmesi, ihlasına zarar vermez. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Allahü teâlâyı görür gibi ibâdet et! Sen O'nu görmüyor isen de, O seni görmektedir.)**

Başkalarının sevgisine ve övgüsüne kavuşmak için, dünya işleriyle onlara iyilik yapmak da gösteriş olur. İbâdet ile olan gösteriş bundan daha fenadır. Allah rızasını hiç düşünmeden yapılan gösteriş, hepsinden daha fenadır. Şöhret için va'z vermek, nasihat etmek, din kitabı yazmak da gösteriş olur.

İbâdetlerde gösteriş yapmanın fenalığını bildiren hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Başkalarına gösteriş için namazını güzel kılan, yalnız olduğu zaman böyle kılmayan, Allahü teâlâyı tahkir etmiş, O'na saygı göstermemiş olur.)

(Dünyada riya, gösteriş ile ibâdet edene, kıyâmet günü; Ey kötü insan! Bugün sana sevap yoktur. Dünyada kimler için ibâdet ettin ise, sevaplarını onlardan iste, denir.)

(Allahü teâlâ buyuruyor ki, benim şerikim, ortağım yoktur. Başkasını bana ortak eden, sevaplarını onlardan istesin, ibâdetlerinizi ihlas ile yapınız. Allahü teâlâ, ihlas ile yapılan işleri kabul eder.)

İbâdet Allahü teâlânın rızasına kavuşmak için yapılır. Başkasının sevgisine, ihsânına kavuşmak için yapılan ibâdet, ona tapınmak olur. Allahü teâlâya ihlas ile ibâdet etmemiz emrolundu. Hadîs-işerîfde, **(Allahü teâlânın birliğine îmân edenden, namazı ve zekâtı ihlas ile yapandan, Allahü teâlâ razı olur)** buyuruldu.

MENKIBE: Üç Kitabın Özeti

Abdullah-ı Semmî'nin şöyle dediği anlatıldı:

- *Tavus'un ziyaretine gittim. İzin aldım, yanına girdim. Yaşlı biri karşıma çıktı. Sordum:*
- *Tavus sen misin?*
- *Hayır, ben onun oğluyum, deyince şöyle dedim:*
- *Sen, onun oğlu olduğuna göre, o bunamıştır.*
- *Hayır âlim bunamaz, dedi.*

Sonunda yanına girdim bana:

- *Ne istiyorsan sor! Ama kısa olsun, deyince şöyle dedim:*
- *Eğer sen veciz bir şekilde anlatacaksan, ben de veciz şekilde sorarım.*

Bunun üzerine bana şöyle konuştu:

- *Eğer istersen, sana Tevrat'ı, İncili ve Furkân'ı (Kur'ân-ı kerîm'i) üç cümlede özetliyelim?*

Benim istediğim de budur deyince, şöyle anlattı:

1- Allah'tan o kadar kork ve çekin ki, hiç kimseden o kadar çekinip korkmayasın!

2- Allah'tan o kadar ümitli ol ki, bu ümidin, ona karşı korkudan daha şiddetli olsun!

3- Kendin için sevdiğini, başkası için de sev!

MENKIBE: Desinler Diye...

İslâm âlimlerinden Fakîh hazretleri şöyle anlatıyor:

- *Ukbe bin Müslim diyor ki; Semir-i Eshâbî'ye istinaden anlatılan bir hâdise var ki, bunu fukahadan bir cemâat bana anlattı:*

Semir-i Eshâbî Medîne'ye gitmiş. Orada bir zâtı görmüş. Bakmış ki, herkes onun çevresinde. Sonrasını ondan dinleyelim:

Sordum:

- *Bu zât kimdir?*

Dediler ki:

- *Bu zât, Ebû Hüreyre'dir..*

Yanına yaklaştım. Halkla konuşuyordu. Konuşma bitti, halk da dağılıp gitti. Bu fırsattan faydalanmak istedim ve ona şöyle dedim:

- *Allah hayrını artırsın, Bana Resûlullah'tan duyduğun bir hadîs-i şerîf anlat. Ama, onu bizzat sana söylemiş olmalı. Ayrıca, ondaki mânâyı da sana belletmiş olmalı.*

Bunun üzerine bana şöyle dedi:

- *Otur, Resûlullah efendimizin bana söylemiş olduğu bir hadîs-i şerîfini sana anlatayım.*

Yalnız ikimizdik. Başka kimse yoktu. Bundan sonra Ebû Hüreyre titredi, ürperdi ve baygın düştü. O hâliyle az kaldı. Sonra ayıldı. Elini yüzüne sürdü ve şöyle dedi:

- *Resûlullah efendimizin bana söylediği bir hadîs-i şerîfi sana anlatacağım.*

Böyle dedikten sonra, yine titredi; ürperdi, dalıp gitti. Bu dalgınlığı biraz uzun sürdü. Ayıldıktan sonra, yüzünü sildi ve şöyle dedi:

- *Peygamberimiz buyurdu ki:* ***(Yüce Rabbimiz Allahü teâlâ, kıyâmet günü halkın arasında hüküm verecektir ki, o mahkemeye her ümmet toplu olarak gelir. O mahkemeye ilk davet edilen şunlardır: Kur'ân-ı kerîm hafızı, çok mal sahibi, Allah yolunda öldürülen.)***

Allahü teâlâ, hafız olan kimseye şöyle sorar:

- ***Peygamberime gönderdiğim sana öğretilmedi mi?***
- ***Evet, yâ Rabbî, öğretildi,*** *deyince şöyle buyurur:*
- ***O hâlde, öğrendiğinle ne gibi bir amel işledin?***

Şu cevabı verir:

- ***Gece ve gündüz onu okudum.***

Bunun üzerine, Allahü teâlâ şöyle buyurur:

- ***Yalan söylüyorsun.***

Melekler de şöyle derler:

- ***Yalan söylüyorsun. Sen Kur'ân kerîm okuyor, denmesini istedin, nitekim öyle de dendi.***

Bundan sonra, mal sahibine sorulur:

- ***Sana verdiğim malla ne gibi bir amel işledin?***

Der ki:

- ***Ben, akrabalarıma götürdüm; onlara ve başkalarına sadaka verdim.***

Buna da Allahü teâlâ:

- ***Yalan söylüyorsun,*** *buyurur.*

Sonra da melekler:

- ***Yalan söylüyorsun. Sen bu işleri eli açık, cömert denmesi için yaptın. Nitekim öyle de dendi.***

Bundan sonra, Allah yolunda ölen getirilir ve sorulur:

- ***Sen niçin öldürüldün?***

Der ki:

- ***Senin yolunda dövüştüm ve öldürüldüm.***

Allahü teâlâ buyurur:

- ***Yalan söylüyorsun.***

Melekler de şöyle derler:

- ***Yalan söylüyorsun. Sen, kendine kahraman denmesi için dövüştün. Nitekim öyle de dendi.)***

10- ALAY ETMEK

Alay etmek; söz, yazı, işaret veya çeşitli davranışlarla bir kişinin ayıp ve eksikliklerini ortaya çıkarmak, onunla eğlenmek demektir. İnsanlarda bulunan çirkin, kötü huylardan biridir. Alay eden, kalb incitir. Gönül yıkar. Dinimizde, inkardan sonra en büyük günâh, kalb kırmaktır.

Kendisi ile alay edilen, haysiyet ve şerefleri ile oynanan kimseler, bunu kolay kolay unutmazlar. Böylece insanlar arasında düşmanlıklar, dargınlıklar ortaya çıkar. Toplumun huzuru bozulur. Nitekim Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, **(Ey îmân edenler! Bir kısım erkekler, diğer erkeklerle alay etmesin! Olur ki, alay edilenler kendilerinden daha hayırlı bulunurlar. Bir takım kadınlar da diğer kadınlarla eğlenmesin! Olur ki, eğlenceye alınanlar kendilerinden daha hayırlı olurlar. Hem birbirinizi ayıplamayın ve kötü lakaplarla atışmayın! Îmândan sonra fâsıklıkla isimlenmek ne kötü isimdir!... Kim tövbe etmezse, işte onlar kendilerine zulüm edenlerdir)** buyurarak başkaları ile alay etmeyi yasaklamıştır. Peygamber efendimiz de Selmân-ı Fârisî'ye **(Hiç kimse ile alay etme!)** buyurarak başkaları ile alay edilmemesini emir buyurmuştur.

Görüldüğü gibi Allahü teâlâ ve Resûlü, başkaları ile alay edilmesini, kötü lakap takılmasını yasaklamışlar ve bu davranışların kötü, günâh olduğunu bildirmişlerdir.

Alay etmek ile latifeyi, şakayı birbirleriyle karıştırmamalıdır. Şaka, karşısındakinin incinmediği, belki memnun olduğu sözdür. Alay, onun aksi olup çirkindir, yasaktır. Müslüman, müslümanın kardeşidir. Kendisi için istemediğini, din kardeşi için de istemez. Başkaları ile alay etmek, onlara kötü lakaplar takmak yerine, onların kusurlarını düzeltmek, ayıplarını örtmek lâzımdır. Alay ve kırıcı sözlerle, kin ve düşmanlık tohumları ekilir. Tatlı dil ve gönül okşayıcı sözler, sevgi ve kardeşlik bağlarını kuvvetlendirir.

Toprak ol toprak ki, gül bitsin sende,
Toprakdan başka yok, kavuşan güle.

11- KIZMAK (Öfkelenmek, Gazaplanmak)

Allahü teâlânın sevmediği kötü huylardan birisi de kızmak, öfkelenmektir. Kızgınlık, sirkenin balı bozduğu gibi, insanın güzel ahlâkını bozar. Sağlığına zarar verir.

Öfkenin, vücuttaki en büyük zararı kalbe ve böbreklere olur. Çünkü dolaşım sistemini altüst eder. Damarlarda kasılmaya sebep olur ve kanın serbestçe dolaşmasına imkân vermez. Bu bakımdan kalbi hasta olanlara öfkelenmemeleri tavsiye edilir. Ayrıca öfke anında, kandaki şeker miktarı bir miktar yükselir. Dimağın öfke anında iyice işlememesi de dolaşımdaki hafif aksaklıktan olur.

Kızmak, insanın aklını ve şuurunu zayıflatır. Kızgınlık anında kişinin doğru düşünmesi, normal davranışlarda bulunması mümkün değildir.

Öfkelenen insan, hak ve adalet üzere karar veremez. Adaletin ortadan kalktığı, haksızlığın çoğaldığı topluluklarda insanların birbirine güveni, sevgi ve saygısı yok olur.

Kızan kimse, şefkat ve merhamet ile davranmayı terk eder. Hoşgörülü olamaz. Bir kaç saniyelik kızgınlık, insanlara cinayetler işletmeye, işyerlerini tahrip ettirmeye kafidir.

İnsan, kızmamaya çalışmalıdır. Kendisini sinirlendireni ve öfkelendireni af etmelidir. Allahü teâlâ, Âl-i İmrân sûresi 134. âyeti kerîmesinde meâlen şöyle buyurmaktadır: **(Gerçek takva sahipleri bollukta ve darlıkta harcayıp yedirenler, öfkelerini yenenler, insanların kusurlarını bağışlayanlardır. Allahü teâlâ da iyilik edenleri sever.)**

Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: **(Kuvvetli ve kahraman pehlivan; herkesi yenen kimse değildir. Kuvvetli pehlivan, ancak öfke zamanında nefsine hakim olan ve öfkesini yenen kimsedir.)**

İnsan kızdığı zaman şeytanın elinde oyuncak olur. Onun esiridir. Şeytan onu kolayca günâha sürükler.

Bir kimse, Resûlullah efendimize gelerek dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Bana bir nasihat et de, onu tutup kurtuluşa ereyim. Buyurdu ki:

- **Kızma!**

Bu kimse birkaç defa daha nasihat istedi. Sevgili Peygamberimiz her defasında:

"Kızma (öfkelenme)!" buyurdu.

Îsâ aleyhisselâm, yahudilerin yanından geçerken, kendisine kötü şeyler söylediler. Onlara iyi ve tatlı cevaplar verdi. Yanındakiler dediler ki:

- Yahudiler sana kötülük yapıyor, sen onlara iyi söylüyorsun.

Îsâ aleyhisselâm cevabında:

- Herkes yanında bulunandan verir, buyurdu.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Kızgınlık, şeytanın vesvesesinden hasıl olur. Şeytan ateşten yaratılmıştır. Ateş, su ile söndürülür. Gazaba gelince, öfkelenince abdest alınız.)

(Kızgın kimse ayakta ise otursun, kızgınlığı devam ederse yan yatsın!)

Bunun için öfkelenince, Eûzü-Besmele çekmeli, Kur'ân-ı kerîm okumalı ve namaz kılmalıdır. Kızan kimse ayakta ise oturmalıdır.

12- MÜNAKAŞA ETMEK

Bir konu hakkında, hep kendini haklı göstermek için karşısında konuşan kimsenin kalbini kıracak şekilde sözü uzatmak ve gönül incitmek, kötü bir huydur. Böyle davranışlara münakaşa denir.

Münakaşa etmenin, insanlarla çekişmenin birçok zararları vardır. Kimsenin sözünü kabul etmemek, hep "hayır öyle değildir" demek, muhalefet etmeyi âdet hâline getirmek çok çirkindir. Böyle davranışlar, kendini başkalarından büyük görenlerin alışkanlığıdır. Münakaşa etmenin zararlarını bildiren hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Konuşurken muhalefet etmeyen ve boş söz söylemeyen kimse için, Cennette bir saray yaparlar. Haklı iken susanlara da yine bir saray yaparlar.)

(Haklı olsa bile, münakaşadan vazgeçmedikçe, kişinin îmânı tamam olmaz.)

Demek ki, bu hadîs-i şerîflerde bildirilen emre uymak için bir kimse, herhangi bir meselede haklı bile olsa, münakaşayı uzatması doğru değildir, hattâ kötüdür. Bir de, lüzum yokken, karşımızdaki şahsın hatâ ve kusurlarını bulup kendisine göstermek haramdır. Çünkü onun hatâsını söylemekle kendisini üzmüş ve kalbini kırmış oluruz. Başkalarını, zaruretsiz incitmek câiz değildir. Dinimize göre, bunun gibi hususlarda başkasının hatâsını söylemek farz değildir. Böyle durumlarda susmak ise, îmânın olgunluğunu gösterir. Eğer karşımızdakinin kabul edeceğini biliyorsak, nasihat yollu söyleyebiliriz. Kabul etme ümidi yoksa, susmalıyız.

Bu konuda, yine hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Dalâlete düşen kavimlerin hepsi, dinde birbirleriyle mücadele ettiklerinden sapıtmışlardır.)

Münakaşa, dostların dostluğunu azaltır, düşmanların düşmanlığını arttırır. Geçimsizlik, münakaşa ve mücadele etmek dinimizde yasaklanmıştır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Fitnesinden emin olunmayan mücadeleyi terk ediniz.)

(Putperestlik ve içki içmekten sonra Rabbimin yasakladığı şey, insanlarla mücadele etmektir.)

(Allahü teâlânın hidayet verdiği kavim, birbirleriyle mücadele ederlerse, ancak o zaman dalâlete düşerler.)

Hadîs-i şerîfte bildirildiğine göre, **"İnsanı îmânın hakikatine kavuşturan altı hasletten birisi de haklı olduğu hâlde tartışmayı bırakmaktır. Diğerleri; Allah'ın düşmanlarıyla cihâd etmek, yaz günü oruç tutmak, musibete sabr-ı cemil göstermek, bulutlu günde namazı erken kılmak, kış günleri, abdesti güzel almak."** [Beyhekî]

Mâlik bin Enes hazretleri buyurdu ki:

(Mücadelenin, cedelleşmenin dinde yeri yoktur. Mücadele kalbleri katılaştırır. Kin ve nefret doğurur.) İnsanlarla cedelleşen, münakaşa eden kimse mürüvvetsiz olur. Böyle insanlar başkaları tarafından sevilmezler. Dostları olmaz.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlânın en çok buğz ettiği, sevmediği kul, mücadelede, münakaşada şiddet gösterendir.)

(Hangi kavme hitabet kuvveti ve mücadele, cedelleşme verilmişse, o kavim amel etmekten men edilmiştir.)

13- İSRAF ETMEK

Malı parayı, dinimizin izin vermediği yerlere sarf etmek, izin verilen yerlere de harcarken israf etmek haramdır. Çirkin bir huy olup, büyük günâhtır.

Abdestte ve gusülde, lüzumundan fazla su kullanmak israf olup haramdır.

Malını israf edene, haramda kullanana zekât vermek uygun değildir. Keza parasını israf edip harama harcayan kimseye sadaka verilmez.

Malı, dinimizin uygun gördüğü yerlere vermemek cimrilik, uygun görmediği yerlere dağıtmak da israftır.

İsraf kalbin kötü bir hastalığıdır. Allahü teâlâ buyuruyor ki: **(İsraf etmeyiniz. Allah israf edenleri sevmez.)**

Firavun, Kur'ân-ı kerîmde **(O israf edenlerden idi)** diye kötülenmektedir.

Kıyâmet günü herkes, dört suale cevap vermedikçe hesaptan kurtulamıyacaktır:

- Ömrünü nasıl geçirdi?

- İlmi ile nasıl amel etti?

- Malını nereden, nasıl kazandı ve nerelere harcadı?

- Bedenini, nerede yordu, hırpaladı?

Bütün İslâm büyükleri israf etmez, faydasız yere bir şey vermezdi.

İsrafın kötü olmasının birinci sebebi, malın kıymetli olmasıdır. Mal, Allahü teâlânın verdiği bir ni'mettir. Dünyada rahat olmak, âhireti kazanmak mal ile olur. Hac, cihad sevabı mal ile kazanılır. Bedenin sıhhat ve kuvvet bulması mal ile olur. Başkasına muhtaç olmaktan koruyan maldır. Sadaka vermek, akrabayı ziyaret etmek, fakirlerin imdadına yetişmek mal ile olur. Mescitler, mektepler, hastahaneler, yollar, çeşmeler köprüler yaparak, asker yetiştirerek insanlara hizmet de, mal ile olur. Sevgili Peygamberimiz, **(İnsanların en iyisi, onlara faydası çok olandır)** buyuruyor. Yine buyurulmuştur ki, **(Veren el, alan elden üstündür.)**

Malı israf, Allahü teâlânın ni'metini hakir görmek, ni'mete kıymet vermemek, ni'meti elden kaçırmak, kısaca küfrân-ı ni'met etmek, yâni şükür etmemek olur.

Malı, denize, kuyuya ve ateşe atmak, elden çıkmasına sebep olmak, soğuktan, sıcaktan ve açlıktan kırmak, ağaçtan meyveyi toplamayıp çürütmek, tarlayı hasat etmeyip, ekinin helak olmasına sebep olmak, hayvanları soğuktan, düşmandan korunacak yere koymamak, soğuktan sıcaktan ve açlıktan ölmelerini önleyecek kadar yedirmemek ve örtememek de helak etmektir. Bunların hepsi israftır.

Herkes tarafından iyi bilinmeyen bazı israflar da vardır. Meselâ; meyve, sebze ve hububatı topladıktan sonra, bunları iyi saklamayıp veya ilâclamayıp kendiliklerinden bozulmaları, nem alarak çürümeleri; kurt, güve, fare, karınca ve benzeri canlıların yemeleri hep israftır. Ekmek, et suyu, peynir gibi gıdaların, hurma, karpuz ve soğan gibi yiyeceklerin, kuru incir, kuru üzüm, zerdali gibi kuru meyvelerin; buğday, arpa, mercimek gibi hububatın; elbise, kumaş, kitap gibi eşyanın muhafaza edilmiyerek yok olmalarına sebep olmak israftır.

Ekmeğin pişkin yerini veya içini yiyip kenar ve kabuklarını atmak, yemek artıklarını dökmek, çatal, kaşık ve tabağı sıyırmadan yıkamak israftır. Sofra bezi veya masa üstüne düşen yemek artıklarını toplamayıp atmak israf olur. Fasulye, pirinç ve nohut gibi şeyleri yıkarken dökmek ve döküntüleri toplamamak israftır. Elbise, çorap, ayakkabı gibi giyim eşyalarını iyi kullanmayıp veya iyi saklamayıp çabuk eskitmek, yıkarken, suyu sabunu çok harcamak, lambayı elektriği, hava gazını, tüp gazı boş yere yakmak hep israftır. En büyük israf ise zamanın boşa harcanmasıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Her çeşit israf haramdır.)** Yâni İslâmiyete uymıyan israf haramdır. Mürüvvete uymıyan israf ise tenzihen mekrûhtur.

Sayılamıyacak kadar çok olan bu israflar yüzünden milyonlar, milyarlar heba olmaktadır. Dinini, vatanını, milletini ve kendini seven bir insan, israf etmez ve başkalarının yaptığı israfları da önlemeğe çalışır.

14- MÜSTEHCENLİK VE FUHUŞ

Dinimizde yasak edilen kötü huylardan birisi de müstehcenlik ve fuhuş söylemektir. İnsan vücudunda bakılması yasak olan yerler vardır ki, buraları açmak, başkalarına göstermek haramdır. Erkeklerin, göbek ile dizlerinin arasını örtmesi lâzımdır. Kadınların da, eli ve yüzü hariç her tarafını örtmeleri şarttır.

Hayâsı (utanması) olan Allahü teâlâdan korkar. Onun, razı olmadığı işlerden ve sözlerden kaçınır. Çirkin, ayıp ve günâh olan sözleri söylemek fuhuştur. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Hayâ, îmândandır. Fuhuş söylemek, cefâdandır, îmân Cennete, cefâ Cehenneme götürür.)** Hayâ ve îmân birlikte bulunur. Biri yok olursa, diğeri de yok olur. Kadın hayâsı, erkek hayâsından dokuz kat fazladır. Bir hadîs-i şerîfte, **(Fuhuş; insanın lekesi, hayâ, ziynetidir)** buyuruldu. Hayânın en kıymetlisi, Allahü teâlâdan utanmaktır. Ondan sonra, Resûlullah efendimizden hayâdır. Daha sonra, insanlardan hayâ etmektir.

Müslümanların îmânlarını yok etmek isteyenler, hayâlarını yok etmeye çalışıyorlar. Bunun için de plajlarda, futbol oyunlarında, sporlarda, filmlerde, gazete, mecmua, roman, video-teyp gibi yayın organlarında avret yerlerinin, edep yerlerinin açılmasına önderlik yapıyorlar. Fuhuş sözlere, seks bilgisi diyorlar. Bu açıklıklara ve seks bilgilerine ilericilik ve lüzumlu, faydalı diyerek gençleri hayâsız yapmak istiyorlar. Gençleri aldatmak için, medenî milletlerin yaptıklarını biz de yapacağız. Çağımıza ayak uyduracağız. Gericilikten kurtulacağız diyorlar.

Müslümanlar, dinlerini, hayâlarını bozmak istiyenlerin yalanlarına aldanmamak, onların çıplak gezmelerini, seks bilgisi adı altında fuhuş söylemelerini faydalı zan etmemelidir. Bunları övmenin, müslümanların hayâlarını, îmânlarını çalmak için bir tuzak olduğunu bilmelidir.

Müslüman, iffetli olmalı, gözünü haramlardan korumalıdır. Şeytan, insana vesvese verir. Yolda giden bir kadına bakmamızı isterse, (Niye bakacakmışım? Çirkin de olsa, güzel de olsa, günâha girerim. O gider, günâh bende kalır. Arkasından gidersem dinimi peşinde harcarım. Bunun da cezası âhirette büyüktür) diyerek şeytanla ve nefisle mücadele etmelidir.

Allahü teâlâ, Nûr sûresi 30. âyetinde meâlen, **(Ey Resûlüm "sallallahü aleyhi ve sellem", mü'minlere söyle, harama bakmasınlar ve avret yerlerini haramdan korusunlar! Îmânı olan kadınlara da söyle, harama bakmasınlar ve avret yerlerini haram işlemekten korusunlar!)** buyurdu. **(Üç şey, göze cila verir: Yeşilliğe, akarsuya ve güzel yüze bakmak)** hadîs-i şerîfi bakması helâl olan kimselere bakmanın faydasını bildirmektedir. Yoksa, yabancı kadınlara, kızlara bakmak, gözü zayıflatır ve kalbi karartır.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki:

(Yabancı kadınların, yüzlerine şehvetle bakanların gözlerine, kıyâmet günü ergimiş kızgın kurşun dökülecektir.)

(Yabancı bir kızı görüp de, Allahü teâlânın azabından korkarak, başını ondan çeviren kimseye Allahü teâlâ ibâdetlerin tadını duyurur.) İlk görmesi af olur.

(Allah için yapılan cihadda düşmanı gözleyen veya Allah korkusundan ağlayan veya haramlara bakmayan gözler, kıyâmette Cehennem ateşini görmeyeceklerdir.)

(Yabancı kadına şehvetle bakan bir kimsenin gözleri ateşle doldurulup, sonra Cehenneme atılacaktır. Yabancı kadın ile toka edenin kolları ensesinden bağlanıp, Cehenneme sokulacaktır. Yabancı kadın ile, lüzumsuz yere şehvetle konuşanlar, her "kelimesi için, bin sene Cehennemde kalacaktır.)

(Komşu kadına ve arkadaşların kadınlarına şehvetle bakmak, yabancı kadınlara bakmaktan on kat daha günâhtır. Evli kadınlara bakmak, kızlara bakmaktan bin kat daha çok günâhtır. Zinâ günâhları da böyledir.)

Üçüncü Cild, 34.cü Mektup

Bu mektup, mîr Muhammed Emînin annesine yazılmışdır.

Nasîhatlerin birincisi, Ehl-i sünnet âlimlerinin, kitâblarında bildirdiklerine göre, itikâdı düzeltmekdir. Çünkü, Cehennemden kurtulan yalnız bu fırkadır. Allahü teâlâ, o büyük insanların çalışmalarına, bol bol mükâfât versin! İtikâdı (Îmânı) düzeltdikden sonra, fıkıh ilminin bildirdiği ibâdetleri yapmak, yânî İslâmiyyetin emirlerini yapmak, yasak etdiklerinden kaçınmak lâzımdır.

Kıymetli ömrü, lüzûmsuz mubâhlara bile harcamamalıdır. Harâm ile geçirmemek, elbette lâzımdır. Tegannî ve şarkı [ve çalgı âletleri] ile meşgûl olmamalı, bunların nefse verecekleri lezzete aldanmamalıdır. Bunlar bal karışdırılmış, şekerle kaplanmış zehirdir.

Gıybet, etmemelidir. Gıybet harâmdır.

Gıybet, bir müslümanın veya zimmînin gizli bir kusurunu, arkasından söylemekdir. Harbîlerin ve bid'at sâhiblerinin ve açıkca günâh işliyenlerin bu günâhlarını ve müslümanlara zulmedenlerin ve alışverişde onları aldatanların bu fenâlıklarını müslümanlara duyurarak, bunların şerrinden sakınmalarına sebeb olmak ve müslümanlığı yanlış söyliyenlerin ve yazanların bu iftirâlarını söylemek lâzımdır, gıybet olmaz.

Nemîme, yâni müslümanlar arasında söz taşımamalıdır. Bu iki günâhı işleyenlere çeşitli azâblar yapılacağı bildirilmişdir. Yalan söylemek ve iftirâ etmek de harâmdır, sakınmak lâzımdır. Bu iki fenâlık, her dinde de harâm idi. Cezâları çok ağırdır. Müslümanların ayıplarını örtmek, gizli günâhlarını yaymamak ve kusurlarını afv etmek çok sevâbdır.

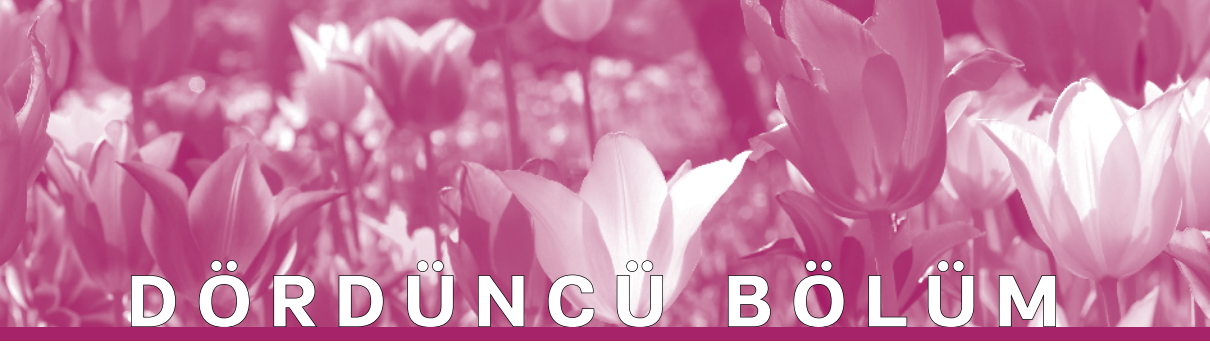
Küçüklere, emir altında bulunanlara [zevceye, çocuklara, talebeye, askere], fakîrlere merhamet etmelidir. Kusurlarını yüzlerine vurmamalıdır. Olur olmaz sebeblerle o zavallıları incitmemeli, dövmemeli ve sövmemelidir.

İtikâdı düzeltdikden ve fıkhın emirlerini yapdıkdan sonra, bütün zamanları, Allahü teâlâyı zikir ile geçirmelidir. Buna, büyüklerin bildirdiği gibi, devâm etmelidir. Buna, yâni kalbin, Allahü teâlâyı zikr etmesine mâni olan her şeyi, düşmân bilmelidir. Ahkâm-ı İslâmiyyeye ne kadar çok yapışılırsa, Onu anmanın lezzeti artar. Ahkâm-ı İslâmiyyeye uymakda, gevşeklik, tenbellik artdıkca, o lezzet de azalır ve kalmaz olur. [Zikrin çeşitleri vardır. Bunlardan biri, **(Allahü ekber, Allahü ekber. Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber. Allahü ekber ve lillâhilhamd)**dır. Buna, (**Tekbîr-i teşrîk**) de denir. Her gün çok söylemelidir. (İstiğfâr duâsı) da, faydası pek çok olan bir zikirdir. İslâm düşmanlarının yalanlarına, iftirâlarına aldanıp da, onların tuzaklarına düşmemeğe çok dikkat etmelidir.]

Daha ne yazayım? Aklı olana bu kadar yetişir. Allahü teâlâ hepimize saâdet-i ebediyyeye kavuşduran şeyleri yapmak nasîb eylesin! Âmîn. [Mektûbât-ı Rabbânî, III-34.]

Hiç usandırma ili, il usandırmaz seni,
Hîleli iş yapma hem, kes dolandırmaz seni!
Din düşmanından bir su, içme kandırmaz seni,
Korkma kâfirden, âteş olsa yandırmaz seni!
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!

Her zarar, insana bil, kendi nefsinden gelir,
Yüz karası âdeme, sû'-i fehminden gelir.
Şeref-ü şân mekâna hep mekîninden gelir,
İstikâmet insâna, elbet dîninden gelir.
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÂDÂB-I MUAŞERET

Sağdan Başlamanın Önemi

Sağın önemi elbette büyüktür. Sağın, sola göre üstünlüğü vardır. Mübârek, şerefli ve temiz işleri yaparken sağdan başlanır. Böyle yapmak müstehabdır.

Peygamber efendimiz, elindeki suyu, sağında bulunan bir köylüye uzatır. Köylü, (Yâ Resûlallah, solunuzdaki Ebû Bekir'e niçin vermiyorsunuz? O benden daha faziletli) der. Resûlullah, **(Suyu sağdan dağıtın!)** buyurur. Yine, **(Sağ elle yiyip için, sağ elle alıp verin; çünkü şeytan, sol eliyle yiyip içer, sol eliyle alıp verir)** buyurmuştur. Bir yere giderken, yol ikiye ayrılır, soracak kimse de bulunmazsa, **(Karşınıza iki yol çıkarsa, sağdan yürüyün!)** hadîs-i şerîfine uymalıdır.

Ayakkabı, elbise giyerken, [Yatıp kalkarken], baş tıraş ederken ve tararken, bıyık keserken, misvak kullanırken, tırnak keserken, el, ayak yıkarken, mescide, Müslümanın evine ve odasına girerken, helâdan çıkarken, sadaka verirken, yemek yerken, su içerken sağdan başlanır.

Bunların zıddı olanları yaparken, meselâ ayakkabı, çorap, elbise çıkarırken, câmiden ve Müslümanın evinden çıkarken, helâya girerken, sümkürürken, taharetlenirken soldan başlanır.

Giyinme Âdâbı

Elbise giyileceği zaman önce sağ taraftan giymeye başlanmalı ve **"Bismillah"** demelidir. Kemeri takarken, **"Yâ Rabbî, itaatine mahkûm eyle"** diye dua etmelidir.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" her yeni elbise giydiği zaman, **(Elhamdü lillâhillezî kesânî mâ ûriye bihi avretî)** duasını okurdu.

Pantolon gibi çorabı da oturarak giymek gerekir. Oturma durumu yoksa, duvara dayanarak giymeli. Giyerken ayaklar kıbleye gelmeyecek şekilde oturmalıdır.

Evden Çıkma Âdâbı

(Evden çıkarken **"Bismillâh, tevekkeltü alallâh, lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh"** diyen, tehlikelerden korunur, şeytan ondan uzaklaşır.) [Tirmizî]

Evden dışarı çıkarken, **"Bismillah"** diyerek önce sağ ayakkabıyı giymelidir. Sonra yine, **"Bismillah"** deyip sol ayakla dışarı çıkmalıdır. (Câmiden de önce sol ayakla çıkılır.)

Muhtaç olup bir yerde çalışıyorsa işe giderken şöyle niyet etmelidir:

"Kendimin, aile efradımın rızkını helâldan kazanıp kimseye muhtaç olmamak, ibâdetlerimi rahat yapabilmek ve Müslüman kardeşlerime hizmet edebilmek için işime gidiyorum."

Âyet-el-kürsîyi okumalıdır. Sevgili Peyamberimiz buyuruyor ki: **(Bir kimse evinden çıkarken Âyet-el-kürsîyi okursa, Allahü teâlâ yetmiş meleğe emreder, O kimse evine gelinceye kadar, ona dua ile istiğfar ederler.)** Eve gelince de okunursa, iki Âyet-el-kürsî arasındaki işler hayırlı olur ve fakirlik önlenir.

Sokağa ve pazara çıkınca okunacak dua: **(Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh lehülmülkü ve lehülhamdü yühyî ve yümîtü ve hüve hayyün lâ yemûtü biyedihil hayr ve hüve alâ külli sey'in kadîr.)**

Eve Girme Âdâbı

1- Eve **Besmele** ile girip İhlâs sûresini okumalıdır.

Peygamberimiz "aleyhisselâm" buyurdu ki: **(Eve girerken İhlâs-ı şerîfi okuyan, yoksulluk görmez!)** Eshâbdan Süheyl "radıyallahü anh", Peygamberimizin "aleyhisselâm" bu tavsiyesi üzerine zengin olmuşdur.

2- Eve sağ ayakla girip selâm vermelidir. Evde kimse yoksa, "Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhissâlihîn" şeklinde selâm verilir.

3- Bir kere **(Kulhüvallâhü)** sûresini ve bir kere de **(Âyetelkürsî)**yi okumalıdır. Zirâ bunları okuyunca şeytân eve giremez.

Yeme-İçme Âdâbı

Müslüman, yerken ve içerken şu hususlara muhakkak dikkat etmelidir:

1- Yemek, helâlinden kazanılmış olmalı, şüphelilerden uzak durmalıdır. Helâl kazanıp helâl yemek farzdır. Allahü teâlâ buyuruyor ki: **(Helâl ve temiz yeyin ve salih âmel işleyin!)**

2- Allahü teâlânın razı olacağı hizmetleri yapmak niyetiyle yenen yemekler ibâdettir.

Yemekten önce elleri yıkamak ibâdet olduğundan namaz için abdest almağa benzer. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Yemekten önce elleri yıkamak fakirliği, yemekten sonra yıkamak ise günâhları giderir.)**

3- Yemeği zevk için değil, Allahü teâlânın rızâsına uygun hizmetleri yapabilmek için ve ibâdet edebilmek için yemelidir. Doyduktan sonra tıka basa yemek zararlıdır.

4- Yemek, aile efradıyla veya birkaç kişiyle yenmelidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Birlikte yenen yemek, bereketli olur.)

(Yemeğin hayırlısı kalabalıkla yenenidir.)

5- Yemeğe **"Besmele"** ile başlamalı, sonunda **"Elhamdülillah"** demelidir. Tuz ile başlayıp tuz ile bitirmelidir. Lokmaları küçük almalı, iyi çiğnemelidir. Önünden yemelidir.

6- Sağ el ile yemeli ve içmelidir.

7- Ayakta ve yürürken yemek yememeli ve su içmemelidir.

8- Su içerken bir solukda içmeyip üç defada içmeli. Terli iken soğuk su içmemeli, uyku arasında su içmemeli, çok su içmemelidir. Bunların hepsinin vücuda zararları vardır.

9- Bir toplantıda su istendiği zaman, su vermeğe baş tarafdan ve sağdan başlamalıdır.

10- Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Su içeceğiniz vakit, ayakda içmeyiniz! Vücûdünüze zararlıdır. Yalnız abdestden artan su ve zemzem-i şerîf ayakda içilebilir.)**

11- Çok sıcak ve çok soğuk şeyler yememelidir. Sağlığa zararlı olur.

12- Ekmek ufaklarına hürmet etmeli, çöpe atmamalıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Düşen ekmek ufaklarını yiyen darlık görmez ve çocukları ahmak olmaz.)**

13- Yemeği arkadaşlarla yemek çok faziletlidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Arkadaşlarınızla sofrada oturmayı uzatın. Çünkü, sofrada geçen zaman huzur-ı ilahide hesap sorulmayan anlardır.)**

14- Yemeğin sonunda şöyle dua etmelidir: **"Elhamdülillâhi-llezî eşbe'anâ ve ervânâ min gayri havlin minnâ velâ kuvveh. Allahümme at'imhüm kemâ at'amûnâ, Allahümme'r-zuknâ kalben takıyyen mineş-şirki beriyyen la kâfiren ve şakiyyen. Velhamdülillâhi rabbil-âlemîn."**

14- Yemekten sonra bir saat geçmeyince su içmemelidir. Çünkü zararlıdır.

NASÎHAT: Ona Yediği Yemek Zarar Vermez

Hicri 4. asırda yaşamış olan İslâm alimlerinden biri olan Muhammed bin Ebû Bekr bin Ömer buyuruyor ki; "Ne yesem, mideme dokunuyor, rahatsız oluyordum. Bunu hocam Ebû Ömer hazretlerine arzettim. Bana buyurdular ki; "Kim yemeğe oturduğunda, önce; **(Âl-i İmrân)** sûresinin 18. âyetini **(Şehidallahü ennehü lâ ilâhe illâ hüve vel melâiketü...)** ve **(Li îlâfi)** sûresini okuduktan sonra yemeğe başlarsa, ona yediği yemek zarar vermez."

Yatma Âdâbı

Her gece Yasîn-i şerîf okuyanlar ve abdestli olarak yatanlar âhiret şehîdi olurlar.

Yatmadan önce Tebâreke sûresini okumalıdır. Peygamberimiz "aleyhisselâm" buyurdu ki: **(Yatarken Tebâreke sûresini okumadan yatma! Zîrâ ölürsen kabirde sana yoldaş olur. Her gece Tebâreke sûresini okuyan kimse, Kadir gecesini ihyâ etmiş gibi sevaba nâil olur.)**

Ebû Kursâfe "radıyallahü anh" şöyle rivâyet etmiştir: Resûlullahdan "sallallahü aleyhi ve sellem" işitdim: Bir kimse yatmadan önce yatağına gelip, Tebâreke sûresini okuduktan sonra dört defa, **"Allahümme Rabbül Hılli vel-Harâm ve Rabbül-Be-**

ledil-harâm ve Rabbül-meş'aril harâm bi külli âyetin enzeltenâ fî şehri ramezâne belliğ rûhi Muhammedin minnî tahiyyeten ve selâmâ" diye duâ ederse, Allahü teâlâ iki melek gönderir, o selâmı Resûlullaha ulaşdırırlar. Resûlullah da "sallallahü aleyhi ve sellem", benden de, falan oğlu falana selâm söyleyin, Allahın rahmeti ve bereketi üzerine olsun, buyurur.

Bir kimse yatacağı vakit, **(İnnâ a'taynâ)** sûresini okusa ve sonra, **(Yâ Rabbî! Beni sabâh namazına vaktiyle uyandır)** derse, Biiznillâhi teâlâ, o kimse, sabâh namazına, vaktiyle uyanır.

Yatağa **"Eûzü" ve "Besmele"** okuyarak girmeli, sağ yan üzerine kıbleye karşı yatmalıdır. Sağ avucunu sağ yanağın altına döşeyip **"Eûzü-Besmele ile bir "Âyetel-kürsî** okumalıdır.

Sonra her biri için Besmele okuyarak, üç **"İhlâs",** sonra bir **"Fâtiha ",** sonra birer defa iki **"Kul eûzü"**yü okumalıdır.

Sonra üç defa, **(Estağfirullah'el-azim ellezî lâ ilâhe illâ hû)** okuyup üçüncüsüne **(el-hayyel-kayyûme ve etûbü ileyh)** ilave etmelidir.

Sonra on kere, **(tevekkeltü alellah ve lâ havle velâ kuvvete illâ billâh)** okuyup onuncusuna **(hil aliyyilazîm ellezî lâ ilâhe illâ hû)** ilave etmelidir.

Sonra bir, **(Allahümmagfirlî ve li-vâlideyye ve lil mü'minîne vel mü'minât)** ve bir **(salevât-ı şerîfe)** ve bir **(Allahümme rabbenâ âtinâ fiddünyâ haseneten ve fil-âhıreti haseneten ve kınâ azâbennâr bi-rahmetike yâ Erhamerrâhimîn)** ve üç veya on veya kırk yâhud yetmiş kere **(istiğfâr)** ve bir **(kelime-i tevhîd)** okuyup sonra, istediği tarafa dönerek, istediğin şekilde uyumalıdır.

Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", **(Gece uyanınca, "Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh, lehül mülkü ve lehül hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr, sübhanallahi velhamdülillâhi ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyil azîm" duasını okuyan her istediğine nâil olur)** buyurdu.

Bir kimse uykudan uyanınca, **"Allahümmağfirlî"** derse, duası kabul olur. [İbni Ebiddünya]

Yataktan Kalkma Âdâbı

Erken yatıp, erken kalkmalı ve bir özür yok ise sabah namazından sonra uyumamalıdır. Abdest alıp, çocukları ve ailesi ile birlikte sabah namazını kılmalıdır. Ailesine, çocuklarına ve bütün müslümanlara dua etmelidir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki: **(Sabah vaktinde uyku rızka mânidir.)**

(Gündüzün evvelinde uyumak aklı azaltır. Ortasında uyumak Peygamberlerin ve evliyânın güzel ahlâkındandır. Gündüzün sonunda uyumak ise tenbelliktir.)

Müslüman, yatağından kalkarken **"Besmele"** çekmeli ve **(Bismillâhi ve billahi tevekkeltü âlal-lahi la havle velâ kuvvete illâ billâhil-aliyyil-azîm)** demelidir.

(Tergîb-üs-salât)daki hadîs-i şerîfde, **(Sabâh, kalkınca, üç kere Bismillâhil-**

lezî lâ-yedurru ma'asmihî şey'ün fil-erdı velâ fissemâi ve hüvessemî'ul'alîm okuyana akşama kadar, hiç derd, belâ gelmez) buyuruldu.

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Cumâ günü sabâh namazından önce, üç kere "Estağfirullahel'azîm ellezî lâ ilâhe illâ hüvel hayyelkayyûme ve etûbü ileyh" okuyanın, kendinin ve anasının ve babasının bütün günâhları afv olur.)** [Kul haklarını ve kazâya kalan farzları ödemek ve harâmlardan vaz geçmek şarttır.]

Tuvalet Âdâbı

1- Tuvalete girerken Eûzü Besmele çekilip, (**Allahümme innî eûzü bike minel hubsi vel habâis)** duası okunur.

2- Tuvalete girerken elinde, Allahü teâlânın ismi ve Kur'ân-ı kerîm yazılı bir şey bulunmamalı. Cepte veya kapalı olursa mahzuru olmaz. Boynunda Allah yazılı kolye bulunmamalı. Gömlek veya fanilâ içine koymalıdır.

3- Tuvalete uygun şekilde kaplanmış muskayla girmek câizdir.

4- Tuvalete sol ayakla girip, sağ ayakla çıkmalıdır.

5- Tuvaletten çıkınca, **(Elhamdülillâhillezî ezhebe anil ezâ ve âfânî)** duası okunmalı.

6- Tuvalette konuşmamalı, çok oturmamalı, gazete falan okumamalı, şarkı söylememeli, sigara içmemeli, sakız çiğnememelidir.

7- Tuvalette zikredilmez, selâm verenin selâmı alınmaz. Aksıran ise, kalbinden Elhamdülillah der.

8- Tuvalette abdest bozarken, önü ve arkayı kıbleye getirmemeli. Sola doğru meyletmelidir.

9- İstincadan, yâni taharetlendikten sonra hemen örtünmelidir.

10- Sol el ile taharetlenmeli. Sol elinde, istincaya mâni bir özür varsa, sağ elle istinca yapmasında kerahat yoktur.

11- Necâset, dirhem miktarı bulaşmış ise, yıkamak vâcib, fazlasını yıkamak farzdır. Yıkamakda adet yokdur. Temizleninceye kadar yıkamalıdır. Sol elin, bir veya iki veya üç parmağının içi ile yıkanır.

12- Kadınlar, istinca yaparken, önden arkaya doğru yıkamalıdır. Erkekler ise, arkadan öne doğru yıkamalıdır. Böylece ön avret yerine pislik bulaştırılmadığı gibi, tahrik edilerek şehvete de sebep olunmaz.

13- Taharetlendikten sonra, bezle kurulanmalı. Bez yoksa tuvalet kâğıdıyla da kurulanmak câiz olur. Bu kâğıtlar o maksatla imal edilmiştir. Başka kâğıtları kullanmak mekrûh olur.

14- İstincadan, yâni temizlendikten sonra iç çamaşırına bir miktar su serpmeli. Böylece, çamaşırında yaşlık görünce idrar sanmamalı, bu benim döktüğüm su diyerek vesveseye kapılmamalıdır.

15- Kadınlar istibra yapmaz. [Temizlendikten sonra, erkekler istibra yapmalı. İstibra idrar kanalında idrar bırakmamaktır. İstibra, yürüyerek, öksürerek veya sol tarafa yatarak yapılır.

İstibra yapılmadan tuvaletten çıkılırsa, idrarın çıkma ve çamaşıra bulaşma ihtimali olacağından, tuvaletten çıkmadan önce idrar deliğine, arpa büyüklüğünde bir pamuk konularak idrarın dışarı çıkması önlenmelidir.

İstibra yapılarak idrar kalmadığının anlaşılmasına, kalbin mutmain olmasına istinka denir. İstinkadan sonra, artık abdest alınabilir.]

16- Avret yerine ve necasete bakmamalı, tuvalete sümkürmemeli, tükürmemelidir.

17- Zaruretsiz ayakta idrar yapmamalı. Tuvalette elbiseye idrar sıçratmamalı. Bunun için mümkünse, ayrı bir pijama, eşofman kullanılmalıdır. Tuvalete özel pijama ile ve başı örtülü olarak girmek müstehabdır.

18- Tuvaletten çıkınca elleri yıkamalıdır.

19- Hiçbir suya, câmi duvarına, mezarlığa ve yola abdest bozmamalıdır.

20- Su bulunmazsa, taş ve benzerleriyle taharetlenmek, de su yerine geçer.

21- Tuvalet için ayrı bir kıyafet kullanmak iyi olur. Helâ için ayrı bir kıyafet giyinmek ve başı örtülü olmak müstehabdır. [Se'âdet-i Ebediyye]

Âlemde doğru dost yokdur,
Dedikleri gerçek imiş.
Kulunu saklayan Hakdır,
Dedikleri gerçek imiş.

Bulut âsumâna çıkar,
Toprağa rahmetler yağar,
Gün doğmadan neler doğar,
Dedikleri gerçek imiş.

Eğer insan, eğer melek,
Yalvarırım, geçer dilek.
Vefâsızdır çarh-ı felek,
Dedikleri gerçek imiş.

Bu dünyâya gelen geçer,
Herkes kabre girer nâ-çar.
İnsan, birgün olur, göçer,
Dedikleri, gerçek imiş.

Ağlamakdır benim işim,
Ağla gözüm şimdengerü!
Irmak ola kanlı yaşın,
Çağla gözüm şimdengerü!

BEŞİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYET VE AİLE HAYATIMIZ

Dinimiz ve Kadın

Dinimiz, kadını en yüksek dereceye çıkarmıştır. Evli kadına, kocası her şeyi getirmeye ve ayrı bir ev tutmaya mecburdur. Kızın, babası evinde her nesi varsa, kocasının bunları alması lâzımdır. Kocası kadına bakamıyacak kadar fakir ise veya zengin olduğu hâlde ihtiyaçlarını almıyorsa, piyasa kıymetine göre kadının ihtiyacını mahkeme tayin ederek, yakın akrabasının bu parayı kadına borç vermesini emreder. Erkeğin satılacak malı yoksa, çalıştırarak bu borçları erkeğe ödetir. Çalışmazsa habs eder.

İslâm kadınına, erkek akrabâsından, fıtra verecek kadar zengin olanlardan, en yakın bulunanı, bakmağa mecbûrdur. Yakın akrabâsı yoksa veya fakîr iseler, **(Beyt-ül-mâl)** yâni devlet her türlü ihtiyâclarını vermeğe memûrdur. Evli kadına, zevci her şeyi getirmeğe ve ayrı bir ev tutmağa mecbûrdur. Kızın, babası evinde, hernesi varsa, hattâ kaç hizmetçisi varsa, kocasının, bunları alması lâzımdır. Çalışmazsa habs edilir. Şâfi'î mezhebinde tütün parasını vermesi bile lâzımdır. Hanefî mezhebinde, kahve ve tütün parası vermek lâzım olmadığı **(Redd-ül-muhtâr)**da yazılıdır.

O hâlde, İslâm kadını geçim derdinden, düşüncesinden muaf tutulmuştur. O, çalışarak, didinerek para kazanmaya mecbur değildir. Her şey onun ayağına gelecektir. İslâm Dini ona bu kıymeti vermiştir. Fakat kadının İslâmiyeti, yâni din bilgilerini, îmânını, farzları, ibâdetleri, haramları öğrenmesi farzdır. Allahü teâlânın kesin emridir. Babasının veya kocasının, ona bu ilimleri öğretmesi lâzım olur. Öğretmezlerse büyük günâha girerler. Kadının gidip dışardan öğrenmesi lâzım olur. Kadın, erkekden izinsiz hiçbir yere gidemez iken, bu ilimleri öğrenmek için gidebilir. İslâmiyyetin ilme ne kadar kıymet ve ehemmiyyet verdiği buradan da anlaşılmakdadır.

Müslüman kadını ticaret, fen, sanat ve ziraat ile uğraşmaya mecbur değil ise de, bunlarla meşgul olması, para kazanması yasak ve günâh değildir. Yalnız bunlarla meşgul olurken ve ilim öğrenirken, yabancı erkekler arasına girmemesi, onlara açık görünmemesi, haramlardan sakınması lâzımdır. Çünkü müslüman kadının başı, kolları, bacakları açık olarak sokağa çıkması, erkeklere göstermesi haramdır, günâhtır.

Peygamberimizin ilk hanımı **Hadîce-tül-kübrâ** "radıyallahü anhâ", İslâmiyetten evvel ve sonra, ticaretle meşgul olurdu. Katipleri, memurları ve hizmetçileri çoktu. Hattâ bir kere Muhammed aleyhisselâmı ticaret kafilesine reis tayin etmişti.

Kadının yapacağı günâhlardan, ona izin veren erkekleri de ceza görecektir. Hâlbuki

erkeğin günâhları kadına zarar vermemektedir, İslâmiyette kadın, harbe de gitmeye mecbur değildir. Dünyada rahat ve mesut olduğu gibi, Cennete girmesi de çok kolaydır.

Sevgili Peygamberimiz bir hadîs-i şerîfte: **(Dört şeyi yapan, yâni kocasına hiyanet etmiyen, beş vakit namaz kılan, Ramazan-ı şerîfte oruç tutan ve onsekiz erkekten başkasına, başı, saçı, kolları, bacakları açık olarak görünmeyen kadın Cennete girecektir)** buyurdu.

Hadîs-i şerîflerde sevgili Peygamberimiz: **(Bir kadın, beş vakit namazını kılar. Ramazan ayında oruç tutar. Namusunu korur ve kocasına itaat ederse, dilediği kapıdan Cennete girer.) (Beş şeyi yapan kadın Cehennemden kurtulur: Beş vakit namazını kılar. Ramazan ayında orucunu tutar. Kocasını, anasını, babasını üzmez. Yüzünü ve saçlarını yabancı erkeklere göstermez. Dünya sıkıntılarına sabreder)** buyurdu.

Komünistler, kadının erkeğe eşit olduğunu söylüyor. Kadın, erkeğin bütün haklarına mâlikdir diyor. Bunun için, kadına erkek işlerini yapdırıyorlar. Kadınları demir fabrikalarında, maden kuyularında, taş ocaklarında, Sibiryanın soğuk ormanlarında, demir yollarında, beton dökmekde, toprak kazmakda insâfsızca ve boğaz tokluğuna, zorla çalışdırıyorlar.

Peygamber efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" hicretin onuncu yılı, son haccının hutbesindeki sözlerinden, son nasîhatlarından biri, **(Kadınlarınıza eziyyet etmeyiniz! Onlar, Allahü teâlânın sizlere emânetidir. Onlara yumuşak olunuz, iyilik ediniz!)** olmuşdur.

İslâmiyyetde evlenmek, bir kızı mesut etmek, ibâdetdir ve bütün nâfile ibâdetlerden daha sevâbdır.

İslâmiyyetde dört kadına kadar almağa emr olunmamış, ancak izin verilmişdir. Yâni mubâhdır. Bunun da şartları vardır. Bu şartları taşımayan erkeğin, birden fazla evlenmesi günâhdır. Birinci şart, zevcelerinden her birini mesut etdirecek kadar zengin olmakdır. Diğer şartları, fıkıh kitâblarında yazılıdır.

(Ni'met-i islâm)da diyor ki, (Dörde kadar evlenmek, erkekler için kolaylık olduğu gibi, kadınlar için de, adetleri çok olduğundan kolaylıkdır. İslâmiyyetden önce, bir erkek dilediği kadar kadınla evlenirdi. İslâmiyyet bu sayıyı dörde indirmişdir. Birden fazla evlenmek vâcib olmadığı gibi, mendûb da değildir. Birden fazla evlenmemenin daha iyi olduğu bildirilmişdir.)

Hükümet, mubâh olan birşeyi emr veya yasak ederse, buna uymak câiz olur. **[Berîka]**nın 91.ci sahifesinde diyor ki, (Hükümetin İslâmiyyete uygun emirlerini yapmak vâcibdir. İslâmiyyete uymıyan emirlerine isyân etmek, fitneye, anarşiye sebeb olmak büyük günâhdır. Büyük zarardan kurtulmak için, küçük zararı yapmak lâzım olur. Faydasını düşünerek hükümetin emretdiği her mubâhı yapmak millete vâcib olur.) 928.ci sahifede diyor ki, (Zâlim olan hükümete karşı da isyân etmek câiz değildir.) **[Hadîka]** da, 143.cü sahifede diyor ki, (Zâlim hükümet mubâh işlemeği yasak ederse, buna itâat vâcib olur. Kendini tehlikeye atması câiz olmaz.) İbni Âbidîn, kâdîlığı anlatırken diyor ki, (Kâfir memleketlerinde kâfir kanûnlarına itâat etmek zarûreti olduğundan, sulh ve hud'a (hile) yapılmış olur. Mallarına, canlarına, ırzlarına saldırmak da câiz değildir.)

Yaradılışda, kadınlar, erkeklerden çok olduğu gibi, harblerde, kazâlarda erkeklerin ölmesi, kadınların ölümünden daha çokdur, yâni erkek adedi, kadından azdır. İslâmiyetin dörde kadar izin vermesi, kızların kocasız kalmaması, metres hayatına, umûmî evlere düşmemesi ve şereflerini, nâmûslarını, saâdetlerini teminat altına almak gâyesi iledir. Hıristiyanlıkda erkeğin bir kadından fazla alması yasak olduğu için, erkekler, metres hayatı yaşıyor. Komşu, ahbâb kızlarını, talebelerini, işçileri iğfâl ediyorlar. Birçok kadınla gizli evlilik bağı kuruyorlar. Bir yandan kadınlar, kızlar fuhşa, felâkete sürükleniyor, istikbâlleri mahvoluyor, bir yandan da, babası belirsiz milyonlarca çocuk, ya çöplüklere bırakılıyor. Yahut, anasız, babasız, terbiyesiz yetişerek cemiyete yük ve belâ oluyorlar. İslâmiyyetde zenginler dörde kadar evlenip, çocuklar, analı, babalı, terbiyeli yetişir. Evler, âile yuvaları çoğalır. Cemiyet hayatı kuvvetli ve düzenli olur. Çok evlenmek isteyenler de, zengin olmak için çalışır. İş hayatı genişler. Ticâret, teknik ilerler.

Nikâh ve Evlilik

Evlenecek olan erkek ile kadının nikâh yapmaları, Allahü teâlânın emridir. Nikâhsız yapılan evlilik haramdır, zinâ olur. Nikâhsız olan evliliklerden doğan çocuklar da, "veled-i zinâ" olup, nesebi sahih değildir. Babasına mirasçı olamaz. Nikâhsız evlenmek, dinimizde günâh olduğu gibi, kanunlarda da suçtur. Müslüman, günâh ve suç işlemez.

Nikâhı Câiz Olmıyanlar

Yirmibeş kadını nikâh etmek yâni bunlarla evlenmek harâmdır. Bunlara (**Mahrem**) kimseler denir. Bunlardan onsekizi **(Ebedî mahrem)**dir. Bunların yedisi (**Zî-rahm-i mahrem**)dir. Yâni kan ile olan, nesebden, soydan akrabâdır.

Dinimizde bir erkeğin, 18 kadın ile nikâh yapması, evlenmesi ebedî olarak, ölünceye kadar haramdır. 18 erkek de, 18 kadına haram olur. Bunların dışındakilerle evlenmek câiz olup bunlara da **namahrem** (haram olmayan) kimseler denir.

Bir erkeğin ve kadının, nikâhlanıp hiç evlenemiyeceği onsekiz kimse şunlardır:

I. Nesep (Soy) ile Akraba Olanlar

Erkekler:	**Kadınlar:**
1- Baba	1- Anne
2- Babasının ve annesinin babası	2- Annesinin ve babanın annesi
3- Oğlu, oğlunun oğlu	3- Kızı, kızının kızı
4- Erkek kardeşi	4- Kız kardeşi
5- Erkek kardeşinin oğlu	5- Kız kardeşinin kızı
6- Kız kardeşinin oğlu	6- Erkek kardeşinin kızı
7- Amca ve dayı	7- Hala ve teyze

Bir kadın için; amca, hala, teyze ve dayısının erkek çocukları da yabancı erkek gibidir. Bunlarla evlenebilir. Fakat tenzihen mekrûhtur. Yakın akraba evliliği, doğacak

çocuğun aklî ve bedenî arızasına sebep olur. Erkeklerin de, amca, hala, teyze ve dayı kızları ile evlenmeleri de böyledir.

(Kimyâ-i se'âdet)de diyor ki, (Nikâh olunacak kadında bulunması sünnet olan sekiz sıfatdan sekizincisi, kadının yakın akrabâdan olmamasıdır. Hadîs-i şerîfde, (**Bunların çocukları zayıf, hastalıklı olur**) buyuruldu.)

Türkçe **(Mürşid-ül-müteehhilîn)** kitâbında da bunun gibi yazılıdır. Bu dört kadının kızları ile evlenmek, mekrûh değildir. Hazret-i Alî "radıyallahü anh", amcasının kızını almadı. Amcasının oğlunun kızını aldı. Mekrûh olmadı.

II. Süt ile Akraba Olanlar

Erkekler:	**Kadınlar:**
8- Süt baba	8- Süt anne
9- Süt babasının ve annesinin babaları	9- Süt annesinin ve süt babasının anneleri
10- Süt oğlu	10- Süt kızı
11- Süt erkek kardeşi	11- Süt kız kardeşi
12- Süt kız kardeşinin oğlu	12- Süt kız kardeşinin kızı
13- Süt erkek kardeşinin oğlu	13- Süt erkek kardeşinin kızı
14- Süt amca ve dayı	14- Süt hala ve teyze

Hanbelî'de, her yaşda içen, süt kardeş olur. Diğer **üç mezheb** imâmı "rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'în", ikibuçuk yaşından yukarı iken içince, süt kardeş olmazlar dedi.

III. Sıhriyet (Evlilik) ile Akraba Olanlar

Nikâh sebebi ile sonradan akrabâ olan **dört kişi ile** de vaty olunca evlenmek ebedî, sonsuz harâmdır.

Erkekler:	**Kadınlar:**
15- Kayın baba	15- Kaynana
16- Üvey oğlu	16- Üvey kızı
17- Üvey baba	17- Üvey anne
18- Damat	18- Gelin

IV. Muvakkat (Geçici) Nikâhı Câiz Olmayanlar

Yedi kadın daha vardır ki, evli bir erkek bunlarla **muvakkat** olarak evlenemez. Aradaki sebeb kalkınca, evlenmesi helâl olur. Bunlardan **beşi**, nikâh sebebi ile harâmdır. Bunlar, süt ile olunca da harâmdır. Bu yedi kadına selâm vermek ve selâmlarına cevâb vermek câiz değildir.

19- Baldız,

20- Zevcenin halası,

21- Zevcenin teyzesi,

22- Zevcenin erkek kardeşlerinin kızları,

23- Zevcenin kız kardeşlerinin kızları,

24- Müşrik kadın,

25- Câriye.

Îmân etmedikçe, müşrik [ateist] kadınlarla evlenilmez. Câriye ile, ancak hürriyetine kavuşturulduktan sonra, nikâhla evlenilebilir. Câriye ile nikâhlı iken, hür kadını da nikâhlamak câizdir.

Müslüman kızın, müslüman olmıyan erkekle evlenmesi câiz değildir. Evlenmeğe karâr verirken dinden çıkar, mürted olur.

Başkasının zevcesini nikâh etmek câiz değildir. Kadın boşanmış ise ve iddet denilen zaman geçinceye kadar beklemiş ise, bunu nikâh etmek câiz olur.

(Âhiret kardeşi) ve **(Âhiret anası)** ile ve **(Tarîkat kardeşi)** ile evlenmek câizdir. Bunlar, kendi kardeşi, kendi anası gibi değildir. Bunların başlarını, saçlarını, görmesi, sohbet etmeleri, bir odada yalnız kalmaları, uzak yola gitmeleri, harâmdır. Hiçbir tarîkatde helâl değildir. Helâl diyen kâfir olur, zındık olur.

Bir adam, nikâhladığı kadının kız kardeşleri ile görüşemez ve evlenemez. Nikâhladığı kadın ölürse veya boşarsa, bunun kız kardeşi ile, sonra evlenebilir. Bu kızlara adamın baldızları denir. Bu adama kızların eniştesi denir. Bu adamın erkek kardeşleri, bu nikâhlı kızın kayın birâderleri olurlar. Bu kız da, bunların yengesi olur. **Bir kadın, eniştelerinden ve kayın birâderlerinden herhangi birisi ile bir odada yalnız kalamaz, bunlarla sefere, meselâ hacca gidemez.** Yâni eniştesi ve kayın birâderleri bu kadının mahrem akrabaları değildir.

Amca kızı, dayı kızı, hala kızı ve teyze kızı ve yenge, yâni kardeş zevcesi (**Zî-rahm-i mahrem**) değildir. Yâni bu beş kadın, yabancı demekdir. Bunların açık yerlerine bakmak, başı kolu açık iken konuşmak, halvet etmek harâmdır. **(Halvet)**, bir evde, bir odada ikisi yalnız kalmak demekdir.

MENKIBE: Peygamber Efendimizin Hazret-i Alî'ye Evlenirken Nasihatleri

Hazret-i Fâtıma-tüz-zehrâyı "radıyallahü teâlâ anhâ" hazret-i Alîye "radıyallahü teâlâ anh" tezvîc etdiklerinde buyurdukları vasıyyetleri beyânındadır.

Hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh" rivâyet eder. Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" buyurdular ki:

(Yâ Alî! Gelini kendi evine götürdüğün zaman, çorabını ayağından çıkar. Ayağını yıka. O suyu evin bütün köşelerine saç. Böyle yapınca, Allahü tebâreke ve teâlâ hazretleri senin evinden yetmiş türlü fakîrliği dışarı çıkarır. Yetmiş türlü bereketi evine dâhil eder. Yetmiş rahmeti sana nâzil kılar. O gelin ile ve onun bereketi evin köşelerine erişir. O gelin, delilikden ve diğer hastalıklardan emîn olur.

Yâ Alî! Gelini ilk hafta, yoğurt yimekden, ayran yimekden, sirke ve ekşi yimekden men et!)

Hazret-i Alî "kerremallahü vecheh", "Yâ Resûlallah! neden ötürü bu şeyleri vermemem gerekdir" diye sordu.

Resûlullah buyurdu ki:

(Ondan dolayı ki, turşu ve yoğurt ve ayran, rahimde evlâd olmasına mâni olur. Evde bir hasır olması, doğurmayan kadından iyidir.)

Hazret-i Alî, dedi ki: Yâ Resûlallah! Sirkenin illeti nedir. Buyurdu ki: ***(Sirke yiyen kadının hayzı zahmetli olur ve temizliği uzar. Keşenç*** *[yağsız çiğ süt]* ***yimek, hayzı karında habs eder. Eğer Hak Sübhânehü ve teâlâ hazretleri bir evlâd verirse, doğumu zor olur. Ammâ ekşi elma yimek, hayz kanını keser. Onun ardından başka hastalık zuhûr eder.)***

Sonra Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretleri buyurdu ki:

(Yâ Alî, ayın evvelinde, ortasında ve sonunda ehline yakın olma ki, o hanımda ve o evlâdda cüzzam ve dîvânelik *[delilik]* ***ve pislik olmasından korkulur.***

Yâ Alî! Ehline asr *[ikindi]* ***namazından sonra yakın olma. Eğer Allahü tebâreke ve teâlâ bir evlâd nasîb ederse ahvel*** *[şaşı]* ***olur ve şeytân şaşı evlâda sevinir.***

Yâ Alî! Ehline yakınlık etdiğin vakit çok konuşma ki, eğer bir evlâd olursa, yiyici olur. Avret yerine bakma. Sohbet esnâsında gözünü yumma. Evlâda körlük getirir.

Yâ Alî! Kendi ehline bir başka kadının şehveti ile yakın olma ki, eğer bir evlâd olur ise muhannes olur. Kadınlara benzemeye çalışır.

Yâ Alî! Cünüb olduğun zaman kat'i olarak Kur'ân-ı azîm-üş-şânı okumayasın ki, korkulur ki, gökden bir ateş inip, seni yakar.

Yâ Alî! Cünüb hâlde sohbet etme.

Yâ Alî! Senin bir su kabın, ehlinin bir su kabı olsun. Ayrı ayrı su kapları ile temizleniniz. Eğer bir su kabından ikiniz yıkansanız, şehvet şehvet üzerine düşer. Aranıza düşmanlık düşer. Korkulur ki, talâk ve iftirâka müncer olur.

Yâ Alî! ikiniz de ayakda iken sohbet etmeyiniz *[yaklaşmayınız]****, eşekler böyle yapar. Eğer çocuk olur ise, döşeğe bevl eder.***

Yâ Alî! Ehlinle bayram geceleri buluşma! Eğer çocuk olur ise altı parmağı veya dört parmağı olur.

Yâ Alî! Ehlinle meyve ağacı altında buluşma ki, eğer çocuk olur ise kâtil olur, kan dökücü olur. Halka zulüm eder.

Yâ Alî! Ay ışığında ehline yakın olma. Meğer bir yerde örtünülmüş olasın. Eğer bir çocuk olursa, fakîrlikden ömür boyu kurtulamaz *[emîn olmaz].*

Yâ Alî! Ezân ile ikâmet arasında ehline yakın olma ki, eğer bir çocuğunuz olur ise, kan dökmeğe hevesli olur.

Yâ Alî! Hanımın hâmile olduğu zaman abdestsiz ona yakın olma. Eğer çocuk olursa kör gönüllü ve bahîl *[cimri]* ***elli olur.***

Yâ Alî! Şa'bânın ortasında, Berât gecesi ehline yakın olma, eğer aranızda bir çocuk olursa, derisinde, tüylerinde ve yüzünde kötü nişânlar olur.

Yâ Alî! Hanımına bacısının *[baldızının]* ***şehvetiyle yakınlık etme ki, eğer bir çocuk olursa, hırsız olur ve halkın felâketi onun eli ile olur.***

Yâ Alî! Ehline etrâfında duvar olmıyan damda yakın olma ki, eğer aranızda bir çocuk olursa, münâfık ve mürâi, mübtedi' *[bid'at sâhibi]* ***ve kumarbâz olur.***

Yâ Alî! Sefere çıkacağın gece ehline yakın olma ki, eğer bir çocuk olursa, malını harâm yerlere harc edici olur. *Sonra meâl-i şerîfi,* ***(Malını saçıp dağıtanlar, şeytânın kardeşleridir)*** *âyet-i kerîmesini okudular. [İsrâ: 27]*

Yâ Alî! Üç günlük seferden geldiğin gecesi ehline yakınlık etme. Bir çocuk olursa zâlim olur.

Yâ Alî! Pazartesi gecesi ehline yakınlık edersen, aranızda bir çocuk olursa, hâfız-ı Kur'ân olur. Allahü tebâreke ve teâlâ hazretlerinin kısmetine râzı olur.

Yâ Alî! Salı gecesi ehline yakınlık edersen, çocuk hâsıl olursa, mü'min olur ve iyi huylu olur. Rahîm gönüllü *[yumuşak kalbli]****, cömert elli, yalandan, bühtândan ve gıybetden temizlenmiş dilli olur.***

Yâ Alî! Perşembe gecesi ehline yakınlık et ki, eğer çocuk olur ise, hikmeti çok hakîm olur. Ve ilmi çok âlim olur ki, ilmi ile âmil olur.

Perşembe günü öğleden evvel ehline yaklaşsan, eğer aranızda bir çocuk olursa, aslâ şeytân ona ölene kadar yaklaşamaz. Dünyada ve âhiretde selâmetde olur.

Eğer Cumâ gecesi ehline yakınlık edersen, bir çocuk olur ise, Kâri-i Kur'ân olur. Veya hatib olur. Veya Vâiz olur.

Eğer Cumâ günü hanımına yakınlık edersen, bir çocuk olursa, âlim olur. Dindârlığı ile ma'rûf ve meşhur olur.

Eğer Cumâ gecesi îşâ *[yatsı]* ***namazından bir saat sonra ehline yakınlık edersen, eğer bir çocuk olursa, ebdallar*** *[velîler]* ***cümlesinden olur.***

Yâ Alî! Ehline gecenin evvel saatinde yakınlık etme ki, eğer bir çocuk olursa câdı ve kâhin olur. Dünyayı âhiret üzerine tercîh eder.

Yâ Alî! Benim vasiyetlerimi ezberle ki, Allahü teâlânın izni ile sana fayda versin.)

Süt Kardeşlik

Süt ile, kardeş olmak demektir. **Rıdâ,** süt emme çağında yâni iki buçuk yaşından küçük bir çocuğun bir kadının memesinden süt emmesi veya bir kadının sütü bir vâsıta ile çocuğun midesine gitmesidir.

Dinimizde insanlar arasında üç çeşit akrabalık bildirilmiştir. Bunlar; kan ile olan (nesepten, soydan) akrabalık, sıhriyet ile (evlenmek ile) olan akrabalık ve süt ile (yabancı bir kadının sütünü emmek ile) olan akrabalıktır.

Süt kardeşlik ve süte bağlı akrabalık, bir çocuğun yabancı bir kadının sütünü em-

mesiyle meydana gelir. Süt emme şekilleri, miktarı ve emen çocuğun yaşı, dört hak mezhepte değişik olarak bildirilmiştir. **Hanefî mezhebine göre ikibuçuk yaşından sonra emen, süt çocuğu olmaz.**

Bir çocuk, yabancı bir veya birkaç kadından süt emince, bu kadınlar çocuğun **"süt annesi"**, kadının öz erkek kardeşi çocuğun **"süt dayısı"**, bu kadına, bu sütün gelmesine sebep olan kocası da **"süt babası"** olur. Bu adamın, öz erkek kardeşi de **"süt amcası"** olur. Çocuğun süt emdiği kadının bütün çocukları, bunun **"süt kardeşi"** olurlar.

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, Nisâ sûresi 23. âyet-i kerîmesinde meâlen buyuruyor ki: **(Vaktiyle sizi emzirmiş olan "süt" analarınız ile evlenmeniz, "kendi analarınız gibi" size haram kılınmıştır.)**

Peygamber efendimiz de bir hadîs-i şerîflerinde, **(Süt emmek, doğumun "nesebin, soyun" haram kıldığı her şeyi haram kılar)** buyurmuştur.

Dinimizde süt emerek meydana gelen akrabalık da, nesep (soy) ile olan akrabalık gibi evliliğe, ebedi olarak engeldir. Süt akrabalar birbirleriyle evlenemezler.

Evlat Edinmek

Alınan evlatlık erkek ise büyüyünce zevceye, kız ise kocasına yabancı olur. Yabancı bir kimse ile beraber kalmak ise câiz değildir. Bu bakımdan evlatlık alırken, zevcenin kardeşlerinden birinin oğlu veya zevcin kardeşlerinden birinin kızı alınırsa mesele kalmaz.

Yahut, alınan erkek bebek, kız kardeşlerden birini veya erkek kardeşlerden birinin hanımını emerse, o kadının yeğeni olacağı için yabancı olmaz.

Kız bebek alınca da, zevcin kız kardeşlerinden biri veya kardeşlerinin hanımlarından biri emzirirse, zevcin yeğeni olacağı için o kadına yabancı olmaz.

Evlatlık alınan çocuk, dinen mirasçı olamaz. Ancak bir kimse sağlığında, malının bir kısmını veya tamamını hediye etmesinde hiçbir mahzur yoktur.

Mal kaçırmak niyetiyle evlatlık olmak doğru değildir. Sağlığında, evlatlığa mal vermek câizdir.

Evlatlık alınan çocuğa, bu benim oğlumdur veya bu benim kızımdır demek haram olur. Fakat çağırırken, yahut onlardan bahsederken oğlum, kızım demekte mahzur yoktur.

Evlat edinilen çocuk, evlatlık alan karı kocaya yabancıdır. Evlatlığı mahrem ve kendi öz evladı gibi bilmek, cahiliye âdetlerindendir. İslâmiyet bu âdeti kaldırmıştır. Evlatlığa, (Biz senin öz anan-baban oluruz) demek günâh olur. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruluyor ki:

(Allah, evlatlıklarınızı öz oğullarınız olarak tanımadı.) [Ahzâb: 4]

Hadîs-i şerîfte de buyuruluyor ki:

(Babası olmadığını bildiği hâlde, kasten birine "Bu benim babam" diyene Cennet haram olur.) [Buhârî]

Kızını veya oğlunu birine evlatlık verince, o çocuğun hakkı anne babasından gitmez, devam eder. Çocuk kötü bir kimseye verilmişse âhirette anne babasından hak talep eder. "Niye namaz kılmayan içki içen birine verdin" diye sorabilir. Birinin üstüne kaydı yapılan evlatlığın ateist babası çocuğu geri isterse verme mecburiyeti yoktur.

Ateist aileye verip de çocuğun dinsiz yetişmesine sebep olmamak gerekir. Çocuğu birine evlatlık verirken müslüman bir aileye ve dini öğretecek birine vermek lâzımdır. İstenildiği zaman geri alınabilir. Çocuğu iyi terbiye edip etmediği kontrol edilmelidir. Evlatlık verince onların çocuğu olmuş olmaz. Miraslarını almaya dinen hak kazanmaz. Erkek ise evin hanımına, kız ise evin erkeğine yabancıdır. Evlatlık bülûğa erince o evde kalamaz. Nikâh düşer, evlenilir, yanında açık durulamaz. Bunun gibi zararları vardır.

İSLÂMİYYETDE NİKÂH

Nikâhlanmak, evlenmek demekdir. (Tatlîk) boşanmak demekdir.

Zulüm etmek korkusu varsa, bu erkeğin evlenmesi tahrîmen mekrûh olur. Açık gezen, mahrem yerlerini erkeklere teşhîr eden aşağı kadınların arasına düşerek, nefslerine aldanmakdan, harâm işlemekden korkanların da bir afîf, temiz müslüman kız bulup evlenmesi farz olur. **Böyle sıkışık durumda olmıyan gençlerin, ilim ve ahlâk edinmek için çalışması, ancak hayz ve nifâs bilgilerini öğrendikden sonra evlenmesi uygun olur.**

Evlenme vakti gelmesi için önce, İslâmiyyeti öğrenmek, nefsi, İslâmiyyete uyar hâle getirmek, gönül sâhibi olmak, rüşdü, aklı olgunlaşmak lâzımdır. Ondan sonra, sünneti yerine getirmek niyyeti ile evlenir. Edebi, hayâsı, ahlâkı olan, dînini, îmânını, İslâmın şartlarını öğrenmiş, İslâmiyyete uyan, sokakda İslâmiyyetin emr etdiği gibi örtünen bir kızla nikâhlanır. İffet sâhibi, dînini kayıran bir kız aramalıdır. Malı çok, güzelliği çok olanı aramamalıdır. Mal için, güzellik için, iffeti ve salâhı elden kaçırmamalıdır. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Kadın, yâ malı için veya güzelliği için, yahut dînî için alınır. Siz dînî olanı alınız! Malı için alan, malına kavuşamaz. Yalnız cemâl için alan, cemâlinden mahrûm kalır.)** Din ile cemâl birlikde olması çok iyi olur. Müslüman kızın kâfir erkekle evlenmesi câiz değildir. Kâfir erkekle evlenmeğe niyyet edince mürted olur. İki kâfir birbiri ile evlenmiş olur. Her ikisinin de îmân etmeleri ve yeniden nikâhlanmaları lâzım olur.

Nikâhdan önce kızı görmek sünnetdir ve iyi geçinmeği sağlar. Sâliha, iyi huylu, çocuğu olan bir sülâleden ve asîl âile kızı aramalıdır.

Dört kadından kaçınmalı demişlerdir:

1- Dul olup, eski zevci yanında râhat yaşamışdır. O râhat günleri hâtırladıkca, ah, of çekmekdedir.

2- Malı ile, mevkii ile, babası ile öğünüp, başa kakan almamalı.

3- Kocasının malını, kendi akrabâsına, tanıdıklarına dağıtan kızı almamalı.

4- Kötü huy ve iffetsizlik ile adı çıkıp, kendini ve kocasını dillere düşüren kadından kaçınmalıdır. **(Gübrelikde biten gülleri koklamayınız!)** hadîs-i şerîfi, sütü bozuk, ahlâksızlarla evlenmeği yasak etmekdedir.

Nikâhlanmak istiyen, birkaç defa istihâre etmeli. Hak teâlâya sığınmalı. Nefsin ve kötü kimselerin araya katılmasından koruması için, yalvarmalıdır.

Hanefî'de bâliğa kızı rızâsı olmadan kimse evlendiremez. Üç mezhebde, küçük kızı babasından başkası evlendiremez.

Bütün mezheblerde, erkeğin müslüman olması, kızın müşrik olmaması birinci şartdır. Hanefî'de, küfvüne varmıyan kadını velîleri ayırabilir. Diğer üç mezhebde velîler buna râzı olmazlarsa, nikâh zâten sahîh olmaz.

MEHİR

(Kitâb-ül-fıkh alel-mezâhib-il-erbe'a)da diyor ki, (Mehir, evlenecek erkeğin vereceği altın, gümüş, kâğıd para veya herhangi bir mal yahut bir menfaat demekdir. Mehir iki kısımdır:

Birincisinin verilmesi, nikâh yapılınca vâcib olur, yâni vermesi lazım olur ve yarısı veya hepsi sâkıt olabilir, yâni anlaşmaya bağlı olarak yarısı veya hiç verilmeyebilir. Buna, **(Mehr-i mu'accel)** denir.

İkincisinin miktarı da nikâh yapılırken belli edilir ise de, verilmesi, üç şeyden biri hâsıl olunca vâcib olur ve hiçbir sebeble azalmaz. Buna, **(Mehr-i müeccel)** denir. Her iki mehir, nikâhda bildirilmedi ise, **(Mehr-i misl**) verilmesi lâzım olur.

Zevce firkate, yâni ayrılmağa sebeb olan birşey yaparsa, meselâ irtidâd eder veya **(Hürmet-i musâhere)**ye sebeb olursa, mehr-i mu'accelin hepsi sâkıt olur, verilmez. Erkek boşarsa veya firkate sebeb olanı yaparsa, bunun yarısı sâkıt olup, yarısı verilir. **Mehr-i müeccelin verilmesini vâcib kılan üç şey, vaty, halvet ve ikisinden birinin ölmesidir. Bu üçünden biri hâsıl olunca, ödenmemiş mu'accel mehir de sâkıt olmaz ve azalmaz.** Vaty veya halvet hâsıl olunca, bütün mehir nikâhda kararlaşdırılan vakti gelince veya firkat hâlinde tâm olarak ödenir. Zevce ölünce, zevc, zevcenin vârislerine verir. Zevc ölünce, mîrâsından zevcesine verilir.

(Rıyâdunnâsıhîn)deki hadîs-i şerîfde, **(Mehir vermemek niyyeti ile nikâh yapan kimse, kıyâmet günü hırsızlar arasında haşr olunacakdır**) buyuruldu.

(Mehir) söylemeden, hattâ mehir vermemek şartı ile nikâh yapmak da sahîh, şart fâsid olur. Zevcin, (Mehr-i misl) vermesi vâcib olur. Kadının baba tarafından akrabâsına verilen kadar verir.

Fârisî **(Cevâhir-ül-fıkh)** kitâbında, mehrin bir altından az olmaması yazılıdır.

İslâmiyyetde mehir parası, evlenmek için değildir. Evliliğin düzenli, mesut olarak devâm etmesi, kadının hak ve hürriyetlerinin korunması, din câhili huysuz erkeğin elinde oyuncak olmaması içindir. Mehir parasını vermek ve çocukların nafaka paralarını her ay ödemek korkusundan erkek, zevcesini boşayamaz. Bu korkunun olmadığı yerlerde, mahkemeler boşanma davaları ile dolup taşmakdadır. Bunun için, evlenecek kızın, İslâmın güzel ahlâkını ve kadına verdiği kıymeti bilen ve bunlara ehemmiyyet veren erkekden az miktarda, böyle olmıyandan ise, fazla miktarda mehir istemesi efdaldir.

Üçüncü Cild, 41.ci Mektup

Bu mektup, bir sâliha hânıma "rahmetullahi teâlâ aleyhâ" yazılmış olup, kadınlara lâzım olan nasîhatleri bildirmekdedir:

Kadınların, Resûlullah'a "sallallahü aleyhi ve sellem" söz verdiklerini bildiren **Mümtehine** sûresindeki âyet-i kerîme, Mekke şehrinin alındığı gün inmişdir. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" erkeklerle sözleşdikden sonra, kadınlarla sözleşmeğe başladı. Kadınlarla yalnız söz ile olup, mübârek eli, kadınların ellerine dokunmadı. Kötü huylar, kadınlarda, erkeklerden daha çok olduğundan, kadınlarla sözleşirken, erkeklerden daha fazla şart, araya kondu. Allahü teâlânın emirlerini yapmış olmak için, bunlardan kaçınmak lâzım geldiği bildirildi.

Birinci şart: Allahü teâlâdan başka, hiçbirşeye ibâdet etmemekdir. Bir kimse, başkaları görmek için ibâdet eder veya Allahü teâlâ için eder ammâ, başkasının görmesi de hoşuna giderse veya ibâdetinde başkasından bir karşılık, meselâ, bir (Âferin!) sözü beklerse, o kimse, şirkden kurtulmuş olmaz ve hâlis muvahhid olmaz. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Küçük şirkden korununuz!)** (Küçük şirk nedir?) diye soruldukda, **(Riyâ)** buyurdu. Yâni başkasına göstermek için ibâdet etmekdir.

Kâfirlerin bayramlarında, onların yapdıklarını yapmak, hep şirkdir. Hem müslümanlığı, hem de kâfirlik ibâdetlerini yapan, (Müşrik)dir. Kâfirliği beğenen de müşrikdir. Müslüman olmak için, kâfirlikden kaçınmak lâzımdır. Mü'min olmak için, şirkden sıyrılmak şartdır.

Hastalıkdan kurtulmak için, putlardan, heykellerden, papazlardan imdâd beklemek şirkdir ki, bu hâl müslümanlar arasında yayılmışdır. İhtiyâclarını putlardan, heykellerden istemek, kâfirlikdir [Allah'a düşmanlıkdır]. Nisâ sûresi, 59. âyetinde meâlen, **(Onlara, kâfirlere inanmayınız dediğim hâlde, onlar kâfirlerin sözleri ile hareket ediyorlar. Şeytân onları aldatıyor)** buyuruldu. Kadınların çoğu, bilmiyerek, bu belâya düşüyor. Ne oldukları bilinmiyen bir takım isimlerden meded bekleyip, bunlarla belâdan kurtulmak istiyorlar. Kâfirlerin âdetlerini, kâfirlik alâmetlerini yapıyorlar. Bilhâssa, çiçek hastalığı zamanında, bu belâ, iyilerinde de, fenâlarında da görülüyor. Bu şirkden kurtulabilen ve kâfirlik alâmetlerinden birini yapmıyan kadın, çok azdır. Hindûların bayram günlerine [ve ateşe tapınanların Nevruz günlerine ve hıristiyanların Noel gecelerine ve diğer paskalyalarına] hürmet etmek ve o zamanlarda, onların âdetlerini, onlar gibi yapmak, şirk olur. Küfre sebeb olur. Kâfirlerin bayramlarında, müslümanların câhilleri ve hele kadınlar, kâfirlerin yapdıklarını yapıyor ve bu günleri, müslüman bayramı zan ediyor ve kâfirler gibi, birbirlerine hediye gönderiyorlar. Eşyâlarını, sofralarını kâfirlerin yapdığı gibi, süslüyorlar. O geceleri, başka gecelerden ayırd ediyorlar. Bunlar hep şirkdir, kâfirlikdir. Sûre-i Yusuf'daki âyet-i kerîmede meâlen, **(Biz, Allahü teâlânın varlığına, birliğine, her şeyi yaratanın O olduğuna inandık, müslüman olduk diyenlerin çoğu, başkalarına ibâdet ve itâat ederek ve daha birçok hareketleri ve sözleri ile, müşrik oluyorlar)** buyuruldu.

Şeyhler için, türbeler için kurban adıyorlar. Götürüp mezar başında kesiyorlar. Fıkıh kitâbları, bunu da şirk saymakdadır. Bazı kimseler, daha ileri giderek, böyle kurbanları, cin kurbanı oluyor diyorlar. Dînimiz bunu red ediyor ve şirk sayıyor. Adak yapmak, çok

şekilde olur. Hayvan kesmeği adamağa ve bunu kesip cin kurbanlarından oldu demeğe ve cinlere tapanlara benzemeğe ne lüzûm var?

Şeyhler için tutdukları oruçlar da böyledir. Bir takım isimler uydurup, o isimlere niyyet ediyor, iftâr zamanı her oruç için, husûsî yemekler şart ediyor ve gün de tayin ediyorlar. İşleri, bu oruçlar sâyesinde oluyor sanıyorlar. Bu da, ibâdetde şirkdir. İşleri hâsıl olmak için, başkasına ibâdet etmekdir. Bunun çirkinliğini iyi anlamak lâzımdır. Hâlbuki hadîs-i kudsîde buyuruldu ki: **(Oruç benim için tutulur. Onun karşılığını ben veririm!)** Yâni oruç, yalnız benim için tutulur. Bana, oruçda başkası şerîk olamaz. Hiçbir ibâdetde, Allahü teâlâya birşeyi ortak etmek câiz değil ise de, yalnız orucu buyurması, bunda şirk yapmamağa çok dikkat olunması içindir. Bazı kadınlar, hîle yaparak, bu oruçları, Allah için tutuyoruz ve sevâbını şeyhlerimize hediye ediyoruz diyor. Bu sözleri doğru ise, oruç için, niçin gün tayin ediyorlar ve muayyen iftârlık yiyor ve iftâr zamanında çirkin işler yapıyorlar? Çokları iftârda harâm işliyor. Bu şartları yapabilmek için, dilencilik bile yapıyor ve işlerinin bu harâmlar sâyesinde hâsıl olduğuna inanıyor. Bunlar, hep yoldan çıkmakdır. Şeytânın aldatmasıdır.

Kadınlardan söz alınan ikinci şart: Hırsızlık etmemekdir. Hırsızlık, büyük günâhlardan biridir. Çok kadınlar, bu günâha yakalanmışdır. Hırsızlığın inceliklerinden kurtulabilen kadın pek azdır. Bunun için, hırsızlıkdan kaçınmak, ikinci şart oldu. Kocalarının malını, kocalarının izni olmadan harc eden kadınlar hırsız oluyor. Bununla, büyük günâha girmiş oluyor. Bu hâl, hemen bütün kadınlarda var gibidir. Hepsinde bu hiyânet hâsıl olmakdadır. Ancak, Allahü teâlânın koruduğu az kimse bundan kurtulmakdadır. Keşki, bunun hırsızlık olduğunu, günâh olduğunu bilselerdi. Bunu, helâl bilenleri çokdur. Helâl bilenlerin kâfir olmaları korkusu çokdur. Allahü teâlâ, kadınları şirkden men etdikden sonra, ikinci olarak, hırsızlıkdan men buyurdu. Çünkü, bunu helâl sanarak, çoğu kâfir olur. Bundan dolayı, bu günâh, kadınlar için, başka günâhlardan daha büyük oldu. Böyle kadınlar, kocalarının mallarını her zaman alarak hiyânete alışdıklarından, böylece, başkasının malını kullanmanın çirkinliği kalblerinden kalkar. Başkalarının mallarını da, habersiz kullanmak kendilerine hafîf gelir. Çekinmeden başkalarının mallarına hiyânet ve hırsızlık eder. İyi düşünülürse, böyle olacağı açıkca anlaşılır. O hâlde, kadınları hırsızlıkdan men etmek, dîn-i İslâmda çok ehemmiyyetlidir. Şirkden sonra, onlar için ikinci çirkin şey bu oldu. [Bir mü'min, kendine sâdık ve emîn olan zevcesini bu büyük günâhdan kurtarmak için, malını istediği şekilde sarf etmesine önceden izin vermelidir.]

İlâve: Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" birgün Eshâb-ı kirâmına sorarak: **(Hırsızların büyüğü kimdir bilir misiniz?)** buyurdu. Bilmiyoruz. Siz buyurun! dediklerinde: **(Hırsızların büyüğü, namazından çalandır ki, namazın erkânını tamam yapmaz!)** buyurdu. Bu hırsızlıkdan da sakınmalıdır ve büyük hırsız olmakdan kurtulmalıdır. Kalbe hiçbir şey getirmiyerek, niyyet etmelidir. Niyyet doğru olmazsa, ibâdet sahîh olmaz. Kırâeti doğru okumalıdır. Rükûû, secdeleri, kavmeyi ve celseyi, itmînân ile yapmalıdır. Yâni, rükûdan kalkınca tam dikilip, bir tesbîh miktarı durmalı ve iki secde arasında doğru oturup yine bir tesbîh miktarı öyle durmalıdır. Böylece, kavmede ve celsede, itmînân [yâni tumânînet] hâsıl olur. Böyle yapmıyanlar, hırsızlardan olur ve çok azâblara yakalanır.

Kadınlardan istenilen üçüncü şart: Zinâ etmemekdir. Bu şartı, yalnız kadınlardan istemek, bu günâhın hâsıl olması, çok defa onların râzı olmalarına bağlı olduğu içindir ve kendilerini gösterdikleri [erkeklerin kollarına atıldıkları] içindir. O hâlde, bu günâhın ilk sebebi onlardır. Bu işde, onların rızâları muteberdir. Bunun için, bu amelden, kadınların daha kuvvetli men edilmeleri icab etdi. Bundan dolayı, Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîm'de, bu günâhda kadını erkekden evvel söyledi ve **(Kadına ve erkeğe yüz sopa vurunuz!)** buyurdu. Bu günâh insana, dünyada ve âhiretde zarar verir ve bütün dinlerde yasak ve çirkin olmuşdur. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Zinânın dünyada üç fenâlığı vardır: Biri, güzelliği ve parlaklığı giderir. İkincisi, fakîrliğe sebeb olur. Üçüncüsü, ömrün kısalmasına sebeb olur. Âhiretdeki üç zararına gelince, Allahü teâlânın gadabına sebeb olur. İkincisi, süâlin, hesâbın fenâ geçmesine sebeb olur. Üçüncüsü, Cehennem ateşinde azâb çekmeğe sebeb olur.)** Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Yabancı kadınlara bakmak, gözlerin zinâsıdır. Onları tutmak, ellerin zinâsıdır. Onlara gitmek, ayakların zinâsıdır.)** Nûr sûresindeki 30. âyet-i kerîmede meâlen, **(Mü'minlere söyle, yabancı kadınlara bakmasınlar ve zinâ etmesinler! Ve mü'min kadınlara söyle! Onlar da, yabancı erkeklere bakmasınlar ve zinâ etmesinler!)** buyuruldu. Kalb, göze tâbidir. Gözler harâmdan sakınmazsa, kalbi korumak güç olur. Kalb, harâma dalarsa, zinâdan sakınmak güç olur. O hâlde, îmânı olanların, Allahü teâlâdan korkanların, harâma bakmaması lâzımdır. Ancak bu sûretle, kendini korumak, dünya ve âhiretde zarardan kurtulmak mümkün olur. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde kadınların, kızların, yabancı erkeklerle yumuşak sesle, nezâketle konuşmalarını, böylece kötü adamların kalblerine fenâlık getirmelerini men buyurmakda, buna sebeb olmıyacak şekilde söylemelerini istemekdedir. Kadınların, yabancı erkeklere süslenmelerini yasak etmekdedir. Bileziklerinin sesini duyurmamak için, yavaş, sessiz yürümelerini emr etmekdedir. Yâni fıska, günâha sebeb olan her şey de günâhdır. O hâlde günâha, harâma sebeb olan şeylerden kaçmak lâzımdır.

(Safizm), yâni kadınların, yabancı kadınlara şehvet ile bakması ve dokunması, kadınların, kocasından başkasına, erkek ve kadın, kim olursa olsun, yabancıya süslenmeleri câiz değildir. Erkeklerin homoseksüel olması, yâni oğlanlara şehvet ile bakmaları ve dokunmaları harâm olduğu gibi, kadının da homoseksüel olması, yâni kadına şehvet ile dokunması ve bakması harâmdır. Dünyada ve âhiretde felâketlerden kurtulmak için, bu incelikleri iyi gözetmek lâzımdır. Erkekle kadın, başka cinsden oldukları için, bir araya gelmeleri gücdür. Kadının kadına yaklaşması böyle olmayıp kolaydır. Bunun için kadının kadına bakmasını ve dokunmasını, erkeğin kadına ve kadının erkeğe bakmasından daha şiddetle men etmelidir.

Kadınlardan istenilen dördüncü şart: Çocuğunu öldürmemekdir. O zaman, kadınlar, fakîrlikden korkarak, kızlarını öldürürlerdi. Bu çirkin hareket, haksız yere cana kıymak olduğu gibi, evlâd hakkını da tanımamakdır ve her ikisi de büyük günâhdır. [Çocuk aldırmak da böyledir. İbni Âbidîn, 5.ci cild, 276.cı sahifede diyor ki, (Özürsüz, çocuk düşürmek, herhâlinde harâmdır. Ananın veya süt emen diğer çocuğun ölümüne sebeb olan bir özür varsa, uzuvları teşekkül etmeden düşürmek câiz olur.) Uzuvlar yüzyirmi gün sonra teşekkül eder denildi. Canlı çocuğu almak da, aldırmak da

harâmdır. Çocuk olmaması için önceden tedbir almak, meselâ prezervatif kullanmak câizdir. Fakîrlikden dolayı iyi bakamamak, besliyememek korkusu, çocuk düşürmek için özür olmaz. Din düşmanlarının yasaklamasından dolayı, din bilgisi verememek, İslâm terbiyesi ile yetişdirememek korkusu özür olur. Çocuğun râhat tevellüd etmesi için **(Bostân-ül-ârifîn)** sonunda diyor ki, Abdullah ibni Abbâs "radıyallahü teâlâ anhümâ" buyurdu ki, bir tas, tabak içine **(Bismillâhillezî lâ ilâhe illâ huv El-Halîm-ül Kerîm. Sübhâne Rabbil' Arş-il'azîm Elhamdülillahi Rabbil' âlemîn)** ve sonra (Nâzi'ât) sûresinin son âyetini ve Ke-ennehüm'den itibâren (Ahkâf) sûresinin son âyetini İslâm harfleri ile yazıp, eritip anasına içirmelidir.

Kadınlardan istenilen beşinci şart: Bühtân ve iftirâ etmemekdir. Bu günâh, kadınlarda çok olduğundan onlara şart edildi. İftirâ büyük günâhdır ve çok fenâdır. Bunda yalan söylemek de vardır ki, yalan, her dinde harâmdır. İftirâda bir mü'mini incitmek de vardır ki, bu da, başkaca harâmdır. Bunlardan başka, iftirâ etmek, yeryüzünde fesâd çıkarmağa, ortalığı karışdırmağa sebeb olur ki, bu da harâmdır.

Altıncı şart: Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin her emrine itâat etmekdir. Bu şart, bütün farzları, sünnetleri yapmak ve bütün yasaklardan kaçınmak demekdir ve İslâmın beş şartını bildirmekdedir.

İslâmın beş şartından biri, namazdır. Beş vakit namazı üşenmeden, seve seve kılmalıdır. Malın zekâtını, emr edilen yerine, hevesle vermelidir. Ramazân-ı şerîf orucu, bir senelik günâhların afvına sebebdir. Oruç tutmakdan zevk almalıdır. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Hac edenin geçmiş günâhları afv olur!)** Kâ'be-i mu'azzamaya gidip hac etmeği büyük kazanç bilmelidir. Vera' ve takvâyı elden bırakmamalıdır. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Dînin direği vera'dır.)** İçki içmemelidir. Sarhoş yapan her şey, şarap gibi harâmdır. Mûsikîden de kaçınmalıdır ki, lehv ve la'bdir. Yâni nefsin istediği faydasız işdir ve harâmdır. Bir hadîs-i şerîfde, **(Mûsikî, zinâya yol açar)** buyuruldu. Müslümanları gıybet etmek, yâni kötülemek niyyeti ile çekişdirmek, iki müslüman arasında söz taşımak, mûsikîden daha büyük harâmdır. [Zimmîyi gıybet etmenin de harâm olduğu, **(Behcet-ül-fetâvâ)**da yazılıdır.] Bunlardan kaçınmak lâzımdır. Müslümanla alay etmek, kalbini kırmak da harâm olup, sakınmak lâzımdır. [Mektûbât-ı Rabbânî, III-41]

Uğursuzluğa İnanmak

Uğursuzluğa inanmamalı, tesir eder sanmamalıdır. **(Rûh-ul-beyân)**da, Tevbe sûresi, 37. âyetinin tefsîrinde diyor ki, (Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" teşrîf edince, günlerin mü'minlere uğursuz olmaları kalmadı.) Bir hastalığın sağlam insana elbette geçeceğini kabûl etmemelidir. Allahü teâlâ dilerse geçer, dilemezse geçmez. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Müslümanlıkda, uğursuzluk ve hastalığın sağlam kimseye muhakkak geçmesi yokdur.)** [Bununla beraber, tehlikeli şeylerden, şüpheli yerlerden kaçınmak vâcibdir. Hastalığa yakalanmamak için tedbir almalıdır.] Kâhinlere, falcılara, medyumlara inanmamalıdır. Bilinmiyen şeyleri bunlara sormamalıdır. Bunları gaybleri bilir sanmamalıdır.

Sihir

(Sihir), yâni büyü yapmamalıdır ve sihir yapdırmamalıdır, harâmdır ve küfre en yakın olan, en fenâ harâmdır. Sihre âid ufak birşey yapmamağa çok dikkat etmelidir. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Müslüman sihir yapamaz. Allah saklasın îmânı gitdikden sonra, sihri tesir eder.)** Sanki sihir yapınca, îmânı gider.

[**İmâm-ı Nevevî** "rahmetullahi aleyh" dedi ki: (Sihir yaparken küfre sebeb olan kelime veya iş olursa, küfürdür. Böyle kelime veya iş bulunmazsa, büyük günâhdır.) Sihir insanları hasta yapar. Sevgi veya muhabbetsizlik yapar. Yâni cesede ve rûha tesir eder. Sihir, kadınlara ve çocuklara daha çok tesir eder. Sihrin tesiri kat'î değildir. İlâcın tesiri gibi olup, Allahü teâlâ, isterse tesirini yaratır. İstemezse, hiç tesir etdirmez. Açlık çekerek, sıkıntılı işler yaparak, nefsini ezen, harâm işlemekden zevk alamaz hâle getiren kâfirlerin yapdığı sihir tesir etmekdedir. Böyle papazların sihir çözmeleri de tesirli olmakdadır. Şimdiki papazlar, dünya zevklerine düşkün ve nefsleri azgın olduğundan, sihir yapamaz ve bozamazlar.

Âyât-ı Hırz ve Büyüden Kurtulmak

Bir sâhir, sihir ile istediğini elbette yapar, sihir muhakkak tesir eder diyen ve inanan kâfir olur. Sihir, Allahü teâlâ takdîr etmiş ise, tesir edebilir, demelidir. Büyü yapılmış olan kimse, **(Mevâhib-i ledünniyye)** tercümesi 2.ci cildi, 187.ci sahifedeki âyet-i kerîmeleri ve duâları ve arabî **(Teshîl-ül-menâfi')** sonundaki **(Âyât-ı hırz)**ı sabâh ve ikindi namazlarından sonra, yedi gün birer kere okur ve boynuna asarsa, şifâ bulur. Bir miktar suya, **(Âyet-el-kürsî)** ve **(İhlâs)** ve **(Mu'avvizeteyn**) okumalı. Büyülenmiş kimse bundan üç yudum içmeli, kalan ile gusl abdesti almalıdır. Şifâ bulur.

(İbni Âbidîn)de, hastalık sebebi ile boşanmakda, **(Zerkânî)**nin 7.ci cild, 104.cü sahifesinde ve **(Mevâhib-i ledünniyye)** tercümesinde diyorlar ki, (Sidr ağacının yeşil yaprağından yedi adedi iki taş arasında ezilip su ile karışdırılır. Üzerine Âyet-el-kürsî, İhlâs ve Kul'e'ûzüler okunur. Üç yudum içip, gusl edilir.) Sidr, Lotus denilen yabânî kiraz [Kâzib abanoz] ağacıdır. **(Mekâtîb-i şerîfe)**nin 96.cı mektubunda diyor ki, (Hâcetlere kavuşmak için, iki rek'at namaz kılıp, sevâbını silsile-i aliyyenin rûhlarına hediye etmeli, bunların hürmeti için diyerek duâ etmelidir.)

Mevlânâ Muhammed Osmân sâhib "rahmetullahi teâlâ aleyh", **(Fevâid-i Osmâniyye)** kitâbının 103.cü sahifesi sonunda buyuruyor ki, **(Sihir ve cadı, yâni büyü âfetlerinden kurtulmak için, üç kere Salevât-ı şerîfe okumalı, sonra yedi Fâtiha, yedi Âyet-el-kürsî, yedi Kâfirûn sûresi, yedi İhlâs-ı şerîf, yedi Felak ve yedi Nâs sûreleri okuyup kendi üzerine veya hasta üzerine üflemelidir.** Bunları tekrâr okuyup, büyülenmiş olanın odasına, yatağına, evin her yerine, bahçesine üflemelidir. İnşâallahü teâlâ, büyüden halâs olur. [Buna karşılık ücret almamalıdır.] Bütün hastalıklar için de iyidir.

Bereket ve Dua

Tarlaya bereket gelmesi için, mahsûlün uşrunu vermeli, sonra Eshâb-ı Kehfin isimleri dört kâğıda yazılıp, ayrı ayrı sarılıp, tarlanın ayak basmıyan dört köşesine defn

edilmelidir. Sabâh ve yatsı namazlarından sonra büyük âlimlerin [silsile-i aliyyenin] isimlerini, sonra Fâtiha-i şerîfeyi okuyarak rûhlarına gönderip, onları vesîle ederek yapılan duânın kabûl olduğu tecrübe edilmiştir.) 148.ci sahifesinde ve (**Rûh-ul-beyân)** da diyor ki, (Eshâb-ı Kehfin isimleri yazılı kâğıdı evinde, üstünde bulundurmak da, korur. Bereket verir.)

Nazar Değmesi Hakdır

Yâni, göz değmesi doğrudur. Bazı kimseler, birşeye bakıp, beğendiği zaman, gözlerinden çıkan şuâ zararlı olup canlı ve cansız, her şeyin bozulmasına sebeb oluyor. Bunun misâlleri çokdur. Fen, belki birgün, bu şuâları ve tesirlerini anlıyabilecekdir. Nazarı değen kimse, hattâ herkes, beğendiği birşeyi görünce **(Mâşâallah)** demeli, ondan sonra o şeyi söylemelidir. Önce Mâşâallah deyince, nazar değmez. Nazar değen veya korkan çocuk için, çöp yakıp etrâfında döndürerek tütsülemek veya ergimiş mumu başı üzerinde suya dökmek [ve kurşun dökmek] câiz olduğu, **(Fetâvâ-yı Hindiyye)** de yazılıdır. **(Fâtiha, Âyet-el-kürsî ve E'ûzü bi-kelimâtillâhittâmmeti... okumak)** hadîs-i şerîfde emr edildiği **(Teshîl)** 76.cı sahifede yazılıdır. **(Mevâhib)**de ve **(Medâric)**de diyor ki, (İmâm-ı Mâlike göre "rahmetullahi teâlâ aleyh", demirle, tuzla, iplik düğümlemekle ve mühr-i Süleymânla Rukye yapmak mekrûhdur.)

Muska Taşımak

(Rukye), okuyup üflemek veya üzerinde taşımak demekdir. Âyet-i kerîme ile ve Resûlullah'dan gelen duâlar ile Rukye yapmağa, **(Ta'vîz)** denir. Ta'vîz câizdir ve inanan, güvenen kimseye fayda verir. Ta'vîz yazılı muskayı [muşamba, naylon gibi su geçirmez şeylere] sarılı olarak cünübün taşıması ve helâya girilmesinin câiz olduğu **(Halebî)**de ve **(Dürr-ül-muhtâr)**da, tahâret bahsi sonunda [s. 119'da] yazılıdır. Mânâsı bilinmiyen veya küfre sebeb olan rukyeyi okumağa, **(Efsûn)** denir. Bunu veya nazarlık denilen şeyleri kendi üzerinde taşımağa, **(Temîme)** denir. Muhabbet hâsıl etmek için yapılan rukyelere **(Tivele)** denir.

İbni Âbidîn 5.ci cild, 232.ci ve 275.ci sahifelerinde ve **(Mevâhib)**de ve **(Medâric)** de yazılı hadîs-i şerîfde, **(Temîme ve Tivele şirkdir)** buyuruldu. İbni Âbidîn burada, nazar değmemek için tarlaya kemik, hayvan kafası koymak câiz olduğunu bildirmekdedir. Bakan kimse, önce bunu görüp tarlayı sonra görür. Mâvi boncuk ve başka şeyleri bu niyyet ile taşımanın (**Temîme)** olmıyacağı, câiz olacağı buradan anlaşılmakdadır**.**

Nazar değen kimseye şifâ için (Âyet-el-kürsî), (Fâtiha), (Mu'avvizeteyn) ve (Nûn sûresi)nin sonunu okumak muhakkak iyi geldiği, fârisî **(Medâric-ün-Nübüvve)** kitâbında ve **(Mevâhib-i ledünniyy**e) tercümesi 2.ci cild, 179.cu sahifesinde yazılıdır. Bu iki kitâbdaki ve **(Teshîl-ül-menâfi')** kitâbının 200.cü sahifesinde yazılı duâları okumak da faydalıdır.

Duâların en kıymetlisi ve faydalısı **(Fâtiha)** sûresidir. **(Tefsîr-i Mazherî)** son sahifesinde diyor ki, (İbni Mâce'de yazılı, hazret-i Alînin bildirdiği hadîs-i şerîfde, **(İlâçların en iyisi Kur'ân-ı kerîmdir)** buyuruldu. Hastaya okunursa, hastalığı hafîfler.) Eceli gelmemiş ise, iyi olur. Eceli gelmiş ise, rûhunu teslîm etmesi kolay olur. Resû-

lullah "sallallahü aleyhi ve sellem" gam, gussa, sıkıntıyı gidermek için, (**Lâ ilâhe illallâhül'azîm-ül-halîm lâ ilâhe illallâhü Rabbül-Arş-il'azîm lâ ilâhe illallahü Rabbüs-semâvâti ve Rabbül-Erdı Rabbül'Arş-il-kerîm**) okurdu. **(Bismillâhir-rahmânirrahîm ve lâ-havle ve lâ-kuvvete illâ billâhil' aliyyil'azîm)** okumak, sinir hastalığına ve bütün hastalıklara iyi geldiğini Enes bin Mâlik haber vermişdir.

Sebeplere Yapışmak

Harâm işliyenin ve kalbi gâfil olanın duâsı kabûl olmaz. Mâide sûresinde Allahü teâlânın yaratması için, vesîleye, yâni sebeblere yapışmak emrolunmakdadır. Tesiri kat'î olan sebeblere yapışmak farzdır. Meselâ, Allahü teâlânın rızâsına, sevgisine kavuşmak için, İslâmiyyete uymak ve duâ etmek emr olundu. Diğer sebebler ve tesirleri açıkca bildirilmediği için bunlara uymak sünnet oldu. Peygamberlerin ve Evliyânın rûhlarından ve ilâçlardan şifâ beklemek ve dertlerden, belâlardan kurtulmak için bunları vesîle yapmak sünnet oldu. Vehhâbîler bu sünnete şirk, küfür diyerek, âyet-i kerîmeyi inkâr ediyorlar. Rûhların vesîle olduğu **(Kıyâmet ve Âhıret)** kitâbının ikiyüzyirmisekizinci ve sonraki sahifelerinde açıkca yazılıdır. Ehl-i sünnet itikâdında olmıyanın duâsı fayda vermez.

Allahü teâlâ, her şeyi bir sebeb ile yaratmakdadır. Birşeye kavuşmak istiyen, o şeyin sebebine kavuşmak için duâ etmelidir. Sebebine kavuşunca, bu sebebe yapışır. İnsana sıhhat, şifâ vermek için, duâ etmeği, sadaka vermeği ve ilâç kullanmağı sebeb yapmışdır. Âyet-i kerîme veya duâ bir çanağa yazılır. Yahut kâğıda yazılıp, kâğıd çanağa konur. Üzerine su konur. Yazı eriyince, hergün içilir. Yahut, bu kâğıdı muska yapıp, üzerinde taşır. Yahut, bunları okuyup, iki avucuna üfürür. Avuçları ile vücûdunu sıvar. **(Tibyân tefsîri)** son sahifesinde diyor ki, (Âişe vâlidemiz buyurdu ki, Resûlullahın bir yerinde ağrı olsa iki Kûl e'ûzü sûresini okuyup, mübârek avucuna üfler, elini ağrı olan yere sürerdi.)

Duâ ve ilâç, ömrü uzatmaz. Eceli geleni ölümden kurtarmaz. Ömür, ecel bilinmediği için, duâ etmek, ilâç kullanmak lâzımdır. Eceli gelmemiş olan, sıhhate, kuvvete kavuşur. Şifâyı ilâçdan değil, Allahü teâlâdan beklemelidir.

Muhammed Ma'sûm "rahmetullahi aleyh" (Mektûbât)da buyuruyor ki, **(Murâd için âyet-i kerîme ve duâyı izin alarak okumalı demişlerdir.) İzin veren, onu kendine vekil etmiş olur. Meşhûr bir Âlimin, Velînin kitâbında (okumalıdır) yazmış olması, izin vermek olur. İzin vereni ve iznini düşünerek okuyunca, o zât okumuş gibi faydalı, tesirli olur.**

Kur'ân-ı kerîmi ve duâyı ücret ile okumak, yâni okuması için, önceden birşey istemek büyük günâhdır. İstemesi ve alması harâm olur ve okuduğunun faydası olmaz. Birşey istemeyip, sonradan verilirse, hediye olur. Hediyeyi alması câiz olur.

Göz değen kimseye, Peygamber efendimizin bildirdiği şu ta'vîzi okumalıdır: **(E'ûzü bi-kelimâtillâhittâmmati min şerri külli şeytânın ve hâmmatin ve min şerri külli aynin lâmmetin.)** Bu ta'vîz her sabâh ve akşam üç defa okunup kendi üzerine veya yanındakilerin üzerine üflenirse, göz değmesinden ve şeytânların ve hayvanların zararından korur.) Bir kimseye okurken, **E'ûzü** yerine **(Ü'îzüke)** denir. İki kişiye okur-

ken **(Ü'îzükümâ)** denir. İkiden fazla kimseye okurken, **(Ü'îzüküm)** demelidir].

Hulâsa, Muhbir-i sâdık [yâni hep doğru söyleyici] ne bildirdi ise ve Ehl-i sünnet âlimleri "rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'în" din kitâblarında ne yazdı ise, onları yapmağa canla başla çalışmalıdır. Bunların aksini şiddetli zehir bilmelidir ki, sonsuz ölüme sürüklerler. Yâni, ebedî ve çeşit çeşit azâblara sebeb olurlar.

Peygamber Efendimiz Mekke fethedildikten sonra, Sâfa Tepesinde erkeklerle sözleştikten sonra kadınlardan da bâzı konularda söz aldı. Allahü teâlâya şirk koşmamak, Peygamber efendimize isyân etmemek, hırsızlık yapmamak, iffet ve nâmusunu korumak, bühtân (iftirâ) etmemek, kız çocuklarını öldürmemek bunlardandı. **Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin huzûrunda bulunan kadınlar, bunların hepsini kabûl etdi ve yalnız söz ile ahd etdiler. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bunlara hayır duâ etdi ve afvlarını diledi.** Bu duâlarının kabûl olduğu tam umulur ve hepsinin afv olduğu malûm olur. Ebû Süfyânın zevcesi ve Mu'âviyenin "radıyallahü anhümâ" annesi olan Hind "radıyallahü anhâ" bunların arasında idi ve hattâ başkanları idi. Kadınlar nâmına o konuşmuşdu. Bu ahdından ve bu istiğfâr duâsına kavuşmasından dolayı, kazandığı çok umulur.

Müslüman kadınlardan herhangisi de, bu şartları kabûl ederek, bunlara uyarsa, bu sözleşmeğe dâhil sayılır ve bu duâdan faydalanır.

Allahü teâlâ hepimizi râzı olduğu kullardan eyliye! Âmîn.

Her şey geçer âlemde, bir hâlde yoktur sükûn!
Bil ki değmez teessüf etmeğe dünyây-ı dûn!
İstikâmet zarardan, seni hep eyler masûn.
Hak eder sâdıkların hasmını elbet zebûn.
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!

Birini tezlîl için, zulmle etme iştigâl,
Arkadaş kazanmağa, olur mâni' sû'-i hâl,
Yüz suyu dökme sakın, hem de etme kîl-ü kal,
Müstekîm ol, hep çalış, verir elbet Zülcelâl.
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!

Cinlerin Zararından Kurtulmak

Cinler, insanlarda sihir (büyü) gibi hastalıklar yapar. Müslüman cinlerden insanlara zarar gelmez. Cinler her şekilde görünür. Kâfir cinler, sâlih insan şekline de girer. Kâfir insanlar gibi, bir iyilik yapınca, küfre, fıska da sebeb olurlar. Arkadaşlık etdiği insanın göstereceği kimselerde hastalık, sihir yaparlar. Bu hastalıkdan kurtulmak için, bu cinni öldürmek veya kovmak lâzımdır. Cinnin zararından kurtulmak için, en tesirli iki silâh, **(Kelime-i temcîd)** ve **(İstiğfâr duâsı)**dır. Kelime-i temcîd, **(Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm)**dir. Bunu okuyandan cinlerin kaçdığını, büyünün bozulduğunu, İmâm-ı Rabbânî hazretleri 1.ci cild 174.cü mektubunda yazmaktadır. istiğfâr duâsının da, derdlere devâ olduğu hadîs-i şerîflerle bildirilmişdir.

BİR İHTİYAR MÜSLÜMANIN, KIZINA NASİHATİ VE MÜNÂCÂTI

Sevgili Kızım! Dünyadaki bütün insanlar mesut olmak ister. Fakat, mesut olan, pek azdır. Neden bu böyledir? Çünkü, saâdetin neden ibâret olduğu bilinmiyor. Asıl iş, saâdetin ne olduğunu bilmekdedir. Saâdet, yalnız dünya saâdetinden ibâret değildir. Aksine, asıl saâdet âhiret saâdetini elde etmekdir. Âhiret saâdeti nasıl elde edilir?

Âhiret saâdeti için Allahü teâlânın kanûnlarına ve emirlerine [yâni Kur'ân-ı kerîme ve Peygamberimizin "aleyhisselâm" sözlerine] itâat etmek lâzımdır. Allahü teâlânın emirleri arasında: Öldükden sonra tekrâr dirilmek, (yâni âhirete) inanmak da vardır. Cenâb-ı Hak âhiretin nihâyetsiz olduğunu (ebedî olduğunu) bize bildiriyor. Dünya hayatı ise, sayılı günlerden ibâretdir. O hâlde, saâdet iki başlı demekdir. Biri âhiret saâdeti, öteki dünya saâdeti. Bu iki saâdetden hangisi önemlidir? Bunu akıl ve izân sâhibi insanlar kolaylıkla anlıyabilir. Aklımız ve izânımız âhiret hayatının, dünya hayatı ile mukâyese edilemiyecek kadar önemli olduğunu bize gösterir. Buna rağmen, insanların dünya için gösterdikleri gayret ve çalışmaların onda birini bile âhiret için göstermedikleri meydandadır. Bunun âkıbetinin ne kadar acı ve ne kadar korkunç olduğuna acabâ inanmıyor muyuz? İnanmıyorsak, kurtuluş ümmîdi yokdur. Allahü teâlâya inanmıyanların yeri ebedî olarak Cehennemde yanmakdır. Eğer inanıyorsak, Allahü teâlânın emirlerini yapmamak bir gaflet (bir nevi uyku) ve bir dalâletdir. Bu uykudan uyanamıyanlara yazıklar olsun.

Dünya saâdeti için söz söyleyenler, kitâb yazanlar ve bunu dikkatle okuyanlar, dinleyenler çokdur. Âhiret saâdetine gelince: Buna dâir Hakkın kitâbı (Kur'ân-ı kerîm) ve Peygamberimizin sözleri (hadîs-i şerîf) ve din âlimlerinin binlerce kitâbları vardır. Fakat, bugün artık bunları okuyan, bunları söyleyen, söyleyenleri ve yazanları dinleyen az insan kalmışdır. Çok ehemmiyyetli olan âhiret saâdeti âdetâ unutulmuş, sanki böyle birşey yokmuş gibi bir gaflet içinde bulunmakdayız. Bu ise, felâketin en tehlikelisi ve âkıbetlerin en korkuncudur. İşte kızım, benim yazılarımın asıl maksadı, seni bu korkunç felâketden kurtarmakdır. Yâni seni Cehennem denen büyük ateşden korumakdır. Sen idrâkin ve anlayışın nisbetinde, bu yazılarımdan hisse alacaksın. Cenâb-ı Hak seni hakîkati iyice anlayacaklardan ve bu anlayışa göre hareket edenlerden eylesin! Âmîn.

Din âlimlerinin yazdıkları kitâblar var iken, ayrıca bu mevzûlarda çocuklara nasîhat vermenin lüzûmsuz olduğunu düşünmek doğru değildir. Çünkü, çocuğunun saâdetini isteyen bir baba, yalnız dünyanın kısa saâdetini değil, âhiretin sonsuz saâdetini de, çocuğuna bildirmekle vazîfelidir. Babaya bu vazîfeyi veren Cenâb-ı Hakdır.

Bir çocuk ne kadar kayıtsız olursa olsun, babasının kendisi için yazdıklarını merâk ederek hiç değilse, bir kere okur. Bu yazılardan ders alacak anlayış ve uyanıklığı da gösterirse, kendisini kurtarmış olur.

Zamanımızda din bilgilerini veren kitâblarımız, öğretmenlerimiz kifâyetsizdir. Büyük şehirlerdeki bazı mekteb ve cemiyet muhîtinin din ile ilgisi zayıf görünüyor. Bu şartlar içinde çocuğun doğru ve yeter derecede din bilgisi alması çok zorlaşmışdır. Bunun için, hiç değilse, müslüman dîninin temel kâidelerini ve özünü burada söylemek, çok ehemmiyyetli bir vazîfe hâline gelmiş bulunuyor.

Temel kâideler şunlardır: **I- Îmânın (inanmanın) şartları:** 1- Allahü teâlâya inanmak, 2- Meleklere inanmak, 3- Kitâblara inanmak, 4- Peygamberlere inanmak, 5- Âhirete (öldükden sonra tekrâr dirilmeğe) inanmak, 6- Kaderin yâni, hayr ve şerrin Allahü teâlâdan geldiğine inanmak. **II- Müslümanlığın şartları:** 1- Kelime-i şehâdet, 2- Namaz, 3- Oruç, 4- Zekât, 5- Hac.

Sevgili Kızım! Günün birinde iki ellerimiz yanımıza gelecek ve dünyadaki hayatımız sona erecekdir. Bu dehşetli bir hakîkatdir. Bu hakîkat karşısında, hayat nedir? Ölüm nedir? diye düşünmeyen bir insan olmaması lâzımdır. O hâlde, hayatın ne olduğunu, dünyaya niçin geldiğimizi, ölümün ötesi ne olduğunu bilmek ve öğrenmek, insan olmanın ilk şartıdır. Hayâta niçin geldiğimizi, hayatın sâhibinden daha iyi bilen olur mu? Her şeyin olduğu gibi, hayatımızın sâhibi de, Allahü teâlâdır.

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîminde, Vezzâriyât sûresi 56. âyetinde meâlen, **(Ben insanları, büyüklüğümü onlara tanıtmak ve bana ibâdet etmeleri için yaratdım!)** buyuruyor. Bu büyük hakîkati, yaşadığımız bu zamandaki insanların kaçta kaçı biliyor ve ona göre hareket ediyor? İnsanların büyük çoğunluğunun, bu hakîkati bilmediklerini, bilenlerin de, bu hakîkate göz yumduklarını veya ehemmiyyet vermediklerini görüyoruz. İşte felâket de, bu noktadan başlıyor. Bu hakîkati bilmemek veya bildiği hâlde, ona göre davranmamak, hele bu hakîkate inanmamak, bir insan için, (bilhassa bir müslüman için) tasavvur edebileceğimiz en büyük bahtsızlık, en büyük fâcia, en büyük felâketdir. Çünkü, Allahü teâlâ, kendi emirlerine inanmıyanları ebediyyen, inanıp da emirlerini yapmıyanları, irâde etdiği kadar Cehennem ateşinde yakacağını kitâb-ı kadîminde, bizlere bildiriyor. Allahü teâlâ, insanlar gibi yalan söylemez. Emirlerini mühimsemeyenleri mutlak cezâlandırır. Allahü teâlânın cezâsı çok ağırdır. Kendini bu cezâdan koruyamıyanlara yazıkdır. Dünyadaki kısa hayatımız için sonsuz âhiret hayatımızı Cehennem içinde geçirmek, aklı başında bir insanın işi midir?

Sevgili Kızım! Müslümanlık, maddî ve mânevî temizlikdir, vücûd temizliğini ve kalb temizliğini emreder. Müslümanlık, dünya ve âhiret saâdetini sağlayan tek yoldur. Hakîkî müslüman (Allahü teâlânın kaderine inanan müslüman) dünyada, dâimâ huzûr içindedir. Çünkü bu müslüman, şuna inanmışdır: Kendisine gelen hayr ve şer Allahü teâlâdandır. Allahü teâlânın takdîridir. Allahü teâlâdan gelen her şeyin, kendisi için iyi olduğunu, fenâ zan etdiği şeyin sonunun, iyi olacağını düşünür ve böylelikle iç râhatlığını bozmaz. Felâketlere de, kolaylıkla göğüs gerer. İşte böyle bir insan, Allahü teâlânın sevgili kuludur. Bu sûretle, o insan, âhiret saâdetine de ulaşmış olur. Müslümanlığın emirlerini yapan bir insan, dünyada her türlü kötülükden ve her türlü zarardan kendisini korumuş olur.

Müslümanlık ve **İslâmlık** aynı terimlerdir. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîminde, Zümer sûresi 3. âyetinde meâlen, **(Allahü teâlânın indinde din, İslâm dînidir)** buyurmuşdur. Bugün İslâmlığın dışındaki dinler, Allahü teâlânın indinde, din değildir. Hıristiyanların ellerindeki İncîl, mûsevîlerin ellerindeki Tevrât, Peygamberimizden evvelki zamanların kitâblarıdır. Kur'ân-ı kerîm, bütün bunların hükümlerini kaldırmışdır.

Müslümanlık, iyi ahlâk demekdir. Allahü teâlâ, Peygamberimize "sallallahü aleyhi ve sellem", **(Ben seni iyi ahlâkı tamamlamak için yaratdım!)** buyurmuşdur. Pey-

gamberimizin "aleyhisselâm" her sözünde (hadîs-i şerîflerinde) büyük dersler, güzel ahlâk özellikleri vardır.

Sevgili Kızım! Bir insanın müslüman olabilmesi için, îmân (itikâd) sâhibi olması, yâni müslümanlığın kanûnlarına ve emirlerine inanması şartdır. Hattâ, yalnız inanması kâfî değildir; bu emirleri beğenmesi ve sevmesi de lâzımdır. Bu da bir bilgi işidir. İnanma (îmân) çok mühimdir. Îmân, ufak bir şüpheyi götürmez. Şüphesi olan, din âlimlerinden şüphesini sorarak ve öğrenerek, gidermelidir. Aksi takdirde, îmân ni'meti, elden gider.

Îmânsız insan, dünyanın en bahtsız insanıdır. Çünkü, ebediyyen Cehennem azâbında yanmaya mahkûmdur.

Allahü teâlânın emirlerinin ve yasaklarının bir kısmına inanıp, bir kısmına inanmamak, doğru değildir. Îmân, tam olmalıdır.

Îmân sâhibi olmak için, altı şart vardır: 1- Allahü teâlâya inanmak, 2- Meleklere inanmak, 3- Kitâblara inanmak, 4- Peygamberlere "aleyhimüsselâm" inanmak, 5- Âhirete (öldükden sonra, tekrâr dirilmeğe) inanmak, 6- Kazâ ve kaderin Allahü teâlâdan geldiğine inanmak. Bunların birisine inanmıyan, îmânsızdır. Bu hâl ile ölürse (Allahü teâlâ cümlemizi muhâfaza buyursun!) ebediyyen Cehennemdedir.

Allahü teâlânın zâtını görmüyoruz. Fakat, Allahü teâlânın eserlerini, yaratdıklarını, her zaman, her yerde görüyoruz. Güneş, ay, yıldızlar, denizler, dağlar, taşlar, insanlar, hayvanlar, ağaçlar, gece ve gündüz, yaz, kış, ... ne görebiliyorsak, bütün bunların yaratıcısı hiç şühhesiz, Allahü teâlâdır. Çünkü, Allahü teâlâdan başka, bir varlık, meselâ insanların en akıllıları bir araya gelseler, bu muazzam eserlerden en küçüğünü, meselâ, bir karıncayı yaratabilirler mi? Bir Pastör, hiç yokdan bir mikrop yaratabilir mi? Bir Edison, güneş ışığına muâdil bir ışık îcâd edebilir mi? Bir Galile, dünyanın dönüşündeki intizâmı değişdirebilir mi? İnsanları göklerde ve deniz altında dolaşdıran, radyoları bulan bir insanın beynini yaratan kimdir? Bütün bu azametli varlığı yaratanı inkâr etmek için, insanın yâ ahmak olması, yâ koyu câhil olması veya kör bir inâdın kurbânı olması lâzımdır. Bu eserlere tabîat (natür, doğa) diyenler var. Göklerdeki muazzam âlemleri, dünyada gördüğümüz her eseri, dünyanın dönüşünü, gece ve gündüz hâdiselerini, mevsimleri ve her şeyi tabîat kuvveti, tabîat kanûnudur diyerek Allahü teâlâyı inkâr edenler var. Bunlara sormak lâzım: Bu muazzam eserlerin sâhibi yok mudur? İnsanların meydana getirdikleri en ufak bir eserin, insan şuûr ve zekâsının bir mahsûlü olduğunu kabûl ediyoruz. Bu, akılları durduran muazzam eserler, kendi kendine meydana gelmiş olabilir mi? Bu eserlerdeki intizâmı ve muvâzeneyi, şuûrsuz ve donuk tabîat mı meydana getirmişdir? İnkârcıların bu sözlerini normal bir aklın, hattâ basît bir anlayışın dahî, kabûl etmesi mümkün değildir.

Allahü teâlâdan korkmak ve Allahü teâlâyı sevmek, ibâdetlerin en makbûlüdür. Allahü teâlâdan korkmak ve Allahü teâlâyı sevmek, bir bilgi işi olmakla berâber, aynı zamanda, bir çalışma, bir gayret işidir. Herkes kolaylıkla bunları elde edemiyor.

Allahü teâlâ, istediklerine kendisini sevdirir. Korku ve haşyet verir. Bunu herkese nasîb etmiyor. Nasîb etdiği kulunu seviyor demekdir. Çok kimse, uzun gayret, telkînler, çalışmalar sonunda bu mertebeye erişiyor.

Allahü teâlâdan korkmak ve Allahü teâlâyı sevmek için pek çok sebeb vardır. **Allahü teâlâdan korkmak ve sevmek için sebebler:**

Dünyada insanın başına gelen felâketleri düşünelim: Hastalanmak, yaralanmak, vücûdün bir parçasından mahrûm olmak, aç kalmak, susuz kalmak, fakîr olmak, akıldan mahrûm olmak, çoluk ve çocuğunun başına felâketler gelmek, yangınlar, zelzele.... gibi mahlûklar vâsıtasıyla veya doğrudan doğruya Allahü teâlâ tarafından insanlara takdîr edilen felâketler, elemler, Allahü teâlâdan gelmekdedir. Dünyadaki elemler nihâyet geçicidir. Âhiretdeki ise, ebedîdir. Oradaki azâb, bitmeyen bir azâbdır. Yahut, îmânla âhirete intikâl etmiş günâhkâr bir müslüman ise, Allahü teâlânın irâde etdiği kadar, azâb görecekdir. Âhiret azâbı, kabre girildiği ândan itibâren başlıyacakdır. Bütün bunlar Allahü teâlâdan korkmak için, yeter derecede sebebler değil midir?

Allahü teâlâyı sevmek için de, sebebler pek çokdur: Evvelâ, müslüman olarak dünyaya gelmek. Yâni, bir müslüman ananın ve bir müslüman babanın evlâdı olarak dünyaya gelmek, bütün ömrümüzce, Allahü teâlâyı sevmek, Allahü teâlâya şükr ve hamd etmek için, tek başına en büyük sebebdir. Meselâ, hıristiyan ana-babadan dünyaya gelmiş olsaydık, artık müslümanlık yolunu bulmak, bizim için, çok zor veya imkânsız olurdu. Hıristiyan topluluğu içinde yaşar ve âhirete îmânsız olarak giderdik. Zamanımızda müslüman olarak doğmak da, kâfî değildir. Müslümanlığı sevmiş, elinden geldiği kadar müslümanlık yolunda yürümeğe gayret etmiş bir âilenin çocuğu olmak da ayrı bir tâlihdir. İsmi Ahmed veya Hadîce olup da, müslümanlık icablarını yapmayan, hattâ müslümanlığı hor gören, nice sözde müslümanlar var. Akıl ve izân sâhibi olmak, iyi ve kötüyü anlayabilecek bir tahsîl ve anlayış seviyesinde bulunmak da, Allahü teâlânın en büyük ni'metlerindendir. Bundan başka, insan hakını tanıyan bir hükümetin ferdi olarak yaşamak, sıhhatde olmak, fakîr olmamak vesâire gibi binlerce ni'met hep Allahü teâlânın lutuf ve ihsânıdır. Bu saydığımız ni'metlerden mahrûm olan milyonlarca insanın, milyonlarca müslümanın bulunduğunu düşünürsek, Allahü teâlâyı nasıl sevip, şükretmemiz lâzım geldiği kolayca anlaşılır.

Sevgili Kızım! Öldükden sonra, tekrâr dirileceğimize inanmıyan îmânsız olur, kâfir olur. Âhirete böyle giderse, ebedî olarak Cehennem azâbına mahkûm olur. Bugünki insanların çoğunun buna inanmayan bir görünüşleri var. Bunlar, hayatı yalnız dünyada râhat etmek ve iyi yaşamakdan ibâret sanıyor. Gâye, sanki dünyada eğlenmek, gezmek, râhat etmek, zengin olmakdan ibâretdir. Bu insanlar, öldükden sonra, tekrâr dirileceklerine ve hesâba çekileceklerine inanmıyor görünüyor. İnsanlar, bu derece hissizlik içinde yaşayamaz. Bu kadar kayıtsızlığın mânâsı, bu olsa gerekdir.

Öldükden ve toprak ve toz hâline geldikden sonra, tekrâr dirilmenin mümkün olmadığını söyleyenlerin sayısı az değildir. Bunu söyleyenler şüphesiz îmânsız, dinsiz, zavallı insanlardır. Tekrâr dirilmek mümkün değildir diyenlere verilecek mantıkî cevâblar vardır. Allahü teâlânın azameti, bir insanı hiç yokdan (bir damla sudan) yaratmağa muktedir de, ikinci defa yaratmağa muktedir değil midir? Gözümüzün görebildiği âlemlerin ve dünyadaki muhteşem eserlerin yaratıcısı, bir insanı tekrâr diriltmekden nasıl âciz olabilir? Ağaç, kışın yapraklarını döker. Kuru dallar ile cansız zannedilir. Bunlar, bahar gelince tekrâr canlanmıyor mu? Büyük mevlânâ Celâleddîn "kuddise sirruh", (Toprağa ekilen hangi tohum toprağın yüzüne canlı olarak çıkmamışdır?) di-

yerek, toprağa gömülen insanların tekrâr canlanacaklarına işâret etmişdir. Bu mevzûda hazret-i Alî'ye "kerremallahü vecheh" atfedilen aşağıdaki mantıkî muhâkeme ne kadar güzeldir.

Ahmed, âhirete inanmışdır. Ahmed'in arkadaşı Kaya, tekrâr dirileceğine inanmıyor. Ahmed, Kaya'yı iknâ' için, çok uğraşıyor. Muvaffak olamıyor. Nihâyet Ahmed, Kaya'ya şunları söyliyor: ***(Ben âhirete inanarak Allahü teâlânın bütün emirlerini yapıyorum. Allahü teâlânın emirlerini yapmak için, belki senden biraz fazla yoruluyorum, zahmet çekiyorum. Namaz kılıyorum, oruç tutuyorum. Sen bunları yapmıyorsun. İkimiz de ihtiyârladık ve ikimiz de öldük. Daha mezara girer girmez, âhiret var mı, yok mu, belli olacakdır. Eğer âhiret varsa, ben kazandım. Orada itibârım ve râhatım yerinde demekdir. Eğer âhiret yoksa, ben hiçbir şey kaybetmem, dünyadaki yorgunluğumla kalırım. Sana gelince: Eğer âhiret yoksa, ne kârdasın, ne ziyândasın. Ammâ, âhiret var olduğuna göre, mahvoldun demekdir. Artık Allahü teâlânın bitmiyen, ebedî azâbı senin yakanı bırakmıyacakdır. Bu mantıkî muhâkemeye göre, hangimizin yolu doğru yoldur. Bunu senin anlayışına bırakıyorum.)*** Bu muhâkeme tarzındaki mantıkın kuvveti karşısında, söylenecek tek söz yokdur. Şunu da işâret edelim ki, âhirete şüphe ile inanmak iyi bir inanış değildir. Tam ve şüphesiz inanmak lâzımdır.

Sevgili Kızım! Kadere ve hayır ve şerrin Allahü teâlâdan geldiğine inanmak lazım. Kaderin mânâsını Türkçede (alın yazısı) diye ifâde ediyoruz. Allahü teâlâ, her kulunun başından geçecek her şeyi evvelden bilir. Kaderi değişdirmek kimsenin elinde değildir. Dilerse gene Allahü teâlâ değişdirir. Kader, Allahü teâlânın bir sırrıdır.

Hayır ve şer Allahü teâlâdan gelir. Çünkü, küllî irâde Allahü teâlâdadır. Allahü teâlâ, kullarına da cüz'î irâde vermişdir. İşte, bu cüz'î irâdeyi Allahü teâlânın emr etdiği yolda kullananlar, mükâfâtlandırılırlar. Fenâ yollarda kullananlar da, cezâlandırılır. İnsanları Cennete veya Cehenneme götüren, işte bu cüz'î irâdedir. Bir müslümanın içki içmesi, cüz'î irâdesini Allahü teâlânın emrine muhâlif olarak kullanmasıdır. Başka bir müslümanın içki içmemesi cüz'î irâdenin Allahü teâlânın emrine göre kullanılması demekdir. Bunun gibi bir insanın cüz'î irâdesini iyi veya kötü istikâmetde kullanması kendi elindedir.

Kulun, cüz'î irâdesini kötü istikâmetde kullanması ile, Allahü teâlâ, o kula, şer getirir. O hâlde şerri hâzırlayan gene kuldur. Allahü teâlâ, zâlim değildir. Bilakis Allahü teâlânın merhameti, bir annenin evlâdına olan merhametinden çok üstündür. Bununla berâber, sebebini bilmediğimiz şerrin hikmetini ancak Allahü teâlâ bilir. Allahü teâlânın her irâdesinin ve her tecellîsinin sebebini ve hikmetini anlamak, kullar için çok zaman mümkün olmaz.

Sevgili Kızım! Namazın maddî ve mânevî pek çok faydası vardır. Maddî faydaları şunlardır: Hergün beş defa abdest alan müslüman, temiz bir insan demekdir. Hergün, kırk defa (kırk rek'at) Allahü teâlânın emri ile eğilerek secdeye kapanarak, ayağa kalkan bir insan, vücûdunun her uzvunu hareket etdiren bir idmâncı demekdir. Temiz ve hareketli bir insan ömrünün her yaşında sıhhatini muhâfaza edebilir. Dikkat edilirse, ömrü boyunca namaz kılanların büyük bir ekseriyeti sağlam insanlardır.

Namazın mânevî faydasına gelince: Hergün beş defa namaz kılmak, yâni beş defa

Allahü teâlânın huzûruna çıkmak, Allahü teâlâyı sık sık hâtırlamak demekdir. Allahü teâlâya inanan, ondan korkan insan, onun emirlerinin dışına çıkmış ise, namaz saatlerinde hatâsını anlar. O hatâyı tekrar etmekden kaçınır, kendini ıslah etmek yolunu arar ve bulur. Kendini ıslah etmek belki ilk zamanlarda kolay olmaz. Fakat, namaza devâm etdikce, Allahü teâlânın emirlerini yapar ve yasaklarından kaçınır. Böylelikle kâmil bir insan, sâlih bir müslüman olmak yoluna girer. Namaz, insanları doğru yola götürmek için en güzel bir vâsıtadır. Namaz, her müslümanı kusursuz bir insan hâline getirir. Böyle insanların meydana getirdiği topluluk da, ne mutlu bir topluluk olur.

Namaz, müslümanlığın temel taşıdır. Temelsiz bir binâ sağlam olmadığı gibi, namazsız müslümanlık da günün birinde yıkılmağa mahkûmdur.

Namaz, Allahü teâlâyı sık sık hâtırlamağa sebebdir, demişdik. Namazı terk etmek, Allahü teâlâyı unutmağa sebeb olur. Allahü teâlâ, kendisini unutanları afv etmiyor. Kendisini unutanlara Bekara sûresinin 7. âyetinde meâlen, **(Onların kalblerini mühürledik)** buyurdu. Bu hâle gelmekden Allahü teâlâ, cümlemizi korusun! Âmîn.

(Namaz, işlerimizi, kazancımızı aksatıyor. Bilhassa öğle ve ikindi namazlarında abdest almak ve namaz kılmak zordur) diyenler var. Bunların bu sözleri yersizdir. Çünkü, bütün medenî memleketlerde ve her iş yerinde öğle zamanında en az bir saat, yemek zamanı ayrılmışdır. Bu zamanda abdest almak ve namaz kılmak için, onbeş dakika kâfîdir. İkindi zamanında ise, öğle abdesti ile, beş veya on dakika içinde namazını kılmak mümkündür.

Namaz, dünya ve âhiret saâdetlerinin kapısını açan bir anahtardır. Bu anahtarı ele geçirmek, herkesin elindedir. Nihâyet, Allahü teâlâya inanan ve tenbel olmayan bir müslüman, bu anahtarı, elde edebilir. Bu bir irâde ve azim işidir.

Namazını kılan kimse, Allahü teâlâya samimiyyetle inandığının kuvvetli bir delîlini de göstermiş olmakdadır.

Gösteriş için namaz kılmak riyâkârlıkdır. Böyle namaz kabûl edilmez. Zamanımızda gösteriş için namaz kılan, hemen hemen kalmamış gibidir. Aksine, namaz kıldığını saklayanlar çokdur. Çünkü, zamanımızda, namaz kılanları, gerici, yobaz, mürteci, eski kafalı gibi tahkîr edici ve küçültücü sıfatlarla alaya almak ve onları horlamak gibi hâller almış yürümüşdür. Bunların şerrinden korunmak için, namaz kılmağı, bu gibilerden saklamak câizdir.

Namaz kılmanın zevkine eren bir müslüman, artık onu bırakamaz.

Allahü teâlâ senede bir ay (Ramazân-ı şerîf ayında) gündüzleri oruç tutmayı emr etmişdir. Allahü teâlâ, bu emri sebebsiz vermemişdir. Oruç, insanlara hem maddî, hem de mânevî faydalar sağlar. Oruç tutan bir insan, aç kalmış bir insanın çekdiği ızdırâbı, bizzat his ederek fakîr insanlara yardım etmek ihtiyâcını duyar. Bu da, insanların birbirlerine yardım etmelerine sebeb olur. Birbirlerine yardım eden insan topluluğu arasında ise çekişmeler olmaz.

Bundan başka, Allahü teâlânın emrini yerine getirmek için gündüzleri bir ay oruç tutan bir müslüman, Allahü teâlânın emirlerini yapmak itiyâdını da kazanır. Böylelikle, Allahü teâlânın başka emirlerini yapmağa da istidâd peydâ eder.

Sevgili Kızım! Hergünkü hâlinden memnûn olmak, her hâlinden Allahü teâlâya şükr ve hamd etmek, kanâat sâhibi olmak demekdir. Kendinden daha iyi mevkide, kendinden daha zengin, kendinden daha kuvvetli, kendinden daha güzel bir insanı kıskanmıyarak kendi hâlinden memnûn ve râzı olan insanın evvelâ kalbi râhattır. Sonra da, en mühimi Allahü teâlânın sevgili kuludur. Sevgili olmanın sebebi şudur: Allahü teâlânın kendisine verdiğinden memnûn ve râzıdır. Bunun için, Allahü teâlâ da, ondan râzıdır.

Kanâat, bitmez tükenmez bir hazînedir. Kanâatkâr olmayan bir zengin, kanâatkâr olan bir fakîrden daha fenâ durumdadır. Çünkü, o zenginin kalbi râhat değildir. Kanâatkâr olan fakîr ise, kalbi râhat olduğu için, sanki bir hazîne içinde yaşamakdadır.

Rızâ demek, Allahü teâlâdan gelen her şeye râzı olmak demekdir. Allahü teâlâdan bir felâket gelse, ona da rızâ gösterir. Kimseye şikâyet etmez. Bu, her insanın yapabileceği bir iş değildir. Fakat, bunu yapabilen, büyük bir insandır. Böyle insanlarda, Peygamberlere "aleyhimüssalevâtü vetteslîmât" mahsûs sabır ve tahammül var demekdir. Allahü teâlânın büyüklüğüne inandığı derecede insan, bu tahammülü ve bu rızâyı gösterebilir. Gıbta edilecek bir meziyyetdir.

Başkasının, kendinden üstün olan her şeyini kıskanan, yâni ondaki üstünlüğün, yalnız kendinde olmasını isteyen insana, kıskanç denir. Bu hâl, insanlığın en kötü huylarından biridir. Kıskanç insan, ömrü boyunca râhatsız insandır. Böyle insanlar, kendinden aşağı olan insanı görmez de, kendinden yüksek ve varlıklı insanın her şeyini görür ve onu kıskanır. Kıskanç insan, Allahü teâlânın kendisine verdiği şeylere râzı olmayan insan demekdir.

Allahü teâlânın verdiğine râzı olmayan insandan Allahü teâlâ da râzı olmaz. Allahü teâlânın bir insandan râzı olmaması ise, felâketlerin en büyüğüdür. Artık o insan, dünyada da, âhiretde de hüsran içindedir. (Yâni zarardadır.) Bunun için, kendisinde kıskançlık ve hased duygusu olduğunu görenler yavaş yavaş bu huylarından sıyrılmalıdır. Bu pek mümkündür. İnsanlar, kendilerini istedikleri kadar ıslah edebilir. Kıskançlıkdan kurtulanlar râhat ve huzûra kavuşur. Bu iş, zenginlik ve fakîrlik işi değildir. Bu iş, kalbin zenginliği ve fakîrliği işidir. Nice fakîrler vardır ki, bir lokma ekmeği kazandığı zaman, Allahü teâlâya şükr eder ve zenginlerin hâlini düşünmez bile. Nice zenginler de vardır ki, milyonlarına daha birkaç milyon ekliyemediği için üzüntü içindedir.

Kıskanç insan, başka bir insanın kendinden iyi giyinmesini, iyi yaşamasını hazm edemez. Yâni onun boyunu, posunu, güzelliğini, çalışkanlığını, başarısını kıskanır. Daha kötüsü, onun başına gelen fenâlıklara sevinir. İşte bu hâl, kıskançlığın en kötü derecesidir. Böyle insandan Allahü teâlânın yardımı kesilebilir. Daha da mahrûm olurlar. İyi kalbli ve herkesin iyiliğini isteyen insan, Allahü teâlânın himâyesinde demekdir.

Büyük Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" çok güzel bir hadîs-i şerîfi var: **(Bir müslüman, kendisine istediği bir iyiliği, başka bir müslüman için istemezse ve bir müslüman, kendisine gelecek bir kötülüğü, istemediği hâlde, o kötülüğü başka bir müslüman için isterse, onun îmânı tam değildir).** Yâni, Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" yalnız kendisini düşünenleri beğenmiyor. Başka müslümanları düşünenleri beğeniyor ve öyle yapmalarını istiyor. Düşünün bir

kere; bütün dünya, Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" bu emirlerini yapmış olsa, dünyada kavga, gürültü kalır mı?

Sevgili Kızım! Bir insanın başka bir insana, bilhâssa müslümana iyilik etmesi Allahü teâlânın en çok sevdiği bir hâldir. İyilik çeşitli olur. Para ile olur, vücûd yardımı ile, fikir yardımı ile ve muhtelif yollarla olur. İnsanın elinden hiçbir yardım gelmezse, Allahü teâlânın kuluna, güler yüz gösterirse, onun bile sevâbı vardır. [Cevâb Veremedi kitâbında, 147.ci mektuba ve Mektûbât-ı Rabbânî 1.ci cild, 98.ci mektuba bakınız!]

Allahü teâlâ, **(Benim kullarıma yardım edene, ben fazlasıyla yardım ederim)** buyuruyor. Elinden yardım geldiği hâlde, yardımı esirgeyen insan, Allahü teâlânın indinde sevgili bir kul olabilir mi? İnsanların kalbini kırmak ise, Allahü teâlânın gadabını üzerine çekmek demekdir. Bundan çok kaçınmalıdır. İnsan kalbi, Allahü teâlânın sevgisinin tecelli etdiği bir yerdir. Oraya dokunmak, çok tehlikelidir. Hele o kalbde, Allahü teâlânın korkusu ve Allahü teâlânın sevgisi varsa, onu incitmekden, son derece kaçınmalıdır.

Dünyada bir insan için, anne hakkından daha ehemmiyyetli bir hak yokdur. Düşünmeli ki anne, çocuğunu dokuz ay karnında taşıyor. Onu kendi kanıyla besliyor. Büyük bir ızdırab, büyük bir heyecânla onu dünyaya getiriyor. Bebek iken, onun için aylarca uykusuz kalıyor. Kendi sütü ile besliyor. Sonra, onun her yaştaki yaramazlıklarını çekiyor. Bu zahmetler para ile, menfaat ile olur işler değildir. Bu zahmetlere anne, ancak Allahü teâlânın verdiği şefkat duygusuyla tahammül edebiliyor. Bu büyük zahmet karşısında, çocuğun annesine neler borçlu olduğu meydandadır. Çok zaman çocuk, annesinin hakkını ödeyecek zamanı ve imkânı bulamıyor. Annesine isyânkâr olan bir çocuk, artık bir âsî, bir eşkiyâdan farksız bir insan demekdir. Bu çocuğun büyüdükden sonra, annesini dinlememesi, onu üzmesi, ona eziyyet etmesi, insanı çileden çıkardığı gibi, Allahü teâlânın gadabını, cezâsını kendi üzerine çekmiş olmaz mı?

Ne yazık ki pek çok çocuklar, gençliğin verdiği hoyratlık ve kadir bilmemezlik yüzünden, annelerinin haklarını çiğniyorlar. Onları üzüyorlar, böyle anneler bazen zor durumda kalarak, çocuğu için Allahü teâlâdan bed duâ ederse, bu duâ kabûl olunabilir. O zaman çocuk, dünyada iken bile, cezâsını çeker. Âhiretdeki cezâsı ise, tasavvur edilemiyecek derecede acıdır. Biraz idrâklı ve anlayışlı olan bir çocuk, annesinin hakkını düşünebilir ve onun dediklerini seve seve yapar. Onun gönlünü kazanmağa dikkat eder. Eğer çocuk, annesinin kalbini kırmış ise, hemen afv dilemeli, bir daha onu gücendirmemeli. İkinci veya üçüncü defa annesinin kalbini kırmış ise, tekrâr afv dilemeli, artık bir daha gönlünü kırmamağa dikkat etmelidir. Anne hakkı üzerinde olarak âhirete gidenlerin âkıbeti çok acıdır.

Sevgili Kızım! Allahü teâlâ, insan neslini devâm etdirmek için, erkek ve kadınları birbirlerine karşı câzib kılmışdır. Aynı zamanda, bu kuvvetli duygu karşısında, insanları dünyada çetin bir imtihâna tâbi tutmuşdur. Dünyadaki kısa ömrümüz içinde, en zor imtihân iffet imtihânıdır. Bu imtihânda kazanan bir insan, dünya ve âhiretin kahramânıdır. İnsanların kemâli (yâni kusursuz olması) veya insanın düşüklüğü, daha ziyâde iffet işinde belli olur. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmin birçok yerinde, iffetini muhâfaza edenlere, büyük mükâfâtlar va'd etmiş ve müjdeler vermişdir. İffetini muhâfaza etme-

yenlere de, Cehennem azâbını göstermişdir. (Allahü teâlâ, iffetsizleri, insanı öldüren bir kâtil ile bir tutmakdadır.)

İnsan günâhlarının belki de yüzde doksanı, iffet mevzûu içindedir.

İffetsiz insan, Allahü teâlânın indinde günâhkâr olduğu gibi, insan topluluğu içinde de, günâhkâr ve şerefsizdir. Bir fâhişenin cemiyet içindeki haysiyyet ve itibârı ile bir köpeğin itibârı arasında hemen hiçbir fark yok gibidir. Erkeklik ve dişilik duyguları insanlarda da, hayvanlarda da vardır. Hayvanlarda utanma hissi olmadığı için, onlar, bu duygularını gizlemezler. İnsanlar ise, (hayâ) şeref ve haysiyyet duygularına sâhib oldukları için, erkeklik ve dişilik hislerine karşı çeşitli ve meşrû yolları ararlar.

Bir insanın ve bir âilenin şerefi ve itibârı, bu duygu karşısındaki tutumu ile ölçülür. **Zengin ve çok güzel bir kadın, eğer iffetsiz ise, şerefi yokdur. İtibârı kırıkdır. Cemiyet nazârında, o bir fâhişedir. Fakîr ve afîf bir kadın ise, her yerde, her zaman itibârlıdır. Hürmete lâyıkdır. Bu söylediklerimiz, normal ve temiz bir cemiyetin iffet ölçüleridir.** İffet kâidelerini ayaklar altına almış azgın bir hayvan sürüsü gibi, yalnız hayvanî hisleri peşinde koşan insan toplulukları, bu sözlerle alay ederler. Onlar için konuşulacak sözümüz yokdur. Yalnız onlara (Allahü teâlâ ıslah etsin) diyebiliriz.

Dünyadaki pek çok rezâletler, cinâyetler, kavgalar, kıskançlıklar, hülâsa bütün fenâlıklar, iffetsizlik yüzünden meydana gelmekdedir.

İnsanların pek çoğu, iffetsizliğin fenâlıklarını bildikleri hâlde, kendilerini bu fenâ yollara sapmakdan alıkoyamazlar. Bu kuvvetli duygu karşısında, insanları zabt edecek, onları selâmet yoluna çıkaracak çâreler nelerdir? Bu, terbiye ve ahlâk meselesidir. Din, ahlâk demekdir demişdik. Bu mühim mevzûda da yine din terbiyesi birinci plânda rol oynamakdadır. Allahü teâlâdan korkmasını öğrenmiş, hakîkaten Allahü teâlâdan korkan bir insan iffetsiz olamaz. O hâlde, çocuklarımıza Allahü teâlânın korkusunu öğretmeğe çalışmak bizim için en başda gelen vazîfe oluyor. Allahü teâlâdan korkmak için, Allahü teâlâyı iyi bilmek lâzımdır. Allahü teâlâyı bilmek için, onun büyüklüğünü ve sıfatlarını öğrenmek mecbûriyyetindeyiz. Allahü teâlâyı hiç düşünmeyen bir topluluk için, Allahü teâlânın korkusuna sâhib olmak kolay değildir. Allahü teâlâdan korkmak da, bir bilgi, bir çalışma ve bir gayret işidir. Durup dururken, Allahü teâlânın korkusu meydana gelmez. Bu korkuyu, Allahü teâlâ dilediği kuluna kolaylıkla da verir. Allahü teâlâdan korkmak, bir insan için iyi alâmetdir.

Bilhâssa büyük şehirlerde iffet işi tehlikeli bir istikâmetdedir. Bir genç kızın, kendi başına yalnız kendi aklı ve idrâki ile iffetini muhâfaza etmesi, cidden güçdür. O genç kız, (eğer biraz da güzelse), hâtıra ve hayâle gelmeyen tehlikelerle çevrilmiş demekdir. Bu tehlike, mektebde, yollarda, otobüsde, komşularda, hattâ evinin içinde yakasını bırakmaz. Hele o kızcağız kadınlık duygusuna karşı koymasını bilmeyecek derecede zayıf ahlâklı ise, o zaman tehlike iki misli artmış demekdir. İşte bunun içindir ki, genç kızın beş dakikasını bile kontrolsüz bırakmak aslâ câiz değildir. Ev içinde anne kontrolu, ev dışında baba kontrolu onları, koruyucu melek gibi takip etmelidir.

Sevgili Kızım! Belki babanın ömrü, seni korumağa kifâyet etmeyecekdir. Annen, belki seni her yerde, her zaman takip edemiyecekdir. Bu takdîrde, sen sâhibsiz, tehli-

keler karşısında âciz bir mahlûk olarak, ahlâksızların elinde bir oyuncak mı olacaksın? Allahü teâlâ, seni bu âkıbetden muhâfaza etsin! Âmîn. Seni evvelâ Allahü teâlânın büyüklüğüne ve Onun himâyesine emânet ederim. Ondan sonra da, yine Allahü teâlânın sana verdiği aklını kullanarak, bu tehlikelere düşmemeğe çalışmanı sana tavsiye ederim.

Kızım, öyle bir zamanda, öyle bir mekânda yaşıyacaksın ki, herkesden, her yerde sana zarar gelebilir. Bu zarar, senin parana, puluna değil, iffet, şeref ve haysiyyetinedir. Paraya olan zarar telâfî edilebilir. Mânevî zarâr, yerine konamaz.

Cemiyet içinde öyle haşarât (öyle ahlâksızlar) vardır ki, bunların içinde genç kadın ve genç kız için şerefi ile yaşamak cidden güç olur. Bunun güçlüğü, yalnız başkalarından değil, bizzat kendi varlığından gelmekdedir. Eğer sen de, kadınlık duygusunun tesiri altında kalır ve kendine hâkim olamazsan, iffetsizliğin ve ahlâksızlığın çukuruna düşersin. Bu çukura düşenlerden kurtulabilen azdır.

Sen kadınlık duyguna karşı haysiyyetli ve meşrû yolları aramalısın! Sen de, herkes gibi, evlenebilirsin. Ahlâkın güzel oldukdan sonra evlenmemek için, hiçbir sebeb yok demekdir. **Evlenmeden evvel, birçok kızın yapdığı gibi, flört yapmağa aslâ heves etme! Bu tecrübe mutlak tehlikelidir.** Esâsen flört yapılan insanla evlenmek, çok zaman saâdeti getirmez. İffeti muhâfaza için, ikinci bir çâre, genç erkek ve genç kızı zamanında evlendirmekdir. Üçüncü çâre, iffeti zedeliyecek her yerden uzaklaşmak yoludur. Meselâ kız ve erkek toplulukları, onlarla berâber gezintiler, danslar, plâja gitmek, erkekle berâber sinemaya gitmek, içki içmek, ahlâksız ve zayıf insanlarla arkadaşlık etmek vesâire gibi genç kız veya kadını başdan çıkarma yollarının her çeşidinden uzak durmak, tehlikeden uzaklaşmak demekdir. Gençliğin hakkı veya eğlence ismi altındaki bu gibi davranışlar, genç kızı veya kadını elde etmek için birer tuzakdır. Bunun tuzak olduğuna inanmayan bir genç kız, tuzağın içine düşdükden sonra, aklı başına gelir. Fakat iş işden geçmişdir. Yukarıda saydığımız eğlence veya tuzağın zâhirî güzelliğine ve câzibesine kapılan kızlar, erkeklerin elinde yavaş yavaş veya çabucak birer oyuncak hâline gelir. En kendine güvenen bir kız bile, onların karşısında sonuna kadar mukâvemet edemez. Yakışıklı bir erkeğin aldatıcı tebessümü karşısında, mağlûb olabilir. Artık o kız, tuzağa düşmüş demekdir. Hele bunu kız kendisi de istemiş ise, artık tehlikenin içine girmişdir. O tuzakdan kurtulan pek azdır veya yokdur. Hâlbuki, o tuzak dediğimiz eğlence yerlerine gitmemek daha kolay bir işdir. (Göz görmeyince, gönül tahammül eder) diye bir atasözü vardır. Oraya gitmeyen bir genç kız, oranın câzibesinden ve tehlikesinden kurtulmuş olur. Giderse, kurtulmak da kolay değildir. Bunu nasîhat olsun diye söylemiyoruz. Tecrübelere güvenerek söylüyoruz.

İffet, bir genç kızın veya kadının, değeri milyonlar eden, bir mücevheridir. Bu mücevheri ele geçirmek için, Allahü teâlâdan korkmayan her erkek bütün şeytânlığını kullanır. Ele geçirdikden sonra, maksadına erişmişdir. Artık o, mücevherlikden çıkmış, âdî bir taş olmuşdur. Sokağa atılıverir. Bu alışverişde, erkek, bir nâmûs hırsızıdır. Kadın ise, mücevherini çaldırmış, bir zavallıdır.

Sevgili Kızım! Genç kız, fazla göze çarpmıyacak tarzda temiz ve ciddî bir kıyâfetde görünmelidir.

Kendini beğendirmek için, fazla süslenmek, ahlâk hakkında şüphe uyandırır.

Erkeklere kendini beğendirmek için, kızın bazı uzuvlarını, göğsünü veya bacaklarını teşhîr etmesi, düşük bir ahlâkın belirtisidir.

Kendisinin ve âilesinin şeref ve haysiyyetini düşünen bir kızın, ciddî giyinmesi şartdır. Bir kızın göğsünü mümkün mertebe belirsiz bir hâlde gösterecek tarzda giyinmesi, elbisesinin ve etekliğinin pileli olması, onun bir ciddî ev kızı olduğuna delîl sayılır. Müslüman kızı nasıl giyinmelidir?

Sevgili Kızım! Yapmacıksız olarak mütevâzî, iddiâsız ve terbiyeli bir tavır, genç kıza en yakışan bir davranışdır.

Bir genç kızın etrâfındaki insanları hiçe sayan saygısız ve küstah davranışları terbiyesizlik alâmetidir. **İyi ahlâklı ve normal bir kız, bir erkeğe dikkatle ve alâka ile bakmaz.** Mecbûriyyet yoksa ve mümkün ise, bakmamak en sâlim bir hareketdir. Bunu da, sun'î olarak değil, tabî'î olarak yapmalıdır.

Bir kızın genç bir erkeğin yüzüne pervâsızca bakması, küstah ve mütecâviz erkeklere, bu tip kızlara musallat olmak için, cesâret verir.

Kızın, bir erkeğe ümmîd verecek tarzda davranışı, o kıza felâket getirebilir. İnsânların, yüzlerindeki değişiklik kadar huy ve ahlâkları da değişikdir. Güzel ve iyi yüzlü insan, mutlaka iyi ahlâklı insan demek değildir.

Alâka toplamak/ilgi çekmek ister gibi, değişik bir edâ ve hoppa bir tavır ile yürümek iyi bir intibâ' bırakmaz. Böyleleri, alay mevzûu ve gülünç olur.

Bir kızın giyinişi, yürüyüşü ve hareket tarzları, onun dînî inanışı, ahlâkı ve karakteri hakkında, bir fikir verebilir.

Her zaman Allahın dediği olur. Seni Allah'a emanet ediyorum. O'na güveniyorum. Herkes de, her işinde yalnız O'na güvenmelidir. Cenâb-ı Hak yalnız kendisine güvenenlerin imdâdına elbette yetişir.

Hazret-i Fâtıma'nın Vasıyyeti

Hazret-i Fâtıma radyallahü anhânın gece defnedilmeği vasıyyet etmesi, fazla örtünmesinden ve aşırı hayâsından dolayı idi. Nitekim, vefât edeceğine yakın (Ölünce beni erkekler arasına perdesiz çıkaracaklarını düşünerek çok utanıyorum) buyurmuşdu. O zaman kadınları tabutdan kefene sarılı olarak perdesiz çıkarmak âdet idi. Esmâ binti Ümeyr buyuruyor ki, (Habeşistanda iken hurma dallarını çadır gibi ördüklerini görmüşdüm, dedim. Hazret-i Fâtıma, "Bunu yanımda yap da göreyim" dedi. Yaparak gösterdim. Çok hoşuna gitdi ve güldü. Resûlullah vefât etdikden sonra, güldüğü hiç görülmemişdi. **"**Öldükden sonra, beni sen yıka, Alî de bulunsun. Başka kimse içeri girmesin**"** diye vasıyyet etdi.) İşte bunun için hazret-i Alî, cenâzesine kimseyi çağırmadı. Bir habere göre, hazret-i Abbâs, Ehl-i beytden birkaç kişi ile cenâze namazını kılıp, gece defnetdiler. Başka haberlere göre, ertesi gün, Ebû Bekr Sıddîk, Ömer Fârûk ve birçok Sahâbî "radıyallahü anhüm" hasta ziyâreti için, hazret-i Alî'nin evine geldiler. Vefât edip defnedildiğini anlayınca, (Bize niçin haber vermedin? Namazını kılardık. Hizmetini görürdük) diyerek üzüldüklerini bildirdiler. Hazret-i Alî, kendisini erkeklerin görmemesi için, gece defnolunmasını vasıyyet etdiğini, vasıyyeti yerine getirmek için böyle yapıldığını söyliyerek özür diledi.

(Faslülhitâb) kitâbında diyor ki: Ebû Bekr-i Sıddîk ve Osmân-ı Zinnûreyn ve Abdürrahmân bin Avf ve Zübeyr bin Avvâm, yatsı namazında mescidde idiler. Hazret-i Fâtıma ise, Resûlullahın vefâtından altı ay sonra Ramazân-ı şerîfin üçüncü salı gecesi akşamı ile yatsı arasında vefât etmişdi. Yirmi dört yaşında idi. Hazret-i Alînin teklîfi üzerine, hazret-i Ebû Bekr imâm olup, dört tekbîr ile namazını kıldırdı.

İster ise hıfz eder, hep Allahü lem yezel,
Irzına mü'minlerin, düşman verse de halel,
Tâ ezelden söylenir, halk dilinde bu mesel:
Celb eder mükâfâtı, insâna elbet amel.
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!

At riyâyı, tezyin et, ihlâsla ef'âlini,
Boş buğazlık eyleme, fikr et önce kâlini!
Ne dürlü saklayayım, desen de ahvâlini,
Hak teâlâ a'lemdir, bilir bütün hâlini.
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!

MENKIBE: Kız Kime Verilir?

Nuh bin Meryem, Merv şehrinin hâkimi (kadısı) idi. Gelinlik çağda, sâliha bir kızı vardı. Merv şehrinin eşraf ve ileri gelenleri bu kızı istediler. Kadı meşveret edilmeye layık olanlarla istişare etti. Bir de Hıristiyan komşusu vardı. Kadı, "Bir de komşumla meşveret edeyim. Başka dindendir ama komşumuzdur" diye düşünüp, onu çağırdı. Onunla istişare etti. Hıristiyan dedi ki:

- Ey kadı! Bu işte, bizden öncekilerin âdetleri vardır. Sizden öncekilerin de âdetleri, vardır. Zamanımız insanlarının âdetleri vardır. Şimdi sen serbestsin. Hangisini istersen seç! Kadı, dedi ki:

- Üç yolu da açıkla! Hıristiyan şöyle anlattı:

- Bizim, öncekilerin yolu; asil, soylu birisini bulup, kızını ona verirlerdi. Sizin öncekilerin âdeti; takva sahibine, haramlardan sakınana vermekti. Zamanımızdakilerin âdeti ise; zenginleri tercih etmektir. İyi soya, asalete ve kuvvetli dine itibar etmezler. Sen hangisini tercih ediyorsun?

- Ben kendi öncekilerimizin âdeti ile âmel eder ve takva sahibini tercih ederim.

Sonra düşündü. Merv şehrinde, kendi kölesinden daha müttekî ve dindar kimse bulamadı. Kızını kölesi Mübârek'e nikâh etti. Mübârek kırk gün gelinin yanına gitmedi. Annesinin bundan haberi olunca, Kadı'ya gidip; "Böyle sâliha bir kızı kölene verdin de, henüz yüzüne bile bakmadı, senin bu yaptığın nedir? dedi. Kadı, kölesine

- Ey Mübârek! Sen benim çocuğuma naz mı ediyorsun da yanına gitmiyorsun? deyince, Mübârek cevabında:

- Ey Müslümanların Kadısı! Ben sizin kerimenize nasıl naz ederim de, yaklaşamam!

Ama siz kadı olduğunuz için, korktum ki; bu kız sizin evinizde iken, şüpheli bir şey yemiştir. Ben ise, lokmalara çok ihtiyat ediyorum. Ona helâl yemek yediriyorum. Vücudunun, kanının tamamen temiz olmasını istiyorum. Allahü teâlâ bize bir çocuk verirse salih, iyi olmasına çalışıyorum, dedi.

Kırk gün olunca, hanımının yanına varıp, zifafa girdi. Mübârek, lokmalarında bu kadar ihtiyatlı olunca, Allahü teâlâ, ona Abdullah gibi bir oğul verdi. Bunun evlâdı olan Abdullah bin Mübârek hazretleri, zamanında dört şeyde dünyada eşsizdi. Birincisi, bütün dünyada onun gibi bir âlim yoktu. İkincisi, yumuşak huylu olması eşsizdi. Üçüncüsü; şecaati, yiğitliği ve dördüncüsü de cömertliğiydi.

HAZRET-İ FÂTIMA'NIN NİKÂHI[1]

"Arapça **Fâtıma** kesmek kökünden türeme. Kendisi ve nesli Cehennemden kesilmiş; her çeşit kötülükten arınmış, masûm ve iyilik yapan demek...

O'na daha sonra yetişkin yaşında, çok temiz ve ibâdete düşkünlüğü sebebi ile de **Betül** lakabı verilmiştir...

Böylece tam ismi: **Fâtıma'tüz Zehrâ el Betül.**

Peygamberimizin yaşta en küçük, fakat sevgide en büyük evlâdları. Yâni kızlarının da, bütün çocuklarının da en sevgilisi... Îsâ aleyhisselâmın annesi Hazret-i **Meryem**'den sonra bütün kadınların en üstünü. Fâtıma radıyallahü anhâ evlenme çağına gelince, kendisini Kureyş'ten birçok kimse, hattâ Ebû Bekr ve Ömer radıyallahü anhüm de istediler... Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem bu isteklere:

- **Vahiy bekliyorum,** buyurdular.

Ve ilâve ettiler:

- **Fâtıma'nın evlenme meselesi Hak teâlânın emrine bağlıdır.**

Aradan bir zaman geçmiştir. Bir gün Ebû Bekr, Ömer ve Sa'd bin Mu'âz radıyallahü anhüm hazretleri; mescidde oturmuş sohbet ediyorlardı... Söz Hazret-i Ali'nin bekârlığına geldi... Fâtıma'yı Ali radıyallahü anhdan gayrı herkesin istediğini, bir O'nun herhangi bir teşebbüsünün olmadığını mevzu ettiler. Ebû Bekr dedi ki:

- Öyle tahmin ediyorum ki, Fâtıma Ali'ye kısmet olacaktır... Haydi kardeşimizi ziyarete gidelim ve bu meseleyi açalım; şâyet fakirliği bahane ederse kendisine yardımcı olalım...

Hazret-i Sa'd:

- Yâ Ebâ Bekr! Sen hayırlı insansın ve hep hayır işlersin; haydi önümüze düş...

Üç mübârek sahâbî, Hazret-i Ali radıyallahü anhın evine geldiler; yoktu... Devesiyle hurmalığa gitmiş olduğunu öğrendiler... Hurmalığın yolunu tuttular...

Hazret-i Ali'yi Ensâr'dan birinin hurmalarını sularken buldular; onları görünce sevinçle karşılayarak hâl hatırlarını sordu... Biraz sohbetten sonra Hazret-i Ebû Bekr, düşündükleri bahsi açtı:

- Yâ Ali! Her hayırlı işte sen öncüsün... Peygamber katında öyle değerli bir ye-

1 Rahim Er, Sevgili Peygamberim/Siyer-Nebî, 373-382.

rin var ki, kimseye nasip değildir. Buna rağmen ve hemen herkes Fâtıma'yı istediği hâlde, sen niçin hiç istemedin? Üstelik kimseye en ufak bir ümid de verilmedi. Öyle zannediyoruz ki, bu izdivaç sana nasip olacaktır.

İçin için yanan bir kor ateş kurcalanmıştı.

Edep ve hayâ nümunesi üstün genç sahâbînin gözleri dolu dolu oldu...

- Yâ Ebâ Bekr! Kalbimi yakan ateşi alevlendirdin... Bu arzuyu en şiddetle duyan benim; ama elimin ne kadar darda olduğunu biliyorsunuz...

Üç mübârek sahâbî, müteessir olmuşlardı.. Ebû Bekr radıyallahü anh durumu toparladı:

- Hayır yâ Ali! Böyle düşünme. **Allah ve Resûlü yanında dünyanın ne kıymeti var ki!** Çekinme git iste.

Hazret-i Ali, arkadaşlarının sözleriyle cesaret kazanmıştı; devesini çözerek önce evine, sonra nalınını giyerek Sevgili Peygamberimiz'e gitti...

Allah'ın Resûlü, vâlidelerimizden **Ümmü Seleme** radıyallahü anhânın evindeydi...

Genç sahâbî, kapıya gelerek tıklatmaya başladı. Peygamber efendimiz,

- **Yâ Ümmü Seleme kapıyı aç! Bu gelen öyle bir kimsedir ki, Allah'ı ve Resûlünü sever; Allah ve Resûlü de O'nu severler**...

Ümmü Seleme annemiz merak ettiler...

- Ey Allah'ın Resûlü gelen kim ki, hakkında böyle güzel sözler söylüyorsun?

Efendimiz tebessüm buyurdular:

- **Kardeşim ve amcazâdem Ali.**

Efendimizin mübârek hanımı, misafiri bekletmemek için sür'atle kapıya koştu, öyle ki az kalsın yüzükoyun kapaklanacaktı... Ümmü Seleme kapıyı açtıktan sonra hareme geçinceye kadar Hazret-i Ali içeri girmedi...

Sonra:

- Esselâmü aleyke yâ Resûlallah!

Diye Sevgili Peygamberimiz'i selâmlayarak huzûrlarına geldi. Efendimiz:

- **Ve aleykümselâm ve rahmetullahi ve berekâtüh.**

Cevabı ile selâmı aldılar ve huzûrlarında yer gösterdiler...

Bir insanın, bir büyükten isteği olunca ne yapar; başını göğsüne eğip bekler...

O da öyle yaptı... Çünkü mevzuyu hemencecik açmaya utanıyordu... Resûller Resûlünün olanca heybet ve vakarı üzerinde idi...

Sual buyurdular:

- **Yâ Ali! Bir arzun olduğunu zannediyorum. Çekinme, dileğin ne ise söyle...**

- Yâ Resûlallah, anam babam sana fedâ olsun!

Diye Hazret-i Ali maksadını arz etmeye başladı. Malumlarınız olduğu gibi, babam Ebû Talib ve anam Fâtıma binti Esed beni hazretinize teslim ederek yanınıza verdiler. Şükürler olsun ki, hizmetinizle şeref kazandım. Beni zahiren ve batınen terbiye etti-

niz... Zât-ı âlîlerinden gördüğüm ihsânı, anamdan ve babamdan görmedim. Bereketinizle bâtıl bir dîne girmedim. Doğru yol üzere olmama vesile oldunuz. Senin sevgin, hayatımın sermayesidir... Şimdi isteğim o ki; zât-ı âlînizden başka hiçbir yakınım ve dert ortağım yoktur. Bir zamandan beri Fâtıma'yı isteme cür'etini düşünmekteyim...

Sevgili Peygamberimiz, şefkat dolu bakışları ile mübârek genci okşayarak tebessüm buyurdular.

- **Evlenmek için herhangi bir şeyin var mı?**
- Bir kılıç ve bir devem var...
- **Sana bir zırhlı gömlek hediye etmiştim; Hutami usta işi. Duruyor mu?**
- Evet. Bir de o var. Bütün malım bundan ibaret.
- Kılıç cihâdda, deve de binek olarak sana lâzım olur... Fâtıma'nın mehri bu zırhlı gömlek olsun. Onu sat ve parasını bana getir... Yâ Ali! Müjdeler olsun ki, Hak teâla seninle Fâtıma arasında göklerde nikâh akdetti... Sen gelmeden evvel, Sutail ismindeki melek bunu haber verdi... O'nun bu müjdesinden sonra Cebrâîl aleyhisselâm geldi; elinde Cennet ipeğinden bir nikâh senedi vardı... Dedi ki: Allahü teâlâ kızın Fâtıma'yı amcaoğlun Ali'ye nikâh etti. Göklerde şenlik var. Cennetler süslendi; huriler donandı, tûbâ ağacı, yapraklar yerine Cennet giyecekleri ile doldu. Melekler, dördüncü gökte beyt-i mâmur etrafında toplandılar; Âdem aleyhisselâm hutbe okudu... Yüce Allah, bana hitaben buyurdu ki: **"Yâ Cebrâîl Fâtıma binti Muhammed'i, Ali bin Ebî Talib'e nikâh eyledim. Melekleri şahid tutarak bu nikâhı belgele."** Ben de melâikeyi şahid ederek nikâh akdini bu Cennet ipeğine yazdım. Rabbimiz, bu sevinçli haberi sana iletmemi buyurdu; ve senin de ümmetin arasında bu nikâhı tazelemen irâde edildi. Ayrıca şu haberi de genç evlilere müjde olarak ver ki, iki yüksek evlâdları dünyaya gelecek ve onlar, hem dünyada aziz olacaklardır; hem âhirette...)

Haber, Hazret-i Ali'yi çok sevindirdi...

Sevgili Peygamberimiz, zırhı satmak üzere seçkin genci uğurladı... Ve Hazret-i Fâtıma'yı; sevgili kızlarını çağırdılar.

Fâtıma **onbeş** yaşında...

Efendimiz, asiller asili som iffet, som hayâ, som edeb mübârek kızlarından fikrini soruyorlar. O, "**siz bilirsiniz**" mânâsına başlarını eğiyor.

...

Aziz genç kız, tam bir teslimiyet içinde. Peygamberlerin en üstününün hakkında buyurdukları ise, şereflerin en yükseği...

- **Fâtıma benim rûhumdur**..

Hakikaten sevgili kerimesi, bilhassa **konuşma** ve **yürüyüşleri** ile muhterem babalarına o kadar benziyor ki...

...

Onlar, Allah'ın yeryüzündeki arslanlarıdır...

Bu sırada Hazret-i Ali de **yirmibeş** yaşında bir yakışıklı genç... Buğday benizli, iri siyah gözlü, güler yüzlü, gür sakallı, uzun gerdanlı, geniş göğüslü, iri yapılı bir delikanlı; takvâda üstün, cesarette muazzam, ilimde engin...

...

Hazret-i Ali'nin satılığa çıkardığı zırhına ilk alıcı çıkan düşük bir fiyat verdi; bu mümkün değildi. Çünkü hem bu para işini görmeyecekti, hem de zırh değerini bulmamıştı. Yolda **Hazret-i Osman**'la karşılaştı. Bu yüksek sahâbî radıyallahü anh alıcı oldu:

- Zırhına ne istiyorsun yâ Ali?
- Ne verirsin?

Hiç tereddüt etmeden:

- Dörtyüz seksen dirhem veririm.
- Peki, bu zırhı dörtyüz seksen dirheme sana sattım.
- Satın aldım. Buyur paranı yâ Ali.

Hazret-i Osman, parayı verip zırhı eline aldıktan sonra, tatlı bir ses tonu ile sordu:

- Yâ Ali! Bu zırhlı gömlek benim oldu değil mi?

Hazret-i Ali şaşırdı.

- Gâyet tabiî...
- Öyleyse kardeşim, ben bunu sana hediye ettim...

Eshâbın cömertlik, sevgi ve kardeşliğine ne güzel misâl... Hâdiseyi öğrenen Resûlullah, Hazret-i Osman'a duâ edecektir ki, karşılığında bir değil, binlerce zırh verilse yetmez. En güzel cümleler O'nun için söylendi.

"Osman, benim Cennet arkadaşımdır..."

Bu sırada Sevgili Peygamberimiz, ihtiyaç listesini hazırlattılar.

Hazret-i Ali, mehir parasını olduğu gibi getirip koruyucusu, kurtarıcısı ve müstakbel kayın pederine verdi. Peygamber efendimiz, paranın bir kısmını Bilâl-i Habeşî radıyallahü anha vererek buyurdu ki:

- **Gül suyu ve bal al. Balı mescidin bir kenarında büyük bir kabda ezerek şerbet yaparsınız. Nikâhdan sonra şerbet içeceğiz. Sonra da Ensâr ve Muhâcirleri, Ali ile Fâtıma'nın nikâhlarının yapılacağını söyleyerek dâvet et.**

Haber, Medine'ye dalga dalga yayıldı... Peygamber dâvetini işiten sahâbî Mescid-i Nebî'ye koştu...

Mâbedin içi-dışı lebâleb dolu... Sevgili Peygamberimiz bir güneş aydınlığı ile içeri girdiler... Minbere çıkarak hamd ve senâ eylediler, sonra buyurdular ki:

- **Ey mü'minler! Kardeşim Cebrâîl gelerek haber verdi ki, Hak teâlâ melekleri Beyt-i Mâmur'a toplayarak buyurmuş ki: "Fâtıma binti Muhammed'i, Ali bin Ebî Tâlib'e nikâh eyledim." Bana da bu nikâhı Eshâbım arasında şahidler huzûrunda yenilememi emretmiş.**

Ve sonra Hazret-i Ali'ye dediler ki:

- **Yâ Ali kalk ve hutbe kaidesini ifa et...**

Hazret-i Ali kalkıp Resûlullah efendimiz'in önüne gelerek, Allahü teâlâya hamd ve senâ ve Habîbine salevât getirdi ve cemââte hitaben şunları söyledi:

- Allah'ın Resûlü, kızı Fâtıma'yı bana zevce olarak verdi. O'nun mehri, benim zırhlı gömleğimdir. Ben bu nikâh akdine razıyım; siz şahid olun.

Eshâb-ı kirâm sordular:

- Ey Allah'ın Resûlü, Fâtıma'yı bu şekilde verdin mi; şehâdet edelim mi?

Sultanlar sultanı yüce Peygamber tasdik cümlesini ifade buyurdular:

- **Evet ey Eshâbım, bu nikâha siz de şahid olun.**

Sevgili Peygamberimiz, ayrıca taze hurma aldırdılar. Eshâb, önce hurma yedi, gül suyu döküldü ve bal şerbeti içti... Eşsiz, emsalsiz bir güzel gün yaşanıyordu...

"Mübârek olsun" diye tebrikler, birbirini takip etti...

Efendimiz odalarına geçtiler.

...

Fâtıma, sessiz sessiz ağlıyordu. Sevgili Peygamberimiz sordular:

- **Niçin ağlıyorsun ey kızım?**
- Babacığım; benim mehrimde para-pul olmamalı.
- **Peki ne olmalı yâ Fâtıma?**
- Babacığım!.. Zât-ı âliniz, kıyâmet günü ne kadar günâhkâr mü'mine şefaatçi olacaksanız; ben de o kadar günâhkâr mü'mineye şefaatçi olmak isterim...

Müsaadenizle benim mehrim bu olsun...

Az sonra Cebrâîl geldi; elinde Fâtıma'nın isteğine izin veren Cennet ipeğinden bir ferman vardı. Peygamberimiz memnun bir şekilde buyurdular ki:

- **Yâ Fâtıma, Peygamber kızı olduğunu isbat ettin...**

Onların kalbinde dünya sevgisine yer yok. İşte Hazret-i Ali'nin yüzüğündeki yazı:

- El-mülkü lillah/mülk Allah'ındır.

...

O güne kadar merhamet ummanı yüce Peygamber'in evinde kalan arslan yürekli ulu sahâbî Ali radıyallahü anh, Mescid-i Nebevî yakınında hazret-i Aişe vâlidemizin odasının karşısında Hârise bin Numan'ın evini kiraladı...

Nikâhın üzerinden bir aya yakın bir zaman geçiyordu. Efendimiz, bir tenhada aziz damadını görünce O'na:

- **Yâ Ali! Eşin o kadar kıymetli bir hanımefendidir ki, kadınlar içinde O'ndan daha üstünü yoktur.**

...

Bir gün Hazret-i Ali'nin kardeşi **Ukayl** dedi ki:

- Bu nikâh bizi bahtiyar etti... Keşke düğün de gecikmeden olsa...

Diğer yakın ve dostları da aynı kanaatte idiler... Hazret-i Ali dedi ki:

- Ben de aynı şeyi arzu ediyorum. Ancak Resûlullah'dan hicâb etmekteyim.

Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz'in evine geldiler...

Onları, Peygamberimiz'in dadısı **Ümmü Eymen** karşıladı; maksatlarını anlayınca:

- Siz şimdi gidin. Bu kadınların hâlledeceği bir meseledir. Biz, Allah Resûlünün o güzel hanımları ile bir araya gelir; bir gün için söz birliği eder; size de haber veririz, dedi.

Ümmü Eymen hazretleri, bahsi Efendimizin hanımefendilerine açtı... Hep beraber kalkıp Hazret-i Aişe'nin evine geldiler. İki cihan Sultanı da orada idi..

Hanımlar, iç geçirerek Hâdice'tül Kübrâ radıyallahü anhâdan söz ettiler:

- Ah, ahh!.. Bu günleri görseydi... Ne kadar sevinir; önümüzde bize yol gösterirdi, dediler.

Onların bu şekilde konuşmaları, Sevgili Peygamberimizi duygulandırdı; bir kere daha büyük hayat arkadaşını hatırlamıştı:

- **Hadice gibi hanım nerede? Bütün herkes beni yalanlarken, O bana îmân etti. Onlarca servetini uğruma fedâ etti... Öyle kıymetli bir mü'mine idi ki... Daha hayattayken, Cennette O'nun için zümrütten bir köşk yapıldı...**

Hanımlar, Peygamberimize Hazret-i Ali'nin isteğini arz ettiler. Bunun üzerine Peygamberimiz, Ümmü Eymen'e damadını huzûra dâvet etmesini buyurdular.

Hazret-i Ali geldi. Hanımlar iki dostu baş başa bıraktı. Genç insan, başı önüne eğik oturuyordu. Sevgili Peygamberimiz sordular:

- **Zevceni ister misin yâ Ali?**

Eşsiz terbiye sahibi delikanlı kibarca arz etti:

- Evet yâ Resûlallah!..

Peygamberimiz, **Esmâ binti Umeys**'e:

- **Lütfen Fâtıma'nın evini hazırla.** Buyurdular.

Esmâ radıyallahü anhâ, yeni, yamalı ve hasırdan olmak üzere üç minder hazırladı. Minderleri hurma lifi ile doldurmuştu.

...

Efendimiz, çeyiz alınması için mehir parasından bir miktar Hazret-i **Ebû Bekr**'e verdiler; taşınacak bir şey olursa taşımaları için de yanına **Bilâl** ve **Selmân** radıyallahü anhümü kattılar...

...

Nikâhın üzerinden bir ay geçmiş durumda. Hicretin ikinci yılı, Recep ayı...

Peygamberimiz, Hazret-i Ali'ye de para verip bununla hurma, yağ, un ve yoğurt almasını buyurdular. Hazret-i Ali, ayrıca zırhını bir Yahudi'ye rehin bırakarak, bedeli ile arpa aldı.. Arpa ile ekmek yapıldı. Sevgili Peygamberimiz, deriden bir sofra getirterek bunun üzerinde çekirdeksiz hurma, yağ, un ve yoğurt ile velime (düğün yemeği) yap-

tılar. İçeriye onarlı gruplar hâlinde alınan toplam yediyüz kadın ve erkek yiyip içtiler...

Peygamberimiz, düğün gecesi gelin evine teşrif buyurarak, hazırlıkları gözden geçirdiler. Genç çiftin evine gelince, gözlerinin yaşarmasına mâni olamadılar:

- **Yâ kızım sabret! Musa bin İmran ile hanımının da yıllarca döşekleri yoktu...**

Gelin evinde şu eşya vardı:

Hazret-i Esmâ'nın hazırladığı üç minder, bir saçaklı halı, hurma lifinden bir yastık, iki el değirmeni, bir su kırbası, bir toprak testi, meşinden bir su bardağı, bir havlu, bir elek, bir koç postu, dökük tüylü eski bir Yemen halısı, hurma yaprağından bir sedir, bir kadife yorgan, Yemen işi iki alacalı elbise.

...

Kâinatın baş tâcı sordular:

- **Esmâ binti Umeys burada mı?**

Ümmü Eymen, cevap verdi:

- Evet.
- **Demek ki Resûlullahın kerimesine hizmete geldi.**
- Evet...
- **Hayra karşı olsun**.

Sevgili Peygamberimiz, bir kapla su getirttiler. Evvelâ dökülen su ile mübârek ellerini yıkadıktan sonra, kapdaki suya biraz misk döktüler. Önce kızlarını çağırdılar... Fâtıma hazretleri, bir iffet âbidesi gibi duruyor ve edebinden yere bakıyordu. Peygamberimiz, bir taraftan duâ ederken, bir taraftan da kızlarının başına, göğsüne ve sırtına su çiselediler...

Aynısını damadlarına da yaptılar... En sonunda da İhlâs sûresi ve Mu'avvizeteyn okudular. Mübârek kızını alnından öpüp, bağrına bastılar ve Hazret-i Ali'ye:

- **Hanımın iyi hanımdır,** buyurdular. Hazret-i Fâtıma'ya da:
- **Er'in iyi erdir,** dediler. Sonra:
- **Yâ Ali**, dediler. **Kızımı sana cariye olarak veriyorum; fakat unutma ki, sen de O'nun kölesisin.**.. dediler ve ilâve buyurdular.
- **Evlilik, iki bedende tek bir rûhtur**.

Efendimiz, son olarak kapının iki tarafından iki elleri ile tutarak bereket için duâ ettiler ve gençleri Allah'a emânet ederek ayrıldılar...

...

Dört gün sonra Resûlullah efendimiz yeni evlileri ziyarete gittiler ve iki ciğerparesinin arasına oturdular...

Ve sonra:

- **Yâ Ali su getir!** Buyurdular.

Hazret-i Ali'nin getirdiği suya bir âyet-i kerîme okudular ve sonra:

- **İç,** dediler, **lâkin birazı kalsın.**

Kalan suyu damatlarının başına ve göğsüne serptiler ve tekrar su istediler, buna da duâ okuduktan sonra aynı şeyi kerimelerine de yaptılar ve duâ ettiler:

- **Allah sizi ve zürriyetinizi şeytândan korusun**.

Biraz sonra Hazret-i Ali'yi dışarı gönderdiler ve O'nu kızlarına sordular.

Hazret-i Fâtıma, şöyle dedi:

- Babacığım, bütün olgunluk ve üstünlükler kendisinde mevcuttur. Ancak bazı Kureyşli kadınlar, "kocan fakir bir insan" diyorlar...

Kâinatın Efendisi buyurdular ki:

- **Ey kızım! Baban ve kocan fakir değildir. Bütün yer ve gök, hazine ve definelerini bana arz ettiler, kabul etmedim.**
- **Ey kızım! Eğer benim bildiğimi sen bilseydin; dünya, nazarında hor ve aşağı olurdu. Kocan, sahâbenin ilklerindendir. İslâmın büyüğüdür. İlimde en derindir.**
- **Ey kızım Allahü teâlâ, Ehl-i beytten iki kimse seçti; biri baban ve biri helâlindir. Sakın O'na bir itaatsizlik etmeyesin.**

Bu konuşmadan sonra Hazret-i Ali'yi dâvet ettiler ve O'na da Hazret-i Fâtıma hakkında ricalarını bildirdiler:

- **Yâ Ali! Fâtıma'nın hatırına riayet eyle. O, benden bir parçadır. O'nu hoş tut. Eğer O'nu üzersen, beni üzmüş olursun."**

EVLENECEK KIZLARA TAVSİYELER

Erkek için de, kadın için de iyi geçinmek, fedakârlık ve sabır ister. (Külfetsiz nimet olmaz) buyurmuşlardır.

İyi geçinmek için, sıkıntılara katlanmak ve her zaman kendini haklı görmemek gerekir. Ben haklıyım demek geçimsizliğe yol açar.

Müslüman Bir Annenin, Asırlar Önce Kızına Verdiği Bir Nasihat

Doğup büyüdüğün, senelerce yaşadığın bir yuvadan çıkarak, yabancı bir yere gidecek, huyunu, suyunu bilmediğin bir insanla yaşayacaksın.

Sen ona yer ol ki, o sana gök olsun.

Sen ona ev ol ki, o da evin direği olsun.

Sen ona cariye ol ki, o da sana köle olsun.

Ona sıkıntı verme ki sevgisini azaltmasın.

Ondan uzak kalma ki, seni unutmasın!

Onun gözünü, burnunu ve kulağını koruyasın ki, gözü senden başkasını görmesin, senden başkasının kokusunu almasın ve senden hep güzel şeyler işitsin.

Evinde otur, ev ve el işleriyle meşgul ol!

Yiyecek, içecek hususunda o ne getirirse, onunla kanaat et ve şunu bunu alamıyo-

ruz diye asla şikayette bulunma!

Koca hakkını kendi hakkın üzerine tercih et!

Kocanın akrabasının hakkını da önde tut!

İntizama ve temizliğe dikkat et!

Komşularınla iyi geçin, onlardan gelecek sıkıntılara katlan!

Bilhassa komşular arasında laf getirip götürme! Dedikodudan kaç!

Namazlarını vakit girer girmez kıl!

Tecrübeli Bir Annenin Yeni Evlenen Kızına Yazdığı Nasihat Mektubu

Yavrum! Şimdi sana kırk yıllık evliliğimin tecrübelerine dayanarak bazı nasihatlerde bulunacağım. Bu nasihatlerime uyarsan dünyada mutlu bir ömür geçirdiğin gibi, âhirette de ebedi saâdete ulaşırsın.

1- Kanaatkâr ol! Yâni, kocan tarafından getirilen yiyecek ve giyecek her şeyi memnuniyetle kabul et! Çünkü, kanaat, kalbi huzura kavuşturur.

2- Söylenenleri daima iyi dinle ve kocanın meşru emirlerine itaat et!

3- Evin ve her şeyin her zaman, temiz, muntazam ve düzenli olsun!

4- Eşinin yemek saati ile uyku saatine dikkat etmelisin! Açlık insanı huysuz eder, uykusuzluk ise, öfkelendirir.

5- Evinin mallarını ve eşyasını iyi koru! Yaptığın işleri, iyilikleri başa kakma! İyiliğe karşı iyilik çabuk unutulur, fakat kötülüğe karşı yapılan iyilik unutulmaz.

6- Eşinin yakınlarına güzel muamelede bulun! Kocanın hatâlarını, yalnız iken, yumuşak bir şekilde söyle!

7- Kocanın sırlarını hiç kimseye söyleme! Karı-koca arasındaki sırlar kabre beraberlerinde gömülmelidir.

8- Eşinin üzüntüsünü ve neşesini paylaş! Ona her yönüyle iyi bir hayat arkadaşı ol! Yalan, yuvayı içten içe yıkan bir kurttur.

9- Aranızdaki problemleri kendiniz hâlledin! Sakın bunları, bize ve başkasına taşıma! Kimseden medet umma!

10- Kocandan, almakta zorlanacağı, gücünün yetmeyeceği şeyleri isteme!

11- Kadının güzel huylusu, eşine Cennet nimetidir. Sen kocana Cennet nimeti ol! Azap çektirme!

12- Bunları yapabilmen, ancak, onun isteklerini kendi isteklerine, onun rızasını kendi arzularına tercih etmenle mümkün olabilir. Hep kendi istek ve arzularını ön plana çıkartırsan, bu nasihatleri tutman mümkün olmaz.

13- Beş vakit namazını şartlarına uygun kılmazsan zaten bu, felaket olarak sana da kocana da çocuklarına da yeter. Beş vakit namazın doğru olması için gusül ve abdestin doğru olması lâzım. Bunların faydasını görmen için itikâdının doğru olması lâzım. Doğru itikâd ehl-i sünnet itikâdıdır. Her şeyden önce bunları öğrenin ve tatbik edin. Bunlar varsa her şey zamanla düzelir.

Nasibin Çıkmaması

Cebriyye denilen bid'at fırkası, kaderi suçlar. Mutezile fırkası da, kaderin rolünü inkâr eder. Her şey takdir iledir. Kaderin, iyisi, kötüsü, tatlısı, acısı, hep Allahü teâlâdandır. Kader, Allahü teâlânın, olacak şeyleri ezelde bilmesidir. Kazâ, kaderde bulunan şeyleri, zamanı gelince yaratmasıdır.

Evlenmek, nasibi çıkmak veya çıkmamak da takdire bağlıdır. Allahü teâlâ, takdirine göre sebepler yaratmaktadır. Meselâ bir kız dua eder, (Yâ Rabbî, evlenmek hakkımda hayırlı ise, evlenmeyi bana nasip eyle) der. Duası kabul olursa evlenir. Evlenmek için tedbir almak ve sebeplere yapışmak lâzımdır. Meselâ kötü biri ile evlenip de suçu kadere yüklemek doğru değildir.

Tedbir alıp sebeplere yapıştıktan sonra evlenemedim diye kendini sıkıntılara sokmak çok yanlış olur. (Nasibuke, yusibuke) buyurmuşlardır. (Nasipse, kavuşursun) demektir. Yine, (Nasipse gelir Hint'ten, Yemen'den, nasip değilse, ne gelir elden) demişlerdir.

Sıkıntılı şeylerden kurtulmak için, rahat ibâdet edebilmek ve haramlardan kaçmak için, sabrederek dua etmek gerekir. Peygamber efendimiz, **(Mü'minin silahı duadır)** buyurdu. (İbni Ebiddünya)

Kur'ân-ı kerîmde de meâlen, **(Ey îmân edenler, Allah'tan sabır ve namazla yardım isteyiniz)** buyuruluyor. (Bekara: 153)

Görüldüğü gibi, sabrın, namazın ve duanın önemi çok büyüktür. İnsana sıkıntı bazı şeylerde ısrar etmesinden ileri gelir. Tedbir almalı, fakat tedbire de güvenmemeli. Çünkü tedbir, takdiri bozamaz. Takdire boyun eğmek ve ona inanmak farzdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Kadere rıza göstermek mutlu olmaya, rızasızlık ise mutsuzluğa alamettir.) [Tirmizî]

Muhammed Masum hazretleri buyuruyor ki:

İnsana gelen elemler, takdir-i ilahi ile gelmektedir. Razı olmak gerekir. İbadetlere devam, elemlere, hastalıklara sabredebilmelidir. Allahü teâlânın kereminden afiyet beklemelidir! Mahluklardan bir şey beklememeli, her şeyin Hak teâlâdan geldiğini bilmelidir! Dertlerden, elemlerden kurtulmak için dua ve istiğfar etmelidir! Onun takdiri, iradesi olmadıkça, kimse kimseye zarar veremez. Bununla beraber, sebeplere yapışmak, Peygamberlerin yoludur. Sebeplerin tesirini de Allahü teâlâdan talep etmelidir! (C.1, m.72)

İffet ve Hayânın Önemi

Allahü teâlâ, insan neslinin devamı için, erkek ve kadını birbirine karşı cazip kılmıştır. Aynı zamanda, bu kuvvetli duygu karşısında, insanları, dünyada çetin bir imtihana tâbi tutmuştur. Dünyadaki kısa ömrümüz içinde, en zor imtihan iffet imtihanıdır. Bu imtihanda kazanan bir insan, dünya ve âhiretin kahramanıdır.

İnsanların kusursuz olması veya insanın düşüklüğü, daha ziyade iffet işinde belli olur. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmin birçok yerinde, iffetini muhafaza edenlere, büyük mükafatlar va'd etmiş, iffetini muhafaza etmeyenlere de, Cehennem azabını gös-

termiş, iffetsizleri, bir insanı öldüren bir câni ile bir tutmuştur. Mü'minlerin vasfını anlatırken de buyuruyor ki:

(Mü'minler, namazlarını huşu içinde kılar, boş, lüzumsuz şeylerden yüz çevirir, zekâtlarını verir, iffetlerini korur, emanet ve ahidlerine riayet eder.) [Mü'minûn: 1-8]

İffetli kimse, hayâ sahibidir, yâni günâh işlemeye utanır. Hayâ sahibi olmanın önemi büyüktür. Bu hususdaki birkaç hadîs-i şerîf:

(Hayâ îmândandır.) [Buhârî]

(Hayâsı olmayanın îmânı da olmaz. Îmânsız da Cennete giremez.) [Deylemi]

(Hayâ azlığı küfürdendir.) [Hakîm]

(Hayâ, iffet, dile sahip olmak ve akıl îmândan; cimrilik, müstehcenlik, çirkin söz ve hayâsızlık nifâktandır.) [Beyheki]

İffet, yâni namus ne kadar önemli ise, namussuzluk da o kadar kötüdür. Namusun önemi hakkındaki hadîs-i şerîflerin birkaçı şöyledir:

(İyi bilin ki, namusunu koruyana Cennet vardır.) [Hakîm]

(Zinâdan korunan müslüman Cennete girer.) [Beyheki]

(Kötülükten korunmak için, nikâhlı yaşayın ve iffetli olun!) [İbni Asâkir]

(Başkasının karısını kızını ayartan bizden değildir.) [Hakîm, İmâm-ı Ahmed]

(Bir kadın, beş vakit namazını kılar, namusunu korur, kocası ile iyi geçinirse, dilediği kapıdan Cennete girer.) [İbni Hibbân]

(Şu altı şeyi yapanın Cennete girmesine kefilim: Doğru konuşan, verdiği sözü yerine getiren, emanete riayet eden, namusunu koruyan, gözlerini haramdan sakınan, ellerini kötülükten çeken.) [İmâm-ı Ahmed]

(Hayâ on kısımdır. Dokuzu kadında, biri erkektedir) hadîs-i şerîfinde de bildirildiği gibi, kadınların hayâsı erkeklerden çoktur. Öyle olmasaydı, çok çirkin işler meydana çıkardı. Din düşmanları bunu bildikleri için, daha çocukken kadınlardan hayâyı kaldırmaya çalışıyorlar. Hayâsız bir toplum meydana getirmeye çalışıyorlar. Müslüman kadını hayâlı olmaya devam etmelidir.

Hadîs-i şerîfte, **(Hayâ güzeldir, fakat kadında daha güzeldir**) buyuruldu. [Deylemi]

Tesettür ve Hayâ

Müslümân kadınlarının örtünmesi, bunların nâmûslarını korumak için olduğu gibi, bu örtüler, kadınla erkeği birbirinden ayıran mânevî sınırlar demekdir. Bu örtüler, erkekle kadın arasına konulan hayâ perdeleridir.

İslâmiyyet, kadınla, kızla konuşmayınız, eğlenmeyiniz, papazlar gibi kadınsız yaşayınız demiyor. İslâmiyyet, komşunun karısını, kızını başdan çıkarmayınız, onların hayâ perdelerini parçalamayınız, âile yuvalarını yıkmayınız, istediğiniz kızı alınız, onunla, evinizde serbestçe, rahatça istediğiniz gibi eğleniniz diyor. Karınızı, kızınızı, yabancı

erkeklerin arasına sokup, onların edeblerini, hayâlarını ve istikbâllerini bozmayınız! Kendinizin ve başkalarının âile yuvalarını yıkacak taşkınlıklardan sakınınız diyor. Bir kızı mesûd etmek için çalışın, kazanın ve genç iken, erken evlenin diyor.

Hikmet ehl-i bir zât buyuruyor ki: Bir kış sabâhı, alaca karanlıkda tramvayda giderken, Bâyezîd meydânında bir çöpçü kadının kar süpürdüğünü görünce, yüreğimiz sızladı. Bu müslümân ninenin, sıcak odasında yatmasını veya okumasını, yahut çocuklarının ihtiyaçlarını hazırlamasını arzuladık. Çünkü, İslâmiyyet, kadınların bütün ihtiyaçlarını kocasına yüklemişdir. Kocası yoksa, yakın akrabası verecektir. Kimsesi yoksa, Beyt-ül-mâl, yâni devlet bakacaktır. Kadının her ihtiyacı ayağına gelecektir.

Kadın Gözü İle Kadın

Fransanın büyük bir şair kadını **Madame le Lara Mardirous,** sosyete kadınlarının acınacak hâlini şöyle dile getirmiştir. Bunları Cenâb Şihâbüddîn bey (**Evrâk-ı eyyâm)** adındaki mecmû'asında tercüme etmiştir:

Kadınlarınıza söyleyiniz! Saâdetlerinin kıymetini bilsinler! Kapalı yaşamağa alışsınlar! Kapalı yaşamak, onları öyle sıkıntılardan korur ki...

Ah, şu omuzumda hıçkırarak ağlamış kızların adedini bilseler. Kulaklarım, sevilmiş kızların çok fecî ve kalbleri yakan şikâyetleri ile dolu. Evet, ışıklar ve çiçeklerle dolu bir baloya girebilmek, çok tatlı gibi görünür. Fakat, sevdiği zevci ile oraya gelen kadının kalbini kemiren kıskançlığı, ne çok elem verici bir yılandır? Bunu düşünebilir misiniz? Balo, tiyatro, bütün buluşma yerleri, zevcesine bağlı olan bir erkek, yahut kocasını seven bir kadın için (Seint office)'in bir azâb hücresi, bir Cehennemdir. Bunları zevcelerinize, hemşîre (kız kardeş)lerinize iyice anlatınız!

MENKIBE: O Elbiselerin Güzelliği Senin Üzerine Örtülmesindedir

Bir gün muhâcirîn ve ensârın kadınları "radıyallahü anhünne" bir araya toplanmışlardı. Hazret-i Fâtımanın "radıyallahü anhâ" da gelmesi için Resûlullahdan "sallallahü aleyhi ve sellem" izin istemişlerdi. Hazret-i Fâtıma, o toplantıda giyeceği güzel elbiseleri olmadığı için, gitmek istemedi. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" "Git yâ Fâtıma! Bizim yolumuzda kimseyi ümmidsiz bırakmak yokdur" buyurdu.

Hazret-i Fâtıma o toplantıya katıldı. Döndüğünde üzüntülü idi. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" o toplantıya katılan kadınlardan birini çağırıp, o toplantının durumunu sordular. O hanım dedi ki: Yâ Resûlallah! Fâtıma gelince bütün kadınlar onun güzel elbiselerine hayrân kaldılar. Birbirlerine böyle güzel elbiseleri nereden almışlar, diyorlardı. Hazret-i Fâtıma, yâ Resûlallah niçin bana öyle görünmedi ki, ben de sevineydim, dedi. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", o elbiselerin güzelliği senin üzerine örtülmesindedir. Onları sana göstermediler ve sen görmedin, buyurdu.

MENKIBE: Bu taâm, Cennet Taâmlarındandır

Osmân "radıyallahü teâlâ anh" hazretleri, Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerine ziyâfet vermişdi. Alî "radıyallahü teâlâ anh" o ziyâfetden çıkıp, eve geldi. Haz-

ret-i Fâtıma-tüz-zehrâ "radıyallahü teâlâ anhümâ", hazret-i Alîde hüzün görüp, sordu:

Yâ Alî! Bu ne hüzündür ki, sende müşâhede ederim. Hazret-i Alî, "Yâ Fâtıma! Eğer bizim de dünyalığımız olsa idi, Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerini evimize davet ederdik. Nitekim bugün hazret-i Osmân davet etdi" dedi. Hazret-i Fâtıma "radıyallahü anhâ" vâlidemiz, ***"Biz de davet ederiz. Sen git Resulullaha arz et, Eshabıyla birlikde evimizi şereflendirsinler"*** *dedi.*

Hazret-i Alî, "Ey Resûlullahın kızı. Ey Habîbullahın kerîmesi! Ne ikrâm ederiz, hangi taâmı yedirîriz?" Hazret-i Fâtıma buyurdu ki, "O Habîbullahdır. Ona Allahü teâlâ ikrâm eder ve taâm verir, sen merak etme."

Hazret-i Alî, Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerinin huzûrlarına varıp, "Yâ Resûlallah! Kerîmeniz Fâtıma-tüz-zehrâ sizi evine davet eder. Eshâb-ı kirâm da berâber buyursunlar der" diye arz etti.

Hazret-i Fâtıma, Allahü tebâreke ve teâlâ hazretlerinin dergâhına teveccüh edip, "Yâ Rabbî! Muhakkak senin Habîbin bugün miskîn kulunun evine geldi. Sen onlara ikrâm eyle, ni'metler ver. Ben fakîr, onlara ikrâm etmeğe ve ni'met vermeğe kâdir değilim, gücüm yetmez" diye yalvardı. Bir çömleği vardı. Ateş üzerine [ocağa] koydu. Allahü Sübhânehü ve teâlâ hazretleri kendi lutûf ve keremi ile o çömleği taâm ile doldurdu.

Habîbullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" Eshâb-ı kirâm ile berâber kalkıp, devletli ve saâdetli hazret-i Fâtıma'nın, mübârek evlerine geldiler.

Hazret-i Fâtıma "radıyallahü anhâ" vâlidemiz, o taâmı Resûlullahın "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" huzûr-ı şerîflerine getirdi. Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretleri ve Eshâb-ı güzîn o taâmdan yediler. Resûlullah hazretleri buyurdular ki, ***"İş bu taâm, Cennet taâmlarındandır."*** *Ondan sonra hazret-i Fâtıma "radıyallahü teâlâ anhâ" evine girip, secde eyledi,* ***"Yâ Rabbî! Benim kölem yokdur ki âzâd edeyim. Velâkin dilerim ki, ümmet-i Muhammedin günâhkârlarından bir miktarını, Cehennem ateşinden âzâd eyleyesin!"*** *diye dua etti.*

Derhâl Cebrâîl aleyhisselâm geldi, "Yâ Resûlallah! Senin kızın Fâtıma-tüz-zehrâ günâhkâr ümmet için, münâcât etdi. Allahü teâlâ buyurdu ki: ***(Habîbime selâm eyle ve de ki, Fâtımanın evine gelenlerin her bir adımına yüz er ve yüz kadın Cehennem azâbından âzâd eyledim.)"***

Bizi müslüman olmakla ve Muhammed aleyhisselâmın ümmeti olmakla şereflendiren Allahü teâlâya hamd olsun. Resûlüne, âline, ezvâcına ve eshâbına ve evlâdına ve uyanlara selâm olsun.

Sultân-ı Eshiyâ, Hazret-i Aliyyül Mürtedâ

Hazret-i Aliyyül Mürtedâ "kerremallahü vecheh", Fahr-i âlem "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerinin, **(Fakîrlik ile öğünürüm!)** buyurduklarını işitdikden sonra, dünyaya aslâ iltifât etmedi. Meselâ, mübârek eline bin altın geçse, bir dânesi ertesi güne kalsın, demezdi. O gün hepsini fakîrlere dağıtırdı. Hazret-i Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazret-i Alîye "kerremallahü vecheh" **"Sultân-ı Eshiyâ: Cömerdlerin sultânı"** buyururlar idi.

Bir gün hazret-i Alî eve geldiğinde, "Yâ Fâtıma-tüz-zehrâ, yâ Hayrünnisâ! Hiç zevcin ve helâlin için yiyecek bir nesne var mıdır? Zîrâ çok acıkdım" dedi. Hazret-i Fâtıma "radıyallahü teâlâ anhâ" buyurdular ki, "Yâ Ebel-Hasen! O Allahü tebâreke ve teâlâ hakkı için ki, şu ânda yiyecek hiçbir şey yokdur. Lâkin mendil ucunda bağlı altı akçe vardır. O akçeleri alıp, pazara gidip hem kendiniz için bir nesnecik alınız. Hem de Hasen ve Hüseyn meyve istemişlerdi. Onlar için de bir miktar meyve alınız" dedi.

Hazret-i Alî "kerremallahü vecheh" o altı akçeyi alıp, pazara gitdi. Yolda giderken, bir kimse gördü. Bir müslümanın elinden tutup, "Artık seni bırakmam, katlanmağa dermânım kalmadı. Yâ hakkımı ver. Yâ gel senin ile mahkemeye gidelim" diyordu. O dertli adam ise, durmadan, "Bir kaç gün daha lutf edip, bana mühlet ver" diye yalvarıyordu. Hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh" bunların çekişmelerini görünce, yanlarına varıp, süâl buyurdular ki, "Davanız kaç akçedir?" Dediler ki, "Altı akçedir." Hazret-i Alî kendi kendine dedi ki, bu müslümanı bu elemden kurtarayım. Nihâyet, hazret-i Fâtıma'ya bir yol ile cevâb veririm. O altı akçeyi verip, o müslümanı ızdırâbdan kurtardı.

Ondan sonra hazret-i Alî bir zaman ne cevâb vereyim diye tefekküre vardı. Bir miktar zaman üzüldüler. Sonra yine düşündü ki, hazret-i Fâtıma "radıyallahü teâlâ anhâ" seyyidetün-nisâdır. Resûlullahın kızıdır. Ne diyecek, dedi. Eli boş saâdethânelerine gelip, kapıyı çaldı. Hazret-i Hasen ve hazret-i Hüseyn "radıyallahü teâlâ anhümâ" koşarak gelip, zan etdiler ki babaları yemiş getirdi. Gördüler ki, boş geldi; bir nesne getirmedi. Ağlamağa başladılar. Sonra hazret-i Fâtıma'ya buyurdular ki, "Yâ Hayrünnisâ! O altı akçe ile bir müslümanı habsden kurtardım." Hazret-i Fâtıma buyurdu ki, "Güzel yapdın, yâ İmâm. Elhamdülillah ki, bir müslümanı bunun gibi elemden kurtardın." Böyle buyurmakla berâber, mübârek hâtırları bir miktar mahzûn olur gibi oldu. Bizim ihtiyâcımız çok idi. Niçin böyle yapdın diyecek iken, öyle demeyip, hemen Allahü teâlâ hazretleri bize kâfîdir, dedi. Hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh" hazret-i Fâtımanın gamının olduğunu ve iki şehzâdenin ağladıklarını görünce; mübârek gönüllerine üzüntü gelip, bu elem ile dışarı çıkdı.

Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerinin huzûrlarına varıp, cemâl-i şerîflerini müşâhede ederek, bu gamdan kurtulayım niyyeti ile gitdi. Zîrâ bir kimsenin yüzbin gamı olsa, Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerinin mübârek cemâline nazar eylese [baksa], bütün gamı ve gussası gitdikden başka, kalbine birçok sürûrlar ve safâlar hâsıl olurdu. Onun için hazret-i Alî, Sultânı kâinât "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerinin mübârek ayaklarına yüz sürmeğe gitdi. Biraz gitdikden sonra, yolda bir kişiye rast geldi. Elinde bir besili deve tutar idi. Hazret-i Alîye dedi ki, ey yiğit, bu deveyi satarım, alır mısın. Hazret-i Alî buyurdu ki, "Hâzır akçem yokdur." O şahıs dedi ki, "Sana veresiye veririm." Hazret-i Alî, "Ne kadara verirsin?" Dedi ki, "Yüz akçeye veririm." Hazret-i Alî, "Makbûlümdür, aldım." O da râzı olup, öyle olsun dedi. Deveyi hazret-i Alîye teslîm eyledi. Hazret-i Alî, deveyi eline alıp, biraz gitdikden sonra bir başka şahsa daha rast geldi. Dedi ki, "yâ Alî, bu deveyi satar mısın?" Hazret-i Alî, "Evet satarım" dedi. O şahs, "Üç yüz akçeye bana verir misin?" "Hemen verdim" dedi. Deveyi o şahsa teslîm eyledi. O şahıs da üçyüz akçeyi hazret-i Alîye tamamen verip, deveyi alıp-gitdi.

Hazret-i Alî de sevinip, doğru pazara gitdi. Yiyecekler ve yemişler alıp, saâdethânelerine vardı. Kapıyı açıp, içeri girdiğinde şehzâdeler sevinip, yemişi ve ni'metleri aldı-

lar. Yemeğe başladılar. Hazret-i Fâtıma-tüz-zehrâ "radıyallahü teâlâ anhâ", hazret-i Alîye "Bu akçeyi nereden aldın?" diye sordu. Hazret-i Alî "kerremallahü vecheh" meydana gelen hâdiseyi anlatdı. Ondan sonra yemeği yiyip, neş'elendiler. Sonra, Allahü Sübhânehü ve teâlâ hazretlerine hamd ve senâ ve şükretdiler.

Hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh", "Yâ Hayrünnisâ! Şimdi ben, Resûlullahın "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" meclisine gideyim" dedi. Saâdet ile kalkıp, devlethâneden dışarı çıkdı. Biraz gitmişdi ki, karşıdan Fahr-i âlem "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" göründü. Sahâbe-i güzîn "rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecma'în" hazretleri ile otururken buyurmuşdu ki, **"Varayım, Alî ile Fâtıma'yı göreyim."** Saâdet ile kalkıp, gelirken, hazret-i Alî ile karşılaşıp, tebessüm ederek, buyurdular ki,

"Yâ Alî! Deveyi kimden satın aldın. Kime satdın." Hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh" arz etti ki, "Allahü teâlâ ve Resûlü bilir." Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **"Yâ Alî! Sana deveyi satan Cebrâîl aleyhisselâm idi. Satın alan İsrâfîl aleyhisselâm idi. O deve Cennet develerinden idi. Yâ Alî! Sen o müslümanın sıkıntısını giderdiğin için, Allahü Sübhânehü ve teâlâ hazretleri dünyada yerine elli hasene verdi. Âhiretde vereceğinin hesâbını Allahü teâlâ hazretlerinden gayri kimse bilmez."**

AİLE HAYATI

Nikâhlanıp evlenerek bir araya gelen erkek ve kadın ile çocuklarından meydana gelen en küçük topluluğa **"Aile"** denir. İnsanlar, devamlı olarak beraber yaşamak mecburiyetindedirler. Bu topluluk içine kandan, sütten ve evlilikten doğan akrabalar da katılınca aile çevresi genişler. Erkeğin annesi, babası ve kardeşleri ile kadının annesi, babası ve kardeşleri en yakın akraba olanlarıdır.

Ailenin asıl gayesi, neslin devamı olan çocuklardır. İnsanın öldükten sonra, iyilikle anılması ve sevabının kesilmemesi, üç şeye bağlıdır. Bunlar herkese faydalı olan bir eser yapmak, faydalı bir ilim hazinesi olan kitap yazmak ve hayırlı evlat yetiştirmektir. O hâlde çocuğun, ilim ve ahlâkta, herkese örnek olabilecek bir şekilde yetiştirilmesi lâzımdır. Bu, anne ve babanın ortak görevidir.

Anne çocuğunu, emzirip büyüttüğü gibi, ona iyi huyları da telkin etmelidir. Baba, çocuğun yiyecek, giyecek ve ev gibi nafakasını temin ettiği gibi, onun ilim ve sanat sahibi olmasını ve güzel ahlâk ile yetiştirilmesini sağlamalıdır.

Çocuklara İslâm bilgilerini, îmânı ve ibâdetleri, farzları ve haramları, abdest, gusül ve namazı muhakkak öğretmelidir. Kötü arkadaşlardan korumalıdır. Bütün fenalıkların başı, kötü arkadaştır. Hadîs-i şerîfte, **(İnsanın dini, arkadaşının dini gibi olur)** buyuruldu.

Çocuklarına, din ve ahlâk bilgilerini öğretmeyen ve onları sanat sahibi yapmayan anne-babalar, hem dünyada, hem de âhirette sıkıntı çekerler, azap görürler.

Çocuklar, anne ve babalarına hürmette, saygı göstermekte kusur etmemelidirler. Günâh olmayan emirlerine itaat edip yerine getirmelidirler. Anne-baba, gayr-i müslim olsalar bile kalblerini incitmemelidir. Yanında kalmadıkları zaman, ziyaretlerine gitmeli ve muhtaç

iseler ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Çocuklarını, nice zorluklar içinde büyütüp, onlar için her sıkıntıya katlanan anne ve baba, hürmete, saygıya en çok lâyık olan kimselerdir. Bunun için Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, **(Onlara öf bile demeyiniz!)** buyuruyor.

Aile saâdeti için, kadın ve erkeğin birbirlerine karşı anlayışlı ve hoşgörü sahibi olmaları şarttır. Karşılıklı saygıda kusur etmeyen ve birbirlerine karşı görevlerini yerine getiren eşler, aile yuvasının huzurunu ve mutluluğunu sağlamış olurlar. Ailede disiplini ve düzeni baba sağlar. Onun en büyük yardımcısı annedir. Baba, adaletli ve merhametli davranırsa, aile huzuru devamlı olur.

Akıllı Karı Koca Birbirini Üzmez

Hikmet ehli zâtlar buyuruyor ki: Aklı olan karı koca birbirini üzmez. Peygamber efendimiz, **(Kadınlarınıza eziyet etmeyin! Onlara yumuşak olun, iyilik edin!)** ve **(Kocası razı olduğu hâlde ölen kadın, Cennete girer)** buyuruyor. Büyük islâm âlimi Hüseyn Hilmi Işık kuddise sirruh hazretleri de bu konuda buyururdu ki:

"Aklı olan karı koca, birbirlerini üzmez. Hayat arkadaşını üzmek, incitmek, ahmaklık alâmetidir. Zâlim, huysuz kimsenin hayat arkadaşı devamlı üzülerek sinir hastası olur. Sinirler bozulunca, başka hastalıklar da hâsıl olur. Hayat arkadaşı hasta olan bir eş, mahvolmuştur. Saâdeti sona ermiştir. Eşinin hizmetinden, yardımlarından mahrum kalmıştır. Ömrü, onun dertlerini dinlemekle, ona doktor aramakla, ona, alışmamış olduğu hizmetleri yapmakla geçer. Bütün bu felaketlere, bitmeyen sıkıntılara kendi huysuzluğu sebep olmuştur. Dizlerini dövse de, ne yazık ki, bu pişmanlığının faydası yoktur."

O hâlde, ey Müslüman! Hayat arkadaşına yapacağın huysuzlukların, işkencelerin zararlarının kendine de olacağını düşün! Ona karşı, hep güler yüzlü, tatlı dilli olmaya çalış! Bunu yapabilirsen, rahat ve huzur içinde yaşar, Rabbinin rızasını da kazanırsın.

MENKIBE: Birbirimizi Hiç Üzmedik

"70, 80 ve 90 yaşlarında olan, fakat hepsi de 60 yaşındaymış gibi görünen üç kardeş vardır. 70 yaşındakine genç kalmanın sırrını sorarlar. O da, (80 yaşındaki abime sorun) der. 80 yaşındakine giderler, fakat o da (Abime sorun) der. Nihayet 90 yaşındakine sormaya giderler. 90 yaşındaki, (Buyrun, önce bir şeyler yiyelim, ondan sonra anlatırım) der. Yemekten sonra sofraya bir karpuz getirmesi için hanımına rica eder. Nine de, üst kattaki tavandan bir karpuz getirir. İhtiyar, karpuzu beğenmez, (Daha iyisini getir) der. Kadın gidip yine bir karpuzla gelir. Onu da beğenmeyip, tekrar başka bir karpuz getirmesini söyler. Nine yine bir karpuz getirir, ama onu da beğenmez. Misafirlere, (Gelin karpuzu beraber seçelim) der. Tavana varınca bakarlar ki, tek karpuz vardır. Ninenin hep aynı karpuzu getirdiğini anlarlar.

90 yaşındaki ihtiyar, misafirlerine dönüp, (Şimdi genç kalmanın sırrını anladınız mı?) diye sorar. Onlar da (Anlamadık) deyince, (Gördünüz, karpuz bir tane. Hanım beni mahcup etmemek için, her seferinde başka karpuz getiriyor gibi göründü. "Başka karpuz yok" demedi. O beni hiç üzmedi, ben de onu üzmedim. Böylece, ikimiz de genç kaldık) der.

Kocanın Hanımına Karşı Vazifeleri

Dinimiz, erkeğin kadına karşı olan vazifelerini uzun bildirmektedir. Erkeğin hanımı ile görüşmesinde dikkat edeceği hususlar şöyle sıralanabilir:

1- Erkek, hanımına karşı her zaman güzel huylu olmalıdır. Allahü teâlâ iyi huylu olanları sever. Huysuzları sevmez. Bir insanı incitmek haramdır.

2- Ona karşı her zaman yumuşak davranmalıdır. Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: **(Müslümanların en iyisi, hanımına karşı iyi ve faydalı olandır.)**

3- Eve gelince, hanımına selâm vermeli (yâni selâmün aleyküm) demeli ve nasılsınız? diye hatırını sormalıdır.

4- Hanımını tenhada üzüntülü görünce, onu çok sevdiğini acıdığını söyleyip hâlini sormalı, tatlı şeyleri söylemelidir.

5- Onu neşeli görünce, güler yüz gösterip neşesine katılmalı, ortak olmalıdır.

6- Yapamıyacağı şeyleri bile söz vererek gönlünü almalıdır.

7- Çocukları terbiyede ona yardım etmelidir.

8- Hanımına, memlekette âdet olan elbisesinin çamaşırının en kıymetlisini, malî durumuna göre almaya çalışmalıdır.

9- İyi şeyler yedirmelidir.

10- Hanımını dövmemelidir. Bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Bir erkek, hanımını döverse, kıyâmette ben onun davacısı olurum.)** Dünya işlerindeki kusuru için dövmek şöyle dursun, acı, sert bile söylememelidir.

11- Allahü teâlânın emirlerini yapmak hususunda olan kusuru için, bir günden çok dargın durmamalıdır.

12- Hanımının huysuzluklarını yumuşak karşılamalıdır.

13- Hanımının ahlâkında bir değişiklik görürse, kabahati kendinde bulup, ben iyi olsaydım, o da böyle olmazdı diye düşünmelidir. Düzelmesi için nasihat ederek yardımcı olmalıdır.

14- Hanımının iyiliği çoğalıp, her işi seve seve yapınca, ona dua etmeli ve Allahü teâlâya şükür etmelidir. Çünkü uygun bir kadın, büyük ni'mettir.

15- Hanımının ayıplarını, kusurlarını ve sırlarını herkesten gizlemelidir.

16- Hanımının günâh olmayan kusurlarını görmemezlikten gelmelidir. Günâh iş ve sözden vazgeçmesini, namaza, oruca ve gusül abdesti almaya devam etmesini, tatlı ve yumuşak sözlerle nasihat etmelidir.

17- Hanımına, Kur'ân-ı kerîm okumasını, farzlardan, haramlardan ona lâzım olanları öğretmelidir.

18- Ona, yanında ve olmadığı zamanlarda, hep hayır dua etmeli, fena dua etmemelidir. Çünkü gece-gündüz onun için çalışmaktadır. Onun ekmekçisi, aşçısı, terzisi ve malının bekçisi, yoldaşı ve hayat arkadaşıdır.

19- Hanımına latife, şaka söylemeli ve onu neşelendirecek hareketlerde bulunmalıdır.

20- Hanımı ile öyle olmalıdır ki, kocam beni herkesten çok seviyor bilsin!

Hanımla İyi Geçinme

Hanımının güzel huylu olmasını isteyen, önce kendisi güzel huylu olmalıdır! Kur'ân-ı kerîmde, insana gelen musibetlerin, günâhları sebebiyle geldiği bildirilmektedir. O hâlde, dinimizin emir ve yasaklarına riayet eden, hanımı ile iyi geçinir.

Din kitaplarında yazıyor ki, kadın çamaşır yıkamaya, yemek pişirmeye ve hattâ çocuğuna bakmaya mecbur değildir. Mecbur olmadığı işlerde onu, çamaşırcı, aşçı, hizmetçi gibi kullanmaya kimsenin hakkı yoktur.

Yeryüzünde dört dörtlük kadın olmaz. Hepsinin iyi yönü olduğu gibi, kötü yönü de olabilir. Bir atasözü var. (Elin karısı ele kız, elin tavuğu ele kaz görünür) derler. Kadından çok şey beklemek, dini bilmemenin alametidir. Bir hadîs-i şerîf meâli:

(Kadın doğrultmaya çalışılırken, kırılabilir. Kırılması boşanması demektir.) [Buhârî]

Kur'ân-ı kerîmde, insana gelen musibetlerin, günâhları sebebiyle geldiği bildiriliyor. Fudayl bin İyad hazretleri, (Eşim huysuzluk yapınca, dine aykırı bir iş yaptığımı anlardım. Hemen o şeye tevbe edince, eşimin huysuzluğu da giderdi. Böylece, tevbemin kabul edildiğini de anlardım) buyurdu. O hâlde Müslüman erkek, eşiyle iyi geçinir. Çünkü Peygamber efendimiz buyuruyor ki:

(Hanımlarınızı üzmeyin. Onlar, Allahü teâlânın size emanetidir. Allah'ın emanetine yumuşak olun, iyilik edin!) [Müslim]

Şu hâlde kimin emaneti olduğunu düşünmeli, Allah'ın emanetine hiyanet etmemeli.

Erkek hep kendini kusurlu görmeli, (Ben iyi olsaydım, o böyle olmazdı) diye düşünmeli. Eşinin iyiliğini, iffetini, Allahü teâlânın büyük nimeti bilmeli. Onun huysuzluklarına iyilikle muamele etmeli, iyiliği çoğalıp, her işi seve seve yapınca, ona dua etmeli ve Allahü teâlâya şükretmeli. Çünkü uygun bir kadın, büyük bir nimettir. İyi davranmak, sadece hanımı üzmemek değil, onun verdiği sıkıntılara da katlanmak demektir. Yâni bir erkek, ben iyi bir kocayım diyorsa, hanımından gelen sıkıntılara katlanması gerekir. Bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Hanımının kötü huylarına katlanan erkek, belalara sabreden Eyyüb aleyhisselâm gibi mükâfatlara kavuşur.) [İmâm-ı Gazâlî]

İyi Müslüman olmak için hanımla iyi geçinmek şarttır. Çünkü Allahü teâlâ, **(Onlarla iyi, güzel geçinin)** buyuruyor. (Nisâ: 19)

İyi geçinme, güzel geçinmek, ne demektir? İyi erkek, sadece eşine kötülük etmeyen değil, eşinden gelen sıkıntılara da katlanandır. Eğer bir erkek, eşinden gelen sıkıntılara katlanamıyorsa, iyi biri olduğunu iddia edemez, buna hakkı da yoktur.

Mürşid-i kâmil olan büyük zâtlar, talebelerine, (Hanımını üzeni sevmeyiz. Allahü teâlâ evin içini hanıma verdi. Bir erkek evin içine ne kadar çok karışırsa, dünya ve âhirette çok sıkıntı çeker) buyururdu. İki hadîs-i şerîf meâli de şöyledir:

(Îmân yönünden en üstün mü'min, hanımına, en iyi davranandır.) [Tirmizî]

(Eşinin haklarını ifa etmeyenin namazları, oruçları kabul olmaz.) [Mürşid-ün-nisâ]

Erkek, eşinin yemeğine karışmaz, temizliğine karışmaz, ütüsüne, eşyaları düzenlemesine karışmaz. Onun dünyası evidir. İstediğini yapar. Yemek yapmamışsa, olsun peynir ekmek yeriz demesi gerekir. Tuzlu tuzsuz yapmışsa ses çıkarmaz. Yemek yanmışsa hiç görmemesi gerekir. Eğer erkek bunları yaparsa, kadın kocasına hayran olur, kendisi utanır, düzeltmeye çalışır. Aksine niye böyle yapıyorsun denirse, iş çığırından çıkar. Kadın zayıftır, tez üzülür, tez sevinir, çok şeyi bir anda silip atar. Bütün iyiliklerini unutur. Bunun için boşama hakkı erkeğe verilmiştir. Erkekten daha dirayetli kadın olmaz mı; elbette olur, ama istisnalar kaideyi bozmaz.

Bir kadına kaşın böyle gözün şöyle demek, yâni çirkinsin demek, öldürmekten beterdir.

Bir kadına yakın akrabası olan bir bayan, (Kocam bana esmersin, pasaklısın dedi, hiçbir zaman "Güzelsin, seni seviyorum" demedi, hep kötü yönlerimi söyledi, elin adamlarından güzel söz duyunca, ister istemez gönlüm o adamlara düştü, kocamdan soğudum) dedi. Bu durumu iyi bilen bir arkadaş, oğlunu evlendirirken, (Aman oğlum, eşinle kavga etsen, kötü söz söylesen bile, ona sen çirkinsin deme, her zaman güzel olduğunu söyle) derdi. Kızımla annesi tartışınca, kız bana, (Baba bu köylüyü nereden buldun da aldın) der. Ben de, (Ama annen güzeldi onun için) derim. Kavga biter hemen.

Bir de, daha önce başından bir evlilik geçmişse, hanım sorsa bile, eski eşten kesinlikle bahsetmemelidir. Eski eşin adını sakın evde anmamalı. Bir gün Peygamber efendimiz, vefat eden Hazret-i Hatice vâlidemizi anınca, kadınların en üstünü olan Âişe vâlidemiz bile üzüldü. O üzülünce kim üzülmez ki?

Kadın, erkek iyi geçinmek için yalan söyleyebilir. Bir hadîs-i şerîf meâli: **(Erkek, eşini, eşi de, beyini idare etmek için yalan söylerse günâh olmaz.)** [Müslim] İbni Erkam hazretleri, Hazret-i Ömer'e, (Eşim, beni sevmediğini söyledi. Beni sevmeyen bir kadınla birlikte yaşayamam, ayrılmak istiyorum) dedi. Hazret-i Ömer, kadına sordu:

- Kocana, seni sevmiyorum dedin mi?
- Evet dedim.
- Niçin?
- Bana sordu. Ben de yalan söyleyemedim. Yoksa burada yalana izin var mıdır?
- Elbette burada yalan söylemeye izin vardır. Bir kadın, kocasını sevmese de, onu üzmemek için, yalan söylerse günâh olmaz.

Hanımı idare etmek, onu haramdan korumak, neşelendirmek birinci vazife olmalıdır.

Evliyâ zâtlar buyuruyor ki: (Talebeye ne yapılırsa, hocasına gider. Evlada yapılan bir şey, babaya yapılmış gibidir. İyilik de kötülük de.)

O hâlde büyükleri üzmemek için saliha hanımla iyi geçinmek gerekir.

Saliha hanım, bulunmaz nimettir, Cennet nimetidir. Cennet nimetinin kıymetini bilmek, muhafaza etmek her Müslümanın vazifesi olmalı.

Çocukları kavgalı, stresli bir ortamda yetiştirmemeli. Yarının büyüğü olarak yetiştirmeli. Ivır zıvır şeylerle bu hayatı kendine, çoluk çocuğuna zehir etmemelidir. Problemli

ailelerin çocuklarıyla kimse oğlunu kızını evlendirmek istemez.

Bütün sıkıntılar ölümü unutmaktan, hak ve hukuka riayet etmemekten yâni dine uymamaktan ileri gelir.

MENKIBE: "Testiyi Niçin Kırdın?" Bile Demedi

Aliyy-ül Havas hazretlerine hanımı küsmüştü. Hanımı, kocasına muhalefet etmek için ayrı testi, ayrı bardak kullanıyordu. Aliyy-ül Havas hazretleri, bir gün yanlışlıkla hanımının testisinden su içince, hanımı hemen testiyi kırmıştı. Hazret, "Testiyi niçin kırdın?" bile dememiş, hiçbir şey olmamış gibi davranmıştı.

MENKIBE: Oğlumun Annesi, Beni Evden Kovdu

Osman el-Hattab hazretlerinin komşusu, Nureddin Şuni efendi anlatır: Bir gece dışarı çıktım eski bir hasıra sarılı birinin dışarıda yattığını görüp (Sen kimsin, burada niçin yatıyorsun?) dedim. (Komşu ben Osman el-Hattabım. Oğlumun annesi, beni evden kovduğu için sokağa çıktım, onun kızgınlığı gidinceye kadar burada yatmaya karar verdim) dedi.

MENKIBE: Bir Ay Kadar Ömrün Kaldı

Hikmet ehli bir zât anlatır: Bir arkadaş hanımı ile hiç geçinemiyormuş. Evde her gün basit şeyler yüzünden tartışma oluyormuş, bıkmış bu tartışmalardan, artık ondan ayrılmak istiyormuş. Bunların münakaşaları yüzünden iki taraf aileleri de birbirine girmiş. Hanımı bunun tarafına, bu da hanımının tarafına düşman vaziyette. Kanlı bıçaklı deniyor ya aynen öyle olmuşlar. Bu bir gün perişan bir vaziyette geldi, hiçbir nasihat dinleyecek hâlde değildi. "Yâ Rabbî, ben buna ne diyeyim" diye düşündüm. Sonra ona, "Artık ayrılsan da fark eden bir şey olmayacak. Çünkü, bir ay kadar ömrün kaldı, ne istiyorsan git yap" dedim. Bu sözü duyan arkadaş şok oldu, rengi attı, yine perişan bir durumda çıkıp gitti.

Sonra arkadaşlardan ve kendisinden dinlediğim için ne yaptığını anlatayım. Kapıdan çıkar çıkmaz özel kalemdeki arkadaşlarla helâlleşmeye başlamış. Rastladığı herkesle helâlleşiyormuş. Eve gidince kavgalı hanımına, (Hâtun gel demiş, bunca zamandır seni üzdüm, sana iyi kocalık yapamadım, istediğini alamadım, hakkına riayet edemedim, ne olur beni affet, bana hakkını helâl et) demiş. Tabii bunu gerçekten ağlamaklı bir şekilde diyor. Hanımı bakmış, Allah Allah, bu adama ne oldu da böyle şeyler yapıyor demiş, acımış ona. Bey demiş, sen hakkını helâl et, ben hep edepsizlik yaptım, seni çok üzdüm demiş. Başlamışlar ağlamaya, sarılıp ağlaşmışlar.

Sonra adam, kavgalı olduğu kayın pederlerine gitmiş. Aynı şekilde onlardan ağlamaklı olarak özür dilemiş, size iyi evlatlık yapamadım, hizmet edemedim, ne olur beni affedin, hakkınızı helâl edin demiş. Onlar da şaşırmışlar, yavrum demişler, sen hakkını helâl et, biz büyüklük yapamadık, sizi hoş göremedik, sizin aranızı çok zaman biz bozduk. Sen bizi affet, hakkını helâl et diyerek ağlaşmışlar.

Sonra hanımı da bunun kavgalı olduğu annesine babasına gitmiş. Aynı şekilde o da onlardan özür dilemiş, size iyi gelinlik yapamadım, çok edepsizlik ettim, sizi çok üzdüm

demiş, helâllik istemiş. Onlar da aynı şekilde mahcup olup, asıl sen bizi affet hakkını helâl et, biz büyüklük yapamadık, sizi çok üzdük demişler, sarılıp ağlaşmışlar. Evde ise her gün sanki Cennet hayatı yaşıyorlar. Karı koca birbirlerine hizmet ediyor, bir dedikleri iki olmuyormuş.

Ama arkadaş, benim sözümü hiç söylememiş. Bir ayın dolması için günleri sayıyormuş. Günler yaklaştıkça bunun iyiliği artıyormuş, geceleri ibâdeti artıyormuş. Bunun iyiliği artınca hanımının da ve ailelerin de iyiliği artıyormuş. Derken bir ay dolmuş. Ha bugün öleceğim derken, nedense ölmemiş. Kesin bir ay denmedi, bir ay kadar dendi, belki birkaç gün daha var diye düşünmüş.

Birkaç gün daha beklemiş, yine ölmemiş. Sonra yanıma geldi, odadan içeri girince, (Efendim ben ölmedim) dedi. Ne ölmesi dedim. Efendim siz bana demiştiniz ki bir ay kadar ömrün kaldı, o bir ay doldu ama ben ölmedim. Kardeşim, ben senin ne zaman öleceğini bilemem, ama şunu biliyorum, ölüm var, bir gün elbette öleceksin. Ölecek adam kavga, niza ile hayatını zehir etmez. Şu andaki hayatından memnun musun dedim. Evet hiç tartışmamız olmuyor dedi. Haydi böyle devam edin dedim. İki çocukları oldu, gül gibi geçinip gidiyorlar.

Nükte: *Bütün mesele ölümü unutmamak. Ölümü unutunca ne oluyor, unutmayınca ne oluyor bu açık bir örnek.*

MENKIBE: Hanımı Bağırınca...

Bir gün, halife Hazret-i Ömer'in kapısına, hanımının bağırmasından şikayet etmek için birisi gelir. İçeriden, Hazret-i Ömer'in hanımının bağırıp çıkıştığını duyunca şikayet etmeden, geri döner. O sırada Hazret-i Ömer bu adamı görüp seslenir:

- Niçin gelmiştin, niye uğramadan gidiyorsun?

- Hanımımı şikayete gelmiştim. Fakat hanımınızın, size çıkıştığını duyunca, şikayetten vazgeçtim.

Hazret-i Ömer buyurdu ki.

- Biz kadınların her sözüne cevap vermeyiz. Onların bizim üzerimizdeki birçok hakları vardır:

1- Kadınlar sebebiyle Cehennemden kurtuluruz. Çünkü, hadîs-i şerîfte, ***"Evlenen kimse, dininin yarısını emniyet kalesinin içine alır"*** *buyurulmuştur.*

2- Kadınlar bizim malımızın bekçileridir.

3- Çamaşırlarımızı yıkarlar.

4- Yemeklerimizi pişirirler.

5- Çocuklarımıza bakar ve onları büyütürler.

İşte bunun için onlara karşı sabırlı olmamız lâzımdır.

Hazret-i Ömer'in nasihatını dinleyen bu kimse, şikayetinden vazgeçti.

MENKIBE: Hanım Esir Değildir

*Bir gün, yeni evli biri, **"Ahmet Mekki Efendi"**ye gelerek;*

*- Efendim, ben bazen saliha hanımıma sert söylüyorum. O da küsüyor. Ne yapayım? diye sordu. **Büyük Veli** cevaben;*

*- Kendini sana adayan birinin kalbi kırılır mı evlâdım? **"Kalb kırmak"**, Kâbe'yi yıkmaktan daha büyük günâhtır buyurdu. Ve sordu ona:*

*- **"Küfür"**den sonra en büyük **"Günâh"** nedir, biliyor musun evlâdım?*

- Bilmiyorum hocam.

*- Bir mü'minin **"Kalbini kırmak"**tır. Îmândan sonra en kıymetli ibâdet de bir mü'mini **"Sevindirmek"**tir. Ve şöyle devam etti:*

- *Evlâdım, hanım **"Köle"** değildir. **"Esir"** değildir. **"Hizmetçi"** hiç değildir. O, Rabbimizin bize bir emâneti, bir **"Cennet nîmeti"**dir. Hem de **"Hakiki Cennet nîmeti."** Evladım, hanımına karşı öyle ol ki, **"Beyim beni herkesten çok seviyor"** bilsin, buyurdu. Delikanlı;*
- *Başüstüne hocam! dedi.*

*Ve elini öpüp, **"Sevinçle"*** ayrıldı huzurundan.

MENKIBE: Hanım Hizmetçi Değildir

*Bir talebe, hocası **Abdullah bin Mübârek** hazretlerine;*

- *Efendim, ben evlenmek istiyorum. Tavsiyeniz nedir? diye sordu bir gün.*

Hocası;

- *Önce niyetini güzel yap! buyurdu. Evlenmek sünnettir evlâdım. Bu sünneti yerine getirmeye niyet et önce. Ve sordu:*
- *Evlilik, hassas bir konudur. **"Kul hakkı"**na riâyet edebilecek misin?*
- *Kul hakkı mı?*
- *Evet. İslâm âlimleri; **"Ailesinin hak ve hukukuna riâyet edemeyecek olan, evlenmesin"** buyuruyor. Ve ekledi:*
- *Nice Evliyâlar, hanımlarından **"Su"** bile istemez, kendileri kalkar içerlermiş.*
- *Neden hocam?*
- *Belki **"Kul hakkı"** geçer diye korkarlarmış. Anlıyorsun değil mi?*
- *Evet efendim.*
- *Bunun içindir ki, sık sık **"Helâllaşmak"** lâzım.*
- *Hanımla da mı?*
- *Elbette. Hattâ hanımla **"Her gün"** helâllaşmadan evden çıkmamalıdır.*

MENKIBE: Hanımının Kıymetini Bil!

*Bursa Evliyâsından **"Tâcüddîn İbrâhim Karamânî"** hazretlerine, bir gün, yeni evli bir komşusu gelerek, hanımından şikâyette bulundu.*

Büyük Velî, sordu genç adama:

- *Hanımın namazını kılıyor mu evlâdım?*
- *Kılıyor efendim.*
- *Dışarda örtünüyor mu?*
- *Evet efendim.*
- *Ev işlerini yapıyor mu?*
- *Yapıyor hocam.*

Buyurdu ki:

- *Daha ne istiyorsun? Onun kıymetini bil. Böyle hanım "Cennet nîmeti"dir.*
- *Ama hocam beni bazen üzüyor.*
- *Sen onu hiç üzmüyor musun oğlum?*

Genç büktü boynunu.

- *Ee, bazen oluyor efendim.*
- *Bak oğlum! Hayat arkadaşını üzmek, "Ahmaklık" alâmetidir. Huysuz kimsenin hanımı devamlı üzülerek âsâbı bozulur, "Sinir hastası" olur. Hayat arkadaşı hasta olan bir eş mahvolmuş demektir.*

Ve ilave etti:

- *Ona karşı, hep "Güler yüzlü" ve "Tatlı dilli" olmaya çalış! Bunu yapabilirsen, rahât ve huzur içinde yaşar, Rabbinin rızâsını da kazanırsın!*

KOCA HAKKI

Erkeğin de hanımı üzerinde hakkı çoktur. Kadın kocası ile iyi geçinmelidir! Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Kadının cihadı, kocası ile iyi geçinmektir.)** [Taberânî]

Bir kadın, kocasını güzel karşılar, güzel sözler söyleyerek hoşnutluğunu kazanmaya çalışırdı. Peygamber efendimiz aleyhisselâm, kadının bu hareketinden dolayı kocasına buyurdu ki:

(Hanımına selâm söyle, yarı şehid sevabına kavuştuğunu haber ver!) [Şir'a]

Kadınların Cennete girmeleri erkeklere göre daha kolaydır. Bir hadîs-i şerîf meâli:

(Kadın, beş vakit namazı kılar, orucunu tutar, kendini yabancılardan korur ve kocasına muti olursa, Cennete girer.) [İbni Hibbân]

Erkeğini razı eden kadın için korku yoktur. İki hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Kocası razı olduğu hâlde ölen kadın Cennete girer.) [Tirmizî]

(Kocasına muhabbet gösteren, çocuk doğuran, öfkelendiği an veya kocası kendine kızdığı zaman, kocasını razı edinceye kadar uyumayan kadın Cennetliktir.) [Taberânî]

Kadına ziynet eşyası mubâhtır. Ziynet almak için kocasını müşkül duruma düşürmemeli, yabancılara ziynetlerini göstermemelidir! Böyle olunca ziynetleri Cennete girmelerine mâni olmaz. Bir hadîs-i şerîf meâli:

(Cennette kadınların az olduğunu gördüm. Sebebini sordum. "Onları altın ve ziynet eşyası meşgul etti" dediler.) [İmâm-ı Ahmed]

Kocasına, elinden geldiği kadar güler yüzlü davranıp, sevgi göstermeli, dili ile de onu incitmemelidir. Hadîs-i şerîfte buyuruluyor ki:

(Kıyâmette Allahü teâlâ, kocasına dili ile eziyet eden kadının dilini 70 arşın uzun yapıp, boynuna dolar. Kocasına kötü gözle bakan kadını da başı kesik ve bedeni parçalanmış hâle çevirir.) [Şir'a]

(Senden ne gördüm) diyerek küfrân-ı nimette bulunmamalıdır! İki hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Eğer kocalarına karşı küfrân-ı nimette bulunmasalar, namaz kılanlar hemen Cennete girerdi.) [Şir'a]

(Cehennem halkının ekseriyetini kadınların teşkil ettiğini gördüm. Sebebi de, çok lanet ederler ve kocalarına karşı küfrân-ı nimette bulunurlar.) [Buhârî]

Kocasına bir iyilik yapmışsa, başına kakmamalıdır. Yeme ve giyme gibi hususlarda kocasını üzmemeli, yapamayacağı şeyi ondan istememelidir! Kocasının şerefini korumalı, her işte onun rızasını kazanıp gönlünü hoş etmeye çalışmalıdır! Hadîs-i şerîfte buyuruluyor ki:

(Kocanın hanımı üzerindeki hakkı, benim sizin üzerinizdeki hakkım gibidir. O hâlde kocasının hakkını gözetmeyen, Allahü teâlânın hakkını gözetmemiş olur.) [Şir'a]

Karı Koca İyi Geçinip, Birbirlerinin Rızalarını Almaya Çalışmalıdır

Zaruri gereken din ilimlerini beyi öğretmeyen kadın, münasip bir kadın hocadan bunları öğrenebilmek için izinsiz gidebilir. Beyi izin verse bile, komşularda uygunsuz şeyler konuşulan toplantılara gitmemelidir. Kadınların câmilere de gitmeleri uygun değildir. Birkaç kadının toplanıp uygun bir ilmihâl kitabı okumaları çok iyi olur.

Kadın evden dışarı çıkarken zevcinden bir defa izin alır. Yâni "Ben istediğim zaman dışarı çıkabilir miyim" der. Kocası da, "Tamam" derse her zaman çıkabilir. "Çıkamazsın" derse işe de gidilemez. Evde ona ait malları da dilenciye veya misafirlere izinsiz veremez. Yâni misafire bir bardak çay bile veremez. Ama "İstediğin şeyi istediğin yere harcayabilirsin ve istediğin zaman istediğin yere gidersin" gibi izin alınırsa, kadın istediğini istediği gibi harcar ve istediği yere gidebilir. Bunları izinsiz yapmamak gerekir.

Kadın, gittiği yerde, gıybet ediyor, yalan söylüyorsa, kocası da günâh işleyeceğini bilerek göndermişse işlediği günâhlar kocasına da yazılır. Bilmezse yazılmaz.

Mukim bir bayan, başka şehirdeki kocasının veya mahrem bir akrabasının yanına mahremsiz gidemez. Seferde ise gidebilir. Meselâ kocası ile İstanbul'da oturuyor. Kocası ile Ankara'ya gitmiştir. Sonra kocası İstanbul'a gelmiştir. Kadın bir hafta sonra yanında mahremi olmadan da İstanbul'a kocasının yanına gelebilir.

Kadının Cihadı

Riyâd-un-nâsıhîn'de buyuruluyor ki, Resûlullah efendimiz, ev işlerini Hazret-i Fâtıma'ya, dış işlerini Hazret-i Ali'ye vermiş, bu hususta şöyle buyurmuştur:

(Hanımının evde oturması için, işlerini gören, ihtiyaçlarını karşılayan, onu yabancı erkeklerin görmesinden koruyan, ümmet-i Muhammedin düşmana esir düşenlerini satın almış, âzâd etmiş gibi sevaba kavuşur.)

(Yâ Fâtıma, ne mutlu o kadına ki, kocası ondan razı olur. Allahü teâlânın farz kıldığını yapmaktan ve kocasına itaatten sonra kadınlar için, yün eğirmekten, iplik bükmekten üstün iş yoktur. Bir saat yün eğirmek, iplik bükmek veya dokumak, kadınlar için bir yıl ibâdet etmekten daha sevaptır. Dokudukları her iplik için amel defterlerine bir şehid sevabı yazılır.)

(Beş vakit namazını kılan, malının zekâtını veren, Ramazan-ı şerîf orucunu tutan, kocasının günâh olmayan işlerinde ona itaat eden ve tesettüre uyan kadın, Cennete istediği kapıdan girer.)

Peygamber efendimiz, kendi kızına ve diğer kadınlara şehid sevabı kazanmak için ev işleri ile meşgul olmalarını emretmektedir. Başka bir hadîs-i şerîfte de, **(Kadının cihadı, kocası ile iyi geçinmektir)** buyuruldu. (Şir'a)

Geçimsiz Kocanın Hakkı

Zalime de, mazluma da dinin emrettiği şekilde hareket edilir. İyilik eden, hanımını üzmeyen kocanın nesine sabredilir? Kadın huysuz olursa, kocası sabreder, kocası huysuz olursa hanımı sabreder. Bu imtihanda sabreden çok sevap alır. Kötülük eden, kendine eder.

Mazlumların, sabredenlerin yardımcısı Allah'tır. Allahü teâlâ, kimsenin hakkını kimsede koymaz. Sabredenlere sayısız mükafat verir.

Karı-koca birbirinin kötü huylarına sabretmelidir! Hadîs-i şerîfte, **(Hanımının kötü huylarına katlanan erkek, belalara sabreden Eyyüb aleyhisselâm gibi mükafatlara kavuşur. Kocasının kötü huyuna sabreden kadın da, Hazret-i Âsiye gibi sevaba kavuşur)** buyuruldu. [İmâm-ı Gazâlî]

Kur'ân-ı kerîmde de, **"Allahü teâlânın sabredenlerle beraber olacağı ve sabredenlerin mükafatlarının hesapsız verileceği"** bildirilmiştir. (Enfâl: 46, Zümer: 10)

İyi insan, yalnız başkalarına kötülük etmeyen kimse demek değildir. Başkalarından gelen kötülüklere de güzel sabreden kimsedir.

Kocanın dine aykırı emirlerine uyulmaz. Hiçbir koca, hanımına dine aykırı emir veremez. (İçki içeceksin, namaz kılmayacaksın, açık gezeceksin) diyemez. Derse, yapılmaz. Peygamber efendimiz, **(Halıka isyan olan işte, kula itaat edilmez)** buyuruyor. [Hâkim]

Ana-baba da dese, âmir de dese, yapılmaz. Fakat yine de güzellikle yapmamaya çalışmalıdır.

Erkeğin Hakkı Çoktur

Erkeğin hanımı üzerinde hakkı daha çoktur. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Kocasının yatağından kaçan kadına, melekler sabaha kadar lanet eder.) [Buhârî]

(Kadının üzerinde en büyük hak sahibi kocasıdır, erkeğin de anasıdır.) [Hâkim]

(Kadın, kocasının hakkını ödemedikçe, Allahü teâlânın hakkını ödemiş olmaz.) [Taberânî]

Günümüzün çalışma şartları ağır, para kazanma çok zordur. İş ahlâkı, güzel ahlâk, yok gibidir. Erkek çoğu zaman bu şartlar karşısında bunalır, çok sıkıntı çeker. Evine, pestil olmuş şekilde gelir. Yorgundur, sinir sistemi bozuktur. Bunu düzeltmek, sıkıntılarını unutturmak, onu neşelendirmek, ona destek olmak, yardımcı olmak kadına düşer. Bu hâlde eve gelen koca, haklı olarak hanımından en azından tatlı dil, güler yüz ve ilgi bekler. Bunu da göremezse dengesi iyice bozulur. Sözleri ve hareketleri normal olmaz. Hanıma düşen vazife, bu sayılanları yapamıyorsa hiç olmazsa susup, onu daha fazla üzmemelidir. **(Evinde huzuru olmayan, zindandadır)** buyuruluyor.

Bu kadar sıkıntıda olandan her türlü dengesizlik beklenir. Kadın, bardağı taşıran son damla olmamalı. Aksine, hemen devreye girmeli, onu hoş görmeli, idare etmeli, teselli etmeli. Onun evde olduğu zamanlar ev işiyle meşgul olmayıp, onu neşelendirmeli. O olmadığı zamanlar işini gücünü yapmalıdır.

Kadınlara Yapılacak En İyi Tavsiye

Dışarısı ateş, ahlâk namus yok gibidir, kocanıza sahip çıkın, güzel ahlâkla, tatlı dille, güzel yemeklerle, evinizin temizliği intizamıyla veya hoşlandığı neyse, o usulle kocanızı evinize bağlayın. O, eve adımını atmak için can atsın. **(Yuvayı dişi kuş yapar)** derler.

(Şeytanlar kâfirlerle değil, Müslümanlarla uğraşıyor) buyuruluyor. Nefsimiz keza, kuduruyor. Neye kuduruyor, tesettüre, namaza niyaza, doğru itikâda kudurup duruyor. Şeytan adamlarını sabah salarmış, gece rapor alırmış. Biri, namazını bozdurdum dermiş, biri orucunu bozdurdum dermiş. Diğeri haram yedirdim dermiş, hepsine tamam dermiş. Bir başkası da, karı ile kocanın arasını bozdum dermiş. Şeytan çok sevinir, aferin der, onu alnından öpermiş, en büyük işi başardın, bu olunca hepsi zamanla bozulur dermiş. Onun için hep tetikte olmalı, şeytana nefse bu fırsatı vermemelidir.

İslâmiyet, sadece kadına veya erkeğe gelmedi. Sadece anneye, babaya, evlada da gelmedi, herkese geldi. Herkes uymak zorundadır. Kim uyarsa dünyada ve âhirette rahat eder, faydasını görür. Nasıl ki, arabanın bir lastiği patlayınca araba gitmiyorsa, nasıl ki saatin dişlilerinden biri kırılırsa saat çalışmıyorsa, aileden birinin de yanlışı, eksiği, bütün ailenin huzurunu, düzenini bozabilir.

Buna göre herkes dikkat etmeli, haddini ve vazifesini bilmeli, kusurları için özür dileyip, yeni bir sayfa açıp, yeni bir başlangıçla hayata neşeyle devam etmelidir. Dinimizde üzmek yasak olduğu gibi, üzülmek de yasaktır. Müslümanı hep hoş görmeli, kusurunu örtmeli, görmezden gelmeli. Bilmediğim bir mazereti vardır diyerek onu affetmeli. Affeden affedilir, seven sevilir.

Kadının Kocasına Hizmeti

Bir erkekle evlenerek yuva kuran bir kadının, kocasına hizmet etmesi, onun rızasını kazanması bir ibâdettir. Onun Cennete girmesine sebep olur. Kocanın, karısı üzerinde hakkı çoktur. Bu sebepten Resûlullah efendimiz, **(Eğer bana, birinin diğerine secde etmesi emrolunsaydı, kadınların kocalarına secde etmelerini emrederdim. Çünkü kocanın, hanımı üzerindeki hakkı çok büyüktür)** buyurdu. O hâlde, kadın kocasının emrine ve sözlerine itaat etmeli, Hakkın rızasına bu yolla kavuşmalıdır.

Kadının ev işlerini yapması kocasına teberru ve ihsândır. Çok sevaptır. Kadın, kocasına karşı bu ihsânını esirgememeli, erkek de, buna karşılık olarak hanımına nafakadan fazla ihsânlarda bulunmalıdır. Allahü teâlâ, ihsân edenleri çok sever. Resûlullah efendimizin zamanından bugüne kadar, müslüman kadınları kocalarına bu ihsânı yapmışlardır. Kadının, kocasına karşı iki vazifesi vardır: Kendini kocasına teslim etmesi ve evden izinsiz ve örtüsüz sokağa çıkmaması, kocasının emirlerini yerine getirmesidir.

İslâmiyette karı-koca arasında, hayat mücadelesi, yâni para kazanmak müşterek değildir. Erkek kadını, tarlada, fabrikada velhasıl hiçbir yerde çalışmaya zorlayamaz. Kadın isterse ve erkeği izin verirse yabancı erkekler arasına karışmadan, kadın işi olan yerlerde çalışabilir, fakat kazandığı kadının olur. Erkek ondan zorla bir şey alamaz.

Kocasına hizmette kusur etmeyen ve onu razı eden kadının, Cennette derecesi yüksek olup Cenâb-ı Hakkın, rızasını kazanır. Nitekim hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Beş vakit namazını kılan, malının zekâtını veren, Ramazan-ı şerîf orucunu tutan, kocasının günâh olmayan emirlerini tutan, vücudunu yabancı erkeklere göstermekten koruyan kadın, Cennette istediği kapıdan girer.)**

Huzurun Anahtarı Tebessümdür

Kocasından şikayet eden hanımlar, hanımından şikayet eden erkekler, sanki dertlerine deva olacakmış gibi tavsiye bekliyenlerin; biraz da kendilerinin dikkat etmesi lâzım. Genelde kavga, iki taraftan oluyor. Biri susar, özür dilerse kavga büyümez. Her iki taraf da ben haklıyım dediği sürece kavga bitmez. Suç genelde erkeklerde oluyor. Hanımını idare edemeyen erkek aciz demektir. Hanımını kötü yola düşüren de erkeklerdir. Hanımını kötü yerlere götürüyor, hanımı kötülük işleyince de, suçu hanıma yüklüyor. Bu, hanım suçsuz demek değildir. Fakat asıl suçlu kocasıdır. Ona iyi bir ortam sağlamalıdır. Sağlamaktan aciz olan da evlilik sorumluğunu yüklenmemelidir.

Her iki taraf da ben haklıyım diyor. O evde hiç kavga biter mi? Bir erkek de şöyle diyor: (Evimiz düzensiz. Hanım, doğru dürüst yemek pişirmez. İçeride pasaklı, dışarı giderken süslüdür. Çok konuşur, dinlemesini bilmez ve müsriftir.)

Şunlar tavsiye edilebilir: Fakat tavsiyeden, nasihatten ne çıkar dememelidir! Uyana, dinleyene çok şey çıkar. Yeter ki uyulsun, dinlenilsin. Çünkü Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruluyor ki:

(Nasihat mü'minlere elbette fayda verir.) [Zâriyât: 55]

Hadîs-i şerîflerde de buyuruldu ki:

(Ahlâkınızı güzelleştirin.) [İbni Lâl]

(Mü'min kardeşinin yüzüne tebessüm etmek sadakadır.) [Câmi'us-sagîr]

Ahlâkı değiştirmek mümkün olduğu için böyle buyurulmuştur. Zaten din, güzel ahlâk demektir. Şu hâlde dinin emrine uyup yasak ettiğinden kaçan, huyunu değiştirip güzel ahlâklı olur. Güzel ahlâklı olan da iki cihanda rahat olur.

Şunu unutmamak gerekir ki: Kusursuz kul olmaz. Kusursuz arkadaş arayan, arkadaşsız kalır, kusursuz eş arayan bulamaz. Yiğitlik, kusurlu insanla iyi geçinmektedir.

Evde hiçbir şeyi kusurlu bulmamalıdır! Tenkit, münakaşa, bir yuvanın yıkılmasına veya huzursuz hâle gelmesine sebep olur. Şunu iyi bilmeli ki, yalnız karı-koca değil, hiç kimse tenkitten hoşlanmaz. Herkes takdir bekler. Genel olarak kadınlar, süse düşkündür, giyimlerine dikkat ederler. Aldığı bir elbise için, (Bu elbise, sana ne kadar da güzel yakışmış) dersek, bir şey kaybetmeyiz. Çünkü dinimiz, hanımla iyi geçinmek için yalan söylemeyi bile câiz görmüştür. Hele haklı bir takdiri esirgemek ahmaklıktır.

Bir kadın için en büyük mutluluk, kocasının kendisini takdir etmesidir. Bilhassa kadınlar, basit şeylere dikkat ederler. Bayramlarda, mübârek gecelerde, evlenme yıldönümlerinde ufak da olsa bir hediye vermeyi ihmal etmemelidir!

Kadının biri, senelerce güzel yemekler yapar. Buna rağmen, beyinden en ufak bir takdir, bir teşekkür görmez. Bir gün kapalı bir sahan içinde saman koyup yemeklerle birlikte sofraya koyar. Beyi kabı açıp samanı görünce, şaşırır, kızarak;

- Bu ne, saman yenir mi? Ben hayvan mıyım? diye çıkışır. Hanımı der ki:

- Yıllardır nefis yemekler yapıyorum. "Beyim galiba iyiyi, kötüyü ayıramıyor. Önüne ne konsa yer" diye düşünmüştüm. Şimdi, yalnız kötüyü anladığın, iyiyi hiç anlamadığın meydana çıktı.

Kötüyü tenkit etmesini bilen, iyiyi de takdir etmekten aciz olmamalıdır! Takdirden aciz olan da, tenkitten vazgeçmelidir! Beğendiği yemekler ve hizmetler için teşekkür etmek gerektiği gibi, beğenmedikleri için de teşekkür etmek gerekir. Çünkü, beğenilmeyen yemekler için de aynı hizmeti yapmış, aynı gayreti göstermiştir. Onun için atalarımız, "An beni bir kozla da, varsın çürük çıksın!" derler. Biri, bize bir ceviz ikram etse, o da çürük çıksa, arkadaşa kızmak mı gerekir?

Yabancıya gösterilen nezaketin hiç değilse onda birini, evde karı-koca birbirine göstermelidir! Kabalık, sevgiyi köreltir, huzursuzluğa yol açar. Meselâ yabancı birine (Hep aynı şeyi anlatıyorsun) diyemediğimiz hâlde, evimizde de hiç duymamış gibi dinleyemiyorsak, meselâ (Yine aynı şeyleri mi anlatıyorsun) diyorsak, nezaketten ne kadar uzak olduğumuz anlaşılmış olur.

Evdeki mutluluk, iş yerindeki nezaketten daha mühimdir. Huzur, milyarları kazanmaktan daha önemlidir. O hâlde, takdir edici, nazik ve güler yüzlü olanın evinde geçimsizlik olmaz.

Peygamber efendimiz, eve gülümseyerek girer, selâm verirdi. Üzüntülü de olunsa, tebessüm ihmal edilmemelidir! Çünkü **"Lisan-i hâl, lisan-ı kâlden entaktır"**, yâni, hareketlerimiz, sözlerimizden daha fazla tesir eder.

Evet, tebessüm ateşinde erimeyen maden bulunmaz. Kalblerin fethi gülümsemekten geçer.

Müslüman güler yüzlü, münafık asık suratlı olur. Tebessüm, bedavadır, alanı mutlu eder, vereni üzmez. Bazen bir tebessümün hatırası ömür boyu unutulmaz. Huzurun anahtarı tebessümdür. Tebessüm edemeyen zavallıdır. Gülümsemesini bilmek, dünya ve âhiret saâdetine sebep olur.

MENKIBE: Kocanın Rızası

Bir gün, Sevgili Peygamberimizin kızı Fâtıma-i Zehrâ "radıyallahü anhâ" Resûlullahın huzuruna geldi. Babasını görünce, ağlamaya başladı. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- ***Ey kızım Fâtıma! Seni ağlatan nedir?***
- *Ey Babacığım, dün gece, Efendim Ali ile aramızda bir konuşma oldu. Kasıtsız söylediğim bir söz yüzünden Ali bana kırıldı. Ali'nin kırıldığını görünce, özür diledim, benden razı olmasını, yüzüme gülmesini istedim, dedi.*

Sevgili Peygamberimiz de buyurdular ki:

- ***Yavrum, bilmez misin ki, kocasının rızası, Allahü teâlânın razı olmasına sebeptir, rızasızlığı da O'nun rızasızlığına sebeptir.***
- ***Ey Fâtıma! Ne mutlu o kadına ki, kocası ondan razı olur. O ise, her gece ve gündüz, kocasının rızasını arar. Böyle olan kadının bu hâli, bir sene nafile ibâdet etmesinden daha iyidir.***
- ***Ey kızım! Kadınlar için amellerin en üstünü, kocasının emrine itaattir. Allahü teâlânın farzlarından sonra ve kocasının emrine itaatten sonra kadınlar için, yün eğirmek, iplik bükmekten üstün iş yoktur. Bir saat yün eğirmek, iplik bükmek, yahut dokumak için oturmak, kadınlar için bir sene nafile ibâdet etmekten daha iyidir. Dokudukları her iplikten, amel defterlerine bir şehid sevabı yazılır.***
- ***Kadın, kocasının hakkını gözetince, Cennetteki makamını, dünyada iken görmedikçe vefat etmez. Kadının kocası ile bir saat*** *(bir müddet)* ***oturması, Kâ'be'yi tavaf etmesinden daha iyidir.***
- ***Ey Fâtıma! Erkek hanımından razı olunca o kadın Cennete hangi kapısından isterse girer.***

MENKIBE: Cennetlik Kadın

Hifâ Hâtun, Eshâb-ı kirâmdan iffetli ve zengin bir hanımdı. Medîne-i münevverede, güzelliği dillerde dolaşıyordu.

Bir gün Peygamber efendimizin huzuruna gelip sordu:

- *Yâ Resûlallah, bana, Cennete götürecek bir iş öğret!*

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki:

- ***Önce bir erkekle evlenmen lâzımdır. Bununla dininin yarısını emniyete alırsın!***
- *Yâ Resûlallah! Benim dengim kim olur? Beni Habeş hükümdarı Melik Necâşi istedi, ben onu istemedim. Ubeydullah yüz deve ve başka şeyler verdi. Onu da*

kabul etmedim. Bugün âhirette kurtuluşun evlenmekte olduğunu buyuruyorsunuz. Yâ Resûlallah, siz kimi beğenirseniz, razıyım.

Resûlullah efendimiz, eshâbından kimin ismini verirse, diğerinin ümitsiz olacağını anladı ve buyurdu ki:

- ***Yarın sabah mescide en önce kim gelirse, bu kadın onundur!***

Herkes buna razı oldu. Allahü teâlâ onlara öyle bir uyku verdi ki, hiçbiri sabah erken uyanamadı. Resûlullah önce kimin geleceğini bekliyordu. Aniden Süheyb göründü. Kimsesiz, fakir siyaha yakın renkli, görünüşü güzel olmayan bir kimseydi. Uzun boylu, zayıf ince yapılıydı. Hîfa ise, son derece güzel ve zengin bir kadındı. Resûlullah efendimiz namazdan sonra, Hîfâ Hâtun'u çağırdı ve durumu bildirdi. Hîfa, Allahü teâlânın takdirine razı oldu. Resûlullah efendimiz, bir hutbe okudu ve şöyle buyurdu:

- ***Ey Süheyb, kalk, bu hanımın için bir şey al!***
- *Yâ Resûlallah! Dünyalık olarak bir dirhem gümüşüm yok!*

Hîfa hanım emretti, onbin dirhem gümüşlük bir kese getirdiler, Süheyb'e verdiler. Ona:

- *Git gerekli olanları al, dedi. Resûlullah efendimiz de buyurdu ki:*
- ***Ey Süheyb, hanımının elini tut, evine götür!***
- *Yâ Resûlallah! Benim evim mescittir, hangi eve götüreyim!*

Bunun üzerine Hîfa hanım şöyle cevap verdi:

- *Filan yerdeki hazır konağı sana bağışladım. Kalk, beni oraya götür.*

Resûlullah efendimiz ona, dua etti. Eshâb-ı kirâm bu hareketi çok övdüler ve hamd ettiler. Kalktılar, konağa gittiler. Yemeği bitirdiklerinde yatma vakti olunca, Hîfâ Hâtun dedi ki:

- *Ey Süheyb, bil ki, ben sana ni'metim, sen bana mihnetsin (sıkıntısın)! Sen bu ni'mete şükür, ben bu mihnete sabır için, gel, bu geceyi ibâdet ve taatle geçirelim. Sen şükür ediciler, ben de sabrediciler sevabına kavuşalım. Çünkü Resûlullah efendimiz,* ***(Cennette yüksek bir çardak vardır. Bunda yalnız şükür edenler ve sabredenler bulunur)*** *buyurdu.*

O gece, ikisi de ibâdet ile meşgul oldular. Süheyb sabah mescide geldi. Cebrâîl aleyhisselâm, geceki hâllerini Resûlullaha bildirdi. Cennet ve buradaki ni'metlerinin en üstünü olan Allahü teâlâyı görmek ile onlara müjde verdi. Resûlullah efendimiz de buyurdu ki:

- ***Ey Süheyb, geceki hâlini sen mi anlatırsın, ben mi söyliyeyim!***
- *Yâ Resûlallah, siz söyleyiniz!*

Sevgili Peygamberimiz de durumlarını, ne yaptıklarını bildirdi ve sonra şu müjdeyi verdi:

- ***Siz Cennetliksiniz ve orada Allahü teâlâyı göreceksiniz.***

Süheyb, sevincinden ve Cennette Cenâb-ı Hakkı görmek müjdesine kavuşmak şevkinden, başını secdeye koydu ve şöyle dua etti:

"Yâ Rabbî, eğer beni mağfiret etmişsen, günâhlara bulaşmadan ruhumu al! Ölmek istiyorum."

Allahü teâlâ, onun ruhunu secdede iken aldı. Herkes buna ağladı. Resûlullah efendimiz de buyurdu ki:

"Daha şaşılacak bir şey var. Hîfâ Hâtun da şu anda ruhunu Hakka teslim etti."

İkisinin de namazını kıldılar. Her ikisini yanyana defnettiler. Başları ucuna iki tahta koydular. Bir tahtaya, ***"Bu Allahü teâlânın ni'metine şükür edenin kabridir."*** *Diğerine de,* ***"Bu, Allahü teâlânın mihnetine sabredenin kabridir"*** *diye yazdılar.*

MENKIBE: Vâlide Suyu

Sultan II. Osman zamanı. İstanbul'da Hacı Mehmed Efendi isminde bir tüccar vardı. Günün birinde, dinine bağlı bir hanım ile evlenmek istedi. Fakat alacağı hanımın şu üç şartı kabul etmesini istiyordu:

1- *Sırtına giydiği siyah örtü, öldükten sonra tabutunun üstüne örtülecek.*

2- *Beş vakit namazını zamanında eda edecek, velev ki ben yemeksiz kalayım.*

3- *Cenâb-ı Hak evlat verir de ölürse, üzerindeki gelinlik ile benim önüme gelecek ve müjdeleyecek.*

Bu şartlarla talip olduğu birinci hanım, ilk ikisini kabul etti ve üçüncüsünü kabul etmedi. İkinci olarak istediği hanım da ilk iki şartı kabul etmedi. Nihayet üçüncü olarak istemeye gittiği hanım, bu şartların üçünü de kabul etti ve Mehmed efendi onunla evlendi. Bu evliliğinden üç çocuğu oldu. Fakat üçü de daha yaşlarını doldurmadan vefat ettiler. Hanımı söz verdiği gibi, her birinin vefatında da gelinliğini giyerek efendisini karşıladı. Hacı Mehmed efendi de Cenâb-ı Hakk'a şükür secdesine kapandı. Üçüncü çocuğunun vefatında hanımının sol gözünden bir damla yaş aktı.

Çocuğun defninden sonra Mehmed efendi hanımına:

- *Ey hâtun! Giy bakalım şu başörtünü, dedi. Hanımı da:*
- *Aman Hacı efendi! Ben ettim, sen etme, diye yalvardı. Mehmed efendi:*
- *Hayır hâtun, kalbini bozma. Cenâb-ı Hakk'ın izniyle şöyle ufak bir gezi yapacağız.*

Otakçılar'dan çıkarak Topçular tarafına geldiler. Burada hanım susadı ve Mehmed efendiden su istedi.

Mehmed efendi de:

- *Ey hâtun! Ben acizim. Cenâb-ı Hak'tan iste, dedi.*

Hanım da mübârek ellerini açtı ve gökten billur bir bardak içinde su geldi. İkinci defa tekrar istedi. Mehmed efendi, yine, ben acizim dedi ve hanım ellerini açınca gökten bir bardak su geldi. Üçüncü defa yine su isteyince, gökten bir nida geldi:

- *Ey vâlide! Önümde muazzam bir nehir vardır ki, geçmeme imkân yoktur.*

Mehmed efendi de bu sesi işitti. Hemen hanımına seslendi:

- *Hanım! Ayağının sağ topuğunu yere vur!*

Hanım, ayağını vurur vurmaz yerden su fışkırdı. Bu suya ***Vâlide Suyu*** *denilir ve hâlâ akmaktadır. İçenler doyamaz. Fakat eve götürülürse birkaç gün sonra acılığından içilmez hâle gelir.*

Kadının Kocasından Nâfile İçin İzin İstemesi

Namaz, oruç gibi nâfile ibâdetler için izin almak gerekir. İki hadîs-i şerîf meâli:

(Kadın, kocasından izinsiz [nâfile] **oruç tutamaz.)** [Buharî, Müslim]

(Kadın, kocasından izinsiz eve kimseyi alamaz, [nâfile] **namaz kılamaz.)** [Taberanî]

Hazret-i Safvânın hanımı, (Yâ Resûlallah, namaz kılınca kocam beni dövüyor) diye şikâyette bulundu. Hazret-i Safvan ise, (O da, bir rekâtta uzun iki sûre okuyor. Hâlbuki ben bunu yasakladım) dedi. Resûlullah efendimiz, o kadına, **(Tek sûre okumak yeterlidir)** buyurdu. [Ebû Davud]

Görüldüğü gibi farz namazı bile uzatması uygun olmuyor. Bu hadîs-i şerîfler gösteriyor ki, evde huzurun sağlanması için, kadın kocasından habersiz iş yapmamalı. Kadının kocasıyla iyi geçinmesi, nâfile ibâdetlerinden daha üstündür, daha çok sevabdır. Cihad sevabı, farz sevabı alır.

Huysuz Hanımı Boşamak Günâh mı?

Komşularına ve kocasına sıkıntı veren veya namaz kılmayan ve diğer farzları yapmayan bir kadının düzelmesi ve iyilikle evde tutulması mümkün değilse, "Böyle kadını boşamanın günâh olmadığı" din kitaplarında yazılıdır.

Haram Helâl Yapılamaz

Ana, baba, koca ve âmir gayr-i meşru emir verse, bu emre uyulmaz, çünkü Peygamber efendimiz, **(Hâlık'a isyan olan işte, kula itaat edilmez)** buyuruyor. Meselâ onlar, (İçki iç, namaz kılma, tesettürsüz gez!) deseler de, haram olan şeyler yapılmaz. Kadınların kaş aldırması, yüzük ve bilezik takarak, bunlar görünecek şekilde dışarı çıkmaları haram olduğu için, hiç kimse bunlara helâl diyemez ve bunları helâl yapamaz.

Dünyâ geçicidir, burda kalınmaz,
Ne kadar mal olsa, murâd alınmaz,
Gâfil olma sakın, geri dönülmez!
Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zemândır.

Hâlıkın dururken, mahlûka tapma,
Şeytâna uyup da, yolundan sapma,
Harâmlara dalıp, dînini yıkma!
Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zemândır!

Azık topladın mı yola çıkmağa?
Işık edindin mi aydınlanmağa?
İki melek gelir süâl sormağa.
Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zemândır.

MENKIBE: Allahü Teâlâ Daha İyisine Nikâhladı

Buhârî ve Müslim'de şöyle bir hâdise nakledilir:

Eshâb-ı kirâmdan Sa'd (radıyallahü anh) âzâd edilmiş zenci bir köle idi, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve selem) efendimize geldi ve şöyle arz etti:

- *Yâ Resûlallah! Siyahlığım ve yüzümün çirkinliği, Cennete girmeme engel olur mu?*

Bunun üzerine, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

- ***Olmaz. Nefsimi kudret elinde tutan Yüce Allah'a yemin ederim ki; sen, Rabbine îmân etmişsin. O'nun Resûlünün getirdiklerine de inanmışsın.***

Buna karşı o kimse şöyle dedi:

- *Sana peygamberlik ikramını yapan Yüce Allah'a yemin ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur, Muhammed Allah'ın Resûlüdür. Şahadetimi, bu meclise oturmadan sekiz ay önce yapmıştım. Yâ Resûlallah! Ben evlenmek istiyorum, fakat bu hâlimle kim bana kızını verir?*

Onun bu sözlerini dinleyen Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz,

- ***Amr bin Vehb bugün burada mı?***

Resûlullah efendimizin sorduğu zât, Sakif kabilesinden biri idi. Yakın zamanlarda Müslüman olmuştu.

- *Burada değil, dediler.*

Hazret-i Sa'd'a sordular:

- ***Onun evini biliyor musun?"***
- *Biliyorum, deyince, şöyle buyurdu:*
- ***Onun evine git. Kapısına yavaşça vur; selâm ver. İçeri girince, "Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) kızınızı bana zevce olarak verdi" diye söyle.***

Amr bin Vehb'in sevimli bir kızı vardı. Güzellikten ve akıldan yana nasipli biriydi. O kimse gitti, kapıyı vurdu, selâm verdi. Merhaba deyip kapıyı açtılar. Ama siyahlığını ve yüzünün çirkinliğini görünce ondan sıkılmaya başladılar.

"Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) kızınızı bana zevce olarak verdi", deyince onu kötü bir şekilde reddettiler.

O kimse, oradan çıkınca, doğru Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellemin yanına geldi.

O, gittikten sonra, kız babasına şöyle dedi:

- *Ey babacığım! Vahiy seni rüsvay etmeden bir kurtuluş yolu ara. Eğer Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem beni ona zevce olarak vermiş ise, Allah'ın ve Resûlünün rıza gösterdiğine razıyım.*

Babası hemen çıktı, Resûlullah, sallallahü aleyhi ve selleme geldi; ona yakın bir yere oturdu. Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem onu görünce sordu:

- *Sen misin, Allah'ın Resûlünü reddeden?"*

Buna karşılık şöyle dedi:

- *Yaptım; ama Allah'tan bağışlanmamı istedim. Onun yalan söylediğini sanmıştım. Eğer doğru ise, kızımızı ona zevce olarak veriyoruz. Allah'ı ve Allah'ın Resûlünü darıltmaktan Allah'a sığınırız.*

Bunun üzerine dört yüz dirheme nikâhı kıydılar.

Resûlullah damada şöyle buyurdu:

- ***Hanımının yanına var, huzuruna gir.***

Buna karşılık damat şöyle dedi:

- *Seni hak Peygamber olarak gönderene yemin ederim ki: Dünyalık bir şeyim yok. Kardeşlerime gidip bir şeyler istememe lâzım.*

Resûlullah buyurdu ki:

- ***Helâlliğinin mehri, mü'minlerden üç kişiye aittir. Osman bin Affan'a git, iki yüz dirhem al.***

Hazret-i Osman (radıyallahü anh) fazlasıyla verdi.

- ***Ali'ye git; ondan da iki yüz dirhem al.***

Hazret-i Ali de ona istediğini fazlasıyla verdi. Bunları aldıktan sonra pazara çıktı. Şen ve sevinçli idi. Hanımına bazı şeyler alıyordu. Bu arada bir ses duydu:

"Ey Allah'ın süvarileri! Geliniz, sefer var, sefer..."

Resûlullah'ın münâdisi öyle çağırıyordu. Bunu duyar duymaz Hazret-i Sa'd:

- *Allahım! Yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allahım!... Muhammed, sallallahü aleyhi ve sellemin Rabbi Olan Allahım!.. Bugün bu paraları, Allah'ın, Resûlünün ve mü'minlerin sevdiği yola sarf edeceğim."*

Hemen bir at, bir kılıç, bir mızrak ve kalkan aldı. Kuşağını beline bağladı. Başını da güzelce sardı. O kadar sardı ki; yalnız gözleri görünüyordu: Bu hâli ile gitti, muhacirlerin yanında durdu. Onu böyle görünce tanımadığımız bu atlı kimdir? dediler.

Hazret-i Ali (radıyallahü anh) onlara şöyle dedi:

- *Bırakın onu. Belki o size Bahreyn'den katıldı, belki de Şam tarafından gelmiştir. Belki de o sizden dinî bilgilerinizi öğrenecektir. İsterim ki, o varlığı ile sizlere yardımcı olsun.*

Savaş sırasında, mızrak vurdu, kılıç salladı... Yorulunca atından indi. Kollarının yorgunluğunu giderdi. Sonra kollarını sıvadı.

Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem onun siyah kollarını görünce sordu:

- ***Sen Sa'd mısın?***
- *Evet, yâ Resûlallah! Anam babam sana feda olsun.*

Bundan sonra durmadan mızrağı ile, kılıcı ile savaşmaya devam etti. Her vuruşta müşriklerden birini öldürüyordu. Bir ara Sa'd düştü dediler.

Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem ona doğru yöneldi. Yanına vardı, başını göğsüne yasladı. Yüzündeki toprakları elbisesi ile sildi. Ve şöyle buyurdu:

- ***Kokun ne kadar güzel. Seni Allah'ın ve Resûlünün sevgisine ısmarlıyorum.***

Bundan sonra, Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem ağladı. Sonra güldü. Sonra yüzünü beri yana çevirdi. Daha sonra şöyle buyurdu:

- ***Kâbe'nin Rabbine yemin olsun: Havz'a gitti.***

Ebû Lübâbe dedi ki:

- Babam anam sana feda olsun, yâ Resûlallah! Havz nedir?

Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem şöyle anlattı:

- ***Havz'ı Rabbim bana ihsân eyledi. Onun genişliği San'a ile Basra arası kadardır. İncilerle yakutlarla süslüdür. Onun suyu, sütten beyazdır. Tadı, baldan tatlıdır. Ondan bir kere içen ebedî susamaz.***

Tekrar sordu:

- *Yâ Resûlallah! Önce ağladığınızı, sonra güldüğünüzü, daha sonra yüzünüzü çevirdiğinizi gördük.*

Şöyle anlattı:

- ***Sa'd'ı sevdiğim için ağladım. Onun Allah katındaki derecesine sevinip güldüm. Allah katındaki ikramına sevinip güldüm. Yüzümü çevirmeme gelince, gözde hurilerden zevcelerini gördüğüm içindir. Onların kolları açık, halhalları gözüküyordu. Onlardan hayâ ederek yüzümü çevirdim.***

Bundan sonra, onun silahı, atı ve ona ait diğer şeyler için emir verdi:

- ***Bunları alın, zevcesine götürün ve deyin ki: Allah onu sizden daha iyi biri ile nikâhladı.***

ÇOCUK TERBİYESİ

Çocuk, ana baba elinde bir emanettir. Çocukların temiz kalbleri kıymetli bir cevher olup, mum gibi, her şekli alabilir. Küçük iken, hiçbir şekle girmemiştir. Temiz bir toprak gibidir. Temiz toprağa hangi tohum ekilirse, onun mahsûlü alınır. Neye meylettirilirse, oraya yönelir. Eğer hayrı âdet eder, öğrenirse hayır üzerine büyür. Çocuklara îmân, Kur'ân-ı kerîm ve Allahü teâlânın emirleri öğretilir ve yapmaya alıştırılırsa, din ve dünya saâdetine ererler. Bu saâdette anaları, babaları ve hocaları da ortak olur. Eğer bunlar öğretilmez ve alıştırılmaz ise, bedbaht olurlar. Yapacakları her fenalığın günâhı, ana, baba ve hocalarına da yazılır. Müslüman, emri altında bulunanlardan mesuldür.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Hepiniz bir sürünün çobanı gibisiniz. Çoban sürüsünü koruduğu gibi, siz de evlerinizde ve emirleriniz altında olanları Cehennemden korumalısınız. Onlara müslümanlığı öğretmelisiniz. Öğretmez iseniz mesul olacaksınız.)

(Çok müslüman evladı, babaları yüzünden Veyl ismindeki Cehenneme gideceklerdir. Çünkü, bunların babaları, yalnız para kazanmak, keyif sürmek hırsına düşüp ve yalnız dünya işleri arkasında koşup, evladlarına müslümanlığı ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmediler. Ben böyle babalardan uzağım. Onlar da benden

uzaktır. Çocuklarına dinlerini öğretmiyenler, Cehenneme gideceklerdir.)

(Çocuklarına Kur'ân-ı kerîm öğretenler veya Kur'ân-ı kerîm hocasına gönderenlere, öğretilen Kur'ân-ı kerîmin her harfi için on kere Kâ'be-i muazzama ziyareti sevabı verilir ve kıyâmet günü, başına devlet tacı konur. Bütün insanlar görüp imrenir.)

(Bir insanın evladı ibâdet edince, kazandığı sevab kadar babasına da verilir. Bir kimse, çocuğuna fısk, günâh öğretirse, bu çocuk ne kadar günâh işlerse babasına da, o kadar günâh yazılır.)

Kendinin yapması haram olan şeyi çocuğa yaptıran kimse haram işlemiş olur. Çocuklarına içki içiren, kumar oynamaya alıştıran, müstehcen neşriyatı okumasına sebep olan, yalancılık, hırsızlık gibi kötü huylara alıştıran, kıbleye karşı ayak uzatmasına sebep olan kimse, günâh işlemiş olur.

Dinimizin Temeli ve Çocuklarımız

* Dinimizin temeli; îmânı, farzları ve haramları öğrenmek ve öğretmektir. Allahü teâlâ, Peygamberleri bunun için göndermiştir. Gençlere bunlar öğretilmediği zaman, İslâmiyet yıkılır yok olur.
* Kur'ân-ı kerîmde, nefislerimizi ve aile efradımızı, yakıtı insan ve taş olan Cehennem ateşinden korumamız emredilmektedir. Elli-yüz senelik kısa bir hayat için evladı dünya felaketlerinden korumaya çalışıldığı gibi, ebedi felakete düçar olmaması için âhiretini de korumak lâzımdır. Bir babanın, evladını Cehennem ateşinden koruması, dünya ateşinden korumasından daha mühimdir. Cehennem ateşinden korumak da, îmânı ve farzları ve haramları öğretmekle ve ibâdete alıştırmakla ve kötü arkadaşlardan ve zararlı neşriyattan korumakla olur. Bütün fenalıkların başı, kötü arkadaştır. Kötü arkadaşları, onun küstah, yalancı, hırsız, saygısız ve korkusuz olmasına sebep olabilir. Senelerce de bu kötü huylardan kurtulamaz.
* Ne zaman çocukta iyi bir hareket görülürse, onu takdir etmeli, mükâfatlandırmalıdır. insanların yanında bazen onu övmelidir. (Amcası benim çocuğum böyle yaptı) diyerek iyiliğe teşvik etmelidir. Bir kabahat işler veya kötü bir söz söylerse birkaç defa görmemezlikten gelmeli, hemen (Onu yapma!) dememeli, azarlamamalıdır. Sık sık azarlanan çocuk, cesaretlenir, gizli yaptıklarını açıktan yapmaya başlar. Başı boşta bırakılmamalı, yaptığı kötü işlerin zararı, kendisine tatlı dil ile anlatılmalı, ikaz edilmelidir. Yapılan iş dine aykırı ise işin zararı, fenalığı ve neticesi anlatılarak, o kötü işe mâni olmalıdır.
* Baba, baba olduğunu, büyük olduğunu hissettirmelidir. Anne, çocuğu babası ile korkutmalıdır.
* Her gün bir müddet oynamasına izin vermelidir ki, çocuk sıkılmasın, sıkılmak ve üzülmekten kötü huy hasıl olur ve kalbi körleşir.
* Hiç kimseden para istemesine müsâade etmemelidir. Fazla konuşmamasını, yemin etmemesini, büyüklere saygı göstermesini öğretmelidir. İyi insanların

güzel hâllerini anlatıp, onlar gibi olmaya, kötü insanların kötülüklerini anlatıp, onlar gibi olmamaya dikkat etmesi öğretilmelidir.

* Çocuğa her istediğini almak ve lüks içinde yaşatmak uygun değildir. Büyüyünce de her istediğini ele geçirmeğe çalışır. Fakat bunda muvaffak olamayınca sükût-ı hayale uğrar, isyankâr olur.
* Kendimiz helâl yediğimiz gibi, çocuklarımıza da helâl yedirmeliyiz. Haramla beslenen çocuğun bedeni, necasetle yoğrulmuş çamur gibi olur. Böyle çocuklar da pisliğe, kötülüğe meyleder. Sadece çalınan şeylerden başka haram yok zannetmemelidir. Helâl kazancı olan, alış-veriş ilmini bilmezse haram yer. Ödünç alıp vermede bile, bu işin nasıl yapılacağını öğrenmezse harama düşer.
* Çocuğa, israf etmemesini, kanaatkar olmasını öğretmelidir. Bazen de yavan ekmek yemeğe alıştırılmalıdır. Çocuğun kötü yerlere gitmesine mâni olmalıdır. Çocuk kötülerin yanında ahlâksız, yalancı, hırsız ve hayâsız olur.
* Baba, ne devamlı asık suratlı durmalı, ne de çocukla fazla yüz göz olmalıdır. Baba, konuşmasının heybetini korumalıdır.
* Çocuğa, babasının malı ile övünmemesi tenbih edilmelidir. Tevazu sahibi ve kibar olması öğretilmelidir.
* Başkalarından birşey almanın zillet olduğu, veren elin alan elden üstünlüğü bildirilmelidir. Hasisliğin (cimriliğin) çirkinliği öğretilmelidir.
* Başkalarının yanında edebli oturması, ayak ayak üstüne atmaması, laubali hareketlerden uzak durması telkin edilmelidir.
* Fazla konuşmaktan çocuğu men etmelidir. Fazla konuşmanın hayâsızlığa yol açtığı, çenesi düşüklüğün kötülüğü belirtilmelidir. Çocuk nasıl olsa konuşmasını öğrenecektir. Maksat, ona icab edince susmasını ve büyüklerin sözünü dinlemesini öğretmektir.
* Doğru da olsa, çokça yemin etmesine müsâade etmemelidir. Her şeye yemin etmek, kötü bir alışkanlıktır.
* Büyüklere hürmet etmenin, yerini onlara vermenin ve herkesle iyi geçinmenin ehemmiyeti anlatılmalıdır.
* Çocuğu, daha küçükken namaza alıştırmalıdır. Büyüyünce namaz kılması zor gelebilir.
* Başkasının malını çalmayı, haram yemeyi, yalan söylemeyi gözünde çirkin gösterecek şekilde anlatmalıdır. Böyle yetiştirip bülûğa erince, bu edeplerin sırlarını, inceliklerini ona söylemelidir.
* Her işi âdet olarak yapmaması, niyetinin halis olması, şuurla yapmasının lüzumu anlatılmalıdır. Meselâ, yemekten maksadın; kulun Rabbine ibâdet etmesi, insanlara, vatanına, milletine faydalı hizmetlerde bulunması, insanların saâdeti için çalışmağa enerji kazanmak niyetiyle olduğu öğretilmelidir.
* Dünyadan maksadın, âhiret için azık toplamak olduğu, zira dünyanın kimseye kalmadığı, ölümün çabuk ve ansızın gelebileceği anlatılmalı, (Ne bahtiyar o

kimseye ki, dünyada iken âhiret azığı elde eder, Cennete ve Allahü teâlâya kavuşur) demelidir.

* Küçük yaşında böyle terbiye edilirse, taş üzerine yazılan yazı gibi olur ve kolay kolay silinmez.

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

(Bütün çocuklar müslümanlığa uygun ve elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları, sonradan anaları, babaları hıristiyan, yahudi ve dinsiz yapar.)

Görüldüğü gibi, hadîs-i şerîfte, müslümanlığın yerleştirilmesinde ve yok edilmesinde en mühim işin, gençlikte olduğu bildirilmektedir. O hâlde, her müslümanın birinci vazifesi, evladına İslâmiyeti ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmektir. Evlat, büyük ni'mettir. Ni'metin kıymeti bilinmezse, elden gider. Bunun için eğitim bilimi yâni çocuk terbiyesi **(Pedagoji)**, İslâm dininde çok kıymetli bir ilimdir. İslâm dinine karşı olanlar, bu mühim noktayı anladıkları içindir ki;

(Gençliğin ele alınması birinci hedefimizdir. Çocukları dinsiz olarak yetiştirmeliyiz) diyorlar. İslâmiyeti yok etmek ve Allahü teâlânın emirlerinin öğretilmesini ve yaptırılmasını engellemek için (Gençlerin kafalarını yormamalıdır. Din bilgilerini büyüyünce kendileri öğrenirler) diyorlar.

Bugün, bütün hıristiyan memleketlerinde, bir çocuk dünyaya gelir gelmez, buna bozuk dinlerinin icablarını yapıyorlar. Her yaştaki insanlara, yahudiliği ve hıristiyanlığı titizlikle aşılıyorlar. Müslümanların îmânlarını, dinlerini çalmak ve yok etmek ve onları da, hıristiyan yapmak için, İslâm memleketlerine paket paket kitap, broşür ve sinema filmleri gönderiyorlar.

O hâlde, müslümanlar din cahillerinin hilelerine, yalanlarına aldanmamalı, bize emanet edilen çocuklarımıza sahip olmalıyız. Onlara sahip olmak da dinimizin emirlerine uygun olarak yetiştirmekle olur. Hadîs-i şerîfte buyruldu ki: **(Ahlâkınızı güzelleştirin!)**

En vahşi hayvanlar bile terbiye ile ehlileştiriliyor. Hiçbir zaman elma çekirdeğinden portakal olmaz. Fakat elma fidanını büyüterek lüzumlu aşı ve kültürel tedbirlerle kaliteli elma veren bir ağaç olarak yetiştirmek mümkündür. Bunun gibi, insan tabiatında bulunan bazı arzuları yok edilemez, fakat terbiye edilebilir.

Her şeyi, zıddı kırar. Kötü huyları, iyi huylar yok eder. Bu bakımdan kendini zorla da olsa iyi işler yapmaya alıştırmalı, onları âdet hâline getirmelidir. Çocuk, işleri ve ahlâkı iyi olan insanlarla arkadaşlık ettirilirse, güzel huylar kendiliğinden onun tabiatı olur. Bu esaslar dahilinde çocuklar yetiştirilirse dünya ve âhiret saâdeti elde edilir.

Kıyâmet günü, ana-baba, çocuğuna öğretilmesi gereken ilimlerden mesul olacak, vazifesini yapmamış ise, yahut kusur etmiş ise cezaya çarptırılacaktır. Çocuklarını İslâm terbiyesi üzerine yetiştirmeyenler, dünyada huzursuz oldukları gibi, âhiret felâketlerine de maruz kalacaklardır.

Ne mutlu çocuğunu İslâm ahlâkı ile yetiştirenlere!..

MENKIBE: Abdestsiz Emzirilen Süt

Muhammediye kitabının yazarı Yazıcıoğlu Muhammed Efendi, Edirne ve Gelibolu civarında yaşamıştır. Bu muhterem zâtın bir de Ahmed-i Bîcan olarak bilinen kardeşi vardır. Ahmed-i Bîcan hazretleri, aynı zamanda ***Envâr-ül Âşıkın*** *kitabını Farsça'dan tercüme eden zâttır.*

İki kardeşten biri olan Ahmed-i Bîcan, bir gün bir câmide vaaz etmekte iken ağabeyi Muhammed Yazıcıoğlu câmiden içeriye girer ve küçük kardeşinin sohbetini dinlemeye başlar. Kardeşi ağabeyinin câmiye geldiğinin farkındadır. Fakat bir de bakar ki, ağabeyi biraz sonra câmiyi gülerek terk eder.

Kürsüde nasihat etmekte olan Ahmed-i Bîcan hazretleri, ağabeyinin bu hâlinden bir şey anlayamaz ve akşam eve geldiği zaman olayı annesine anlatıp durumu öğrenmesini ister. Anne, büyük oğlu eve geldiği zaman, (Oğlum, kardeşin câmiden niçin gülerek çıktığını soruyor, bir hatâ mı işledim diyor. Kardeşinin dersinden niçin gülerek çıktın?) diye sorduğunda şöyle cevap verir:

"Anneciğim, ben kardeşimin vaazına gülmedim. Ben bir insanoğlunun sohbetini dinlemeye ne kadar melek gelmiş, oturacak yer bulamıyorlar da birbirlerinin üzerine oturuyorlar, onların hâli çok hoşuma gitti de ona tebessüm ettim. Ben de meleklerden câmide oturacak yer kalmadığı için çıkıp gittim."

Annesi, ağabeyinin bu sözlerini anlattığında Ahmed-i Bîcan çok müteessir olup dedi ki:

"Anneciğim, ağabeyim melekleri görebiliyor da, ben niye göremiyorum. Bunu ondan bir sorar mısın?"

O güzide anne büyük oğluna bunu sorduğunda aldığı cevap şöyle oldu:

"Anneciğim, bu noksanlığı sen kendinde araman lâzım, sen benden daha iyi bilirsin."

O vakit düşünme sırası anneye geldi. Uzun müddet tefekküre daldıktan sonra bunun sebebini şöyle açıkladı:

"Oğlum sana hiç abdestsiz süt emzirmedim. Ahmed'de ise bunu yapamadım. O henüz kundakta iken, bir gün ben namaza durmuştum, o da şiddetle ağlamaya başladı. Bu sırada evimizde bir komşu kadın vardı. O kadın, ağlamasın diye Ahmed'i aldı emzirmeye başladı. Ben hemen namazı kılıp elinden aldım ama, biraz emmişti. Sonra o kadına abdestli olup olmadığını sordum, bana abdestinin olmadığını söyledi. Onun melekleri görmemesine sebep olsa olsa bu olmalı."

Nükte: *Ama o da ne kadar büyük âlimmiş ki, melekler de onu dinlemeğe gelmişler.*

MENKIBE: Servetine Güvenmemeli

Yemen'de çok şiddetli bir sel olur, ağaçları kökünden söker, binaların yıkılmasına sebep olur. Sular çekildikten sonra eski bir mezarın açıldığı görülür. Ortaya bir kadın cesediyle büyük bir servet çıkar. Kitabedeki yazı okunduğunda, bu cesedin Himyeri hükümdarlarından birinin kızı olan Tace adındaki bir kadına ait olduğu anlaşılır. Tace'nin cesedinin boynunda 7 gerdanlık, kollarında 7 kıymetli altın bilezik, ayaklarında mücevherli 7 halhal ve on parmağı-

nın yedisinde muhteşem mücevher yüzüklerin bulunduğu görülür. Ayrıca baş tarafında çok kıymetli eşya ile doldurulmuş hazine gibi bir tabutun parladığı da dikkatlerden kaçmaz. Bu tabutun ön kısmındaki levhada yazılı olanlar ilgi çekicidir. Kitabede şunlar yazılı idi:

"Ben hükümdarın kızı Tace'yim. Memleketimizde müthiş bir kıtlık çıktığı için, tahıl getirtmek üzere, birkaç adamımı, Mısır maliye nazırı olan Yusuf aleyhisselâma yolladım. Epey bir zaman geçtiği hâlde gönderdiğim adamlar gelmeyince, adamlarımızdan bazılarına bir kantar (50 kilo kadar) gümüş verip herhangi bir yerden bununla bir kantar un alıp getirmelerini istedim. Onlar da bulamadılar. Nihayet bir kantar altın verip tekrar gönderdimse de, yine bulamadıklarından, incileri öğütüp yemekten başka çare bulamadım. Fakat o da beni besleyemediği için, büyük bir servet içinde açlıktan ölümle yüz yüze kaldım. Benim bu acıklı hâlimi işitenler, gerekli dersi almalı, servetine güvenmemeli, gerekli iktisat yolunu tutmalıdır. Tarihte altının da, incinin de, geçmediği durumlar varsa da, benden başka dünyada hangi kadın bu kadar muhteşem ziynetler içinde ölmüştür?"

MENKIBE: Süte Su Katmadı

Hazret-i Ömer, halifeliği sırasında bir gece asayişi kontrol için Medîne sokaklarında dolaşıyordu. Gecenin karanlığında önünden geçmekte olduğu bir evden yüksek sesler işitti. Bir anne kızına şöyle diyordu;

- *Kızım, yarın satacağımız süte su karıştır!*
- *Anne, Halife süte su karıştırmayı yasak etmedi mi?*
- *Kızım, gecenin bu saatinde Halifenin nerden haberi olacak, o şimdi yatağında yatıyor.*
- *Anne! Anne! Halife uyuyor, haberi olmaz diyorsun! Her şeyi bilen, gören ve her şeye kâdir olan Allahü teâlâ bizi görüyor, hâlimizi biliyor! Hilemizi insanlardan gizleyebiliriz, fakat her şeyi bilen ve gören Allah'tan nasıl gizlersin?*

Hazret-i Ömer, bu kızın güzel ahlâkına çok hayran kaldı. Bu durumu hanımına da anlattı. Sonra da, o kızı oğlu Asım ile evlendirdi. Asım'ın bu kadından bir kızı oldu. Bu kızdan da âdil halifelerden Ömer bin Abdülaziz hazretleri doğdu.

MENKIBE: Bir Elma ve İmâm-ı A'zamın Babası

*Şemseddin-i Sivâsî'nin **Menâkıb-ı İmâm-ı a'zam** isimli eserinde şöyle yazılıdır:*

İmâm-ı a'zamın babası Sabit (rahmetullahi aleyh) küçük yaştan beri ahlâkı temiz, takva ve verâ sahibi idi. Yüzü gayet nûrlu olup zühdü, salâhı ve ilmi pek çok idi.

Bir gün bir dere kenarında abdest alıyordu. Suda bir elma gördü. Abdestten sonra, suda çürüyüp gidecek olan bu elmayı alıp yedi. Fakat tükrüğünde kan gördü.

Şimdiye kadar böyle bir hâl görmediği için tükrükteki kanın bu elmadan ileri geldiğini tahmin etti. Yediğine pişman oldu. Elmanın sahibini bulup helâlleşmek için dere boyunca gitti. Nihayet yediği elmaya benzeyen bir meyve bahçesi gördü. Sahibini sordu. Bu zâtın gayet cömert ve ihsân sahibi olduğunu, hattâ ağaçta bulunan bütün elmalar toplanıp götürülse yine bir şey demeyeceğini, bir elmanın ne ehemmiyeti olacağını söylediler. Buna rağmen elmanın sahibini

buldu, meseleyi anlattı, ya parasını almasını veya helâl etmesini istedi.

Bahçe sahibi gencin bu hâlini görünce takva ve verâsının doğru olup olmadığını öğrenmek için şöyle dedi:

- Yediğin elmam için ne vereceksin?

- Altın gümüş neyim olsa veririm.

- Ben altın gümüş istemem ama, eğer kıyâmette senden davacı olmamı istemezsen bir teklifim var, onu kabul etmen gerekir.

- Teklifin nedir?

- Yapacaksan söyliyeyim...

- Şeriata uygunsa yapabilirim.

- Kör, sağır, dilsiz ve kötürüm bir kızım var, bununla evlenmeye razı olursan o zaman elmayı sana helâl edebilirim.

Sabit hazretleri âhirete kul hakkıyla gitmemek için bu teklifi kabul etti. Düğün hazırlığı yapıldı. Sabit hazretlerinin ilk gece odaya girmesiyle çıkması bir oldu.

Hemen kayın pederine koşup, (Efendim, bir yanlışlık var galiba, içeride sizin bahsettiğiniz vasıflarda bir kız yok, tam tersi!) Kayın pederi tebessüm ederek, (Evladım o benim kızımdır, senin de helâlindir. Ben sana kör dediysem, o hiç haram görmemiştir. Sağır dediysem, o hiç haram duymamıştır. Dilsiz dediysem, o hiç haram konuşmamıştır. Kötürüm dediysem, o hiç harama gitmemiştir. Var git helâlinin yanına, Allahü teâlâ mübârek ve mesut etsin.)

***Nükte:** İşte bu evlilikten, yâni böyle ana babadan imâm-ı a'zam Ebû Hanife hazretleri dünyaya geldi.*

MENKIBE: Gerçek Tedbir Budur

İstanbul'un Vefa semtine adı verilen Şeyh Vefâ, Fatih devrinin büyük âlimlerinden ve evliyâsındandı. Akşemseddin, Molla Gürânî gibi devrin mânevi önderlerinden biriydi.

Bu büyük zâtın oyun yaşlarındaki bir oğlu kötü bir alışkanlık edinmişti. Ucuna çivi çakılmış bir sopa ile o devirde evlere içme suyu taşıyan sakaların kırbalarını deliyordu. Evcil hayvan derisinden yapılmış su tulumu demek olan kırba, sivri bir madde ile dokunuldu mu kolayca delinecek bir nesneydi. Şeyh Vefâ'nın oğlu da bunu yapıyordu.

Sakalar, "Bir din ulusunun oğludur, çok sürmez geçer" diye bir müddet dayandılarsa da baktılar vazgeçeceği falan yok, Şeyh Vefâ'ya şikayet ettiler. Vefâ Hazretleri olanları duyunca hayretler içinde kaldı. Nasıl olur da bunca dikkat ve özenle yetiştirilen, haram lokmadan uzak tutulan bir çocuk böyle bir şey yapardı?

Şeyh Vefâ sakalara, "Tamam" dedi. Konu anlaşıldı, gereken yapılacak, sizin de zararınız ödenecektir.

Önce kendinden işe başladı. "Acaba ben bu çocuğa yanlışlıkla da olsa haram yedirdim mi?" diye düşündü. Bir şey bulamadı. Hanımına sordu;

"Sen bu çocuğa hamileyken veya süt verirken haram bir şey yedin mi, çok iyi düşün, bana bildir, yoksa oğlanın sonu kötü" dedi.

Hanım düşündü, taşındı, rüyaya yattı, nihayet bir olay hatırladı. Oğlana hamileyken oturmağa gittiği bir komşu evinde, masadaki bir tabakta portakallar varmış. Görünce canı çekmiş ama istemeye de utanmış. Ev sahibi hanım bulundukları odadan dışarı çıktıkça yakasındaki iğneyi portakallara batırıp sularını içmiş. Bunu şeyhe anlattı.

Şeyh Vefâ "Aman hâtun hiç vakit geçirmeden o komşuya git, olanı biteni dosdoğru anlat ve helâllik dile" diye tenbihledi. Kendi de sakaları çağırdı, kimin kaç tane kırbası delinmişse hepsinin parasını ödedi ve haklarını helâl ettirdi.

***Nükte:** Çocuğa olayın başından sonuna kadar bir şey denmedi. Hakkında böyle şikayet var, bir daha yaparsan asarız, keseriz yollu tehdit edilmedi. Ama çocuk bir daha çivili sopa ile kırbaları delmedi.*

MENKIBE: İpliği Satmaya Gönderdim

Dul bir kadının altı çocuğu bir de ihtiyar anası vardı. Kadın geçimini sağlamak üzere, her gün göz nûru dökerek iplik eğirir, pazara çıkar ve anası ile çocuklarının rızkını temin etmeye çalışırdı.

Bir gün bu dul kadın vefat eder, çocukların bakımı ise ihtiyar kadına kalır. Kadın pazara her hafta çıkamıyor, ip eğiriyordu. Bir zaman baktı ki 600 dirhem kadar ip eğirmiş, pazara götürmeye karar verdi. (Yâ Rabbî, bu öksüzlerin, yetimlerin rızkını bol ihsân et) diyerek sabah erkenden pazarın yolunu tuttu.

Yolda giderken Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretlerinin evinin önünden geçiyordu. Onu görünce durakladı.

Geylânî hazretleri talebeleriyle sabah namazından çıkmıştı, yaşlı kadını görünce o da durakladı ve sordu:

- *Hoş geldin anne, nereye gidiyorsun?*
- *Bir miktar ipliğim var, pazara götürüp satacağım.*
- *Ver bakalım. Benden 600 dirhem ip isteniyor, bunu ver de ben satayım.*

İhtiyar kadın, (Memnuniyetle, lütuf buyurmuş olursunuz, efendim) dedi ve ipi verdi.

Geylânî hazretleri eline aldığı ipi mescidin damına fırlatıp attı. İplik gözden kaybolmuştu. İhtiyar kadın şaşkın şaşkın bakınca, talebeler kadına itiraz etmemesi için işaret ettiler. Kadın da bir şey demedi. Geylânî hazretleri kadına dönerek.

- Annem sen canını sıkma, ipliği satmaya gönderdim, parası gelsin ne kadar etti ise alırsın. Kadın, (Pekâlâ) diyerek gitti, ertesi gün gelip, (İplik satıldı mı?) diye sordu.

Geylânî hazretleri, (İplik satıldı, fakat parası henüz gelmedi. Bir hafta kadar bir zaman içinde gelir) buyurdu.

Kadın ayrılıp, bir hafta sonra tekrar geldi. Para henüz gelmemiştir, kadına, (Yarın gel, paranı al) dendi.

Kadın, pazara niye gitmedim, şimdi param elimde olurdu diye hayıflanarak evine gitmek üzere iken, talebeler, (Anne, sen bir gün daha sabret, bakalım Mevlâ ne gösterecek) dediler.

Ertesi gün oldu. Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretlerinin huzuruna o ana kadar görülmeyen bir heyet geldi. Hürmetle ona bin altın takdim ettiler. Dışarı çıktıklarında talebe-

ler onlara bu kadar paranın ne olduğunu, niçin Şeyhe takdim ettiklerini sordular. Gelenler tüccar olduklarını belirterek, (Altınlar Hazret-i Şeyhindir. Denizde yolculuk yaparken fırtına sebebiyle geminin yelkeni delindi, yol alamaz olduk, denizin ortasında kalacaktık. Kaptana bir çaresi yok mu diye sorduğumuzda, "Altıyüz dirhem ip olsa geminin yelkenini onarır, yolumuza devam ederdik ama, şu anda nerede bulacağız" dedi. Biz de Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretlerinden "Yâ Sultan-ül ârifin bize 600 dirhem kadar ip gönder, başka çaremiz kalmadı" diye yardım istedik. Az sonra geminin güvertesinde 600 dirhem ipliği bulduk. Kurtulduktan sonra, "Biz de dönünce Hazret-i Şeyhe bin altın götürelim, kabul etmez ama, fakir fukaraya dağıtır inşâallah" diye karar verdik. Şimdi o sözümüzü yerine getirdik) dediler.

Tüccarlar ayrıldıktan bir müddet sonra, ihtiyar kadın gelip sordu:

- *Para geldi mi efendim?*

Geylânî hazretleri bin altını kadına verirken, (Benim satışım seninki kadar kârlı olmuş mu?) diye latife yaptı. İhtiyar kadın (Hem de nasıl, ne diyeceğimi, nasıl dua edeceğimi bilemiyorum, teşekkür ederim) diyerek huzurdan ayrıldı.

Çocuk Terbiyesinde İlk Şart

Bir çocuk akıl baliğ olunca yâni ergenlik çağına gelince mükellef olur, yâni dinimizin emir ve yasaklarına muhatap olur. Îmânın şartlarını yâni Amentü'yü mânâsıyla beraber bilip söylemesi, İslâm'ın beş şartına inanması, gereğini yapması farz olur. Gusletmesi, abdest alması, namaz kılması farz olur. Anne babalar ve gençler buna dikkat etmezse, hem günâha girdikleri gibi hem de huzur yüzü görmezler.

Ergenlik çağındaki gençlerde problemlerin ana sebebi, belki îmânlarının olmayışı, varsa gusletmemeleri ve namaz kılmamalarıdır. Çocuk akıl baliğ olunca bunları bilmezse, inanmazsa, beğenmezse mürted olur. Buna sebep olan anne baba da mürted olur.

Yeni müslüman olanın veya akıl-baliğ olan çocuğun, önce Kelime-i şehadet söylemesi ve bunun mânâsını öğrenip, inanması gerekir. Bundan sonra, Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarında yazılı olan itikâd, yâni îmân edilmesi gereken bilgileri öğrenip, bunlara inanması gerekir.

Sonra Ehl-i sünnetin dört mezhebinden birinin kitaplarında yazılı olan fıkıh bilgilerini, yâni İslâm'ın beş şartını ve helâl, haram olan şeyleri öğrenmesi ve bunlara inanması ve uygun yaşaması gerekir. Bunları öğrenmek ve uymak gerektiğine inanmayan, önem vermeyen mürted olur. Yâni kelime-i şehadet getirerek müslüman olduktan sonra, tekrar kâfir olur.

Nikâhlı müslüman bir kız, baliğa olduğu zaman, Müslümanlığı bilmezse, nikâhı bozulur. Yâni mürted olur. Allahü teâlânın sıfatlarını ona bildirmelidir. O da, tekrar etmeli ve (bunlara inandım) demelidir. [Dürr-ül-muhtar]

İbni Abidin hazretleri bunu açıklarken diyor ki:

Kız küçük iken, ana-babasına tâbi olarak müslümandır. Baliğa olunca, ana babasının dinine tâbi olması devam etmez. İslâmiyet'i bilmeyerek baliğa olunca, mürted olur. Îmân edilecek şeyleri işitip de, inanmamış kimse, kelime-i tevhid söylese, yâni

(Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah) dese, müslüman olmaz. Amentü'de bulunan altı esasa inanan ve (Allahü teâlânın emirlerinin ve yasaklarının hepsini kabul ettim, beğendim) diyen kimse müslüman olur.

Her müslüman, çocuklarına Amentü'yü ezberletmeli, mânâsını iyice öğretmelidir! Çocuk bu altı esası öğrenmez ve inandığını söylemezse, baliğ olduğu zaman müslüman olmaz, mürted olur.

Sadece Allah'a inandım demek kâfi değildir. Amentü'de bildirilen altı esastan birini, meselâ kaderi inkâr eden, kâfir olur, bütün iyi amelleri yok olur. [Redd-ül-muhtar]

Her müslümanın birinci vazifesi, evladına İslâmiyet'i ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmektir. Evlat nimetinin kıymeti bilinmezse, elden gider.

Terbiyede Esas Olanlar

Zekâ: Çocuk, ilk gördüğü eşyayı tetkik etme, kurcalama ve sorup öğrenmeye heveslidir. Onun için çocuklara hep iyi ve güzel şeyler gösterilmeli ve soruları doğru cevaplandırılmalı. Böyle çocuğun düşünme kabiliyeti gelişmiş olur. [3-6 yaş arası buna çok dikkat etmeli. Bu zaman dilimi, beyin ve zekâ gelişmesi için en önemli devredir.]

Ruh: Hassas ve alıngan çocuklara acı da olsa gerçekleri görmesi ve tahammül edebilmesi öğretilmelidir. Katı ruhlu çocuklara ise onları duygulandıracak, örnekler vererek, hassas olmasına çalışılmalıdır.

İrade: Güçlü iradeye sahip olmasına çalışılmalı. Zayıf iradeli çocukları biraz serbest bırakıp kendine olan güvenini arttırmalı. İradesi kuvvetli çocuklarda ise terbiye daha sert olmalı. Ancak yine sevgi ve anlayış göstermek şarttır.

Terbiyede Önemli Olanlar

Din: Allahü teâlânın iyi, çalışkan ve dürüstleri sevdiğini, onları Cennete koyacağını, kötüleri sevmediğini ve bunları da Cehennemde cezalandıracağını öğretmeli.

Sevgi: Terbiyede sevgi gibi, ciddiyet de çok önemlidir. Ana babanın geçimsizliği, hele ayrılığı çocuk ruhunda fırtınalar koparır.

Ceza ve mükafat: Bunu yaparsan, şunu vermeyiz, sokağa çıkarmayız gibi bazı cezalar uygun ise de, kesinlikle dayak atılmamalı. Ceza kalb kırıcı olmamalı, kimsenin önünde de yapılmamalı. Yerinde yaşına göre oyuncak veya bisiklet almak gibi mükafat verilmeli. "Bu bisikleti Kur'ân-ı kerîmi hatmettiğim için babam bana aldı" diyebilmeli.

Oyunlar: Yaşına uygun olarak, çeşitli sporlar bedenin ve zekânın gelişimini sağlar.

Çevre: Hadîs-i şerîfte, **(Kişinin dini, arkadaşının dini gibidir)** buyuruldu. İyi çevre ve iyi arkadaş edinmelidir.

En Değerli Yatırım

Bugün insanların en çok konuştuğu konulardan biri ekonomidir. Birçok sohbetin konusu, arsa, borsa, euro, dolar, altın, hisse senedi, devlet tahvilleri vs. İnsanlar; en değerli yatırım aracı hangisi ise, haklı olarak ona yönelmek istiyor. Bu normaldir, yadırganacak tarafı yoktur.

Unutmamalı ki bu yatırımlardan çok daha önemli bir yatırım daha var. O da çocuğa yapılan yatırım, insana yapılan yatırımdır. Dünyanın en zor işi insan yetiştirmektir. Bir insanın yetişmesinde birçok unsur rol alır. Bunlar içinde en önemlileri; aile, çevre, okul ve medyadır.

Dünyadaki bütün ülkeler, kendi çocuklarının ve gençlerinin dürüst, çalışkan, güzel ahlâklı, başarılı, kültürlü, topluma faydalı, vatansever, eğitimli ve kendi öz değerlerine saygılı insanlar olarak yetişmesini ister. Bunun için çaba harcar. Bunu başaran ülkelerin, diğer sıkıntıları daha kolay ve daha çabuk çözülür. Çünkü, her şeyin başı insandır. İnsanın iyi yetişmesi için hiçbir masraftan ve güçlükten kaçınmayanlar, başarının ve medeniyetin zirvesine yükseldiler. Osmanlı böyle yaptı. Amerika ve Avrupa şimdi (Osmanlıyı taklit ederek) böyle yapıyor.

Ülkemizde, bir insanın yetişmesinde en önemli rolü üstlenen kurumlarda, tesislerde ve teknolojik imkânlarda gelişmeler oldu ise de, derslik ve eğitim konusundaki yetersizlik devam etmektedir. Çocuklarımız, hâlâ kalabalık sınıflarda ders görmektedir. Büyük şehirler başta olmak üzere, çevremiz de pek tekin değil. Yâni, dışarısı tehlikelerle dolu.

Görüntülü ve yazılı medyanın büyük bir bölümü şiddet ve cinsel konulara ağırlık veriyor... İnsanın edep duygularını zedelediği ve çeşitli kötülükleri cazip hâle getirdiği için izlenmesi, okunması sakıncalı bir sürü yayın var.

Geriye ne kaldı... Bir tek aile...

Bütün ebeveynlerin biricik derdi, çocuklarını iyi bir şekilde yetiştirmektir. Bu konuda kendi gayretleri yeterli değil. Çocukları, kötü arkadaşların, görüntülü ve yazılı medyanın zararlarından korumak lâzım.

Evet, size de tavsiye edeceğimiz, bu konuda yıllardır yüzümüzü ağartan bir yayın var. Biz ona "En iyi arkadaş" diyoruz. İyi ki var. Çocuklarımızı, birer hanımefendi birer beyefendi olarak yetiştirmek için gayret sarf ediyor. Onlara vatan-millet-bayrak sevgisini, ecdada saygıyı, kendi kültürüne ve değerlerine sahip çıkmayı öğretiyor. Onlara çalışkan, sabırlı, kibar ve zarif olmayı, başarılı olmanın yollarını öğretiyor, anne-babaya saygıyı öğretiyor. Okuma alışkanlığı kazandırıyor. Onları eğlendirirken, çok değerli bilgiler veriyor. Zekâlarının gelişmesi için özel bulmacalar, zekâ oyunları hazırlıyor. Sözün kısası, ebeveynlerin özledikleri çocuk modelini **Türkiye Çocuk Dergisi** yetiştirmeye çalışıyor. Bu konuda anne babaların yükünü oldukça hafifletiyor. Çocuğunun iyi yetişmesini isteyen; onu mutlaka Türkiye Çocuk Dergisi ile tanıştırmalıdır. **[Web adresi: www.turkiyecocuk.com.tr]**

Tek başına bir çocuğu yetiştirmek de mümkün değildir. İyi bir çevreye gitmeli, iyi insanlarla komşuluk etmelidir. Türkiye Gazetesi yayınları, Türkiye Çocuk gibi faydalı eserler okumalı ve okutmalıdır.

Çocuk Terbiyesinin Önemi

Çocuk terbiyesi ile ilgili hususların özeti şöyledir:

1- Çocuğa dert ve sıkıntılar söylenmemeli, neşe ve sevinçler anlatılmalıdır.

2- Çocuğu aileden biri azarlarsa, diğeri ona arka çıkmamalıdır.

3- Onun yanında hep güler yüzlü olmaya çalışmalı. Üzüntülü isek çocuk hemen etkilenir.

4- Onu başkalarının yanında azarlamamalıdır.

5- Kusurlarını kabul etmesi öğretilmelidir. Kusurlarını bilip yapmamaya çalışması hayatta başarılı olmasına sebep olur.

6- Çocuğu yalancılıkla suçlamamalıdır.

7- Kardeşler arasında ayırım yapmamalıdır.

8- Kibrin kötülüğü anlatılıp kibirlenmesi önlenmelidir.

9- Çocuğun yanlışları olur. Hemen cezalandırmamalı. Yanlışı izah edilmeli, zararı anlatılmalıdır.

10- "Sen adam olmazsın", "Senden köy kasaba olmaz' gibi suçlamalardan kaçmalıdır. Bunlar, çocuğun kendine güvenini azaltır, kişilik sahibi olmasını engeller.

11- Çocuk büyükleri taklit eder. Bunun için onlara iyi örnek olmalıdır.

12- Çocuğun sevilmeye, oynamaya sohbete ihtiyacı vardır. Çocuk kendisine soğuk, sert, kaba ve kırıcı davranan büyüklerinin kendisini sevmediğini zannedip bunalıma girer. Bu sebeple onlara şefkatli, güler yüzlü davranmalıdır.

13- Çocuğa nasihat vermek yerine bizzat uygulamalı iş yaptırmak daha uygun olur. Meselâ yemekten önce ellerini yıka diye yüz defa demektense, birkaç defa, hadi ellerimizi yıkayalım diyerek birlikte yapmaya çalışmak daha etkili olur.

14- Ona verilen işi takip etmeli, yapıp yapmadığını kontrol etmeli ki, takip edildiğini bilsin.

15- Çocuğun yapmayacağı bilinen şeyleri söylememeli. Yapacağı şeyleri de artık yapmaz.

16- Evliyâ menkıbelerinin, çocuğun zekâsının gelişmesinde ve onlardan alacağı derste rolü büyüktür. Bunlar hassas şekilde seçilip anlatılmalıdır.

17- Yerine getiremeyeceğimiz sözü vermemeliyiz. Bunlar söz verir yapmaz dedirtmemelidir.

18- **(Kişinin dini arkadaşının dini gibi olur)** hadîs-i şerîfi esas alınmalı, iyi arkadaş edinmesi sağlanmalıdır.

19- (Çocuktan al haberi) sözünü unutmamalı, sırlarımızı çocuğa duyurmamalıdır.

20- Çocuğa karşı ne kadar sabırlı ve anlayışlı olursak o kadar başarılı oluruz.

21- Sözlerine önem verilmeyen veya sürekli eleştirilen çocuk; suskun, içine kapanık, güvensiz, huysuz ve saldırgan olur.

22- Onun yanında başkaları kötülenmemelidir.

23- Hep şiddet kullanılarak çocuğu yönlendirmeye çalışan ana baba; çocuğun korku içinde asabi ve saldırgan olmasına, kendi problemlerini şiddet yoluyla çözmeye çalışmasına sebep olur.

24- Çocuğun yüzüne ve başına kesinlikle vurmamalıdır.

25- Çocuğa söylenecek sözden çok ne zaman ve nasıl söylediğiniz önemlidir.

26- İyi iş ve davranışları ödüllendirilmeli, kötülerinin ise zararı tatlı dille anlatılmalıdır.

27- Tenkit gibi aşırı takdir de uygun değildir. Aşırı sevgi ve takdir, çocuğu şımartabilir.

28- Çocuğu suçlamak, lakap takmak, alay etmek, tehdit etmek uygun değildir. Git gel gibi emir yerine gider misin, gelir misin gibi ifadeler kullanmalıdır.

29- Çocuk edepli konuşmalı. "Lütfen, teşekkür ederim, özür dilerim, peki efendim" gibi kelimeler kullanmasını öğretmelidir.

30- Hatâlı olunca hatâmızı kabul edip özür dilememiz, onun da hatâsı olursa özür dilemeyi öğrenmesine yol açar.

Çocuklara Dini Sevdirmek

Çocuklara bunu yap, şunu yapma demek yerine, örnek olmak gerekir. Lisan-ı hâl, lisan-ı kalden entaktır. Yâni insanın hâl ve hareketi, sözünden daha etkili olur. Kendimiz, hâl ve hareketlerimizle güzel örnek olursak, yarı yarıya bu işi başarmış sayılırız. Daha sonra, Peygamber efendimizin, Eshâb-ı kirâmın, din büyüklerinin, Evliyânın sevgisini aşılamalıdır. Bu sevgi verilirse, onların ismini söyleyerek Allahü teâlâyı anlatmak, dinimizin emir ve yasaklarına alıştırmak kolay olur. İnsan, sevdiğine benzemek ister; insan, sevdiğinin sözlerine uyar. Büyükler, talebelerine, önce namazdan, oruçtan, haramlardan bahsetmezlerdi. Meselâ, İmâm-ı Rabbânî hazretlerini, kendi hocalarını anlatırlar, bu büyükleri sevdirirlerdi. Ondan sonra, bunlar; karada, denizde, havada yâni her yerde namazı, dinimin emir ve yasaklarını düşünürlerdi. Büyüklerin sevgisi, her derde ilaç gibidir. Onların sevgisi ve bereketi ile dinimize uymak çok kolay olur.

Allah Sevmez Demek

Çocukları terbiye ederken, "Hırsızlık edeni Allah taş eder, yalan söyleyeni Cehennemde yakar" gibi sözler söylemek uygun değildir.

Çocukları terbiye ederken, hırsızlık edeni taş eder denirse, o da hırsızları görünce bunlar niye taş olmadı diye düşünerek ana-babasına itimadı kalmayabilir. Hem Allahü teâlâ, gerçekte de kötülük edenleri taş etmiyor. Hep şunu yapmazsan Allah seni sevmez diye devamlı söylenirse, bu sefer de, sevmezse sevmesin diyebilir. İyilik edenlerin Cennete, kötülük edenlerin Cehenneme gideceğini uygun bir dil ile anlatmak gerekir. Her yanlış hareketine Allah seni şöyle yapar demek uygun olmaz. İyilik edince ödüllendirmeli, kötülüklerin ise, bazısını görmemeli. Kötülüğü de uygun şekilde cezalandırmalı.

Çocuk Terbiyesinde Dayak Olur mu?

Terbiyede dayak atılmaz. Dayağın zararları çoktur:

1- Çocuğu dövmek ahlâkının bozulmasına, hırçınlaşmasına sebep olur.

2- Dayakla büyüyen çocuk esnek düşünemez.

3- Dövülmek, çocukta ana babaya karşı kızgınlığa yol açar. Çocuk kendi yaptığının kötü bir şey olduğunu düşünmez, kendini suçlu görmez, kendini döveni suçlar.

4- Dövülen çocuk, kızdırılınca, o da şiddete başvurur, bir başkasını döver. Böylece dayak, saldırganlığa sebep olur.

5- Sözden anlayacak yaştaki çocuğa dayak atılmaz. Sözden anlamayana hafifçe vurmak yeter. Başa, yüze vurmak, sopayla dövmek hem günâh, hem zararlıdır. Bunları işkenceci yapar.

Çoluk çocuğu terbiye etmek için dayak atmak doğru değildir. Ancak yanlış, zararlı bir iş yapınca, cezalanabileceği hissini vermek gerekir.

Peygamber efendimiz, ev halkının dövülmemesini emrettiği hâlde, terbiye edilmeleri için gerekirse cezalanabilecekleri, dövülebilecekleri hissini taşımaları gerektiğini bildirmiştir. Bu hususta bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Ev halkınızı terbiye için bastonunuzu onların göreceği yere asın!) [Taberânî]

Demek ki çoluk çocuk, (Cezayı hak edersek dövülebiliriz) hissini taşımalı. (Ne yaparsak yapalım, bize kimse karışamaz) duygusuna kapılmamalı. Öyle bir duyguya kapılırsa her çeşit suçu rahatça işleyebilir.

Baba, gerektiğinde yaramazlık veya zararlı iş yapan çocuğuna kızıp bağırabilir. Lüzumlu bilgileri öğretmek ve terbiye etmek için dövebilir. Öğretmen, talebesini, babasından izinsiz dövemez. Yedi yaşındaki çocuğa, namaz kılması emredilir, on yaşında kılmazsa, yumrukla değil, elle vurabilir. Öğretmen, ilim öğretmek, çalıştırmak için, talebesine yüzü hariç, elle üç kere vurabilir. Daha fazla vuramaz. Hiçbir canlının yüzüne vurmak da câiz değildir. [Se'âdet-i Ebediyye]

Ölünce, çözerler belin, kuşağın,
Gözüne görünmez, oğlun, uşağın,
Yakasız kefendir, örtün, döşeğin.
Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zemândır!

Evladın Günâhları-Sevapları

Baliğ olmamış çocuk, daha mükellef [yükümlü] değildir. Günâh yazılmaz. Küfür söz söylemekle kâfir olmaz. Anne babası günâh, küfür olan şeyleri yaptırmamalıdır. Onlara günâh olur.

Baliğ olmuş evladın işlediği sevaplar, müslüman ana-babaya da yazılır. Günâh işlemeyi öğreten ana-babaya evladının günâhı da yazılır. İbadet öğretirse, onun sevabı da ana-babasına yazılır. Hadîs-i şerîfte, **(Bir müslümanın evladı, ibâdet edince, kazandığı sevap kadar, babasına da verilir. Bir kimse, çocuğuna günâh öğretirse, bu çocuk ne kadar günâh işlerse, o günâhı öğreten babasına da o kadar günâh yazılır)** buyuruldu. [Se'âdet-i Ebediyye]

(Halkı saptıranlar, sapıklıkta önder olanlar, kendi günâhlarını yüklendikleri gibi o kimselerin günâhlarını da yüklenirler.) [Nahl: 25, Beydâvî]

Günâh öğretmeyen Hazret-i Âdem'e, kardeşini öldüren Kabil'in günâhı yazılmaz. Peygamberler günâh işlemez. Birinin günâhı, başkasına yazılmaz. Hadîs-i şerîfte, **(Hiç kimse diğerinin günâhını çekmez)** buyuruldu. [Hâkim]

Kur'ân-ı kerîmde, aynı mânâdaki âyet-i kerîmelerden birinin meâli şöyle:

(Hiçbir günâhkâr, diğerinin günâhını çekmez.) [En'âm: 164]

Bir kimse, bir iyiliği yapmaya gücü yetmiyorsa, o iyiliğin yapılmasına sebep olursa, o iyiliği yapmış gibi sevap kazanır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Hayra delalet eden [yol gösteren, sebep olan] **o hayrı yapan gibi sevaba kavuşur.)** [Beyheki]

Mü'minlerin ihlasla yaptıkları iyi işlerin sevapları kıyâmete kadar onların amel defterlerine yazılır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(İnsan ölünce amel defteri kapanır. Ancak şu üçü bundan müstesnadır: Sadaka-i cariye, faydalı ilim ve kendisine dua eden salih evlat bırakan.) [Buhârî]

(Öldükten sonra sevabı kesilmeyen iyi işlerden biri de, salih evlat yetiştirmektir. Ana-babası öldükten sonra böyle evladın ettiği dualar, ana-babasına ulaşır.) [Müslim]

Şu yedi şeyi yapan, öldükten sonra da devamlı sevap kazanır:

1- [Dine uygun] ilmi bir eser yazan,
2- Bir çeşme yapan,
3- Bir su kuyusu açan,
4- Bir hurma ağacı diken,
5- Bir mescid bina eden,
6- Bir Mushaf yazan,
7- Öldükten sonra kendisine dua edecek salih bir evlat yetiştiren. [Beyheki, Ebû Davud]

İki hadîs-i şerîf şöyledir:

(Kur'ân-ı kerîm okuyanın ana babası kâfir olsa da, azapları hafifler.) [Tenbîh-ul-gâfilîn]

(Besmele yazılı bir kâğıdı, çiğnenmesin diye hürmetle yerden kaldıran, sıddıklardan yazılır. Ana babası kâfir de olsa, azapları hafifler.) [İmâm-ı Süyûtî]

Sağlığında Çocuklara Mal Bağışlamak

Ana-babanın, çocuklarına sağlığında mal bağışlarken, eğer çocuklar salih ise aralarında ayrım yapması câiz olmaz. Fâsıklara salih olanlardan az vermek câizdir. Kâfir ise hiç verilmez.

Bir kimse, malının hepsini çocuğunun birine verse câiz olur. Bu mal, o çocuğun mülkü olur. Diğer çocukları hak iddia edemez. Fakat babası, salih çocukları arasında

ayırım yapmışsa günâha girer. [Hindiyye]

Salih veya ilim tahsilinde olan çocuklarına daha çok mal vermek câizdir. Salâhları eşit ise, eşit vermelidir. Çocukları fâsık olan kimsenin, miras bırakmayıp, salihlere, hayrata vermesi efdaldir. Böylece, günâha yardım etmemiş olur. [Fetâvâyı Bezzâziyye]

Fâsık çocuğa nafakadan fazla yardım yapmamalıdır.

Kız Çocuğunun Dinimizdeki Yeri

Kız çocuğu bir nimettir. Kız çocuğu olunca üzülmek, hele hele anneyi suçlamak çok yanlıştır.

Kur'ân-ı kerîmde meâlen, **(Allah dilediğine kız, dilediğine erkek çocuk bahşeder. Kimine hem erkek, hem kız çocuğu verir, dilediğini de kısır bırakır. Her şeyi hakkı ile bilen ve her şeye gücü yeten ancak Allah'tır)** buyuruldu. [Şûrâ: 49, 50]

Peygamber efendimiz, **(Kız çocuklarını hor görmeyin)** buyurdu. Hor görmek dini bilmemekten ileri gelir.

Hayırlı evlat istemelidir. Hayırlı olmadıktan sonra, kız veya erkek olmuş ne fark eder?

Dinimizde, kadının ve kız çocuklarının fazileti büyüktür. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Kızlarınızı altın ve gümüş ile süsleyin! Elbiseleri güzel olsun! İtibar kazanmaları için en güzel hediyelerle ihsânda bulunun!) [Hâkim]

(Bir kimse, kız çocuğunu güzelce terbiye edip, Allahü teâlânın verdiği nimetlerle bolluk içinde yedirir giydirirse, o kız çocuğu onun için bir bereket olur, Cehennemden kurtulup kolayca Cennete girmesine vesile olur.) [Taberânî]

(İki kız evladına güzel muamele eden, mutlaka Cennete girer.) [İbni Mâce]

(İki kızı veya iki kız kardeşi olup da, maişetlerini güzelce sağlayanla Cennette beraber oluruz.) [Tirmizî]

(Çarşıdan aldığı şeyleri, erkek çocuklardan önce kız çocuklarına verene Allahü teâlâ rahmetle nazar eder. Allahü teâlâ, rahmetle nazar ettiğine de azap etmez.) [Harâiti]

(Çarşıdan turfanda meyve alıp evine getiren, sadaka sevabı alır. Getirdiği meyveyi, erkek çocuklarından önce kız çocuklarına versin! Kadınları, kızları sevindiren, Allah korkusundan ağlayanlar gibi sevap kazanır. Allah korkusundan ağlayanın bedeni de Cehenneme haram olur.) [İbni Adiy]

(Üç kızına, ihtiyaçtan kurtulana kadar iyi bakan, yedirip giydiren, elbette Cenneti kazanır.) [Ebû Davud]

(Üç kız veya kız kardeşinin geçim veya başka sıkıntılarına katlananı, Allahü teâlâ Cennete koyar.)

Eshâb-ı kirâmdan biri, (İki tane olursa da aynı mıdır?) diye sual edince, Peygamber efendimiz, **(Evet, iki tane olursa da aynıdır)** buyurdu. Başka biri, (Ya bir tane olursa?) diye sual etti. Cevabında buyurdu ki: **(Bir tane de olsa gene aynıdır.)** [Hâkim, Harâiti]

Görüldüğü gibi, kız ve kadınlara değer vermeyenler, müslümanlığı bilmeyen kimselerdir. Müslüman, dinini iyi öğrenip kadına layık olduğu değeri vermelidir!

Başlık parası denilen kötü âdetin birçok yöreden kalktığını işitiyoruz. Hâlen bazı bölgelerde devam eden bu âdetin kaldırılmasına çalışmak gerekir.

Kız Evlat Kıymetlidir

Dinimizde kadın, muhtaç bırakılmamıştır. Onun bütün ihtiyaçlarını, kocası, babası, erkek kardeş ve amca gibi yakınları, ona vermeye mecbur tutulmuştur. Bakacak hiçbir akrabası yoksa onun ihtiyaçlarını Beyt-ül-mal karşılar. Kadın, çalışıp kazanmak zorunda değildir.

Erkeklerin bu güç vazifelerinden dolayı, mirasın hepsini almaları gerektiği hâlde, dinimiz kadınlara yine ikide bir pay verdi. İki akika kesmek yerine bir akika kesilmesi kızların faziletini gösterir. Yâni kız için kesilen bir akika, erkek için kesilen iki akika sevabı kadardır. Dinimiz, kadınlara çok değer verir. Birkaç hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Kimin kız çocukları olur, onların sıkıntılarına katlanır, iyi yetiştirir ve dengiyle evlendirirse, bu kız çocukları onun için Cehenneme perde olur.) [Tirmizî]

(İlk çocuğunun kız olması, kadının bereketindendir.) [İbni Asâkir]

(Üç kız çocuğunu terbiye edip evlendiren ve onlara iyilikte bulunan, Cennete gider.) [Buhârî]

Kadınlara, kızlara değer vermeyenler, Müslümanlığı bilmeyen cahillerdir. Dinini bilen bir Müslüman, kız çocuklarına ve kadına layık olduğu değeri verir. Üç hadîs-i şerîf meâli de şöyledir:

(Kadınlara ancak, asalet ve şeref sahibi kimse değer verir. Onları ancak kötü ve aşağı kimseler hor görürler.) [İbni Asâkir]

(Allahü teâlâdan hayırlı evlat istedim. Bana kız çocukları ihsân etti.) [Şir'a]

(Kız çocuklarını hor görmeyin; çünkü ben kızlar babasıyım.) [Mefâtîh-ul-cinân]

Peygamber efendimiz, kız babası olmakla iftihar ediyor. Bu vesikalar karşısında hiç kimse, İslâmiyet kadınlara, kızlara değer vermiyor diyemez.

Önceki milletler, 300, 500 hattâ 1.000 sene yaşayıp, ibâdet ederlerdi. Peygamber efendimiz, **(Yâ Rabbî, benim ümmetimin ömrü kısadır. Diğer ümmetler çok yaşadı, çok sevab kazandı. Ümmetimin hâli nice olur?)** diye sual ettiği zaman, Allahü teâlâ, (**Ben ümmetine bin aydan daha hayırlı olan Kadir gecesini verdim)** buyurdu.

Bin ay, 83 sene eder. 50 sene ibâdet eden bir Müslüman, 4.000 seneden fazla ibâdet etmiş gibi sevab kazanıyor. Bu ümmetin az yaşaması, az ibâdet etmesi, bir dezavantaj gibi görülemez. Bu ümmetin az ibâdeti, diğer ümmetlerin çok ibâdetinden üstün olduğu gibi, kız çocuk için kesilen bir akika, erkek çocuk için kesilen iki akikaya denk gelmektedir. Dinimiz kız evlatlar için bu kolaylığı bildirmiştir. Bu da, kız çocuklarının değerini göstermektedir.

Ana Babanın Dine Aykırı Emirleri

Ana-babanın dine uygun emirleri yapılır. (İçki iç, namaz kılma, açık gez) derlerse, bu emirlerine uyulmaz. Böyle emirlere uymayan kimse, asi evlat değildir. Çocuklarını dine uygun yetiştirmeyen ana-babanın evladı üzerinde hakkı olmaz. Ana-babayı üzmeden hâlletmeye çalışmalıdır. Kızının dine uymasından ana-baba rahatsız olursa, bunun kıza bir zararı olmaz. Kim ne derse desin, tesettüre riayet edip namazlarını kılmaya çalışmalıdır. Müsait vakitlerde de bu hususlarla ilgili yazıları ana-babaya okumalıdır.

Dine aykırı işte hiç kimsenin sözüne uyulmaz. Ana, baba, koca ve âmir de emretse, onun sözü yerine getirilmez. Bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Hâlıka isyan olan işte, mahlûka itaat olmaz.) [Hâkim]

Yâni Allah'a karşı gelinen, günâh olan bir işte, mahlûka yâni insanların sözüne uyulmaz. Yaptırılan iş, Allah'ın rızasına uygun değilse, ana baba da, koca da söylese önemi yok, kalbi kırılmış olmaz. Bedduaları da geçerli olmaz. Ana babanın ve kocanın hatırı için günâh işlenmez. Onlara ana hakkını, baba hakkını, koca hakkını veren de Allahü teâlâdır. Seni de onlara emanet etmiştir. Senin hakkın ne oluyor? Senin hakkını niye hiç gündeme getirmiyorlar?

Hepimiz en önce Allahü teâlânın hakkına yâni dinimizin emir ve yasaklarına riayet etmeliyiz.

Sakat Doğan Çocuklar

Hakiki müslüman, Allahü teâlânın rızasından başka muradı olmayan kimsedir. Allahü teâlâ emrettiği için rızık kazanmaya çalışılır. Çalışırken ibâdetlerini terk etmez ve haram işlemez. Kazanırken de, kazandığını sarf ederken de dinimize uyar. Böyle kimseye zenginlik de, fakirlik de faydalı olur. Fakat böyle olmayan kimse, Allahü teâlânın kazâ ve kaderine razı olmaz. Fakir olunca az diye itiraz eder. Zengin olursa, doymaz, daha ister. Kazandığını haramlara sarf eder. Zenginliği de fakirliği de, dünyada ve âhirette felaketine sebep olur.

Körlük, topallık ve diğer sakatlıkların faydalı veya zararlı olması insandan insana değişir. Kimi, Allahü teâlânın takdirine razı olduğu için sonsuz olarak Cennet nimetlerine kavuşur, kimi de razı olmadığı için sonsuz olarak Cehennemde cezaya müstahak olabilir. Bir kimse kendisi için sakatlığın faydalı veya zararlı olduğunu bilemez.

Çocuğun sakat olarak doğmasında kendi günâhı yoktur. Eğer bunda ana-babasının kusuru varsa, günâhı onlara aittir. Kör bir kimse, eğer kör olmasaydı kötü işler peşinde gezip dünya ve âhiretini mahvedebilirdi. Kimi de kör olduğu için isyan edip Yaratıcının takdirine razı olmaz, ebedi felaketine sebep olur.

Doğuştan veya sonradan kör olan bir müslüman, Cennete gider. İki hadîs-i şerîf meâli:

(Allahü teâlâ, iki gözü olmayan müslümanı Cehenneme koymaz.) [Taberânî]

(Âmâ, sabrederse, Allahü teâlâ mükafat olarak ona Cenneti verir.) [Buhârî]

Yalnız gözü olmayan değil, diğer sakatlıkları olan da sabrederse, ölürken, kabirde ve mahşer yerinde sıkıntı çekmeden Cennete girer. Cennette ise sakatlık yoktur. Îmânsız

olan, sağlam da sakat da olsa, yeri sonsuz olarak Cehennemdir.

Adaletle ihsânı karıştırmamalıdır! Herkese, fazlası ile adalet yapılmıştır. Akıl-baliğ olmadan ölen kâfir çocukları Cehenneme girmez. İslâmiyet'i duymadan ölen kâfirler de girmez. Bunlar, İslâmiyet'i, Cenneti, Cehennemi işittikten sonra, öğrenmez, inat edip inanmazsa, o zaman azap görürler.

Çevrenin Etkisi

Akıl-baliğ olanlar, ana-babanın, çevrenin etkisi altında kalmaz. Eğer kalsaydı, yıllardır İslâm ülkelerinde, İslâm terbiyesi ile yetişen müslüman çocukları, İslâm düşmanlarının yalan ve iftiralarına aldanmaz, dinsiz olmazdı. Bunlar, akıl-baliğ olunca dinden çıkıyor. Ana-babasına, gerici diyerek alay ediyorlar.

Bu acı misaller, ana-babanın verdiği terbiyenin devamlı olmadığını açıkça göstermektedir. Bunun içindir ki, bugün dinden çıkmak, bütün dünyayı saran feci bir akım hâlindedir. Genç, ihtiyar, bu felakete kapılmayan pek az kimse kalmıştır.

Diğer taraftan, birçok kâfirler, ilim, fen adamları müslüman oluyor. Pek az olsa da, dinini değiştirmeyenlerin bulunması, ana-baba terbiyesinin etkisinin, bazen de devamlı olduğunu gösteriyor. Bir çocuğun müslüman evladı olması, İslâm terbiyesi ile yetişmesi, Allahü teâlânın bir ihsânıdır. Kâfir çocuklarına bu ihsânı yapmıyor. Fakat, kimseye ihsân yapmaya mecbur değildir. İhsân yapmamak zulüm olmaz. Meselâ, bakkaldan bir kilo pirinç alsak, tam bir kilo tartması adalettir. Noksan tartarsa zulüm olur. Biraz fazla verirse ihsân olur. Bu ihsânı istemek, kimsenin hakkı değildir.

Çocuklara İsim Koymak

Çocuklara koyduğumuz veya koyacağımız isimlerin anlamlarının, dinimize, örf ve âdetimize uygun olup olmadığını öğrenmek, uygun değilse, değiştirmek gerekir. Haklı sebeplerle adını veya soyadını değiştirmek isteyenler de çıkabilir. Bunun için isimlerin anlamlarını bilmek faydalı olur.

Çocuklarına, Abdullah, Abdurrahman, Muhammed, Ahmed ... gibi, isimleri koyanları Allahü teâlâ sever.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Çocuğa güzel isim vermek, dinini öğretmek ve vakti gelince evlendirmek, evladın babası üzerindeki haklarındandır.) [Ebû Nuaym]

(Kıyâmette, babanızın ismi ile beraber [Meselâ: Ali oğlu Emin, veya Ali kızı Emine diye] **çağrılacaksınız. O hâlde isminiz güzel olsun!)** [Ebû Davud]

Güzel isimler çoktur. Meselâ, Peygamber isimleri. Resûlullah efendimizin 500'den fazla olan mübârek isimlerinden, 30'u Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnasındandır. Bunlardan isim olarak koyması câiz olan Ali, Mahmud, Ahmed, Muhammed, Abdurrahman, Abdurreşid isimleri, Eshâb-ı kirâmın, âlimlerin ve evliyânın isimleri konabilir.

Bir ismin güzel olması için mutlaka Kur'ân-ı kerîmde bulunması gerekmez. Yüz binden fazla Eshâb-ı kirâmdan Hazret-i Zeyd hariç, hiçbirinin ismi Kur'ân-ı kerîmde

yoktur. Değişik isim olsun diye, yahut en güzel isim olsun diye Kur'ân-ı kerîmde geçen her kelimeyi, sırf Kur'ân-ı kerîmde geçtiği için çocuğa isim olarak koymak, çok yanlış olur. Çünkü Kur'ân-ı kerîmde güzel isimlerin yanında kâfirlerin isimleri de vardır. En başta şeytan var, İblis var, Hannas vardır. Kâfirlerden Karun, Haman vardır. Peygamber efendimizin düşmanı Ebû Leheb'in ismi vardır. Bunları koymak doğru değildir.

Kur'ân-ı kerîmde geçiyor diye yıldırım, şimşek, gelmek, gitmek gibi kelimelerin arabisini isim olarak koyanlar oluyor. Bu kelimelerden en meşhurlarından biri Esra'dır. Esra, gece yürümek mânâsına gelir. Ünzile, indirildi, indirilmiş demektir. Aleynâ, üzerimize demektir. Böyle isimleri koymak câiz ise de, enbiyânın, ulemânın, evliyânın ismini tercih etmek elbette iyi olur.

İsim Sahiplerine Şefaat

Her Peygamber, kendi isminden olanlara, her âlim ve evliyâ da, kendi isminden olanlara şefaat edecektir. Güzel ismin bu yönden de önemi vardır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Allah indinde en güzel olan isimler, Abdullah, Abdurrahmandır.) [Müslim]

(Üç oğlu olup da, birine adımı vermeyen, cahillik etmiş olur.) [Taberânî]

(Allahü teâlâ buyurur ki: İsmi, Ahmed, Muhammed, Mahmud gibi Habibimin isminden olan mü'mine azap etmekten hayâ ederim.) [Riyâd-un-nâsıhîn]

(Bir evde bir, iki veya üç Muhammed olmasının zararı olmaz.) [İbni Sâd]

(Oğlunun adını Muhammed koyan, çocuğu ile Cennetlik olur.) [A. Rufai]

(Muhammed isimli çocuğa her yerde ikram edin, onu aşağılamayın.) [Hatîb]

(Muhammed isimli kimseyi hakir görmeyin, onu mahrum etmeyin! Onun bulunduğu bir evde, bir yerde bereket vardır.) [Deylemi]

İbni Abbas hazretleri, (Kıyâmette, "adı Muhammed olan mü'minler gelsin" denilir, hepsi Cennete götürülür) buyurmaktadır.

Ecdadımız, saygıda kusur olmasın diye Muhammed ismini "Mehmed" şeklinde kullanmıştır.

Peygamber efendimizin mübârek isimlerinden birini de koymak çok iyi olur. Eshâb-ı kirâmın isimleri de çok kıymetlidir. Ecdadımızın koyduğu isimler de önemlidir.

Hazret-i Talha, on çocuğunun her birine bir peygamber ismi koymuştu. Hazret-i Zübeyr'in de on çocuğu vardı. O da hepsine şehid ismi vermişti. Hazret-i Talha, Hazret-i Zübeyr'e, "Neden çocuklarına peygamber ismi değil de, şehid ismi verdin?" dedi. O da, "Çocuklarım peygamber olamayacağına göre, şehid olmalarını arzu ettiğim için" dedi.

İsmi kötü olan değiştirmelidir! Hadîs-i şerîfte, **(Kötü ismi olan bunu güzel isme çevirsin)** buyuruldu. [Berîka]

Âlemlerin Rabbinin mahbûbu Muhammeddir.
Cismi pâk, ismi Ahmed, âlemlere rahmetdir.

Resûlullah Efendimizin İsimleri

Peygamber efendimizin 500'den fazla ismi Mevâhib-i ledünniyye'de vardır. Bunlardan bir kısmının mânâsı kısaca şöyledir:

Abdullah: Allah'ın kulu.

Âbid: Kulluk eden, ibadet eden.

Âdil: Adâletli, doğru, doğruluktan, haktan ayrılmayan.

Ahmed: En çok övülmüş, sevilmiş.

Ahsen: En güzel.

Alî: Çok yüce.

Âlim: Bilgin, bilen.

Allâme: Çok bilgili.

Âmil: İşleyici; iş ve hareket adamı.

Aziz: Çok yüce, çok şerefli.

Beşîr: Müjdeleyici.

Burhan: Sağlam delil.

Cebbâr: Kahredici, galip.

Cevâd: Cömert.

Ecved: En iyi, en cömert.

Ekrem: En şerefli.

Emin: Doğru ve güvenilir.

Fadlullah: Allah'ın ihsânı, fazlı.

Fâruk: Hakkı ve bâtılı ayıran.

Fettâh: Yoldaki engelleri kaldıran.

Gâlip: Hâkim ve üstün.

Gani: Zengin.

Habib: Sevgili, çok sevilen.

Hâdî: Doğru yola götüren.

Hâfiz: Muhafaza edici.

Halîl: Dost.

Halîm: Yumuşak huylu.

Hâlis: Saf, temiz.

Hâmid: Hamd edici, övücü.

Hammâd: Çok hamd eden.

Hanîf: Hakikate sımsıkı sarılan.

Kamer: Ay.

Kayyim: Görüp gözeten.

Kerîm: Çok cömert, çok şerefli.
Mâcid: Yüce ve şerefli.
Mahmûd: Övülen.
Mansûr: Zafere kavuşmuş.
Masûm: Suçsuz, günâhsız.
Medenî: Şehirli, bilgili ve görgülü.
Mehdî: Hidâyet eden, doğru yola ileten.
Mekkî: Mekkeli.
Merhûm: Rahmetle bezenmiş.
Mes'ûd: Mutlu.
Metîn: Sağlam, özü ve sözü doğru, itimat edilir.
Muallim: Öğretici.
Muhammed: Yerde ve gökte çok övülen.
Muktefâ: Peşinden gidilen.
Muslih: Islah edici ve düzene koyucu.
Mustafa: Çok arınmış.
Mutî: Hakka itaat eden.
Mu'tî: Veren, ihsan eden.
Muzaffer: Zafer kazanan, üstün.
Mübârek: Uğurlu, hayırlı, bereketli, feyzli.
Müctebâ: Seçilmiş.
Mükerrem: Şerefli, yüce, aziz, hürmet ve tâzime erişmiş.
Müktefî: İktifâ eden.
Münîr: Nûrlandıran, aydınlatan.
Mürsel: Elçilikle gönderilmiş.
Mürtezâ: Beğenilmiş, seçilmiş.
Müstekîm: Doğru yolda olan.
Müşâvir: Kendisine danışılan.
Nakî: Çok temiz.
Nakîb: Halkın iyisi, kavmin en seçkini.
Nâsih: Öğüt veren.
Nâtık: Konuşan, nutuk veren.
Nebî: Peygamber.
Neciyyullah: Allah'ın sırdaşı.
Necm: Yıldız.
Nesîb: Asîl, temiz soydan gelen.

Nezîr: Uyarıcı, korkutucu.
Nimet: İyilik, dirlik ve mutluluk.
Nûr: Işık, aydınlık.
Râfi: Yükselten.
Râgıb: Rağbet eden, isteyen.
Rahîm: Mü'minleri çok seven, acıyan.
Râzî: Kabul eden, hoşnut olan.
Resûl: Elçi.
Reşîd: Akıllı, olgun, iyi yola götürücü.
Saîd: Mutlu.
Sâbir: Sabreden, güçlüklere dayanan.
Sadullah: Allah'ın mübarek kulu.
Sâdık: Doğru olan, gerçekçi.
Saffet: Arınmış, seçkin.
Sâhib: Mâlik, arkadaş; sohbet edici.
Sâlih: İyi ve güzel huylu.
Selâm: Noksan ve ayıptan emin.
Seyfullah: Allah'ın kılıcı.
Seyyid: Efendi.
Şâfi: Şefaat edici.
Şâkir: Şükredici.
Şems: Güneş.
Tâhâ: Kur'an-ı kerîmdeki rümuz ismi.
Tâhir: Çok temiz.
Takî: Haramlardan kaçınan.
Tayyib: Helâl, temiz, güzel, hoş.
Vâfi: Sözünde duran, sözünün eri.
Vâiz: Nasihat eden.
Vâsıl: Kulu Rabbine ulaştıran.
Velî: Veli, sahip, dost.
Yâsîn: Gerçek insan, insan-ı kâmil.
Zâhid: Masivadan yüz çeviren.
Zâkir: Allah'ı çok anan.
Zekî: Temiz, akıllı

Kötü İsimler

Memiş, Sanem, Efrayim, Ökkeş gibi isimler câiz değildir. Kezban, Farisi Kedbanu'dan gelmiştir. Ev kadını veya vekilharç kadın demektir. Vekilharç ise, bir sarayın, alışveriş işlerini yapan kimse demektir. Her ne kadar Arabide yalancı mânâsına gelirse de, Farsçadan geldiği için değiştirilmesi gerekmez.

Allahü teâlânın Alî, Reşîd, Kebîr, Bedî' gibi isimlerini, insanlara yakışan mânâ ile ad koymak câiz ise de, câhiller, bu isimlerin mânâlarını ve söylemesini yanlış yaparak, günâha, hattâ küfre sebeb olurlar. Meselâ Abdülkâdir yerine Abdülkoydur diyorlar ki, kasd ile olursa küfürdür. Kasd ile bu isimleri tahkîr eden, meselâ Abdül'azîz yerine Abdüluzeyz diyen kâfir olur. Muhammed yerine Hamo, Hasan yerine Hasso, İbrahim yerine İbo demek de böyledir.

Hazret-i Ömerin bir kızının adı Âsiye yânî isyan edici idi. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem, onu değişdirdi. Cemîle yapdı.

Övücü İsimler Koymak

İbni Âbidin hazretleri buyurdu ki: **(Çocuğa Ali, Aziz gibi isimleri koymak câiz ise de, bu isimleri söylerken hürmet etmek gerekir.)** [Redd-ül-muhtar]

Reşid, Emin gibi övücü isimler koymak câiz ise de koymamak iyi olur. Çünkü böyle isimleri söyleyerek, sahibine hakaret etmek, isme de hakaret olur. [Şir'a]

Kıyâmette günâhları, sevaplarından daha çok olan bir kimse, Cehenneme götürülürken, Allahü teâlâ, Cebrâîl aleyhisselâma buyurur ki:

- **Yâ Cebrâîl, buna sor, hayatında hiçbir âlimin sohbetinde bulundu mu?**

Hazret-i Cebrâîl, o kimseye sorar. O da, (Ne yazık ki, hiçbir âlimle bir arada bulunmadım) der. Allahü teâlâ tekrar buyurur:

- **Yâ Cebrâîl, buna sor ki, hiçbir âlimi ilminden dolayı sevdi mi?**

Cebrâîl aleyhisselâm, ona sorar. O da, (Hayır, sevdiğim bir âlim yoktu) der. Hak teâlâ buyurur:

- **Yâ Cebrâîl, tesadüfen de olsa, bu bir âlimle yemek yemiş mi?**

Cebrâîl aleyhisselâm sorar. O da, (Hayır hiçbir âlimle bir sofrada bulunmadım) der. Hak teâlâ buyurur ki:

- **Yâ Cebrâîl, bu kulun ismi, bir âlimin ismine benziyor mu, bunu da sor!**

Cebrâîl aleyhisselâm sorar. O da, (İsmim hiçbir âlimin ismine benzemez) der. Hak teâlâ buyurur ki:

- **Bunu Cennete götürün. O, âlimi seven birini severdi.)** [El-Envâr]

Görüldüğü gibi, ismi bir âlimin ismine benzemek, hattâ âlimi seveni sevmek bile insanın kurtuluşuna sebep olmaktadır. Elbette her şeyden önce mü'min olmak şartı vardır. Mü'min olmadıktan sonra, güzel ismin ve ibâdetin kıymeti olmaz.

Çocuğa, doğunca veya doğumu müteakip yedinci günü adı konur. Doğduktan sonra hemen ölen çocuğa da ad konur. Yıkanır, cenaze namazı kılınır. Ölü doğan çocuklara isim vermek gerekmez. Fakat isim vererek defnetmek iyi olur.

İsmi Koyacak Kimse

Çocuğun ismini ilim ehli, salih bir zâta koydurmalıdır! Eshâb-ı kirâm, çocuklarına isimlerini Peygamber efendimize verdirmeyi tercih etmişlerdir.

Çocuğa ad koyarken, çocuğun babası, dedesi veya en yaşlı, ilmi en çok olan, çocuğu kucağına alır, abdestli olarak kıbleye döner ve ayakta sağ kulağına ezân, sol kulağına ikâmet okur. İsmi üç kere tekrar etmek iyi olur. Bu arada çocuğun ağzına bir tatlı sürmek iyi olur.

Peygamber efendimiz, Hazret-i Hasan doğunca, kulağına ezân okumuştur. Ezân okuyacak kimse, çocuğu yastık gibi yumuşak bir şey üstüne koyarak kucağına alır. Çocuğu biri kucağına alıp, ezânı bir başkası da okuyabilir. Bir hadîs-i şerîfte de buyuruldu ki:

(Yeni doğan çocuğun sağ kulağına ezân, sol kulağına da ikâmet okunursa, "Ümmü sıbyan" hastalığından korunmuş olur.) [Beyheki]

Çocuğa isim koyduktan sonra, salih bir evlat olması ve dine hizmet etmesi için, dua etmelidir. Peygamber efendimiz, **"Yâ Rabbî, bu çocuğu hayırlı ve salihlerden eyle ve onu güzel bir şekilde yetişmesini sağla"** diye dua etmiştir.

Ebû Mûsel Eşârî hazretleri, (Çocuğumu doğduğu gün Resûlullaha götürdüm, adını İbrahim verdi) dedi. Amr bin Şuayb'ın dedesi ise, (Resûlullah, yeni doğan çocuğa yedinci günü isim verilmesini ve akika kesilmesini emretti) dedi. [Tirmizî]

"Eğer akika kesilmeyecekse, çocuk doğduğu vakit isim konur ve ağzına tatlı bulaştırılır." [Buhârî]

Kâfir İsmi Vermek

Almanya'daki bazı gençler, Alman veya başka gayrı müslimlerin isimlerini kullanıyorlar. Meselâ ismi "Hasan" olan birine, gayrı müslimler "Adın ne" diye sorunca "Adım Hans" diyor. "Hans" olarak çağırılmasını istiyor.

Bir müslümanın kâfir ismi ile çağırılmasını istemesi câiz değildir.

ANA-BABA HAKKI

Güzel dinimiz, evlâdın anne ve babasına hizmet etmesini emretmiş ve bunu bir ibâdet saymıştır. Yüce Rabbimiz Kur'ân-ı kerîm de; **(Allah'a ibâdet ediniz!)** buyurduktan sonra, **(Anaya, babaya iyilik ediniz!)** diye emretmektedir. Onlara hizmet ederken, **(öf)** bile demeyi yasaklamıştır.

Ana-babasını razı eden kimse için, Cennette iki kapı açılır. Ana-babası razı olmayan kimse için de, Cehennemde iki kapı açılır. Bir kimsenin ana-babası zâlim olsalar dahi, onlara karşı gelmek, onlarla sert konuşmak yasaktır. Allahü teâlâ buyurdu ki: **(Ey Mûsâ! Günâhlar içinde bir günâh vardır ki, benim yanımda çok ağır ve büyüktür. O da ana-baba, evladını çağırdığı zaman, emrine uymamasıdır.)**

Evlâdın, ana-babasına karşı başlıca vazifeleri şunlardır:

1- Bir kimse ana-babası çağırdığı zaman herhangi bir işle uğraşıyorsa, hemen

onu terkedip, derhâl ana-babasının emrine koşmalıdır.

2- Anası-babası kızıp bağırırsa, onlara bir şey söylememelidir.

3- Ananın-babanın duasını almalıdır.

4- Emrettikleri işleri çabuk ve güzel yapmaya çalışmalıdır. Hattâ beğenmeyip gücenmelerinden ve beddua etmelerinden korkmalıdır.

5- Herhangi bir sebeple darılır iseler, onlara karşı sert söylemeyip hemen ellerini öperek kızgınlıklarını teskin etmelidir.

6- Ananın-babanın kalblerine geleni gözetmelidir. Zira saâdet ve felaket onların kalblerinden doğan sözler olduğunu bilmelidir.

7- Ana-baba hasta ise, ihtiyar ise, onlara yardım etmeli, saâdeti onlardan alınacak hayır duada bilmelidir.

8- Eğer onları incitip, beddualarını alınırsa kişinin dünya ve âhireti harap olur. Atılan ok tekrar geri yaya gelmez. Onlar hayatda iken, kıymetini bilmek lâzımdır.

Allahü teâlânın rızası, dinine bağlı olan ana-babasının rızasında, Allahü teâlânın gazabı, dinine bağlı olan ana-babanın gazabındadır. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" bir hadîs-i şerîflerinde buyurdu ki: **(Cennet, anaların ayağı altındadır)** yâni, sana dinini, îmânını öğreten ananın-babanın rızasındadır. Hak teâlâ hazretleri Mûsâ aleyhisselâma dedi ki, **(Ey Mûsâ! Ana-babasını razı eden, beni razı etmiş olur. Ana-babasına âsi olan, bana mutî olsa bile onu fenalar tarafına ilhak ederim.)**

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Ana-babaya iyilik etmek, nafile namaz, oruç ve hac faziletlerinden daha faziletlidir. Ana-babasına hizmet edenlerin ömrü bereketli ve uzun olur. Ana-babasına karşı gelip, onlara âsi olan melûndur.)**

MENKIBE: Bu Yük Değil, Babamdır

Birgün Hasan-ı Basri hazretleri, Kâbe'yi ziyaret ve tavaf ederken bir zât gördü ki, arkasında bir zenbil ile tavaf ediyor. O zâta dönüp dedi ki:

- *Arkadaş, arkandaki yükü koyup öylece tavaf etsen daha iyi olmaz mı?*
- *Bu arkamdaki yük değil, babamdır. Bunu Şam'dan yedi kere buraya getirip tavaf eyledim. Çünkü, bana dinimi, îmânımı bu öğretti! Beni İslâm ahlâkı ile yetiştirdi.*
- *Kıyâmet gününe kadar böylece arkanda getirip tavaf eylesen, bir kere kalbini kırmakla bu yaptığın hizmet havaya gider ve yine bir defa gönlünü yapsan, bu kadar hizmete karşılık olur.*

MENKIBE: Ölen Anne-Babam İçin Ne Yapmam Lâzım

Bir sahâbî, sevgili Peygamberimize "aleyhisselâm" geldi ve dedi ki:

- *Yâ Resûlallah! Benim anam-babam ölmüştür. Onlar için ne yapmam lâzımdır?*

Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki:

- ***Onlara daima dua eyle, Onlar için Kur'ân-ı kerîm oku ve istiğfar et!***

Diğer bir sahâbî dedi ki:

- *Yâ Resûlallah bundan fazla yapılacak bir şey var mı?*
- ***Onlar için sadaka verin ve hac eyleyin.***

Başka bir sahâbî de dedi ki:

- *Anam-babam çok şefkatsizdirler, onlara nasıl itaat eyleyeyim?*

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

- ***Annen seni dokuz ay karnında gezdirdi, iki sene emzirdi. Seni büyütünceye kadar koynunda besledi ve sakladı, kucağında gezdirdi. Baban da seni büyütünceye kadar birçok zahmetlere katlanarak seni besledi, idare ve geçimini temin eyledi. Sana dinini, îmânını öğrettiler. Seni İslâm terbiyesi ile büyüttüler. Şimdi nasıl olur da şefkatsiz olurlar? Bundan daha büyük ve kıymetli şefkat olur mu?***

MENKIBE: Âhirette Benim Komşum Kimdir?

Mûsâ aleyhisselâm, Tûr-i Sina'da Hak teâlâ hazretlerine:

- *Yâ Rabbî! Âhirette benim komşum kimdir? diye sordu.*

Allahü teâlâ buyurdu ki,

- ***Ey Mûsâ? Senin komşun falan yerde, falan kasaptır.***

Mûsâ aleyhisselâm kasabın yanına giderek:

- *Beni misafir edebilir misin? dedi.*

Yanında misafir oldu. Yemek zamanı gelince, kasap bir parça et pişirdi. Duvardaki asılı zenbili aşağı alarak orada bulunan ihtiyar bir kadına et yedirdi ve su içirdi. Üstünü başını da temizleyip zenbile koydu. Hazret-i Mûsâ sordu:

- *Bu senin neyindir?*
- *Annemdir, ihtiyar olup bu hâle girdi. İşte her sabah akşam kendisine böyle bakarım.*

Kasap annesine yemek verirken, o zayıf ve âciz annesi, oğluna dua ederek;

"Ey Rabbim, oğlumu Cennette Mûsâ aleyhisselâma komşu eyle!" dediğini Mûsâ aleyhisselâm dahi işitti. Bunun üzerine, kasaba, Mûsâ aleyhisselâm müjde vererek, "Seni Allahü teâlâ af ederek, Mûsâ aleyhisselâma komşu etmiştir" dedi.

Nükte: *Bir insan, gaflet ve şaşkınlığa kapılarak ana-babanın kalbini kırarsa derhâl onların rızasını almaya çalışmalı, yalvarmalı, onların gönlünü almalıdır. Ana-babanın evlat üzerinde hakları çok büyüktür. Bunu daima göz önünde tutarak, ona göre hareket etmelidir.*

MENKIBE: Annenin Hakkını Gözetmek, Hac Etmekten Daha İyidir

Evliyânın büyüklerinden birisi, hacca gitmek üzere yola çıktı. Bir ara Bağdat'a uğradı. Orada Ebû Hâzım-ı Mekkî hazretlerini ziyaret etti. O esnada uyuyordu. Bir müddet bekledi. Uyandı ve o zâta dedi ki:

- *Şimdi Sevgili Peygamber efendimizi rüyada gördüm. Bana, senin hakkında,* ***(Annesinin hakkını gözetsin. Bu, hac etmekten daha iyidir)*** *haberini ulaştırmamı emretti.*

Bunun üzerine o zât geri döndü ve bütün hayatı boyunca annesine hizmet edip duasına kavuştu.

MENKIBE: Ana ve Babaya Sahip Çıkmanın Şartları

Bir gün Sevgili Peygamber efendimizin huzuruna bir zât gelip der ki:

- *Ey Allah'ın sevgilisi! Sizinle beraber Allah yolunda savaşa katılmak istiyorum.*
- ***Annen ve baban var mı?***
- *Var, Yâ Resûlallah!*
- ***Onların yanında bulun, senin cihadın budur. Onlara hizmet et!***

Peygamber efendimize, Lokman sûresindeki, ***(Ana ve babana dünyada iyi sahiplik et!)*** *âyetinin açıklaması sorulduğunda:*

(Onlara sahip çıkmanın, bakmanın şartları vardır:

Birincisi; aç iseler, onlara yemek vermenizdir.

İkincisi; elbiseleri yoksa elbise temin etmenizdir.

Üçüncüsü; sizin hizmetinize muhtaç iseler, onlara hizmeti, canınıza minnet biliniz!

Dördüncüsü; sizi çağırdıklarında, "buyurun" deyip yanlarına gidin, onlara ihsân, iyilik üzere olun!

Beşincisi; bir işi buyurduklarında emirlerini yerine getirin. Ancak, günâh olan emirlerini yapmayın!

Altıncısı; onlarla konuşurken tatlı ve yumuşak hitap edin!

Yedincisi; onları isimleri ile çağırmayın!

Sekizincisi; onlarla bir yere giderken arkalarından yürüyün!

Dokuzuncusu; kendiniz için sevdiğiniz beğendiğiniz her şeyi onlar için de sevin, beğenin!

Onuncusu, kendiniz için dua ettiğiniz zaman onlara da dua ediniz!) *buyurdu.*

MENKIBE: Anne Affederse...

Peygamber efendimiz zamanında Alkama adında bir genç vardı. Hep tâat üzere olup, yaz-kış oruç tutar, geceleri sabaha kadar ibâdet ederdi. Bir gün fenalık geçirdi. Dili tutuldu. Resûlullah'a haber verdiler. Hazret-i Ali ve Ammâr bin Yâser hazretlerini Alkama'ya gönderdi. Kelime-i şehâdeti söyletmek için çalıştılarsa da dili dönmedi.

Hazret-i Ali efendimiz, Hazret-i Bilâl-i Habeşi'yi Resûlullah efendimize gönderdi durumu bildirdi. Resûlullah efendimiz:

- ***Alkama'nın anası, babası var mı?*** *buyurdu.*
- *Yaşlı bir anası var, dediler.*
- ***Annesini buraya getirin,*** *buyurdu.*

Getirdiler.

- ***Alkama'ya ne oldu, anlat! Seninle geçinmesi nasıldır?)*** *buyurdu.*

Annesi şöyle anlattı:

- *Yâ Resûlallah! Çok iyidir. Zahiddir. (Dünyaya düşkün değildir.) Hep ibâdet, itaat üzeredir. Ama ben ondan razı değilim. Çünkü o, hanımının rızasını benim rızamdan önde tutmaktadır.*

Resûlulluh efendimiz:

- ***Dilinin tutulması bu yüzdendir. Ona hakkını helâl et de dili açılsın,*** *buyurdu.*
- *Ey Allah'ın Resûlü! O benim hakkıma çok riayetsizlik etti. Hakkımı helâl etmem, dedi.*

Resûlullah efendimiz;

- ***Ey Bilâl! Eshâbı topla. Etraftan odun toplasınlar, Alkama'yı yakacağız. Çünkü, annesi ondan razı değildir)*** *buyurdu.*

Annesi:

- *Yâ Resûlallah! Benim oğlumu, benim gözümün önünde mi yakacaksınız? Kalbim buna nasıl dayanabilir? dedi.*

Resûlullah efendimiz:

- ***Cehennem ateşi, dünya ateşinden çok daha kızgın ve yakıcıdır. Sen ondan razı olmadıkça, onun hiçbir itaatı makbul değildir,*** *buyurdu.*

Kadın feryad etti:

- *Yâ Resûlallah. Ben ondan razı oldum. Hakkımı ona helâl ettim, dedi*

Ve eve gitti. Eve gidince; Alkama'nın sesini duydu. Kelime-i şehâdet söylüyordu. Dili açılmıştı. Aynı gün vefat etti. Resûlullah efendimiz, cenaze namazını kıldırdı. Defnettiler.

Resûlullah efendimiz:

- ***Ey Eshâbım, ey Muhâcir ve Ensâr! Hanımını annesinden üstün tutana, Allahü teâlâ ve melekler la'net ederler. Onun farz ve nafile ibâdetleri kabul edilmez,*** *buyurdu.*

Nükte: *O hâlde, onları incitmekten ve rızalarını kazanamamaktan çok sakınmalıdır. Çünkü böylelerinin işi zor, azabı şiddetlidir.*

Hak teâlâ, ana ve baba haklarını gözetmede yardımcımız olsun.

MENKIBE: Anneni Ziyaret Et!

Bâyezid-i Bistâmî, Hacca gitttiği bir sene, vazifesi bitince gaibten bir ses işitti.

Diyordu ki:

- *Ey Bâyezid, anneni ziyaret et!*

Bu ikaz-ı ilahiyi alır almaz annesinin bulunduğu şehre doğru yola çıktı. Seher vakti o şehre vardı. Annesinin evi önüne geldiğinde, kadıncağız seccadesi üzerinde ona dua ediyordu:

- *Yâ Rabbî! Garip oğlumu muradına kavuştur!*

İşte tam bu sırada çaldı kapıyı.

Yaşlı kadın seslendi içerden:

- *Kim o?*

Dışardan cevap geldi:

- *Garip oğlun!*

Sevinçle açtı kapıyı. Ana oğul kucaklaştılar. Sevinçten bir müddet ağlaştılar.

Nûrlu kadın hasretle baktı oğluna.

- *Oğlum, çok özlemiştim. Beni sevindirdin. Allah da seni sevindirsin. Ne muradın varsa versin.*

Anne duası lâzımmış.

Bâyezid Bistâmî, tasavvufta yükselmişse de, daha yücelere çıkmak istiyor, bir türlü çıkamıyordu. Yıllarca riyazet çekti, kavuşamadı. Sonradan öğrendi niçin yükselemediğini.

Meğer "Anne duâsı" lâzımmış onun için.

Annesinin duasını alır almaz kavuştu özlediği makamlara.

Nitekim kendisi buyurur ki:

- *Bu yolda ne kazandımsa, annemin duâsıyla kazandım.*

Paran, apartmanın arkada kalır,
Ummadığın gelir, hepsini alır,
Gayrılar yer, içer, senden sorulur.
Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zemândır!

Münker Nekir gelir, çınarlar gibi,
Gözleri yanıyor, şimşekler gibi,
Sorguya çekerler, gök gürler gibi,
Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zemândır!

Cehennemin, yedi dürlü yapısı,
Herbirinin ateşdendir kapısı,
Seksen yıllık yoldan gelir kokusu.
Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zemândır!

Evlâdın Ana Baba Üzerindeki Hakları

Ana ve babanın, çocuk üzerinde hakları olduğu gibi, evlâdın da onlar üzerinde hakları vardır:

1- İleride, çocuk annesiyle kötülenmemesi için, evlâdına anne olacak kızı, iyi yerden seçmelidir. Sonradan insanlar, çocuğa annesinin soyu ve hayatı hakkında sitem etmesinler, dokunaklı söz söylemesinler. Saliha olmasına dikkat etmelidir!

2- Çocuğa iyi isim koymalıdır! Resûlullah efendimizin isimlerinden vermeğe gayret etmelidir. Ahmed, Muhammed, Mahmûd gibi Peygamber efendimizin isimlerini koymalıdır!

Allahü teâlâ, **(Habibimin isminde olan müslümana azap etmeye hayâ ederim)** buyurdu. Resûlü de, **(Üç oğlu olup da, birine benim adımı vermeyen, cahillik etmiş olur)** buyurdu. [Taberânî]

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Çocuğa güzel bir ad koymak, evladın baba üzerindeki haklarındandır.)** [Beyheki]

3- Çocuğuna Kur'ân-ı kerîm öğretmelidir. Çünkü Kur'ân-ı kerîmin ve Kur'ân-ı kerîm okuyanların fazileti çoktur. Kur'ân ehli, Allahü teâlânın seçkin kullarıdır.

4- Çocuğu güzel terbiye etmelidir! Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Çocuğu güzel terbiye, evladın babasındaki haklarındandır.) [Beyheki]

(Evladınıza ikram edin, onları edepli, terbiyeli yetiştirin!) [İbni Mâce]

(Çocuğu terbiye etmek torunlara sadaka vermekten daha sevaptır.) [Tirmizî]

5- Çocuğa karşı şefkatli davranmalıdır! Peygamber efendimiz aleyhisselâm, torununu öperken biri görüp, (Yâ Resûlallah, benim on çocuğum var, hiç birini öpmem) dedi. Ona, **(Merhamet etmeyen merhamet bulamaz)** buyurdu. [Buhârî]

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Çocuklarınızı çok öpün, her öpmenizde Cennetteki dereceniz yükselir.) [Buhârî]

(Çocuk kokusu Cennet kokusudur.) [Taberânî]

6- Çocuklara beddua etmemelidir. İbni Mübârek hazretleri, çocuğunu şikayet edene, (Çocuğa beddua ettin mi?) dedi. O da, evet deyince, (Çocuğun ahlâkını sen bozdun) buyurdu.

7- Çocuklara iyilik etmelidir! Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Evladınıza ikram edin, ana-babanın sizde hakkı olduğu gibi, evladınızın da sizde hakkı vardır.) [Taberânî]

8- Çocuğunu helâl lokma ile beslemeli, büyütmelidir. Haram gıdanın etkisi çocuğun özüne işler, çocukta uygunsuz işlerin meydana gelmesine sebep olur. Hadîs-i şerîfte, **(Yiyip içtikleriniz helâl, temiz olsun! Çocuklarınız, bunlardan hasıl olur)** buyuruldu. [Rıyâd-un-nâsıhîn]

9- Babanın, çocuklarına ilim, edep ve sanat öğretmesi farzdır. Cahillik ve sapıklıktan kurtarmalıdır. Dünya ve âhirette kurtuluş ilimledir.

Önce, Kur'ân-ı kerîm okumasını öğretmelidir. Çünkü Kur'ân-ı kerîm okuyanların fazileti çoktur. Kur'ân ehli, Allahü teâlânın seçkin kullarıdır.

Sonra îmânın ve İslâm'ın şartlarını öğretmelidir. Yedi yaşından itibaren namaz kılmaya alıştırmalıdır! Böylece bedeni namaza alışır. Küçük yaştaki alışkanlıkları ve ibâdetleri devam eder. Bir hadîs-i şerîfte, **(On yaşındaki çocuk namaz kılmazsa, döverek kıldırınız)** buyuruldu.

Çocuğu, din bilgilerini öğrendikten sonra, okula göndermeli, lise ve üniversite tahsili yaptırmalıdır. Dinini öğrenmeden mektebe gönderilirse, artık bunları öğrenecek vakit bulamaz. Din düşmanlarının tuzaklarına düşüp, onların yalanlarına aldanır. Dinsiz ve İslâm ahlâkından mahrum olarak yetişir. Dünya ve âhirette felaketlere sürüklenir. Millete zararlı olur. Kendine ve başkasına yapacağı kötülüklerin günâhları, ana-babasına da yazılır. Çocuğunu, din bilgilerini öğretmeden önce, kâfir ve Hıristiyanların mekteplerine göndermenin büyük zararları, **İrşâd-ül-hiyârâ** kitabında yazılıdır.

Eğer bu olmazsa, bir san'ata göndermeli. Çünkü san'at, fakirlikten emniyettir. Ne kadar zengin olsa da, çocuğuna bir san'at, bir iş öğretmelidir. Bir gün işine yarar. Dünya malı, kalıcı değildir. Çünkü bir mesleği olmaz ve kendini, dünya ni'metlerini elde etmeye gücü yeter bulamazsa, boş ve işsiz oturması tabiidir.

İslâm âlimleri diyor ki: Bir kimse çalışmayıp oturuyorsa, üç sebepden birisi onda vardır: Yâ zâhiddir, dünyaya düşkün değildir. Veya tembeldir, çalışmağa üşeniyor. Yahut da, kibirlidir, çalışmayı ve çalışanları küçümsüyor. Tembellikten çalışmayan, az zaman sonra dilenciliğe düşer. Kibir edip çalışmayan bir müddet sonra hırsızlığa müptelâ olur. Helâl kazanç yollarından biriyle meşgul olursa, bu âfetlerden kurtulur.

Bir kimsenin üç çocuğu varsa, elinden geliyorsa, üçünü de ilimle meşgul etmelidir. Bu olmazsa, birini, muhakkak ilim ehli yapıp, diğer ikisini de din için lüzumlu itikâd, farz, vâcib, ahlâk ve diğer ilmihâl bilgilerini öğrettikten sonra bir işe, bir san'ata vermeli, yahut ticaret, ziraat ve benzeri gibi işlerle meşgul etmelidir. Kötü insanlarla, bozuk arkadaşlarla beraber bulunmasına mâni olmalıdır. Kötü iş ve kötü arkadaş felâkettir. Küçük yaşta üzerinde durup, iyi olmasına çalışmalı, âlimlerin, salihlerin, velilerin sohbetine götürmeli, Hakkın sevgili kullarından, ona dua ve yardım istemelidir. Çocuğunu ilimsiz ve edepsiz bırakırsa, kötü arkadaşlardan da korumazsa, ondan gördüğü kötülüklere kızmamalı, kendine kızmalıdır.

10- Çocuk akıl baliğ olup onu evlendirdikten sonra, hadîs-i şerîfte bildirildiği gibi, kendisine şöyle demelidir:

(Evladım, seni terbiye ettim. Okutup, evlendirdim. Dünyada bir felakete, âhirette azaba uğramaktan Allahü teâlâya sığınırım. Aklını başına topla, buna göre çalış!) [İbni Hibbân]

11- Ahnef bin Kays hazretleri buyurdu ki:

(Çocuklar için zorluklara katlanmalı, onların ayakları altında yumuşak yer, başları üstünde gölge olmalıyız! Onlara sert davranmayalım ki bizden uzaklaşmasınlar. Bizden usanıp ölümümüzü beklemesinler. Uygun isteklerini yerine getirmeli, hiddetlenirlerse teskine çalışmalıyız!)

12- Çocuklar arasında adalete riayet etmelidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Hediye verirken çocuklarınız arasında eşitliğe riayet ediniz!) [Taberânî]

13- Fudayl bin Iyad hazretleri buyurdu ki:

(Ana-babasına iyilik eden, akrabasını ziyaret eden, din kardeşine ikramda bulunan, çoluğu çocuğu ve hizmetçisi ile iyi geçinen, dinini koruyan, malını iyi yerlerde harcayan, dilini tutan, gözünü haramlardan koruyan, fuzuli işlerden uzak duran ve Rabbine ibâdet eden mürüvvet ehlidir.)

14- Baba, yapmayacağını zannettiği emri çocuğuna söylememelidir. Söyleyip de onu itaatsizliğe sürüklememelidir. Salih zâtın biri, oğlundan hiçbir şey istemezdi. Sebebi sorulunca, (Bir şey istediğim zaman, oğlumun bana karşı gelmesinden korkarım. Karşı gelince, Cehenneme müstahak olur. Ben de oğlumun ateşte yanmasına razı olamam) buyurdu. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Şunlar, saâdet alametidir: Saliha hanım, itaat eden çocuklar, salih arkadaş.) [Hâkim]

MENKIBE: Çocuk Haklıydı!..

Emir-ül mü'minin Hazret-i Ömer'in "radıyallahü anh" devrinde bir kimse yanına gelip, oğlundan şikayet etti. Hazret-i Ömer çocuğu ayıpladı, azarladı, sonra buyurdu ki,

- Îmândan sonra birinci vazifemiz ana babanın kalbini kırmamaktır. Onlar ne kadar kötü olsalar da, yine her şeyin üstünde hakları vardır. Onların kalbini kıranın ibâdeti kabul olmaz. Müslüman doğmamıza ve Müslüman yetişmemize sebep olan ana babamızın kalbini kırarsak Cennete nasıl gireriz? Onlar bize hakaret etse de, yalvararak gönüllerini almamız lâzımdır. Müslüman ana babamız, bizden razı olmadıkça, Allahü teâlânın sevdiği kulu olmak çok zordur.

Çocuk:

- *Yâ Emir-el-mü'minin, söylediklerini aynen kabul ediyorum. Fakat çocuğun ana babası üzerinde hiç mi hakkı yoktur?*

Hazret-i Ömer buyurdu ki:

- *Evet çocuğun da hakkı vardır. Evlenirken çocuklarına anne olacak kızı veya kadını iyi aileden seçmesi, çocuğa güzel bir isim koyması, dinini ve Kur'ân-ı kerîm okumasını öğretmesi gerekir.*

Çocuk:

- *Yâ Emir-el mü'minin! Babam, bana terbiye nedir öğretmedi. Babam, annemi dörtyüz dirhem gümüş verip nikâh etmiş. Anam, bir Mecusinin kızı idi. İsmimi "Çul", yâni gübre (pislik) böceği" koymuş ve Allah'ın kitabından bana bir harf bile öğretmedi. Maalesef dinim hakkında hiçbir şey bilmiyorum.*

Deyince, Hazret-i Ömer, çocuğun babasına:

- *Ey ihtiyar, hâlâ şikayetin var mı? Gelmiş, bir de bana oğlunu şikayet ediyorsun; hâlbuki sen onun hakkını çiğnemiş, ona kötülük etmişsin buyurdu.*

Çocuğa Küçükken Dinini Öğretmelidir

Her Müslüman, çoluk çocuğuna ve emri altında bulunanlara dinini öğretmekle sorumludur. İyiliğe de, kötülüğe de sebep olanlar, yaptıkları işe ortak olurlar. Üç hadîs-i şerîf meâli:

(Dinimizde iyi bir çığır açan, bununla amel edenler gibi sevaba kavuşur, onların sevabından da hiçbir şey eksilmez. Kim de, dinimizde kötü bir çığır açarsa, onların günâhı, ona da verilir, o kötü yoldakilerin günâhından hiçbir şey eksilmez.) [Müslim]

(Hayra delalet eden [yol gösteren, sebep olan] **o hayrı yapan gibi sevaba kavuşur.)** [Taberânî]

(Bir Müslümanın evladı ibâdet edince, kazandığı sevap kadar, babasına da verilir. Bir kimse, çocuğuna dinini öğretmeyip, günâh olan şeyler öğretirse, bu çocuk ne kadar günâh işlerse, babasına da o kadar günâh yazılır.) [Se'âdet-i Ebediyye]

(Ağaç yaşken eğilir) ve (Demir tavında dövülür) gibi ata sözleri meşhurdur. Her şey zamanında yapılır. Bir hadîs-i şerîf meâli:

(Çocukken öğrenilen şey, taş üzerine kazılan nakış gibi kalıcıdır. Yaşlandıktan sonra öğrenmeye kalkması ise, su üzerine yazı yazmaya benzer.) [Hatîb]

Bu bakımdan çocuklarımıza ilk önce, dinimizin emir ve yasaklarını ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmeliyiz. Daha sonraya bırakmamalıyız. **(Helekel-müsevvifun)** hadîs-i şerîftir. Anlamı ise, (Hayırlı işlerinizi hemen yapın. Yarına bırakmayın, yoksa helak olursunuz) demektir. Hayırlı işlerin birincisi ve en önemlisi çoluk çocuğuna İslâmiyet'i öğretmektir. Her Müslümanın bu birinci görevi hemen yapması, yarınlara bırakmaması gerekir.

Fen bilgisi din bilgisinden ayrı değildir. Fen bilgisi İslâmi ilimlerin bir koludur. İslâmi bilgileri öğrenen fen ilimlerini de öğrenir.

Çocuk Sevgisi

Büyük-küçük çocuklarımıza sevgi ve şefkat göstermek, sevip öpmek sünnettir. Resûlullah efendimiz, evine gelen küçük çocukları sevip başlarını okşar, evin içinde oynamalarına da izin verirdi. Enes bin Mâlik hazretleri anlatır:

Resûlullah, çocuklara karşı da insanların en şefkatlisi idi. Oğlu İbrahim'in süt annesi, Medîne'nin bir kenarında otururdu. Kadının kocası demirci idi. Resûlullah ile bu eve sık sık giderdik. Varınca demircinin dumanla dolmuş evine girer, çocuğu kucaklar, öper ve bir müddet sonra dönerdi.

Peygamber efendimiz bir torunu ve kendi oğlu İbrahim ölünce de ağlamış, **(Şefkatimden ağlıyorum. Allahü teâlâ ancak merhametli olana rahmet eder)** buyurmuştur.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Çocuklarınızı çok öpün, her öpüşte Cennetteki dereceniz yükselir.) [Buhârî]

(Çocuk kokusu Cennet kokusudur.) [Taberânî]

(Çocuk dünyada nûr, âhirette sürurdur.) [Şir'a]

(Çocukları sevip okşayın, onlar gönül meyvesi, göz nûrudur.) [Ebû Ya'la]

(Çocuklarımız ciğerpârelerimizdir.) [Bostân-ül-Ârifin]

(Çocuk sevgisi, Cehennem ateşine karşı perdedir. Çocuklara iyilik etmek, Sıratı geçmeye sebeptir. Onlarla beraber yiyip içmek, Cehennemden kurtuluştur.) [Şir'a]

(Cennetteki "Sevinç sarayı"na, ancak çocukları sevindirenler girer.) [İbni Adî]

(Evladınıza ikram edin, nasıl ana-babanızın sizde hakkı varsa, evladınızın da sizde hakkı vardır.) [Taberânî]

(Çocuğuna iyilik etmek için yardımcı olan babaya Allah rahmet etsin!) [İbni Hibbân]

(Lâ ilâhe illallah diyene kadar çocuğu terbiye eden, hesaba çekilmez.) [Taberânî]

(Çocuksuz bir evin bereketi olmaz.) [Ebuşşeyh]

Bir bedevi, (Yâ Resûlallah, siz çocukları sevip öpüyorsunuz. Biz hiç öpmeyiz) dediği zaman, ona, **(Şefkat ve merhamet duygusu olmayana ne diyeyim?)** buyurdu. [Buhârî]

Ahnef bin Kays hazretlerinin bir babaya nasihati şöyle:

(Çocuklar gönlümüzün meyvesi, sırtımızın dayanağıdır. Bizler, onların ayağı altında yumuşak yer, başları üstünde gölge olur ve onlar için her müşkülata katlanırız. Ne isterlerse verir, öfkelenirlerse hiddetlerini teskine çalışırız. Sana olan sevgileri, seni memnun etsin. Sıkıntı verme ki, senden uzaklaşmasınlar veya senden usanıp ölümünü istemesinler!)

Bir göreve tayin edilen bir zât, Hazret-i Ömer'in çocuğunu öptüğünü görünce der ki:

- Benim birkaç çocuğum var, ama hiçbirini öpmem.

Hazret-i Ömer ise buyurur ki:

- Senin küçüklere şefkatin yokmuş, büyüklere nasıl merhamet edersin? Sana verdiğim görevi geri alıyorum.

Ebû Seleme anlatır: Çocukken sofradaki yemeği herkesten önce yemeye çalışırdım. Yine aynı şeyi yapınca, Resûlullah nazikçe, Besmele çekilmesini, sağ eli ile önünden yenilmesini söyledi.

Torun Sevgisi

Torun sevgisi, evlat sevgisinden daha ileridir. Resûlullah efendimiz, namaz kıldırırken secdede, torunu Hazret-i Hasan, mübârek omzuna çıkıp oturdu. Resûlullah efendimiz, secdeyi uzatınca, sahâbeden, "acaba emr-i hak vâki olup, vefat mı etti" diye düşünenler oldu. Namazdan sonra secdeyi niçin uzattığını soranlara buyurdu ki:

- **Secdede iken torunum omzuma çıktı. Gönlü oluncaya kadar indirmediğim için secde uzadı.** [Nesâî]

Peygamber efendimizin Hazret-i Hasan`ı öptüğünü gören bir zât, (On oğlum var, hiçbirini öpmem) dedi. Resûlullah efendimiz, **(Merhamet etmeyen, merhamete kavuşamaz)** buyurdu. [Buhârî]

Resûlullah efendimiz, Hazret-i Hasan'ı bir dizine Hazret-i Hüseyin'i de öteki dizine oturtur, bağrına basar, sonra da, **(Yâ Rabbî, bunlara rahmetini ihsân et, bunları seviyor, bunlara şefkat duyuyorum)** derdi. [Buhârî]

Peygamber efendimiz, Hazret-i Hasan'ı öptükten sonra Eshâb-ı kirâma buyurdu ki:

(Çocuk çekingendir, hâli bilinmez, belki üzüntülüdür.) [Bostân-ül-Ârifin]

Kur'ân-ı kerîmde, malın, evladın, fitne yâni imtihan olduğu bildiriliyor. [Tegabün: 15]

(Yâ Rabbî, düşmanlarıma çok mal, çok evlat ver) hadîs-i şerîfi, mal ve evlat hayırlı olmadığı takdirde bela olacağını bildirmektedir. [Berîka]

Mal, çocuk ve hanım, cihad, namaz gibi ibâdetlerden alıkoyabilir. Dikkatli olmak gerekir. Peygamber efendimiz, **(Âhir zamanda sizin en iyiniz, çoluk çocuğu olmayandır)** buyuruyor. En iyilerden olanlara müjdeler olsun! Bunun için bir İslâm âlimi, (Bu devirde çocuğu olmayan şükür secdesi yapmalıdır) buyurmuştur.

MENKIBE: Sen Bize Yalnızca Çocuğu Emanet Ettin

Evliyâ Çelebi seyahatnamesinde şöyle bir hâdise nakledilir:

Kanuni Sultan Süleyman Han devrinde, 1552 senesinde Macaristan'daki Eğri kalesi üzerine bir sefer düzenlendi. Bu sefere katılacak olan Anadolu ve Rumeli Sipahilerine haber salındı. Bunlardan biri de Kasımpaşa'daki Sipahi birliklerinden birinin kumandanı olan Hüseyin Ağa idi. Yeni bir gazâya katılacağı için sevinçliydi, fakat geride bırakacağı hanımı hamile ve üstelik hasta idi. Kendisi yok iken ona kim bakacak ve çocuğuna kim sahip çıkacaktı.

Sonunda ellerini semaya açtı ve:

"Yâ İlâhî!.. Doğacak olan çocuğumu sana emanet ediyorum..." diye yalvardı.

Şimdi içi rahattı. Hanımıyla helâlleşti ve hemen kıtasına gitti. Nihayet sefer tamamlanmış, Gâzi aylar sonra tekrar İstanbul'a dönmüştü. Hemen Kasımpaşa'daki evine gitti.

Bu günlerde çocuğu dünyaya gelmiş olmalıydı. Kapıyı çaldı, fakat açan olmadı. Komşuları onu görünce yanına geldiler ve hanımının birkaç gün önce vefat ettiğini bildirdiler. Hüseyin Ağa, gözyaşlarına hakim olamadı ve "Allah taksiratını affetsin" kelimeleri ağzından döküldü. Sonra birden aklına geldi:

"Ben giderken o hamileydi. Çocuğunu dünyaya getirdi mi?"

"Hayır, o vaziyette iken defnedildi"

"Ben onun karnındaki çocuğu Cenâb-ı Hakk'a emanet etmiştim. Tez mezarını bana gösterin"

O sırada duyanlar gelmiş, kalabalığın sayısı artmıştı. Birlikte Kasımpaşa Tersanesinin arkasındaki mezarlığa yürüdüler ve merhumenin kabrine vardılar. Gâzî derhâl eğilerek kulağını mezara dayadı. Ne duymayı umuyordu acaba?

İşte inanılmaz hâdise, mezardan boğuk bir ağlama sesi geliyordu. Hemen toprağı kazdılar ve birkaç dakika içinde merhumenin naaşına ulaştılar. Herkesin gözü hayretten faltaşı gibi açılmıştı; bir bebek, annesinin memesine uzanmayı başarmış, onu emerek bu dakikaya kadar yaşamıştı.

Gâzî, ciğerparesini bağrına basmış, gözlerinden sicim gibi yaşlar boşanıyordu. O anda gaibden bir ses duydu;

"Sen bize yalnızca çocuğu emanet ettin, eğer annesini de emanet etseydin, onu da sağ salim bulurdun."

Hürmete Layık Olanlar

Dinimizde ırk, renk ve cinsiyet üstünlüğü yoktur. Üstünlük, takvaya, Allah indindeki dereceye göredir. Müslüman zenci bir kadın, müslüman olmayan beyaz bir kraldan çok üstündür. Mukayese bile edilmez. Biri ebedi Cennetlik, öteki ise ebedi Cehennemliktir.

Anne hakkı önemlidir. Anneye hürmet ve hizmet, babadan önce gelir. Biri, sual etti ki:

- Yâ Resûlallah, insanlar içinde iyilik etmeme en layık olan kimdir?
- **Annendir.**
- Sonra?
- **Annendir.**
- Daha sonra?
- **Babandır.** (Buhârî, Müslim)

Başka bir hadîs-i şerîfte de, **(Önce, annene, sonra babana, kız kardeşine, erkek kardeşine ve sırası ile diğer yakınlarına iyilik et!)** buyuruldu. [Nesâî]

Ana-Babaya Hizmetin Önemi

Îmândan sonra birinci vazifemiz ana-babanın kalbini kırmamaktır. Onlar ne kadar kötü olsalar da, yine her şeyin üstünde hakları vardır. Onların kalbini kıranın ibâdeti kabul olmaz. Müslüman doğmamıza ve müslüman yetişmemize sebep olan ana-babamızın kalbini kırarsak Cennete girmemiz düşünülebilir mi? Müslüman ana-babamız, bizden razı olmadıkça, Allahü teâlânın sevdiği kulu olmamız çok zordur. İyilik ederek rızalarını almaya çalışmalıdır!

Allahü teâlâ ana-babaya iyilik edin, buyuruyor. [Nisâ: 36, En'âm: 151, Ankebût: 8]

Hadîs-i şerîflerde de buyuruldu ki:

(Ana-babasına hizmet edenin ömrü bereketli ve uzun olur. Onlara karşı gelenin, âsi olanın ömrü bereketsiz ve kısa olur.) [Ey Oğul İlmihâli]

(Ana-babası, yanında ihtiyarladığı hâlde, [onların rızalarını alamayıp] **Cenneti kazanamayanın burnu sürtülsün.)** [Tirmizî]

(Cihad, fisebilillah [Allah yolunda] **sadece kılıç sallamak değildir. Ana-babaya veya evlada bakmak da cihaddır. Ele muhtaç olmamak için çalışmak da cihaddır.)** [Deylemi]

Ana babanın yüzüne sert bakmamalı, şefkatle ve sevgi ile bakmalı! Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Ana-babanın yüzüne şefkatle bakana, kabul olmuş bir hac sevabı yazılır.) [İmâm-ı Rafi'î]

(Huzurunda alıcı ile satıcı arasındaki köle gibi durmayan kimse babasının hakkını ödeyemez.) [İmâm-ı Gazâlî]

Evladın, ana-babasına, sevgi ile bakışı için, kabul edilmiş bir hac sevabı verileceği bildirilince, oradakiler, (Günde bin defa bakarsa da böyle sevaba kavuşur mu?) dediklerinde, Peygamber efendimiz, **(Günde yüzbin defa baksa da)** buyurdu. (Şir'a)

Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Ana-babasının rızasını alan mü'mine Cennetten iki kapı, üzene de Cehennemden iki kapı açılır.) [Beyheki]

(Ana-babasını razı eden mü'min, ne yaparsa yapsın Cehenneme girmez, inciten de Cennete girmez.) [Şir'a]

Cihad için izin isteyen birine Peygamber efendimiz buyurdu ki:

(Annenin yanından ayrılma! Cennet onun ayağı altındadır.) [Nesâî]

Biri de, hicret etmek için gelip, (Yâ Resûlallah, ana-babamı ağlatarak geldim) dedi. Peygamber efendimiz, bu duruma üzülerek buyurdu ki: **(Hemen git, onları ağlattığın gibi güldür!)** [Ebû Davud]

Hak teâlâ, buyurdu ki:

(Yâ Mûsâ, benim indimde çok ağır ve büyük bir günâh vardır ki, o da, ana-baba evladını çağırınca, emrine uymamasıdır.) [İslâm Ahlâkı]

Hak teâlâ buyuruyor ki:

(Biz insana, ana-babasına iyilik etmesini tavsiye ettik.) [Ahkâf: 15]

Hasan-ı Basri hazretleri buyurdu ki:

(Âlim bir evladın ana-babası kâfir olsa, kuyudan su çekmeleri için ona muhtaç olsalar, o da birkaç kova çektikten sonra öf dese, bu sebeple bütün amellerinin sevabı yok olur.)

Peygamber efendimiz, (**Ana ile çocuğun arasını açan kimseye lanet olsun)** buyurmuştur. (Gunye)

Ne yapıp yapmalı, onların rızalarını almaya çalışmalıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Rabbin rızası, ana-babanın rızasında, gazabı da, ana-babanın gazabındadır.) [Buhârî]

Üzmekten çok korkmalı. İsrâ sûresinin 23. âyet-i kerîmesinde ana-babaya iyi davranmak, onlara yumuşak ve tatlı söylemek emredilmektedir.

Salih ana babanın rızalarını almadan onları üzerek evlenmenin tehlikesini bu âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerden iyi anlamalıdır.

MENKIBE: Yâ Rabbî! Senin Rızan İçin Yapmışsam

Buhârî'deki hadîs-i şerîfte özetle deniyor ki: Eski ümmetlerden üç kişi yolculuğa çıkarlar. Geceyi geçirmek üzere bir mağaraya girince dağdan bir kaya parçası yuvarlanarak mağaranın ağzını kapatır. "Bizi bu kayadan ancak iyi amellerimizi dile getirerek Allahü teâlâya yapacağımız dua kurtarabilir" derler.

İçlerinden biri şöyle dedi:

Çalıştırdığım işçilerden biri ücretini almadan gitmişti. Ben de onun ücretini ürettim. Bundan birçok mal meydana geldi. Bir müddet sonra bana gelip ücretini istedi. (Şu gördüğün develer, sığırlar, koyunların hepsi senin ücretinden üremiştir, al götür) dedim. O da (Benimle alay etmiyorsun ya) dedi. Ben de (Hayır, alay etmiyorum, doğrusu bu) deyince, malların hepsini alarak götürdü. Bana hiçbir şey bırakmadı. (Yâ Rabbî, bunu senin rızan için yapmışsam, içinde bulunduğumuz şu beladan bizi kurtar.)

Kaya biraz açıldı. Fakat çıkmak mümkün değildi.

İkincisi şöyle dedi:

Her türlü imkân varken çok sevdiği amcasının kızı ile zinâ etmediği ve kıza verdiği 120 dinar altını almadığı olayı hatırlayıp, (Yâ Rabbî, bunları senin rızan için yapmışsam bizi buradan kurtar) dedi.

Kaya biraz daha açıldı. Ancak yer çıkabilecekleri kadar değildi.

Üçüncüsü de şöyle dedi:

Anam-babam çok yaşlı idi. Onları doyurmadan çoluk çocuğumu ve hayvanlarımı doyurmazdım. Bir gün, odun toplamak için uzaklara gitmiştim. Geç vakte kadar da dönemedim. Akşam içecekleri sütü, getirdiğimde anamla babam uyumuşlar. Onlara sütlerini içirmeden önce çoluk çocuğumun ve hayvanlarımın karınlarını doyurmazdım. Çocuklar da, yanımda ağlıyorlardı. Çanak elimde tanyeri ağarıncaya kadar onların uyanmalarını bekledim. Anamla babam uyanıp sütlerini içtiler. (Yâ Rabbî, bunu senin rızan için yapmışsam buradan bizi kurtar!)

Bunun üzerine kaya tamamen açıldı. Onlar da mağaradan çıktı. [Buhârî]

Boşanmış Anneye Hizmet

Anne, babadan ayrılıp başka biriyle evlense; babası, çocuğunun annesi ile görüşmesini istemese; çocuğun annesi ile gizlice görüşüp, işlerine yardım etmesi günâh olmaz. Babasının üzülmemesi için, o duymadan, gizlice görüşmelidir. Anneye hürmet ve hizmet, babadan önce gelir.

Ana ile babadan birine iyilik edince öteki incinirse, babaya hürmet ve itaat etmeli, anaya hizmet, yardım ve ihsân etmelidir. [Hazânet-ür-rivâyât]

Ölmüş Ana Baba Hakkı

Namazlardan sonra dua edip, sevaplarını onların ruhlarına göndermelidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Ana-babasına asi olan, vefatlarından sonra, onlar için dua etse, Allahü teâlâ, onu, ana-babasına itaat edenlerden yazar.) [İbni Ebiddünya]

Sevabı onlara olmak üzere oruç tutmalı.

Sevabı onlara olmak üzere hac etmeli. Âlimlerin çoğuna göre ana-baba için hac câizdir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Ölmüş ana-babası adına hac edene, hem kendi, hem de ana-babası için hac yapmış sevabı verilir. Ana-babasının ruhuna müjde verilir.) [Dâre Kutnî]

Sevabı onlara olmak üzere sadaka vermeli. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki:

(Sadaka verirken, sevabını müslüman ana-babanızın ruhuna niye hediye etmezsiniz? Hediye ederseniz, verdiğiniz sadakanın sevabı, onların ruhuna gideceği gibi, sevabından hiçbir şey eksilmeden size de yazılır.) [Taberânî]

Kabirlerini ziyaret edip Kur'ân-ı kerîm okumalı. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Ana-babasının veya birinin kabrini ihlasla ve mağfiret umarak ziyaret eden, kabul olmuş bir hac sevabı alır ve bunu âdet edinenin kabrini de melekler ziyaret eder.) [Hâkim]

Kabirlerini Cumâ günleri ziyaret etmeli. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Ana-babanın kabrini, Cumâ günleri ziyaret edenin günâhları affolur, haklarını ödemiş olur.) [Tirmizî]

Ziyarette dua ve Kur'ân-ı kerîm okumakla meşgul olmalı, uygunsuz söz söylememelidir.

Sağlıklarında incinmiş iseler, çocuk salih olunca razı olurlar. Onların öğrettikleri iyi şeylerle amel ettiği müddetçe, sevabı onlara da ulaşır.

Onlardan kötü bir yol edinmiş ise, her yaptığından onlara da günâh ve azap gider. Bunun için, onlardan veya onların vasıtası ile öğrendiği kötü şeyleri terk etmeli, kendi kötü amelleri ile, onlara kabirde azap ettirmemelidir.

Hudâ bize verdi sevdâ,
Sevmek oldu, artık gıda.
Ele geçmez bu dünyâda,
Gülme gözüm şimdengerü!

Düşün hâlin n'olduğunu,
Ömür gülü solduğunu.
Gece gündüz olduğunu,
Bilme gözüm şimdengerü!

Aldanma nefsin tadına,
Âgûdur sunma balına.
Düşüp onun hayâline,
Dalma gözüm şimdengerü!

ALTINCI BÖLÜM

İSLÂMİYET VE SOSYAL HAYATIMIZ

KUL HAKKI

Müslümanın vazifelerinden biri de, kul hakkını gözetmektir. Kul hakkının en mühimi hoca ve ana-baba hakkıdır. Tatlı dil ile, güler yüzle, yardımlarına koşmakla, onların gönüllerini kazanmağa çalışmalıdır. Sonra komşu hakkı, karı-koca hakkı, hükümet hakkı, arkadaş hakkı gelir.

Kimseye yalan söylememeli, hile yapmamalı, ölçü âletlerini doğru kullanmalı, işçinin ücretini, alın teri kurumadan ödemelidir. Borç ödememek, bindiği vasıtanın, otobüs ve benzerlerinin ücretlerini vermemek hiyanet olur.

Üzerinde kul hakkı bulunan kimsenin ibâdetlerini Allahü teâlâ kabul etmez. Cennete giremez. Kâfirin hakkından kurtulmak, müslümanın hakkından kurtulmaktan daha zordur. Onun için kâfir ve müslüman farkı düşünmeden, herkese iyilik yapmalı, kötülük edenlere kötülükle karşılık vermemelidir.

Bir kimsenin, başkasına zarar vermesi, malını çalması ve yemesi, iftira etmesi, dövmesi, sövmesi, yaralaması, ücretsiz olarak birinin çocuğuna iş gördürmesi, alay etmesi, gıybetini yapması kalbini kırması, eli ve dili ile eziyet etmesi kul haklarındandır.

Bu haklardan kurtulmak için, hak sahiplerinin haklarını ödemek lâzımdır. Bunun için de, hak sahibi ile helâllaşmalı, ona iyilik ve dua etmelidir. Hak sahibi ölmüş ise, çocuklarına, varislerine verip ödemelidir. Onlara iyilik yapmalıdır. Varisleri bilinmiyorsa, o miktar parayı fakirlere sadaka verip sevabını hak sahibine niyet etmelidir.

Bir kimseden haksız olarak alınan bir kuruşu, sahibine geri vermek, yüzlerce lira sadaka vermekten kat kat daha sevaptır. Bir kimse peygamberlerin yaptığı ibâdetleri yapsa, fakat üzerinde başkasının bir kuruş hakkı bulunsa, bu bir kuruşu ödemedikçe Cennete giremez.

Peygamber efendimiz Veda hutbesinde buyurdu ki: **(Bilin ki, Allahü teâlâ dünyada yaptığınız her şeyin hesabını soracaktır.)** Müslüman demek, âhiret gününe, hesap gününe hazırlanan insan demektir. Her mü'min hesaba çekilmeden önce kendini hesaba çekmelidir. Kul hakkı, şefaatle değil, hesapla kapanır. Hepimiz için en korkulacak hesap bu haktır.

Kıyâmet günü hak sahipleri, haklarını mutlaka alacaktır. Hattâ boynuzsuz koç, boynuzlu koçtan vurma hakkını alır. Dünyada hak sahibine hakkı ödenmezse veya hakkını helâl etmezse, âhirette iyilikleri alınıp hakkı olana verilir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Bir kimse, din kardeşinin ırzına veya malına saldırırsa, malın, paranın geçmez olduğu gün gelmeden önce, onunla helâllaşsın, iyi amelleri varsa, hakkı ödeninceye kadar bu amellerinden alınır. İyi amelleri yoksa, hak sahibinin günâhları buna yükletilir.)**

Bir gün, Resûlullah efendimiz Eshâbına buyurdu ki:

- **Müflis kimdir, biliyor musunuz?**

Eshâb-ı kirâm da:

- Bizim bildiğimiz müflis, parası, malı olmayan kimsedir, dediler.
- **Ümmetimden müflis şu kimsedir ki, kıyâmet günü namazları ile, oruçları ile ve zekâtları ile gelir. Fakat, kimisine sövmüştür, kiminin malını almıştır. Kiminin kanını akıtmıştır. Kimini dövmüştür. Hepsine bunun sevaplarından verilir. Haklarını ödemeden önce sevapları biterse, hak sahiblerinin günâhları alınarak buna yüklenir. Sonra Cehenneme atılır)** buyurdu.

MENKIBE: Kul Hakkından Sakınmak

Bâyezîd-i Bistâmî yağmurlu bir havada Cumâ namazına gitmek için evinden çıktı. Sağnak hâlde yağan yağmur, yolu çamur hâline getirmişti. Yağmur bitinceye kadar bir evin ihâta duvarına dayandı. Çamurlu ayakkabılarını duvarın taşlarına sürerek temizledi. Yağmur yavaşlayınca câmiye doğru yürüdü. Bu sırada aklına bir mecûsînin duvarını kirlettiği geldi ve üzülerek;

"Onunla helâlleşmeden nasıl Cumâ namazı kılabilirsin? Başkasının duvarını kirletmiş olarak nasıl Allahü teâlânın huzûrunda dursun?" diye düşündü ve geri dönüp o mecûsînin kapısını çaldı. Kapıyı açan mecûsî; "Buyrun bir arzunuz mu var?" diye sorunca; "Sizden özür dilemeye geldim." dedi. Mecûsî hayretle; "Ne özrü?" diye sordu. O da; "Biraz önce duvarınızı elimde olmadan çamurlu ayakkabılarımı temizlemek maksadıyla kirlettim. Bu doğru bir hareket değil. Yağmurun şiddeti bu inceliği unutturdu." deyince, Mecûsî hayretle; "Peki ama ne zararı var? Zâten duvarlarımız çamur içinde. Sizin ayağınızdan oraya sürülen çamur bir çirkinlik veya kabalık meydana getirmez." dedi. Bâyezîd-i Bistâmî;

"Doğru ama, bu bir haktır ve sâhibinin rızâsını almak lâzımdır." dedi. Mecûsî; "Size bu inceliği ve insan haklarına bu derece saygılı olmayı dîniniz mi öğretti?" diye sorunca; "Evet dînimiz ve bu dînin peygamberi olan Muhammed aleyhisselâm öğretti." dedi. Mecûsî; "O hâlde biz niçin bu dîne girmiyoruz?" diyerek kelime-i şehâdet getirip müslüman oldu.

MENKIBE: Peygamberimizden Hakkını İstedi

Peygamber efendimiz, vefatından birkaç gün önce sevgili eshâbına buyurdu ki:

- ***Benim üzerimde kimin hakkı varsa gelsin, hakkını benden alsın ve helâlleşelim!***

O anda Ukâşe "radıyallahü anh" isimli bir sahâbe, hemen ayağa kalkarak dedi ki:

- *Yâ Resûlallah! Siz bana bir gün şöyle elinizle vurmuştunuz. Ben o hakkımı sizden istiyorum!*

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- ***Gel yâ Ukâşe! Hakkını benden al!***

O anda bütün Eshâb-ı kirâm hayretle Hazret-i Ukâşe'ye bakıyorlardı. Hazret-i Ukâşe, Resûlullah efendimizin yanına giderek dedi ki:

- *Yâ Resûlallah! Siz bana gömleksiz olarak sırtıma vurmuştunuz.*

Hemen Resûlullah efendimiz gömleğini sıyırıp buyurdu ki:

- ***Vur, yâ Ukâşe!***

*Sevgili peygamberimizin aşkıyla yanan Hazret-i Ukâşe hemen Peygamber efendimizin mübârek sırtındaki **"Nübüvvet** (Peygamberlik) **Mührü"**nü gayet nazikçe öptü ve dedi ki:*

- *Yâ Resûlallah! İşte, benim maksadım bu idi.*

Bu hâli gören Eshâb-ı kirâm, Hazret-i Ukâşe'ye gıpta ettiler. Çünkü, Nübüvvet Mührü'nü öpen kimsenin kavuşacağı saâdeti hepsi biliyorlardı.

KOMŞU HAKKI

Her müslümanın, iyi komşular arasında ev araması lâzımdır. Çünkü Sevgili Peygamberimiz, **(Ev satın almadan evvel, komşuların nasıl olduklarını araştırınız! Yola çıkmadan evvel, yol arkadaşınızı seçiniz!)** buyurdu. Ve yine buyurdu ki:

(Komşuya hürmet etmek, anaya hürmet etmek gibi lâzımdır.)

Komşuya hürmet, onunla iyi geçinmekdir. Onun aç olduğunu bilerek, kendisi tok yatmamaktır. Allahü teâlânın kendisine ihsân ettiği rızıklardan ona da vermelidir. Onu incitecek söz ve harekette bulunmamalıdır.

Hadîs-i şerîfte, **(Komşusu, şerrinden emin olmayan kimse, Allahü teâlâya îmân etmemiştir)** buyuruldu.

Gayri müslim vatandaşlardan olan komşuya da mümkün olduğu kadar hediye vermeli, iyilik yapmalıdır.

Hadîs-i şerîfde, **(Müslüman olmayan komşusunun bir hakkı, müslüman komşusunun iki hakkı, akraba olan komşusunun üç hakkı vardır)** buyuruldu.

Komşunun yaptığı eziyetlere ve câhilce hareketlerine sabretmeli, karşılık vermemelidir. Alkollü içkinin ve dinimizde yasak edilen çeşitli günâhların haram olduğunu güler yüz ve tatlı dil ile anlatmalıdır. Komşular, günâh işlediklerini görüp de nasihat vermeyen ve kendileri ile görüşmeyen, Cehennemden kurtulmaları için yardım etmeyen komşularını, Kıyâmet günü Allahü teâlâya şikayet edecekler, maddi ve manevi haklarını isteyeceklerdir.

Komşunun çocuklarını eli ile okşamalı, namaz kılmaları ve günâh işlememeleri için, tatlı dil ile nasihat etmelidir.

Hadîs-i şerîfte, **(Evinizde pişen yemekten, komşunun hakkını veriniz!)** buyu-

ruldu. Ödünç olarak ve ariyet olarak istediğini hemen vermelidir.

Komşusu hasta olunca, ziyaretine gitmelidir. Sıkıntıya düşünce, imdadına yetişmelidir. Hadîs-i şerîfte, **(Sıkıntıya düşen komşusuna yardım eden, sıkıntısını gideren kimseye, Allahü teâlâ kıyâmet günü kıymetli elbise giydirecektir)** buyuruldu.

Cenazesi olunca, **"Tâziye"** etmeli, yâni sabretmesini söylemeli ve cenazesinin hizmetine koşmalıdır.

Dünyada en kıymetli şey, müslüman, sâlih (iyi, temiz), Allahü teâlânın ve mahlukların haklarını bilen ve gözeten komşudur. Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ bir sâlih müslümanın hürmetine, komşularından binlerce belâyı, felaketi uzaklaştırır)** buyuruldu. Ve yine **(Kendisinin iyi mi, kötü mü olduğunu anlamak isteyen kimse sâlih, hâlis olan komşularının kendisi hakkında ne dediklerini öğrensin, iyi kimsedir diyorlarsa, Allahü teâlânın yanında iyi olduğunu anlasın!)** buyuruldu.

Herhangi bir kimseye yapılması haram olan bir fenalık, komşuya yapılırsa, günâhı kat kat daha fazla olur. Herhangi bir kimseye yapılması sevap olan bir iyilik, komşuya yapılırsa, sevabı kat kat daha fazla olur.

MENKIBE: Sarhoş Komşu

İmâm-ı A'zam efendimizin bir komşusu vardı. Evleri birbirine bitişikti. Komşusu, devamlı surette sarhoş olup meyhaneden çıkmaz, akşamları eve gelince de sabaha kadar saz çalar ve şarkı söylerdi. Hazret-i İmâm hiçbir şey demez, sabrederdi. Bir akşam, adamdan hiçbir ses gelmeyince, sabah erkenden evinin kapısına gitti ve kapıyı çaldı. Adamın hanımı çıktı ve "Buyurun efendim" dedi, İmâm-ı A'zam efendimiz sordu:

- *Efendinizden bu akşam hiç ses gelmeyince merak ettik. Acaba başına bir iş mi geldi?*

Adamın hanımı, üzülerek ve utanarak dedi ki:

- *Efendim, dün akşam geç saatlerde çarşıdan gelirken bekçiler, sarhoştur diye götürüp hapse atmışlar.*

Bunun üzerine İmâm-ı A'zam hazretleri hemen şehrin valisinin konağının yolunu tuttu. Vali, İmâm-ı A'zam efendimizi kapıda görünce şaşırdı.

- *Buyurun efendim, hayr ola! Bugün buraya teşrif ettiniz. Bir arzunuz mu var?*
- *Vali Bey, bizim şöyle şöyle bir komşumuz vardı. Akşam bekçiler sarhoş diye hapse atmışlar. Bunu hapisten çıkarmanız için geldim.*

Bunun üzerine, hemen adamı hapisten çıkarttılar. Ve İmâm-ı A'zam'a teslim ettiler. Yolda komşusuna dedi ki:

- *Kusura bakmayın, akşamdan haberimiz olmadı ve çocuklarınıza nafaka veremedik. Şu paraları al da, onlara nafaka temin et!*

Adamcağız çok üzüldü ve mahcup oldu. Bunun üzerine halis bir kalble tövbe etti. Ölünceye kadar İmâm-ı A'zamdan ayrılmadı, O'nun sadık talebeleri arasına girdi ve nice ihsânlara kavuştu.

MENKIBE: Yahudi Komşu

İslâm âlimlerin büyüklerinden Mâlik bin Dinâr'ın yahudi bir komşusu vardı. Yahudi, evinin kanalizasyon çukurunu, düşmanlık olsun diye, Mâlik hazretlerinin odasının arkasına yaptı. Odadan içeri sızıntı oluyor, pis koku çok rahatsız ediyordu. Mâlik bin Dinar, her gün sızıntıları temizler, pis kokuyu giderici güzel kokulu şeyler yakardı.

Yahudi, Mâlik'in rahatsız olduğunu anlıyordu. Fakat şikayete gelmemesine hayret ediyordu. Mâlik'in gelmemesi üzerine kendisinin sabrı taştı. Mâlik'in evine geldi. Pis kokuyu duyunca dedi ki:

- *Ey Mâlik, bu koku ne?*
- *Burada kokulu şeyler yakıyorum.*
- *Hayır, bu koku kanalizasyon kokusudur. Bak duvardan sızıyor. Ne diye bana söylemiyorsun?*
- *Eğer söyleseydim, sen üzülebilirdin. Bizim dinimizde, komşuyu üzmemek ve ondan gelen eziyetlere katlanmak vardır. Komşuyla kavga ve gürültü etmek yoktur.*

Yahudi bu sözler karşısında sarsıldı. Dedi ki:

- *Ben bugüne kadar İslâm dinine düşman idim. Şimdi İslâmiyete hayran kaldım. Böyle güzel ve tatlı hükümler ancak hak olan bir dinde bulunur. Ey Mâlik, müslüman olmak için ne lâzımsa derhâl yapmaya hazırım!*

Yahudi, Kelime-i şehâdet getirdi ve iyi bir müslüman oldu.

HOCA HAKKI

İnsan, kendisine dinini öğreten hocasına hürmet, saygı ve tazim etmelidir. Hoca hakkı, ana-baba hakkından daha üstündür Çünkü ana-baba, çocuğunu büyütür, bakar, kötülükten, haramlardan korur. İbâdete alıştırır. İnsanın hocası olan din âlimi ise, çocuğa hem dünya ve hem de âhiret hayatını kazandırır. Dinin emir ve yasaklarını, farzları, haramları ve güzel ahlâkı öğretir. Doğru bir îmân, hakiki bir İslâm âliminden öğrenilir. Çocuğa dinini, îmânını öğreten hocanın hakkı, anne baba hakkından da üstündür.

İlim öğrenen talebe, hocasının hakkını gözetmedikçe, ona terbiyeli, edepli davranmadıkça, öğrendiği ilimden faydalanamaz ve âlim olamaz. Bir beyit:

Edep ehli, edepten hâli kalmaz,
İlim öğrenen edepsiz, âlim olmaz.

Eshâb-ı kirâm, bütün müslümanların hocasıdır. Onların hakkını unutmamalıdır. Eshâb-ı kirâm, İslâmiyeti Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizden öğrenip, sonra gelenlere anlattılar, bildirdiler. Böylece bütün müslümanların hocası oldular.

MENKIBE: Benim Kızım Senin Hanımın Olacak

Bin sene önce Mısır'da yaşamış velîlerden Ahmed Harrâr hazretlerinin talebesi Safiyyüddîn anlatır:

"Hocamın sâlihâ ve evliyâ bir kızı vardı. Talebelerinden çoğu o kızla evlenmeyi düşünmüşler. Hocam kerametiyle onların bu arzularını anlamış ve şöyle demiş: "Bu kızım doğduğunda kiminle evleneceğini Allahü teâlâ bana bildirdi. Ben onu bekliyorum. Onunla evlendireceğim." demiştir.

Bir gece rüyâmda hocamı görmüştüm. Bana; "Safiyüddîn senin hanımın benim kızımdır" dedi. Uyanınca şaşırıp kaldım. Utancım sebebiyle bunu hocama anlatmam mümkün değildi. Anlatmasam olmazdı. Rüyâmı gizlemem de beni rahatsız ediyordu. Çünkü hocamdan hiçbir şeyi gizlemezdim. Ben bu hâlde ne yapacağımı düşünürken, hocam bana; "Rüyâda ne gördüysen anlat" dedi. Heybetli bir hâlde idi. Bir müddet sustu ve; "Ne gördüysen mutlaka anlatmalısın" dedi. Ben de rüyâmı aynen anlattım. Bana; "Evlâdım bu senin için takdir edilmiştir" dedi ve beni kızıyla evlendirdi. Kızı velî bir hanımdı. Yüzünde velîlik nûru parlardı. Kim görse evliyâ olduğunu nûrundan anlardı. Bu hanımdan olan evlâdımın her biri âlim ve faziletli kimseler oldu. Hocamın vefâtından sonra onunla uzun zaman saâdet içinde ömür sürdük. Keşfi çok kuvvetli idi.

Vefât edeceği zamanı ve vefât ettikten sonra vukû bulacak birçok acâib hâdiseleri bildirdi. Vefât edeceği anda; ***"Ey mutmeinne olmuş nefs! Râzı olmuş ve râzı olunmuş olarak Rabbine dön"*** *meâlindeki âyet-i kerîmeyi okudu.*

MENKIBE: Hocama İltica Ettim

Bir genç, gemiyle Mudanya'dan İstanbul'a gidiyordu. Armutlu açıklarına geldiğinde şiddetli bir rüzgâr esmeye başladı. Dalgalar gittikçe büyümeye, gemiye şiddetle vurmaya başladı. Gemi, koca denizde bir o tarafa, bir bu tarafa yalpalıyor, devrilecek gibi oluyordu. Yolcular ne yapacaklarını şaşırdılar. Kaptan, yolcuları teskin etmeye çalışıyor ve herkesin yerinde oturmasını tavsiye ediyordu.

Herkes birbiriyle helâlleşiyor ve şimdiye kadar işlediği günâhlarına tövbe ediyordu. Bazıları da, kurtulmaları için adakta bulunuyordu. Bu genç, üç İhlâs ve bir Fâtiha-i şerîfe okuyarak, hâsıl olan sevâbı; Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem), Eshâb-ı kirâmın (radıyallahü anhüm), evliyânın ve âlimlerin ve Aziz Mahmud Hüdâyi hazretlerinin rûh-i şerîflerine hediye etti. Sonra da; "Yâ hazret-i Aziz Mahmud Hüdâyi! Himmetinizi, yardımınızı istirhâm ediyorum. Zira, ***"Kabrimi ziyarete gelen, denizde boğulmasın"*** *diye va'diniz var" dedi. O anda, uzaklardan bir karaltı peyda oldu. Yaklaştıkça, bunun bir insan olduğunu, suyun üzerinde sür'atle kendilerine doğru geldiğini gördüler. Onun yürüdüğü yerlerde dalgalar hemen sâkinleşiyordu. Nihâyet o kimse, geminin yanına geldi ve gemiyi eliyle bir miktar tuttuktan sonra, geminin önünden yürümeğe başladı. Yürüdüğü yerlerde dalgalar yine sâkinleşiyordu. Bir müddet sonra gözden kayboldu.*

Kaptan, o kimsenin su üzerinde gittiği istikâmete göre, geminin dümenini ayarladı. Bir müddet sonra, selâmetle sahile vardılar. Herkes bu hâdise karşısında şaşırıp kaldı.

Sâdece o delikanlı şaşırmamıştı. Fakat, bu gelen zâtı tanımıyordu. Yolcular sahile çıktıklarında, delikanlı hemen Aziz Mahmud Hüdâyi hazretlerinin kabrine gidip hâdiseyi anlattı, yardımından dolayı ona teşekkür etti. O gece rüyasında Aziz Mahmud Hüdâyi hazretlerini gördü. Ona buyurdu ki: "Sen bize iltica ettiğin zaman, biz de hocamız Üftâde hazretlerine iltica ettik. Bu sebeple size imdada gelen, hocam Üftâde hazretleri idi."

ARKADAŞLIK HAKKI

Müslümanın vazifelerinden biri de, arkadaş hakkını gözetmektir. Bu bakımdan daima sâlih iyi kimselerle arkadaşlık kurmalıdır. Çünkü kötü arkadaş, insan için çok zararlıdır. Bütün fenalıkların başı kötü arkadaştır. Kötü arkadaş insanı dünyada ve âhirette felâkete sürükler. Böyle bir felâkete düşmemek için arkadaş seçiminde son derece dikkatli davranmalıdır. Kişinin dini, arkadaşının dini gibidir, insanın saâdeti de, felaketi de arkadaşlık yaptığı kimselere bağlıdır. Arkadaş seçerken aranacak mühim şartlardan bir kısmı şunlardır:

1- Arkadaş, dindar ve akıllı olmalıdır.

2- İyi huylu olmalıdır.

3- Kötülük yapan, günâh işleyen kimse olmamalıdır.

4- Yalan söylememelidir.

5- Cimri olmamalıdır.

Üç çeşit arkadaş vardır. Birincisi, gıda gibidir, ona devamlı ihtiyaç duyulur. İkincisi ilâç gibidir, bazen ihtiyaç hissedilir. Üçüncüsü, hastalık gibidir, istenmediği hâlde o insanı yakalar. Gerçek arkadaş, gıda gibi ihtiyaç duyulanıdır. Bunlar salih, temiz ve faydalı arkadaşlardır. Böyle arkadaşlara sahip olmak için çok uğraşmalı, aramalıdır. Hazret-i Ali, **(İyi arkadaşa sahip olmayan kimse, sağ kolu olmayan kimse gibidir)** buyurdu.

İnsanın hayatta en güzel kazançlarından biri de sadık arkadaşlar, dostlar kazanmasıdır. Vefakâr arkadaş, bitmeyen, tükenmeyen en güzel hazinedir. Sadık dost olan arkadaş, hayatın çeşitli sıkıntı ve hâdiseleri karşısında yardımcı olur.

Arkadaşlık hakkını gözetmek mühim bir vazifedir. Arkadaşa mal ile ve mümkün olan her vasıta ile yardımcı olmak lâzımdır.

Arkadaşın sırrını saklayıp, aybını örtmelidir. Zor bir iş teklif etmemeli, sıkıntılı anlarında ferahlık vermeye çalışmalıdır. Ona karşı daima vefakâr ve fedakâr davranmalıdır. Her türlü sıkıntısını gidermeli, günâh işlemesine mâni olmalı, başına gelen felâketler esnasında ona yardımcı olmalı, elinden tutmalıdır.

MENKIBE: Arkadaş Ziyareti

Bir kimse bir din kardeşini ziyarete gidiyordu. Allahü teâlâ onun yanına bir melek gönderdi. Melek sordu:

- *Nereye gidiyorsun?*
- *Filan din kardeşimi görmeye.*

- *Onunla bir işin mi var?*
- *Hayır!*
- *Akraban mıdır?*
- *Hayır!*
- *Sana bir iyiliği mi dokundu?*
- *Hayır!*
- *O hâlde niçin gidiyorsun?*
- *Allah için gidiyorum. Onu Allah rızası için seviyorum.*
- *Allahü teâlâ beni, seni sevdiğini müjdelemem için gönderdi. O kimseyi sevdiğin için Allahü teâlâ da sana Cenneti va'detti.*

YOKSUL VE YETÎM HAKKI

İnsanlar içinde yakın alâkaya ve yardıma en çok muhtaç olanlar, daha hayatın başında iken, yalnız ve muhtaç kalan yetim ve öksüz çocuklardır. Bunları himaye etmek, ellerinden tutmak, ihtiyaçlarını gidermek müslümanların başta gelen vazifelerindendir. Böyle öksüz ve yetim olanlar, Allahü teâlânın bütün kullarına emânetidir. Yakınlarından başlamak üzere bütün müslümanlara bu emâneti korumak vazife olarak verilmiştir. Bu görevi yerine getirenler, Allahü teâlânın ve O'nun sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâmın rızasına kavuşmuş olur.

Peygamber efendimiz buyuruyor ki: **(Yetim işlerine bakan kimse, ister yetimin akrabasından olsun, ister yabancılardan olsun, benimle o, Cennette şu iki parmak gibi bulunacağız.)** Peygamberimiz bunu söylerken orta parmağı ile şehâdet parmağını biraz açarak göstermiştir.

Yetimleri gözetmek ve korumak, aynı zamanda Sevgili Peygamberimize karşı bir borçtur. Çünkü Peygamberimiz de, hem yetim, hem de öksüz olarak büyümüştür. Yetim sevindirmek çok sevaptır. İnsanı, Cennete yüksek derecelere kavuşturur. Sevgili Peygamberimiz bunu haber vererek buyurdu ki:

(Bir kimse merhametle yetimin başını okşasa, elini üstünde gezdirdiği her kıl için, bir kötülüğü siler. Her kıl için, bir derecesini arttırır.)

Allahü teâlâ, Nisâ sûresi 10. âyetinde meâlen buyurdu ki:

(Haksız yere yetim malı yiyenler, karınlarına ancak ateş sokmuş olurlar. Bunlar, alevli, çılgın bir ateşe sokulacaktır.)

Peygamber efendimiz de; insanı helak eden, Cehennemde azap görmesine sebep olan yedi şeyden birinin yetim malı yemek olduğunu, haber vermiştir. Bir hadîs-i şerîflerinde: **(Ben iki zayıfın; yetim ile kadının hakkına tecavüz etmeyi yasaklıyorum!)** buyurdu.

Eshâb-ı kirâm, İslâmiyetin emirlerine uyarak yetimleri gözetirdi. Onların yedirilip, içirilmesinde kendilerine maddi yardımlarda bulunmayı vazife kabul etmişlerdi. Hazret-i Ömer'in oğlu, sofrasında bir yetim bulunmadan yemek yemezdi. Yolculukta bile, bir yetim bulur, öyle yemeğe başlardı.

Hazret-i Ömer "radıyallahü anh" bir gün çarşıya çıkmıştı. Genç bir kadın yanına gelerek O'na dedi ki:

- Ey mü'minlerin Emiri! Kocam öldü. Geride yetim küçük çocuklar bıraktı. Onlar, kendi yiyeceklerini temin edemiyorlar. Ekinleri ve davarları da yok. Onların, kıtlıktan yok olup gitmelerinden korkuyorum. Ben, Huzef bin Eyma el-Gif'ari'nin kızıyım. Babam, Hudeybiye'de Peygamber efendimizle beraber bulundu.

O zaman Hazret-i Ömer durdu ve:

- Bu ne büyük şeref! dedi. Evinin önünde bağlı duran besili devenin yanına gitti. Yiyecek ve elbise dolu iki çuvalı deveye yükledi. Yularını ona vererek:
- Bunu al götür. Bitince Allah daha hayırlısını verir, dedi.

Dinimiz, yetimin zayıf sayılmamasını ve horlanmamasını emretmektedir. Zira, yetimin kalbi çok hassastır. Yardımcısı Allahü teâlâdır. Bu sebeple yetime haksızlık etmekten, onu incitip ağlatmaktan Allah'a sığınmak ve korkunç belâ ve musibetlerle karşılaşmaya sebep olan yetim hakkı yemekten şiddetle kaçınmak gerekir.

Birçok şehirlerin batmasına, sarayların ve köşklerin yıkılmasına yetimlerin ahı sebep olmuştur. Peygamberimiz buyurdu ki:

(Yetim dövüldüğü zaman ağlamasından dolayı arş-ı âlâ titrer ve Allahü teâlâ, meleklerine şöyle buyurur:

- **Ey meleklerim, babasını toprağa gömdüğüm yetimi kim ağlattı?)**

Kendisi onu ağlatanı en iyi bildiği hâlde, yetimin şanını yükseltmek için böyle sorar. Melekler de:

- Allahü teâlâ en iyisini bilir der.

(Ey meleklerim, sizi şahit tutuyorum ki, her kim o yetimi memnun ederse, ben de onu kıyâmet günü memnun ederim!)

MENKIBE: Yetim Abdullah

Abdullah, on yaşlarında iken bir savaşta babasını kaybetmişti. Annesi de evlenince üvey baba Abdullah'ı istememişti.

Bir bayram günü Abdullah, yine bir kenara oturmuş, başını ellerinin arasına almıştı. Cıvıldaşan çocuklara bakıp ağlıyordu.

O sırada oradan Peygamberimiz geçiyordu. Oynaşan çocukları seyretmek için biraz durdu. Gülümsedi. Birkaç çocuğu okşadı. Sonra Abdullah'ı gördü. Kenarda durup ağlaması dikkatini çekmişti. Yanına gitti ve niçin arkadaşlarıyla oynamadığını, niçin ağladığını sordu?

Abdullah, Peygamberimizi tanımıyordu.

- *Amca dedi, babam bir savaşta şehid düştü, annem evlendi. Yapayalnız kaldım. Ne yiyecek bir dilim ekmeğim, ne giyecek yeni bir gömleğim var; bu yüzden arkadaşlarıma katılamıyorum.*

Peygamber efendimizin mübârek gözleri doldu.

- ***Peki Abdullah dedi, sen Hasan ile Hüseyin'e kardeş olmak ister misin?***
- *Çok isterim.*
- ***Peygambere torun olmak ister misin?***
- *Çok isterim.*
- ***Öyleyse yürü bize gidelim, bundan sonra benim torunumsun.***

Abdullah, ancak o zaman Peygamberimizin karşısında bulunduğunu anladı ve ellerine sarılıp öptü. Birlikte eve gittiler. Abdullah'ın karnı güzelce doydu. İlk defa yeni elbiseler giydi ve Peygamberimizden izin alıp tekrar çocukların arasına döndü. Ama bu sefer kenardan seyretmiyordu. Oyuna katılmış, onlar gibi hoplayıp zıplamaya başlamıştı. Çocuklar bu değişikliği merak edip Abdullah'a sordular:

- *Ey Abdullah, bir saat önce ağlıyordun, üstün başın dökülüyordu. Şimdi bakıyoruz yeni elbiseler giymişsin, aramıza katılıp oynuyorsun. Sebebi nedir?*

Abdullah memnun memnun gülümseyerek dedi ki:

- *Benim yerimde olsaydınız siz de sevinirdiniz. Ben Hazret-i Ali ile Hazret-i Fâtıma'ya evlat, Hasan ile Hüseyin'e kardeş, Peygamber efendimize de torun oldum.*

Çocuklar gıpta ile iç çektiler. Bir ağızdan şöyle dediler

- *Keşke biz de senin gibi yetim kalsaydık da, Peygamberimizin torunu olma şerefini kazansaydık. Sana imreniyoruz Abdullah!*

MENKIBE: Yetimin Hatırı

Kâfirlerden biri, bir gün bir yetime rastlamış, ona acıyıp elbise giydirmişti. O gece rüyasında:

"Kıyâmet kopmuş, kendisi Cehennemlik olmuş. Zebaniler onu tam Cehennemin ortasına atacağı sırada, yetim yetişip onlara arkadan bağırmış: (Bırakın onu, o beni giydirdi!) diye haykırmış. Zebanilerin (Bize onu bırakmamız emredilmedi ki!) demeleri üzerine, şöyle bir ses duymuş:

"O yetimin hatırı için serbest bırakın onu!"

Uyanınca hemen, Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldu.

MENKIBE: Kurtulmuş Kadın

Hazret-i Âişe vâlidemiz, zamanındaki bir olayı şöyle anlatır:

"Rüyamda kıyâmeti gördüm. Kulların amelleri tartılıyordu. Bir kadının amellerini terazinin bir kefesine koydular. Uhud Dağı'ndan çoktu. Bir ses duydum. "Bu kadın Zâfiret-ül-Adviyye'dir" diyordu. Uyanınca onu aradım. Kâ'beyi tavaf ediyordu. Ona:

- *Mü'minlerin annesi seni istiyor, dediler.*
- *Tavafı bitireyim de gelirim, dedi. Tavaftan sonra geldi.*

Hazret-i Âişe vâlidemiz:

- *Ne amel ettin de sevabı Uhud Dağı'ndan çok oldu? diye sordu.*

- *Kapıma gelip de, bir şey isteyen hiç kimseyi boş çevirmiş değilim. Bir de, her pişirdiğim yemekten, muhakkak bir yetime yedirmişim. Bir üçüncüsü daha var, o da müezzin her ezân okuyuşta, ben de onunla tekrar ettim ve ardından namazımı kıldım, dedi.*

Hazret-i Âişe -i Sıddîka buyurdu ki:

- *Ka'benin Rabbi olan Allah'a yemin ederim ki, sen kurtulmuşsun ve senin gibi yaşayanlar da kurtulmuştur.*

MİSAFİR HAKKI VE MİSAFİRPERVERLİK

Ziyaret maksadı ile eve gelen misafire ikram etmek, bizzat hizmetinde bulunmak, onu aç bırakmamak ve istirahatını temin etmek, Allahü teâlânın beğendiği güzel bir huydur. Bu, cömertlerin âdeti olup, Cennetliklerin alâmetlerindendir. Gerekirse, kendisi aç durup, misafire yedirmek, cömert olan misafirperverin hâlidir.

Misafirin gelişinde, ev sahibi için bereket ve hayır vardır. Bunu ni'met bilmelidir. Misafir, rızkı ile gelir. Peygamberler, veliler ve bütün sâlih müslümanlar, evlerini ve sofralarını bereketlendirmek için misafiri dört gözle beklemişler, onu baş tacı etmişlerdir. Evlerine geleni "Allah misafiri" bilmişlerdir. Peygamberlerden İbrahim aleyhisselâmın, günlerce misafir beklediği, misafir gelmeden yemek yemediği meşhurdur.

Misafire ikramda, cimrilik yapmamalıdır. Misafire dört şeyi vermeyen, ona zulüm, haksızlık etmiş olur. Bu dört şey; ekmek, su, tuz ve hararet (sıcaklık) olup hayatın devamı bunlara bağlıdır. Misafir, bunları vermeyen ev sahibinden şikayetçi olabilir.

Misafire yemeği getirmede acele etmelidir, bekletmemelidir. Evinde bulunan çoluk çocuğunun payını bırakmalı, kalblerinden misafirlere karşı kötü düşüncelerin geçmesini bu yolla önlemelidir.

Misafire eli açık, güler yüzlü, tatlı sözlü olmalıdır. Misafirin yanında ve her zaman, ev halkına ağır, dokunaklı söz söylememelidir. İçinde sövme, ayıplama olmayan şaka, latife yapılabilir.

Misafir gideceği zaman kalkıp, kapıya kadar uğurlamalıdır. Kusurumuza bakmayın, yine bekleriz gibi sözler söylemelidir.

Misafirperverliğin faziletini, üstünlüğünü bildiren bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ bir eve, bir misafir göndermek dilediği zaman, ondan önce bir meleği, beyaz bir kuş suretinde oraya gönderir. Gelir, o evin kapısı eşiği üzerinde durur. "Ey ev halkı, esselâmü aleyküm" der. Ona Cebrâîl aleyhisselâm cevap verir ve, "Senin bu ev sahibi ile ne işin var?" der. O melek, "Beni buraya elbette Allahü teâlâ gönderdi. Ona selâm söylüyor ve buyuruyor ki, filân kimse sana misafir olarak geliyor. Bu ona Allahü teâlânın Cennetten ihsân ettiği kırk günlük berekettir." Cebrâîl aleyhisselâm onu tutar ve o evin içine sokar. O meleğin ağzında bir pusula, "kâğıt parçası" bulunur. Cebrâîl aleyhisselâm, "Bu nedir?" der. "Bu, Allahü teâlânın bu hane halkı için yazmış olduğu Cehennem ateşinden kurtulma senedidir" der.)

Ev sahibi, misafirine kendisi hizmet etmelidir. Misafir olan evde, melekler ayakta durur.

Bir gün Hazret-i Ömer'e bir misafir gelmişti. Kalkıp ikram için, ona, kendisi hizmet etti. Sebebini sorduklarında:

- Resûlullah efendimizden duydum, buyurmuşlardı ki: **(İçerde misafir bulunan evde, melekler ayakta dururlar.)** Meleklerin ayakta olduğu yerde, oturmaktan hayâ ederim. Misafire hizmet ettirmek, mürüvvetsizlik olur, insafa yakışmaz.

MENKIBE: Misafirine İş Yaptırmak Kerem Değildir

Emevî devleti halifelerinden Ömer bin Abdülaziz hazretlerine bir gece misafir gelmişti. Kendisi yazı yazıyordu. Kandili ikide bir sönüyordu. Misafir dedi ki:

- Kandili düzelteyim, sönmesin.

- Misafirine iş yaptırmak kişinin keremine yakışmaz.

- Öyle ise, hizmetçiyi uyandırayım.

- Hayır, o şimdi uyumuştur.

Deyip kendisi kalktı. Yağdanlığı aldı ve kandile yağ koydu. Misafir dedi ki:

- Ey mü'minlerin emiri, hizmetçiniz dururken kendinizin bunu yapması uygun mudur?

- Ne var bunda? Kandile yağ almaya kalktığım zaman Ömer idim. Dönüp geldiğimde, yine Ömer'im. Allahü teâlânın katında insanların en hayırlısı alçak gönüllü olanıdır.

MENKIBE: Misafir Sır Saklamalıdır

Misafir ev sahibinin sırlarını saklamalı, onda gördüklerini ve duyduklarını kimseye söylememelidir. Gıybetin en çirkinlerinden biri de, ev sahibini çekiştirmektir.

Bir gün birisi, Hasan-ı Basri'ye gelerek dedi ki:

- *Falan kimse, senin hakkında kötü şeyler söylüyor.*
- *Sen onu nerede gördün?*
- *Evinde gördüm. Ona misafirdim.*
- *Ey nâmert! Bu kadar yemeği karnında sakladın da, bir sözü mü saklayamadın? Doğru söylüyorsan, benim onunla dört işim vardır:*

1- *Dilim ile ondan şikayetçi olmam.*

2- *Kalbimden ona kin tutmam.*

3- *Dünyada ve âhirette ona düşman olmam.*

4- *Ondan bir hak istemem. Onunla Cennete girmek "isterim.*

Ey fâsık! Kalk, getirdiğini geri götür. Söz getiren, götürücü de olur. Ben hakkımı helâl ettim. Sen de git, onunla, helâlleş!.

MENKIBE: Bire On

Bir gün, iki kişi Râbia-ı Adviyye hazretlerini ziyarete geldiler. İkisi de açtı. "Yemeği helâldir" diye içlerinden yemek yemek geçti. O anda kapıya biri gelerek, Allah rızası için bir şeyler istedi. Râbia hazretleri evde mevcut olan iki ekmeğini buna verdi. Gelen sevinerek gitti. Bir saat kadar sonra bir kişi kucağında bir yığın ekmekle geldi. Râbia hazretleri ekmekleri saydı. Onsekiz ekmek vardı. Dedi ki:

- *Ekmeklerin yirmi olması gerekir. Ekmeği getiren, ikisini saklamıştı. Çıkarıp iki ekmeği de verdi.*

Oradakiler hayretle sordular?

- *Bu ne sırdır? Biz senin ekmeğini yemeğe gelmiştik. Önümüze koyacağın ekmekleri kapıya gelene verdin. Ardından ekmek geldi. Eksik olduğunu söyledin.*

Râbia hazretleri dedi ki:

- *Siz ikiniz gelince, karnınızın aç olduğunu anladım. Önünüze koyacağım o iki ekmeği kapıya gelene verdim. Allahü teâlâdan bu iki ekmeklerin misafirlerin karnını doyurmayacağını, bunun için bir yerine on vermesini istedim, iki ekmek yerine 20 ekmek geleceğini bildiğim için de, ekmeklerin noksan olduğunu söyledim.*

MENKIBE: Kapıya Geleni Boş Çevirme

Ümmü Büceyd (radıyallahü anhâ) hanım sahâbîlerdendir. Resûlullah sallallahü aleyhi efendimiz bazen onların bahçesine gelir ve istirahat ederlerdi. Bir defasında yine bahçelerine teşrif ettiklerinde şu hâdiseyi nakleder:

"Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz bize gelince, hemen bir kâse çorba hazırlayıp ikram ettim. Hizmet için koştururken aklıma takılan, gönlümü tırmalayan bir soruyu sorayım istedim. Dedim ki:

- *Yâ Resûlallah! Bazen kapıya dilenci geliyor, bir şeyler istiyor. Ben de yanımda bulunan şeyleri azımsayıp küçük gördüğümden bir şey veremiyorum. Değersiz bir şey mi vermiş olurum diye isteyeni boş çeviriyorum. Bu da gönlüme hoş gelmiyor. Kalbime sıkıntı veriyor, üzülüyorum. Nasıl hareket edeyim?*

İki Cihan Güneşi efendimiz, bu yanık yürekli, vermek hasretiyle kavrulan sahâbesine şöyle cevap verdi: ***"Bir hayvan tırnağı da olsa kapıya gelen yoksulun eline bir şeyler koy."*** *buyurdu.*

MENKIBE: Misafir Rızkı İle Gelir

Misafirperver bir sahâbî vardı. Hanımı ise her gün kocasının yanında birkaç misafirle gelmesine tahammül edemez ve kocasına:

- *Sen her gün birkaç misafirle geliyorsun, gelen misafirler, çocuklarımızın rızıklarını yiyorlar, derdi.*

Kocası, aldırış etmez eve gelirken her gün yanında birkaç misafir getirmeye devam eder. Kadın sahâbî dayanamayıp, gider durumu Resûlullah efendimize arz eder:

- *Yâ Resûlallah! Kocam her akşam eve birkaç misafir getiriyor, böylece de ko-*

camın kazandıkları hep misafirlere gidiyor. Bir gün hastalanıverse, açlıktan ölmekten korkarım.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) kadının kocasını, huzuruna çağırtır, durumu bir de ondan dinler. Sahâbî:

- *Ben misafirsiz edemem! Soframda misafir olması, bana neş'e ve bereket veriyor, der.*

Bu sefer Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) kadına, bundan sonra fazla değil, bir misafire razı olup olmadığını sordu. Kadın buna da razı olmayarak:

- *Ben çocuklarımın rızkını başkalarının yemesine rıza gösteremem, der.*

Sahâbî hiç olmazsa bir misafirde ısrar edince; kadın boşanmaktansa, bir misafire razı olur. Fakat o akşam üzeri beyinin, yine eve iki misafirle geldiğini görür. Kadın sinirlenmiştir, içi rahat değildir. Yemek hazırlamak için mutfağa girer, üç kişilik yemek hazırlayıp tepsiyi kocasına verir. Biraz sonra da, misafirlerden birinin çıkıp gittiğini görür. Hazırlanan yemeklerden biri yenmemiştir. Kadın kocasına:

- *Misafirin biri niçin yemek yemeden çıkıp gitti? diye sorar.*

Sahâbî, ikinci misafirin farkında değildir:

- *Sen hangi misafirden bahsediyorsun. Ben bir misafirle geldim, o da içerde işte, diye cevap verir.*

Kadın çok iyi görmüştür. Misafirin birisi yemek yemeden çıkmıştır. Bu münakaşanın içinden çıkamayacaklarını anlayan karı-koca, hemen Efendimiz Hazretlerine müracaata giderler ve durumu anlattılar... Onları dinleyen Peygamber efendimiz şöyle buyurdular:

- *Evet! Eve iki misafir gelmişti. Fakat bunlardan birisi hakiki insan değil, insan sûretine giren rızıktı. Allahü teâlâ hanımını akıllandırmak için rızkı insan kılığına sokmuştu. Hanımın ise, yine misafirler için bir miktar rızkı gözden çıkarıp hazırladı, ama o rızık, eksilmedi.*

MENKIBE: Misâfir İstiyordun Gönderdik, Kovdun

Hâce Ali Şirgâhî, Şâh Şücâ Kirmânî'nin türbesinin yanında fakirleri davet eder, yemek verirdi. Böyle bir gün; "Yâ Rabbî! Bir misâfir gönder!" dedi. Aniden bir köpek geldi. Hâce Ali köpeği kovaladı. Köpek kaçtı. Sonra Şâh'ın kabrinden bir ses geldi:

"Misâfir istiyordun. Gönderdik, kovdun" dedi. Derhâl kalktı, dışarı koştu. Köpeği aradı bulamadı. Şehrin dışına gitti. Köpeği orada bir ağacın altında yatıyor hâlde buldu.

Yemeği onun önüne koydu. Köpek yemeğe dönüp bakmadı. Hâce Ali utandı ve istiğfâra başladı. Tövbe etti. Köpek dile gelip;

"Ey Hâce Ali, şimdi iyi ettin. Misâfir çağırıp kovmak ne demektir. Dikkatli ol! Eğer Şâh Şücâ orada olmasaydı, göreceğini görmüştün, bütün hâller senden alınırdı" dedi.

MENKIBE: Mü'mine İkram, Affa Sebebdir

Hazret-i Ömer (radıyallahü anh) bir gün evinde bir yastığa dayanmış oturuyordu. İçeriye Selman-i Farisi girdi. Hazret-i Ömer (radıyallahü anhümâ), oturması için yastığı ona uzattı. Selman-i Farisi (radıyallahü anh):

- *Resûlullah efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" ne kadar doğru söylüyor, dedi.*

Hazret-i Ömer:

- *Yâ Ebâ Abdurrahman ! Nedir o?*
- *Bir gün Resûlallah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin huzuruna çıktım. O dayanmakta olduğu yastığı bana uzattı ve* ***"Selman, evine gelen Müslüman kardeşinin altına ikram olarak bir minder uzatan müslümanı Allahü teâlâ mutlaka affeder"*** *buyurdu.*

İHTİYARLARA HÜRMET

Dînimiz, ihtiyarlara hürmet etmeye büyük ehemmiyet vermiştir. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Bir genç, bir yaşlıya, yaşından dolayı hürmet ederse, onun yaşına varınca, Allahü teâlâ, ona gençleri hürmet ettirir.)**

Bugünün gençleri, yarının ihtiyarlarıdır, ihtiyar olmasa bile, yaşlılara hürmet etmek dinimizin mühim emirlerindendir. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki: **(Büyükleri saymayan, küçüklere acımayan bizden değildir.)(Yaşlılara hürmet ve ikram, Allahü teâlâya saygıdandır.)**

(Müslüman, güçsüzlere, hastalara, yaşlılara ve küçüklere merhamet eder.)

Ziyaretlere, yaşına hürmeten büyüklerden başlamalı, bir şey vermeye ise küçüklerden başlamalıdır.

İhtiyara hürmet ederken, zengin fakir ayırmamalıdır. Zengine zenginliği için hürmet edilmez. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Zengine, zenginliğinden dolayı tevazu edenin, dininin üçte ikisi gider.)

İslâm âlimleri, malından dolayı zengini yüceltenin, fakirliğinden dolayı yoksulu aşağılayanın lanete müstehak olduğunu bildirmişlerdir.

MENKIBE: İhtiyarın Önüne Geçmedi

Bir gün Hazret-i Ali, sabah namazı için mescide giderken bir ihtiyara rastladı. İhtiyarın aksakalına hürmet edip, önüne geçmedi. İhtiyarın arkasından ağır ağır yürüyordu. Mescid kapısına kadar geldiler. İhtiyar içeri girmeyip, gitti. Hazret-i Ali, bu ihtiyarın hıristiyan olduğunu anladı.

Hazret-i Ali mescide girince Resûlullah efendimizi Eshâb-ı kirâm ile birlikte rükûa eğilmiş buldu. Namaz bittikten sonra Eshâb-ı kirâm Resûlullah efendimizden birinci rükûda çok beklediklerinin sebebini sordular. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

(Âdet olan tesbihi yapıp rükûdan kalkacağım zaman Cebrâîl aleyhisselâm Sidretül-Münteha'dan süratle geldi. Başımı tutarak rükûdan kalkmama engel oldu. Bunun hikmetinin ne olduğunu da bilmiyorum.)

O sırada, Allahü teâlâ da Cebrâîl aleyhisselâma buyurdu ki: ***(Ey Cebrâîl! Habibime söyle, rükûda bekletilmesinin hikmetini bildir de, Eshâbına da sırrını açıklasın!)***

Hemen Cebrâîl aleyhisselâm Resûlullah efendimizin huzuruna gelerek:

- *Yâ Resûlallah! dedi. Siz, rükûdan kalkacağınız zaman, Allahü teâlâ;* ***"Git Habibimin sırtını tut da rükûdan kalkmasın. Çünkü sevgili kulum Ali, yolda rastladığı bir ihtiyarın aksakalına hürmet ederek yavaş yürüyor, cemâat sevabından mahrum olmasın!"*** *buyurdu. Bunun üzerine ben de hemen gelerek, sizi Hazret-i Ali gelinceye kadar rükû da tuttum. Hak teâlâ beni, sizleri rükûda tutmak için gönderdiği zaman kardeşim İsrafil aleyhisselâmı da doğmaması için güneşi tutmaya gönderdi. Hikmeti budur.*

Resûlullah efendimiz, Cebrâîl aleyhisselâmın getirdiği haberi ve namazda iken rükûda neden bekletildiğinin hikmetini de Eshâb-ı kirâma anlattı.

MÜSLÜMANLARIN HAKLARI

Müslüman, müslümanın din kardeşidir. Kendisine yapılmasını istemediği şeyleri, kardeşleri için de istemezler. Müslümanlar, bir bedenin uzuvları gibidirler. Birindeki dert, sıkıntı ve üzüntü hepsini rahatsız eder.

Müslümanlar birbirine hürmet eder, aralarında yardımlaşırlar. Din yolunda ve dünya işlerinde sıkıntıda gördüklerini bu sıkıntılardan kurtarırlar. Ramazan-ı şerîfe, oruç tutanlara, câmilere, ezâna, namaz kılanlara, Kur'ân-ı kerîme saygı gösterirler. Başkalarının mallarına, canlarına ve ırzlarına (namuslarına) saldırmazlar. Hiç suç işlemezler. Kul ve hayvan haklarını gözetirler. İslâmın güzel ahlâkı ile yaşayarak herkesin sevgi ve saygısını kazanırlar. Müslümanlar, müslüman olmayanlara karşı da güler yüzlü ve tatlı dilli davranırlar. Bu davranış, onları İslâmiyete ısındırır.

Müslümanların haklarını gözetmek lâzımdır. Sevgili Peygamberimiz, **(Müslümanın müslüman üzerinde beş hakkı vardır: Selâmına cevap vermek, hastasını yoklamak, cenazesinde bulunmak, davetine gitmek ve aksırıp elhamdülillah diyene, yerhamükellah diyerek cevap vermek)** buyurdu.

Selâmlaşmak

Müslümanların birbirine karşı haklarından birincisi, birbirlerini gördükleri zaman selâmlaşmalarıdır. İki müslüman karşılaştığı zaman **"Selâmün aleyküm"** veya **"Esselâmü aleyküm"** diyerek birbirlerine selâm verirler. Kendisine selâm verilen de bunu, **"Aleyküm selâm"** veya **"Ve aleyküm selâm"** diyerek alır. Sadece **"Selâm"** veya **"Selâm aleyküm"** demek ve başka sözler söylemek selâm olmaz. Buna cevap vermek lâzım değildir.

"Selâmün aleyküm" demek, (Ben müslümanım. Benden sana zarar gelmez. Selamettesin) demektir. Selâmın cevabı da aynı mânâdadır.

Selâm; tanıdık, tanımadık herkese duyabileceği kadar sesle verilir. Önce büyük küçüğe, şehirli köylüye, binekte olan yayaya, ayakta olan oturana, az olan çok olana, efendi hizmetçisine, baba ve anne çocuklarına verir.

Peygamberimiz, Medine'ye teşrif ettiklerinde müslümanlara ilk iş olarak birbirleriyle selâmlaşmalarını tavsiye etmiştir. Bu durum, müslümanlar arasında tanışma ve kaynaşmaya sebep olmuştur.

Hasta Ziyareti

Hasta olan din kardeşini ziyaret etmek (iyâdet), müslümanların birbirine karşı olan haklarındandır. Sevgili Peygamberimiz, **(Bir hastayı yoklayan, hep Cennet bahçelerinde bulunur ve şehid sevabına kavuşur)** buyurdu. Bu sevaba kavuşmak, hastanın gönlünü ve duasını almak için hasta ziyaret edilir. Hastanın duası kabul olur.

Davetine Gitmek

Bir müslümanın davetine gitmek de, müslümanların birbirlerine karşı olan haklarındandır. Yalnız çağrılan yere gitmek için bazı şartları gözetmek lâzımdır. Oyun oynanan, çalgı çalınan, gıybet edilen ve içki içilen davetlere gidilmez. Böyle mâniler bulunmayan davetlere gidilir.

Aksırana Dua Etmek

Aksırmak ni'mettir. Ni'mete kavuşan hamdeder. Böyle hamd edeni işiten de ona dua eder. Müslüman aksırınca **(Elhamdülillah)** demeli, bunu duyan Müslüman da geciktirmeden hemen, **(Yerhamükellah)** demeli. (Allah sana rahmet etsin) demektir. Üçüncü biri varsa **(Yehdîkumullah)** demelidir. Bu da, (Allah bize ve size hidayet versin!) demektir. Üçüncü bir kimse yoksa, aksıran cevap olarak aynı şeyi kendi söylemelidir.

Nasihat Etmek

İnsanlara iyiliği anlatarak, kötülükten sakındırmak lâzımdır. Bu her müslümanın vazifesidir. Allahü teâlâ, nihayetsiz merhametinden dolayı, bu işle vazifeli olarak, evvelâ Peygamberleri, sonra bunların yerine, evliyâyı ve âlimleri davetçi gönderdi. Bunların dili ile sevaplarını ve azaplarını bildirerek, bütün insanların iyilik yaparak, kötülüklerden uzaklaşmasını emretti.

İnsanlara iyiliği anlatarak, kötülükten sakındırmak, onların işine karışmak değildir. Bu insanlara yapılacak en büyük iyiliktir. Allahü teâlânın da emridir. Nitekim Âl-i İmrân sûresi 110. âyetinde meâlen, **(Ey Muhammed aleyhisselâmın ümmeti! Siz beşeriyet için meydana çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz, iyiliği emreder, fenalıktan men edersiniz ve Allah'a îmânınızda devamlı olursunuz)** buyruluyor.

Sevgili Peygamberimiz de, **(Günâh işleyeni, eliniz ile men ediniz. Buna kuvvetiniz yetmezse, söz ile mâni olunuz. Bunu da yapamaz iseniz, kalbiniz ile beğenmeyiniz. Bu ise, îmânın en aşağısıdır)** buyurmuştur.

İnsanlara nasihat ederken kimsenin kalbini kırmamalı, fitne çıkmasına sebep olmamalıdır. Kimseye kötü gözle bakmamalı, herkese iyilik yapmak düşüncesinde olmalıdır.

İLK ŞEHÎDLER[2]

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" İslâmiyeti yaymak için gecesini gündüzüne katarak çalışıyor. İslâmiyeti kabul etmeyen müşrikler de, bilhassa garip zayıf olan Eshâb-ı kirâmı her türlü işkenceye tâbi tutuyorlar.

Ramda adlı kayalık bir bölge... Güneşin en yakıcı olduğu saatler. Isı, belki elli-altmış derece. Belki de daha fazla.

Mahzûmoğulları, dört kişiyi kıskıvrak bağlamış, kızgın sacdan farksız bu taşlarda türlü işkencelerle eziyet ederek İslâmiyetten vazgeçirmeye çalışıyor...

Bunlar; **Yaser,** hanımı **Sümeyye** ve oğulları **Ammar** ile **Abdulah** (radıyallahü anhüm)...

Dilleri damaklarına yapışıyor. Yedikleri kırbaç izlerinden söken kan, ayaklarına doğru yol alıyor, beyinleri sıcaktan fokur fokur kaynıyor, taşlar ayaklarını pul pul yakıyor ama îmândan küfre dönme tekliflerini onlar yine de:

"Derimizi yüzseniz, hattâ etimizi dilim dilim kesseniz, biz yine İslâm dînînden dönmeyiz!" diyerek nefretle reddediyorlar.

Bir direniş ki, tarihin ender vak'alarından... O gün ölgün ve bitkin hâle gelen Yaser ailesi bırakılıyor. Fakat sair günler **Lat** ve **Uzza'**ya taptırmak için yapılan işkenceler gaddarca sürüp gidiyor...

Bu dört sahâbîyi şimdi de **Batha** denilen yere götürmüşler orada işkence yapıyorlar. Birden **Resûlullah** görünüyor. Eshâbına yapılanlardan fevkalâde müteessir olarak üç kere aynı şeyi buyuruyorlar:

"Sabredin ey Yaser ailesi, sabredin ve sevinin ki mükâfatınız Cennet olacaktır..."

O'nu görmüş olmak; sesini duymak, zulüm altındaki bu dört sahâbîyi biraz ferahlandırıyor. Yaser, merakla soruyor:

- **Yâ Resûlallah! Günler hep böyle mi geçecek?**

Sevgili Peygamberimiz, suali bir duâ ile cevaplandırıyorlar:

"Allahım! Yaser ailesine rahmet ve mağfiretini ihsân eyle..."

Hazret-i Resûl'ün oradan ayrılmasından bir süre sonra **Yaser** radıyallahü anh, insanın tahammül kudretini aşan işkencelere dayanamayarak ruhunu "rahmet ve mağfiret" sahibine teslim etti.

İslâm, ilk şehîdlerini verdi...

Ebedi hakikat yoluna can feda edildi. Akın akın gelecek şehîdler ordusunun ilk neferi şahâdet şerbeti içti. O şanlı şehîde bin selâm olsun!

Yaser, hanımı ve oğulları önünde işkence göre göre can verdi. Ama zulüm durmadı. Kâfirlerin gözleri kan çanağı... Terden sırılsıklam olmuşlar. Tâkatleri kesilmiş bu zalimler, doymaz hınçları ile diğer üç mü'mini dövmeye devam ediyorlar. İşte atılan bir okla **Abdullah** da Cennete kanat açıyor...

Baş kâfir Ebû Cehil, Sümeyye radıyallahü anhâya hem vuruyor; hem lisanla hakaret ediyor. Sümeyye Hâtun, bu çirkin hakaretlerden birine cevap verince, hayâsızca saldıran Ebû Cehil kelbi, mübârek kadının ayaklarına ip taktırarak beklemekte olan iki deveye bağlatıyor ve hayvanlar, sür'atle zıt istikametlere sürülüyor.

2 Rahim Er, Sevgili Peygamberim/Siyer-i Nebî, 176, 177.

Dehşetli ân! Tüyler diken diken havada. Sümeyye Hâtun parçalanırken çığlık çığlığa söylediği **Kelime-i tevhid**, çelik bir kırbaç gibi Ebû Cehil'in yüzünde şaklıyor.

Bu da **ilk kadın şehîd...** Bu alçak muameleye; bu fütursuz kahpeliğe maruz kalan îmânımızı borçlu olduğumuz o çilekeş büyük insanlar için sicim gibi gözyaşı dökülse yeridir...

Şahâdet mertebesini Yaratan'a şükrolsun.

Ölüm acısını duymayan, sorgu sual görmeyenlere rahmet; cesedi çürümeyen, bilmediğimiz bir hayatla diri olanlara selâm olsun!

Onlar ki şehîddir.

MÜBÂREK HANIMLAR

Hadice-tül-kübrâ "radıyallahü anhâ"

Kureyşin asilzade, kibar ailesindendir. Resûlullahın ilk zevcesidir. Babası Huveylid, anası Fâtımadır. Kırk yaşında ve dul iken Resûlullahla evlendi. Resûlullah o zaman yirmibeş yaşında idi. Bundan dört kızı ve iki oğlu oldu. Dul iken, ticaret yapardı. Çok zengindi. Memurları, katibleri ve köleleri vardı. İlk önce, Hadice îmân etdi. Kâfirler heykele tapar, Resûlullaha inanmaz, alay ederlerdi. Çok eziyyet ederlerdi. Hadice vâlidemiz, Resûlullaha teselli ve gayret verirdi. Bütün malını, mülkünü onun uğruna feda etdi. Resûlullaha yirmibeş sene sadakatle hizmet etdi. Bir kerre incitmedi. Hicretden üç sene önce, Ebû Talibin ölümünden üç gün sonra, altmışbeş yaşında, Mekke-i mükerremede vefat etdi. Resûlullah, vefatına kadar, her zaman kendisini medh buyururdu. Hattâ, birgün, evde medh ederken, Âişe vâlidemiz dayanamayıp, (Cenâb-ı Hak size ondan daha iyisini verdi) dedi. **(Hayır! Ondan iyisi verilmedi. Herkes bana yalancı dediği günlerde, o bana inandı. Herkes bana eziyyet verirken, o bana yar oldu. Üzüntülerimi giderdi)** buyurdu.

Âişe "radıyallahü anhâ"

Resûlullahın zevce-i mutahharasıdır. Ebû Bekr-i Sıddîkın kızıdır. Vâlidesi, ümmü Rûmandır. Hicretden sekiz sene önce tevellüd ve 57. yılda, 65 yaşında Medîne'de vefât etdi. Kabri, Bakîdedir. Evlâdı olmadı. Hadîce-i kübrânın vefâtından bir yıl sonra ve hicretden iki yıl önce, nikâh edildi. Üç sene sonra, Medînede, hücre-i saâdete getirilmekle şereflendi. Çok akıllı, zekî, âlime, edîbe ve afîfe ve sâliha idi. Hâfızası pek kuvvetli olduğu için, Eshâb-ı kirâm, birçok şeyleri ondan sorup öğrenirdi. Âyet-i kerîme ile medh edildi.

Fâtıma-tüz Zehra el-Betül "radıyallahü anhâ"

Resûlullahın dört kızından en sevgilisi idi. Aklı, zekâsı, hüsn-ü cemâli, zühd ve takvâsı ve ahlâk-ı hasenesi pek ziyâde idi. Hadîce-tül-kübrânın kızı idi. Hicretden onüç yıl önce Mekkede tevellüd etdi. Hicretin ikinci yılında, hazret-i Alîye verildi. O zaman, hazret-i Alî yirmibeş yaşına gelmiş idi. Hazret-i Fâtımanın kardeşlerinin çocuğu olmadı, olanı da küçük iken vefât etdi. Resûlullahın soyu, yalnız hazret-i Fâtıma'dan hâsıl oldu. Üç oğlu, iki kızı oldu. Muhsin küçük yaşda iken vefât etdi.

Hazret-i Alî, Fâtıma, Hasen ve Hüseyne **(Ehl-i beyt)** veya **(Âl-i abâ**) denir. Hazret-i Meryem'den sonra, bütün kadınların en üstünüdür. Kendisi ve nesli Cehennem ateşinden kesilmiş mânâsına **(Fâtıma)**, yüzü pek beyâz ve parlak olduğundan **(Zehrâ),** erkeklerden çekinen, ibadete düşkün, namuslu ve çok temiz kadın, zühd ve dünyâdan kesilmekde önde olduğu için **(Betül)** denildi. Âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler ile medh olundu. Resûlullahın vefâtından sonra güldüğü hiç görülmedi. Altı ay daha yaşayıp, onbirinci yılda, Ramazân-ı şerîfin üçüncü günü, vefât eyledi.

Hazret-i Meryem "radıyallahü anhâ"

Îsâ aleyhisselâmın annesi. Hazret-i Meryem büyük bir zât olan İmran'ın kızı olduğundan birçok kimse onu büyütüp, yetiştirmek istemişti. Fakat teyzesi Elisa'nın kocası Zekeriyya aleyhisselâm, Meryem'i alıp evine götürdü. Hazret-i Meryem, teyzesinin yanında büyüdü. Daha sonra Zekeriyya aleyhisselâm ona, Beyt-ül-mukaddes'de husûsî bir oda yaptırdı. Hazret-i Meryem odasına çekildi ve ibâdetle meşgul oldu. Yanına Zekeriyya aleyhisselâmdan başka kimse giremezdi. Hazret-i Meryem, iffetli, fazîletli olup, gece-gündüz hep ibâdetle meşgûl olurdu. O kadar çok ibâdet ederdi ki, ibâdeti İsrâiloğulları arasında darb-ı mesel hâline gelmişti. Allahü teâlâ ona bir çok kerâmetler ve güzel hâller ihsân etmişti. Onun bu hâl ve kerâmetleri meşhûr olup, yayılmıştır. Hazret-i Meryem, o zamanda bulunan kadınların en fazîletlisiydi.

Âsiye binti Müzahim "rahmetullahi aleyhâ"

Firavun'un hanımıdır. Yusuf aleyhisselâma îmân eden Reyyan bin Velid'in neslindendir. Kavminin seçkin kadınlarından olup, iffet ve cemal sahibiydi. Hazret-i Mûsâ'yı bebekken Nil nehrinden kurtarıp, büyütmüş, sonra da onun peygamberliğine inanmıştır.

Hazret-i Âsiye bir müddet îmânını gizledi. Gizli gizli Allahü teâlâya ibadet etti. Onun gizlice îmân ettiğini öğrenen Firavun, vazgeçmesi için tehdidde bulundu. Firavun, bütün tehdid ve eziyetlere rağmen îmânından dönmeyen hazret-i Âsiye'yi ellerinden ve ayaklarından dört direğe bağlatıp sırt üstü yere yatırttı. Göğsü üzerine değirmen taşı koydurdu.

Bu eziyetler ve işkenceler esnasında; "Yâ Rabbî! Benim için nezdinde Cennet'te bir ev yap! Beni cahil Firavun'dan, batıl kötü amelinden ve zalim olan bu kavmin şerrinden koru!" diye dua etti.

Allahü teâlâ tarafından kendisine; **"Başını kaldır!"** diye ilham olundu. Başını kaldırıp baktığında, gözünden perde kaldırılıp Cennet'te kendisi için beyaz inciden yapılmakta olan köşkü gördü. Artık yapılan eziyetlerden acı duymuyor, Cennet'te kendisi için hazırlanan köşkü seyrediyor ve gülüyordu.

Âsiye'nin îmânını Firavun'un akıl almaz işkenceleri bile söndürememiş, bilakis onu daha kuvvetlendirmiştir. Bu duruma iyice kızıp sinirlenen Firavun, hazret-i Âsiye'nin üzerine daha büyük kaya atılması ve böylece çok elem verici büyük işkence ve eziyyet yapılmasını emretti. Fakat o kaya üzerine atıldığında, hazret-i Âsiye çoktan ruhunu teslim etmişti.

Maşite Hâtun'un Îmânı "rahmetullahi aleyhâ"

Firavun'un hazine işleriyle görevli bir veziri, bunun da Maşite adında bir hanımı vardı. Firavun'un kızının dadılığını yapıyordu. Kendisi Mûsâ aleyhisselâmın dinine inandığı hâlde îmânını gizliyor, ibâdetlerini de gizli yapıyordu.

Maşite Hâtun birgün hamamda Firavun 'un kızının saçını tararken, tarak yere düştü. Bunu yerden alırken gayri ihtiyari olarak ağzından şu sözler çıktı: ''Bismillahirrahmanirrahim" yâni, "Rahman ve rahim olan Allahın adıyla" Firavun'un kızı bu söze kızarak dedi ki:

- Ey dadı! Bu nasıl sözdür. Benim babamdan başka tanrı mı vardır? Babamın adını değil de, bir başkasının adını nasıl söylersin?
- Evet yavrum Allah vardır. Hem yeri, göğü ve içindekileri yoktan var eden, seni beni, babanı ve bütün varlıkları yaratan bir Allah vardır. Ben bir olan Allah'a inanıyorum.

Firavun'un kızı bu sözlere daha da kızarak dedi ki:

- Seni babama şikâyet edeceğim. Hakettiğin cezâya çarptırılacaksın. Doğruca babasının yanına gidip olanları söyledi.

Firavun Maşite Hâtun'u yanına getirterek dedi ki:

- Sen benden başka bir tanrıya inanıyormuşsun. Söyle, benden başka yer yüzünde tanrı var mıdır?
- Hâşâ! Ey Firavun sen de biliyorsun ki sen ilâh değil, âciz bir kulsun. Seni de yaratan Allah'tır. Sen fânisin, yok olacaksın. Fakat benim Rabbim olan Allah ebedidir. Fâni değildir. Mûsâ aleyhisselâm O'nun peygamberidir.

Bu sözlere çok kızan Firavun onu hemen öldürmektense, her gün bir uzvunu keserek başkalarına da bir ders olmasını istedi. Önce tırnaklarını çektirdi. Saçından tavana asıldı. Kamçılarla vücûdundan kan çıkıncaya kadar kırbaçlandı. Bunlara rağmen dininden dönmeyince, Firavun'un kini günden güne fazlalaşıyordu Maşite Hâtun'u bir ağaca bağlattı. Biri 5 yaşında, diğeri de 5 aylık olan iki kız çocuğundan büyüğünü karşısına getirerek şöyle söyledi:

- Ey Maşite, beni tanrı olarak kabûl edersen seni serbest bırakacağım.

Maşite, yavrusunun acıklı hâline, bir de Firavun'un hâline baktı. Sonra dedi ki:

- Ben ancak bir olan Allah'a inanıyor ve O'nu kendime ilâh olarak kabûl ediyorum.

Firavun eline geçirdiği bıçakla 5 yaşındaki yavrunun gırtlağını annesinin gözü önünde kesti. Kanını da Maşite'nin ağzına yüzüne sürdürdü. Sonra tekrar hiddetlenerek şöyle sordu:

- Söyle benden başka tanrı var mıdır?
- Allah birdir, Allah'tan başka ilâh yoktur.

Bu sefer Firavun 5 aylık kundaktaki yavruyu getirmelerini istedi. Getirilen yavruyu annesine yaklaştırdıklarında saatlerdir süt emmeyen yavru, meme aramaya başladı.

Maşite Hâtun önceki yavrusunun uğratıldığı akıbetini düşündü. İkinci yavrusunun da hunharca kesilmesine bir anne olarak dayanamayacaktı, kararını verdi. Firavun'a Rabbim sensin diyecek, fakat kalben inanmayacaktı. Tam "Rabbim sensin" diyeceği

sırada küçük yavru dile gelerek dedi ki:

- Hayır anne, hayır! sabreyle! Rabbim sensin deme! Îmânından aslâ dönme. Firavun'a inanma! Benim için, ablam için, senin için, Allah'ın Cennette hazırlamış olduğu makâmı görüyorum. O makâmı, etrafında sana hizmet etmek için pervane gibi dönen hûrileri de görüyorum.

Firavun ve orada hazır olanlar bu sözü duydular. Tövbe edeceklerine daha da hiddetlenen Firavun, 5 aylık yavruyu da hemen boğazlattı. Fakat Maşite Hâtun ağlamıyor, gülüyordu. Kızının gördüklerini artık o da görüyordu. Ölümünün bir an evvel gelmesini arzuluyordu. Firavun kocasıyla beraber Maşite Hâtun'u ve yavrusunu kaynar kazanın içine attı. Fakat kini hâlâ yatışmamıştı.

Habîbe Hâtun[3] "radıyallahü anhâ"

"Geliyorlar... İşte... Resûlullah geliyor!" haberi ile Medine ayağa kalktı.

Medine, selâma dur, yemin et, dönme asla.
Tek rehber O'dur ancak, sarıl ebedî dosta..

Kâinatın Efendisi, devesinin üstünde ilerlerken herkes, Kusvâ'nın yularını tutarak:

- Yâ Resûlallah, lütfen bize buyurun, diye yalvarıyordu...

Efendimiz:

- Hayvanın yularını bırakınız. Nereye çökerse oraya misafir olacağım. İnsan bineğinin yanında olmalı, diyorlar ve bir taraftan da kasîdeler okuyup tef çalarak kendisini karşılayanlara tebessümle mukabele ediyorlar.

- Beni seviyor musunuz?

Bir ağızdan verilen cevap dört bir yanı çınlatıyor.

- Evet!

- Ben de sizi seviyorum. Ben de sizi seviyorum, diyerek gönüller alıyorlar. Yüreklere çiçekler serpiyorlar.

Onsekiz bin âlemin efendisini istikbal edenler arasında gözleri görmeyen Hazret-i Habîbe de var. Bu hanım, Ebû Süfyân'ın kölesi iken İslâmiyetle şereflenmişti. Ne var ki durumdan haberdar olan İslâm düşmanları, O'nu hak yoldan caydırmak için dayanılmaz baskılara başladılar. Fakat Habîbe radıyallahü anhâ, bu baskılara kahramanca dayandı. Bir kadındaki bu akıl almaz mukavemet, kâfirleri çileden çıkardı ve sonunda o alçaklığı da işlediler: Mübârek kadının gözlerine kızgın mil çekerek kör ettiler.

Habîbe Hâtun'a soruyorlar:

- Gözlerin görmüyor; sen niçin geldin?

Cevap:

- Görmesem de O'nun kokusunu alırım.

İşte sevginin en muazzam örneği...

3 Rahim Er, Sevgili Peygamberim/Siyer-i Nebî, 303.

Sevgili Peygamberimiz, onun olduğu topluluğa doğru gelirken sâdık mü'mineyi uzaktan fark ettiler ve seslendiler:

- Sen de burada mısın yâ Habîbe?

- Evet, ey Allah'ın Resûlü...

Mucize işte o ân gerçekleşti... Hazret-i Habîbe tekrar görür oldu...

Nesibe Hâtun[4] "radıyallahü anhâ"

Her mücâhidin en az dört müşrikle çarpıştığı Uhud Gazâsında harp iyice şiddetlenmişti. Bu ölüm-kalım mücadelesinde bir ara Allah'ın arslanı Ali "kerremallahü vecheh", Efendimizi göremez oldu. Bir taraftan dövüşürken, bir taraftan da O'nu arıyor ve düşünüyordu:

"O, kahramanların en üstünüdür. Düşman karşısından çekilmesi imkânsız. Acaba söz dinlemediğimiz için Allahü teâlâ gadaba gelip de Resûlullahı göğe mi kaldırdı!.."

Hazret-i Ali de uzağa düşmüşken, Resûlullah'a yeni bir hücum daha oldu.

İki atlı kuduz kâfir, Resûlullah efendimize çok tehlikeli bir şekilde saldırdılar. Ancak **o ân Nesibe binti Kâ'b birden ortaya çıktı** ve saldırganlardan birine indirdiği bir kılıç darbesi ile bacağını koparark canını Cehenneme yolladı. Nesibe Hâtun'un saldırganı tepelemesi, Allah'ın Resûlünü ziyadesi ile memnun etti. Diğer melûna da hamle yaptıysa da, düşman çift zırhlı olduğundan bu müthiş kılıç darbesinden hafif yarayla sıyrıldı. Ve ânında kahraman mücâhideye amansız bir kılıç indirdi. Hazret-i Nesibe'nin sağ omzundan taraf göğsü yukarıdan aşağıya doğru ikiye ayrıldı...

Bütün bunların hepsi gâyet kısa bir zamanda oldu. İşte bu kahraman kadının kazandırdığı bu çok kıymetli zamanda, Hazret-i Ali tekrar Efendimizin, düşman karşısındaki mücadelesini ve maruz kaldığı tehlikeyi görerek o tarafa atıldı; âdetâ uçtu. Bir kartal gibi, bir kaplan gibi. O dakika kâfirin kılıcını Hazret-i Nesibe radıyallahü anhânın omzundan çekip yeniden Resûlullah'a saldıracağı ândı. Peygamberimiz, cesur kadının oğlunu görür görmez seslendiler:

- Yâ Abdullah! Vâlidene yetiş!

Ama Allah'ın arslanı Hazret-i Ali, kâfire öyle bir vuruş vurdu ki, darbeye çift zırh falan kâr etmedi ve zâlimin leşi külçe gibi yere yığıldı. Hazret-i Abdullah'a yapacak iş kalmamıştı.

Peygamberimiz, kendisini yiğitçe müdafaa eden ve tehlikenin savuşturulması için çok değerli bir ânı onüç yara alma pahasına canını ortaya koyarak kazandıran mübârek mücâhidenin ikiye ayrılmış omzunu mübârek elleri ile sığadılar. Ve buyurdular ki:

- Ey Ümmü Emâre! Senin bu katlandığına kim katlanır?

Sevgili Peygamberimizin bir mu'cizesi eseri omuz derhâl iyileşti. O, muhakkak bir ölümden dönmüştü; ama şehîdlikten de... Bu sebeple Nesibe Annemiz, hasretten kavruldular:

- Yâ Resûlallah! Ayaklarının dibinde şehîd olma şerefine bana niçin müsâade etmediniz?

4 Rahim Er, Sevgili Peygamberim/Siyer-i Nebî, 539, 540.

Dehşetli bir harp manzarası, canhıraş bir müdafaa ânı, tüyler ürperten bir kılıç yarası ve kalbdeki yüce arzu. Bu ihlâs dolu yalvarış karşısında Efendimiz fedâkâr kadını en yüksek mükâfatla şereflendirdiler:

- **Yâ Rabbî! Nesibe ve aile efrâdını Cennette yanımdan ayırma...**

Nesibe binti Kâ'b radıyallahü anhânın birçok erkekten daha yiğit bir kadın olduğunu herkes gördü ve bunu teslim etti.

Zinnire Hâtun[5] "radıyallahü anhâ"

Kalbi mühürlü nasipsiz Ebû Cehil, katmerli öfkeler içindeydi. Bu sebeple yeni Müslüman olmuş herkese koşarak bu mesut kimse zengin biri ise, "Seni batırırız, servetini yok ederiz" diyerek; şeref ve itibarı yüksekse, "Seni rezil eder, halkın içine çıkamaz hâle getiririz" diyerek; fakir, köle, kimsesizse önce tehditle; netice alamayınca işkencelerle İslâm dîninden koparmaya uğraşırdı.

Zinnire radıyallahü anhâ'nın da ebedi saâdet yolunu seçtiğini haber aldılar... Ve aralarında söylenmeğe başladılar:

"Bu kölelere de n'oluyor? Bunlar kim ki; ne ki efendilerine rağmen din değiştirme cesareti gösteriyorlar? Böyle bir hakları var mı? Bu nasıl terbiyesizliktir? İster erkek, ister kadın; bu suçu işleyen kim olursa olsun en ağır cezalara çarptırılmalı ki diğerleri aynı hatâya düşmesin. Cezalar ibret ve dehşet versin."

Gerçekten dehşet verici işkenceler çektiriliyordu. Ama sahâbî îmânı karşısında kötülükler güneş altındaki kar gibi eriyor... Evet kahramanlardan biri bir hanım. Kimi kimsesi olmayan garip bir köle.

İşte, Ebû Cehil azgını, ellerini garibin gırtlağına kerpeten gibi geçirmiş O'nu zorla irtidat ettirmeye çalışıyor. Zinnire Hâtun'un gözleri dışarı fırlamış, rengi uçmuş, vaziyeti perişan olduğu hâlde:

"Muhammed'in yolundan dön ve Lat ile Uzza'nın ilâhlığını kabûl et!" tekliflerini şiddetle reddediyor.

Ebû Cehil, yorulunca başka kâfirler işkenceye başlıyor. Günlerin hikâyesi böyle...

Sıcak güneş altında aç, susuz bırakılarak iyice kuvvetten düşürüldükten sonra en gaddar baskılarla mürted olmaya zorlama...

Elhamdülillah, şâhane bir irade ve îmân mukavemeti ile en küçük sarsıntının olmaması, küfrün ummadığı bir netice... Küfür, aşamadığı dağlar karşısında...

Fakat maruz kaldığı kötü muameleler, Müslüman hanımın sıhhatine ziyan veriyor. İşkence üstüne işkence, görme kabiliyetini kaybetmesine sebep olmuştur... Müşriklerin keyfi yerinde... Ebû Cehil, cahiliyye cephesi adına konuşuyor:

- Ey Zinnire! Gördün mü? Lat ve Uzza kendilerine tapmıyorsun diye gözlerini nasıl kör etti?

- Hayır yâ Ebâ Cehil! Yanılıyorsun! Senin tanrı bildiğin Lat ve Uzza, her şeyden habersiz iki heykel. Ne kendilerine ilâh diyenlerden haberi var, ne nefret edenlerden.

5 Rahim Er, Sevgili Peygamberim/Siyer-i Nebî, 190, 191.

Onlar hiçbir işe yaramaz. **Lâkin benim ezelî ve ebedî olan Allahım** göz nûrumu elbette iade edebilir... O her şeye kâdirdir.

Münkirler, işkence altındaki şu himayesiz fakir ve garip kadının gösterdiği îmân ihtişamına hayret ediyorlar...

Ve gerçekten bir zaman sonra Zinnire radıyallahü anhâ, hem de eskisinden daha iyi görür oldu.

Hazret-i Sümeyrâ[6] "radıyallahü anhâ"

Evet Uhud bir muazzam imtihan. Sıkıntılara sabır ve Resûlullah'a bağlılık imtihanı. Şu hâdiseyi değil bir kadın, en yiğit yürekli bir erkek bile nasıl yaşar? Aşkolsun böyle parlak îmân ve tevekkül sahiplerine.

Sümeyrâ binti Kays, cepheden dönenlere babasını, kocasını ve oğlunu sordu:

- Hepsi de şehîd oldu, dediler.

Fakat kahraman kadın, ne sendeledi, ne yere yıkıldı, ne de acı çığlıklar kopardı. Sümeyrâ radıyallahü anhâ annemiz, o ân herkesi hayran bırakan bir teslimiyet ve vakarla şunu sordu:

- Resûlullah nasıl?
- Hamdolsun iyi, dediler.

Sümeyrâ hâtun, Resûlullahı buldu ve binek üzerindeki o yüksek zâtın eteğinden tutundu:

- Yâ Resûlallah! Anam babam sana fedâ olsun... Yeter ki sen sağol. Sen sağ olduktan sonra, bütün felâketlere katlanırız.

Hazret-i Rümeysa (Ümmü Süleym) "radıyallahü anhâ"

Meşhur ismi Rümeysâ olmakla birlikte isminin Gumeyrâ, Rumeyle, Uneyfe veya Rumeyse olduğu da rivâyet edilmiştir. Ümmü Süleym künyesi ile meşhur olmuştur.

Hazret-i Ümmü Süleym'in kocası ölünce, Medîne'de kabilesinin reîsi olup, okçuluğu ile meşhur olan Ebû Talha, kendisi ile evlenmek için teklifte bulundu. Ebû Talha zengin ve sayılır bir kimse olmakla beraber henüz müslüman değildi. O da, kabilesi gibi putlara tapıyordu. Bu yüzden, Hazret-i Ümmü Süleym, Ona cevap olarak:

"Ben, seni istememezlik etmem. Senin gibisi red olunmaz. Fakat sen müşriksin. Ben ise müslümanım, elhamdülillah! Ey Ebû Talha! Sen, bilmez misin ki, bu putların sana bir faydası ve zararı yoktur. Sana zararı ve faydası olmayan bir taşa tapmayı nasıl uygun görürsün? Senin, ilah diye taptığın bu ağaçlar, yerden biter, sonra onu bir marangoz yontar. Bu hâlde sen, bir tahta parçasına tapmaktan utanmıyor musun?" dedi.

Hazret-i Ümmü Süleym'in bu sözü, Ebû Talha'nın kalbine tesir etti. Hazret-i Ümmü Süleym: "Eğer müslüman olup, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed aleyhisselâmın da Onun kulu ve Peygamberi olduğuna şehâdet etsen de seninle evlensem olmaz mı? Bunun için bir mehir (karşılık, bedel) de istemiyorum" deyince, Ebû Talha, ondan mühlet istedi. Düşünüp karar vermek için yanından ayrıldı.

6 Rahim Er, Sevgili Peygamberim/Siyer-i Nebî, 560, 561.

İslâmiyetin gerçek bir din olduğunu ve putlara tapınmanın mânâsızlığını kavrıyarak müslüman olmaya karar verdi. Kısa bir zaman sonra geldi ve "Bana yaptığın teklifi kabûl ettim. Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Hazret-i Muhammed'in de (aleyhisselâm) Onun Peygamberi olduğuna şehâdet ederim" dedi. Hazret-i Ümmü Süleym kendisinin telkini ile müslüman olan Ebû Talha (radıyallahü anh) ile evlenmeyi kabûl ederek, yanında bulunan ve bülûğ çağına giren oğluna: "Kalk, ey Enes! Ebû Talha'yı benimle evlendirmek için gereğini yap!" dedi. Böylece Hazret-i Ümmü Süleym ile Hazret-i Ebû Talha nikâhlandılar.

Hazret-i Ebû Talha ile olan bu evliliklerinden Ebû Umeyr adında bir erkek çocukları oldu. Babası buna çok sevinmişti. Bu çocuğun, kafeste bir serçe kuşu vardı. Serçenin ölmesi üzerine Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) çocuğa: "Ey Ebû Umeyr serçe ne oldu?" diye lâtife etmiştir.

Hazret-i Ümmü Süleym'in oğlu ağır hastalanıp ölmüştü. Fakat babası Ebû Talha o ânda evde yoktu. Ümmü Süleym, Onu yıkayıp kefenledi ve evin bir köşesine koydu. Buhurlayıp üzerini örttü. Ev halkına da: "Ebû Talha'ya oğlunun öldüğünü, ben söylemedikçe, hiç biriniz söylemeyiniz!" diye tenbîh etti. Akşam olunca, Ebû Talha (radıyallahü anh) eve geldi. "Çocuk nasıldır?" diye sordu. Ümmü Süleym (radıyallahü anhâ) da: "Çocuğun ızdırabı dindi. Rahatlaştığını sanıyorum!" dedi. Hazret-i Ebû Talha, Onun sözünden, çocuğun gerçekten iyileştiğini sandı. Ümmü Süleym (radıyallahü anhâ) akşam yemeğini hazırladı. Kocası oruçluydu. Ona yemeğini yedirdi, içirdi. O güne kadar hiç yapmadığı şekilde özenerek süslendi. Ona karşı neşeli görünmeye çalıştı. Sonra yattılar.

Gecenin sonuna doğru Ebû Talha (radıyallahü anh) mescide çıkmak isteyince, Hazret-i Ümmü Süleym! "Ey Ebû Talha! Şu komşumuzun yaptığına baksana" dedi. O da: "Ne oldu?" diye sorunca: "Benden emanet bir şey aldılar. Onu geri aldım diye ağlamaya başladılar" dedi. Hazret-i Ebû Talha: "Hiç öyle şey olur mu?" deyince, hanımı: "İşte, Allahü teâlâ bize verdiği emanetini geri aldı" diyerek çocuğun öldüğünü kendisine bildirdi. O da bunun üzerine "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" dedi. Sonra sabah namazını kılmak için mescide gitti.

Namazdan sonra çocuğunun öldüğünü ve hanımı ile arasında geçen durumu Resûlullah (aleyhisselâm) efendimize haber verince her ikisi için de: "Cenâb-ı Hak, bu gecenizi hakkınızda mübârek eylesin!" diye duâ etti.

... O gece, Ümmü Süleym (radıyallahü anhâ) oğlu Abdullah'a hamile kalmıştı. Bu çocuk, Ümmü Süleym'in, Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber katıldığı bir harpte dünyaya gelmiş, Peygamberimiz (aleyhisselâm) ona Abdullah ismini koyup, hakkında hayır duâ etmişti. Bu duânın bereketiyle Abdullah bin Talha'nın yedi veya dokuz oğlu olmuştu ki, hepsi de Kur'ân-ı kerîmi ezberleyip, hafız olmuşlardı.

Eshâb-ı kirâmın hanımlarından Ümmü Atiyye (radıyallahü anhâ) diyor ki: "Resûlullah (aleyhisselâm) biz kadınlardan müslüman olduğumuzda, ölüye ağlayıp feryat figan etmeyeceğimize de söz almıştı. Resûlullah'a (aleyhisselâm) verdiği sözü aynen yerine getirenlerden biri de Ümmü Süleym'dir."

Ümmü Süleym (radıyallahü anhâ) çok sâdık ve sabırlı bir kadındı. Resûlullahı (aleyhisselâm) çok severdi. Evinde pişirdiği yemekten, mutlaka ona ayırırdı.

Kebşe Hâtun “radıyallahü anhâ”

Peygamber efendimiz ve şanlı sahâbîler Uhud harbinden dönmüş, Medine’ye giriyorlardı. Kadın ve çocuklar yollara dökülmüş, gâzîleri karşılıyorlardı. Kebşe Hâtun da düşmüştü yollara.

Oğlu Amr şehid olmuştu.

Ama onun derdi başkaydı.

O, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimizi merak ediyordu.

Ve gördü en nihayet.

Sağ ve selâmetteydi.

Yanına koşup “Yâ Resûlallah! Anam, babam, canım sana feda olsun. Seni sağ gördüm ya, başkası dert değil” dedi.

Oğlu Amr’ı sormadı.

Efendimiz ona bakıp**, “Ey Amr’ın annesi! Sana müjdeler olsun ki oğlun en yüksek mertebeye erişti. Mahşer günü size şefaat edecek”** buyurdular.

Ümm-i Şerik “radıyallahü anhâ”

Devsli muhacir hanım sahâbîlerden olan Ümm-i Şerik, kendisiyle birlikte hicret edecek bir arkadaş bulamamıştı. Medine’ye giden bir yahudî ailesine katıldı. Yolculuk esnasında suyu tükendi. Yahudî ailenin yanında su vardı. Fakat yahudî, Ümm-i Şerik’e, dininden dönmedikçe su vermeyeceğini söyledi. Hanımına da, “Ona su verirsen fena yaparım” diye tehdit etti.

Hava çok sıcaktı. Güneş âdetâ kavuruyordu. Bu şartlarda susuz olarak yolculuk yapmak, Ümm-i Şerik’i iyice hâlsiz düşürmüştü. Zorlukla yürüyor, zorlukla konuşabiliyordu. Bu durum yahudîyi ümitlendiriyor, Ümm-i Şerik’in biraz sonra dininden döneceğini zannediyordu. Fakat Ümm-i Şerik îmânın tadını almıştı bir kere. Dünyayı âhirete hiçbir zaman tercih etmeyecek kadar kuvvetli bir îmâna sahipti. Cenâb-ı Hakkın mutlaka bir yerden yardım göndereceğine de inancı sonsuzdu.

Nitekim geceleyin Allah’a olan teslimiyetinin peşin mükâfatını gördü. Herkesin uyuduğu bir sırada, yanına bir miktar suyun konduğunu hissetti. Aldı ve içti. Suya kanmıştı. Biraz sonra yol arkadaşlarını uyandırmak için seslendi. Yahudî onun sesini işitince dedi ki:

- Ben su içmiş birinin sesini duyuyorum.

Yahudî şaşırmıştı. Hanımını sıkıştırdı. Kızdı, bağırdı. Ümm-i Şerik, suyu hanımının vermediğini söyledi. Cenâb-ı Hakkın lütfuna mazhar olduğunu bildirdi. Yahudî, gördüğü bu keramet karşısında kelime-i şehadet getirerek müslüman oldu.

Hala Sultan Hazretleri “radıyallahü anhâ”

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz, Hala Sultan olarak tanınan Ümm-i Hirâm’ın “radıyallahü anhâ”, Medine-i Münevvere’deki evine teşrif etmiş ve istirahat için uyumuştu. Bir müddet sonra Peygamber efendimiz gülümseyerek uyandılar. Bunun üzerine Ümm-i Hirâm “radıyallahü anhâ”,

- Yâ Resûlallah! Niçin güldünüz?
- **Ey Ümm-i Hirâm! Ümmetimden bir kısmını gemilere binmiş hâlde, kâfirlerle gazâya giderlerken gördüm.**
- Yâ Resûlallah! Duâ et, ben de onlardan olayım!

Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" de onun bu arzusunu geri çevirmeyip, kabul etti ve şöyle dua buyurdular:

- **Yâ Rabbî! Bunu da onlardan eyle!**

Resûlullah efendimiz, böylece onun deniz seferinde bulunacağını önceden haber vermiş oldu.

Halife Hazret-i Osman'ın izniyle, 647 yılında Hazret-i Muâviye, Kıbrıs adasındaki insanların da saâdete kavuşmaları, Cehennemden kurtulmaları için bir deniz seferi düzenledi. Bu sefer, müslümanların ilk deniz savaşıydı. Bu sefere gönüllü seçilen kimseler arasında Hazret-i Ebû Zer, Hazret-i Ebüdderda, Hazret-i Ubâde bin Samit ve hanımı Ümm-i Hirâm da vardı, radıyallahü anhüm.

Hazret-i Ümm-i Hirâm, seksenaltı yaşında olmasına rağmen, bu zahmetli yolculuğa katlanıyor, oradaki insanlara İslâmiyeti bildireceklerini, onların da kurtuluşa, saâdete kavuşacaklarını düşünerek, teselli buluyordu. İslâmiyeti yaymak uğrunda şehid olmak, Ümm-i Hiram'ın en büyük arzusuydu.

Mısır'dan gelen İslâm askerleri de, kendileriyle birleşince, Kıbrıs Rumlarına, müslüman olmalarını, yoksa cizye vermelerini, bunu da kabul etmezlerse savaş yapacaklarını bildirdiler. Kıbrıslılar teslim olmayacaklarını bildirince, şiddetli çarpışma oldu.

Hazret-i Ümm-i Hirâm, çok yaşlı olmasına rağmen, yerinde duramıyor, bir an önce neticeye varmak istiyordu. Askerler, Hazret-i Ümm-i Hirâm'ın bu hâline şaşıyorlar, ona bakarak gayrete geliyorlardı. Rumların donanması kaçınca, savaş sahilde devam etmeye başladı. İslâm askerleri, bir çıkarma harekâtıyla iç kısımlara daldılar. Askerlerle çıkarmaya katılan Hazret-i Ümm-i Hirâm, Larnaka yakınlarında atının ayağının sürçmesiyle düşerek, çok özlediği şehidliğe kavuştu. Cenâb-ı Hak şefaatlerine kavuştursun inşâallah.

Seyyidet Nefîse "rahmetullahi aleyhâ"

Nefîse binti Hasen, zühd ve takvâsı, kerem ve cömertliği ile meşhûr hanım evliyâdan olup Hazret-i Ali'nin dördüncü göbekten torunudur. 145 (m. 762) senesinde Mekke-i mükerremede doğdu. Annesi, Lübâne binti Abdullah bin Abbâs bin Abdülmuttalib'dir. 208 (m. 823)'de Mısır'da, Kâhire şehrinde vefât etti. Seyyidet Nefîse, İmâm-ı Ca'fer-i Sâdık'ın oğlu İshâk-ı Mu'temen (rahmetullahi aleyh) ile evlendi. Bu evlilikten Kâsım ve Ümmü Gülsüm isminde iki çocukları oldu.

Tefsîr, hadîs ve başka ilimlerde âlim idi. Halk onun büyüklüğünü kabûl ederdi. Seyyidet Nefise (rahmetullahi aleyhâ) çok hadîs-i şerîf öğrenmişti. Kur'ân-ı kerîmi ezbere bilirdi. Çok kerâmetleri görüldü. Kabr-i şerîfi, zamanımıza kadar ziyâret edilmekte ve istifâde edilmektedir. Seyyidet Nefîse, otuz defa hacca gitti. Gündüzleri oruç tutar, geceleri ibâdetle geçirirdi ve üç günde bir yemek yerdi. Efendisinden ayrı hiçbir şey yemezdi.

Evinin önünde, kendisi için bir kabir kazmıştı. Kabre iner, orada namaz kılardı. Orada altıbin hatim okumuştu. Vefâtı yaklaştığı sırada oruçlu idi. Hastalığı ağırlaşınca kendisine, orucunu bozabileceğini söylediklerinde; onlara, "Siz ne diyorsunuz? Ben otuz senedir oruçlu olarak vefât etmem için duâ ediyorum" buyurdu. En'âm sûresini okumaya başladı... Meâlen sûrenin 127.ci, **"Düşünen ve hakkı kabûl edenlere, Rableri katında Cennet vardır"** âyet-i kerîmesine gelince vefât etti.

Cenâzesi çok kalabalık oldu. Şehirli-köylü, büyük-küçük toplanıp ağladılar ve kendi eliyle kazdığı kabrine defn ettiler. Derb-üs-Siba' denilen yerde medfûndur. Kabri üzerinde bir nûr ve heybet vardır. Her taraftan ziyâretine gelinir. İmâm-ı Şa'rânî hazretleri, "Ehl-i beyt içinde tasarrufu en fazla olanı, Hazret-i Nefîse'dir" buyurdu.

Zevci, cenâzesini Medine'ye götürmek istedi ise de, halk çok ısrar edip vazgeçmesini istediler. Nitekim rü'yâda Peygamber efendimizi (sallallahü aleyhi ve sellemi) görüp, kendisine, **"Mısırlıları kırma Nefîse'nin bereketi ile ora halkına rahmet iner"** buyurunca, cenâzeyi Medine'ye nakletmekten vazgeçti.

Râbia-i Adviyye "rahmetullahi aleyhâ"

Tâbiîn devrinde yetişen büyük hanım evliyâlardan. Dünyâya düşkün olmaması ve ibâdetleriyle meşhur zâhide bir hanımdır. Babasının adı İsmâil olup, üç kızı vardı. Bir kızı daha doğunca adını Râbia (dördüncü) koydu.

Babası çok fakir olduğundan, o doğduğu gece evinde ihtiyaç olan şeylerden hiç biri yoktu. Annesi çok ağlayıp mahzun olmuştu. O gece uyuduğunda Peygamberimizi (sallallahü aleyhi ve sellem) gördü. Rüyâsında kızının büyük bir kimse olacağı müjdelenip bir kâğıda; "Her gece Resûlullah'a yüz salevât getirdin. Dün gece unuttun, bunun için bu kâğıdı getiren kimseye dört yüz dînâr ver" diye yazıp Basra Beyine götürmesi söylenildi. Bunun üzerine babası böylece yazıp, Basra Beyine götürdü. Basra Beyi memnuniyetle on bin kızıl altın verip, her ne ihtiyacınız olursa söyleyin yardımcı olayım, dedi. Bundan sonra rahatlayıp kızlarını büyüttü. Râbia Hâtun, biraz büyüyünce annesi ve babası öldü. Basra'da kıtlık başgösterdi. Kız kardeşleri dağıldı. Râbia-i Adviyye de bir ihtiyara hizmet ediyordu. Çok sıkıntılı günler geçirdi. Günlük hizmetleri yanında, hergün oruç tutardı. Gecelerini de ibâdetle geçiriyordu. Bir gece ev sahibi olan efendisi uykudan uyandı. Pencereden baktı. Onu secdede gördü ve şöyle yalvardığını duydu:

"Yâ Rabbî! Biliyorsun ki benim arzum senin emirlerine uymaktır. Eğer iş benim elimde olsa, sana ibâdetten bir an geri kalmazdım. Fakat ihtiyara hizmet ettiğim için, sana gereği gibi ibâdet edemiyorum."

Ayrıca Râbia'nın başı üstünde bir kandil bulunduğunu, kandilin bir yere asılı olmadan havada durduğunu, odanın o kandilin nûru ile aydınlandığını da gördü. İhtiyar, sabaha kadar uyuyamadı. Sabah olunca Râbia'yı çağırıp bir miktar para vererek serbest bıraktı. O da oradan ayrılıp, küçük bir eve yerleşti.

Bütün vakitlerini ibâdetle geçirmeye başladı. Kefenini dâimâ yanında taşırdı. Namaz kılacağı zaman onu serer, üzerine secde ederdi. Kefeni yanında olmadan gezdiğini, kefenini berâberine almadan konuştuğunu kimse görmedi.

MENKIBE: Son Yongam Sensin

Sene 1915... Sonbaharın serin yağışlı günlerinden biri. Birinci Dünya Harbi bütün cephelerde devam ediyor. Vatanın her tarafında barut ve kan kokusu var...

Yiğitlerin biri ölüyor, bini yetişiyor, ihtiyarı, genci savaşıyor, didiniyor ve yurdumuza düşman çizmeleri basmasın diye, el açıp Allah'a dua ediyor...

Cepheye durmadan takviye kuvvetler gidiyor, işte o kuvvetleri götüren tren, Bilecik istasyonunda beklemektedir. Askerlerin hepsi sakin, belki bir daha geri dönmeyecekler. Ama şehid olmak inancı gönüllerine huzur veriyor...

Sevkiyat subaylarından biri vagonların arasında sessiz, hareketsiz bir gölge görür. Merakla ve şüpheyle yaklaşır... Beli bükülmüş, soluk benizli, başı yaşmaklı, ihtiyar bir Türk anası çakılmış gibi orada duruyor.

Yağmurdan sırılsıklam olmasına rağmen huşu içinde beklemektedir. Anadolu'nun cefakâr anası ile yaklaşan subay arasında şu konuşma geçer:

- *Anneciğim, yağmurun altında niye böyle bekliyorsun?*
- *Trende oğlum var. Onu uğurlamaya geldim.*
- *Oğlun kimdir, nerelisiniz?*
- *Söğüt'ün Akgünlü köyünden Mehmedoğlu Hüseyin.*
- *Onu görmek ister misin, çağırayım mı?*
- *Sana dua ederim. Ona bir çift sözüm var.Hüseyin kısa zamanda bulunur. Elini öpen oğlunu bağrına basan ana son olarak; "Hüseyin'im, yiğit oğlum benim! Dayın Şipka'da, baban Dömeke'de, ağaların Çanakkale'de şehid düştüler. Bak son yongam sensin.*

Eğer, minareden ezân sesi kesilecekse, câminin kandilleri sönecekse sütüm sana haram olsun. Öl de köye dönme. Yolun Şipka'ya uğrarsa dayının ruhuna bir Fâtiha okumayı unutma. Haydi oğul! Allah yolunu açık etsin" dedi.

Hüseyin, son defa anacığının elini öpmüştü. Yaşlı gözlerle oğluna bakan Türk anası son evladını da dualarla bu şekilde cepheye uğurladı.

YEDİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYET VE ÇALIŞMA HAYATIMIZ

Helâl Lokma Kazanmak

Bütün ibâdetlerin kabul olması, helâl lokmaya bağlıdır. İbâdetler on kısımdır. Dokuz kısmı helâl kazanmaktır. Bir kısmı da bildiğimiz bütün ibâdetlerdir. O hâlde helâl kazanmaya çalışmalıdır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ güzeldir. Yalnız güzel yapılan ibâdetleri kabul eder. Cenâb-ı Hak, "Helâl yiyiniz ve sâlih, iyi işler yapınız" buyurmaktadır.)

(Uzak yoldan gelmiş, saçı sakalı dağılmış, yüzü gözü toz içinde bir kimse, ellerini uzatıp dua ediyor. "Yâ Rabbî!" diye yalvarıyor. Hâlbuki yediği haram, içtiği haram, gıdası hep haram. Bunun duası nasıl kabul olur?)

Yâni haram yiyenin duası kabul olmaz. İşte haramı, helâli bilmeyen, bunları birbirinden ayıramayan, haramdan kurtulamaz, ibâdetleri boşuna gider. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Helâl kazanmak her müslümana farzdır.)

(İlim öğrenmek her müslümana farzdır.)

Bazı âlimler, bu ikinci hadîs-i şerîfteki ilimden murat, **(Helâl ve haram ilmidir)** demişlerdir. Helâl kazanmak için helâli ve haramı öğrenmek lâzımdır.

İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe hazretlerine birisi sordu: (Vakitlerimi ibâdetle geçirmek istiyorum. Bana bir şey yaz da, hep onu yapayım!) İmâm-ı A'zam hazretleri birkaç gün içinde alış-veriş bilgilerini yazıp o adama verince, (Bu bilgiler tüccarlara lâzım olur. Ben evimde oturup ibâdetle meşgul olacağım) dedi. Cevâbında (Yiyecek ve giyecek lâzım olmayan kimse var mı?) Dînin alış-veriş kısmını bilmeyen, haram lokmadan kurtulamaz ve ibâdetlerin sevabını bulamaz. Zahmetleri boşa gider ve azaba yakalanır ve çok pişman olur, buyurdu.

İbrahim Edhem hazretlerine, (Falanca yerde bir genç var. Gece-gündüz ibâdet ediyor. Vecde gelip kendinden geçiyor) dediler. Gencin yanına gidip, üç gün misafir kaldı. Dikkat etti, söylediklerinden daha çok şeyler gördü. Kendinin soğuk, hâlsiz, habersiz, gencin ise, böyle uykusuz ve gayretli hâline şaşıp kaldı. Gençteki bu hâllerin şeytandan olup olmadığını anlamak istiyordu. Yediğine dikkat etti. Lokması helâlden değildi. (Allahü ekber, bu hâlleri hep şeytandandır) dedi. Genci evine davet etti. Kendi yemeğinden yedirince, gencin hâli değişip, o aşkı, o arzusu, o gayreti kalmadı. Genç, İbrahim Edhem hazretlerine, (Bana ne oldu?) diye sordu. (Yediğin helâlden değildi.

Yemek yerken, şeytan da midene giriyordu. O hâller şeytandan oluyordu. Helâl yiyince şeytan giremedi. Asıl doğru hâlin meydana çıktı) buyurdu.

Haram yemek, kalbi karartır, hasta eder. Ebû Süleymân-ı Dârâni hazretleri, (Helâlden bir lokma az yemeği, akşamdan sabaha kadar namaz kılmaktan daha çok severim. Çünkü mide dolu olunca, kalbe gaflet basar. İnsan Rabbini unutur) buyurdu. Helâlin fazlası böyle yaparsa, mideyi haram ile dolduranların hâli acaba nasıl olur? Sehl bin Abdullah-ı Tüsterî hazretleri buyuruyor ki: (Yolumuzun esası üç şeydir: Helâl yemek, ahlâk ve amelde Sevgili Peygamberimize tâbi olmak, her işi yalnız Allah rızâsı için yapmaktır.)

Bu dünya, âhiret yolcularının bir konak yeridir. İnsana burada yiyecek ve giyecek lâzımdır. Bunlar ise çalışmadan ele geçmez. Hem âhiret için hazırlanmalı, hem de dünya ihtiyâçlarını kazanmalıdır. Fakat bunları da âhiret yolculuğunda lâzım olduğunu düşünerek kazanmalıdır. Kendinin ve çoluk çocuğunun ihtiyaçlarını helâlden kazanmak, birçok ibâdetlerden daha sevaptır. Resûlullah efendimiz bir sabah eshâbı ile konuşurken, kuvvetli bir genç, erkenden dükkânına doğru geçti. Bazıları (Böyle erkenden dünyalık kazanmaya gideceğine, buraya gelip birkaç şey öğrenseydi iyi olurdu) deyince, Resûlullah efendimiz, **(Öyle söylemeyiniz! Eğer kimseye muhtaç olmamak ve ana, baba, çoluk-çocuğunu da muhtaç etmemek için gidiyorsa, her adımı ibâdettir. Eğer herkese öğünmek, keyif sürmek niyetinde ise, şeytanla beraberdir)** buyurdu.

Hazret-i Ebû Bekir "radıyallahü anh", hizmetçisinin getirdiği sütü içti. Sonra helâldan olmadığını anlayınca, parmağını boğazına sokarak kay etti (kustu). O kadar zahmetle çıkardı ki, ölüyor sandılar. Sonra, (Yâ Rabbî! Elimden geleni yaptım. Midemde ve damarlarımda kalan zerrelerden sana sığınırım) diye yalvardı. Hazret-i Ömer "radıyallahü anh" da, Beytül-mala yâni devlete ait zekât develerinin sütünden, kendisine yanlışlıkla verilip içtiği zaman, böyle yapmıştı.

Abdullah bin Ömer "radıyallahü anh" buyuruyor ki: (Beliniz bükülünceye kadar namaz kılsanız ve kıl gibi oluncaya kadar oruç tutsanız, haramdan kaçınmadıkça, kabul edilmez, faydası olmaz.)

Yahya bin Mu'âz hazretleri buyuruyor ki: (Allahü teâlâya itaat etmek, bir hazineye benzer. Bu hazinenin anahtarı dua, anahtarın dişleri de helâl lokmadır.)

Binada temel ne ise, dinde de lokma odur. Temel sağlam olunca, üzerindeki binalar sağlam olur. Dîni ayakta tutan da helâl lokmadır. Temel çürük olunca, bina çöktüğü gibi, lokma haramdan olduğu zaman din de çöker.

İbrahim bin Edhem hazretleri buyurdu ki: (Yüksek derecelere kavuşanlar, ancak midelerine girenleri kontrol etmekle kemâle ermişlerdir.)

Sehl bin Abdullah Tüsterî hazretleri buyurdu ki: (Hakiki îmâna kavuşmak için, dört şey lâzımdır: Bütün farzları edeple yapmak, helâl yemek, görünen ve görünmeyen bütün haramlardan sakınmak ve bu üçüne ölünceye kadar devam etmeğe sabretmek.) Yine buyurdu ki: (Haram yiyenlerin yedi âzâsı, istese de, istemese de günâh işler. Helâl yiyenlerin azası, ibâdet eder. Hayır işlemesi kolay ve tatlı gelir.)

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, hiç haram karıştırmadan, kırk gün helâl yerse, Allahü teâlâ, onun kalbini nûr ile doldurur. Kalbine, nehirler gibi hikmet akıtır. Dünyaya düşkün olmayı, kalbinden giderir.)

(Duanızın kabul olması için helâl lokma yiyiniz!)

(Çok kimse vardır ki, yedikleri ve giydikleri haramdır. Sonra ellerini kaldırıp dua ederler. Böyle dua nasıl kabul olunur?)

(Haram yiyenlerin farzları ve sünnetleri kabul olmaz.)

(Haram ile beslenen vücûdun, ateşte yanması daha iyidir.)

(Helâl kazanmak için yorulup, evine dönen kimse, günâhsız olarak yatar. Allahü teâlânın, sevdiği kimse olarak kalkar.)

(Bazı günâhlar vardır ki, onlara ancak, helâl kazanmak için çekilen üzüntü ve yorgunluklar keffaret olur.)

(Helâle, harama dikkat ederek çalışıp kazanan kimseyi, Allahü teâlâ çok sever.)

(Beş vakit namazı kıldıktan sonra, çalışıp helâl kazanmak, her müslümana farzdır.)

(Bir müslüman helâl kazanıp, kimseye muhtaç olmazsa ve komşularına, akrabasına yardım ederse, kıyâmet günü, ayın ondördü gibi parlak, nûrlu olur.)

(Helâl kazanmak için sıkıntı çekenlere Cennet vâcib olur.)

(Mide, bedenin havuzudur. Bütün damarlar oradan geçer. Mide sağlam olursa, damarlar da sıhhatli olur, mide çürük olursa, damarlar da çürük olur.)

Salih zâtlardan biri, Hasan-ı Basrî hazretlerinin ziyaretine gelip dedi ki:

- Üstadım bilirsiniz ki, haram şüphesi karışık şeyleri yemek kalbi karartır. Kırk gün helâl lokma yiyenin kalbi nûrlanır. Harâm şüphesi bulunmayan bir miktar yiyecek istemeye geldim.
- Haram şüphesi karışmamış yiyecek bulmak güçtür. Şurada bir çiftçi var. İbâdetlerini aksatmadan, alnının teri ile kazanır. Haramlardan, şüphelilerden çok sakınır. Aradığınız yiyeceği ancak onda bulabilirsiniz.

Salih zât, tarif edilen çiftçiyi tarlasında çalışırken bulup dedi ki:

- Hasan-ı Basrî hazretlerine gittim. Haram şüphesi bulunmayan bir miktar yiyecek istedim. O da beni sana gönderdi.
- Aradığınız gibi yiyeceğin bizde de kalmadığını zannediyorum. Çünkü bir gün, öküzlerim tarlada dinlenirken, komşunun tarlasına girdiler. Ayaklarına komşunun tarlasının toprağı bulaşmış, o toprağı tarlama karıştırdılar. Bunun için kazancımın şüpheden tamamen uzak olduğunu söyleyemem.

Hadîsi şerîfte, **(Helâl meydanda, haram meydandadır. Şüpheliler ikisi arasındadır)** buyuruldu. O hâlde şüphelilerden uzak durmak lâzımdır. Yine hadîs-i şerîfte, **(Bir kimse, tehlikeli olan şeyin korkusundan dolayı, tehlikesiz şeyden sakınmadıkça, müttekî olamaz)** buyuruldu. Onun için Hazret-i Ömer, (Bizler harama düşmek korkusu ile, helâllerin onda dokuzundan kaçındık) buyurdu.

Helâl lokma isteyen şu beş şeye dikkat etmelidir:

1- Rızık peşinde koşarken Allah'ın farz kıldığı ibâdetlerin hiçbirini terk etmemeli, hiçbirini noksan yapmamalıdır.

2- Kazanç için hiç kimseyi üzmemelidir.

3- Çalışmak ile, kendisinin ve aile efradının iffetini korumaya niyet etmelidir.

4- Çalışırken kendini haddinden fazla yormamalıdır.

5 Çalışmayı rızık için bir sebep bilmelidir. Fakat rızkı çalışmaktan bilmemeli, Allahü teâlânın bir ihsânı olarak görmelidir.

Allahü teâlâ, her insanın ve her hayvanın rızkını ezelde takdir etmiş, ayırmıştır. İnsanların ve hayvanların ecelleri ve nefeslerinin sayısı belli olduğu gibi, her insanın bedeninin ve rûhunun rızıkları da bellidir. Rızık hiç değişmez. Azalmaz ve çoğalmaz. Kimse kimsenin rızkını yiyemez. Kimse kendi rızkını yimeden, bitirmeden ölmez. Bir kimse, Allahü teâlâ emr etdiği için çalışır, rızkını helâl yoldan ararsa, ezelde belli olan rızkına kavuşur. Bu rızık, ona bereketli olur. Bu çalışmaları için de sevâb kazanır. Eğer, rızkını Allahü teâlânın yasak etdiği yerlerde ararsa, yine ezelde ayrılmış olan o belli rızka kavuşur. Fakat, bu rızık ona hayırsız, bereketsiz olur. Rızkına kavuşmak için kazandığı günâhlar da, onu felâketlere sürükler.

Şimdi, zamana, modaya uymadan olmuyor diyerek, çocuklarını ve hele kızlarını, para kazanmak için haram yerlere gönderenler çoğalmakdadır. Aç kalmalarından korkarak, onlara dinlerini öğretmiyor, Kur'ân-ı kerîm okutmuyor, yavrularını cahillerin ellerine bırakıyorlar. Çocukları dinsiz, îmânsız yetişiyor. İstikbâllerini kazansınlar diyerek, namusları, hayâları yok edilmesine hangi vicdan razı olur? Sıkıntılar çekerek, ezelde ayrılmış olan rızıklarına kavuşuyorlar. (Namaz karın doyurmuyor, kızların ev işlerini öğrenmesi, ekmek parası getirmiyor. Zamana uymazsak, dîne bağlı kalırsak sürünürüz) gibi çılgınca konuşanlar da oluyor. Hâlbuki, oğullarına, küçük iken dinleri, îmânları öğretilir. Kur'ân-ı kerîm okutulur. Bundan sonra da, Allahü teâlânın emirlerine uygun olarak para kazanmaya çalışdırılırsa, yine aynı rızka, hem de kolayca, rahatça kavuşurlar. Anaları, babaları ve çocuklar hem sevâb kazanır, hem de kazançlarının hayrını görürler. Dünyada ve âhiretde mesûd olurlar. Aklımızı başımıza toplayalım! Rızıklarımızı helâl yoldan arayalım!

Gelip geçdi ömrüm çabuk, bir yel esip geçmiş gibi,
Hele, bana şöyle gelir, gözüm yumup, açmış gibi.
İşbu söze Hak tanıkdır, canlar gövdeye konukdur.
Birgün ola, çıka, gide, kafesden kuş uçmuş gibi.

İhtiyaç Hâlinde Çalışmak

Bir kadının, kızın, anası, babası ve mahrem akrabası yoksa veya var da, fakir iseler ve devlet de yardım etmez ve kimse yardım etmezse, bu kadın, kendinin, çocuklarının ve hastalık, ihtiyarlık sebebiyle çalışamayan fakir ana babasının nafakalarını temin etmek için çalışmak zorundadır. Erkekle karışık olmayan kadın işlerinde çalışır. Erkek

bulunmayan iş yoksa, sıhhatini, dinini, namusunu, Müslümanlık haysiyetini ve şerefini koruyacak kadar farz olan nafakayı kazanmak için, yabancı erkeklerin bulunduğu yerde örtülü olarak çalışması câiz olur. Bu nafakayı kazanmasında mâni olunması, ikrah olur. Böyle ihtiyaçtan fazla, orada kalması câiz olmaz. Çalışırken, başını, kollarını açması için zorlarlarsa, açmazsan burada çalışma derlerse, örtülü olarak çalışacak başka yer bulamayınca, kolları açık çalışması, İmâm-ı Ebû Yusuf'un kavline göre câiz olur. Kadının kulaklarından sarkan saçlarını örtmesi farz değildir diyen âlimler de vardır. Harac olduğu zaman, bu zayıf kaville amel etmek câiz olur. Başında bulunan saçları örtmenin farz olduğu sözbirliğiyle bildirildiyse de, kulaklardan sarkan saçların açılması, zorlanmak sebebiyle câiz olur. Böyle zorlanan kadın, her zaman, erkekle karışık olmayan veya örtülü çalışacak yer aramalıdır. Bulunca, orada çalışması lâzım olur. Saçlarını, kollarını sokakta, gidip gelirken örtmelidir. Müslüman erkekle evlenince, bunun nafakasını kocası temin etmeye mecburdur. Zengin olmadığı için, anasına, babasına ve çocuklarına nafaka vermesi lâzım gelmezse de, kocasının izniyle çalışıp onlara bakması lâzımdır. [Se'âdet-i Ebediyye]

MENKIBE: Tohum Ekerken Bereket Vermesini Dilemelidir

İyi kalbli ihtiyar, tarlasına tohum ekecekti. Önce iki rek'at namaz kıldı. Sonra ellerini açarak Allah'a dua etti. Duasında şunları söyledi:

- *"Yâ Rabbî! Her şeyi ve hepimizi, yoktan var eden sensin. Ben de senin zayıf bir kulunum. Şimdi toprağa atacağım tohumları, senin kudret ve merhametine teslim ediyorum. Onları yeşert, büyüt ve bütün canlılar için bereketli kıl, Allahım!.."*

Ekim zamanları, daima böyle dua ederdi. Cenâb-ı Hak da, onun tarlasını hep bereketli kılardı.

İhtiyarın ayrıca "Hurma" bahçeleri vardı. Meyve toplanacağı zaman, fakirleri davet ederdi. Onlara istedikleri kadar hurma verirdi. Rüzgârın döktüklerini çocuklar kapışır, sevinirlerdi.

Bağ ve bostandaki ürünleri de, böyle dağıtırdı. Fakirler, dua ederlerdi. Bir gün geldi, iyi kalbli ihtiyar vefat eyledi. Geriye üç oğlu kaldı. Onlar kendi aralarında:

- *Biz babamız gibi yaparsak, sıkıntıya düşeriz, dediler.*

İlkin "Bağ bozumu" zamanı geldi. Sabah olunca, meyveleri toplamaya yemin ettiler. ***"İnşâallah"*** *(Allah dilerse) bile demediler. Sabah olunca birbirlerine seslendiler!*

- *Haydi çabuk olun! Meyveleri toplayacak isek, acele edelim!.*

Hemen fırladılar. Aralarında fısıldaşıyorlardı:

- *Bugün bağımıza, bir miskin (fakir) sokulmasın!.*

Daha ortalık ağarmadan, vardılar. Böylece fakirleri, meyveden mahrum edeceklerini zannediyorlardı.

Bağ yerine varınca gördüler ki, yer-gök kapkara!.. Toprak üstündeki her şey yanmış, kapkara kesilmiş. Belli ki yangın, gece onlar uyurken çıkmış. Henüz dumanları tütüyor, iyice şaşırdılar. "Biz herhâlde, yanlış yere gelmişiz" diye söylendiler. Sonra etrafa, dikkatle baktılar. Kara ve sivri taşları gördüler. O zaman anladılar ki, kendi bağları burasıdır.

Birisi;

- *Biz bu bağın bereketinden, mahrum edilmişiz, dedi.*

Daha insaflı olanı:

- *Ben size söylemiştim. İnşâallah deyiniz, demiştim.*

Sonra da, kabahati birbirlerine yüklemeye başladılar.

Aralarında çekişe dövüşe köye dönerken, karşılarına babalarının iyilik yaptıklarından fakir bir ihtiyar çıktı, ihtiyar, genç ve gözü doymaz mirasçıların üzüntülerini anlayınca onlara bir baba dostu olarak şu pırlanta sözleri söyledi:

"İşte Allah'ın azabı böyledir. Tohum ekerken, ağaç dikerken; bütün insanların hattâ hayvanların, kuşların bile fayda görmesi için niyet etmelidir. Bereket vermesini dilemelidir. Meyvelerden, mahsûllerden fakirlere, mutlaka ayırmalıdır. Kimseye vermemek için, hırsız gibi, mahsûlü geceleyin kaldırmamalıdır. Yoksa Allah da, o mahsûl üzerinden "bereketini" kaldırır. Sizin de elinize hem bu dünyada, hem öbür dünyada hiçbir şey geçmez. Sonunda üzüntü ve sıkıntılara düşersiniz."

Yenmesi, Kullanılması ve Yapılması Haram Olan Şeyler

Dünya malından çoğunun yenmesi ve kullanılması haram değildir. Helâl olan şeyler, sayılamıyacak kadar çoktur. Haramlar sayılıdır. Yemesi, içmesi haram olan şeyler şunlardır:

1- Kendileri haram olan şeylerdir. Kendiliğinden ölmüş ve Besmelesiz kesilen hayvanların etine leş denir. Leş, domuz eti, şarap böyledir.

2- Çok içince sarhoş yapan sıvıların, azını içmek de haramdır. Rakı, viski, kanyak, bira, ispirto, kolonya gibi alkollü içkilerin hepsi haramdır. Açlıktan ölmek üzere olan ve öldürülmekle korkutulan kimseden başkalarının bunları yemeleri, içmeleri haramdır.

3- Kendileri haram olmayıp, zorla, hırsızlık, rüşvet ve faiz yolu ile alınan veya şartlarına uymadan yapılan sözleşme ile satın alınan şeyleri yemek ve kullanmak haramdır. Bunları geri vermek, alınmış olan bulunamazsa, fakirlere sadaka olarak vermek lâzımdır.

4- Doyduktan sonra yemek haramdır.

5- Toprak, kireç, çamur gibi zararlı şeyleri yemek haramdır.

6- Zehirli şeyler yemek, içmek haramdır. Meselâ bakır çalığı, zehir-karıştırılmış yemek, zehirli ot, kokmuş et ve kurtlanmış et, meyva, peynir böyledir.

7- Alışkanlık yapan uyuşturucu maddeleri içmek, kullanmak haramdır. Esrar otu, afyon, morfin, kokain böyledir. Bunları ilâç olarak ancak, doktorun kullanmasına izin verilmiştir.

8- Her türlü pis şeyleri yemek ve içmek haramdır. İdrar, damardan çıkıp akan kan, cerahat, pislik böyledir.

9- Temiz, fakat iğrenç olan şeyleri yemek haramdır. Sümük, kurbağa, sinek, yılan, yengeç, midye, istiridye gibi şeyleri yemek böyledir.

Domuz eti şiddetli haramdır. Hatırında olduğu hâlde "bilerek Besmele çekmeden kesilen" hayvanın etini yemek haramdır. Karada ve suda yaşayan haşerâtı yemek helâl değildir. Meselâ; kaplumbağa, yılan, salyangoz, kurbağa, midye, yengeç, fare, köstebek, kirpi, sincap, yemek helâl değildir. Su içinde kendiliğinden ölüp, karnı üst tarafta duran balık yenmez. Ağ, saçma, ilâç ve sarsıntı ile ölen her balık yenir. Tavşan etini yemek helâldir.

Kadın ve erkeğin, altın ve gümüş kap ile yemesi, içmesi ve her türlü kullanması helâl değildir. Altını ve gümüşü, kadının ziynet, süs olarak kullanması yasak değildir. Erkeklerin gümüşü, sadece yüzük olarak kullanmalarına izin verilmiştir. Erkeklerin altın yüzük takması haramdır.

MENKIBE: Olgunlaşan Hurmalar

Eshâb-ı kirâmdan hazret-i Ebüdderdâ sabah olunca erkenden kalkıp, mescide koşardı. Namazı kıldıktan sonra okunan Kur'ân-ı kerîmi huzur içinde dinler, mescidden de herkesten sonra çıkardı.

Bir ara sabah namazlarında Resûlullah efendimiz selâm verince, tesbih ve duâlarından sonra acele ile gitmeye başladı. Bu hâl bir süre devam edince Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz sordu:

- ***Ey Ebüderdâ! Sen mescide herkesten önce gelir, yine herkesten sonra çıkardın. Şimdi sana ne oldu?***
- *Yâ Resûlallah! Malumunuz, hurmaların dallarda olgunlaşarak yere düştüğü bir sıcak mevsimdeyiz. Komşumun avlusundaki hurma ağaçlarının dalları bizim evin avlusuna sarkmış durumda!.. Geceleri bu dallardan avluya düşen hurmalar sabaha kadar çoğalıyor. Namazdan sonra hemen çıkıp gitmesem çocuklarım kalkacak, avlumuza dökülen hurmaları yiyecekler. Hâlbuki ben çocuklarıma haram yedirmemek için Allahü teâlâya söz verdim. Bu sebeple namazdan sonra beklemeden kalkıp gidiyor, çocuklarım uyanıp avluya çıkmadan, dökülen hurmaları toplayıp komşumun avlusuna bırakıyorum. Acele ile çıkışımın sebebi budur.*

MENKIBE: Kendinin Zannetmişti

İbrahim bin Edhem hazretleri anlatır:

Bir gece Beyt-ül-mukaddes'de sabahlamak istedim. Câmi görevlileri içeride kimsenin kalmasına müsâade etmedikleri için hasırların arasına gizlenmiştim. Gece geç vakitte câminin kapısı açıldı. Önde bir ihtiyar olmak üzere içeri kırk kişi girdi. Yaşlı olan zât mihrâbın önüne oturup bir miktâr Kur'ân-ı kerîm tilâvet etti, diğerleri de huşû ile dinlediler. Tilâvetden sonra gelenlerden biri, yaşlı olan zâta dedi ki:

- *Bu gece câmide bizden olmayan biri var. İhtiyar tebessüm ederek şöyle cevap verdi:*
- *Evet, İbrahim bin Edhem var, kırk günden beri yapmış olduğu ibâdetlerinden bir zevk alamamaktadır.*

Bu sözü duyunca hemen açığa çıkıp, dedim ki:

- *Söylediğin doğrudur, ne olur bunun sebebini bana söyle de bu sıkıntıdan kurtulayım. Yaşlı zât şöyle cevap verdi:*
- *Falan gün, Basra'dan hurma satın almıştın. Bu hurmayı alırken satıcının bir hurması yere düştü. Sen de bunu kendi hurmalarından düştü zannederek, onu yerden alıp kendi hurmalarının arasına koydun. İbâdetlerinden tat alamamanın sebebi budur.*

Bunu duyunca hemen gidip hurma satıcısını buldum. Durumu ona anlatarak, ondan helâllik diledim. O da hakkını helâl etti. Bundan sonra yine ibâdetlerimden tat almaya başladım.

MENKIBE: Sahibini Bulup Helâllik Dileyin

Seyyid Fehim Hazretleri Van'da iken, bir bahçede sohbet ediyorlardı. Eshâbından biri bahçedeki bir ağacın dalının ucundan bir parçasını koparır. Seyyid Fehim Hazretleri çok üzülürler, birden mübârek yüzlerindeki ifade değişir ve: '

"Bu bize yakışmaz, sahibini bulup helâllik dileyin" buyurur.

MENKIBE: Haram Yiyen Bir Ordu İle Fetih Mümkün Olmaz

Yavuz Sultan Selim Hân, ordusunu toplayıp 922 (m. 1516) senesinde pay-i tahttan hareket etti. Üsküdar'a geçen ordu mehterin yürüyüş marşı ile yola koyuldu.

Dâvûdî sesli hafızlar da, Kur'ân-ı kerîm okuyarak, askerin cihad şevkini artırıyordu. Gebze'de ilk mola verildi. Ordunun geçtiği yollar bağlık bahçelik idi. Asmalar salkım salkım olgun üzümlerle, ağaçlar kırmızı elmalarla doluydu. Yavuz Selim Hân:

"Acaba askerim, sahibinden izinsiz üzüm ve elma koparıp yer mi?" diye kendi kendine düşüncelere daldı. Bir müddet bu düşüncelerle tereddüt içinde kaldıktan sonra yeniçeri ağasını huzûruna çağırdı ve:

"Ağa! Fermânımızdır. Bütün yeniçeri, sipâhi ve azap askerinin heybeleri yoklansın. Heybesinden bir elma ve üzüm salkımı çıkan asker, derhal huzûrumuza getirilsin!" buyurdu.

Yeniçeri ağası; "Ferman Sultânımındır" diyerek ayrıldı. Yeniçeri ağası, saatlerce heybeleri araştırtdıktan sonra, Sultan Selim Hân'ın huzûruna gelip; "Hünkârım! Askerin heybelerini araştırdık, asmaları ve elma ağaçlarını inceledik. Heybelerde üzüm veya elma bulamadık. Asma ve ağaçlarda da koparılma izlerine rastlıyamadık" dedi.

Bu habere Sultan Selim Hân çok sevindi. Üzerindeki ağırlık ve zihnindeki düşünce kalkmıştı. Secde-i şükre kapandı. Sonra ellerini açarak:

"Allahım, sana sonsuz hamd-ü-senâlar ederim. Bana haram yemeyen bir ordu ihsân eyledin. Eğer askerlerim içinde bir tek kimse, sahibinden izinsiz bir elma koparıp yese idi, Mısır seferinden vazgeçerdim" dedi. Sonra yeniçeri ağasına;

"Çünkü ağa! Haram yiyen bir ordu ile, beldelerin fethi mümkün olmaz" buyurdu.

Hırsızlık ve Gasp

Yenilmesi ve kullanılması haram olan kazançlardan biri de zor ile, hırsızlık ile ele geçen mallar, paralardır. Başkalarının malını gasp ederek (zorla alarak), çalarak, faiz, kumar ve rüşvet, zulüm ve hiyanet yollarından biri ile ele geçirenin bunu yemesi, kullanması, sarf etmesi haramdır, günâhtır. Bunları, kendisindeki helâl mal ile karıştırması da habis, kirli mülk olur. Bu habis (kirli) mallarda bulunan haram malları, sahiplerine veya bunların varislerine ödemek lâzımdır. Kendisini veya değerini ödedikten sonra kullanmak, yemek helâl olur.

Zor ile veya çalarak, mal, para sahibi olmak çirkin bir davranıştır, insan, elinin emeği ve alnının teriyle kazandığını yemeli, kullanmalıdır. Helâl kazanç böyle olandır. Haramlardan sakınmaya takva denir. Allahü teâlânın yanında en şerefli, en üstün kimseler, haramlardan sakınanlardır.

Hırsızlık yaparak veya zor kullanarak ele geçen malda, kul hakkı olur. Üzerinde kul hakkı bulunan kimsenin ibâdetlerini, Allahü teâlâ kabul etmez. Bu haklardan kurtulmadıkça Cennetine sokmaz. Hakiki bir müslüman, yalan ile, hile ve sahtekârlıkla, alışverişe hiyanet karıştırarak mal kazanmayı aklından bile geçirmez. Sevgili Peygamberimiz, **(İnsan, tam ve olgun bir müslüman olduğu hâlde hırsızlık yapamaz)** buyurmuştur. Ancak kâmil olmayan hırsızlık yapabilir.

Başkasına ait olan bir lirayı çalmak ile bin lirayı, milyonları çalmak arasında fark yoktur. Hepsi günâhtır. Hırsızlık, toplumda insanın yüz karasıdır.

Hadîs-i şerîfte, **(Haksız bir iddia ile kendisinin olmayanı kendisinin yapmaya çalışan kimse, benim ümmetimden değildir. O, kendisine Cehennemde yer hazırlasın)** buyuruldu. Haksız olarak alınan bir dirhem mal karşılığı olarak, yirmibeş bin sene Cehennemde azap yapılacaktır.

Muhtaç kalan kimse hırsızlık yapmamalıdır. İş bulmalı, çalışıp kazanmalıdır. İhtiyacını giderinceye kadar malı, parayı borç istemelidir. Ödemek niyetiyle borç isteyene, Allahü teâlâ yardım eder. Hiç iş bulamıyan ve borç da temin edemiyenin leş yemesine veya dilenmesine izin verilmiştir.

MENKIBE: Ne İstiyorsanız Vereyim

Bir gece, Seyyid Salih hazretlerinin evini soymak için bir hırsız bahçe duvarından içeriye girer. Bahçe birdenbire gündüz gibi aydınlık olur. Bahçeden dışarı çıkar. Etrafı yine karanlık görür. Tekrar bahçeye girer. Aynı aydınlık görülür. Yine çıkar. Gene gelir. Nihayet eve bakıp, pencerede Seyyid Salih hazretlerini görür. Seyyid Salih hazretleri hırsıza;

- *Buyurun, bir şey istiyorsanız vereyim. Ne almaya geldiniz, söyleyin! der.*

Hırsız, O güneş gibi parlayan yüzü görüp, o cömertçe söylenen tatlı sözü işitince, bahçedeki aydınlığın, Seyyid Salih hazretlerinin nûru olduğunu anlayarak, yaptığı işe pişman olup hemen tövbe eder.

MENKIBE: Hırsızın Tövbesi

Hırsızın biri, Seyyid Taha hazretlerinin anbarına girip bir çuval un almak ister. Çuvalı doldurur, fakat kaldıramaz. Biraz boşaltır. Yine kaldırıp götüremez. O sırada Seyyid Taha hazretleri anbara gelir ve buyurur ki:

- *Ne o? Çuvalı kaldıramıyor musunuz? Yardım edeyim.*

Hırsız, Seyyid Taha hazretlerini karşısında görünce donakalır. Bir şey diyemez. Seyyid Taha hazretleri çuvalı kaldırıp hırsızın sırtına yükler ve buyurur ki:

- *Bunu al, git! Bizim adamlarımız görmesin, belki canını yakarlar. Bir daha ihtiyacın olursa anbara değil, bize gel!*

Onu gönderir. Hırsız da, yaptığı işe tövbe edip, bir müddet sonra O'nun talebelerinden olur.

Uyuşturucu Maddeler

Uyuşturucu madde deyince aklımıza, kısmî ve yaygın olarak kullanılan esrar otu, afyon, morfin ve bazı ilâçlar gelir. Dînimiz, alışkanlık yapan ve aklı gideren her türlü uyuşturucu maddeleri kullanmayı haram kılmıştır. Bunları az miktarda ilâç olarak doktorların, eczacıların kullanmasına izin verilmiştir.

Allahü teâlâ, Sa'd sûresi 26. âyetinde meâlen, **(Keyfe tâbi olma ki, bu seni Allah'ın yolundan saptırır)** ve Câsiye sûresi 23. âyetinde meâlen, **(Şimdi o kimseyi gördün ya, hidayeti bırakıp, keyfine taparcasına zevkini kendine ilah edinmiş)** buyuruyor.

Gençler arasında, en yaygın olarak **eroin, esrar, LSD, amfetamin, tiner, bally, bonzai** vs. grubu uyarıcılar uyuşturucu olarak kullanılmaktadır.

Uyuşturucu maddeleri, alışkanlık derecesine vardırarak kullananlar normal iradesini ve aklî dengesini kaybederler. Yaptıkları işler ve söyledikleri sözler, ele alınacak ve hiçbir değer kabul edilecek cinsten değildir.

Uyuşturucu madde kullanma alışkanlığı, her zaman insan için büyük bir felâkettir. Önlenmesi için, âcil tedbirler gerekmektedir. Polisiye tedbirlerin tek başına fazla fayda sağlamadığı bugüne kadar yapılan uygulamalardan anlaşılmıştır.

İnsanların doğru yoldan uzaklaştığı, kendi yaratanına ve O'nun Peygamberlerinin emirlerine uymanın azaldığı günümüzde, çocuklar ve gençler, tarifi imkânsız bir tehlike içinde bulunmaktadır. Yüce dînimizin emirleri doğrultusunda yetişmeyen çocukların ve gençlerin, rahatlıkla uyuşturucu tuzağına düşebileceği acı bir gerçektir. Başta gençlerimiz olmak üzere, bütün insanlığın böyle bir felâkete düşmesi karşısında yapılacak şeyler ve alınacak âcil tedbirler çok önemlidir.

Uyuşturucu alışkanlığına yakalanmış kişileri, erken anlamak ve teşhis etmek, o kişiyi tekrar topluma kazandırmak açısından mühim bir tedbir olmaktadır. En etkili tedbir ise, gençleri dînine bağlı ve İslâm ahlâkı ile yetiştirmektir. Çünkü dînine bağlı kimseler, haram yemekten, içmekten ve kullanmaktan daima uzak dururlar.

ELLİ DÖRT FARZ

1. Allahü teâlânın bir olduğuna inanmak.
2. Helâl yemek ve içmek.
3. Abdest almak.
4. Beş vakit namaz kılmak.
5. Cünüblükten gusletmek.
6. Rızkın Allah'dan olduğuna inanmak.
7. Helâl, temiz elbise giymek.
8. Hakka tevekkül etmek.
9. Kanaat etmek.
10. Ni'metlerinin mukabilinde, Allahü teâlâya şükretmek.
11. Kazâya razı olmak.
12. Belâlara sabretmek.
13. Günâhlardan tövbe etmek.
14. Allah rızası için ibâdet etmek.
15. Şeytanı düşman bilmek.
16. Kur'ân-ı kerîmin hükmüne razı olmak.
17. Ölümü hak bilmek.
18. Allahın dostlarına dost. düşmanlarına düşman olmak.
19. Babaya ve anaya iyilik etmek.
20. Marufu emr ve münkeri nehyetmek.
21. Akrabayı ziyaret etmek.
22. Emanete hiyânet etmemek.
23. Daima Allahü teâlâdan korkup, ferahı (şımarıklığı ve azgınlığı) terk etmek.
24. Allaha ve Resûlüne itaat etmek.
25. Günâhdan kaçıp ibâdetlerle meşgul olmak.
26. Müslüman devlet başkanına itaat etmek.
27. Âleme, ibret nazarıyla bakmak.
28. Allahü teâlânın varlığını tefekkür etmek.
29. Dilini, fuhşa ait kelimelerden korumak.
30. Kalbini temiz tutmak.
31. Hiçbir kimseyi maskaralığa almamak.
32. Harama bakmamak.
33. Mü'min her hâlde. sözüne sâdık olmak.
34. Kulağını münkerât dinlemekten korumak.
35. İlim öğrenmek.

36. Tartı ve ölçü âletlerini. hak üzere kullanmak.
37. Allah'ın azabından emin olmayıp, dâima korkmak.
38. Müslüman fakirlere zekât vermek ve yardım etmek.
39. Allah'ın rahmetinden ümid kesmemek.
40. Nefsinin isteklerine tâbi olmamak.
41. Allah rızası için yemek yedirmek.
42. Kifayet miktarı rızık kazanmak için çalışmak.
43. Malının zekâtını. mahsûlün uşrunu vermek.
44. Âdetli ve lohusa olan ehline yakın olmamak.
45. Kalbini, günâhlardan temizlemek.
46. Kibirli olmaktan sakınmak.
47. Baliğ olmamış yetimin malını hıfz etmek.
48. Genç oğlanlara yakın olmamak.
49. Beş vakit namazı vaktinde kılıp. kazâya bırakmamak.
50. Zulümle, kimsenin malını yememek.
51. Allahü teâlâya şirk koşmamak.
52. Zinâdan kaçınmak.
53. Şarabı ve alkollü içkileri içmemek.
54. Yok yere yemîn etmemek.

BÜYÜK GÜNÂHLAR

Büyük günâhlar çok çeşitlidir. Burada yetmişikisi bildirilmiştir:

1. Haksız yere adam öldürmek.
2. Zinâ etmek.
3. Livâta etmek (homoseksüellik).
4. Şarap ve her türlü alkollü içkiler içmek.
5. Hırsızlık etmek.
6. Keyif verecek şeyi yemek, içmek.
7. Başkasının malını zor ile elinden almak.
8. Yalan yere şahitlik etmek.
9. Ramazan orucunu, özürsüz, müslümanların önünde yemek.
10. Riba, faiz ile, para almak ve vermek.
11. Çok yemin etmek.
12 Anne ve babaya âsi olmak, karşı gelmek.
13. Sıla-i rahmi (Akrabayı ziyareti) terketmek.
14. Muharebede, harbi terkedip düşmandan kaçmak.

15. Haksız yere yetimin malını yemek.
16. Terazisini ve ölçeğini, hak üzere kullanmamak.
17. Namazı, vaktini geçirerek sonra kılmak.
18. Mü'min kardeşinin gönlünü kırmak.
19. Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" söylemediği sözü söylemek ve ona isnat etmek.
20. Rüşvet almak.
21. Hak şehadetten kaçınmak.
22. Malının zekâtını ve uşrunu vermemek.
23. Gücü yeten kimse, günâh işleyeni görünce menetmemek.
24. Canlı hayvanı ateşte yakmak.
25. Kur'ân-ı kerîmi okumayı öğrendikten sonra, okumasını unutmak.
26. Allah'ın rahmetinden ümid kesmek.
27. Müslüman olsun, kâfir olsun, insanlara hiyanet etmek.
28. Domuz eti yemek.
29. Resûlullahın Eshâbından herhangi birisini sevmemek, söğmek.
30. Karnı doyduktan sonra yemeğe devam etmek.
31. Kadınlar, erkeklerinin yatağından kaçmak.
32. Kadınlar erkeklerinden izinsiz, ziyarete gitmek.
33. Namuslu kadınlara fahişe demek.
34. Söz taşımak.
35. Avret mahallini başkasına göstermek.
36. Ölmüş hayvan eti (leş) yemek.
37. Emânete hiyanet etmek.
38. Müslümanı gıybet etmek.
39. Hased etmek.
40. Allah'a ortak koşmak.
41. Yalan söylemek.
42. Kibretmek, kendini üstün görmek.
43. Ölüm hastasının, varisinden mal kaçırması.
44. Hasis (cimri) olmak.
45. Dünyaya muhabbet etmek.
46. Allahü teâlânın azabından korkmamak.
47. Harama, helâl demek.
48. Helâle, haram demek.
49. Falcıların falına, gaibden haber vermesine inanmak.

50. Dininden dönmek, mürted olmak.
51. Özürsüz, başkasının ailesine, kızına bakmak.
52. Kadınlar, erkek libası giymek.
53. Erkekler, kadın libası giymek.
54. Harem-i Kâbe'de günâh işlemek.
55. Vakti gelmeden namaz kılmak.
56. Müslüman devlet adamının günâh olmayan emrine âsi olmak.
57. Ehlinin mahrem yerini, anasının mahrem yerine benzetmek.
58. Ehlinin anasına söğmek.
59. Birbirine nişan almak.
60. Köpeğin artığını yemek, içmek.
61. Yaptığı iyiliği başa kakmak.
62. Erkekler ipek giymek.
63. Cahillik üzerinde ısrar etmek, ehl-i sünnet itikâdını, farzları, haramları öğrenmemek.
64. Allahü teâlâdan ve İslâmiyetin bildirdiği isimlerden başka şey söyliyerek yemin etmek.
65. İlimden kaçınmak.
66. Cahilliğin musibet olduğunu anlamamak.
67. Küçük günâhı, tekrar işlemekde ısrar etmek.
68. Zarurî olmayarak, kahkaha ile çok gülmek.
69. Bir namaz vaktini kaçıracak kadar cünüb gezmek.
70. Âdetli ve lohusa hâlinde, aileye yakın olmak.
71. Tegannî ederek, ahlâksız şarkılar söylemek.
72. İntihar etmek.

Tenbîh: Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, (**Herkes, kendisine ihsân edeni sever. Bu sevgi, insanın cibilliyetinde** [yaratılışında] **mevcuttur.)** Nefsine düşkün olan, nefsinin arzularına kavuşmak için, yardım edenleri sever. Akıl ve ilim sahibi ise, medenî insan olmasına yardım edenleri sever. Kısacası, iyiler [tayyibler], iyileri sever. Fenâ kimseler [habîsler, şerîrler], kötüleri severler. Bir kimsenin sevdiklerine, arkadaşlarına bakarak, onun nasıl adam olduğu anlaşılır. Dosta, düşmana, müslümana ve kâfire, bid'at sâhiblerinden başka, herkese, tatlı dil ve güler yüz göstermelidir. **İnsanlara yapılacak en faydalı ihsân, en kıymetli hediye, tatlı dil ve güler yüzdür.** Kimse ile münakaşa etmemelidir. Münakaşa, dostluğu azaltır, düşmanlığı arttırır. Kimseye kızmamalıdır. Kızmak, sinir ve kalb hastalığı yapar. Hadîs-i şerîfde, **(Gadab etme!)** yâni kızma buyruldu.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÖLÜM VE SONRAKİ HAYATIMIZ

Ölüme Hazırlık

Ölümü hatırlamak, en büyük nasihattir. Her îmân sahibi kimsenin, ölümü çok hatırlaması sünnettir. Ölümü çok hatırlamak, emirlere sarılmaya ve günâhlardan sakınmaya sebep olur. Haram işlemeye cesareti azaltır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Lezzetleri yıkan, eğlencelere son veren ölümü, çok hatırlayınız!)** Din büyüklerinden bazısı her gün bir kere hatırlamayı âdet edinmişti. Evliyânın büyüklerinden Muhammed Behâeddin Buhârî "kuddise sirruh" her gün yirmi kere, kendini ölmüş, mezara konmuş düşünürdü.

Uzun emel, çok yaşamağı istemektir. İbâdet yapmak, dine hizmet etmek için çok yaşamayı istemek, uzun emel değildir. Uzun emel sahipleri, ibâdetleri vaktinde yapamazlar. Tövbe etmeği terk ederler. Kalbleri katı olur. Ölümü hatırlamazlar. Va'z ve nasihatlerden ibret almazlar.

Uzun emel sahibi, hep dünya malına ve mevkiine kavuşmak için ömrünü harcar. Âhireti unutur. Yalnız zevk ve sefasını düşünür. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Ölmeden evvel ölünüz. Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz!)

(Ölümden sonra olacak şeyleri, sizin bildiğiniz gibi, hayvanlar da bilselerdi, yemek için semiz hayvan bulamazdınız.)

(Gece gündüz ölümü hatırlayan kimse, kıyâmet günü şehidler yanında olacaktır.)

Uzun emelin sebepleri; dünya zevklerine düşkün olmak, ölümü unutmak ve sıhhatine, gençliğine aldanmaktır. Uzun emel hastalığından kurtulmak için, bu sebepleri yok etmek lâzımdır. Ölümün her an gelebileceğini düşünmelidir. Uzun emel sahibi olmanın zararlarını ve ölümü hatırlamanın faydalarını öğrenmelidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Ölümü çok hatırlayınız. Onu hatırlamak, insanı günâh işlemekten korur ve âhirette zararlı olan şeylerden sakınmağa sebep olur.)

MENKIBE: Ölüme Hazırlanan Köle

Abdullah bin Mübârek'in, mükâteb bir kölesi vardı. (Âzâd olmak için efendisine belirli bir süre para veren köleye mükâteb denir.) Abdullah bin Mübârek'e her gün bir gümüş verirdi.

Bir gün, birisi Hazret-i Abdullah bin Mübârek'e gelerek dedi ki:

- *Senin kölen kefen soygunculuğu yapıyor ve sana her gün bir gümüş veriyor.*

Abdullah bin Mübârek bu sözleri duyunca çok üzüldü. Durumu bir an önce öğrenmek istedi. Akşam namazından sonra köle kabristana gitmişti. Abdullah bin Mübârek de köleyi takip etti. Kabristana gelince bir türbenin arkasına saklandı ve kölenin ne yaptığını gözetledi. Köle, kendisine daha evvel kazıp hazırladığı çukurun içine girdi. Abdullah bin Mübârek köleye daha da yaklaştı. Saklandığı yerden, kölenin ne yaptığını görüyordu. Köle kabrin içinde dua ve niyaz ederek, münacâta koyulmuştu. Saatlerce öyle durdu. Sabah namazı yaklaştı. Köle mezardan dışarı çıktı. Doğruca mescide geldi, namazını kıldı. Tekrar aynı yere geldi, iki elini kaldırıp Allahü teâlâya şöyle yalvardı:

"Yâ Rabbî! Sabah oldu. Efendime bir gümüş vermem lâzım. Bana bir gümüş ihsân eyle!"

O anda gökten bir nûr indi. Tabağın içinde bir gümüş vardı. Abdullah bin Mübârek saklandığı yerden çıktı. Kölesinin boynuna sarıldı ağladı ve buyurdu ki:

- *Yüzbinlerce can, böyle köleye feda olsun. Efendi sensin, ben değilim!*

Köle hâlinin anlaşıldığını görünce:

- *Yâ Rabbî! Artık benim sırrım açığa çıktı. Dünyada benim için rahat kalmadı. İzzetin hürmetine, benim ruhumu al!*

Dedi ve Hazret-i Abdullah bin Mübârek'in kucağında iken ruhunu teslim etti. Geceleri ibâdet ettiği yeri, kabir şekline sokup oraya defnettiler.

Ölüm Nedir?

Ölüm, yok olmak demek değildir. Ölüm, ruhun bedene olan bağlılığının sona ermesidir. Ruhun, bedenden ayrılmasıdır. Ölüm, insanın bir hâlden, başka bir hâle dönmesidir. Bir evden, bir eve göç etmesi gibidir. Ömer bin Abdülaziz hazretleri buyurdu ki, (Sizler, ancak ebediyet, sonsuzluk için yaratıldınız. Lâkin bir evden, bir eve göç edersiniz.) Ölüm, mü'mine hediyedir, ni'mettir. Günâhı olanlara musibettir. İnsan ölümü istemez. Hâlbuki ölüm, fitneden hayırlıdır. İnsan yaşamayı sever. Hâlbuki ölüm, ona hayırlıdır. Salih olan mü'min, ölüm ile dünyanın eziyet ve yorgunluğundan kurtulur. Zâlimlerin ölümü ile, memleketler ve kullar rahata kavuşur. Bir zâlimin ölümünde, söylenen eski bir beyit şöyledir:

Ne kendi etti rahat, ne âleme verdi huzur,
Yıkıldı gitti cihandan, dayansın ehl-i kubur.

Mü'minin ruhunun bedenden ayrılması, esirin hapisten kurtulması gibidir. Mü'min öldükten sonra, bu dünyaya geri gelmek istemez. Yalnız şehidler, dünyaya geri gelip bir daha şehid olmak ister. Ölüm, her müslüman için hediyedir. Bir adamın dînini, ancak mezarı korur. Mezardaki hayat ise, ya Cennet bahçelerinde bulunmak veyahut da Cehennem çukurlarında bulunmak gibidir.

Dünya hayatı, mü'min için Cehennem, kâfir için ise Cennet gibidir.

MENKIBE: Dünya Fânidir

Bir gün Hazret-i Ömer, Peygamber efendimizin yanına gitti. Gördü ki, Efendimiz bir hasır üzerinde oturmuş ve mübârek teni üzerine hasırın izleri çıkmıştı. Efendimizin teninde hasırın iz yaptığını görünce, Hazret-i Ömer ağladı. Yaratılmışların en şereflisi, en üstünü, âlemler onun yüzü suyu hürmetine yaratılan Efendimiz sordu:

- *Niçin ağlarsın yâ Ömer?*
- *Niçin ağlamıyayım, yâ Resûlallah? Kisra ile Kayser imparatorları bunca ni'metler içinde, kalın döşeklerde garkolup yatarlar. Onlar Allah'ın düşmanlarıdır. Sen, Allah'ın sevgilisi iken mübârek tenin hasır iziyle yol yol olmuş. Altınıza bir döşek alsanız olmaz mı?*

Bunun üzerine Resûlullah aleyhisselâm:

- ***Ey Ömer! 'Onlar öyle kavimdirler ki, âhiretin hoşluğunu istemeyip dünyanın rahatlığını isterler. Biz ise, öyle bir kavimiz ki, âhiret rahatlığını dünya rahatlığına tercih ederiz.***
- ***"Ey Ömer! Bu dünya, âhirete nisbetle şuna benzer ki; bir kimse denize serçe parmağını soksa, o serçe parmakta ne kadar su ve yaşlık mevcut olursa olsun, sıcak bir yaz gününde kısa bir zamanda o yaşlık buhar olup uçar gider. Dünyanın var olması serçe parmaktaki su gibidir. Bel bağlamaya gelmez. Bu dünyanın, bunun gibi olan hayaline aldanan kimseye yazıklar olsun, yâ Ömer!"*** *buyurdular.*

Ölüm Mü'mine Hediyedir

Allahü teâlânın emirlerine uyan bir mü'mine, ölümden daha sevinçli birşey olamaz. Allahü teâlâya kavuşmayı seven mü'min, ölümü ister. Ölüm, dostu dosta kavuşturan bir köprüdür. Kavuşmak şevki, büyük ve yüksek derecedir. Bu dereceye yükselen mü'min, ölümün gecikmesini istemez. Rabbine kavuşma arzusundan dolayı, O'na kavuşmayı, O'nu görmeyi sever. Cenneti seven de, ona hazırlanan insan da ölümü sever. Çünkü, ölüm olmayınca Cennete girilmez.

İbrahim "aleyhisselâm", ruhunu almak için gelip izin isteyen Azrail aleyhisselâm'a sordu:

- Dost, dostun canını alır mı?

Allahü teâlâ Azrail "aleyhisselâm" ile haber gönderip buyurdu ki:

- Dost dosta kavuşmaktan kaçınır mı?

Bu müjdeyi alınca, hemen ellerini kaldırıp "Yâ Rabbî, ruhumu hemen al!" diye dua etti.

Mevlâna Celâleddin-i Rûmî hazretleri, Azrail aleyhisselâmı görünce; **(Çabuk gel, çabuk gel! Beni Rabbime çabuk kavuştur)** demiştir.

Ölüm ve Şehidlik

Allah yolunda canını feda eden, dinini, vatanını bayrağını, namusunu müdafaa ederken ölen, haksız yere öldürülen müslümanlara şehîd denir.

Şehidlik, Allah katında peygamberlikten sonra en yüksek mertebedir. Peygamberlerden sonra derecesi en yüksek olan şehidlerdir. Şehidler, Allahü teâlânın sevgili kullarıdır. Cennette, onlar için sonsuz ni'metler hazırlanmıştır. Îmânla ölen ve Cennete giren bir kimse, dünyaya tekrar gelmek istemez. Fakat şehidler böyle değildir. Onlar, tekrar dirilmek ve tekrar şehid olmak arzu ederler. Bu arzuları, şehidlik mertebesinin Cennet ni'metlerinden daha tatlı, daha zevkli olmasındandır. Şehidlerin, Cennet ni'metlerine kavuştukları vakit, **(Ey Rabbimiz, biz senin yolunda tekrar şehid olmak için dünyaya döndürülüp öldürülmeyi istiyoruz)** diyerek, Allahü teâlâya yalvaracaklarını Peygamber efendimiz haber vermektedir.

Şehidlerin, kul borçlarından başka bütün günâhları af olunur. Kul borçlarını da, Allahü teâlâ kıyâmette, hak sahibine Cennet ni'metleri ihsân ederek helâllaştıracaktır. Allah yolunda savaşırken, hudut boylarında nöbet tutarken ölenlere, kıyâmete kadar bu ibâdetlerinin sevabı verilir. Şehidlerin bedeni çürümez, kabirlerinde diridirler. Her biri, kıyâmette yetmiş kişiye şefaat eder. Suda boğularak şehid olana, karada şehid olanın iki misli sevab verilir. Hattâ kul borçları da affedilir. Havada şehid olanlar da böyledir.

MENKIBE: Melekler Yıkadı

Eshâb-ı kirâmdan Hanzala hazretlerinin henüz yeni evlendiği günün gecesiydi. Sevgili Peygamberimiz, eshâbını toplayarak İslâma saldırmak ve yok etmek için bütün savaş hazırlıklarını tamamlayan Mekkeli müşriklere karşı harp yapılması kararını vermişlerdi. Harbe katılacak bütün kimseler tek tek evinden çağırıldı. Harp haberini duyuran haberci, Hanzala'nın evine uğradı.

Bu karar ve Resûlullah efendimizin emri ona da ulaştı.

Emri duyan Hanzala, boy abdesti alma fırsatını bulamadan Uhud'a gitmek üzere hemen sahâbenin arkasından koşmaya başladı ve eshâbın arasına katıldı.

Daha sonra Mekkeli müşrikler ile Müslümanlar arasında Uhud harbi başladı. Şehidler verildi. Bu şehidler arasında bir günlük evli olmasına rağmen sevgili Peygamberimizin emrine uyan ve harbe iştirak eden hazret-i Hanzala da vardı.

Harp sona erince Müslümanlar Medîne'ye dönmeye başladılar. Harbe iştirak edenlerin yakınları acaba bizden geriye dönen olacak mı? Heyecanı içerisinde yollara sıralanmışlardı. Bunların arasında henüz bir günlük evli olup, gece yarısı sevgili Peygamberimizin emrine uyarak harbe giden ve şehidlik şerbeti içen hazret-i Hanzala'nın dul hanımı da vardı. Herkes büyük bir heyecenla harpten dönenlere yakınlarını soruyor, fakat hiç kimse kimseye cevap vermiyordu. Ancak sorulan soruları sevgili Peygamberimiz "aleyhisselâm" cevaplıyordu.

En son olarak soru sorma sırası, şehid olan Hanzala'nın hanımına gelmişti. Resûlullah efendimize yaklaşarak;

- *Ey Allahın Resûlü! Hanzala nerede? demesi üzerine sevgili Peygamberimiz cevabında:*
- *"Hanzala şehid oldu", buyurdu.*

Bunu üzerine Hanzala'nın hanımı;

- *Yâ Resûlallah, şu anda söyleyeceğim bir aile sırrıdır. Sizler de biliyorsunuz ki, kocamla daha henüz ilk evlendiğimiz geceydi. Kocam Hanzala, sizin mübârek emrinize uyarak boy abdestini alamadan harbe katıldı. Bildiğiniz gibi şehid oldu. Bu sebeple, emir veriniz de kocamı bulsunlar ve yıkasınlar, yâ Resûlallah! dedi.*

Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz yarı hüzünlü bir şekilde:

- ***Sen Hanzala için hiç merak etme! Ben Hanzala'yı rahmet suları ile melekler tarafından yıkanırken gördüm.***

Bunun üzerine bütün sahâbeler Uhud yolunu tuttu ve herkes Hanzala'yı aramaya başladı.

Daha sonra Sahâbiler Hanzala'nın henüz vücûdu kurumamış ve başı ıslak bir şekilde buldular. Sevgili Peygamberimizin müjdesini bizzat gözleriyle gördüler. Bunun için O'na ***"Gasîlül-melâike"*** *yâni (Meleklerin gusül ettirdiği Hanzala) denir.*

MENKIBE: Kabul Olan Dua

Hazret-i Abdullah bin Cahş, Resûlullahın halasının oğlu ve kayın birâderidir. Bedir Savaşı'nda olduğu gibi, Uhud Savaşı'nda da büyük fedakârlıklar göstermiştir. O, bu savaşta şehid olmak istiyordu. Arkadaşlarından Sa'd bin Ebî Vakkas hazretleri, bu arzusunu şöyle anlatmaktadır:

Uhud'da, savaşın çok şiddetli devam ettiği bir andı. Birdenbire yanıma sokuldu, elimden tuttu ve beni bir kayanın dibine çekti. Sonra bana şunları söyledi:

"Şimdi burada, sen dua et, ben "âmin" diyeyim. Ben de dua edeyim, sen de "âmin" de!" "Ben de "peki" dedim. "Ben şöyle dua ettim: "Allahım, bana çok kuvvetli ve çetin kâfirleri gönder. Onlarla kıyasıya vuruşayım. Hepsini öldüreyim. Gâzî olarak geri döneyim." Benim yaptığım bu duaya, içten "âmin" dedi. Sonra da dua etmeye başladı:

(Allahım, bana zorlu kâfirler gönder. Kıyasıya onlarla vuruşayım. Cihadın hakkını vereyim. Hepsini öldüreyim. En sonunda bir tanesi de beni şehid etsin. Sonra, benim dudaklarımı, burnumu, kulaklarımı kessin. Ben kanlar içinde, senin huzuruna geleyim. Sen bana: ***"Abdullah, dudaklarını, burnunu, kulaklarını ne yaptın?"*** diye sorduğunda, "***Allahım, ben onlarla çok kusur işledim, yerinde kullanamadım. Senin huzuruna getirmeye utandım. Sevgili Peygamberimin de bulunduğu bir savaşta, toza toprağa bulandım da öyle geldim"*** *diyeyim.)*

Gönlüm böyle bir duaya âmin demek arzu etmiyordu. Fakat o istediği ve önceden söz verdiğim için mecburen âmin dedim. Daha sonra, kılıçlarımızı alıp, savaşa devam ettik. Hakikaten savaş, Abdullah'ın arzu ettiği şekilde cereyan etti. İkimiz de önümüze geleni öldürüyorduk. Bir ara Abdullah'ın elindeki kılıç kırıldı. Resûl-i Ekrem efendimiz, ona bir hurma dalı verdi. Bu dal, bir mucize olarak kılıç gibi önüne geleni kesmeye başladı. Birçok düşman öldürdü.

Savaşın sonuna doğru, nihayet istediği gibi, şehid düştü. Akşam üstü cesedinin yanına vardığımda, dua ettiği gibi, dudakları, burnu ve kulakları kesilmiş hâlde kanlar içinde yatıyordu. Hazret-i Hamza ile beraber aynı kabre koyup defnettik.

Eceli Gelen Ölür

Ölümden kurtulmak mümkün müdür? Elbette değildir. Kimsenin bir saniye bile yaşamaya elinde imkânı yoktur. Eceli gelen ölür. Bu vakit, göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir andır. Allahü teâlâ buyurur ki: **(Ecelleri geldiği zaman, onu az zaman ileri ve geri alamazlar.)** [A'raf: 33]

Allahü teâlâ bir kimsenin ölümünü nerede takdir etti ise, o kişi malını, mülkünü, evlâdını bırakıp kabre gider.

Allahü teâlâ, bizim günde ne kadar nefes alıp verdiğimizi bilir. O'nun bilmediği bir şey yoktur. Hayatımız îmân ile, ibâdet ile geçti ise sonu saâdet olur. Allahü teâlâ **Azrail "aleyhisselâma"** buyurur ki: **(Dostlarımın canını kolay al, düşmanlarımın canını güç al!)** Îmân sahiplerine, bu ne büyük müjdedir, îmândan mahrum kalanlar için de ne büyük felâkettir.

Ecel geldi cihâne
Baş ağrısı bahâne.

Müslüman Kadınların Ölümü

Bir kadın ki, lohusa veya hâmile veya tâûn yahut iç ağrısından veya bunlardan hiç birisi olmasa veyahut da yabancı erkeklere açık saçık görünmemişse ve kendisinden zevci hoşnut olmuşsa, o hâtuna, ölürken Cennet melekleri gelip, karşısında, saf saf dururlar ve ona izzet ve ikrâm ile selâm verirler ve ***(Allahü teâlânın sevgili, şehid câriyesi gel çık, ne eylersin dünya sarayında? Senden Allahü teâlâ râzı oldu ve senin bu hastalığını behane edip, günâhını bağışladı, sana Cennet ihsân etdi, gel emanetini teslim et!)*** derler.

O hâtun, bu mertebeyi görüp, rûhunu vermek istedikde, etrafına bakıp ***(Cenâb-ı Hak, benim ile dostluk edenleri, mağfiret edip rahmet etsin, rûhumu sonra teslim edeyim***) dedikde, melekler dahi, ricâsını Cenâb-ı Hakka arz ederler. Bunun üzerine, hitâb-ı izzet gelip;

(İzzetim hakkı için, kulumun cümle duâsını müstecâb kıldım) buyurulur. Melekler dahi, muştuluk eyleyip duâsının kabul olduğunun müjdesini verirler.

Sonra, melek-ül-mevt, yüzyirmi rahmet melekleriyle gelir. Yüzlerinin nûru Arşa çıkmış, başları tâçlı ve arkalarında, nûrdan hulleler ve ayaklarında altın nalınlar ve yeşil kanatları bulunur. Ellerinde, Cennet yemişleri, kokuları misk gibi gelip, izzet ve ikrâm ile selâm verirler ve ***(Hallâk-ı âlem, sana selâm eyler ve Cennet verip, habîbi Muhammed aleyhisselâma komşu eyler ve hazret-i Âişeye musâhib eyler)*** derler.

Bu îmânlı kadın, bu kelâmları işitip ve gözünün perdesi açılıp, ehl-i îmân hâtunlarını görür ve günâhkâr olup, azâb olunanları görür ve (Onların günâhlarını bağışla Rabbim!) diye, niyâzda bulunur. Cenâb-ı izzetden, **(Yâ câriyem! Cümle murâdını hâsıl eyledim, ver emanetini, Habîbimin hâtunu ve kızı sana muntazırdırlar)** hitâbı gelir. Bu hitâbı işitince, hemen canı titrer ve ayakları gerilip terler döker.

Can vermek üzere iken, iki melek gelir. Ellerinde ateşden bir çomak, sağ yanında biri,

sol yanında biri durur. Tam bu sırada şeytân aleyhil-la'ne, "Gerçi bundan bize fayda yok amma, hele bir görelim" deyip eline bir cevâhir çanak içinde buzlu su ile koşup gelir, suyu gösterir. O melekler, o habîsi görünce, ellerindeki çomaklarla vurarak, elindeki çanağı kırıp, kendisini kovalarlar. O müslüman hâtun bunu görüp güler. Sonra, o hûrî kızları, ona cevâhir kâse ile kevser içeceği verirler. O müslüman hâtun bunu lezzet ile içer. Cennet içeceğinin lezzetinden canı sıçrayıp kadehe yapışır ve melek-ül-mevt canını o kadehden alır.

Melekler çağrışıp, **(İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râci'ûn)** derler. Ve canını alıp gökleri seyretdirip, Cennete götürürler ve oradaki makâmını gösterip derhâl yine, meyyitin başı ucuna getirirler.

Ne zaman ki, esvâbını çıkarırlar ve saçını çözerler, rûhu hemen cesedinin başı ucuna gelip, der ki: ***(Ey yıkayıcı ! Âheste âheste tut! Zîrâ, Azrâîl pençesinden can yarası yemişdir. Ve tenim gâyet zahmet çekmişdir ve sarsılmışdır.)***

Teneşire geldikde yine, ***(Suyu çok sıcak etme! Tenim pek zayıftır. Tez beni elinizden halâs eyleyin ki, rahat olayım)*** der. Yıkayıp kefene sarılınca, bir miktar durur, yine seslenip der ki: ***(Bu cihânı son görüşümdür. Hısım ve akrabalarımı göreyim ve onlar da beni görsünler ve ibret alsınlar. Onlar da yakında benim gibi öleceklerinden, ardımdan feryat etmesinler. Beni unutmayıp, Kur'ân-ı kerîm okuyarak, dâimâ ansınlar. Benim mîrâsım için, aralarında çekişmesinler. Tâ ki, kabirde azâb görmiyeyim. Cumâlarda ve bayramlarda da beni hatırlasınlar.)***

Sonra, musallâ üzerine konuldukda, yine o hâtunun canı, ***(Rahat kalın, ey benim oğlum ve kızım, anam ve babam! Bunun gibi firâk günü yoktur. Hasretlik, görüşmemiz kıyâmete kaldı. Elvedâ olsun sizlere, ey ardımca gözyaşı dökenler!)*** der.

Namazı kılınıp, omuza alındıkda, yine seslenip diye ki, ***(Beni yavaş yavaş götürün! Eğer kasdınız sevâb ise, bana zahmet vermeyin! Sizden Allahü teâlâya hoşnutluk götüreyim!)***

Kabir kenarına konuldukda, yine seslenip der ki: ***(Görün benim hâlimi de, ibret alın! Şimdi beni, karanlık yere koyup gidersiniz. Ben amelimle kalırım. Bu demleri görüp, vefasız, yalancı dünyanın mekrine aldanmayınız!)***

Kabrine koydukları zaman, can, başının ucuna gelir. Zinhâr, bir meyyiti, telkînsiz bırakmayalar.

Allahü teâlânın emriyle mevta, kabirde uykudan uyanır gibi uyanır ve görür ki, karanlık bir yerdedir. Kendisi yakınlarına seslenir ve "Bana mum getirin" der. Asla ses ve seda gelmez. Hemen kendim kalkayım derken elleri toprağa dokunur ve başı tabuta değer. Bunun üzerine, **"Ah!.. ben ölmüşüm"** diye telâşlandıkta, kabir yarılıp iki sual meleği gelir. Bunların ağızlarından yalın ateşler ve burunlarından siyah dumanlar çıkmaktadır. Bu hâlde, ona yakın gelip der ki:

- Rabbin kimdir?
- Dînin hangi dindir?
- Peygamberin kimdir?

Bunlara ve diğer sorulara doğru cevap verince, o melekler ona müjde verirler. Hemen o anda kabrin sağ tarafından bir pencere açılır ve iki ay yüzlü kişi çıkıp yanına

gelirler. Bu îmânlı kimse bakıp, sevinir. **"Sen kimsin?"** diye onlara sorar. O da: **"Ben, senin dünyada, sabrından ve şükründen yaratıldım. Kıyâmete kadar sana arkadaş olurum"** diye cevap verir.

MENKIBE: Üç Haberci

Yakûb aleyhisselâm, kendisini ziyarete gelen Azrail aleyhisselâma dedi ki:

- Ey kardeşim Azrail! Ziyarete mi, yoksa ruhumu almaya mı geldin?
- Ziyaret için geldim.
- Senden bir ricam var.
- Nedir o?
- Ecelim yaklaşınca, bana bildirir misin?
- Peki, sana iki-üç haberci gönderirim.

Azrail aleyhisselâm bir gün yine geldi. Yakûb "aleyhisselâm" sordu:

- Ey kardeşim Azrail! Bu sefer canımı almaya mı geldin?
- Evet, canını almaya geldim.
- Hani sen bana daha önceden iki üç haberci göndereceğini söylememiş miydin?
- Evet ben sana söylediğimi yaptım. Şu üç haberciyi gönderdim:
  1. Saçların siyah iken beyazlaşmadı mı?
  2. Vücudun güçlü, kuvvetli iken, ihtiyarlayınca gücün azalmadı mı?
  3. Vücudun dimdik iken, sonra belin bükülmedi mi?

Ölmeden Vasiyetini Yazmalıdır

Dînimiz vasiyet yazmayı emretmektedir. Vasiyet, Allahü teâlânın ve Resûlünün emridir.

Ölüm ansızın gelir. Her müslüman, ölüm hazırlığı olarak vasiyetini yazmalıdır. Üzerinde kul hakları ve ibâdet borçları bulunan bir müslümanın vasiyette bulunmaması günâhtır.

Müslüman vasiyetinde; evlâdına, akrabasına, komşularına, tanıdıklarına ve dostlarına son nasihatlerini yapmalıdır. Tayin ettiği vâsisinden, kendinde hakkı bulunanlardan helâllaşmasını, alacaklarını-vereceklerini, borçlarının ödenmesini, iskât, hac yapmasını istemelidir. Cenaze hizmetindeki ve definden sonraki isteklerini bildirmelidir. Hanımına olan **"mehr-i müeccel"** ve kul borçlarını ödemeli ve ödeyemedikleri içinde vasiyet etmeyi unutmamalıdır.

Bütün bu isteklerinin, dîne uygun olarak yapılabilmesi için âdil iki şahit yanında, dînini bilen ve kayıran bir vâsi seçmeli, tayin etmelidir.

MENKIBE: Hazret-i Ali'nin Vasiyeti

Evlâdım, dünya kayıplarından kedere düşmeyin ve daima hayır işlemeye bakın! Zalime düşmanlık ve mazluma dostluk gösterin! Öfke ve yumuşaklık hâlinizde daima hak

üzere olun! Genişlik ve darlıkta hak yoldan sapmayın! Dost ve düşmanınıza adaletle muamele edin! Sevinçte, kederde Allah'ın rızâsını unutmayın!

Bir insan kendi nefsinin aybını görür ve bilirse başkasının aybını görmez ve ondan haberi olmaz. Bir insan, Allah'ın takdir ve taksimine razı olursa kayıp ve eksikliklerine üzülmez.

Kardeşi için kuyu kazan, sonunda o kuyuya kendi düşer. Başkasının yanlışını büyüten kimse kendi hatâsını unutur. Danışmayanlar zillete düşer. Kibir edenler hakir ve zelil olur. İyilerle, ilim sahipleriyle düşüp kalkan, yücelir ve saygı görür. Mizaha düşkünler, hafife alınır. Kendi fiilleri, sözleri ve emelleriyle mağrur olan, nefsi tarafından mağdur olur. Çok söz söyleyen çok hatâ eder. Hatâsı çok olanda, edep ve hayâ azalır. Edep ve hayâsı az olan da, takvada fakirleşir. Takvası fakirleşince kalbi ölür.

Edep mizândandır. Güzel ahlâk, en iyi arkadaştır. Afiyet on kısımdır ve bunun dokuz kısmı Allah'ı anmanın dışında sadece susmak, sükût etmektir. Bir kısım ise sefihlerle alçaklarla düşüp kalkmayı bırakmaktır.

Fakirliğin süsü sabır, zenginliğin de şükürdür. Müslümanlıktan üstün şeref olmaz.

MENKIBE: Oğluma Vasiyet

Abdülhâlık-ı Goncdüvani hazretleri vasiyetnamesinde mânevi oğlu "Evliyâ-yı Kebir" hazretlerine buyurdu ki:

"Ey oğlum! Vasiyet ederim ki; her hâlinde ilim, edep ve takva üzere ol! İslâm âlimlerinin kitaplarını oku! Fıkıh ve hadîs öğren! Din câhillerinden sakın! ***Şöhret peşinde olma! Şöhrette afet vardır. Arslanlardan kaçar gibi, cahillerden kaç!*** *Bid'at sahibi, sapıklar ile ve dünyaya düşkün olanlar ile arkadaşlık etme! Helâlden ye! Çok gülme! Kahkaha ile gülmek, gönlü öldürür. Herkese şefkat ve merhamet et! Kimseyi hakir görme! Kimse ile münakaşa, mücadele etme! Kimseden bir şey isteme! Bilhassa tasavvuf büyüklerine dil uzatma! Onları inkâr eden felâkete düşer.* ***Fıkıh çalış, ibâdet bilgilerini öğren ve evin mescit olsun!"***

Ölenin Teçhiz ve Tekfini

Dînimizde, ölünün yıkanması lâzımdır. Bu iş, mü'minler üzerine farz-ı kifâyedir. Yâni, bir kısım mü'minin, bu işi yapması ile diğer mü'minler sorumluluktan kurtulurlar. Ölüyü kefenlemek ve cenaze namazı kılmak da böyledir.

Ölüyü tepeden tırnağa kadar, tamamen ve bir kere yıkamak farzdır. Yıkarken, ölünün göbek ile diz arası örtülür. Kadının cenazesini kadın, erkeğin cenazesini erkek yıkar. Zaruret hâlinde, kadın, kocasının cenazesini yıkayabilir, fakat erkek, ölen karısını yıkayamaz. Ölünün bakması haram olan avret yerine; çıplak el ile dokunmak da haramdır.

Ölenin yıkandığı teneşir, yüksekçe ve biraz eğik olmalıdır. Su ılık olmalıdır. Önce taharet ve abdest aldırılır. Ölünün önce yüzü yıkanır, sonra kolları yıkanır, başı, kulakları ve ensesi mesh edilir ve ayakları yıkanır. Cenazenin üç defa yıkanması sünnettir. Cenazeyi yıkayan kimse, niyet etmeli ve Besmele ile işe başlamalıdır.

Vefat eden erkek ve kadın müslümanlârın cenazelerini, onları örtecek bir giysi (antâri ve bez) ile kefenlemek farzdır. Bu farzı yerine getirmeyen müslümanlar günâhkâr olurlar. Kefenin yeni, temiz, kıymetli olması ve beyaz pamuklu (patiska) olması sünnettir. Erkeğe ipek kefen haramdır.

Kadınların kefeninin beş parça olması sünnettir.

1- **İzâr:** Baştan ayağa kadardır. Genişliği bir metreden fazladır.
2- **Kâmis** (Antari gibi uzun gömlek): Bunun uzunluğu omuzlardan ayaklarına kadar olan uzunluğun iki katıdır. Bu uzunluk, ortadan ikiye katlanıp, kat yerinden, baş geçecek kadar düz kesilir. Kol ve etek yerleri kesilmez.
3- **Lifâfe:** Baştan ve ayaklardan dışarı uzunlukta olup, daha geniştir. Baş üstünden ve ayak altından uçları büzülüp, bezle bağlanacakdır.
4- **Hımâr:** Baş örtüsü olup, yetmiş beş santim kadar uzundur. Uçları yüze sarkıktır, başa sarılmaz.
5- **Göğüs bezi:** Omuzdan dize kadardır. Kefenin, kadın için beş parça olması sünnettir. Daha az veya çok olması sünneti bozar.

Ölü yıkanıp kurulandıktan sonra önceden hazırlanmış ve yukarıda sayılan kefen bezleri getirilir, önce kâmis giydirilir. Kâmis, ölünün başından geçirilerek yarısı önünden, yarısı arkasından, ayaklarına kadar uzatılır. Tabutun içine ve izârın üstüne Besmele ile yatırılır. İzâr'ın önce sol, sonra sağ tarafı, ölü üzerine kapatılır. Lifâfe de böyle yapılır. Kadınlarda kâmis adı verilen kefen kapatıldıktan sonra, saçları ikiye bölünüp iki yandan göğsü üzerine (kâmisin üstüne) konur. Saçları üstüne baş örtüsü konduktan sonra, izâr kapatılır. İzârdan önce veya sonra "göğüs örtüsü" yahut bezi sarılır, sonra lifâfe kapatılır. Lifâfenin baş tarafı, ayak uçları ve mide hizasında karın kısmı bezlerle bağlanır.

Erkeklerde kefen üç parçadır. Bunlar: İzâr, kâmis, lifâfedir.

Tâziye Etmek (Baş Sağlığı Dilemek)

Meyyit sâhiblerinden büyük, küçük erkeklere ve yaşlı kadınlara rast gelince, tâziye etmek, yâni, başın sağ olsun demek gibi, sabr tavsiye etmek müstehabdır. Tâziye için, **(A'zamallahü ecrek ve ahsene azâek ve gafere limeyyitik)** denir ki, (Allahü teâlâ, sevâbını, dereceni artdırsın ve güzel sabretmeni nasîb eylesin ve meyyitinin günâhlarını afv eylesin) demekdir.

Musîbetlere, elemlere sevâb olmaz. Bunlara sabr etmeğe sevâb verilir. Fakat, elemlere sabredilmese de, günâhların afvına sebeb olurlar. Hastalık da musîbetdir. Meyyit sâhibinin, tâziye için, üç günden az, bir yerde bulunması câiz ise de, câmide beklemesi ve kadınların hiçbir yerde beklemeleri câiz değildir.

Definden sonra sâlih bir kimsenin telkin vermesi sünnettir. Definden sonra duâ edilir. Sessiz olarak Kur'ân-ı kerîm okunur. Yüksek sesle okumak mekrûhdur. Sonra cemâat ve meyyit sâhibi, işleri başına dağılmalıdır.

Üç günden sonra tâziye yapmak mekrûhdur. Ancak uzakda olanlar ve yakın olup da, geç haber alanlar için mekrûh olmaz. İki kerre tâziye etmek ve kabir başında ve meyyit sâhib-

lerinin kapılarında tâziye mekrûhdur. Tâziye, mektup ile de olur. Cenâze çıkan eve komşuların ve yakında oturan akrabânın, bir gün ve gecelik yemek göndermeleri müstehabdır.

Resûlullah Efendimizin Tâziye Mektubu

Bu mektup, Allahü teâlânın peygamberi Muhammed aleyhisselâm tarafından, Hazret-i Mu'az bin Cebel'e gönderilmiştir:

"Allahü teâlâ sana selâmet versin! O'na hamd ederim. Herkese iyilik ve zarar, yalnız O'ndan gelir. O dilemedikçe, kimse kimseye iyilik ve kötülük yapamaz.

Allahü teâlâ sana sevap versin! Sabretmeni nasip eylesin! O'nun ni'metlerine şükür etmenizi ihsân eylesin!

Muhakkak bilmeliyiz ki, kendi varlığımız, mallarımız, servetimiz, kadınlarımız ve çocuklarımız, Allahü teâlânın, sayısız ni'metlerinden, tatlı ve faydalı ihsânlarındandır. Bu ni'metleri, bizde sonsuz kalmak, için değil, emanet olarak kullanmak, sonunda geri almak için vermiştir. Bunlardan, belli bir zamanda faydalanırız. Vakti gelince hepsini geri alacaktır.

Allahü teâlâ, ni'metlerini bize vererek sevindirdiği zaman, şükür etmemizi, vakti gelip geri alarak üzüldüğümüz zaman da sabretmemizi emreyledi. Senin bu oğlun Allahü teâlânın tatlı, faydalı ni'metlerindendi. Geri almak için sana emânet bırakılmış idi. Seni, oğlun ile faydalandırdı. Herkesi imrendirecek şekilde sevindirdi, neşelendirdi. Şimdi geri alırken de, sana çok sevâb, iyilik verecek, acıyarak doğru yolda ilerlemeni, yükselmeni ihsân edecektir. Bu merhamete, ihsâna kavuşabilmek için sabretmeli, O'nun yaptığını hoş görmelisin! Kızar, bağırır, çağırırsan, sevaba, merhamete kavuşamazsın ve sonunda pişman olursun. İyi bil ki, ağlamak, sızlamak derdi belâyı geri getirmez. Üzüntüyü dağıtmaz! Kaderde olanlar başa gelecektir. Sabretmek, olmuş bitmiş şeye kızmamak lâzımdır.

Allahü teâlâ, hepinize selâmet versin! Âmîn."

Birinci Cild 89.cu Mektup

Bu mektup, mirzâ Alî Cân için yazılmışdır. İmâm-ı Rabbânî hazretleri ölüm için sabır dilemekdedir:

Hak teâlâ, hepimizi İslâmiyyetin doğru caddesinde bulundursun "alâ sâhibihessalâtü vesselâmü vettehıyye"! Enbiyâ sûresi 35. ve Ankebût sûresi 57. âyetlerinde meâlen, **(Her canlı, ölümün tadını tadacakdır!)** buyuruldu. Bunun için, her insan ölecekdir. Ölümden kurtuluş yoktur. Hadîs-i şerîfde, (**Ömrü uzun, ibâdetleri de çok olana müjdeler olsun!)** buyuruldu.

Dostu dosta ölümle kavuşduruyorlar. Bunun için, Allahü teâlânın âşıkları, ölümü düşünerek tesellî buluyor, üzüntüleri azalıyor. Ankebût sûresinin 5. âyetinde meâlen, **(Allahü teâlâya kavuşmak istiyenler! Biliniz ki, Allahü teâlâya kavuşmak zamanı herhâlde gelecekdir)** buyuruldu.

Evet, biz geride kalanlar ve nefse esîr olanlar ve Allahü teâlânın rızâsına kavuşmuş olanların ve dünyâya düşkün olmakdan kurtulanların sohbetlerinden mahrûm kalanlar,

zararda ve başı yerdeyiz. Ni'metlerini size saçan merhûme vâlideniz, günümüzün en kıymetli varlığı idi. Onun size olan ihsânlarına karşı, şimdi sizin de ona ihsân etmeniz lâzımdır. Duâ ederek ve sadaka vererek her an yardımına koşunuz! Hadîs-i şerîfde, (**Mezardaki ölü, denizde boğulmak üzere olan kimse gibidir, babasından, anasından, kardeşinden ve arkadaşlarından gelecek bir duâyı hep beklemekdedir)** buyuruldu.

Bundan başka, onların ölümünü görerek, kendi ölümünü de düşünmeli. Bütün varlığı ile, Allahü teâlânın beğendiği şeyleri yapmağa sarılmalıdır. Dünya hayatının insanı aldatmakdan başka birşey olmadığını düşünmelidir. Dünya kazançlarının Allahü teâlânın yanında az bir kıymeti olsaydı, düşmanı olan kâfirlere ondan kıl ucu kadar vermezdi.

Allahü teâlâ, bizi ve sizi, kendisinden başka her şeyden yüz çevirmekle ni'metlendirsin! Yalnız kendisine bağlanmakla şereflendirsin! Bu duâmızı, Peygamberlerin efendisi hürmetine kabul buyursun "aleyhi ve alâ âlihi ve aleyhim minessalevâti efdalühâ ve minetteslîmâti ekmelühâ"! Vesselâm, vel ikrâm. [Mektûbât-ı Rabbânî, I-89]

Kabristândan geçer idim,
Dedim burda, kimler yatır.
Etrâfına şânlar saçan,
Kim bilir ne erler yatır.

Kimi yiğit, kimi koca,
Kimi vekîl, kimi paşa.
Kimi doçent, kimi hoca,
Zengin nice beyler yatır.

Sırma gibiydi saçları,
Her gün yıkanır başları.
Renkli, parlak kumaşları,
Devşiren gelinler yatır.

Liseyi, tıbbiyeyi hep,
Okumuş, yıllar uğraşmış.
Çok hastaya, şifâ veren,
Profesör hekimler yatır.

Allah, Resûlullah için,
Îmânı korumak için.
Kahbe düşmana saldıran,
Arslan Mehmedçikler yatır.

Evladın Ölümüne Sabır

Küçük çocuğun ölümüne ağlamak merhametten ileri gelir. Ağlamak günâh olmaz. Bağırıp çağırıp isyan etmek günâhtır. Çocuğun ölmesi, malın elden çıkması, gözün kör, kulağın sağır olması, bir uzvun telef olması gibi, insanın isteği ile ilgisi olmayan musibetlere sabretmekten daha faziletli sabır yoktur. Sabredenlere verilen sevabın miktarını Allahü teâlâdan başkası bilmez.

Musibetlere sabır, sıddıkların derecesidir. Bunun için Peygamber efendimiz şöyle dua ederdi:

(Yâ Rabbî, bana öyle yakîn ver ki, musibetler bana kolay gelsin!) [Tirmizî]

Oğlu İbrahim ölünce de, **(Yâ İbrahim, ölümüne çok üzüldük. Gözlerimiz ağlıyor, kalbimiz sızlıyor. Fakat, Rabbimizi gücendirecek bir şey söylemeyiz)** buyurmuştu.

(Bir çocuk ölünce, Allahü teâlâ meleklerine sorar:

- **Kulumun çocuğunu aldınız, kalbinin meyvesini kopardınız. Peki kulum buna ne dedi?**
- Yâ Rabbî, hamd edip teslimiyet gösterdi.
- **O kuluma Cennette bir ev yapıp, adını da, "Hamd evi" koyun!)** [Tirmizî]

Müslüman Çocukların Şefaati

Kıyâmette Allahü teâlâ, mü'minlerin çocukları için, **(Bunları Cennete götürün)** buyurur. Melekler, çocukların Cennete girmesini söylerler. Çocuklar, (Ana-babamız hani?) derler. Melekler, (Onlar sizin gibi günâhsız değildir. Görülecek hesapları var) derler. Çocuklar ağlaşır, (Ana-babamızı almadan girmeyiz) derler. Cenâb-ı Hak, çocuklara buyurur ki:

(Ey yavrular, haydi gidin, ana-babanızı da alıp Cennete girin!) [Nesâî]

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Küçükken ölen çocuklar, ana-babaları ile karşılaşınca, ellerinden tutup, ana-babaları Cennete girinceye kadar, onlardan ayrılmazlar.) [Müslim]

(Hiçbir Müslüman yoktur ki, bülûğa ermemiş bir çocuğu ölsün de, Allahü teâlâ, bol rahmeti sebebiyle, onu Cennete koymasın.) [Buhârî, Nesâî]

(Üç evladı ölmüş olan bir Müslüman ateşe girmez.) [Buhârî, Müslim]

(Kimin bâliğ olmamış üç evladı ölmüşse, bu çocuklar, onu ateşten koruyan bir kale olur, ölen evlat iki, hattâ bir olsa da.) [Tirmizî]

Peygamber efendimiz, **(Üç çocuğu ölen, Cennete girer)** buyurdu. Oradakiler, (İki çocuğu ölen de mi?) diye sual edince, **(İki çocuğu ölen de Cennete girer)** buyurdu. (Ya bir çocuğu ölen?) diye tekrar sual edilince, buyurdu ki: **(Allah'a yemin ederim ki, bir çocuk doğup hemen ölse, annesi sabredip sevabını Allahü teâlâdan beklerse, annesini Cennete götürür.)** [Taberânî]

Yine buyurdu ki: **(Alan da, veren de Allahü teâlâdır. Çocuğu ölen o kadına tâziyede bulunun. Sabretsin, ecrini görecektir.)** [Müslim]

Musibete uğrayanı teselli etmelidir.

Bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Çocuğu ölen kimseyi teselli edene Cennet hırkası verilir. Musibete uğrayanı teselli eden, onun sevabı kadar sevap kazanır.)** [Tirmizî]

Çocuğum yok veya öldü diye fazla üzülmek uygun değildir.

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ sevdiği kulu kendisine bağlar. Çoluk çocuğu ile meşgul etmez.) [Deylemi]

Ey nazlı yavrum, unutmam seni,
Aylar, günler değil, geçse de yıllar!
Yakdı, mahv eyledi, ayrılık beni,
Çıkar mı gönülden, o tatlı diller?

Kıyamaz iken hiç, öpmeğe tenin,
Şimdi ne hâldedir, nâzik bedenin?
Andıkca her zemân, gonca dihenin,
Yansın âhım ile, kül olsun güller!

Tegayyürler gelip, güzel cismine,
Döküldü mü, siyâh kaşlar yüzüne?
Sırma saçlar, dağıldı mı üstüne,
Sarardı mı, kokladığım sünbüller?

Temiz rûhun, Cennetine uçdu mu?
Gül yanağın, tatlı yüzün soldu mu?
Çürüyüp de, şimdi toprak oldu mu,
Öpüp kokladığım, o pamuk eller.

Belanın Geliş Sebepleri

İnsanlara dert, bela, musibet birkaç bakımdan gelir:

1- Bunlardan biri işlediğimiz günâhlar sebebiyledir. İmâm-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki: Belaların gelmesine sebep günâh işlemektir. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruluyor ki:

(Size gelen musibet, işlediğiniz [günâhlar] **yüzündendir.)** [Şûrâ: 30]

(Sana gelen kötülük, kendindendir [günâhların yüzündendir]**.)** [Nisâ: 79]

(Bir millet, kendini bozmadıkça, Allah onların hâllerini değiştirmez.) [Ra'd: 11]

2- Bela, hastalık ve musibetler, günâhların kefareti [affolması] için gelir. Dünyada musibetlere maruz kalıp da güzelce sabreden kimse, âhirete günâhsız gider.

Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Her musibet, affedilecek bir günâh için gelir.) [Ebû Nuaym]

(Mü'mine gelen her sıkıntı, günâhlarına kefaret olur.) [Buhârî]

(Mü'minin günâhları affoluncaya kadar bela ve hastalık gelir.) [Hâkim]

İnsan kendisine gelen beladan hoşlanmaz. Hâlbuki günâhları affolacak ve güzel sabrederse âhirette büyük nimetlere kavuşacaktır. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruldu ki:

(Hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinize; sevdiğiniz şey de, kötülüğünüze olabilir. Siz bilmezsiniz, Allah bilir.) [Bekara: 216]

3- Cennette yüksek derecelere kavuşması için mü'mine musibet gelir. Bunun için Peygamberlere çok bela gelmiştir. Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Nimete kavuşması için insana musibet gelir.) [Buhârî]

(Musibet, kavuşulacak bir derece için gelir.) [Ebû Nuaym]

(Allahü teâlânın hayrını murad ettiği kul, belaya maruz kalır.) [Taberânî]

(Kişi, hep sıhhat ve selamette olsa idi, bu ikisi onun helakı için kâfi gelirdi.) [İbni Asâkir]

(Mü'min, keler deliğine saklansa, ona, eza edecek biri musallat olur.) [Beyheki]

(Dünya, [Cennetteki nimetlerin yanında] **mü'mine zindandır.)** [Müslim]

(Allah'ı ve Resûlünü seven, belaya [hazırlıklı olsun] **zırh giysin!)** [Beyheki]

(En şiddetli bela, Peygamberlere, velilere ve benzerlerine gelir.) [Tirmizî]

Demek ki belanın en şiddetlisi, Allahü teâlânın çok sevdiği kimselere geliyor. Belalara sabır, sıddıkların derecesidir. Peygamber efendimiz, kendisine gelecek musibetlere karşı dayanma gücü vermesi için Allahü teâlâya dua ederdi.

4- Bela, imtihan için de gelir. Bakalım kul, Allahü teâlânın gönderdiği belaya razı olacak mı, olmayacak mı?

Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Şüphe edilen altın, ateşle muayene edildiği gibi, insan da bela ile imtihan olur.) [Taberânî]

(Yâ Rabbî, beni sevene, hayırlı mal ver! Bana düşmanlık edene de çok mal, çok evlat ver!) [İbni Asâkir]

İskât ve Devir

İskât, bir kimsenin, akıl ve baliğ olduktan sonra, üzerine farz ve vâcib olan dînî bir emri, sağlığında, özrü sebebiyle yapamadığı zaman, ölmeden önce vasiyet ile veya vârisi tarafından dînimizin bildirdiği bir bedel ödenerek, borcundan kurtarılmasıdır.

Tutulmamış oruçların fidye vererek iskât edilmesi, Kur'ân-ı kerîmde açıkça emredilmiştir. Namaz, oruçtan daha mühim bir ibâdet olduğundan, dînî bir özür ile kılınamamış ve kazâ etmek istediği hâlde, ölüm hastalığına yakalanmış bir kimsenin, kazâ edemediği namazları için de, oruçta yapıldığı gibi iskât yapılması için, bütün İslâm âlimlerinin sözbirliği vardır.

Kabir Azabı ve Kabir Suâlleri

Kabir azâbı ve kabrin sıkması vardır. Kabir, dünyâ ile âhiret arasında geçit olduğundan, kabir azâbı, dünyâ azâbları gibi geçicidir ve âhiret azâbları cinsindendir. Yâni, bir bakımdan dünyâ azâblarına, bir bakımdan da, âhiret azâblarına benzemekdedir. Kabir azâbı en çok, dünyâda üstüne idrâr sıçratanlara ve müslümanlar arasında söz taşıyanlara olacakdır.

(Münker) ve **(Nekîr)** ismindeki iki melek kabirde süâl soracakdır. Bu süâle cevâb vermek, bir derddir.

Günâh işleri yapan müslümanlara **(Fâsık)** denir. Fâsıklara ve bütün kâfirlere kabirde azâb vardır. Bunlara elbette inanmak lâzımdır. Mevtâ kabre konunca, bilinmiyen bir hayat ile dirilecek, rahat veya azâb görecekdir. Münker ve Nekîr adındaki iki meleğin, bilinmiyen korkunç insan şeklinde mezara gelip süâl soracaklarını hadîs-i şerîfler açıkça bildirmekdedir.

Kabir süâli, bazı âlimlere göre, bazı akâidden olacak, bazılarına göre ise, bütün akâidden olacakdır. Bunun için, çocuklarımıza; **(Rabbin kim? Dînin hangi dindir? Kimin ümmetindensin? Kitâbın nedir? Kıblen neresidir? İtikâdda ve amelde mezhebin nedir?)** süâllerinin cevâblarını öğretmeliyiz! Ehl-i sünnet olmıyanın doğru cevab veremiyeceği **(Tezkire-i Kurtubî)**de yazılıdır.

Kabirde Münker ve Nekîr meleklerine cevâb olarak şunları ezberlemelidir: Rabbim Allahü teâlâ, Peygamberim Muhammed aleyhisselâm, dînim dîn-i İslâm, kitâbım Kur'ân-ı azîmüşşân, kıblem Kâ'be-i şerîf, itikâdda mezhebim Ehl-i sünnet vel-cemâat, amelde mezhebim imâm-ı a'zam Ebû Hanîfedir.

Güzel cevap verenlerin kabri genişliyecek, buraya Cennetden bir pencere açılacakdır. Sabâh ve akşam, Cennetdeki yerlerini görüp, melekler tarafından iyilikler yapılacak, müjdeler verilecekdir. İyi cevâb veremezse, demir tokmaklarla öyle vurulacak ki, bağırmasını, insandan ve cinden başka her mahlûk işitecektir. Kabir o kadar daralır ki, kemiklerini birbirine geçirecek gibi sıkar. Cehennemden bir pencere açılır. Sabah ve akşam Cehennemdeki yerini görüp, mezarda, mahşere kadar, acı azablar çeker.

MENKIBE: Ev Sahibi Ölünce...

Seyyid Fehim hazretleri, Peygamberimizin torunlarından olup, büyük bir âlim idi. 1895'de vefat etti. Her yıl bir kere, Müküs'ten Van'a gelir, bir iki ay kalırdı. Sevdikleri toplanır, sohbetlerinden faydalanırlardı. Çok defa, kendisini çok seven, mahkeme baş kâtibi Ahmet beyin evinde misafir olurdu. Bir sene, Ahmet bey hacca gitmişti. Fakat yine onun evinde kaldı. Bir gece yarısı, yakınlarından birini çağırdı:

- *Arkadaşlarını uyandır! Şimdi buradan çıkıp, falan eve gideceğiz, buyurdu.*
- *Efendim, gece yarısı gitmek ayıp olur. Yarın gitsek olmaz mı?.*
- *Hayır, şimdi gideceğiz. Hem Ahmed beyin oğullarına da haber ver!*

Oğulları gelip yalvardılar ve dediler ki;

- *Efendim, bir kusur yaptık ise af buyurun! Bizden ayrılmayın. Babamız işitince yüreğine iner. Biz de ona ne yüzle cevap verebiliriz. Lütuf ediniz, ihsân ediniz!*

Kabahatimizi bağışlayınız dediler. Çok gözyaşı döktüler.

- *Hayır, sizden çok razıyım. Bize her hizmeti, fazlası ile yapıyorsunuz. Sizlere dua etmekteyim. Fakat, şimdi gitmemiz lâzım!*
- *Emir buyurduğunuz gibi olsun, dediler.*

Gece yarısı, sevdiklerinden bir başkasının evine göç ettiler. Ertesi gün oğlu Muhammed Emin efendi, Ahmet beyin oğullarının pek çok üzüldüklerini söyledi:

- *Babacığım o evde sabaha kadar kalsaydık ne olurdu?*
- *Oğlum, şimdi kimseye söyleme! Bu gece Ahmet bey, Mekke-i mükeremede vefat etti. Ev, yetim evi oldu. Mal mirasçılara kaldı. Evvelce her şeyi kullanıyor, yiyip içiyorduk. Çünkü, Ahmet Bey'in seve seve helâl ettiğini biliyordum. Şimdi ise tanışmadığımız mirasçılarının hakkı olduğundan, bir şeyi kullanmak câiz olmaz, haram olur. Kul hakkından kaçınmak için acele ayrıldım.*

Bir ay sonra hacılar döndü. Herkes geldi. Ahmet bey gelmedi. (Bir gece yarısı, Mekke'de öldü) dediler. Hesap ettiler. Tam, Seyyid Fehim efendinin evden ayrıldığı gece yarısı idi.

MENKIBE: İpin Hesabı

Zenginin biri ölümden ve kabirdeki yalnızlıktan çok korkuyormuş. "Öldüğüm geceyi kim kabre girerek sabaha kadar benimle geçirirse servetimin yarısını ona bağışlıyorum" diye vasiyet etmiş. Öldüğünde "Kim birlikte kabre girip sabahlamak ister?" diye araştırmışlar. Kimse çıkmamış.

Nihayet bir hamal:

"Benim sadece bir ipim var, kaybedecek bir şeyim yok. Sabaha kadar dursam zengin olurum." diye düşünerek kabul etmiş.

Hamalı vefat eden zengin ile birlikte defnetmişler. Sorgu sual melekleri gelmiş. Bakmışlar kabirde bir ölü, bir canlı var. "Nasıl olsa bu ölü elimizde... Biz şu canlı olandan başlayalım" demişler ve hamalı sorgulamaya başlamışlar.

"O ip kimin? Nereden aldın? Niye aldın? Nasıl aldın? Nerelerde kullandın?"

Sabaha kadar sorgu sual devam etmiş, adamın hesabı bitmemiş. Sabahleyin kabirden çıkmış.

"Tamam, servetin yarısı senin" demişler.

Hamal:

"Aman, istemem, kalsın. Ben, sabaha kadar bir ipin hesabını veremedim. O kadar servetin hesabını nasıl veririm? demiş.

Kabir Ziyareti

Müslümanların kabirlerini ziyaret etmek sünnettir. Ölümü hatırlamak ve ölüden ibret almak için, kabir ziyareti etmek ve sâlihlerin, velîlerin kabirlerinden bereketlenmek de çok sevaptır. İbret almak için, ölünün kabirdeki hâlleri düşünülmelidir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Ana-babasının veya ikisinden birinin kabrini her Cumâ günü ziyaret edenin günâhları affolur. Haklarını ödemiş olur.)**

Hazret-i Fâtıma, babasının amcası olan Hazret-i Hamza'nın kabrini ziyaret eder. Düzeltir, tamir ederdi. Sevgili Peygamberimiz, müslüman olan akrabasının ve eshâbının kabirlerini ziyaret ederdi.

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Bir mü'minin kabrini ziyaret ederken, "Allahümme innî es'elüke bi-hürmeti Muhammed aleyhisselâm en la tü'azzibe hâzelmeyyit" derse, o meyyitin azabı kıyâmete kadar kaldırılır.)**

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Kabristâna giren kimse, Yâsîn sûresini okusa, o gün meyyitlerin azâbları hafîfler. Meyyitlerin sayısı kadar, ona da sevâb verilir.)**

Bir hadîs-i şerîfde de, **(Onbir ihlâs okuyup, sevâbı ölülere gönderilirse, mevtâların sayısınca ona da sevâb verilir)** buyuruldu.

Peygamber efendimizin yaptığı ve bildirdiği gibi kabir ziyareti şöyle yapılmalıdır:

- Perşembe, Cumâ ve Cumartesi günleri ziyaret edilmelidir. Bu günlerde ziyaret edenleri kabirdekiler tanır.

- Abdest alınıp, iki rekât namaz kılınarak, sevabı meyyitin ruhuna bağışlanır.
- Kabristana gelince, önce, **(Esselâmü aleyküm yâ ehl-e dâril-kavmil mü'minin! İnnâ inşâallahü an karîbin biküm lâhikûn)** veya kısaca **(Esselâmü aleyküm yâ ehlel-kubûr)** diyerek selâm verilir. Sonra, **(Allahümme innî es'elûke-bi hürmet-i Muhammed aleyhisselâm en la tü'azzibe hâzelmeyyit)** duası okunur. Mânâsı; "Ey Allahım! Bu ölüye azap edilmemesini, Muhammed aleyhisselâmın hürmetine senden istiyorum" demektir.

Sonra onbir İhlâs-ı şerîf ve bir Fâtiha okur. Kabrin yanına gelince, meyyitin sağ [kabrin kıble] ve ayak tarafından yaklaşıp selâm verilir. Ayakda veya çömelip veya oturup, Bekara sûresinin başını ve sonunu, Yâsîn-i şerîf, Tebâreke, Tekâsür ve bundan başka bildiği çeşitli duâları, tesbihleri okuyup, ziyaret ettiği meyyit ve kabirdekilerin hepsine ve îmân ile ölmüş olanlara dua edilir ve hasıl olan sevâblar ruhlarına hediye edilir.

Kabir ziyâret ederken, kıbleyi arkada bırakıp, meyyitin yüzüne karşı oturup selâm vermek müstehabdır. Kabre el, yüz sürülmez, öpülmez. Kıbleyi arkada bırakıp, ayak tarafında, ayakda durmak efdaldir.

Hazret-i Alî "radıyallahü anh" buyurdu ki, (Namâzda ayakda iken okunan Kur'ân-ı kerîmin her harfi için yüz sevâb verilir. Namaz dışında abdestli okuyunca, her harfi için yirmibeş sevâb verilir. Abdestsiz okuyunca, on sevâb verilir. Yürürken ve iş yaparken okuyunca, dahâ az sevâb verilir.)

HİLYE-İ SE'ÂDET

Eshâbına nasîhatdan sonra,
Fahr-i âlem dedi, benden sonra,
Hilye-i pâkimi, görse biri,
Olur o, yüzümü görmüş gibi,
Gördükde, hubbu hâsıl olsa,
Yâni hüsnüme âşık olsa,
Beni görmeği etse arzû,
Kalbi, sevgimle olsa dolu,
Cehennem olur, ona harâm,
Rabbim, Cennet'i eder ikrâm.
Dahi, haşretmez çıplak, ânı Hak,
Olur gufrânına, Hakkın mülhak.
Denildi ki, hilye-i Resûli,
Severek yazsa, birinin eli,
Eder Hak, onu korkudan emîn,
Belâ ile dolsa, rûy-i zemîn.
Hastalık görmez, dünyâda teni,
Ağrı çekmez hiç, bütün bedeni.
Günâh etmiş ise de, bu adam,
Cehennem cismine, olur harâm.
Âhiretde azâbdan kurtulur,
Dünyâda her işi, kolay olur.
Haşreyler, ânı hem, Rabb-i celle,
Dünyâda, Resûlü görenlerle.
Hilye-i Nebîyi, güç iken beyân,
Başlarız, ona oldukça imkân.
Sığınarak zülcelâle,
Vasfederiz âcizâne.
İttifak etdi, bu sözde ümem,
Kırmızı beyâzdı, Fahr-i âlem.
Mübârek yüzü, hâlis ak idi,
Gül gibi, kırmızımtırak idi.
İnci gibi, yüzündeki teri,
Pek hoş eylerdi, güzel cevheri.
Terleyince, O menba-ı sürûr,
Dalgalanırdı sanki, bahr-i nûr.
Görünürdü gözü, dâim sürmeli,
Kalbleri çekerdi, güzel gözleri.
Akı, beyaz idi gâyetle,
Medh eyledi Rabbi, âyetle.
Siyâhı ânın, değildi ufak,
Bir idi ona, yakınla uzak.
Geniş, güzel ve latîfdi gözü,
Nûr saçardı hep, mübârek yüzü.
Kuvve-i bâsıra-i Mustafavî,
Gece, gündüz gibi, olurdu kavî.
Bakmak arzû etseydi, bir yere,
Cism-i pâki de dönerdi bile.
Başa tâbi' ederdi cesedi,
Bunu terk etmemişdi ebedî.
Hem, cism idi, Resûl-i ekrem,
Yaraşır, rûh-i mücessem desem.
Güzel, hem sevimli idi Resûl,
Hakkâ çok, sevgili idi Resûl.
Mâlikle Ebû Hâle, söyledi,
Hilâl gibi, açık kaşlı idi.
İki kaşı arası, her zemân,
Gümüş gibi görünürdü, ayân.
Mübârek yüzü, az yuvarlakdı,
Derisi, berrak, hem de parlakdı.
Siyah kaşları mihrâbı ânın,
Kıblesi idi, bütün cihânın.
Ortası, yüksekce görünürdü,
Yandan bakınca, mübârek burnu.
Çok güzel idi, çekme ve latîf,
Edemez gören, O'nu tam târif.
Seyrek idi, dişlerinin arası,
Parlardı, sanki inci sırası.
Ön dişleri, etdikçe zuhûr,
Her tarafı, kaplardı bir nûr.
Gülse idi, iki cihân serveri,
Canlı cansız, her şeyin peygamberi.
Görünürdü ön dişleri, pek afîf,
Dolu dâneleri gibi, çok latîf.
İbni Abbâs der, Habîb-i Hüdâ,
Gülmeğe, eyler idi istihyâ
Hem hayâsından O, dînin senedi,
Kahkaha etmedi derler, ebedî.
Nâzik, mahcûb idi, Resûl-i cenâb,
Dâim eyler idi, bakmağa hicâb.

Yüzü benzerdi, yuvarlak aya,
Zâtı aynaydı, yüce Mevlâya.
Nûrlu idi hep, o vech-i hasen,
Bakılmazdı, tenevvüründen.
Gönüller aldı, o güzel Nebî,
Âşıkı oldu yüzbin sahâbî
Bir kerrecik görenler, rüyâda,
Dediler, böyle zevk yok, dünyâda.
Hem güzel yanakları, bileler,
Fazla etli değildi, diyeler.
Ânın etmişdi, cenâb-ı Hâlık,
Severek, yüzün ak, alnın açık.
Boynunun nûru, ederdi her ân,
Saçları arasında, leme'ân.
Mübârek sakalından, iyi bil,
Ağarmışdı ancak on yedi kıl.
Ne kıvırcıkdır, ne de uzun,
Her uzvu gibi idi, mevzûn.
Gerdan-i pâk-i Resûl-i âfak,
Gâyet ak idi ve gâyet berrâk.
Eshâb içinden, çok ehl-i edeb,
Karnı, göğsüyle, birdi, dedi hep.
Açılsaydı, mübârek sînesi,
Feyz saçardı, ilim hazînesi.
Aşka olunca, mahall-i teşrîf,
Başka olur mu, o sadr-ı şerîf?
Mübârek sînesi, geniş idi,
İlm-i ledün, ona inmiş idi.
Ak ve berrakdı, o sadr-ı kebîr,
Sanırdı görenler, bedr-i münîr.
Ateş-i aşk-ı zât-ı ezelî,
Odlara yakmışdı, O güzeli.
Bilir elbet bunu, pîr-ü civân,
Yassı kürekliydi, Fahr-i cihân.
Sırtı ortası hem, etli idi,
Kerem sâhibi, devletli idi.
Gümüş teninde, letâfet vardı,
İrice mühr-i nübüvvet vardı.
Sırtında idi, mühr-i nübüvvet.
Sağ tarafına yakındı, elbet.
Bildirdi bize, edenler târif,
Bir büyük ben idi, mühr-i şerîf.
Rengi, sarıya yakın, karaydı,
Güvercin yumurtası kadardı.

Etrâfına çevirmiş, sanki hatlar,
Birbirine bitişik, kılcağızlar.
Anlatanlar, O âlî nesebi,
Dedi, iri kemikliydi Nebî.
Her kemik iri, merdâne idi,
Sûreti, sîreti şâhâneydi.
Mübârek âzasının her biri,
Uygun yaratılmışdı hem, kavî.
Çok hoş idi, her uzvu ânın
Âyetleri gibi, Kur'ânın.
Elleri ayası, O sultânın,
Ayakları altı, dahi ânın,
Geniş ve pâk idi, nâzik mergûb,
Tâze gül gibi latîf ve mahbûb.
Çok mevzun idi, der ehl-i nazar,
O kerâmetli, mübârek eller.
Selâm verseydi, birine eğer,
Tebessüm ederdi hep, Peygamber.
Bir iki gün, geçseydi aradan,
Hattâ uzasaydı da, bir aydan.
Belli olurdu, hoş kokusundan,
O kimse, adamlar arasından.
Billûr gibiydi, ten-i bî-mûyu,
Nice medh edeyim, ol pehlûyu.
Dostu seyretmek için, o şerîf,
Göz olmuşdu, bütün cism-i latîf.
Kemâl üzereydi, nâzik teni,
Hallâk göstermişdi, hikmetini.
Yokdu, göğsünde, karnında aslâ,
Hiçbir kıl, sanki gümüş levhâ.
Göğsü ortasından aşağı yalnız,
Bir sıra kıl, dizilmişdi, hilâfsız.
Bu siyah hat, bu mübârek bedende,
Hoşdu, hâle gibi, ay çevresinde.
Bütün ömründe kalmışdı, kezâ,
Gençlikde gibi, mübârek âzâ.
İlerledikçe, sinn-i Nebevî,
Tâzelenirdi hep, gonca gibi.
Hem dahi, Kâinâtın Sultânı,
Zanneyleme ki, ola pek yağlı,
Ne zaîf, ne de pek etli idi,
Mu'tedil, hem pek kuvvetli idi.
Lahmı, şahmı, dediler ehl-i derûn,
Birbirinden, ne ziyâdeydi, ne dûn.

Etmiş, ol beden sarayın üstâd,
Adl-ü dâd ile, esâsın bünyâd.
Îtidâl üzere idi, pâk teni,
Nûra gark olmuşdu, bütün bedeni.
Orta boylu idi, o Sidre-mekân,
Ortalık, O'nun ile buldu nizâm.
Seyreden mu'cize-i kâmetini,
Dedi hep, medh edip hazretini.
Görmedik böyle, gül yüzlü güzel,
Boyu, hem huyu, hem yüzü güzel.
Orta boylu iken, Nebî,
Uzun kimseyle yürüseydi.
Ne kadar, uzun olsa idi, o er,
Yine yüksek görünürdü, peygamber.
Uzun boylu olandan o cevher,
Yüksek idi, el ayası kadar.
Bir yola gitseydi, izzetle,
Hızlı yürür idi, gâyetle.
Deriz, vasf-ı şerîfinde yine,
Yürürken, eğilirdi önüne.
Yâni, bir yokuşdan iner gibi,
Dâim önüne, az eğilirdi.
Şanlı, şerefli idi, O Celîl,
İftihâr eylerdi, rûh-ı Halîl.
Bir zâtı ki, murâd ede Hüdâ,
Her âzâsı, olur elbet a'lâ.
Yolda giderken, eğer bir kimse,
Ansızın, Resûlullah'ı görse,
Korku düşerdi, kalbine ânın,
Yüksekliğinden, Resûlullah'ın.
Hem de biri, Nebî ile, müdâm,
Sohbet ederek, söylese kelâm,
Sözlerindeki lezzet ile, ol,
Kul olurdu, kabul etse Resûl.
Etmişdi O'nu, Hallâk-ı ezel,
Hüsn-i ahlâkla, bî-misl-ü bedel.
Yâ Resûlallah! gücüm yok medhine,
Yaratıldık hep, senin hürmetine.
Hâsılı, ey Şâh-ı iklîm-i vefâ,
Sana cânım da fedâ, her şey fedâ!

HÜSEYİN HİLMİ IŞIK (Kaddesallahü teâlâ sirreh-ül azîz)

FAYDALANILAN ESERLER

1. *Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, Hüseyin Hilmi Işık, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
2. *Mektûbât-ı Rabbânî, İmâm-ı Rabbbânî, Müceddid-i ve münevver-i elf-i sânî Ahmed Farukî Serhendi (1034/1624), İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
3. *Cevab Veremedi, Harputlu İshâk Efendi, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
4. *Dinî Terimler Sözlüğü, I, II, İstanbul, Türkiye Gazetesi Yayınları.*
5. *Eshâb-ı kirâm, Ahmed Fârûk, İstanbul, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
6. *Fâideli Bilgiler, Ahmed Cevdet Paşa, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
7. *Hak Sözün Vesîkaları, Ebül-berekât Abdüllah Süveydî, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
8. *Herkese Lâzım Olan İmân, Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2014.*
9. *İslâm Ahlâkı, Alî bin Emrullah - Muhammed Hâdimî, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2014.*
10. *İslâm Âlimleri Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi Yayınları.*
11. *Kıyâmet ve Âhıret, İmâm-ı Gazâlî, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2014.*
12. *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn, Seyyid Eyyûb bin Sıddîk, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
13. *Namaz Kitabı, Hüseyin Hilmi Işık, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
14. *Rehber Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi Yayınları.*
15. *Rehber İlmihâli, Hasan Yavaş, İstanbul, 2011.*
16. *Redd-ül-muhtâr, İbni Âbidîn, Seyyid Muhammed Emîn bin Ömer bin Abdül'azîz, Mısır-Bulak Matbaası, 1855.*
17. *Sevgili Peygamberim, Siyer-i Nebi, Rahim Er, İstanbul, Babıali Kültür Yayıncılığı, Ekim-2014.*
18. *Şevâhidün Nübüvve, Mevlânâ Abdürrahmân Câmî, İstanbul, Hakîkat Kitâbevi, 2015.*
19. *www.dinimizislam.com*

İslâm dîni, kadını en yüksek dereceye çıkarmıştır. İslâmiyyetin kadına verdiği kıymeti hiçbir din, hiçbir düşünce vermemiştir.

Peygamber efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem", hicretin onuncu yılı, son haccının hutbesindeki sözlerinden, son nasihatlarından biri, ***"Kadınlarınıza eziyyet etmeyiniz! Onlar, Allahü teâlânın sizlere emanetidir. Onlara yumuşak olunuz, iyilik ediniz!"*** *olmuştur.*

Hadîs-i şerîfde, Peygamberimiz "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem", ***"Bir kadın, beş vakit namazını kılar, Ramazan ayında oruç tutar, namusunu korur ve kocasına itâat ederse, dilediği kapıdan Cennete girer"*** *buyurdu.*

Büyük âlim seyyid Abdülhakîm-i Arvâsî "rahmetullahi aleyh" ***"Evlâdın anne ve babası üzerinde üç hakkı vardır: Müslüman ismi koymak, islâmiyyeti öğretmek, bâliğ olduğunda, dîni ve ahlâkı güzel bir müslüman ile evlendirmektir"*** *buyurdu. Kızlarını böyle evlendiren ana-baba ve akrabası, hattâ ahbabı ve hattâ komşuları çok sevâb kazanırlar. Gençler, böyle bir saâdet yuvası kurmak için, islâm bilgilerini ve islâmın güzel ahlâkını öğrenmek için çalışırlar. Müslümanların miktarı artar. İslâm nimeti her yere yayılır.*

İslâmiyyetde evlenmek, bir kızı mesut etmek, ibâdetdir ve bütün nâfile ibâdetlerden daha sevâbtır. Kız küçük iken; anasına, babasına tâbi olarak müslümandır. Bâliğa olunca, anasının, babasının dînine tâbi olması devam etmez. İslâmiyyeti bilmeyerek bâliğa olunca, mürted olur. Îmân edilecek altı şeyi yâni ***(Âmentü billâhi...)*** *de bulunan altı şeyi öğrenip, bunlara inanması ve Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını kabul ettim demesi lâzımdır.*

İnsanın Allahü teâlâya, gücü yetdiği kadar şükretmesi, insanlık vazîfesidir. Aklın emretdiği bir vazife, bir borçtur. İşte, insanların Allahü teâlâya karşı, kalb ile ve dil ile ve beden ile yapmaları ve inanmaları lâzım olan şükür borcu, kulluk vazîfeleri, Allahü teâlâ tarafından bildirilmiş ve O'nun sevgili Peygamberi "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" tarafından ortaya konmuştur. Bir insanın âhirete îmânlı gidip gitmediği, son nefesinde belli olur.

Büyük günâh işlemiş olan erkek veya kadın bir müslüman, temiz kalb ile tövbe ederse, günâhları muhakkak affolur. Günâhsız tertemiz olur.

ISBN 978-605-69372-1-7

9 786056 937217